НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

СТУРДЗОВСКАЯ
БИБЛІОТЕКА

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΤΡΟΠΑΙΟΝ

ΤΗΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ.

ΠΟΙΗΜΑ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ

ΤΟΥ ΕΝ

ΜΟΛΔΟΒΛΑΧΙΑ,

Μ[illegible] ΣΕΡΔΑΡΗ ΧΡΗΜΑΤΙΣΑΝΤΟΣ.

Τὰ μὲν ἐν τῷ κειμένῳ μεταφραθέντα ἐξ Ἰταλικῆ, τὰ δὲ ἐν τοῖς σημειώμασι συλλεχθέντα ἐκ διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐξωλερικῶν Συγγραφέων, καὶ προσφυῶς ἐφαρμοσθέντα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς εὐσεβείας, καὶ ἀναίρεσιν τῶν φλυάφων δυσσεβῶν.

Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθὲν, δαπάνῃ τῆ αὐτῆ καὶ ἀφιερωθὲν

ΤΩ ΠΑΝ[illegible]ΕΤΙΓΕΝΕΣΤΑΤΩ, ΑΡΧΟΝΤΙ

ΜΕΓΑΛΩ, ΣΠΑΘΑΡΗ,

ΚΥΡΙΩ, ΚΥΡΙΩ,

ΙΩΑΝΝΗ, ΒΑΚΑΡΕΣΚΟΥΛΩ.

Συνδρομῇ δὲ καὶ φιλοσόνῳ σπεδῇ, τῆ τιμιωτάτε ἐν Πραγματευταῖς

ΚΥΡΙΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Εὐπατρίδε, τῆς ἐν Ἠπείρῳ πρωτευούσης πόλεως

ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.

Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας 1791.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΒΛΟΥΜΑΥΕΡΟΥ.

НБ ОНУ ім. І.І. Мечникова

ἐκ τῆς Καθολικῆς Ἐπιστολῆς Α. Ἰωάννου τοῦ Ἀπο-
στόλου Θεολόγου

Κεφ: Β: εδαφ: 18: περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου

" ἐσχάτη ὥρα ἐστί, καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ
" Ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν Ἀντίχριστοι πολλοὶ
" γεγόνασι, ὁθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστί

εδαφ: 19

" ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν,
" εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν
" μεθ' ἡμῶν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ
" εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν "

Κεφ: Δ. εδαφ: α. — 3/1299

" Ἀγαπητοὶ μὴ παντὶ πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζε-
" τε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν, ὅτι πολλοὶ
" ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν Κόσμον.

εδαφ: 2.

" ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ: πᾶν πνεῦμα
" ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα ἐκ
" τοῦ Θεοῦ ἐστὶ "

εδαφ: 3. —

" καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν
" σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι, — καὶ τοῦτο
" ἐστὶ τὸ τοῦ Ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται
" καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη "

Κεφ: Ιζ: εδαφ: 6: "καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθυσκομένην ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ."

НБОНУ імені І. Мечникова

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἔκδοσις παντὸς συγγράμματος εἰς τὸ κοινὸν κριτήριον, πρέπει νὰ ἔχῃ συγγραφέα τοσοῦτον ἄξιον τῆ ἐννοεῖν ὀρθῶς τὰ ἄπερ συγγράφει, ἢ τοσοῦτον ἐπιτήδειον τῆ διατίθεσθαι αὐτὰ ὥσε νὰ μὴ δίδῃ αἰτίας τῶν περιέργων ἢ φθονερῶν νὰ κινῶνται εἰς κατάκρισιν ἢ τῆ Συγγραφέως ἢ τῆ συγγράμματος. Ἐγὼ ὢν ὑσερημένος κατ' ἄμφω, ἤθελον φανῇ πολλὰ ὀλιγόνες ἂν ἐπιχειριζόμην νὰ συγγράψω περὶ πραγμάτων ὧν ἐδ' ἄκρῳ δακτύλῳ ἐγεύθην, κατὰ τὴν παροιμίαν. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὸ παρόν με πονημάτιον ἐκ ἐπεχειρίσθην εἰμὴ νὰ συλλέξω ἢ νὰ μετωφράσω εἰς τὴν ἡμετέραν ἁπλῆν διάλεκτον ὅσον εὗρον εἰς Ἰταλικὸν Βιβλίον ἐπιγραφόμενον Giovine iftruito (σύγγραμμα Γεμηνιάνε Γαέτη, ἀνδρὸς ἐπισήμονος καὶ ἀξιολόγε μεταξὺ τῶν Δυτικῶν) ἢ προσιθέναι τινὰ ἐπωφελῆ ἢ περίεργα συντείνοντα εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν (α), συλλεχθέντα ἐκ διαφόρων συγγραφέων, ἐδεμίαν μοὶ φαίνεται νὰ ἔχω αἰτίαν κωλύεσάν με τῆς τότε ἐκδόσεως πρὸς κοινὴν τῆ γένες ὠφέλειαν.

(α) Ὅσα δηλαδὴ ἐν τοῖς σημειώμασι.

τω Ζώντι νεκρω ϗ νεκρω Ζωηφορω· ϗ ϗ τω Μεθοδ
ναιοντι τὴν Γῆν ϗ πολίτευμα τὸν πόλον·
γραπτοὶ γράφοσι δέσμιοι τῶ δεσμίω
απογραφὴς τε ὁσίω Μεθοδίᾳ τε επὶ-
πατριαρχ
γενομέν
τῶν. ἐν βίβλοισιν ἄρανε ϗ ἐκκλησίαις ἀναγραφὴν ϗ ἐν ἐγγραμε
ϗ τὰ μέτωπα σωφρόνως ἐσφραγισμένοι,
προσεπεν ὁ Ζώβαπτος ὡς συνδεσμίοις.

Ὅλημε ἡ συζολὴ ἵσαται εἰς τὸ ἂν ἔχη νὰ δεχθῆ εὐ-
γνωμόνως ἡ Ὑμετέρα εὐγένεια ταύτην με τὴν προσφορὰν, διὰ
τὴν πόῤῥω ἀναλογίαν τῦ ἐξ ἧ ϗ τῦ ωρὸς ὃν ὅρε· Ὅσον γὰρ
ὁ ἐξ ἧδε τὴν ἐπὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς ϗ ἐτιδόσεως τελειότητα τῦ
πρὸς ὃν, τοσῦτον ϗ ὁ πρὸς ὃν τὴν ἀτέλειαν τῦ ἐξ ἧ ἐωίσαται·
Μόνον ἓν τὸ διὰ τὰς ῥηθεῖσας αἰτίας ἀνάρμοσον τῆς ωροσφορᾶς,
ἐναντιέμενον εἰς τὸ ἀνῆκον τῦ χρέος με συζέλεσθαι ϗ ἐρυθριᾶν
καταναγκάζει με· Πλὴν μᾶλλον ἐρυθριάσω ἂν δὲν ἤθελον φανῆ
εὐγνώμων κἀν διὰ τῶν πόνων με εἰ ϗ ἐξ ἀτελείας, ἀλλ' ἀρκετῆς
ἀποδείξεως τῆς προθύμε προαιρέσεώς με ωρὸς τὸν εὐεργέτην με·
πολῶ μᾶλλον ὅτι τὸ ωαρὸν ωονημάτιον εἰς μόνην τὴν εὐγενῆ
ἐλευθεριότητά της χρεωσεῖ τὰ γενέθλιά τε· Παρ' αὐτῆς γὰρ
ἀωολαμβάνων ἐγὼ ἐν Στεφανεωόλει τῆς Τρανσυλβανίας ωᾶσαν
ὑωεράσπισιν ϗ ἱκανὴν ἐκ ταύτης ἡσυχίαν ἐπὶ τέτῳ κατεγινό-
μην· Εἶτα εὐλόγως ἔπρεπε νὰ συζέλωμαι ἂν δὲν ἐγίνωσκον
διὰ τῆς ἐκεῖσε ωολυχρονίου συναναζροφῆς τὰ ἔξοχα ἐκεῖνα
τῶν ἄλλων προσόντων σοι, ἅτινα ἐγὼ ζοχάζομαι ὡς κυρονίδα τῶν
ἀρετῶν της, ϗ συζατικὰ πάντων τῶν ἀξιεπαίνων ωροτερημάτων
της.

Наукова бібліотека
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

Ποία

Ποία δὲ ἄρα; τὴν λαμπρότητα τῶν προγόνων της, οἵτινες (ἵνα γραφικῶς εἴπω) ἐν γενεαῖς ἐδοξάσθησαν ϗ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν καύχημα; ἐχί· Τὸν ἀξιέπαινον ϗ δυσκατόρθωτον τρόπον τῆς πολιτικῆς διοικήσεώς της ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδοξοτέροις ἀξιώμασι τῆς πατρίδος της, δι' ἣ φυλάττουσα ἐδραίαν τὴν πίστιν πρὸς τοὺς κρατέντας (α), ϗ κυβερνῶσα τὸ ἄσατον τῷ καιρῷ, ὑπερίσχησε πάντοτε κατὰ τῶν κοσμικῶν συμβεβηκότων, ϗ θριαμβεύσα ἐναντίον πάντων τῶν ὀχληρῶν, ἐσάθη τὸ ἔρισμα τῆς πατρίδος της, ϗ τὸ καύχημα τῶν συμπολίτων της, ἐξαπλῶσα διὰ τῆς ἀνικήτου ὑπομονῆς της τὴν περίδοξον φήμην της ἕως καὶ εἰς αὐτῷ τῷ Φθόνῳ τὰ ὅρια (β); ἐχί.

Ποία δὲ; τὸ γενναῖον τῆς φιλοσόφου ψυχῆς της; τὸ τοῦ ἤθους φιλάνθρωπον; τὸ τοῦ τρόπου φιλόξενον; τὸ βάθος τῆς φρονήσεως; τὸ ὑπέροχον τοῦ πνεύματος; τὴν εὐπορίαν τῶν ὑψηλῶν σοχασ-

(α) Κατὰ τὸ „ὑποτάγητε εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς μόνον τοῖς ἀγαθοῖς ϗ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ ϗ τοῖς σκολιοῖς (Πετρ. Καθ. Ἐπις. ά.)

(β) Εἶδε γὰρ ϗ πολίμιος θαυμάζειν ἀνδρὸς ἀρετήν.

χασμῶν ϗ νοημάτων τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἔφεσιν; ϗ τὸ ἐν τοσαύτῃ τῶν ἔξω εὐρείᾳ μὴ περιορᾶν τὰς μέσας; τὴν βρύσαν χάριτας εὐγλωτίαντης; τὸ χαρίεν τῆς πανευγενεῦς ἡδυτάτης τε ϗ ωεθεινοτάτης συναναστροφῆς τῆς; ϗ ὅσα ἄλλα φυσικὰ ϗ ωροαιρετικὰ αὐτῆς πλεονεκτήματα; ἐχί· Τί γὰρ τῶν σῶν ἐκ ἐπαινετὸν; ἢ τί τῶν ἐπαινεμένων ἐκ ἐν τοῖς σοῖς; ϗ πῶς τούτων ἁπάντων τὸ εὐρυχωρώτατον ωέλαγος δύναται νὰ ωεριέλθῃ τὸ μικρὸν ϗ σεσαθρωμένον πλοιάριον τῦ ἀσθενεῦς νοός μου, χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ ἀξιοκατάκριτον ναυάγιον;

Ποία δ' ἦν ἄρα; ποία; τὴν τελειωτάτην, τὴν ἄσπιλον, τὴν ἀσυνῆ ϗ ἀλώβητον αὐτῆς εὐσέβειαν, τὸ προοίμιον τῶν ἀρετῶν τῆς, ϗ τὴν πρὸς ἀπαξάσαντας ἐπιοίκειαν, τὸν ἐπίλογον τῶν ωροτερημάτων τῆς, τὸ τεκμήριον τῆς ὄντως εὐγενείας, ϗ τῆς εὐσεβείας συμπέρασμα (σχετικὰ γὰρ ταῦτα ωρὸς ἄλληλα, ϗ ἀποδεικτικὰ τὸ ἓν ωρὸς τὸ ἕτερον, ϗ ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἅπασαι αἱ εὐαγγελικαὶ, ἠθικαὶ, ϗ φυσικαὶ ἀρεταὶ συνυπάρχεσι)· Ἐξ ὧν θαῤῥύνεσάμε ἡ δευτέρα ωροσφέρω ἄνευ συζολῆς ϗ ἀφιερῶ εἰς τὴν ωρώτην τὸ παρόν μου ωονημάτιον, ὅπερ τρόωαιον τῆς Ὀρθοδόξε

Πίστεως

πράτος μιᾶς ἐν αὐτοῖς ὑσερβάσης εἰκάδος δη:
880: ἔτη πράσθες ἢ τὰ πρόσθεν 324: ἢ πινον
007 μέχρι τῆς πρώτης ὑπὸ τῶν πρετσιάτων
οἰκτρας ἀφώσεως αὐτῆς. [illegible] συνέβη δὲ τ
λευταία ἢ ἐσχάτη αὐτῆς καταφορὰ ὑπὸ τε-
-μωάρε[illegible] ἐν τῷ καταλόγῳ
βασιλέων αὐτῆς ἐν τῷ 4. τόμῳ τῆς ρωμαϊκῆς βυζα
τίδος ταῦτα ,, Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἐξέφθη
τῇ πάρτῃ τῆς περιπόνησος λακεδαιμονίας τῇ 6. ιανο

Πίσεως ἐπέγραψα, ἐλπίζων ὡς ἐπιεικὴς νὰ συγχωρήσῃ τὴν τόλ
μην μου, ἢ ὡς εὐσεβέσατος νὰ δεχθῇ εὐαρέσως τὸν ζῆλον μου.

Ἂς δεχθῇ μὲν ἕν ὁ μόνος ἢ ἢ σὺν ὀλίγοις ἐν ἀρχαῖσι φι-
λόσοφος, ὁ βραχὺ διὰ τὴν φύσιν παιδείας κόσμου δεόμενος, ἢ
ἧττον τοῦ τῆς φύσεως διὰ τὸν ἐκ παιδείας· Ὁ εὑρ'ρόων μὲν πα-
ρὰ τῆς τύχης ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς, χρώμενος δὲ οὐχ ὡς οἱ πολλοί·
Ὁ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ἐπὶ πατρίδι ἢ γένει ἢ ἀξιώμασι μεγαφρο-
νεῖν δυνάμενος, ἀλλ' ὁδὸν τῶν τοιούτων πρὸ τῆς εὐσεβείας ἢ ἀρε-
τῆς θέμενος, ἂς δεχθῇ λέγω ταύτην μου τὴν προσφορὰν ὑπὸ
τὴν προσασίαν της, ὡς σημεῖον σμικρὸν τοῦ πρὸς αὐτὴν μεγίστου
χρέους, ὅπως ἡ ὑπεράσπισις τῶν τελειοτήτων της ἐνεργήσῃ ἐπὶ
τῇ ἀτελείᾳ τοῦ πονήσαντος (α)· Ὅσον ἢ ὁ ἥλιος ἐπὶ τοῖς ἀδυ-
νάτοις χόρτοις, χαριζόμενος αὐτῆς καὶ ζωηρότητα, καὶ ὡραιό-
τητα.

324
880
1204

Παρα-

(α) Τῇ μόνῃ αἰτίᾳ τοῦ διεγεῖραι ἴσως κατὰ τὸ κονήματος τὴν ὀλιγοσαλγίαν τινὸς ἀδια-
κρίτου συκοφάντου· Ὅσα γὰρ ἐν αὐτῷ, τὰ μὲν ὡς θεῖα ἢ παρὰ θείων ἀνδρῶν, τὰ δὲ
παρὰ σοφῶν ἐξηκριβωμένα, ἅπαντα ἀμώμητα.

НБОНУ ім. В.І. Мечникова

[redacted], εβασίλευσεν ἔτη 5. μῆνας 5. ἡμέρας 28: ἐν γὰρ τῇ νυκτὶ 28: μαΐου πρὸς [redacted] 29: μαΐου ἐν τῷ πολέμῳ τῆς ἁλώσεως ὑπὸ τῶν τύρκων ἐφονεύθη, ὅθεν προσθῆς [redacted] μῆνας [redacted] ἡμέρας, ἃ γίνονται [redacted] ἀντὶ ἡμερῶν [redacted] αἱ τυπωμέναι βίβλοι

Παρακαλῶ δὲ ταπεινῶς, εὐκαιρῆσα ἐνίοτε ἀπὸ τὰς φροντίδας τῆς διοικήσεως τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀξιωμάτων της, ἐκ τῶν ὡρῶν ὧν ἐξοδεύει πρὸς συναναστροφὴν καὶ συνομιλίαν τῶν μεσῶν κατὰ τὴν ἀνέκαθεν συνήθειάν της, νὰ χαρίζῃ μερίδιον καὶ πρὸς τὸ ταπεινὸν πονημάτιον, συνομιλοῦσα μὲ τὸν πονήσαντα καὶ ἀσόντα νοερῶς, καθὼς ποτὲ συγκαταβατικῶς ὑπέφερε τὴν προσωπικὴν συνομιλίαν τε ἐν τοσούτῳ καιρῷ διασήματι, καὶ οὕτω ἀξιῆται τῆς μνήμης της ἀεὶ ὁποτε ἐκεῖνος, ὅστις εἰς οὐδὲν ἄλλο καυχᾶται καὶ ἐναβρύνεται εἰμὴ εἰς τὸ νὰ κυρήττεται διὰ παντὸς βίου, ἐν ὁποίᾳ κατασάσει, καὶ ταπεινῷ.

Τῆς Ὑμετέρας εὐγενείας

δι' ἐξοχὴν ἐξεφθη
κωνσταντῖνος ὄττος
[redacted] συμπεραίνω σκάνδαλα
εἶνε τοῦτο διὰ τὰ ἐνωτικὰ τοῦ ἐν
κωνσταντινουπόλει [redacted]
τῶν λαμπροφρονησάντων
[redacted] ἀναζομένων
καὶ ἐν τῇ φλωριντινῃ ὑγιοῦς
τυνάβῳ [redacted]

σαπιὸς δοῦλος
Ἀντώνιος Μανουὴλ Σερδάρης.

Ἀμήν. Ἔτος σωτήριον 1453: ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου 7053: ἰνδικτιῶνος 15.

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

ΤΩ͂ ΕΥΓΕΝΕΣΤΆΤΩ, ΚΑΙ ΕΛΛΟΓΙΜΩΤΆΤΩ

ΑΡΧΟΝΤΙ ΜΕΓΆΛΩ, ΣΕΡΔΆΡΗ,

ΚΥΡΙΩ, ΚΥΡΙΩ

ΑΝΤΩΝΙΩ͂ ΜΑΝΟΥΗΛ

ΤΕΚΝΩ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩ͂, ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΤΩ͂, ΕΝ ΚΥΡΙΩ͂, ΤΗΣ

ΗΜΩ͂Ν ΤΑΠΕΙΝΟΤΗΤΟΣ

ΕΥ͂ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

Ανεγνώσθη παρὰ τῆς ὑμῶν ταπεινότητος ἡ ἀποδεικτικὴ βίβλος, τῷ ὄντι τὴν εὐσέβειαν ζήλῳ τῆς ὑμετέρας Εὐγενείας, καὶ λυσιτελεστάτη πρὸς τὸ ἡμέτερον γένος· ᾗ ὅτι μὲν κοινοφελὴς ὁμολογούμενον, διὰ γὰρ τὸ ἁπλοῦν τῆς φράσεως γνωσθήσεται παρὰ πάντων τῶν ὁποσῶν γευσαμένων ἐπιδόσεως· Πόσης δὲ πολυμαθείας καὶ νοημάτων δεινότητος, καὶ ἐπιχειρημάτων δυνάμεως, καὶ ἀποδείξεως τῶν ἔσω ᾗ τῶν ἐκτὸς ἔμπλεως, τοῖς μετὰ σκέψεως καὶ προσοχῆς διερχομένοις αὐτὴν σαφὲς γενήσεται· Περὶ δὲ τοῦ ἀποδεικτικωτάτου τῆς εὐσεβείας προοιμίου, τοῦ ἐκ τῆς Ἱσορίας τερπνοῦ, τὸν ἐκ τῶν ἀστρονομικῶν θεωριῶν χρίεντος, τῶν εὐφυῶν ἀνθισάσεων, κατὰ τῶν ματαίων ἐνςάσεων, τοῦ πλήρους χαρίτων Ἐπιλόγου τῶν Σημειωμάτων, καὶ ἐπὶ τούτοις τῆς ἐν τῇ φράσει τῆς ἡμετέρας ἁπλῆς διαλέκτου (μήτε εἰς τὸ ἀσαφὲς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μήτε εἰς τοὐναντίον τοῦ βαρβαρισμοῦ ὑποπιπτούσης) ἡδύτητος, τί ἂν εἴποιμι; Ὦ πραγματικαὶ τῷ ὄντι ἀληθειαι, ὦ λόγοι ἐν καιροῖς εἰκόσι δημοσιευθέντες, ὅπως κοινὴ γένηται ἡ ἐξ αὐτῶν λυσιτέλεια· Ἀλλὰ ᾗ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ΤΡΟΠΑΙΟΝ, ἁρμοδίως συνηρμόσθη αὐτῇ· Οὐδὲν γὰρ τῶν τροπαίων τῶν πάλαι, ὑπὸ τοσούτων λίθων ἀνηγέρθη, ὅσων ἐπιχειρημάτων καὶ ἀποδείξεων ἐμπεριέχει ἡ βίβλος, δι' ὧν βάλονται καὶ κα-

ταβά-

ταβάλονται οἱ τῆς εὐσεβείας ἀντίπαλοι· Ἐπείπερ δὲ τὰ ἐν τῇ βίβλῳ γραφικὰ ἅπαντα ἐμμάρτυρα ὑπὸ ἁγίων Πατέρων φέρονται, καὶ ὑπὸ τῆς καθολικῆς τῆ Χριστῆ ἁγίας Ἐκκλησίας σεκτὰ καὶ εὐπαράδεκτα ἔσσονται, καὶ ἐδ' ἂν ὁ μῶμος τὸ παράπαν μωμήσαιτο·

Σπεύδασον ἦν ὅσον τάχος καὶ σθένος πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς κοινῆς ὠφελείας τὴν διὰ τῶν τύπων ἔκδοσιν τῆς βίβλου, καὶ λάβοις μὲν, ἀρχόντων εὐλογιμώτατε, καὶ τῶν τέκνων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὀρθοδοξότατε, τὰς ἀμοιβὰς, παρὰ τοῦ νέμοντος τὰ εἰκότα τοῖς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας θερμῶς ἀγωνιζομένοις· παρὰ δὲ τῆς μητρὸς ἡμῶν ἁγίας Ἐκκλησίας, τὰς εὐλογίας, ὡς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ὑπερμαχήσας, καὶ κόποις, καὶ ἀναλώμασι, καὶ παρ' ἡμῶν τὰς προσηκούσας σοι πατρικὰς εὐχάς.

Τῆς Ὑμετέρας εὐλογίμου Εὐγενείας

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

διὰ σίχων πολιτικῶν πρὸς τὴν βίβλον, τῦ εὐγενεσάτυ καὶ σοφολογιωτάτυ ἄρχοντος μεγάλυ Λογοθέτυ, Γωάννυ Τζανέτυ, τῦ Βυζαντίυ.

Ἦλιὰς αἴσχες Γερεῖς, πνεύματος δὲ μαχαίρα
Ἡ βίβλος πτείνει δυσσεβεῖς δυνάμει ὑωερτέρα.
Α'ΝΤΩ'ΝΙΟΣ ὁ ΜΑΝΟΥΗΛ ἐν ἄρχυσι Σερδαρῆς
Ἐν ταύτῃ κεκοπίακεν, ἰδὲ ἀρχόντων χάρις·
Ἃ μὲν ἐρανισάμενος, ἃ δὲ διερμηνεύσας,
Δείξεις, ἐπιχειρήματα εἰς ἓν ἐπισωρεύσας·
Βάλλει ὡς ἄλλον Γολιὰθ λίθοις τὲς δυσσεβῦντας,
Ἐν πέτρᾳ τε τῆς πίσεως σηρίζει εὐσεβῦντας·
Ἐρρεισμένος λίθῳ δὲ τῷ ἀκρογωνιαίῳ
Κλήσει σεμνύνει πόνημα τῆς πίσεως Τροπαίῳ·
Ἐφ' οἷς μισθὸν δέλε πισὲ, θαλλόμις ἐρανίοις
Ἔξει, τρυφῶν τοῖς ἀγαθοῖς χρισὲ τοῖς αἰωνίοις.

Ἕτερον ἐν εἴδει Ἐπισολῆς πρὸς τὸν πονήσαντα.

Οἱ κρύπτοντες τὸ τάλαντον ἐκ ἔχυσιν ἐλπίδα
Πᾶς νὰ συγκαταριθμηθῦν εἰς τὴν καλὴν μερίδα·
Οἱ πολλαπλασιάζοντες ἐξ ἐναντίας πάλιν
Ἔχυν κ' κάλε ἔπαινον κ' ἀμοιβὴν μεγάλην·
Οὓς κ' αὐτὸς μιμέμενος κατὰ τῶν κακοδόξων
Διήγειρας τὸ Τρόπαιον, τὴν δόξαν ὀρθοδόξων·
Οἵα τοίνυν ἀμοιβὴ τοῖς σοῖς ἀγῶσι πρέπει,
Ἕκασος μ' ὄμμα καθαρὸν τὸ κρίνει κ' τὸ βλέπει
Σωσάσας κ' τὴν ἔκδοσιν πρὸς ὄφελος τῦ γένυς,
Ἔξεις τῇ προθυμίᾳ σε ἀνήκοντας ἐπαίνυς·
Καὶ ἐπὶ τύτοις ἔσαι σοι πλερωμὴ ἀξία,
Τὸ, εὖ σοι δέλε ἀγαθὲ, φωνὴ ἡ μακαρία.

ὅλος σός

Γεώργιος Ρ'ίζος
μέγας Ποσέλνικος.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙΣ ΟΠΩΝΗΣΑΣ ΧΑΙΡΕΙΝ.

Σοφίας ἡ κατισχύσει · ποτὲ κακία.

Ὁ Θεόσοφος ἐκεῖνος Σολομών, ὅσις ωρὸ τοσέτων αἰώνων εἶδε διὰ τοῦ Προφητικῦ ὄμματος τὴν ἀκράδαντον πίσιν τῶν Ὀρθοδόξων, ἐσηριγμένην ἐπὶ τὴν ἑπτάμορφον ϗ ἀσάλευτον ςήλην τῶν ἑπτὰ οἰκουμενικῶν Συνόδων. „Ἡ „ σοφία ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον, ϗ ὑπήρεισε ςύλας ἑπτά. Ὁ αὐτὸς προβλέπων ϗ [redacted] παρὰ διαφόρων [redacted] „Σοφίας ἡ κατισ-χύσει ποτὲ κακία

Ἂν τὶς θελήσῃ νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβῶς τὴν διαφορὰν ταύτης τῆς πίσεως τῶν ὀρθοδόξων ωρὸς πᾶσαν ἄλλην θρησκείαν, εὑρίσκει ἀσυγκρίτως ἄπειρον τὴν ὑπεροχήν. Αὐτὴ διὰ τὸ δυσνόητόν της βυθίζει εἰς ἀνεξιχνίαστον βάθος τὸν πλέον ὀξύτατον νῶν, ϗ διὰ τὸ ἀκατάληπτόν της ἀπελπίζει πᾶσαν εὔγλωττον γλῶσσαν ωρὸς τὴν ἐξήγησιν. Αὐτὴ ἐςὶν ἡ μυςηριώδης ἐκείνη βίβλος, ἣν εἶδεν ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν Ἀποκάλυψίν τα ἐσφραγισμένην μὲ ἑωτὰ σφραγίδας, τὰς ὁποίας ἐδόλως ἐδυνήθη νὰ λύσῃ ἡ ἀνθρωπίνη σοφία· ϗ αὐτὰς τὰς σφραγίδας θέλοντες νὰ λύσωσι κατὰ τὸν σκοπόν των οἱ κατὰ καιρὸς ἀσεβεῖς ϗ αἱρετικοὶ, ϗ μάλιςα οἱ θρυλλόμενοι σοφοὶ, καὶ ἀγχίνοες τῦ ἡμετέρυ αἰῶνος, ἐκριμνίσθησαν ἐλεεινῶς εἰς τὴς ἀπωλείας τὰ βάραθρα.

Τὸ νὰ εἶναι δὲ ἀκατάληπτος ἡ ἁγία ἡμῶν Πίσις, ἂν ἔςι μῶμος αὐτῆς, ἀλλ' ἀδένεια τῦ ἀνθρωπίνυ νοός, μὴ δυναμένυ ἀναβῆναι διὰ τῆς φυσικῆς αὐτῦ δυνάμεως ωρὸς τὸ δυσανάβατον ὄρος τῶν ὑρανίων δογμάτων αὐτῆς· Ἡ πλάνη τόσον τῶν παλαιῶν, ὅσον ϗ τῶν νέων Αἱρετικῶν καὶ ἀντιπάλων αὐτῆς, γεννᾶται ἀπὸ τῦ νὰ σκάζωνται, ὅτι τὰ ὑράνια δόγματά της εἰσὶν ἐναντία τῦ φυσικῦ ϗ ὀρθῦ λόγυ τῦ νοός· Τῦτο ὅμως ἂν ἔςιν

ἔσιν ἀληθὲς, αὐτὰ γὰρ ὑπερβαίνουσι μὲν, οὐκ ἀντιμάχονται δὲ τὸν ὀρθὸν λόγον τῆ νοὸς, ὅθεν καὶ λέγονται ὑπὲρ νοῦν καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν. Πᾶν ἄλλο ἔθνος κρατεῖ ὡς ἀληθῆ πίσιν τὴν ἰδίαν τε πλάνην, μὲ τὸ νὰ ἐγεννήθη εἰς αὐτὴν, καὶ ἐν αὐτῆ ἀνετράφη. Ἡμεῖς κρατᾶμεν διὰ ἀληθῆ τὴν ἡμετέραν πίσιν οὐχὶ διὰ τᾶτο, ἀλλ' ὅτι μόνη αὐτὴ ἐςὶ τοιαύτη. καὶ πόθεν δῆλον; ἐκ τῆ ἀρχηγῆ αὐτῆς, ἐκ τῶν μαρτύρων τῶν μαρτυρησάντων αὐτὴν, ἐκ τῶν πολέμων ὧν ἐδοκίμασε, καὶ ἐφάνη ἀεί ποτε νικῶσα, ἐκ τῆς ἐν αὐτῆ αὐξήσεώς τε καὶ σερεώσεως, καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας καὶ ἀποτελεσμάτων αὐτῆς. Αὗται εἰσὶν αἱ ἀναντίῤῥητοι ἀποδείξεις, αἵτινες φανερώνσι τὴν αὐτῆς ἀλήθειαν. καὶ ἀρξώμεθα ἐκ τῆ πρώτε

Αὐτὴ δὲν ἔλαβεν ἀρχηγὸν ἀνθρωπίνην τινὰ ἔπαρσιν, ἥτις, ἢ πρὸς ἐπίδειξιν, ἢ διὰ φιλαυτίαν, ἢ διατὶ ἴδιον συμφέρον ἐξεφώνησε δόγματα τοσᾶτον ὑψηλὰ, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ἰδίαν σοφίαν τῆ Θεῆ (ἡ σοφία ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον). Αὐτὸς ὡς πάνσοφος οὐκ ἦν δυνατὸν νὰ σφάλῃ εἰς τὸν διορισμὸν, καὶ ὡς πανάγαθος, καὶ δίκαιος οὐκ ἠδύνατο πλανῆσαι τὰς ὑπηκόες τε.

Ἀνάβητε μάρτυρες: „Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τῆ „ Πατρὸς ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. ὁ ὑψιπέτης Ἀετὸς τῆς θεολογίας μαρτυρεῖ, καὶ οὐχὶ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ ὅλοι τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς οἱ Προφῆται. ἔτι καὶ οἱ ἴδιοι ἀντίπαλοι αὐτῆς καὶ ἐναντίοι, ὡς Ἰώσηππος ὁ Ἑβδαῖος (α), ὁ τρισμέγιστος Ἑρμῆς (β), καὶ αἱ Σιβύλλαι (γ). Δὲν ἀρκᾶσι τοσᾶτοι; οἱ Οὐρανοὶ

(α) Ἴδε περὶ αὐτῆ ἔμπροσθεν φύλ. 218. Ἰωσηππος

(β) Ὁ Ἑρμῆς ὁ Αἰγύπτιος [illegible] τῆς βασιλείας τῆ Σέσωσρι. βριγ. ἔτη ἀπὸ κτίσεως Κόσμε. Ὠνομάθη τρισμέγιστος, μὲ τὸ νὰ ἐφανέρωσε τρεῖς [illegible] μιᾶς θεότητος. Εἰς διαφόρες αὐτῆ λόγες πρὸς [illegible] ληθοῦς.)

[illegible]

„ ἐκ ἀμυήτες τοιαῦτα μυςήρια παρίχεσθαι [illegible] ἐν μόνοις Ἦ, „ ὡς νοερὸν πρὸ φωτὸς νοερῆ, καὶ ἣν ἀεί τις νε αἰτίας, καὶ ὅθεν ἕτερον ἦν, ἢ ἡ τέ„ τε ἑνότης, ἀεὶ ἐν αὐτῷ ὤν, ἀεὶ ἐν τῷ ἀυτῷ νοῒ καὶ φωτὶ καὶ πνεύματι πάντα περιέ„ χων, ἐκτὸς τότε Θεὸς, οὐκ Ἄγγελος, [illegible] ἐκ σοφία τῆς ἄνω, πάντων γάρ „ αὐτὸς Κύριος, καὶ Πατὴρ, καὶ Θεὸς, καὶ πάντα ὑπ' αὐτῆ καὶ ἐν αὐτῷ. Ὁ γὰρ λό„ γος αὐτῆ προῆλθε, πάντα ἐποίησε, καὶ ἐγένιμος, καὶ ἀναγκαῖος, ἐν γονίμῳ φύσει „ πεσών, ἐν γονίμῳ ὕδατι, ἐγκύσας τὸ ὕδωρ ἀπέδειξε (καὶ ταῦτα εἴρηκας, ἠξιώθη λέ„ γων). „ Οὐρανὸν ὁρκίζω σε θεῖ μεγάλε σοφὸν ἔργον πλεως ἔσο. Ὁρκίζω σε φω„ νὴν Πατρὸς, ἣν ἐφθέγξατο πρωτίςην, λέγω τὸν μονογενῆ Λόγον αὐτῆ. Ταῦτα καὶ ἐν τοῖς κατὰ Γαλιανῆ τῆ Βασιλέως ὑπὸ τῆ ὁσιωτάτε Κυρίλλε συναχθεῖσιν ἐμφέρεται, πρὸς ἀπόδειξιν σαφεσέραν, ὅτι καὶ ὁ τρισμέγιστος Ἑρμῆς ἀγνοῶν τὸ μέλλον, Τριάδα ὁμοούσιον ὁμολόγησε.

(γ) Ἴδε ἔμπροσθεν φύλ. 261.

ιδ'.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Οὐρανοὶ, καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἐμαρτύρησαν τῆς πίστεως αὐτῆς τὴν ἀλήθειαν, ἔτι καὶ οἱ ἴδιοι δαίμονες (α) εἰ καὶ ἄκοντες.

Γράφει ὁ Δίων (β) εἰς τὸ λζ'. βιβλίον περὶ διαφόρων Ἱστοριῶν, ὅτι πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἔπεσε κεραυνὸς εἰς τὸ Καπιτώλιον (γ) τῆς πρεσ-

(α) Θέλης εἰς τῶν Βασιλέων τῆς Αἰγύπτου κυριεύων πᾶσαν τὴν ἐκείσε Γῆν ἕως τοῦ Ὠκεανοῦ, ἐν τῇ ἐπανόδῳ αὐτοῦ ἦλθεν ἐπὶ τι μαντεῖον ὃν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, καὶ θυσίας ἠρώτα λέγων· „ Φράσον μοι πυριθεὲς, ἀψευδὲς, μάκαρ, ὁ τὸν αἰῶνιον διεξελίσσων δρόμον, τίς πρὸ τῆς ἐμῆς βασιλείας ἠδυνήθη ὑποτάξαι πάντα, ἢ τίς μετ' ἐμὲ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ χρησμὸς ἔτος.

„ Πρῶτα θεὸς, μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὺν αὐτοῖς·

„ Ταῦτα δὲ σύμφυτα πάντα, καὶ ἔνθυμον εἰς ἓν ἰόντα·

„ Οὗ κράτος αἰώνων· Ὀρθοῖς ποσὶ θνητὲ βάδιζε

„ Ἄθηλον διανύων βίον. Καὶ εὐθέως ἐξιλθὼν ἐκ τοῦ μαντείου ἐσφάγη ἐκεῖ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ οἰκείων· Καῖσαρ ὁ Αὔγουστος ἐρχόμενος εἰς τὸ μαντεῖον τὸ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, ἠρώτησε τίς μετ' αὐτὸν βασιλεύσει, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κάτωθεν ἀπόκρισις.

„ Παῖς Ἑβραῖος κέλεταί με θεοῖς μακάρεσσιν ἀνάσσων,

„ Τόνδε δόμον προλιπεῖν, καὶ ἀΐδην αὖθις ἰκέσθαι,

„ Λοιπὸν ἄπιθι σιγῶν ἐκ βωμῶν ἡμετέρων. Ὅθεν ὁ Καῖσαρ ἐπιστρέφων εἰς Ῥώμην ἔστησεν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ βωμὸν τῷ πρωτογόνῳ θεῷ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ. Καὶ Πορφύριος (1). ὁ ἐχθρὸς τῶν Χριστιανῶν λέγει. „ Νυνὶ δὲ θαυμάζουσιν εἰ τοσούτων ἐτῶν κατειλήφθη τὴν πόλιν ἡ νόσος, Ἀσκληπιοῦ ἐπιδημίας, καὶ τῶν ἄλλων θεῶν „ μηκέτ' οὐσῶν· Ἴσως γὰρ τιμωμένων ἑδεμιᾶς τις θεῶν δημοσίας ὠφελείας ἤνετο.

(β) Ὁ Δίων ἦν Ἕλλην Ἱστορικὸς, Πατρίδα ἔσχε τὴν Νίκαιαν, ὑψώθη εἰς τὴν τῶν Ὑπάτων ἀξίαν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ υἱοῦ Μαμαίας κατὰ τὸ σκθ'. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ· Συνέγραψε Ῥωμαϊκὴν Ἱστορίαν, ἧς μέρος σώζεται ἡμῖν.

(γ) Τοῦτο τὸ Καπιτώλιον [redacted] Ταρκύνιος μὲν ὁ ἀ. ἐθεμελίωσεν [redacted] Φαβίους. Ἔπειτα δὲ ἐτελείωθη διὰ πολλῶν ἐξόδων ὑπὸ τοῦ [redacted] αὐτοῦ τοῦ [redacted] Ταρκυνίου. (πρὸ Χριστοῦ φλδ'.)

[redacted] βεῖς [redacted] τῶν αὐλάκων τινὰ λει- [redacted] ται σώζονται; [redacted]

ΤΑΡΧΥΝΙΟΣ Ο ΣΥΠΕΡΒΟΣ ΕΤΕΛΕΙΩΣΕ ΤΟ ΚΑΠΙ

(1) Πορφύριος ὁ Τύριος, καὶ Φιλόσοφος Πλατωνικὸς, ἔζη περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ'. αἰῶνος, καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ· Ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ σώζονται, ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἐγχειρίδιον περὶ ἀποχῆς κρεάτων· Τὸ δὲ κατὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως αὐτοῦ συγγραμμα οὐ σώζεται.

НБ ОНУ ІМЕНІ І. МЕЧНИКОВА

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Πρεσβυτέρας Ρώμης, ἢ κατέκαυσε πολλὰ εἴδωλα· Ἔπεσον εἰς τὴν γῆν διάφορα ἀγάλματα, ἢ μεταξὺ τούτων τὸ τῆ Διὸς, ὅπερ ἦν ἐπὶ μιᾶς ὑψηλῆς στήλης ὁμοῦ μὲ ἐκεῖνα τῆ Ρώμη ἢ Ρωμύλε τῶν ἀυταδέλφων

(α)· Ἐφθάρησαν ἐξαίφνης τὰ εἰς τὰς ἐκ μαρμάρε στύλας γράμματα τῶν κατὰ καιρὸς γεγονότων βασιλικῶν νόμων καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Σουΐδας (β), ὁ Κεδρηνὸς (γ), ἢ [redacted] ὡς Νικηφόρος ὁ Ἱσορικὸς (δ) εἰς τὸ ιζ'. κεφ. τῆ ά. βιβλίε τῆς Ἱσορίας τε, τὸ περίφημον μαντεῖον τῆ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος (ε) ἔπαυσεν ἀπὸ τῆ νὰ ἀποκρίνεται

voyez plutarque dans son traité des oracles qui ont cesse

[redacted]

752 a. 753

(α) Οὗτοι ἔκτισαι τὴν πρεσβυτέραν Ρώμην κατὰ τὸ ψνδ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ, ὁ πρῶτος περισκοπῶν τὸ ἑαυτῆ χράτευμα ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἕξοντες ἐγίνετο.

(β) Οὗτος [redacted] ἔζη [redacted]

[redacted] κατὰ τὸ ωπά'. ἔτος ἀπὸ Χριςῆ. λεξικογράφος

(γ) Οὗτος ὠνομάζετο Γεώργιος, ἦν μοναχὸς, ἢ ἤκμαζε κατὰ τὸν ιά. αἰῶνα· Συνέγραψε χρονικὰ ἀπ' ἀρχῆς Κόσμε μέχρι τῆς Βασιλείας Ἰσαακίε τῆ Κομνηνῆ ἤτοι αν. [redacted] ἀπὸ Χριςῆ, ἅτινα σώζονται μέρος ἔντα τῆς Βυζαντίδος.

(δ) Οὗτος ἐχρημάτισε Πατριάρχης Κωνσαντινοπόλεως κατὰ τὸ ως'. ἔτος ἀπὸ Χριςῆ· Ὅςις ὑπερασπισθεὶς τὰς τῶν εἰκόνων προσκυνήσεις κατὰ τε Βασιλέως Λέοντος τῆ Ἀρμενίε, ἐξωρίσθη ἔν τινι Μοναςηρίῳ, ὅπε ἢ ἀπέθανε· Σώζονται αὐτῆ ἐπιτομὴ Ἱσορικὴ, ἀρχομένη ἀπὸ τῆ θανάτε τῆ βασιλέως Μαυρικίε, ἕως τῆ καιρῆ Κωνσαντίνε τῆ Κοπρωνύμε, μέρος ὄσα τῆς Βυζαντίδος, καὶ τις ἐπιτομὴ χρονογραφική.

(ε) Πολλὰ ἦσαν τὰ μαντεῖα ἐν Ἑλλάδι, ἤτοι τὸ τῆς Δωδώνης εἰς τὴν Ἤπειρον, ἐν ᾧ ὁ Ζεὺς ἔδιδε τὰς χρησμὰς, τὸ τῆ Τροφωνίε εἰς τὴν Βοιωτίαν, τὸ τῶν Βραγχιδῶν πλησίον τῆς Μιλήτε, τὸ τῆς Κλάρε πόλεως τῆς Ἰωνίας ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἢ ἄλλα· Πλὴν τὸ πλέον περίφημον πάντων ἦν τὸ ἐν Δελφοῖς, τὸ τιμώμενον ἐπὶ τῷ τῆ Πυθίε Ἀπόλλωνος ὀνόματι (1), ἐτυμολογυμένῳ ἢ παρὰ τῆ Πύθωνος ὄφεως, τῆ φονευθέντος κατὰ τὸν μῦθον παρ' αὐτῆ τῆ Ἀπόλλωνος, ἢ παρὰ τῆ πυθέσθαι ῥήματος, ὅθεν ἢ Ἱέρισσα τότε ἐλέγετο Πυθία· [redacted] Δελφοὶ [redacted] πόλις τῆς Φωκίδος, κειμένη [redacted] ἐπὶ τῆ ὄρες Παρνασσῆ, ἐν ᾧ ἦν τις σπῆ, ἐξ ἧς ἐξέρχετο ἀναθυμίασις, ἧτις ἐβίαζε τὰς αἶγας νὰ χορεύωσι (κατὰ τὸν Διόδωρον)· Εἷς ποιμὴν περίεργος εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ τὴν αἰτίαν αὐτῆς τῆς παραδόξε ἐνεργείας, πλησιάσας ἐκεῖ, ἢ κυριευθεὶς ὑπὸ βιαίων κινήσεων, ἤρξατο προφέρειν λόγια χωρὶς νὰ τὰ ἐννοῇ, ἅτινα προέλεγον τὸ μέλλον· Ἐσπάρθη εὐθὺς αὐτὴ ἡ φήμη εἰς ὅλα τὰ περίχωρα, ἔπειθ ἐκεῖ γρῖφες, ἐκ τῆ ὁποίε ἡ Γέρισσα ἐλάμβανε τὰς χρησμὰς, ἢ μετ' ὀλίγον ὠκοδομήθη εἷς ναὸς, ὅςις ἐνεπρήσθη κατὰ τὴν νῆ. Ὀλυμπιάδ. Οἱ Ἀμφικτύονες [redacted] τῆς Ἑλλάδος ἀνήγειραν αὐτὸν καταβαλόντες τριάκοντα τάλαντα· Οἱ Ἀλκμαιωνί-

(1) [redacted] ἀπόφθεγμα τὸ, Γνῶθι σαυτὸν, [redacted] εἰς Χίλωνα ἕνα τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἀναφέρουσι· Ὅτερ δοκῶν ῥᾷδον εἶναι, πάντων ἐςὶ χαλεπώτατον· Παραινεῖ δὲ ἡμῖν γνῶναι τὴν ἑαυτῶν δύναμιν· ἢ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος μικρὸς Κόσμος λέγεται, τὸ γνῶθι σαυτὸν ἰδέαν ἄλλο ἐςὶν, ἢ τὴν τῆ σύμπαντος Κόσμε φύσιν γιγνώσκειν· Τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἄνευ τῆ φιλοσοφεῖν.

ις. ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ὅλα αὐτὰ τὶ ἐδήλωνε; βέβαια ὄχὶ ἄλλο, εἰμὴ ὅτι εἰς τὴν λαμπρότητα ταύτης τῆς πίστεως πρέπει νὰ παραχωρήσῃ πᾶσα σκοτεινόμορφος θρησκεία·

μαιωνίδαι, πλὴν ἓν γένος τῆς Ἀθήνας, ἦσαν οἱ ἐπιζάται, οἵτινες προσεθεικότες πολλὰ ἐξ οἰκείων, ἐξετίλεσαν τὸν μεγαλοπρεπέστατον· Ἔπειτα ὁ Γύγης ἢ ὁ Κροῖσος βασιλεῖς τῆς Λυδίας, ἢ ἄλλοι πολλοὶ ὑπερεπλούτισαν αὐτὸν δι' ἀπείρων ἢ πολυτίμων ἀφιερωμάτων, ὥστε (κατὰ τὸν Διόδωρον) ἐφθανεν ἡ τιμὴ αὐτῶν εἰς δέκα χιλιάδας τάλαντα· Μετὰ ἑκατὸν χρόνες ἐσυλήθη πολλάκις ἀπὸ τὸς Φωκεῖς, ἔνος οἰκεῖος πλησίον τὸ ναὸ· Τὰ πλοῦτη τοῦτα τὸ ναὸ ἔφεραν τὴν τρίτην εἰσβολὴν τῶν Γαλλων εἰς τὴν Ἑλλάδα· Ὁ Νέρων εὗρεν ἐκεῖ πεντακόσια ἀγάλματα χάλκινα θαυμασίας κατασκευῆς, ἔφερεν αὐτὰ εἰς Ρώμην.

Κατ' ἀρχὰς ἦν διωρισμένη εἰς τοῦτον τὸν ναὸν μία μόνη Πρόφητις· Ὕστερα ἐκλέχθη ἢ ἄλλη· Ἦσαν πολλοὶ ὑπηρέται, ἐξ ὧν οἱ ἐγκριτότεροι ὠνομάζοντο Προφῆται, οἵτινες λαμβάνοντες τὰς χρησμὰς ἀπὸ τὴν Πρόφητιν, τὰς ἐδίδαν τοῖς ποιηταῖς, ἢ ἐκεῖνοι τὰς ἔβαναν εἰς στίχους. Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται ἡ Πρόφητις μὲ τὴν Σίβυλλαν τῶν Δελφῶν, ἥτις περιεφέρετο πλανωμένη ἐνθε κακεῖθεν ἐκφωνοῦσα προρρήσεις· Αὐτὴ ἡ Σίβυλλα ἦτο ἡ αὐτὴ τῆς Ἐρυθραίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Κυμαίας, ἢ πολλῶν ἄλλων· Ἡ Πυθία Πρόφητις δὲν ἐδύνατο νὰ προφητεύσῃ, ἂν δὲν ἐνθουσιάζετο ἀπὸ τὴς ἐνθυμιάσεως τῆς ἐξερχομένης [illegible] ἐκ τῆς προμνημονευθείσης σπηλαίας, ἐπροκαθίζετο διὰ τριημέρου νηστείας, διὰ θυσιῶν, ἢ ἄλλων τελετῶν· Ὁ Θεὸς προεμήνυε τὴν ἀφιξίν τὸ σεῖον μέλλοντος δάφνην κειμένην ἐπὶ τῆς θύρας τὸ ναὸ, ἢ κλονῶν ἐκ βάθρων αὐτὸν τὸν ναόν· Ὅθεν ἡ θεία ἀναθυμίασις ὡς φλὲξ εἰσήρχετο εἰς τὰ ἔγκατα τῆς Πρίσσης, ἐσηκώνοντο αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς της, ἠγριώνετο τὸ πρόσωπόν της, τὸ σῶμα της ἄφριζε, ἢ ὅλον της τὸ σῶμα ἐκυριεύετο ὑπὸ βιαίου ἢ αἰφνιδίου τρόμου· Ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς ἦσαν σημειωμένα ὅλα τὰ συμπτώματα τῆς λύσσας, ἢ ἔτσι ἐπρόφερε τινὰ ἀναρθρα λόγια, ἅτινα συλλέγοντες οἱ Προφῆται τὰ διεταττον κατὰ τὴν ἀνάγκην· Ἔπειτα ἔφερον αὐτὴν εἰς τὸ κελλίον της, ἔπου μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν ἤρχετο εἰς τὸν ἑαυτόν της, ἢ πολλάκις ὁ αἰφνίδιος θάνατος ἦν τὸ βραβεῖόν της.

Ἐκ τῶν σημείων, ὧν ἐνεργεῖ ὁ Ἅγιος Θεὸς πρὸς διάκρισιν τῶν θείων τε χρησμῶν ἢ τῆς πλάνης τὸ Διαβόλου, ἓν ἐστὶ ἡ Λύσσα, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Βιργίλιος τῇ Πυθίᾳ· „ἡ ἀγρία μανία καρδία ὀγκᾶται· „Ἐγὼ εἰμὶ (λέγει ὁ Θεὸς) ὁ διασκεδάζων τὸ ψεῦδος τῶν μαντείων. Ἡσαΐας κεφ. μδ. „δάτει σημεῖα ἐγγαστριμύθων, ἢ μαντείας ἀπὸ καρδίας, ἢ ἀποσρέφων „φρονίμους εἰς τὰ ὀπίσω, ἢ τὴν βουλὴν αὐτῶν μωραίνων; ὅθεν οἱ ἀληθεῖς Προφῆται τὸ Θεὸ προεφήτευον ἡσύχως ἢ γαληνιαίως· Ἰδὲ ἢ ἄλλο σημεῖον· Οἱ Δαίμονες ἔδιδον τὰς χρησμὰς αὐτῶν ἐν τόποις ἀποκρύφοις ἢ ἐν σκοτειναῖς σπηλαίοις, ἀλλ' ὁ Θεὸς δίδει αὐτὰς ἐν ἡμέρᾳ καθαρᾷ ἢ ἐπ' ὄψει πάντων. Κεφαλ. με· „Οὐκ ἐν κρυφῇ λελάληκα, οὐδὲ ἐν τόπῳ γῆς σκοτεινῷ· Λοιπὸν ὁ Θεὸς δὲν ἔδωκεν ἄδειαν τῷ διαβόλῳ τὸ μιμεῖσθαι τὰς θείας αὐτὸ χρησμὰς, εἰμὴ εἰς τρόπον, δι' ὃ δύναται γνωρίσαι ἕκαστος τὴν διαφορὰν τῆς ἀληθείας ἢ τὸ ψεύδους· Ὁ συνήθης χαρακτὴρ τῶν Δελφικῶν χρησμῶν ἦν τὸ ἀμφίβολον ἢ τὸ ἀμφιρρεπὲς αὐτῶν νόημα· Διὰ τοῦτο τῆς πανουργίας οἱ Δαίμονες, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ γνωρίσωσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὸ μέλλον, ἐκρυπτον τὴν ἀμάθειάν των, ἢ ἐπερίπαιζον τὴν πίστιν τῶν Ἐθνικῶν· Ὁ Κροῖσος πολεμῶν τοὺς Μήδους, ἐσυμβουλεύθη τὸν χρησμὸν τῶν Δελφῶν, ὅστις ἀπεκρίθη αὐτῷ· [illegible] Λοιπὸν ὁποία ἐκ

Κροῖσος τὸν ἅλυν λαβὼν μεγάλην ἀρχὴν καταλύσῃ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ. ις.

Ἡ γὰρ ἔλευσις τῦ ἀρχηγῦ αὐτῆς τῆς ἀληθῦς πίστεως, ἐπροξένησε τοσῦτον φόβον πρὸς τὺς Δαίμονας, ὥστε καὶ ἐμαρτύρων αὐτὴν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ.

Πόθεν

ἐκ τῶν δύω δυνάμεων ἤθελεν ἀφανισθῆ, ὁ χρησμὸς ἔπρεπε νὰ πληρωθῆ· Ὁμοία ἐστὶ καὶ ἡ ἀποκρισις, ἣν ἔδωκε τῷ Πύρρῳ πολεμοῦντι τὺς Ῥωμαίους, ἔτσι περ Χριστῦ σοί. „ Αἰακίδην σ' ἐνέπω Ῥωμαίους ἐκπολεμήσειν· Ὅθεν καὶ ὁ Ἱερώνυμος ἐξηγῶν τὸ μβ'. κεφ. τῦ Ἡσαΐα λέγει. „ Εἰ γάρ τις εἴποι πολλὰ παρειδώλων „ προσιέναι, τῦτο εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἀεὶ ψεῦδος συνῆψαν τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἕτω τὺς γνώμας συνεκέρασαντο· Ὥστε εἴτε καλῦ εἴτε κακῦ τὶ συμπέπτωκεν, ἀμφότερον δυνατὸν εἶναι καταυοεῖσθαι, καὶ ἐπιφέρει τὰ ἄνωθεν δύω παραδείγματα· Εἶναι ὅμως ὁμολογούμενον, ὅτι ἐνίοτε αἱ ἀποκρίσεις τῶν χρησμῶν ἦσαν καθαραὶ, καθὼς ἐκείνη, ἣν ἔδωκε διὰ γίχων ὁ Ἀπόλλων πρὸς τὺς πρέσβεις τῦ Κροίσυ, ὅτι δηλαδὴ, αὐτὸς ἔψηνε τότε εἰς ἓν χαλκεῖον μίαν χελώνην καὶ ἓν ἀρνίον, καὶ ἤτως ἦν τῇ ἀληθείᾳ. Ὁμοία ταύτης ἐστὶ καὶ ἡ δοκιμη, ἣν ἐμεταχειρίσθη ὁ Αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς πρὸς τὸν Δεον τῆς Ἡλιοπόλιως, ἀποστείλας αὐτῷ Ἐπιστολὴν ἐσφραγισμένην χωρὶς νὰ εἶναι τὶ γεγραμμένον ἐν αὐτῇ, καὶ ζητῶν παρὰ τῦ Δεῦ τὴν ἀπόκρισιν χωρὶς νὰ ἀνοιχθῆ ἡ Ἐπιστολή· Ὁ Χρησμὸς ὥρισε νὰ ἀποκριθῶσιν αὐτῷ διὰ χαρτίυ διπλωμένυ καὶ ἐσφραγισμένυ ὅλυ λευκυ, καὶ ὑδὲν ἐμπιεριεχοντος· Ὁ Τραϊανὸς ἔμεινεν ἐκστατικὸς, ἰδὼν αὐτὴν τὴν προσφυεστάτην ἀπόκρισιν· Ἡ θαυμασία εὐκολία ἣν ἔχυσιν οἱ δαίμονες εἰς τὸ νὰ μιταφέρωνται σχεδὸν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν στιγμὴν εἰς διαφόρυς τόπυς, πείθει πρὸς ἀπόδειξιν αὐτῶν τῶν δύω συμβεβηκότων, καὶ ἄλλων ὁμοίων, καὶ ὅτι δύνανται οἱ δαίμονες εἰπεῖν ἐν ἐνὶ τόπῳ ὅπερ εἶδον ἀλλαχῦ· Αὕτη ἐστὶ γνώμη τῦ Τερτυλλιανῦ· Βλέποντες ὅμως τινὰς χρησμυς προλέγοντας συμβεβηκότα, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς θέλων νὰ παιδευσῃ τὴν τυφλὴν πίστιν τῶν Ἐθνικῶν, παρεχώρει εἰς τὸ νὰ ἔχωσιν οἱ Δαίμονες τὴν γνῶσιν τῶν μελλόντων· Τῦτο τὸ συμπέρασμα, ἀσκυλὰ ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην κατάληψιν, φαίνεται εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ἐξάμιος

Ζητεῖται ἂν οἱ χρησμοὶ πρέπει νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν Δαιμόνων, ἢ ἁπλῶς εἰς τὴν πανεργίαν τῶν ἀνθρώπων· Ἕνας Γατρὸς Ὀλανδέζος ὀνομαζόμενος Ἀντώνιος Οὐανδάλης (1) καὶ ὁ Φοντανέλλες (2) ὑπερασπίθησαν τὴν δευτέραν γνώμην· Ὁ Βάλτος (3) ὅμως Γησουΐτης, διδάσκαλος τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς ἀναιρεῖ ἀμφοτέρυς, καὶ

(1) Ὁ Οὐανδάλης ἐγεννήθη κατὰ τὸ αχλέ. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ· Παιδιόθεν ἔλαβε μεγάλην ἔφεσιν πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν διαλέκτων, πλὴν ἐμποδισθεὶς ὑπὸ τῶν γονέων τυ, ἐδόθη εἰς τὴν ἐμπορίαν· Ἔπειτα πρὸς τὸ λ'. ἔτος τῆς ἡλικίας τυ ἀναλαβὼν τὴν προτέραν τυ ἔφεσιν, εὐδοκίμησεν εἰς τὴν Γατρικήν· Σώζονται ἀρκετὰ αὐτῦ συγγράμματα· Περὶ Ἐθνικῶν μαντείων, περὶ ἀρχῆς καὶ προόδυ τῆς Εἰδωλολατρείας, καὶ ἄλλα τινά.

(2) Ὁ Φοντανέλλες υἱὸς ἦν Φραγκίσκυ Μπουβιέρυ, ἐγεννήθη εἰς τὸ Ῥοδιμάγον πόλιν τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ αχνζ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ· Ἀπέθανεν εἰς Παρίσιον κατὰ τὸ ᾳψιζ'. ἔτος· Σώζονται αὐτῦ πολλὰ συγγράμματα, ἐν οἷς καὶ τὸ περὶ αἰδιότητος, τὸ περὶ ἐλευθερίας, καὶ τὸ περὶ πληθύος Κόσμων.

(3) Ὁ Βάλτος ὠνομάζετο Γωάννης Φραγκίσκος, καὶ ἦν θεολόγος ἄριστος· Ἐγεννήθη εἰς Μέτας πόλιν τῆς Γαλλίας· Ἐχρημάτισε Βιβλιοθηκάριος τῶν Γησυϊτῶν, καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ ᾳψμγ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ· Συνέγραψε πρὸς τοῖς ἄλλοις καί τι σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον Χριστιανικὴ πίστις ἀποδεδειγμένη διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν Προφητειῶν.

ιή.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Πόθεν δῆλον; ἐκ τῆς αὐξήσεως αὐτῆς ϗ σερεώσεως· ϗ τοῦτο ὁμολογεῖ ἡ Οἰκουμένη, ἥτις ἐνηγκαλίσθη αὐτὴν τὴν πίστιν διὰ τῶ κηρύγματος δώδεκα ἀγραμμάτων ϗ ἀμαθῶν ἁλιέων· Κραυγάζει αὐτὴ ἡ Γῆ, ἥτις ποτισθεῖσα ἀπὸ τὰ αἵματα τοσούτων Μαρτύρων, δηλαδὴ Βασιλέων, Ἡγεμόνων, πτωχῶν ϗ πλουσίων, νέων ϗ γερόντων, ἀνδρῶν, γυναικῶν, ϗ παιδίων ἀνηλίκων, ἐβλάστησε τὸν πολύχνουν σάχνην τῆς εὐσεβείας.

Πόθεν δῆλον; ἐκ τῶν διωγμῶν ϗ πολέμων, ὃς ὑπήνεγκε διὰ τῆς θηριωδίας τῶν ἀνημέρων ἐκείνων Τυράννων, οἵτινες εἰς διάστημα ὁλοκλήρων αἰώνων ἐπιχειρίσθησαν πᾶν εἶδος βασάνων ϗ τιμωριῶν τοῦ ἐξαλεῖψαι αὐτὴν, ἀλλ' αὐτὴ μᾶλλον ηὔξανε ϗ ἐκραταιοῦτο.

Ζητεῖτε ἔτι ἀποδείξεις τῆς αὐτῆς ἀληθείας; ἐρευνήσατε ὅλους τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, ϗ ποτὲ δὲν θέλετε εὑρῇ ὁπαδούς τινὸς ἄλλης θρησκείας, θυσιάσαντας τὴν ἰδίαν ζωὴν πρὸς τὴν αὐτῆς ὑπεράσπισιν, θέλετε εὑρῇ ὅμως ἐν ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς Ἱστορίαις τοσαῦτα πλήθη, ἅτινα οὐχὶ μόνον ὡμολόγουν τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως αὐτῆς ἐρωτώμενα, ἀλλ' αὐτομολοῦντα ὠνείδιζον τοὺς Τυράννους, ϗ ἐκήρυττον τὸν Χριστιανισμὸν μὲ τὴν θυσίαν τῆς ἰδίας αὐτῶν ζωῆς.

Πόθεν δῆλον; ἐκ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς· Μόνη γὰρ αὕτη διδάσκει εἰρηνικὴν διατριβὴν ἐπὶ τῆς Γῆς, ϗ ἀτελεύτητον ἀπόλαυσιν ἐν Οὐρανοῖς· Αὕτη ἐπιτάττει κατ' ἐξοχὴν τὴν τῆξιν τῆς ἀρετῆς, ϗ ἀπειλεῖ φοβερὰς ἀπειλὰς πρὸς τοὺς πράττοντας τὴν κακίαν, αὕτη ζητεῖ παρὰ τῶν αὐτῆς ὀπαδῶν τὴν αὐτὴν ἁγιότητα τῷ ἀρχηγέτης, „γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιος εἰμί.

Καὶ

ϗ ἀποδεικνύει ἰσχυρῶς, ϗ συμφώνως τῇ γνώμῃ τῶν ἁγίων Πατέρων, ὅτι οἱ Δαίμονες τῇ ἀληθείᾳ ἐνήργουν εἰς τοὺς χρησμοὺς, τοὺς ὁποίους ἀποδίδουσιν αἰτίους ὅλοι οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, γενικῶς τῆς εἰδωλολατρείας, ϗ μερικῶς τῶν χρησμῶν· Ὁ αὐτὸς Βάλτος ἀποδεικνύει ἐκ τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὅτι οἱ χρησμοὶ κατέπαυσαν μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Κυρίου, ϗ τὴν κήρυξιν τοῦ Εὐαγγελίου, οὐχὶ ὅλοι ἐν ταυτῷ, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς θείας αὐτοῦ ἐπιγνώσεως, ϗ τοῦ εἰς τὸν Κόσμον Εὐαγγελικοῦ σπόρου· ϗ τοῦτο ἐπικυροῦται ϗ ἐκ τῆς μαρτυρίας τοσούτων Ἐθνικῶν Ἱστορικῶν συμφώνων μὲ τὴν γνώμην τῶν Ἁγίων Πατέρων. Ἐκ τούτων πρέπει νὰ γνωρίσωμεν πόσον χρέος ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν δι' αὐτοῦ ἀπηλαύσαμεν. ϗ εἰς ποῖον σκότος ἦν βυθισμένον τὸ ἀνθρώπινον γένος πρὸ τῆς αὐτοῦ ἐλεύσεως· Τοσαύτη ἀπάτη ἐγνωσμένη ποτάκις εἰς τοὺς Δελφοὺς ϗ ἀλλαχοῦ, δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀνοίξῃ τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ σμικρύνῃ τὴν ὑπεροχὴν τῶν χρησμῶν· Αὕτη ἐπεκράτησεν ὑπὲρ τὰς δύω χιλιάδας χρόνους, θριαμβεύουσα ἐν τῷ νῷ τοσούτων μεγάλων ϗ σοφῶν Ἀνδρῶν, ϗ τοσούτου λαοῦ εὐτάκτου, φρονίμου, ϗ πολιτικοῦ.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

Καὶ ἔτι πόθεν δῆλον; ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς· Πάντες γὰρ οἶδασι, ὅτι ἰσχυρότερος Βασιλεὺς ἐξὶν ἐκεῖνος, ὅσις ὅσον περισσότερον πολεμεῖται ὑπὸ τῶν ἐναντίων, τοσῶτον αὐξάνει μᾶλλον τὰ ὅρια τῆς βασιλείας τε, ϗ τοιαύτη ἐξὶ τῶν Ὀρθοδόξων ἡ πίςις· Αὕτη γὰρ ὑπερήυξησε πάντοτε τὰ ὅρια τῆς Βασιλείας αὐτῆς, καταβαλῶσα ἐξ ἀρχῆς τόσας Εἰδωλολάτρας, τόσας ἀσεβεῖς, τόσας αἱρετικὰς, ἐγείραντας κατ' αὐτῆς μεγάλας ϗ φοβερὰς πολέμας· ϗ νικῶσα τὴν σήμερον τόσας ἀθέας, τόσας φυσικὰς, τόσας ὑλικὰς, ϗ τόσας ἄλλας δεινὰς αὐτῆς ἀντιπάλας· Οἵτινες ἡξεύροντες ἐν τίνι αὕτη ςηρίζεται, καταγίνονται εἰς τὸ νὰ ἀναιρέσωσι τὴν αὐτῆς κρηπίδα, δηλαδὴ τὴν ὕπαρξιν τῶ αὐτῆς πρωταιτίε θεῶ· Ἐπιχειρίζονται νὰ καταδαφίσωσι τὰ αὐτῆς ἀρραγῆ θεμέλια, δηλαδὴ τὴν ἀϋλότητα ϗ ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἐπιτηδεύονται νὰ ἀμαυρώσωσι τὰς αὐτῆς μαρτυρίας, δηλαδὴ τὴν παλαιὰν Ἁγίαν Γραφήν· ϗ τέλος πάντων διϊσχυρίζονται ἀνατρέψαι, συγχίσαι, ϗ ἀναιρέσαι τὰς αὐτῆς κήρυκας, δηλαδὴ τὰ Ἱερὰ Εὐαγγέλια· ϗ ἕτω νὰ ἐξαλείψωσιν ἅπασαν αὐτῆς τὴν ὕπαρξιν· Ἀλλ' αὐτὴ ὡς ὄσα οἰκοδομημένη ἐπὶ τὴν ἀρραγῆ πέτραν, καθὼς ποτὲ δὲν ἔκλινεν ὅτε εἰς τὰς ραγδαίας ῆτε τὰς, τετέξιν εἰς τὰς καταδρομὰς τῶν Ἑβδαίων, ὅτε εἰς τὰς πλημμύρας τῶν ποταμῶν, τετέξιν εἰς τὰς ἀῶειλὰς ϗ βασάνας τῶν τυράννων Εἰδωλολατρῶν, ὅτε εἰς τὰς σφοδροτάτας ἐμπνεύσεις τῶν ἀνέμων, τετέξιν εἰς τὰς γλωσσαλγίας τῶν διαφόρων αἱρέσεων, ἕτω ϗ νῦν θριαμβεύει ϗ τροπαιοφορεῖ κατὰ τῶν κενοδόξων τέτων ϗ δεινῶν ἐχθρῶν ϗ ἀντιπάλων αὐτῆς· Λοιπὸν, „ σοφίας ἠκατισχύσει ποτὲ κακία.

Ταύτης τὰς κατ' αὐτῶν θριάμβας περιέχει τὸ παρὸν πονημάτιον συναθροιωθὲν, συναρμοωθὲν, ϗ μεταφραωθὲν ἐξ Ἰταλικῆ Βιβλίε ἐπιγραφομένε Giovine iſtruito, ἤτοι, νέος διδασκόμενος, συγγραφέντος παρὰ Γεμινιάνε Γαέτε, τῶν δυτικῶν Δογμάτων ὑπαδῦ, ἀνδρὸς σοφίᾳ διαῤῥέψαντος, ὡς δεικνύσιν αὐτὸν αἱ ἀρχαὶ τῆς Γεωγραφίας, τῆς Ἱςορίας, τῆς Φιλοσοφίας, τῆς Ἀςρονομίας, ϗ τῆς Δογματικῆς Θεολογίας, αἵτινες ἐν τῶ ῥηθέντι συγγράμματι συνοπτικῶς ἐμπεριέχονται· Ἐπεγράφη δὲ ΤΡΟΠΑΙΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ, (ἐκ γὰρ πολλῶν ϗ διαφόρων ἐσωτερικῶν ϗ ἐξωτερικῶν ἀποδείξεων συνεπισεσωρευμένων βεβαιῦται ἡ αὐτῆς ἀλήθεια), ϗ διηρέθη εἰς κεφ. ιέ. ἐξ ὧν τὰ ἀπὸ τῦ ά. μέχρι τῦ δ'. ὡς Προλεγόμενα καὶ Εἰσαγωγὴ τῆς παρούσης πραγματείας ἐτεθησαν, ϗ ὡς σχετικὰ αὐτῆς· Λοιπὸν τὸ α. τῶν Κεφαλαίων περιέχει ἐν περιλή-

κ'.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ψει τὰ ἀπ' ἀρχῆς τῦ Κόσμυ μέχρι τῦ ἐπὶ Νῶε κατακλυσμῦ· Τὸ β'. ζητήσεις τινὰς περὶ αὐτῦ τῦ κατακλυσμῦ, ἂν δηλαδὴ ἐγένετο παγκόσμιος, ἢ μερικός· Τὸ γ'. τὰ παλαιὰ Συμβολικὰ Ἀγάλματα τῶν Αἰγυπτίων, καὶ τὰ περὶ τῆς αὐτῶν ψευδωνύμυ θρησκείας· Τὸ δ'. δόγματα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, [redacted] Τὸ ε' ἀντίςασιν τῶν ἀθέων κατὰ τῆς θείας ἰδέας, καὶ τὴν ταύτης ἀναίρεσιν· Τὸ ς'. γνώμας περὶ ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς, καὶ ἄλλα τινὰ περὶ αὐτῆς· Τὸ ζ'. τὰς ἀντιςάσεις τῶν ἀσεβῶν κατὰ τῆς αὐλότητος καὶ ἀθανασίας τῆς λογικῆς ψυχῆς, καὶ τὰς αὐτῶν ἀναιρέσεις· Τὸ η'. τὴν τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς Ἱερὰν Ἱςορίαν ἐν περιλήψει· Τὰ δὲ λοιπὰ ἑπτὰ τὰς ἀντιςάσεις τῶν ἀσεβῶν κατὰ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἱερᾶς Γραφῆς, καὶ τὰς αὐτῶν ἀναιρέσεις· Αὐτὰ τὰ ιέ. Κεφάλαια, ἀγχαλὰ φαίνονται περιεκτικὰ διαφόρων ὑποθέσεων, πλὴν ὅλα ἀποβλέπυσι, καὶ συντρέχυσι πρὸς ἓν τέλος, δηλαδὴ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθῦς καὶ Ὀρθοδόξυ ἡμῶν πίςεως, καὶ τῶν τροπαίων, ὧν φέρει κατὰ πασῶν τῶν ψευδωνύμων θρησκειῶν, καὶ τῶν αὐτῆς ἀντιπάλων καὶ ἐχθρῶν.

Διὰ νὰ δοθῇ περισσοτέρα σαφήνεια εἰς τὸ νόημα τῆς παρύσης μεταφράσεως, καὶ διὰ νὰ φυλαχθῇ ὅσον δυνατὸν τὸ ὕφος καὶ ἡ ἰδιότης τῆς ἡμετέρας ἁπλῆς διαλέκτυ γεγόνασι προσθῆκαι καὶ ἀφαιρέσεις ἐν ταῖς λέξεσι, καὶ μεταθέσεις ἐν ταῖς περιόδοις· Ἔτι λαμβανόμενον παρὰ τῦ ῥηθέντος Δυτικῦ Συγγραφέως τὸ συντεῖνον πρὸς ἀπόδειξιν τῆς Ὀρθοδόξυ Πίςεως, ἀναιρεῖται διὰ σημειωμάτων, τὸ ἀντικείμενον τοῖς ὀρθοῖς δόγμασι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· Σημειῦνται αὐτολεξεὶ αἱ συμπίπτυσαι ἀναγκαῖαι ῥήσεις τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἱερᾶς Γραφῆς, καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι, καὶ ἀποδείξεις· Ἐξηγῦνται αἱ ἐν τῇ μεταφράσει ὁπωσδὴν δυσκολίαι καὶ ἀσάφειαι, καὶ προσίθενται καὶ ἄλλα συμπίπτοντα διὰ σημειωμάτων, περιεργάτε καὶ ἐπωφελῆ, συλλεχθέντα ἐκ διαφόρων ἀξιολόγων Ἐκκλησιαςικῶν καὶ ἐξωτερικῶν συγγραφέων, ἐξ ὧν τινὰ αὐτολεξεὶ τῇ φράσει τῶν ἰδίων συγγραφέων διὰ τὴν ἀκριβῆ διαφύλαξιν τῦ νοήματος· Ὅθεν καὶ παρεκβάσεις ἱκαναί.

Ἂν τὰς ἐνταῦθα τιθεμένας ἀντιςάσεις τῶν ἀσεβῶν, ἤθελε φανῇ ἀναρμοσον νὰ ἠξιύρῃ ὁ εὐσεβὴς νέος, ξύμφημι κἀγὼ, καὶ αὐτὸ τῦτο ἀναφέρει καὶ ὁ συγγραφεύς· Ἤθελον δὲ παραδράμῃ αὐτὰς, ἂν ἤμην πληροφορημένος, ὅτι ὁ εὐσεβὴς νέος συνανεςρέφετο πάντοτε μὲ καλὺς καὶ ἐναρέτυς, ἂν δὲν ἤκυε ποτὲ τὰς ὁμιλίας τῶν ἀπίςων, τῶν ἀσώτων, καὶ ἀχαλινώτων πρὸς τὴν ἀπόλυτον ζωὴν, καὶ ἂν δὲν ἀνεγίνωσκε τὰ βιβλία αὐτῶν,

φυλατ-

φυλαττόμενος διὰ παντὸς καθαρός. Ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς δυσιχίαν τῆ ἀνθρωπίνη γένες, ὁ Κόσμος γέμει ἀπίςων, κακοφρόνων καὶ ἀσώτων, ἔτι καὶ βιβλιαρίων περιεχόντων ἀναιδεῖς καὶ ἀτόπες διδασκαλίας, καὶ πολλοὶ ἡμίσοφοι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἄσοφοι καὶ μωροὶ, πρὸς ἐπίδειξιν τῆς αὐτῶν κενοδοξίας, δὲν παύσιν ἀπὸ τὲ νὰ σπείρωσι πανταχῆ τὰς λήρες τῶν ἀσεβῶν, οἵτινες ἀποτελῶσι μεγίςην βλάβην, καὶ φθείρωσι τὸν νῶν καὶ τὴν καρδίαν τῶν εὐσεβῶν, καὶ ἐπειδὴ ἐγνώρισα, ὅτι εὐσεβὴς νέος ἀρξάμενος νὰ πραγματεύεται τὴν πολιτικὴν τὲ παρόντος αἰῶνος, εὑρίσκει ὁδηγὰς ὅλων τῶν ἀσεβῶν γνωμῶν, καὶ εἰς πᾶν αὐτὲ βῆμα ἀπαντᾷ διδασκάλες τὲ διδάξαι αὐτὸν διδασκαλίας ἀτόπες καὶ ἀπατηλὰς, ἃς ἀκέων ἀφυηδίως, ὡς νέας καὶ ἀναλόγες τῶν παθῶν καὶ τῶν ἡδονῶν, μὴ δυνάμενος διακρῖναι αὐτὰς, τὰς ἡδύνεται, τὰς μετέρχεται, γίνεται παρανάλωμα τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀπιςίας, καὶ ἀφήνει ἐλεύθερον τὸν χαλινὸν εἰς πᾶσαν κακοήθειαν καὶ κακοπιςίαν, καὶ ςοχαζόμενος, ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ ἤθελον ἀποσιωπήσῃ ἐγὼ ὡς ἀνάρμοςον, ἤθελε τὸ διδαχθῇ ὁ εὐσεβὴς νέος, καὶ μάλα βλαβερῶς παρ' ἄλλων, διὰ νὰ μὴν ἀφήσω αὐτὸν ἐγκαταλελειμμένον εἰς τὰς βρόχας, ἃς ἤθελον ςήσῃ αὐτῷ αἱ διάφοραι τὲ καιρὲ περιςάσεις (μιμούμενος τὸν καλὸν ὁδηγὸν, ὅςις, ὅτον ἤθελεν ὠφελήσῃ τὸν ὁδοιπόρον, δεικνύων αὐτῷ τὴν εὐθείαν ὁδὸν, ἄλλο τόσον ἤθελε τὸν βλάψῃ μὴ δεικνύων αὐτῷ καὶ τὰ ἀπόκρυφα βάραθρα, ἅτινα ἐδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ ἐν αὐτῇ), ἔκρινα ὀχὶ μόνον εὔλογον, ἁρμόδιον, καὶ ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον νὰ μὴ τὰς ἀποσιωπήσω, ἀλλὰ νὰ παραςήσω ἀναφανδὸν καὶ ἀνακεκαλυμμένως τάς τε ἀσεβεῖς κατὰ τῆς ἀμώμε πίςεως ἀντιςάσεις, καὶ τὰς εὐσεβεῖς πρὸς αὐτὰς ἀπαντήσεις· τὰς πρώτας, διὰ νὰ τὰς ἀποςραφῇ ὁ εὐσεβὴς, τὰς δευτέρας, διὰ νὰ τὰς ἐξακολουθήσῃ, διδάσκων αὐτὸν δι' αὐτὲ τὲ τρόπε νὰ καταφρονῇ τὴν ἀσέβειαν, καὶ νὰ ὑπερασπίζεται τὴν εὐσέβειαν, καὶ δεικνύων αὐτῷ τὴν εὐθείαν καὶ ἄπλανῆ ὁδὸν, ἣν πρέπει νὰ διοδεύσῃ, καὶ τὰ ςρεβλὰ διαβήματα καὶ κινδυνώδη βάραθρα, ἅπερ πρέπει νὰ ἀποφύγῃ· καθὼς οἱ ἐν τῇ Ἐρήμῳ Ἑβραῖοι δακνόμενοι ὑπὸ ἰοβόλων ὄφεων, ἀπέβλεπον πρὸς τὸν χαλκῆν, ὃν ὁ Μωσῆς ὕψωσεν ἐπὶ ξύλε, καὶ ἰατρεύοντο, ἕτω καὶ ὁ εὐσεβὴς, δακνόμενος ποτὲ κατὰ τὴν διάνοιαν ὑπό τινος ἀπορίας, ἢ χρεῖττον εἰπεῖν, φλυαρίας τῶν ἀσεβῶν, βλέπων τὴν ἀληθῆ αὐτῆς λύτιν, ἀναμφιβόλως ἤθελεν ἰατρευθῇ· Εἰ δὲ ἐκ κακῆς αὐτὲ προαιρέσεως ἐπιμένῃ μᾶλλον πρὸς τὰς τῶν ἀσεβῶν φλυαρίας, ἢ πρὸς τὰς εὐσεβεῖς νυθεσίας, δὲν βλάπτεται ὁ

τῳόντι

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

τῳόντι εὐσεβὴς βεβαία, ἀλλὰ μένει ὁ κολοιὸς κολοιὸς, ὅπερ ἐςὶ τοιῦτος ἦν, ϗ τοιῦτος ἔσεται ἀναγινώσκων ϗ μὴ ἀναγινώσκων· ϗ περὶ μὲν τῦ πονήματος τοσαῦτα τοῖς ἐντευξομένοις.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἅγιος Θεὸς διὰ τὴν ἄπειρον αὐτῦ εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγαθότητα μὲ ἠξίωσε νὰ γεννηθῶ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἁγίας καὶ Ὀρθοδόξυ ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὁμολογῶ καὶ κηρύττω σαθερῶς καὶ ἀδιςάκτως τὴν ἀμώμητον πίςιν τῦ Κυρίυ καὶ Θεῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησῦ Χριςῦ, ὡσεί ων Πατέρα, Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἕνα τρισυπόςατον Θεὸν, τὸν ἐν τρισὶν ἀμερίςοις καὶ ἀχωρίςοις προσώποις (α) καὶ δεχόμενος

Ἡ πίςις ἡμῶν ... ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησῦ Χριςῦ ... ἀναπεφαλαιῶσαθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριςῷ ... ἐπὶ τῆς Γῆς ...

(α) Οἱ ὀρθόδοξοι πιςεύομεν μίαν Θεότητα ἄναρχον, ἄκτιςον, ϗ ἀτελεύτητον· ϗ ἐν αὐτῇ δοξάζομεν μίαν φύσιν, ϗ ὐσίαν, δύω προόδους, τρεῖς ὑποςάσεις ϗ πρόσωπα, τέσσαρας σχέσεις, ϗ πέντε διαγνώσεις, ὅλας ἀκτίς ϗ ἀΐδιος· Δοξάζομεν μίαν φύσιν ϗ ὐσίαν ἐπὶ Θεῦ, ἤγουν μίαν ἁπλῆν ϗ ἀδιαίρετον Θεότητα· Ἡ αὐτὴ γὰρ Θεότης τῦ Πατρὸς ἐςὶ τῷ ἀριθμῷ ἡ αὐτὴ τῦ Υἱῦ ϗ Πνεύματος Θεότης· Ὁμολογῦμεν δύω προόδους, ἤγουν δύω αἰτιατὰ ϗ ἀρχόμενα πρόσωπα· Μίαν πρόοδον, ἥτις ὀνομάζεται γέννησις, δι' ἧς ὁ Υἱὸς γεννᾶται παρὰ τῦ Πατρὸς διὰ τῆς νοήσεως, ἥτις νόησις ἔσα ὑποςατική, λέγεται Λόγος· Ἄλλην πρόοδον, ἥτις καλεῖται ἐκπόρευσις, δι' ἧς τὸ Πνεῦμα προέρχεται ἐκ τῦ Πατρὸς ὡς ἀπ' ἀρχῆς ϗ αἰτίας, ϗ ἀναπαύεται εἰς τὸν Υἱὸν ὐσιωδῶς ϗ ἀδιαιρέτως κατὰ φύσιν· Κηρύττομεν τρεῖς ὑποςάσεις, Πατέρα ἀναρχον ϗ ἀγέννητον, Υἱὸν γεννητὸν ϗ συνάναρχον, Πνεῦμα ἅγιον σύνθρονον ϗ ὁμοούσιον κατὰ τὴν Διδασκαλίαν τῦ Ἰωάννυ. Τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ Οὐρανῷ· Ἐν τῇ μονάδι ταύτης τῆς φύσεως, ϗ τριάδα τῶν ὑποςάσεων δοξάζομεν τὴν περιχώρησιν, δι' ἧς ὁ Πατὴρ κατοικεῖ ἐν τῷ Υἱῷ, ὁ Υἱὸς εἰς τὸν Πατέρα, τὸ Πνεῦμα ἐν ἀμφοτέροις, ϗ συμπαρεκτείνεται ὁ Πατὴρ ϗ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πνεύματι· Ὁμοίως φρονῦμεν τέσσαρας σχέσεις εἰς τὸν Θεὸν, Πατρότητα, ἥτις ἐςὶ σχέσις ϗ ἀναφορὰ τῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱόν· Υἱότητα, ἥτις ἐςὶ σχέσις τῦ Υἱῦ πρὸς τὸν Πατέρα· Προβολὴν, ἤγουν πνεῦσιν ἐνεργετικὴν, ἥτις ἐςὶ σχέσις τῦ Πατρὸς πρὸς τὸ Πνεῦμα (ὁ γὰρ Πατὴρ ἐκπορεύει ϗ προβάλλει τὸ Πνεῦμα ἐχὶ ὡς Πατὴρ, ἀλλ' ὡς προβολεύς), ϗ πνεῦσιν παθητικὴν, ἤγουν σχέσιν τῦ Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα, ἐξ ᾗ μόνῃ ἐκπορεύεται, ὃν ὑποςατικὸν ϗ ἐχὶ φυσικὸν ἰδίωμα ἡ ἐκπόρευσις· Ἐν οἷς ἰδιώμασι τὸ ἓν Θεῖον πρόσωπον θεμέλιαν ἔχει κοινωνίαν μὲ τὸ ἄλλο κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῦ Οὐρανοφάντορος, ϗ τῶν λοιπῶν Ἁγίων Πατέρων· Ἐν ταύταις ταῖς τέσσαρσι σχίσεσι προσιθέμεθα τὴν ἀγεννησίαν τῦ Πατρὸς, ϗ ἔτω κηρύττομεν πέντε διαγνώσεις, δι' ὧν τὸ ἓν δηλαδὴ Θεῖον πρόσωπον, ὃν ἀχώριςον κατ' ὐσίαν ϗ φύσιν τῶν ἄλλων, διακρίνεται ἑκάςυ κατὰ τὴν ὑπόςασιν· Ὅθεν αἱ Θεῖαι ἐνέργειαι, τόσον αἱ φυσικαὶ, αἰτίαις εἰσὶ κοιναὶ τῇ Τριάδι (ὥσπερ ἡ παντοδυναμία, ἡ σοφία, ἡ ἀγαθότης, ἡ δημιουργικὴ δύναμις, ϗ αἱ ὅμοιαι), ὅσον ϗ αἱ διακριτικαὶ, αἱ προσήκυσαι ἑνὶ Θείῳ προσώπῳ, ἐχ ἔχυσι τὶ προσιθέμενον, ἔτε τῇ Θεότητι, ἔτε ἐν μιᾷ ἑκάςῃ τῶν ὑποςάσεων, ἀλλ' εἰσὶν ἰδίωματα ἢ γνωρίσματα φυσικὰ ϗ ὐσιώδη προερχόμενα ἐκ τῆς ὐσίας, ϗ ἐπομένως ἄκτιςα ϗ ἴδια· Αὕτη ἐςὶν ἡ περὶ τῆς τελειοτάτης Τριάδος ὑγιαίνυσα διδασκαλία τῶν Ἱερῶν Θεολόγων, ϗ Θείων Πατέρων τῆς Ὀρθοδόξυ ἀνατολικῆς ϗ καθολικῆς Ἐκκλησίας.

ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς κολοσ: β: ϛ:
κατὰ τὸ, ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο .....
πληρης χαριτ...

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

μενος τὴν κατὰ μέρος καὶ κατὰ τὸ ὅλον Εὐαγγελικὴν Διδασκαλίαν, τὰς παραδόσεις τῶν Ἀποστόλων, τὰς ἐπιταγὰς τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ Συνόδων (α), καὶ τὰς διατάξεις καὶ ἐξηγήσεις τῶν δεκτῶν αὐτῇ τῇ Ἀνατολικῇ

„ Θολικῆς Ἐκκλησίας. (Ἐκ τῶν τῆ Ἱεροκήρυκος Νικολάου Μαυροειδῆ λόγῳ περὶ πίστεως.)
„ Ὅθεν καὶ ἐν ταῖς ἁγίαις αὐτῆς Ἀκολουθίαις, ἐπειδὴ πρῶτον ἐλευθερώθημεν ἐκ τῆς εἰ-
„ δωλολατρείας γνωρίζοντες ἕνα Θεὸν ἀληθῆ ποιητὴν τῆ παντὸς, λέγει ἐν τῷ Ἑσπερινῷ
„ σημαίνοντι τὴν σκιώδη γνῶσιν τῶν ἀρχαίων τῆς Θεογνωσίας· „ Εὐλογητὸς ὁ
„ Θεὸς ἡμῶν. Ἐν δὲ τῷ ὄρθρῳ, σημαίνοντι τὸ φῶς τῆ παλαιῆ νόμε, ὅπερ σκιω-
„ δῶς διὰ τῶν Προφητῶν ἐφανέρωσε τὸ τρισυπόστατον τῆ Θεῆ, λέγει. „ Δόξα τῇ
„ Ἁγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι. Μετὰ δὲ τὴν ἐνανθρώ-
„ πησιν τῆ υἱῆ τῆ Θεῆ, ἐπειδὴ ἀπεκαλύφθη ἡμῖν, ὅτι αἱ τρεῖς αὗται ὑποστάσεις τῆς
„ μιᾶς Θεότητος εἰσὶ τὰ τρία πρόσωπα, Πατὴρ, Υἱὸς, καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς ἃ καὶ
„ βαπτισθέντες, τῇ Θεογνωσίᾳ ἐτελειώθημεν, διὰ τᾶτο ἑνᾶνται ἐν τῇ Θείᾳ λειτουργίᾳ,
„ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μυστηρίοις προφανῶς. „ Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τῆ Πα-
„ τρὸς, καὶ τῆ Υἱῆ, καὶ τῆ Ἁγίᾳ Πνεύματος.

„ Οὗτος ὁ τρισυπόστατος ἑνιαῖος Θεὸς κύριον ἐκ ἔχει ὄνομα· καὶ ἀγκαλὰ εἶπε τῷ
„ Μωσεῖ, „ Ἐγὼ εἰμὶ ὁ ὤν, καὶ παρ' Ἑβραίοις ἦν τὸ ὄνομα αὐτῆ μυστικὸν καὶ
„ τετραγράμματον Ἰαὼν, καθὼς καὶ τὸ παρ' ἡμῖν Θεὸς, πλὴν ἐπειδὴ ἡ αὐτῆ ἐσία
„ ἐστὶν ἀκατανόητος, ἔτε κύριον ἔχει ὄνομα. Ἐκ τῶν τῆ Καμπανίας.

(α) „Ἡ πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἥτις συνεκροτήθη ἐν ἔτει τιή. ἀπὸ Χριςῆ κατὰ
„ τῆ αἱρετικῆ Ἀρείε, τῆ βλασφημέντος, καὶ λέγοντος τὸν Υἱὸν κτίσμα, ἐκήρυξεν αὐ-
„ τὸν ὁμοούσιον τῷ Πατρί· Αὕτη ἐκύρωσε, καὶ τὴν Ἁγίαν μεγάλην Τεσσαρακοςὴν,
„ τὴν παρὰ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων προνομοθετηθεῖσαν, ὡσαύτως καὶ τὸ Ἅγιον Πά-
„ σχα.

„ Ἡ δευτέρα, συγκροτηθεῖσα ἐν ἔτει τπά. κατὰ τῆ Μακεδονίε, τῆ βλασφημέν-
„ τος, καὶ λέγοντος τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ποίημα τῆ Υἱῆ, ἐκήρυξε τὸ Ἅγιον Πνεῦ-
„ μα Θεὸν ἀληθῆ ἐκπορευόμενον ἐκ Πατρὸς, καὶ τῷ Υἱῷ ὁμοούσιον.

„ Ἡ τρίτη, συγκροτηθεῖσα ἐν ἔτει υλά. κατὰ τῆ Νισορίε, τῆ βλασφημέντος,
„ καὶ λέγοντος ἄλλον τὸν Υἱὸν τῆ Θεῆ, καὶ ἄλλον τὸν Χριςὸν καθ' ὑπόστασιν, ἐκήρυξε
„ τὸν Χριςὸν ἀληθῆ Θεὸν καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν ἐν ἑνότητι ὑποστάσεως.

„ Ἡ τετάρτη καὶ πέμπτη, ἡ μὲν ἐν ἔτει υμή. συγκροτηθεῖσα, ἡ δὲ ἐν ἔτει φοϛ.
„ κατὰ τῆ Διοσκόρε, καὶ Εὐτυχῆ, τῶν βλασφημέντων, καὶ λεγόντων, ὅτι αἱ δύο
„ φύσεις τῆ Χριςῆ συνήλθοσαν, ἑνώθησαν, καὶ ἐγένετο μία φύσις, καὶ μία ὑπόστασις
„ (ἡ πέμπλη καὶ τὰς τῆ Ὠριγένες φλυαρίας ἠθέτησε, τῆ θέλοντος τὰς ἰδέας τῆ Πλά-
„ τωνος, καὶ τὰς ψυχὰς προϋπαρχούσας τῶν σωμάτων, καὶ τέλος κολάσεως), ἐκήρυξαν
„ τὸν Χριςὸν ἐν δυσὶ φύσεσι Θεὸν καὶ ἄνθρωπον καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν.

„ Ἡ ἕκτη, συγκροτηθεῖσα ἐν ἔτει χπ. κατὰ Σεργίε, Κύρ, Ὀνωρίε, Πύῤῥε,
„ Πέτρε, Παύλε, Θεοδώρε, καὶ Μακαρίε, βλασφημέντων, καὶ λεγόντων· ἐπὶ Χριςῆ
„ μίαν θέλησιν, ἐκήρυξε τῷ Χριςῷ δύο θελήματα, ἄλλα ἐνεργῶν καὶ θέλων ὡς Θεὸς,
„ καὶ ἄλλα ὡς ἄνθρωπος.

„ Ἡ ἑβδόμη, συγκροτηθεῖσα ἐν ἔτει ψπγ. κατὰ τῶν Εἰκονομάχων, ἐκύρωτε τὸ
„ ἔθος τῆς τῶν Ἁγίων Εἰκόνων προσκυνήσεως, τὸ ἐκ τῆ καιρῆ τῶν Ἁγίων Ἀπο-
„ στόλων ἐναρξάμενον· Ὅθεν καὶ ἡμεῖς τοῖς θείοις αὐτῶν δόγμασι πειθόμενοι, ἀποδί-
„ δομεν τὴν πνευματικὴν λατρείαν εἰς μόνην τὴν ἁγίαν Τριάδα, εἰς δὲ τὰς Ἁγίας
„ Εἰκόνας τιμὴν, ἀσπασμὸν, καὶ προσκύνησιν.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

τολικῆ Ἐκκλησίᾳ Ἁγίων Πατέρων· Ὅθεν ἂν τόσον εἰς τὸ κείμενον, ὅπερ μετέφρασα, ὅσον καὶ εἰς τὰ Σημειώματα, ἅπερ ἐκ διαφόρων συγγραφέων συνάξας καὶ συναρμόσας ἔθηκα, ἐξ ἀμαθείας ἢ παραδρομῆς ἐτέθη τι ἐναντίον καὶ μὴ ἀνῆκον τοῖς προσκυνητοῖς δόγμασι τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως τῶν Ἀνατολικῶν, γινωσκέτω ἕκαστος, ὅτι πάντως ἐξ ἀσφάλμα ἀρχῆ θελήσεως, καὶ προαιρετικῆς συγκαταινεύσεως, ἀλλ' ἀμαθείας καὶ ἀδώρας παραδρομῆς καὶ ἀπροσεξίας, καὶ διὰ τοῦτο ζητῶ παρὰ τῆ εὐσεβοῦς καὶ εἰδήμονος τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων Ἀναγνώστου, πρὸς μὲν τὸ πόνημα τὴν διόρθωσιν, πρὸς δ' ἐμαυτὸν τὴν συγχώρησιν· Προσφερόμενος ἓν πάντοτε εἰλικρινῶς καὶ εὐδιαθέτως εἰς τὸ νὰ ἀποβάλλω καὶ νὰ ἀποστρέφωμαι πᾶσαν πρόταστν καὶ φρόνημα ἐξωτερικὸν καὶ κακόδοξον, καὶ ἐναγκαλιζόμενος ἀπολυτωραγμόνως καὶ ἀπεριέργως τὸ ὅσον δογματίζει ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία εἰς τὸ ἅγιον, ἀλάνθαστον καὶ προσκυνητὸν αὐτῆς Σύμβολον, μετ' αἰδοῦς, εὐλαβείας, καὶ καθαρᾶ συνειδότος μένω

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ.

Ἱστορία ἱερὰ καὶ κοινὴ περὶ Δημιουργίας τοῦ Κόσμου.

Διὰ νὰ σπουδάσῃ τινὰς τὴν Δημιουργίαν τοῦ παντὸς πρέπει πρῶτον νὰ γνωρίσῃ τὸν Δημιουργόν.

Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ ἐξοχοτέρα καὶ χρησιμωτέρα ἐνασχολία καὶ γύμνασις ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, συνίσταται εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ἔρευναν, εἰς τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως (α), καὶ τῆς αἰτίας ὅλων τῶν πραγμάτων, καὶ εἰς τὴν ἔφεσιν καὶ ἀπόλαυσιν τῆς σοφίας· τῆς ὁποίας ὢν ἀρχὴ ὁ θεῖος φόβος (β), πρέπει ἀγαπῶμεν, καὶ διὰ νὰ τὸν ἀγαπῶμεν, πρέπει νὰ τὸν γνωρίσωμεν.

(α) "Φύσις ἐστὶν ἀρχὴ καὶ αἰτία κινήσεως καὶ ἠρεμίας, ἐν ᾧ ὑπάρχει πρώτως καθ' αὐτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος. Ἀριστοτ. Φυσικ. Ἀκροάσ. βιβ. β'. κεφ. ά.

"Φύσις ἐστὶ πνεῦμα ἔνθερμον, ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον, κατὰ τὰς σπερματικὰς λόγους γεννῶντε, καὶ τελειοῦν, καὶ διατηροῦν τὸν ἄνθρωπον ἐν χρόνοις καὶ μεγέθεσιν ὡρισμένοις. Γαληνοῦ ὅροι (1).

"Φύσις ἐστὶ, τὸ εἶναι ἕκαστον τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον. Γρηγ. ὅροι. "Φυσικόν ἐστι τὸ ἐν τῇ φύσει "κείμενον, ἢ τὸ ἀληθῶς ἀληθὲς γνωριζόμενον· παρὰ φύσιν, ὃ ὁ θεὸς οὐκ ἔτως πεποίη"κεν, ἢ ὅπερ ὅλως οὐ πεποίηκεν, οἷον ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ θάνατος. Ἀθανασ. Ἀλεξ. ὅροι ιά.

(β) "Ἀρχὴ σοφίας φόβος κυρίου, σύνεσις δὲ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν. Παροιμ. κεφ. ά.

---

(1) Ὁ Γατρὸς Γαληνὸς ἦν ἐκ Περγάμου, καὶ υἱὸς Νίκωνος Ἀρχιτέκτονος· ἐγεννήθη κατὰ τὸ ρλά. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ σ'.

ΤΡΟΠΑΙΟΝ

Λοιπὸν ἡ φωνὴ Θεὸς (α), σημαίνει ἓν Ὄν, ὑπάρχον καθ' αὑτὸ (β), ᾗ αὐτὸ τὸ Ὂν εἶναι ὁ ποιητὴς ᾗ Κύριος τῶ παντὸς, (διότι τὸ πᾶν δὲν ἐδύνατο νὰ γένῃ ἀφ' ἑαυτῶ). Αὐτὸ τὸ Ὂν ἔπεται νὰ εἶναι ἄϊδιον ᾗ πανταχῶ παρὸν, ἀεὶ συνίσαται, εἶναι ὅλον ὅμοιον, ἁπλῶν, ᾗ ἀσύνθετον ἄνευ τινὸς ἀλλοιώσεως ἢ διαφορᾶς, ᾗ ὅτι εἶναι πανταχῶ, ἀεὶ ταὐτὸν ᾗ διαμένον, εἶναι ἀμετάβλητον· ἐκ τούτων δῆλον γίνεται, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ζῶν, νοητὸς, παντοδύναμος, ὑπέρτατος, ᾗ ἀτελεύτητος· τὸ πᾶν οἶδε, τὸ πᾶν δύναται, ᾗ τὸ πᾶν ὁρᾷ· αὐτὸς διοικεῖ ἅπαντα τὰ ὄντα, ᾗ γινώσκει ὅσα πρέπει νὰ γνωρίσῃ· τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ συνέχεται, ᾗ ἐν αὐτῷ κινεῖται, ἀλλ' ἄνευ τινὸς αὐτῶ ἀλλοιώσεως παθητικῆς, διότι δὲν ἐπιδέχεται ἀδεμίαν ἀπὸ τὰς κινήσεις τῶν σωμάτων, ἔτε ὑπόκειται εἰς ἀντίςασιν· αὐτὸς εἶναι ὅλος ὀφθαλμὸς (γ), ὅλος νῶς, ὅλος βραχίων, ὅλος δύναμις διανοητικὴ, ὅλος κατάλη-ψις ᾗ ἐνέργεια, ἐνέργεια δὲ πάντῃ ἀσώματος, οὐχ ὁμοία τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἀλλ' ὅλως ἀγνώριςος παρ' ἡμῖν· τότε χάριν αὐτὸς οὐχ ὁρᾶται, οὐκ ἀκέται, οὐχ ἅπτεται· γνωρίζεται ὅμως ἡμῖν σαφῶς ἐκ τῶν αὐτῶ ἰδιοτήτων ᾗ ἀναφορῶν (δ), δηλαδὴ διὰ τῆς πανσόφου δημιουργίας, διὰ τῆς ςαθερᾶς ᾗ ἐντελοῦς εὐταξίας τῶ παντὸς, διὰ τῆς παραγωγῆς, συντηρήσεως, ᾗ ἀναγεννήσεως

(α) "Θεὸς λέγεται, διὰ τὸ τεθεικέναι τὰ πάντα ἐν τῇ ἑαυτῶ ἀσφαλείᾳ, ᾗ διὰ τὸ „ θέειν, τὸ δὲ θέειν ἐςὶ τὸ τρέχειν, ᾗ κινεῖν, ᾗ ἐνεργεῖν, ᾗ τρέφειν, ᾗ προνοεῖν, ᾗ „ κυβερνᾶν ᾗ ζωοποιεῖν τὰ πάντα. Θεόφιλ. Ἀντιοχ. πρὸς Αὐτολ. ά.

„ Θεὸς λέγεται ἀπὸ τῶ θέειν ᾗ τρέχειν νοητῶς ἀχρόνως τὰ πάντα, ὁ γὰρ Θεὸς ἀεὶ „ πανταχῶ πάρεςιν. Ἀθανασ. Ἀλεξ. ἐρώτ. (1).

„ Ἡ μὲν γὰρ Θεῶ προσηγορία καν ἀπὸ τῶ θέειν ἢ αἴθειν ἠτυμολόγηται, τοῖς περὶ „ ταῦτα κομψοῖς διὰ τὸ ἀεικίνητον ᾗ δαπανητικὸν τῶν μοχθηρῶν ἕξεων, ᾗ γὰρ πῦρ „ καταναλίσκον ἐντεῦθεν λέγεται. Γρηγ. Ναζιανζ. λόγ. β'. περὶ Υἱῶ (2).

„ Θεὸς λέγεται ἐκ τῶ θέειν τὸ τρέχειν, ὅτι καταληρθῆναι παρ' ἑδενὸς τῶν κτισμά-„ των ὐ δύναται, θεὸς γὰρ καταλαμβανόμενος οὐκ ἔςι θεός. Γεράσ. περὶ Θεῶ.

(β) "Ὂν καθ' αὑτὸ ἐςὶ τὸ ἐν ἑτέρῳ μὴ ἔχον τὸ εἶναι. Ἀριςοτ. μεταφ. ζ'.

(γ) "Ὅσα περὶ Θεῶ σωματικώτερον εἴρηται, συμβολικῶς ἐςὶ λελεγμένα· ἔχει δὲ ὑψη-„ λοτέραν διάνοιαν ἁπλῶν γὰρ τὸ Θεῖον ᾗ ἀσχημάτιςον· ὀφθαλμὸς μὲν ὢν Θεῶ, „ ᾗ βλέφαρα, ᾗ ὄρασιν, ᾗ τὴν ἁπάντων ἐποπτικὴν αὐτῶ δύναμιν, τὸ ἀλάθητον τῆς „ αὐτῶ γνώσεως ἐνοήσωμεν... ὦτα δὲ ᾗ ἀκοὴν, τὸ ἐξιλεωτικὸν αὐτῶ κτλ. Δαμασ. περὶ πίς. ιά. (3).

(δ) "Νῶ μόνῳ σκιαγραφέμενος, ᾗ τότῳ λίαν ἀμυδρῶς ᾗ μετρίως· οὐκ ἐκ τῶν κατ' „ αὐτὸν, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ αὐτόν. Γρηγ. Ναζιανζ. λόγ. εἰς τὰ Γενέθλ.

---

(1) Οὗτος διάκονος ἔτι ὢν, ἦλθεν εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ οἰκεμενικὴν σύνοδον κατὰ τὸ τκέ. ἔτος· τῷ ἑξῆς δὲ ἐχειροτονήθη τῆς Ἀλεξανδρείας πατριαρχικῆ θρόνῳ· ᾗ κατὰ τὸ τον'. ἀπὰ Χριςῶ ἀπῆλθε πρὸς κύριον.

(2) Οὗτος περὶ τὸ τκή. ἔτος ἀπὸ Χριςῶ ἐγεννήθη ἐν κώμῃ πλησιοχώρῳ τῆς Ναζιανζῆ, ἐσπέδασεν εἰς Ἀθήνας μετὰ τῆ μεγάλε Βασιλείε τὴν Ἐγκύκλιον παιδείαν, κατὰ δὲ τὸ τπ'. ἔτος Ἐπίσκοπος Κωνσταντινοπόλεως ἐγένετο· παραιτηθεὶς δὲ τῆς Ἐπισκοπῆς, ἐπέςρεψεν εἰς τὴν πατρίδα τε, ὅπε ᾗ ἀπῆλθε πρὸς κύριον κατὰ τὸ τμά. ἔτος, Μαΐῳ θ'.

(3) Οὗτος ἐγεννήθη εἰς Δαμασκὸν ἐξ εὐγενῶν ᾗ πλεσίων γονέων περὶ τὸ χος'. ἔτος ἀπὸ Χριςῶ· ἀπῆλθε δὲ πρὸς κύριον κατὰ τὸ ψξ'. γεγονὼς ἐτῶν πδ'. σώζεται αὐτῶ σὺν τοῖς πολλοῖς ἄλλοις ᾗ θαυμασὸν ἐγχειρίδιον περὶ τῆς ὀρθοδόξε πίςεως.

σεως ὅλων τῶν πραγμάτων, διὰ τῶν στοιχείων, διὰ τῶν ἐπὶ γῆς, διὰ τῶν ἐν ἀρανῷ, καὶ δὶ ὅλης τῆς φύσεως· διότι ὅσον βλέπομεν ἔσω καὶ ἔξω ἡμῶν, ὅλον ὁμιλεῖ ἡμῖν περὶ Θεῦ, ὅλον γνωρίζει ἡμῖν τὴν Θείαν τε ὕπαρξιν, καὶ ὅλον δεικνύει ἡμῖν δακτυλοδειχτὶ τὴν ἄπειρον αὐτῦ ἀγαθότητα. Φθάσας δὲ ὁ καιρὸς, καθ' ὃν κατὰ τὸν ἀΐδιον αὐτῦ σκοπὸν ἐδιώρισε νὰ ἐμφανίσῃ αὐτὸς ἑαυτὸν δὶ ἑνὸς ἔργε ἁπλῶς τῆς αὐτῦ Θελήσεως, καὶ τῆς αὐτῦ ἁφάτε παντοδυναμίας, εἰς ἓξ ἡμέρας συνετέλεσε τὴν μεγάλην ταύτην οἰκοδομὴν τῦ παντὸς, δημιεργῶν ἅπαντα ἐκ τῦ μὴ ὄντος· διότι κατ' ἀρχὰς ἥπλωσε τὴν ἀπεριόριστον ἄβυσσον, ἤτοι τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῦ ἀρανῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ τὸ ἐγέμισεν ἀπὸ κάποιαν σκοτεινὴν ὁμίχλην χωρὶς εἶδος (α). ἐξ ἧς ὡς ἐξ ὕλης (β) παρήγαγε τὰ σωματικὰ ποιήματα, διάφορα ἀλλήλοις κατὰ τὸ σχῆμα καὶ μορφὴν (γ), καὶ ἐνδεδυμένα ἀπὸ διάφορα συσατικὰ (δ), καθὼς αὐτὸς συνέλαβεν ἐν ἑαυτῷ τὴν ἰδέαν ἑκάστε τέτων, καὶ ἔθετο ἑνὶ ἑκάστῳ τὴν εἰδοποιὸν φύσιν, ἤτοι μίαν δύναμιν, ἢ θεσμὸν, εἰς τὸ νὰ φυλάξῃ ἕκαστον τὸν τόπον, τὸν τρόπον, καὶ τὸ γένος, ὅπῦ παρ' αὐτῦ ἐδιορίσθη αὐτῷ. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐδημιέργησε τὸν ἀρανὸν, τὴν γῆν, καὶ τὸ φῶς (ε), τὴν

(α) "Εἶδος ἐστὶ, θεῖον τὶ ἀγαθὸν καὶ ἐφετὸν, Ἀριστ. Φυσικ. ἀκροάσ. βιβ. ἀ. κεφ. θ'.
„ ἢ λόγος ὁ τῦ τὶ ἦν εἶναι. Ὁ' αὐτὸς, Ἀκροάσ. βιβ. β'. κεφ. γ'.
„ Εἴδη εἰσὶν, αἱ τῶν πραγμάτων ἰδέαι, τῷ νῷ κείμεναι. Πλάτ.
„ Εἶδος φυσικόν ἐστιν, ἐνέργεια ἐσιώδης, καθ' ἣν μετὰ τῆς ὕλης ἓν καθ' αὐτὸ
„ συνίσταται· εἶδος τεχνητὸν, τὸ τῦ πράγματος σχῆμα καὶ ἡ μορφή· εἶδος ἐξ φύ-
„ σιν, ἡ θεία χάρις· εἶδος μεταφυσικὸν, ἡ τῦ πράγματος ἐσιώδης διαφορά.
„ Εἶδος μαθηματικὸν, τὸ τὴν νοητικὴν ὕλην διαμορφῦν. Εἶδος ἐσιῶδες, τὸ τὴν ὕλην
„ ἐσωτερικῶς διαμορφῦν· εἶδος ἐπεσιῶδες, ἡ τῦ πράγματος ποιότης. Εἶδος εἰδο-
„ ποιῦν, τὸ ἐσωτερικῶς τὸ πρᾶγμα χαρακτηρίζον. Εἶδος παραστατικὸν, τὸ μόνην
„ ἐνέργειαν καὶ κίνησιν παρέχον τῷ πράγματι, ὡς οἱ ἄγγελοι ἐν ταῖς σφαίραις. Εἶ-
„ δος χωρισικὸν, τὸ λαμένον τῦ συνθέτε διαλυθέντος, οἷον ἡ λογικὴ ψυχή. Εἶ-
„ δος ἀχώριστον, τὸ τῷ σώματι συμφθειρόμενον, οἷον αἱ τῶν ἀλόγων ψυχαί. Εἶδος
„ πραγματικὸν, τὸ καθ' αὐτὸ ἐν αἰθήσει τὴν ὕπαρξιν κτώμενον. Εἶδος σκοπικὸν,
„ τὸ κατὰ μόνην ἔννοιαν ὑπάρχον, ὡς αἱ τῶν αἰθητῶν εἰκόνες. Γερά. περὶ εἴδες (1).

(β) "Τ'λη ἐστὶν, ἡ καθόλε ἐσία καὶ φύσις, ἡ ἐν ταῖς μεταβολαῖς ἡ αὐτὴ ἀεὶ διαμέ-
„ νεσα. Στωϊκοὶ.
„ Πρώτη ὕλη ἐστὶ, δύναμις καθ' αὐτὸ ἁπλῆ καὶ ἀσχημάτιστος, πάντων τῶν εἰδῶν
„ δεκτική. Δευτέρα ὕλη ἐστὶ, δύναμις καθ' αὐτὸ εἶδος κτωμένη, καὶ τῦ τῶν μικτῶν
„ εἴδες δεκτική· Γερά. περὶ ὕλης.

(γ) "Σχῆμα ἐστὶν, ἀψύχων ὁμοίωσις· μορφὴ ἐστὶν, ἐμψύχων ὁμοίωσις. Ἀριστ. κατηγ. ἡ.

(δ) "Συσατικὰ εἰσὶ τὰ τὸ εἶδος συνισῶντα.

(ε) "Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· „, καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω
„ φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς, καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀναμέσον τῦ φωτὸς, καὶ ἀναμέσον τῦ
„ σκό-

(1) Οὗτος ἤνθει περὶ τὸ ᾳψ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ, ἐπωνομάθη Βλάχος, καὶ ἦν ἐκ τῆς Κρήτης, ἡγέμενος τῆς μονῆς τῦ μεγάλε Γεωργίε Σκαλωτῦ· ἐχειμάτισε κῆρυξ Εὐαγγελικὸς, καὶ τῶν ἐπισημῶν διδάσκαλος· πολλὰ ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτῦ σώζονται ἡμῖν.

δευτ. τὸ στερέωμα (α), τὴν τρίτ. ἐχώρισε τὴν Γῆν ἀπὸ τὰ ὕδατα (β), τὴν τετ. ἐδημιούργησε τὰ λαμπρὰ σώματα, τουτέστι τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην, καὶ τοὺς Ἀστέρας (Γ), τὴν πέμπ. τοὺς ἰχθύας καὶ τὰ ὄρνεα (δ), τὴν ἕκτ. ὅλα τὰ χερσαῖα ζῶα (ε), καὶ τέλος πάντων τὸν ἄνθρωπον (ζ), σύνθετον ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος (η)· τὸ μὲν σῶμα ἐκ χοὸς πλάσας, τὴν δὲ ψυχὴν, διὰ τῆ θείᾳ

αὐτῆ

„ σκότος, καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα, καὶ ἐ-
„ γένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα μία. Γενέσ. κεφ. ά.

(α) "Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα, καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα Οὐρανὸν, καὶ
ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα δευτέρα. Αὐτόθι.

(β) "Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τῆ Οὐρανῆ, εἰς συναγωγὴν
„ μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρὰ, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τρίτη. Αὐ-
τόθι.

(γ) "Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τῆ Οὐρανῆ εἰς φαῦσιν
„ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δύω φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν
„ μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς,
„ καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τεταρτη. Αὐτόθι.

(δ) "Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πε-
„ τώμενα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τῆ Οὐρανῆ, καὶ ἐγένετο ὕτω, καὶ ἐποίησεν
„ ὁ Θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα
„ κατὰ γένη αὐτῶν, καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν καλὰ γένος· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ
„ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα πέμπτη. Αὐτόθι.

(ε) "Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν, κατὰ γένος τετράποδα, καὶ
„ ἑρπετὰ, καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ ἐγένετο οὕτως, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγέ-
„ νετο πρωὶ ἡμέρα ἕκτη. Αὐτόθι.

(ζ) "Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν,
„ καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρσεν καὶ θῆλυ
ἐποίησεν αὐτούς. Αὐτόθι.

„ Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν
„ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Γε-
νέσ. κεφ. β'.

(η) "Ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον λογικὸν, θνητὸν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. Γαλην. ὅροι.

„ Ἄνθρωπος ἐστὶ πλάσμα καὶ εἰκὼν Θεῦ, δημιούργημα Θεῦ, οἷον τὶς κόσμος ἕτερος,
„ ἄγγελος ἄλλος, προσκυνητὴς μικτὸς, ἐπόπτης τῆς ὁρατῆς κτίσεως, μύστης τῆς
„ νοουμένης, βασιλεὺς τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενος ἄνωθεν, ἐπίγειος καὶ Οὐράνιος,
„ πρόσκαιρος καὶ ἀθάνατος, ὁρατὸς καὶ νοούμενος, μέσος μεγέθους καὶ ταπεινότητος, ὁ
„ αὐτὸς πνεῦμα καὶ σὰρξ, πνεῦμα διὰ τὴν χάριν, σὰρξ διὰ τὴν ἔπαρσιν, τὸ μὲν,
„ ἵνα μένῃ καὶ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην, τὸ δὲ, ἵνα πάσχῃ, καὶ πάσχων ὑπομιμνήσκηται,
„ καὶ παιδεύηται τῷ μεγέθει φιλοτιμούμενος· ζῶον ἐνταῦθα οἰκονομούμενον, καὶ ἀλλαχῆ
„ μεθιστάμενον, καὶ πέρας τῆ μυσηρίᾳ, τῇ πρὸς Θεὸν νεύσει θεούμενος. Γρηγ. Θεολ.
λόγ. εἰς τὰ Γενέθλ. καὶ λόγ. ά. εἰς τὸ ἅγ. Πάσχα.

„ Ἄνθρωπος ἐστὶ ποίημα Θεῦ, λογικὸν, κατ' εἰκόνα γενόμενον τῆ κτίσαντος αὐτόν·
„ κατ' εἰκόνα Θεῦ ἐστὶ τὸ λογικὸν, καθ' ὁμοίωσιν, ἡ ἀναβολὴ τῆς χρηστότητος. Βασιλ.
μεγ. ἐξαήμ.

„ Μικρὸς Κόσμος ὁ ἄνθρωπος λέγεται, ἐκ ἄρα ὅτι ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων
„ σύγκειται (κατὰ τὸν Πυθαγόραν) τῆτο γὰρ καὶ ἔκασον τῶν ζώων, καὶ ἐυτελεςάτων·
„ ἀλλ' ὅτι πάσας ἔχει τὰς τῆ Κόσμυ δυνάμεις· ἐν γὰρ τῷ Κόσμῳ εἰσὶ Θεοὶ, ἔστι
„ καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἐστὶ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα, ἐστὶ καὶ φυτά· πάσας δὲ ταύτας

„ τὰς

αὐτῆ ἐμφυσήματος τάτῳ θέμενος, δι' ἧ γέγονεν ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ᾗ δι' ἧ λέγεται εἰκὼν θεῦ, ᾗ εἰς αὐτὸν ἔδωκε κατοικίαν τὸν Κόσμον· ἐχρίσατο αὐτῷ τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ πάντα τὰ λοιπὰ ζῶα, ᾗ τὸν ἀπεκατέςησε κύριον ἁπάντων τῶν δημιυργηθέντων ὑπ' αὐτῆ, ὅπως ἀπολαμβάνωντάς τα ἐν εἰρήνῃ, νὰ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην τε· τὸν ἐςόλισε μὲ νᾶν (α), κρίσιν (β), ᾗ λογικὸν (γ), ὅπως ἐξετάζων τὰ μέρη, τὰ συντιθέντα τὸ πᾶν, ᾗ ἅπαντα τὰ ποιήματα, ἐξ ὧν γέμει, νὰ θαυμάζῃ τὴν παντοδυναμίαν, τὴν ἀγαθότητα, ᾗ τὴν σοφίαν τῆ Δημιυργῆτε· κἀντεῦθεν νὰ ὑποχρεωθῇ εἰς τὸ νὰ τὸν ὑμνῇ, νὰ τὸν ἀγαπᾷ, νὰ τὸν δοξολογῇ, ᾗ νὰ εὐχαριςῇ αὐτῷ διὰ τὰς τοσαύτας πρὸς αὐτὸν χάριτας· τάτε ἕνεκεν, πρέπει ὁ ἄνθρωπος, τὸν νᾶν ὅντερ ὁ θεὸς ἐχαρίσατο αὐτῷ, νὰ τὸν μετέρχεται ὡς δεῖ ᾗ ὅπε δεῖ· διότι δυνάμενος νὰ ἡξεύρῃ πολλὰ, ᾗ θέλων νὰ μὴν ἡξεύρῃ

„ τὰς δυνάμεις ἔχει ὁ ἄνθρωπος· ἔχει γὰρ, θείαν μὲν δύναμιν, τὴν λογικὴν, ἔχει „ τὴν τῶν ςοιχείων φύσιν, τὴν θρεπτικὴν ᾗ αὐξητικὴν, ᾗ τὲ ὁμοίε γεννητικήν· ἐν „ ἑκάςῃ δὲ τάτων λείπεται· ἧττον μὲν γὰρ ἔχομεν τὴν λογικὴν δύναμιν, εἴπερ οἱ „ θεοὶ, ᾗ τὰ τῶν ςοιχείων ὁμοίως ἧττον ἢ ἐκεῖνα· ᾗ τὸν θυμὸν ᾗ ἐπιθυμίαν ἐνδεέςε„ ρα τῶν ἐν τοῖς ἀλόγοις· ᾗ τὴν θρεπτικὴν ᾗ αὐξητικὴν δύναμιν ἐλαττεμένας τῶν ἐν „ τοῖς φυτοῖς· ὅθεν ἐκ ποικίλων δυνάμεων συνεςῶτες, δύσχρηςον τὸν βίον ἔχομεν· ἕκα„ ςον γὰρ τῶν ἄλλων ὑπὸ μιᾶς φύσεως οἰακίζεται, ἡμεῖς δὲ ὑπὸ τῶν διαφόρων δυνά„ μεων ἀντισπώμεθα· οἷον ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆ θείε ἀναγόμεθα ἐπὶ κρεῖττον, ποτὲ δὲ, „ τῆ θηριώδες ἐπικρατίσαντος, ἐπὶ τὰ χείρω· ὁμοίως δὲ ᾗ τῶν ἄλλων δυνάμεων· „ ἐὰν ἓν τὶς θεραπεύσῃ τὸ ἐν ἡμῖν θεῖον, ὥσπερ ἡνίοχον ἐγερηγορέτα ᾗ ἐπισήμονα „ ἐπισήσας, δυνήσεται ἑκάςῃ τῶν ἄλλων δυνάμεων εἰς δέον χρήσαθαι, τῇ τε κράσει „ φημὶ τῶν ςοιχείων, ᾗ τῷ θυμῷ ᾗ τῇ ἐπιθυμίᾳ, ᾗ τῇ ὀρέξει· ὁ αὐτὸς ἔλεγε, „ τὸν ἄνθρωπον αὐλὸν ἑαυτῆ βελτίω κατὰ τρεῖς τρόπες γίνεθαι· ά. τῇ ὁμιλίᾳ τῇ πρὸς „ θεὸς, ἀνάγκη γὰρ προσιόντα αὐτοῖς, κατ' ἐκεῖνα τῆ καιρῆ χωρίζεθαι αὐτὸν πάσης „ κακίας, εἰς δύναμιν ὁμοιῆντα ἑαυτὸν τῷ θεῷ· β. ἐν τῷ ἓν ποιεῖν, θεῆ γὰρ τῆτο, „ ᾗ θείας μιμήσεως· γ. ἐν τῷ ἀποθήσκειν· εἰ γὰρ κατὰ ποσόν τι ἡ ψυχὴ τῆ σώ„ ματος ἐν τῷ ζῆν τὸ ζῶον, χωριζομένη βελτίων γίνεται ἑαυτῆς· ἔντε τοῖς ὕπνοις „ κατὰ τὰς ὀνείρες, ᾗ ἐν ταῖς ἐκςάσεσι τῶν νόσων μαντικὴ γίνεται, πολλῷ μᾶλλον „ βελτιῆται ὅταν τέλεον χωριθῇ ἀπὸ τῆ σώματος.

„ Φησὶν ἔτι ὁ Πυθαγόρας, τὰ τελεώτατα ᾗ τὰ χείρισα ἀεὶ ἐνεργεῖν· ταῦτα δὲ „ ἐςὶ, θεὸς ᾗ φυτά· ὅτε γὰρ θεὸς κατὰ τὸν νᾶν ᾗ τὸν λόγον ἀεὶ ἐνεργεῖ, ᾗ τὰ „ πλησίον αὐτῆ ὄντα· ᾗ πάλιν τὰ φυτὰ ἀεὶ ἐνεργεῖ, τρέφεται γὰρ νύκτως τε ᾗ καθ' „ ἡμέραν· ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐκ ἀεὶ ἐνεργεῖ ἐ δὲ τὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλὰ σχεδὸν τὸν ἥ„ μισυ χρόνον καθεύδει τε ᾗ ἡσυχάζει.

(α) „ Νᾶς θεωρητικὸς ἐςὶν, ὁ περὶ τὴν τῶν καθόλε γνῶσιν καταγινόμενος· πρακτικὸς „ ἐςὶν, ὁ περὶ τῶν μερικῶν τὴν θεωρίαν ἔχων. Ἀριςοτ. γ. περὶ ψυχῆς, ζ.

(β) „ Κρίσις ἐςὶν, ἐκλογὴ τῆ κρείττονος. Δαμασκ. βιβ. β'. περὶ πίς. κεφ. λς'.

(γ) „ Τρία εἰσὶ τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, λογικὸν, δι' ἧ ἡ ψυχὴ ἀγαπᾷ τὸν θεὸν, „ θυμικὸν, δι' ἧ ὀργίζεται τοῖς δαίμοσιν, ἀνδριζομένη κατ' αὐτῶν· ᾗ ἐπιθυμητικὸν, „ δι' ἧ ἐπιθυμεῖ τὰ αἰώνια ἀγαθά. Ἀθαν. Ἀλεξ. ὅροι.

„ Λογισικῆ ἀρετή ἐςιν ἡ φρόνησις· θυμοειδῆς, ἥ τε πραότης ᾗ ἡ ἀνδρεία, ᾗ τῆ „ ἐπιθυμητικῆ, ἥ τε σωφροσύνη, ᾗ ἡ ἐγκράτεια. Ἀριςοτ. περὶ ἀρετῶν ᾗ κακιῶν.

„ Λογικόν ἐςὶν, αἴτιον τῆ βυλεύεθαι, λογίζεθαι, ᾗ διανοεῖθαι· ἐπιθυμητικὸν, „ τῆ ποθεῖν τὰ τῶν καλῶν ᾗ ἐρασμίων· θυμικὸν, τῆ θαῤῥεῖν, ἥδεθαι, λυπεῖθαι, ᾗ „ ὀργίζεθαι. Γερά. περὶ ψυχῆς.

ἠξεύρῃ ἀδὲν, εἶναι ἀξιοδάκρυτος ἀναισθησία· θέλων νὰ ἠξεύρῃ τὸ πᾶν; εἶναι τόλμη θρασεῖα καὶ καταγέλασος· ἀλλ' ἐξετάζων ὅσον δύναται, καὶ ὅσον πρέπει νὰ ἠξεύρῃ περὶ τῆς θεωρίας τῆς φύσεως, τοῦτο εἶναι ἡ φρονιμωτέρα διοίκησις ἡ ἀνήκουσα εἰς τὸν λογικὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου.

Λοιπὸν τὸ τελευταῖον καὶ ἐξοχότερον ἔργον, ὅπερ ἐποίησεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἑξαήμερον δημιουργίαν, ἦν ὁ ἄνθρωπος, ὅςις ὠνομάσθη Ἀδὰμ (α)· ἀπὸ μίαν τῶν πλευρῶν του, ἣν ἔλαβεν ὁ Θεὸς ἀφ' οὗ τὸν ἐκοίμισεν εἰς βαθὺν ὕπνον, ἔπλασε τὴν Εὔαν (β), καὶ ὕστω κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ, ἥτις ὠνομάσθη σάββατον, τουτέστιν ἀνάπαυσις (Γ)· τοῦτοι οἱ δύω προπάτορες, ἤτοι ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα, ἐπλάσθησαν ἀθῶοι, καὶ ἐτέθησαν εἰς τὸν τόπον τῆς τρυφῆς, λέγω εἰς τὸν ἐπίγειον παράδεισον (δ), ὅπου εὗρον ὅλα τὰ ἀναγκαῖα αὐτοῖς, ἄνευ κόπου ἢ φόβου· ἦν αὐτοῖς συγκεχωρημένον νὰ φάγωσιν ἀπὸ ὅλους τοὺς καρποὺς ὁποῦ ἦσαν ἐκεῖ (ε), ἐκτὸς τοῦ καρποῦ ἑνὸς μόνου δένδρου. ἀλλ' ἡ Εὔα ἀπατηθεῖσα ἀπὸ τὸν διάβολον, τὸν φανέντα πρὸς αὐτὴν ἐν σχήματι τοῦ ὄφεως, παρέβη πρώτη τὴν ἐντολὴν, συμβουλεύσασα καὶ τὸν Ἀδὰμ, νὰ πέσῃ εἰς τὴν αὐτὴν παράβασιν· φαγόντες δὲ παρὰ τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου (ζ), ἐκρύβησαν, νομίζοντες ὅτι δὲν θέλει γνωρισθῇ τὸ σφάλματων (η)· ἀλλ' ὁ Θεὸς, ὀργισθεὶς διὰ αὐτὸ, τοὺς ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν παράδεισον (θ), περὶ τοῦ ὁποίου ἀδεμία εἴδησις ἔμεινεν ἔτε εἰς αὐτοὺς, ἔτε εἰς τοὺς μεταγενεστέρους των· διότι πᾶν ἔθνος τὸν ὑπέ-

λαβε

(α) "Καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἀδάμ. Γενέσ. κεφ. ε.

(β) "Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς, ὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον, ποιήσωμεν αὐτῷ
" βοηθὸν κατ' αὐτόν· καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδὰμ, καὶ ὕπνωσε, καὶ
" ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς· καὶ ᾠκοδόμησεν
" ὁ Θεὸς τὴν πλευρὰν ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ εἰς γυναῖκα. Γενέσ. κεφ. β'.

(γ) "Καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ς'. τὰ ἔργα αὐτοῦ ἃ ἐποίησε, καὶ κατέ-
" παυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ζ'. ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ὧν ἐποίησε· καὶ εὐλόγησεν ὁ
" Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ζ'. καὶ ἡγίασεν αὐτὴν, ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων
" τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι. Αὐτόθι.

(δ) "Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ Ἀνατολὰς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν
" ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. Αὐτόθι.

(ε) "Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ
" παραδείσῳ βρώσει φαγῇ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, ὐ φά-
" γεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. Αὐτόθι.

(ζ) "Καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικὶ, ὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε ᾔδει γὰρ ὁ Θεὸς, ὅτι, ᾗ
" ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοὶ,
" γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν· καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν, καὶ
" ὅτι ἀρεσὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, καὶ ὡραῖον ἐστὶ τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ
" τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον. Γε-
νέσ. κεφ. γ'.

(η) "Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινὸν,
" καὶ ἐκρύβησαν ὅ,τε Ἀδὰμ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Αὐτόθι.

(θ) "Καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι
" τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη. Αὐτόθι.

λαβε κατὰ τὴν ἰδέαν ὅπε ἔλαβεν ἐκείνης τῆς πανευφροσύνε ἀμοιβῆς (α)· ὅθεν ἐβιάσθησαν νὰ ζήσωσιν εἰς τὸ ἑξῆς μὲ τὰς κόπες των, ϗ ὑπετάχθησαν σὺν τοῖς ἀπογόνοις αὐτῶν εἰς τὰς ἐπιθυμίας, εἰς τὰς ἀσθενείας, εἰς τὰς μάχθας, ϗ τέλος πάντων εἰς τὸν θάνατον (β).

Καθὼς λέγεσιν οἱ Πατέρες τῆς ἐκκλησίας, ὁ Ἀδὰμ ἐγέννησε πολλὰς υἱὰς, ἀγκαλὰ ἡ ἱερὰ Γραφὴ ἀναφέρει μόνον τὰς τρεῖς, ἤτοι τὸν Κάϊν, τὸν Ἄβελ, ϗ τὸν Σὴθ (γ)· ἐξ ὧν ὁ Κάϊν ζηλοτυπήσας ἐπειδὴ ϗ ἔβλεπεν ὁ θεὸς μὲ εὐμενέσερον ὄμμα τὴν θυσίαν τᾶ Ἄβελ ἀδελφᾶ τε, τὸν ἐφόνευσεν, ὅθεν ϗ ἔτρεμεν εἰς ὅλην τε τὴν ζωὴν (δ), ϗ τέλος πάντων ἐφονεύθη ὑπὸ τᾶ Λάμεχ, ἑνὸς τῶν ἀπογόνων τε (ε), νομιζόμενος παρ' αὐτᾶ ὡς θηρίον ἐν τῷ δάσει· ἦτος ὁ Κάϊν ἀφῆκεν υἱὰς ϗ θυγατέρας (ζ)· οἵτινες υἱοί τε φημίζονται διὰ τὴν κακίαν των, ϗ διὰ τὴν πρώτην ἐφεύρεσιν τῶν τεχνῶν, ὀνομαζόμενοι υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, πρὸς ἀντιδιαζολὴν τῶν υἱῶν τᾶ Σὴθ, οἵτινες λέγονται υἱοὶ τᾶ Θεᾶ· ἡ Γραφὴ δὲν ἀναφέρει, εἰμὴ ἐξ γενεαλογίας ἐκ γένες τᾶ Κάϊν, πλὴν αὐτὸ τὸ γένος ἐπεκράτησεν ἕως τᾶ κατακλυσμᾶ.

Ο'

(α) Ἀρκεῖ ἡμῖν τοῖς ἀποφεύγεσι τὰς ἰδίας τῶν ἐθνῶν ἀκᾶσαι τᾶ ϑρανοβάμονος Παύλε λέγοντος· "ὀρθαλμὸς ἐκ εἶδε, ϗ ᾶς ἐκ ἤκεσε, ϗ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπε ἐκ ἀνέβη, „ ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· ἰδὲ εἴδησις ϗ περιγραφὴ ἀπὸ τὸν ἀναβάντα ἕως τρίτε Οὐρανᾶ πρὸς ἡμᾶς, δι' ᾶς ἡτοίμασαι ἐκείνη ἡ πανευφρόσυνος κατοικία. Συμφώνως μὲ τὸν Παῦλον ϗ εἷς Ἕλλην ποιητὴς ἐξυμνεῖ τὰ ἑτοιμαθέντα τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν, λέγων.

„ Οὔτως ἐδ' ἐπιδερκτὰ τάδ' ἐν ἀνδράσιν,
„ Οὔτ' ἐπακεσὰ, ἔτε νόῳ περιληπτά.

(β) "Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σε, ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας „ τῆς ζωῆς σε, ἐν ἱδρῶτι τε προσώπε σε φαγῇ τὸν ἄρτον σε, ἕως τᾶ ἀποσρέψαι σε „ εἰς τὴν γῆν, ἐξ ᾶς ἐλήφθης, ὅτι γῆ εἶ, ϗ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. Γενέσ. κεφ. γ'.

(γ) "Ἀδὰμ δὲ ἔγνω Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτᾶ, ϗ συλλαβᾶσα ἔτεκε τὸν Κάϊν· ϗ προσέ„ θηκε τεκεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτᾶ Ἄβελ. Αὐτόθι.

„ Ἔγνω δὲ Ἀδὰμ Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτᾶ, ϗ συλλαβᾶσα ἔτεκεν υἱὸν, ϗ ἐπωνό„ μασε τὸ ὄνομα αὐτᾶ Σὴθ. Γενέσ. κεφ. δ'. (ὅσις ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτᾶ Ἀζερᾶς „ ἐγέννησεν υἱὰς ϗ θυγατέρας).

(δ) "Καὶ ἐπέσεν ὁ θεὸς ἐπὶ Ἄβελ, ϗ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτᾶ, ἐπὶ δὲ Κάϊν, ϗ ἐπὶ „ ταῖς θυσίαις αὐτᾶ ἐ προσέσχε· ϗ ἐλυπήθη Κάϊν λίαν, ϗ συνέπεσε τῷ προσώπῳ „ αὐτᾶ· ϗ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸς ἐν τῷ πεδίῳ, ἀνέςη Κάϊν ἐπὶ Ἄβελ τὸν „ ἀδελφὸν αὐτᾶ, ϗ ἀπέκτεινεν αὐτόν· ϗ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ Κάϊν, γίνων ϗ τρέ„ μων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Αὐτόθι.

(ε) "Εἶπε δὲ Λάμεχ ταῖς ἑαυτᾶ γυναιξίν· ἄνδρα ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοὶ, ϗ νεα„ νίσκον εἰς μώλωπα ἐμοὶ, ὅτι ἑπτάκις ἐκδεδίκηται ἐκ Κάϊν, ἐκ δὲ Λάμεχ ἑβδομη„ κοντάκις ἑπτά. Αὐτόθι.

(ζ) Οἱ ἀπόγονοι τᾶ Κάϊν, ᾶς ἀναφέρει ἡ Γραφὴ εἰσὶν ἦτοι· Ἐνὼχ, Γαϊδὰδ, Μελελεὴλ, Μαθσάλας, Λάμεχ, Γωβὴλ (ἦτος ἦν πατὴρ οἰκέντων ἐν σκηναῖς κτηνοτρόφων) ϗ Γωβὰλ (ὅσις ἦν ὁ καταδείξας Ψαλτήριον ϗ κιθάραν) ἐκ τῆς Ἀδά· Σελὰ δὲ ϗ αὐτὴ ἔτεκεν αὐτῷ τῷ Λάμεχ, τὸν Θόβελ, ϗ ἦν σρυροκόπος χαλκεὺς χαλκᾶ ϗ σιδήᾳ. Αὐτόθι.

Οὗτος ὁ Κάϊν ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτᾶ Σαβὶν ἐγέννησεν υἱὰς ϗ θυγατέρας.

Ὁ Ἀδὰμ ἔζησεν ἐννεακόσια τριάκοντα ἔτη (α)· ὁ Σὴθ, ὃσις ἔζησεν ἐννεακόσια δώδεκα, ᾗ ἦν ὁ τρίτος υἱός τε, ἐπαρηγόρησε τὸν πατέρα τε εἰς τὴν λύπην ὁπῆ εἶχε περὶ τῦ θανάτε τῦ Ἄβελ (β), ᾗ ἐγέννησε τὸν Ἐνὼς (γ), ὃσις ἔζησεν ἐννεακόσια πέντε ἔτη (δ), ἕτος ἐγέννησε τὸν Καϊνᾶν, ὃσις ἔζησεν ἐννεακόσια δέκα ἔτη (ε), ἕτος ἦν πατὴρ τῦ Μελελεὴλ, ὃσις ἔζησεν ὀκτακόσια ἐννενήκοντα πέντε ἔτη (ζ), ᾗ ἐγέννησε τὸν Ἰάδερ, ὃσις ἔζησεν ἐννεακόσια ἑξήκοντα δύω ἔτη (η), ᾗ ἐγέννησε τὸν Ἐνὼχ, ὃσις μετετέθη ἐκ τῆς Γῆς, ὢν τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἐτῶν (θ), ἐξ ᾧ ἐγεννήθη ὁ Μαθθσάλας, ὃσις ἔζησεν ἐννεακόσια ἑξήκοντα ἐννέα ἔτη (ι), ᾗ ἐγέννησε τὸν Λάμεχ, ὃσις ἔζησεν ἑπτακόσια πεντήκοντα τρία ἔτη (κ), ᾗ ἐγέννησε τὸν Νῶε, ὃσις ἐγέννησε τρεῖς υἱὰς, τὸν Σὴμ, τὸν Χὰμ, ᾗ τὸν Ἰάφεθ (λ), ᾗ ἔζησεν ἐννεακόσια πεντήκοντα ἔτη, δηλαδὴ ἑξακόσια πρὸ τῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Κιβωτὸν, ᾗ τριακόσια πεντήκοντα ἀφ' ἧ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Κιβωτῦ (μ). Ἀπὸ τῆς Δημιθργίας τῦ Κόσμε ἕως τῦ καιρῦ τῦ Νῶε, τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων διοικῆντο παρὰ τέτων τῶν δέκα ἀρχηγῶν, οἵτινες ὠνομάζοντο Πατριάρχαι· ἀλλ' ἐκτὸς τῶν δύω πρώτων ᾗ τῶν δύω τελευταίων, περὶ τῶν ἄλλων ἁδὲν ἠξεύρομεν, εἰμὴ μόλις τὰ αὐτῶν ὀνόματα.

Μετὰ

(κ) "Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἀδὰμ ἃς ἔζησε, τριάκοντα ᾗ ἐννεακόσια ἔτη, ᾗ ,, ἀπέθανε. Γενέσ. κεφ. ε.

(β) "Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Σὴθ, δώδεκα ᾗ ἐννεακόσια ἔτη, ᾗ ἀπέθανε. Αὐτόθι.

(γ) "Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἐνὼς, πέντε ἔτη ᾗ ἐννεακόσια, ᾗ ἀπέθανε. Αὐτόθι.

(δ) "Οὗτος ἦν πρῶτος, ὃσις ἐπεκαλέσθη τῷ ὀνόματι κυρίε. Αὐτόθι.

(ε) "Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Καϊνᾶν, δέκα ἔτη ᾗ ἐννεακόσια, ᾗ ἀπέθανε. Αὐτόθι.

(ζ) "Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Μελελεὴλ, ἕτη πέντε ᾗ ἐννενήκοντα ᾗ ὀκτακόσια, ,, ᾗ ἀπέθανε. Αὐτόθι.

(η) "Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἰάδες, δύω ᾗ ἑξήκοντα ᾗ ἐννεακόσια ἔτη, ᾗ ἀπέθανε. Αὐτόθι.

(θ) "Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἐνὼχ, πέντε ᾗ ἑξήκοντα ᾗ τριακόσια ἔτη, ᾗ ,, ἐνηρέησεν Ἐνὼχ τῷ Θεῷ, ᾗ ϗχ ἐυρέσκετο, ὅτι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεὸς. Αὐτόθι.

(ι) "Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Μαθθσάλα, ἐννέα ᾗ ἑξήκοντα ᾗ ἐννεακόσια ἔτη, ,, ᾗ ἀπέθανε. Αὐτόθι.

(κ) "Καὶ ἔζησε Λάμεχ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ὀκτὼ ἔτη, ᾗ ἐγέννησεν υἱὸν, ᾗ ἐπωνόμασε ,, τὸ ὄνομα αὐτῦ Νῶε, λέγων· ἕτος ἀναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν, ᾗ ,, ἀπὸ τῶν λυπῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν, ᾗ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κατηράσατο κύριος ὁ Θεός· ,, ᾗ ἔζησε Λάμεχ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Νῶε, φξέ. ἔτη, ᾗ ἐγένοντο πᾶσαι ,, αἱ ἡμέραι Λάμεχ ἑπτακόσια πεντήκοντα τρία ἔτη. Αὐτόθι.

(λ) "Ἐγέννησε δὲ Νῶε τρεῖς υἱὰς, τὸν Σὴμ, τὸν Χὰμ, τὸν Ἰάφεθ. Γενέσ. κεφ. ς'.

(μ) "Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Νῶε, ἐννεακόσια πεντήκοντα ἔτη, ᾗ ἀπέθανε. Αὐτόθι.

НБУ ім. І. І. Мечникова

Μετὰ τὸ αχνς'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμυ οἱ ἄνθρωποι ἐξέκλιναν τόσον, ὥςε ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐξαλείψῃ ὅλον τὸ γένος των διὰ τῦ κατακλυσμῦ, ὅςις ἀπώλεσε καὶ ὅλα τὰ ζῶντα, ἐξαιρημένυ τῦ Νῶε μὲ τὺς οἰκογενεῖς τυ· τὸν ὁποῖον ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς νὰ λάβῃ εἰς τὴν Κιβωτὸν (α), ἣν δὶ ἐπιταγῆς αὐτῦ ᾠκοδόμησεν, ἀπὸ ὅλα τὰ εἴδη τῶν ζώων, καὶ νὰ κλεισθῇ ἐν αὐτῇ αὐτὸς, ἡ γυνή τυ, καὶ οἱ τρεῖς τυ υἱοὶ μὲ τὰς γυναῖκάς των· τύτυ γενομένυ, ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς, καὶ ἔβρεξεν ὁ Οὐρανὸς τεσσαράκοντα ἡμέρας βροχὴν (β) τόσον ῥαγδαίαν, ὥςε τὸ ὕδωρ ἀνέβη δεκαπέντε πήχεις ὑπεράνω τῶν ὑψηλοτέρων βυνῶν (γ)· ἡ δὲ Κιβωτὸς ἐκάθησεν ἐπὶ τὰ ὄρη τῆς Ἀρμενίας (δ)· αὐτὸς ὁ κατακλυσμὸς ἤρξατο ἀπὸ τὸ φθινόπωρον, καὶ ἐπεκράτησεν ἕναν ὁλόκληρον χρόνον (ε)· πρὸς τὸ τέλος τῦ ὁποίυ, ὁ Νῶε ἀπέστειλε τὸν κόρακα ἐκ τῆς Κιβωτῦ, καὶ τὴν περιστερὰν, ὁ μὲν κόραξ πλέον δὲν ἐπέστρεψεν, ἡ δὲ περιστερὰ ἐρχομένη τὸ δεύτερον, ἔφερε κάρφος ἐλαίας εἰς τὸ στόμα αὐτῆς, πρὸς σημεῖον τῆς τῦ Κατακλυσμῦ καταπαύσεως, καὶ τῆς διαλλαγῆς τῦ Θεῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων (ζ)· τότε ἐξερχόμενος ὁ Νῶε ἐκ

(α) "Καὶ εἶπε κύριος ὁ Θεὸς τῷ Νῶε· καιρὸς παντὸς ἀνθρώπυ ἦκει ἐναντίον μυ, ὅτι ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἰδὰ ἐγὼ καταφθείρω αὐτὺς καὶ τὴν γῆν· ποίησον ἓν σεαυτῷ Κιβωτὸν ἐκ ξύλων τετραγώνων, νοσσιὰς ποιήσεις κατὰ τὴν Κιβωτὸν, καὶ ἀσφαλτώσεις αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἀσφάλτῳ· καὶ ὕτω ποιήσεις τὴν Κιβωτὸν, τριακοσίων πήχεων τὸ μῆκος τῆς Κιβωτῦ, καὶ πεντήκοντα πήχεων τὸ πλάτος, καὶ τριάκοντα πήχεων τὸ ὕψος αὐλῆς· ἐπισυνάγων ποιήσεις τὴν Κιβωτὸν, καὶ εἰς πῆχυν συντελέσεις αὐτὴν ἄνωθεν, τὴν δὲ θύραν τῆς Κιβωτῦ ποιήσεις ἐκ πλαγίων, κατώγαια δίῤῥοφα καὶ τρι�ῤῥοφα ποιήσεις αὐτήν. Γενέσ. κεφ. ς'.

(Θηβωθὰ λέγεται ἡ Κιβωτὸς Ἑβραϊςὶ, καὶ ἑρμηνεύεται ἓν ἀνθ' ἑνὸς πάντων τόπων· ἧς τὰ λείψανα ἐν πολλοῖς διέμειναν ἔτεσι, καὶ ἡ ἄσφαλτος αὐτῆς εἰς πολλὰς ἀθενείας ἦν θεραπευτική)

"Εἰσῆλθε δὲ Νῶε ἐν τῷ χ'. ἔτει τῆς ζωῆς αὐτῦ, δευτέρυ μηνὸς, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τῦ μηνὸς, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῦ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτῦ, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτῦ μετ' αὐτῦ εἰς τὴν Κιβωτὸν διὰ τὸ ὕδωρ τῦ κατακλυσμῦ, καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν μὴ καθαρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν μὴ καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, δύω δύω εἰσῆλθον πρὸς Νῶε εἰς τὴν Κιβωτὸν, ἄρσεν καὶ θῆλυ, καθὰ ἐνετείλατο ὁ Θεὸς τῷ Νῶε. Γενέσ. κεφ. ζ.

(β) "Καὶ ἐγένετο ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐγένετο ὁ κατακλυσμὸς τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἐπὶ τῆς γῆς. Αὐτόθι.

(γ) "Τὸ δὲ ὕδωρ ἐπεκράτει σφόδρα σφόδρα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐκάλυψε πάντα τὰ ὄρη τὰ ὑψηλὰ, ἃ ἦν ὑποκάτω τῦ Οὐρανῦ, πέντε καὶ δέκα πήχεις ὑψώθη ὑπεράνω τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπεκάλυψε, πάντα τὰ ὄρη τὰ ὑψηλά. Αὐτόθι.

(δ) "Καὶ ἐκάθησεν ἡ Κιβωτὸς ἐν μηνὶ τῷ ζ'., ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τῦ μηνὸς ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Ἀραράτ. Γενέσ. κεφ. η'.

(ε) "Καὶ ὑψώθη τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς ἡμέρας ἑκατὸν πεντήκοντα· τὸ δὲ ὕδωρ ἠλαττονῦτο ἕως τῦ ι'. μηνὸς, ἐν δὲ τῷ β'. μηνὶ ἐξηράνθη ἡ γῆ, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τῦ μηνός. Αὐτόθι.

(ζ) "Ἤνοιξε δὲ ὁ Νῶε τὴν θύραν τῆς Κιβωτῦ ἣν ἐποίησε, καὶ ἀπέστειλε τὸν Κόρακα, καὶ ἐξελθὼν ἐκ ἀνέστρεψε, καὶ ἀπέστειλε τὴν Περιστερὰν ἐκ τῆς Κιβωτῦ ἐπίσω αὐτῦ ἰδεῖν

ἐκ τῆς Κιβωτοῦ, προσέφερε θυσίαν τῷ Κυρίῳ (α), πρὸς εὐχαριστίαν τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ· ὅθεν ὁ Θεὸς τὸν εὐλόγησε (β), καὶ ἐπρόσαξεν αὐτῷ, νὰ πληρώσῃ καὶ νὰ γεμίσῃ τὴν γῆν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ζητεῖται, ἂν ὁ ἐπὶ τοῦ Νῶε κατακλυσμὸς ἐγένετο παγκόσμιος.

Διὰ νὰ γνωρίσωμεν κατὰ φυσικὸν λόγον, ὅτι αὐτὸς ὁ κατακλυσμὸς ἦν παγκόσμιος, πρέπει πρῶτον νὰ ἀναφέρωμεν περὶ τοῦ σχήματος, μεγέθους, κινήσεως, καὶ διαιρέσεως τῆς γῆς, καὶ περὶ τῆς Ἀτμοσφαίρας.

Ἡ γῆ δὲν εἶναι σχήματος τελείως σφογγύλου, διότι εἰσβάλλει πρὸς τοὺς πόλους, καὶ ἐξέχει πρὸς τὸν Ἰσημερινὸν κύκλον (γ)· ἡ αὐτῆς περιφέρεια

„ ἰδεῖν, καὶ ἀνέστρεψεν ἡ Περιστερά· καὶ ἐπισχὼν ἔτι ἡμέρας ἑπτὰ, πάλιν ἐξαπέστειλε
„ τὴν περιστεράν, καὶ ἀνέστρεψε πρὸς αὐτὸν ἡ περιστερὰ πρὸς ἑσπέραν, καὶ εἶχε φύλλον
„ ἐλαίας κάρφος ἐν τῷ στόματι αὐτῆς, καὶ ἔγνω Νῶε ὅτι κεκόπακε τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς
„ γῆς. Γενέσ. κεφ. η'.

(α) „ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑνὶ καὶ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νῶε, τοῦ πρώτου μηνὸς
„ μιᾷ τοῦ μηνὸς, ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς· ἐν δὲ τῷ β'. μηνὶ ἐξηράνθη ἡ γῆ,
„ ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός· καὶ ἐξῆλθε Νῶε ἐκ τῆς Κιβωτοῦ, καὶ ᾠκοδόμησε θυσια-
„ στήριον τῷ κυρίῳ· καὶ ἔλαβεν ἀπὸ πάντων τῶν πτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων
„ τῶν πτηνῶν τῶν μὴ καθαρῶν, καὶ ἀπήνεγκεν εἰς ὁλοκάρπωσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. Αὐ-
τόθι.

(β) „ Καὶ ηὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· αὐξάνεσθε καὶ
„ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς.

(γ) Κύκλος, σφαῖρα, πόλοι, καὶ τὰ ὅμοια, μέρια τοῦ Οὐρανοῦ λέγονται· „ σφαῖρα
„ ἐστὶ σχῆμα στερεὸν, ὑπὸ μιᾶς ἐπιφανείας περιεχόμενον, πρὸς ἣν ἀφ' ἑνὸς σημείου
„ τῶν ἐντὸς τῆς σφαίρας κειμένων πᾶσαι αἱ προσπίπτουσαι εὐθεῖαι ἴσαι ἀλλήλαις
„ εἰσί· κέντρον τῆς σφαίρας ἐστὶ τὸ σημεῖον· Διάμετρος ἐστὶν, εὐθεῖα τις διὰ κέντρου
„ ἠγμένη· Ἄξων ἐστὶ, διαφορὰ τῆς σφαίρας περὶ τὴν διάμετρον· Ὁρίζων ἐστὶ,
„ κύκλος ὁ διαιρῶν τὸ ὑπὲρ γῆν τε καὶ ὑπὸ γῆν ἡμισφαίριον· Μεσημβρινὸς κύκλος ἐστὶν,
„ ὁ τὸ ἑῶον καὶ τὸ ἑσπέριον διαιρῶν· Κόλουρος ἐστὶν, ὁ διὰ τῶν περάτων τοῦ Ἄξωνος
„ καὶ τῶν Ἰσημερινῶν διϊκνούμενος σημείων· Κόλουρος ἄλλος ἐστὶν, ὁ διὰ τῶν περάτων
„ τοῦ Ἄξωνος, καὶ τοῦ τῆς θερινῆς τροπῆς σημείου καὶ τῆς χειμερινῆς διϊκνούμενος· Ἀρκ-
„ τικὸς πόλος ἐστὶν, ὁ ἀειφανής· Ἀνταρκτικὸς, ὁ ἀφανής· Ζῳδιακὸς κύκλος ἐστὶν,
„ ὁ τῶν τροπικῶν ἐφαπτόμενος, καὶ τὸν Ἰσημερινὸν τέμνων κατ' ἀμφὶ τὰ τῆς Ἰσημε-
„ ρίας σημεῖα, ὅσις λοξῶς κινεῖσθαι τῷ Ἀρίσ. ἔδοξε, ἕνεκεν τῆς γεννήσεως τῶν περὶ
„ γῆν τόπων πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ παντὸς, εἰ γὰρ καταπαραλλήλως ἐκινεῖτο, ἀεὶ ἂν

„ μία

ρεια (α), εἶναι ἐννέα χιλιάδες λέγαις σχεδὸν, ἀνὰ δύω χιλ. διακοσίας ὀγδοήκοντα δύω ὀργιὰς ἑκάστη λέγα (β), ἡ δὲ διάμετρος αὐτῆς δύο χιλ. ὀκτακοσίας ἑξήκοντα τέσσαρας. Αὐτὴ περιέχεται ἀπὸ τὸν περὶ αὐτὴν φερόμενον ἀέρα, ἀπὸ ὕδωρ ἀραιὸν, ἀπὸ ἔλαιον λεπτὸν, ἀπὸ ἐλαφρὰς ἀτμὰς, ἢ ἀπὸ ἄλλα στοιχεῖα, ἅτινα ἑνωμένα ὀνομάζονται ἀτμοσφαῖρα· ἐξ ὧν σχηματίζεται τὸ κυανῆν ἐκεῖνο χρῶμα, ὅπερ πρὸς ἡμᾶς φαίνεται νὰ εἶναι ὁ οὐρανὸς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, πλὴν τοῦτο (Γ) δὲν εἶναι οὐρανός.

B 2 διότι

„ μία ὥρα ἦν τῆ ἔτος, ἤτοι θέρος, ἢ χειμὼν, ἢ ἄλλη τις· νῦν δὲ ἐκ τῆ τὸν ἥλιον
„ ἢ τὰς ἄλλας πλανήτας μεταβαίνειν ἀπὸ ζωδίε ἐπὶ ζώδιον, γίνονται αἱ μεταβολαὶ
„ τῶν ὡρῶν τέσσαρες· ἢ ἐκ τῆς τέτων εἰς ἄλληλα μεταβολῆς οὔτε καιροὶ φύονται,
„ ἢ ἄλλαι γενέσεις τῶν ζώων γίνονται· Ἡλιακὸς κύκλος ἐςὶν, ὁ τὴν μέσην τέμνων
„ τῆ Ζωδιακῆ. Ψελλῆ Ἀςρονομία (1).

(α) "Η περίμετρος τῆ μεγίςε κύκλε τῆ ἐν τῆ γηΐνῃ σφαίρᾳ ἐςὶ μιλίων Ἰταλικῶν
„ 21600, ἡ δὲ διάμετρος αὐτῆ συνάγεται ἐκ τῆς περιμέτρε μιλίων 6872, ἢ ἡ ἡμι-
„ διάμετρος 3436, τέτέςι, τόσον ἐςὶ τὸ διάςημα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἕως
„ τῆ κέντρε αὐτῆς. Μελετ. Γεωγραφ. (2).

(β) "Ητοι ἐκ δύω ἡμίσυ μιλίων Ἰταλικῶν. Τὸ δὲ μίλιον ἴδε ἔμπροσθεν φύλ. 17.

(γ) "Οὐρανὸς ἐςὶ περιοχὴ ὁρατῶν ἢ ἀοράτων κτισμάτων.... πέμπτον σῶμα.... σφαι-
„ ροειδὲς... αἰθέριον. Δαμασκ. βιβλ. β'. περὶ ὀρθοδ. πίςεως, κεφ. κ'. περὶ οὐρανῆ.
„ Αἰθέριον σῶμα ἐςὶ, ὃ μήτε πῦρ, μήτε ἀὴρ, μήτε γῆ, μήτε ὕδωρ, ἀλλ' ἓν τῶν
„ ἁπλῶν Σωμάτων. Βασίλ. Μεγ. ἁ. ἑξαημ.
„ Οὐρανὸς ἐςὶ πνεῦμα πνευόμενον ἐκ γόματος θειοτέρας ψυχῆς, πάντα ἐμψυχῶν,
„ τρέφον, ἢ κοινῇ θερμασίᾳ θάλπον. Φοίνικ. Θεολ.
„ Οὐρανὸς ἐςὶ πέμπτη τῶν ἄλλων σωμάτων ὐσία, γενέσεως ἢ φθορᾶς ἀμέτοχος.
„ Στωϊκοί.
„ Πέμπτη ὐσία ἐςὶ πρῶτον ἢ κοινὸν πνεῦμα ἐν τοῖς σώμασιν, λεπτότατον ἢ καθα-
„ ρώτατον, εἰς ὅλον τὸ πᾶν διεσπαρμένον, τὰ μέρη αὐτῆ πρὸς ἄλληλα τελειῶν ἢ
„ ἐναρμόζον. Πρῶτον κινητὸν ἐςὶν, ἡ ὀγδόη σφαῖρα, ἥτις ἢ ςερέωμα λέγεται.
„ Στερέωμα ἐςὶν, ἡ ὀγδόη σφαῖρα, ἐν ᾗ χωρὶς τῶν πλανητῶν, ἅπαν τὸ τῶν ςερεῶν
„ Ἀςέρων πλῆθος κεῖται. Ἐπίρροαὶ εἰσὶ, κίνησις ἢ φῶς τῆ ἡρανῆ, δύναμιν ἀπόκρυ-
„ φον ἔχσαι. Οὐρανὸς ἔμπυρος ἐςὶ, σφαῖρα ὑπὲρ τὸ πρῶτον κινητὸν κειμένη, ἀκί-
„ νητος, ἔκλαμπρος, κατοικία τῶν μακαρίων. Πρῶτον κινητὸν ἐςὶ, τὸ πάντας τὰς
„ ἐρανὰς κινῆν, ἢ ἐκ μηδεμιᾶς σφαίρας κινέμενον, ἧ ἡ κίνησις κατὰ εἴκοσι ἢ τεσ-
„ σάρων διορίαν ὡρῶν ἐκτελεῖται. Κρυσαλλοειδὴς ἢ Ὑδατώδης ἐρανὸς ἐςὶ, σφαῖρα
„ διαφανὴς, δύναμιν ἔχσα τῆ ψυχραίνειν, ἐν ᾗ ἐδὲν τῶν Ἀςέρων κεῖται, διὸ ἢ
„ ἄναςρος σφαῖρα καλεῖται. Σιδηρᾶς ἐςὶ, τὸ ςερέωμα, ἐν ᾧ ἀκινήτως οἱ ἀπλανεῖς
„ κεῖνται Ἀςέρες, ὡς μὴ ἰδίαν κίνησιν κτώμενοι, διὸ ἢ ἀπλανὴς σφαῖρα καλεῖ-
„ ται. Οὐρανὸς τῆ Κρόνε, ἐν ᾧ ὁ Κρόνος. Διὸς, ἐν ᾧ ὁ Ζεύς· Ἄρεως, ἐν ᾧ
„ ὁ Ἄρης. Ἡλίε, ἐν ᾧ ὁ Ἥλιος· Ἀφροδίτης, ἐν ᾧ ἡ Ἀφροδίτη. Ἑρμῆ, ἐν
„ ᾧ ὁ Ἑρμῆς· Σελήνης, ἐν ᾧ ἡ Σελήνη. Κίνησις πρώτη τῆ ἑρανῆ ἐςὶν, ἡ ὑπὲρ

„ ἡ

(1) Οὗτος ὠνομάζετο Μιχαὴλ, τὸ ἐπίκλην Ψελλὸς, ἤνθει ἐπὶ Κωνσαντίνε Δέκα, συνέγραψε μαθηματικὰ, περὶ δαιμόνων ἐνεργείας, ἢ ἄλλα.

(2) Μελέτιος ὁ Γεωγράφος ἐγεννήθη εἰς Ἰωάννινα· ἐχειροτόνησε Ναυπάκτε ἢ Ἀρτης μητροπολίτης κατὰ τὸ ᾳχμβ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῆ· ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ ᾳψιδ'. ζήσας ἔτη ργ'. συνέγραψε τὴν γνωςὴν τοῖς πολλοῖς Γεωγραφίαν.

Αθηνῶν

διότι τὸ ὕψος τότε τῆ φαινομένε κυκνῆ, δὲν ἐκτείνεται περαιτέρω τῶν εἴκοσι χιλ. λεγῶν· αὐτὴ ἡ Ἀτμοσφαίρα διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, ἢ καταςάσεις, δηλαδὴ ἀνωτέραν, μέσην, ϗ κατωτέραν· Κατωτέρα κατάςασις ἤτοι χθαμηλωτέρα, εἶναι ἐκείνη, εἰς ἣν ἀναπνέομεν ἡμεῖς, ϗ περιορίζεται ἀπὸ τὰς ἐπιῤῥοὰς τῶν ἀκτίνων τῆ Ἡλίε, δηλαδὴ ἀπὸ τῆ ὕψες ἕως τῆ μέρες ἐκείνε, ὅπε γίνεται ἡ αὐτῶν ἀνταναάκλασις (α)· μέση κατάςασις εἶναι ἐκείνη, εἰς ἣν γίνονται τὰ νέφη, ϗ σχηματίζονται τὰ μετέωρα (β), ἤτις ἐκτείνεται ἀπὸ τὰ ἔσχατα τῆς ἀνωτέρας καταςάσεως ἕως εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλοτέρων βουνῶν· ἡ ἀνωτέρα ἤτοι ὑψηλοτέρα κατάςασις, ἄρχεται ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, ϗ περατῶται εἰς τὰ ἔσχατα ὅρια τῆς Ἀτμοσφαίρας, εἰς ἣν βασιλεύει παντοτινὴ ἰσοχαμία, γαλήνη, καθαρότης, ϗ ἱλαρότης· Κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν συμφωνεῖται γενικῶς παρὰ πάντων, ὅτι αὐτὴ ἡ σφαῖρα τῆς γῆς ἔχει ἑαυτὴν εἰκοσιτρεῖς ἥμισυ βαθμὲς κάμπτουσαν πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆ ἑαυτῆς Ἄξονος, ϗ δύω κινήσεις, τὴν μὲν, ἐφημερινὴν ϗ περὶ ἑαυτὴν, εἰς διάςημα εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν, (ἐξ ἧς ϗ προέρχεται ἡ διαφορὰ τῆς νυκτὸς ϗ τῆς ἡμέρας (γ), τὴν δὲ, ἐνιαύσιον, περὶ τὸν ἥλιον,

„ τὴς Πόλες, ϗ τὸν Ἄξονα τῆ Κόσμε ἕσα, ἡ καλεμένη Γσημερινὴ, ἐκ τῆς Ἀνα-
„ τολῆς πρὸς δύσιν φερομένη, ϗ ἐν τῷ πρώτῳ ἑρανῷ προσήκουσα. Κίνησις δευτέρα ἐςὶν,
„ ἡ ὑπὲρ τὲς πόλες ϗ τὸν ἄξονα τῆ Ζωδιακῆ, ἐκ δύσεως πρὸς ἀνατολὴν φορά.
„ Κίνησις φυσικὴ τῆ ἑρανῆ ἐςὶν, ἡ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Δύσιν φορά. Κίνη-
„ σις ἀπαγωγικὴ ἐςὶν, καθ' ἣν ἑκάςη τῶν ἑτέρων σφαιρῶν κατὰ τὴν τῆς πρώτης
„ σφαίρας κίνησιν φέρεται. Γερόν. περὶ ἑρανῆ.

(α) „ Ἀνταπάκλασις ἐςὶν, ἡ ἀπέτινος ἐπίτι κίνησις, ϗ ἐξ ἑτέρε πάλιν, ἐξ ἧ προῆλ-
„ θεν, ὑποςροφή. Γερόν. περὶ μετεώρων.

(β) „ Μετέωρα λέγονται, σώματά τινα περιφερόμενα ἄνωθεν ἡμῶν, τῶν ὁποίων τροφὸς
εἶναι ἡ γῆ· ϗ διαιρῶνται εἰς ὑδάτια, ἀέρια, ϗ πυρώδη· τῶν ὁποίων τὴν κίνησιν ἐν
τῷ ὡρισμένῳ αὐτῶν τόπῳ, ϗ τὴν τῆ φωτὸς ἔκχυσιν, ϗ τὸ ἀλλήλοις ἀκοντίζεσθαι,
ϗ σηριζεσθαι ἐκ ἐπὶ τῆ παρόντος εἰπεῖν, πολλῆ δεόμενον λόγε.

(γ) „ Τὸ σύςημα ὅπῆ ὑπερασπίζονται τὴν σήμερον οἱ νεώτεροι, [illegible] τὸν Ἥλιον
„ ἀκίνητον εἰς τὸ κέντρον ἑνὸς κύκλε, συναριθμεῖ τὴν γῆν μὲ τὲς ἑπτὰ πλανήτας, ϗ
„ θέλει ὅτι αὐτοὶ κυκλοφορῆσιν ἑτῶσι· Ὁ Ἑρμῆς πλησιέτερον πρὸς τὸν Ἥλιον, εἶτα
„ ἡ Ἀφροδίτη, ἔπειτα ἡ Γῆ, ἥτις περιφέρεται ἐπὶ τὸν [illegible] τῆς ὁμῆ μὲ τὴν Σελή-
„ νην, τὴν κυκλικῶς φερομένην περὶ τὴν γῆν, εἶτα ὁ Ἄρης, ἔπειτα ὁ Ζεὺς, ϗ τελευ-
„ ταῖον ὁ Κρόνος· ϗ τῆτο ἐςὶ τὸ λεγόμενον σύςημα τῆ Κοπερνίκε (1), ὅπερ δὲν
„ εἶναι νέον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὅπῆ ἐδίδασκεν ὁ Ἀρίςαρχος (2), ϗ μερικοὶ τῶν παλαιῶν
„ μα-

(1) Ὁ Κοπέρνικος ὠνομάζετο Νικόλαος, ἐγεννήθη εἰς Τορν[illegible] πόλιν τῆς [illegible] κατὰ τὸ αφογ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῆ, Φευρεαρ. ιθ'. ἐδιδάχθη τὰ Ἑλληνικὰ [illegible], τὴν φιλοσοφίαν, ϗ τὴν Ἰατρικήν· εὐδοκίμησε δὲ μᾶλλον εἰς τὴν μαθηματικὴν ϗ Ἀςρονομίαν· σώζεται αὐτῆ πραγματεία, ἐν ᾗ ἀνακαλύπτει [illegible] τὸ ῥηθὲν σύςημά τε δὶ ἀναντιῤῥήτων ἀποδείξεων, ὅπερ ἀκολεθῆσιν ὅλοι σχεδὸν οἱ νεώτεροι· ἀπέθανε κατὰ τὸ αφμγ'. ἔτος.

(2) Ὁ Ἀρίςαρχος ἦν Σάμιος, ϗ εἷς τῶν πρώτων, τῶν θελόντων ὅτι ἡ γῆ φέρεται περὶ τὸ κέντρον αὐτῆς, ϗ εἰς τὸ διάςημα ἑνὸς χρόνε περὶ τὸν ἥλιον· ἐκ τῶν συγγραμ-

ἥλιον, εἰς διάστημα τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἡμερῶν, πέντε ὡρῶν, καὶ τεσσαράκοντα πέντε λεπτῶν, ἥτις διορίζει τὰς ἀλληλοδιαδόχους ὥρας καὶ τροπὰς τοῦ ἔτους, ἤτοι τὸ ἔαρ, τὸ θέρος, τὸ φθινόπωρον, καὶ τὸν χειμῶνα (α). Εἰς τὴν γῆν διακρίνονται τρία μέρη διάφορα, δηλαδὴ τὸ ἐξωτερικὸν, ἤτοι ἡ ἐπιφάνεια (β), ἐξ ἧς γεννῶνται τὰ φυτὰ, καὶ τρέφονται τὰ ἄλογα ζῶα, ἑπομένως καὶ οἱ ἄνθρωποι· τὸ μέσον, ὅπερ κυριεύεται ἀπὸ τοὺς ὀρυκτοὺς ἤτοι μεταλ-

---

„ μάθηματικῶν, [redacted] ὁ Φιλόλαος (2), [redacted]
„ Καὶ βέβαια ἦν ἀπίθανον τὸ νὰ μὴν ἐννοήσῃ τὶς τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τὸ
„ θρυλλούμενον σύστημα τοῦ Κοπερνίκου, τὸ τοσοῦτον σύμφωνον μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον·
„ διότι ἂν ἡ γῆ ἦν ἀκίνητος, ἔπρεπε ὁ Ἥλιος, καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι πλανῆται, οἵτινες
„ εἰσὶν ὑπερμεγέθη σώματα, νὰ τρέχωσιν εἰς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας ἕναν ἄμετρον γύ-
„ ρον περὶ τὴν γῆν· καὶ οἱ Ἀστέρες τοῦ στερεώματος, οἱ ὄντες εἰς τὴν μεγαλητέραν
„ σφαῖραν (εἰς ἣν ἡ κίνησις εἶναι πάντοτε σφοδροτέρα), νὰ τρέχωσιν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ
„ ἓξ χιλιάδας μιλιόνια μίλια, καὶ νὰ φθάνωσιν ἐντεῦθεν (ἤτοι ἀπὸ τὴν Γαλλίαν),
„ μακρότερον τῆς Κίνας εἰς τὴν ς΄ιγμὴν ὁποῦ ἀρκεῖ νὰ προφερθῶσι τὰ κάτωθεν λόγια·
„ ὕπαγε ταχέως εἰς τὴν Κίναν· ὅλα αὐτὰ ἔπεται ἀναγκαίως νὰ γίνωνται, ἂν ἡ γῆ
„ δὲν κυκλοφορῇ περὶ τὸν [redacted] της, εἰς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν διάστημα· δὲν εἶναι
„ δυσκατάληπτον ὅτι ποιεῖ αὐτὴ τοῦτον τὸν γύρον, ὅστις δὲν περιλαμβάνει πλέον τῶν
„ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδων μιλίων, ἅτινα πρὸς τὰς ἓξ χιλιάδας μιλιόνια εἶναι
„ μικρὸς ἀριθμός. Ρ'ολτ. ἐν τῇ Παλ. Ἰσορ.

(α) „ Τροπὴ ἡ ὥρα, ἐξὶ τοῦ χρόνου μεταβολή. Ἐαρινὴ τροπὴ ἐξὶν, ἡ ἐκ τῆς μέσης
„ Ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου συνισαμένη, εὐκρασὶης, αἵματος αὐξητικὴ, θερμὴ, καὶ ὑγρὰ,
„ διατείνουσα ἀπὸ Μαρτίου κά., ἕως Ἰουνίου κδ. Θερινὴ, ἡ ἐκ τῆς τοῦ Ἡλίου Ἀνατο-
„ λῆς, ἐπὶ τὰ βορειότερα μέσα ὑψουμένης, φερομένη, τῷτε ἔαρι καὶ τῷ μετοπώρῳ
„ μεσιτεύουσα, θερμὴ καὶ ξηρὰ, τῆς ξανθῆς χολῆς αὐξητικὴ, διατείνουσα ἀπὸ Ἰουνίου κδ.
„ μέχρι Σεπτεμβρίου κέ. Μετοπωρινὴ, ἡ εἰς τὴν μέσην Ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου ἐπα-
„ νοδος, μέσως πως ἔχουσα ψύξεώς τε καὶ θέρμης, ξηρότητος καὶ ὑγρότητος, μελαίνης
„ χολῆς αὐξητικὴ, διατείνουσα ἀπὸ Σεπτεμβρίου κέ. μέχρι Δεκεμβρίου κέ. Χειμερινὴ,
„ ἡ τοῦ Ἡλίου ἐπὶ τὴν σμικροτέραν καὶ χαμηλωτέραν, ἤτοι τὴν μεσημβρινὴν Ἀνατο-
„ λὴν καταβασις· ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ, φλέγματος αὐξητικὴ, διατείνουσα ἀπὸ Δεκεμ-
„ βρίου κέ. μέχρι κά. Μαρτίου. Ἰσημερινὴ τροπὴ ἐξὶν, ἡ δώδεκα ὡρῶν τήν τε ἡμέραν
„ καὶ τὴν νύκτα ἔχουσα. Δαμασκ. β΄. Πίς. κά.

(β) „ Ἡ τῆς γῆς ἐπιφάνεια εἰς τέσσαρα διαιρεῖται, δηλαδὴ Ἀσίαν, Εὐρώπην, Ἀφρι-
„ κὴν, καὶ Ἀμερικὴν· τὰ μέρη δὲ ταύτης ὑπὸ Ζώνας ἄγονται· ἐξὶ δὲ Ζώνη χώρα
„ γῆς διωρισμένη· Ζώνη βόρειος ἐξὶν, ἡ ὑπὲρ τὸν Ἀρκτικὸν κύκλον, ἀοίκητος διὰ
„ ψύχος· Ζώνη εὔκρατος ἐξὶν, ἡ οἰκουμένη· Ζώνη διακεκαυμένη ἐξὶν, ἡ τῶν Αἰθιό-
„ πων· Ζώνη ἀντεύκρατος ἐξὶν, ἡ Ἀνταρκτικὴ
Γερά. περὶ γῆς.

γραμμάτων τε ἡ περὶ [redacted] μεγέθους καὶ [redacted] τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης πραγ-
ματεία μόνον σώζεται.

[redacted] τῆς Ἴλιάδος πόλεως τῆς Τρωάδος· διατρίβων ἐν Ἀθήναις, καὶ μὴ
ἔχων τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ἀλλὰ νυκτὸς ἤντλει ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος ἑνὸς κη-
πουροῦ ἐπὶ μισθῷ, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἀκολουθήσῃ ἐκεῖ τὴν σπουδήν τε εἰς τὰς διωρισμέ-
νης ὥρας τῆς ἡμέρας· ἦν φύσει βραδὺς κατὰ τὸ πνεῦμα, [redacted] τὴν ἀλ-
λειψιν διὰ τῆς ἐπιμελείας τε· ἔζη κατὰ τὸ [redacted] πρὸ Χριστοῦ.

(2) Ὁ Φιλόλαος ἦν Κροτωνιάτης, Πυθαγορικὸς κατὰ τὴν αἵρεσιν, καὶ ἔζη [redacted] ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

μεταλλεία· ϗ τὸ κέντρον, τὸ ὁποῖον πρὸς ἡμᾶς εἶναι ἄγνωστον, ἀγκαλὰ ἀπὸ πολλὰς συγγραφεῖς ὑποτίθεται κοῖλον, ἄλλοι τὸ θέλυσι φύσεως μαγνητικῆς, ἄλλοι σφαίραν πυρός (α)· ϗ τέλος πάντων, ἄλλοι μὲ εὐλογοτέρας ἀποδείξεις θέλυσι νὰ εἶναι ἄβυσσος, ἤτοι συνάθροισις ὑδάτων, περικυκλωμένη ἀπὸ τὴν θέσιν τῆς γῆς (β)· ταύτης τῆς γῆς ἡ ἐπιφάνεια κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς φυσικὴν κατάστασιν, ὑποτίθεται τελείως στρογγύλη ϗ ἴση, ϗ διὰ τὸ Κατακλυσμὸ, ἔλαβε τὴν τοιαύτην τρομερὰν ἀνισότητα, ϗ μετεβλήθη εἰς αὐτὸ τὸ ἄτεχνον ϗ ἄνισον σχῆμα.

Περὶ τῶν διαφόρων Κατακλυσμῶν, τῶν καταποντισάντων τὴν γῆν.

Αὕτη ἡ δυσυχὴς γῆ ἐγένετο ὑποβρύχιος ἀπὸ πολλὰς πλημμύρας, αἵτινες ὠνομάσθησαν κατασλυσμοὶ, καταποντίζοντές την ἐν διαφόροις καιροῖς, ἢ ὅλην, ἢ κατὰ μέρος· εἶναι περίφημος ἐκεῖνος ὁπὸ συνέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τὸ Δευκαλίωνος (γ), ὅσις ἔπνιξεν ὅλην τὴν Θεσσαλίαν κατὰ τὸ αφκβ. ἔτος πρὸ Χριστὸ, ϗ τρία ἔτη πρὸ τῆς ἐξόδε τὸ Ἰσραηλιτικὸ λαὸ ἐξ Αἰγύπτε· ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ Ὠγύγε (δ), ὅσις συνέβη [redacted] χρόνες σχεδὸν πρὸ τὸ Δευκαλίωνος, ϗ ἔπνιξεν ὅλην τὴν Ἀττικήν· Ἐκεῖνος ὁπὸ κατὰ τὸ αυκα. ἔτος ἐκάλυψεν ὅλον ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς Βραβαντίας ϗ Ὁλάνδας, ϗ ἄλλοι· ἀλλ' ὁ πλέον ἀξιομνημόνευτος εἶναι ὁ ἐπὶ Νῶε, ὅσις παρατηρεῖται ὅτι ἐσυνέβη κατὰ τὸ αχνς. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμε, [redacted] Χριστὸ [redacted] Αὐτὸς ὁ Κατακλυσμὸς ἐγένετο ὑποκείμενον ἐξετάσεων τῶν Κριτικῶν ϗ ωεριέργων εἰς τὸ νὰ γνωρίσωσιν, ἂν κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτὲ αἰτίαν ϗ ἀποτέλεσμα, ἦν γενικὸς ϗ παγκόσμιος, ἢ μερικός· Τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ὑδάτων, ὁπὸ ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἐκτελέσῃ παγκόσμιον τὸν Κατακλυσμὸν, ἔδωκεν αἰτίαν διαφόρων συγγραφέων, νὰ τὸν νομίσωσι μερικὸν, ἀποδεικνύοντες μὲ ἀκριβῆ λογαριασμὸν, ὅτι ὅλον τὸ ὕδωρ τὸ Ὠκεανὸ ἐκ ἦν ἱκανὸν νὰ προξενήσῃ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα· μάλιστα διὰ νὰ σκεπασθῇ ὅλη ἡ γῆ δεκαπέντε πήχεις ὑπεράνω τῶν ὑψηλοτέρων βουνῶν, λέγουσιν ὅτι ἐχρειάζοντο τὰλάχιστον ὀκτὼ Ὠκεανοί· ὅθεν ὑποτιθέμενοι ὅλην τὴν θάλασσαν τελείως ἐκκενωμένην, ϗ ὅλα τὰ νέφη

(α) Τὸ πῦρ, Φρυγία λέξις ἐστίν.

(β) Κατὰ τὴν δόξαν τῶν σοφωτέρων Γεωγράφων ἡ γῆ συνίσταται ἐξ ἑνὸς μιλιωνίων ϗ διακοσίων ὀγδοήκοντα ὀκτὼ χιλιάδων μιλίων Γερμανικῶν τετραγώνων· ϗ τὰ μὲν δύω μερίδια τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς καλύπτονται ὑπὸ τῶν ὑδάτων, δηλαδὴ ὑπὸ τὸ Ὠκεανὸ, ὑπὸ τῶν ποταμῶν, ὑπὸ τῶν θαλασσῶν, ὑπὸ τῶν λιμνῶν, ὑπὸ τῶν ῥυάκων ϗ τῶν ἑξῆς· τὸ δὲ γ'. μερίδιον ἐστὶ ξηρά· ἐπὶ τῆς ὁποίας κατοικοῦσι χίλια ὀγδοήκοντα μιλιώνια ἀνθρώπων· δηλαδὴ 120. ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, 650. ἐπὶ τῆς Ἀσίας, 150. ἐπὶ τῆς Ἀφρικῆς, ϗ 160. ἐπὶ τῆς Ἀμερικῆς.

(γ) Οὗτος ἦν υἱὸς τὸ βασιλέως τῆς Θεσσαλίας, ὀνομαζομένε Προμηθέως.

(δ) Οὗτος ἦν βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς, ϗ ἔζη 300 χρόνες πρὸ τὸ Δευκαλίωνος.

300

νέφη (α) τῆς Α'τμοσφαίρας διαλελυμένα εἰς βροχὴν, μ' ὅλον τοῦτο ἤθελε λείψη τὸ περισσότερον μέρος τῶ ὕδατος ἐκείνα τῶ Κατακλυσμῶ· ἔτε πρέπει νὰ ὑπολάβη τινὰς νέαν δημιργίαν ὑδάτων ἄλλων, ἢ περισσοτέρων τῶν ὄντων κατ' ἀρχὰς διὰ θαύματος, ἢ πάλιν νὰ φανταθῆ ἄλλο θαῦμα πρὸς ἐξάντλησιν αὐτῶν μετὰ τὸν Κατακλυσμὸν, ἀκ ὄντος τόπα ἱκανῦ εἰς τὴν γῆν νὰ τὰ δεχθῆ, τοῦτο γὰρ ἐςὶ ψευδές. Ε'πειδὴ ὁ Μωϋσῆς (β), ὅςις εἶναι ὁ συγγραφεὺς τότε τῦ συμβεβηκότος, δὲν ὁμιλεῖ ἐκεῖ περὶ θαύματος, ἔτε περὶ νέας δημιργίας ὑδάτων, ἢ ἐξαντλήσεως τότων, ἀλλὰ μόνον λέγει, ὅτι ἡ ἄβυσσος ἐρράγη, ἢ οἱ ὐρανοὶ ἠνεώχθησαν (Γ)· ὥςε ὁ Κατακλυσμὸς ἐγένετο ἀπὸ μόνην τὴν πρώτην ποσότητα τῶν ὑδάτων, χωρὶς προσθήκης ἄλλων νεωςὶ δημιργηθέντων. Αὐτοὶ διαλογίζονται ἔτι, ὅτι παγκόσμιος Κατακλυσμὸς ἀκ ἦν ἀναγκαῖος, ἢ τὸ συμπεραίνεσιν ἀπὸ τὸ τέλος διὰ τὸ ὁποῖον ἐγένετο, ὅπερ ἦν ἡ ἐξάλειψις τῶν κακῶν κατοίκων τῆς Γῆς· ὅθεν λέγεσιν, ὅτι ὁ Κόσμος τότε ἦν νεόκτιςος, ἢ οἱ κατοικῦντες αὐτὸν μὴ ὄντες πολυάριθμοι, ἔπεται νὰ ἐκατοίκων μόνον ἓν μικρὸν μέρος τῆς γῆς, ἢ ὁ περὶ τὸν Ε'υφράτην τόπος, ὅςις τίθεται τὸ θέατρον τότε τῦ τρομερῦ συμβεβηκότος, ἦν ἀρκετὸς νὰ ἐμπεριέχη ἅπαντας τὲς τότε ἀνθρώπες. Εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν ἦν ἱκανὸν, νὰ ἐξαλείψη διὰ τῦ Κατακλυσμῦ τὸ κατοικημένον μέρος τῆς γῆς, ἢ ἡ ῥῆσις τῆς Γραφῆς ἡ λέγσα. „ Πᾶσαν τὴν γῆν, δὲν ἐννοεῖται δὶ ἄλλο, εἰμὴ περὶ τῶν κατοίκων πάντων τῆς γῆς· ὅθεν μὲ τοιάτας λόγες συμπεραίνεσιν, ὅτι μία πλημμύρα τῦ Τίγρεως ἢ Εὐφράτε διὰ μιᾶς ραγδαίας βροχῆς, ἦν ἱκανὴ νὰ ἐκτελέση αὐτὸν τὸν περίφημον Κατακλυσμόν.

Κατὰ δὲ τὴν δόξαν τῆς Ε'κκλησίας, αὐτὸς ὁ Κατακλυσμὸς ἦν παγκόσμιος, διότι καθὼς φαίνεται εἰς τὴν Γραφὴν, ὁ Θεὸς εἶπε τῷ Νῶε (δ), ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἐξαλείψη ἅπαντα τὰ ὑπ' ὐρανὸν δημιργήματά τε, ἢ ὅσον ἦν εἰς ψυχὴν ζῶσαν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τῦ Κατακλυσμῦ, ἢ ὁ Μωσῆς

(α) "Νέφος ἐςὶν, ἀτμῶν ἀποτέλεσμα. Ε'πίκτ.
„ Νεφέλη εὔγονος ἐςὶν, ὑδάτων γεννητική· νεφέλη ἄγονος, ἡ ῥαδίως εἰς ἀέρα
„ μεταβαλλομένη.
„ Νέφος ἐςὶν ἀὴρ πεπυκνωμένος, ὑγρημένος φωτός. Γεράσ. περὶ μετεώρων.
(β) "Ο Μωσῆς τοῖς πᾶσι γνωςὸς, ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἀρμὰ. ἔτος πρὸ Χριςῦ· ἀπέ-
„ θανε δὲ κατὰ τὸ ἀυνά. πρὸ Χριςῦ.
(γ) "Τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐρράγησαν πᾶσαι αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσε, ἢ οἱ καταῤῥάκται τῦ
„ ὐρανῦ ἠνεώχθησαν. Γενέσ. κεφ. ζ.
(δ) "Καὶ εἶπε κύριος ὁ Θεὸς τῷ Νῶε· εἴσελθε σὺ, ἢ πᾶς ὁ οἶκός σε εἰς τὴν Κιβωτὸν,
„ ὅτι σὲ εἶδον δίκαιον ἐναντίον με ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ· ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν κα-
„ θαρῶν εἰσάγαγε πρὸς σὲ ἑπτὰ ἑπτὰ, ἄρσεν ἢ θῆλυ, ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν μὴ
„ καθαρῶν δύω δύω, ἄρσεν ἢ θῆλυ· ἢ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῦ ὐρανῦ τῶν καθαρῶν,
„ ἑπτὰ ἑπτὰ, ἄρσεν ἢ θῆλυ, ἢ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν μὴ καθαρῶν δύω
„ δύω, ἄρσεν ἢ θῆλυ, διαθρέψαι σπέρμα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· ἔτι γὰρ ἡμερῶν
„ ἑπτὰ, ἐγὼ ἐπάγω ὑέτον ἐπὶ τὴν γῆν τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἢ τεσσαράκοντα
„ νύκτας, ἢ ἐξαλείψω πᾶν τὸ ἀνάςημα ὃ ἐποίησα ἀπὸ προσώπε τῆς γῆς.

σῆς βεβαιοῖ, ὅτι τὰ ὕδατα ἐκάλυψαν ὅλην τὴν γῆν, καὶ ἀνέβησαν δεκαπεντε πήχεις ὑπεράνω τῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων, καὶ ὅτι ἀπώλοντο πτηνὰ, ζῶα, ἄνθρωποι, καὶ ὅλον ὅσον εἶχε πνοὴν ζωῆς, πλὴν τῦ Νῶε, καὶ ἐκείνων ὁπῦ μετ' αὐτῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν Κιβωτόν (α). Α'ν ὁ Κατακλυσμὸς ἦτο μερικὸς, δὲν ἦτον ἀνάγκη νὰ ἐξοδευθῶσιν ἑκατὸν ἔτη εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς Κιβωτῦ (β), καὶ νὰ φυλαχθῇ ἐν αὐτῇ πᾶν εἶδος ζώϖ πρὸς ἀναπλήρωσιν τῦ Κόσμϖ· διότι εὐκόλως ἐδύναντο οἱ ἄνθρωποι νὰ φέρωσι ζῶα μετὰ τὸν Κατακλυσμὸν ἐκ τῶν μερῶν τῦ Κόσμϖ ὁπῦ δὲν εἶχον καταποντισθῇ εἰς τὰ καταποντισθέντα μέρη· τἐλάχιστον ὅλα τὰ πετεινὰ δὲν ἤθελαν ἀφανισθῇ, διότι ἔχοντα πτέρυγας, ἐδύναντο νὰ ἀπετάσϖν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, ὁπῦ δὲν ἔφθασεν ὁ Κατακλυσμός· Α'ν τὰ ὕδατα εἶχον καταποντίσῃ μόνον τὰ περὶ Τίγριν καὶ Εὐφράτην, δὲν ἤθελον ὑψωθῇ δεκαπέντε πήχεις ὑπεράνω τῶν ὑψηλοτέρων βενῶν ἐκείνϖ τῦ τόπϖ, ἀλλ' ἀναγκαίως ἤθελον ἐκχυθῇ εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς γῆς· μάλιστα εἰς τὰς ἐπαρχίας τὰς πλέον μεμακρυσμένας τῦ Τίγριδος καὶ Εὐφράτε, δηλαδὴ εἰς τὴν Ἰταλίαν, Γαλλίαν, Σβεκίαν, Γερμανίαν, Βρεττανίαν, καὶ ἄλλαχῦ, συνεχῶς εὑρίσκονται εἰς τόπϖς πολλὰ μεμακρυσμένϖς τῆς θαλάσσης, (ἕως καὶ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων) δένδρα ἀκέραια μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς, κόκκαλα καὶ ὀδόντια ζώων, ὀψάρια, ὀρακόδερμα, σάχυες σίτε, φύλλα δένδρων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀπολιθωμένα, τὰ ὁποῖα μὴν ὄντα βέβαια γεννημένα εἰς τὰς τοιάτης τόπες ὅπῦ εὑρίσκονται, πρέπει νὰ τὰ ἔφερεν ἐκεῖ Κατακλυσμὸς, ὅςις διὰ νὰ ἀποτελέσῃ τῦτο, ἔπεται νὰ ἔγινε παγκόσμιος.

Ἔκθεσις

(α) "Πέντε καὶ δέκα πήχεις ὑπεράνω ὑψώθη τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπεκάλυψε πάντα τὰ ὄρη τὰ ,, ὑψηλὰ καὶ ἀπέθανε πᾶσα σὰρξ κινεμένη ἐπὶ τῆς γῆς, τῶν πετεινῶν, καὶ τῶν κτη- ,, νῶν, καὶ τῶν θηρίων, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κινέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς ἄνθρωπος, καὶ ,, πάντα ὅσα ἔχει πνοὴν ζωῆς, καὶ πᾶν ὅ ἦν ἐπὶ ξηρᾶς ἀπέθανεν· καὶ ἐξήλειψε πᾶν ,, τὸ ἀνάστημα ὅ ἦν ἐπὶ προσώπε τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπε ἕως κτήνες, καὶ ἑρπετῶν, ,, καὶ τῶν πετεινῶν τῦ ἀρανῦ, καὶ ἐξαλείφθησαν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ κατελείφθη μόνος ,, Νῶε καὶ οἱ μετ' αὐτῦ ἐν τῇ Κιβωτῷ. Γενέσ. κεφ. ζ.

(β) Ἐκ τῆς Γραφῆς συμπεραίνεται ὅτι ἡ Κιβωτὸς ᾠκοδομεῖτο ἐπὶ ἑκατὸν ἔτεσι, λέγει γὰρ, καὶ ἦν Νῶε ἐτῶν πεντακοσίων, καὶ ἐγέννησε τρεῖς υἱές. Γενέσ. κεφ. ε'. (καὶ εὐθὺς ἐπιφέρει) ,, καὶ εἶπε κύριος ὁ Θεὸς τῷ Νῶε ποίησον σεαυτῷ Κιβωτὸν ἐκ ξύλων τετραγώνων. Γενέσ. κεφ. ς'. Λοιπὸν ὅταν ὁ Νῶε ἐπροσάχθη τῦ οἰκοδομῆσαι τὴν Κιβωτὸν, ἦν ἐτῶν πεντακοσίων· ὅτι δὲ ἡ οἰκοδομὴ αὐτῆς ἐπεκράτησεν ἑκατὸν ἔτη, δῆλον ἐκ τῆς αὐτῆς Γραφῆς, λεγέσης, ,, Νῶε ἦν ἐτῶν ἑξακοσίων, καὶ ὁ κατακλυσμὸς τῦ ,, ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. Γενέσ. κεφ. ζ'. Ὅθεν εἰς ὅλον τὸ μεταξὺ διάστημα, δηλαδὴ ἐκ τῶν φ'. ὁπῦ ἔλαβε τὸ πρόσταγμα μέχρι τῶν χ'. ὁπῦ ἐγένετο ὁ κατακλυσμὸς, οἰκοδομεῖτο ἡ Κιβωτός· καὶ τῦτο πρὸς ἔνδειξιν τῆς θείας μακροθυμίας, ἥτις εἰς ἄλλο δὲν ἀπέβλεπεν, εἰμὴ μὲ τὸ μάκρος τῦ καιρῦ νὰ φέρῃ τὲς τότε ἁμαρτωλὲς πρὸς μετάνοιαν· οἵτινες μὴ θέλοντες νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὴν μακρόθυμον εὐσπλαγχνίαν τῦ Θεῦ, δικαίως εἵλκυσαν πρὸς ἑαυτὲς, τὸν θυμὸν τῆς δικαιοσύνης τε.

Ἔκθεσις χοχασμῶν πιθανῶν περὶ τῆς φυσικῆς αἰτίας αὐτῆ τῆ Κατακλυσμῆ.

Δύο εἰσὶν οἱ πιθανώτεροι χοχασμοὶ περὶ τῆς φυσικῆς αἰτίας τῆ Κατακλυσμῆ· ὁ πρῶτος εἶναι, εἰς Κομήτης (α) καταβαίνων ἀπὸ τὸ ἐλλειπτικὸν ἐπίπεδον πρὸς τὸ αὐτῆ περιήλιον, διῆλθε κατέμπροσθεν τῆς γῆς τὴν πρώτην ἡμέραν τῆ Κατακλυσμῆ· τῆ ὁποίᾳ καταβαίνοντος, ἡ Σελήνη ὕψωσεν εἰς τὴν θάλασσαν ϗ εἰς τὴν Ἄβυσσον, τὴν ὄσαν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἑξαβιον παλίρροιαν· ἐν δυνάμει αὐτῆς τῆς παλιρροίας, ϗ τῆς ἐφελκύσεως τῆ Κομήτη, ἡ Ἄβυσσος ἔπρεπε νὰ τεθῆ εἰς σχῆμα ἐλλειπτικὸν, ἐκ τῆς ὁποίας Ἀβύσση (ὅσης βέβαια μεγαλητέρας ἀπὸ τὴν τῆς γῆς ἐπιφάνειαν) (β), αὐτὴ ἡ Γῆ ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ χενοχωρηθῆ, ϗ τέλος πάντων νὰ διαῤῥηχθῆ ἐκ τῆς βίας ϗ κατακλύσεως αὐτῆς τῆς παλιρροίας· ἐκ τότε λοιπὸν τὸ κεκλεισμένον ὕδωρ τῆς Ἀβύσση ἐξερχόμενον, ἐγένετο τὸ πρῶτον ϗ γενικὸν αἴτιον τῆ Κατακλυσμῆ· ϗ αὐτὸς ὁ χοχασμὸς ἀνήκει καθ' αὐτὸ εἰς τὴν ῥῆσιν τῆς Γραφῆς τὴν λέγουσαν· „ Ἐῤῥάγησαν αἱ πηγαὶ τῆς Ἀβύσσου· Ὁ αὐτὸς Κομήτης εἰς τὴν κάθοδόν του πρὸς τὸν ἥλιον, διῆλθεν ὁρμητικῶς διὰ τῆ σώματος τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν εἰλίσσας ἐν τῆ αὐτῆ ἀτμοσφαίρᾳ ϗ ὁρᾷ πρὸς καιρὸν, ἀφῆκεν ἑπομένως ἐπ' αὐτὴν μεγί-

simultaneous Appearance of conjunctarum stellarum

(α) "Κομήτης ἐστὶ σύμφασις τῶν Ἀστέρων. Ἀναξ. ϗ Δημόκρ. „Κομήτης ἐστὶ „ εἷς τῶν ἑπτὰ πλανητῶν, βραδέως φαινόμενος. Πυθ. ϗ Διογ. „Κομήτης ἐστὶν, „ ἀναθυμίασις ξηρά τε ϗ θερμὴ ϗ καπνώδης ἐκκαυθεῖσα. Ἀριστ. περὶ μετεώρ. ζ. Οὗτος οἱ ῥηθέντες τὸν Κομήτην ὁρίζεσιν· οἱ Νεώτεροι ὑποθέτεσι τὸν Κομήτην Ἀστέρα εἶναι αὐτοφωτὸν· πλὴν πόσοι εἰσὶν, ϗ ποδαπῶς τὰς ἑαυτῶν κινήσεις ποιοῦνται, μέχρι τε νῦν οὐκ ἐξηκρίβωται· λέγεται Κομήτης παρὰ τῆς κόμης

(β) Ἀπορεῖται ὑπὸ πολλῶν ποία ἐπιφάνεια εἰς αὐτὴν τὴν σφαῖραν τὴν ἐκ γῆς ϗ ὕδατος συνιζαμένην νὰ εἶναι μεγαλητέρα, τῆς γῆς, ἢ τῆ ὕδατος; εἰς τὰς ὁποίας „ ἀποκρίνονται οἱ εἰδότες, ὅτι ἕως ὅτε εἶναι ἄγνωστον τὸ Νότιον μέρος τῆς γῆς, „ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῆ τὸ ἀληθές· ὅσον ὅμως τεκμαιρόμεθα ἐκ τῶν „ Γεωγραφικῶν πινάκων τῶν μεταγενεστέρων, λέγομεν, ὅτι ὀλίγη εἶναι ἡ διαφορὰ „ αὐτῶν ὅσον κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, εἴτε πλάτος· κατὰ δὲ τὸ βάθος φανερὸν εἶναι „ ὅτι ἡ γῆ πολὺ ὑπερέχει τῆ ὕδατος· διότι ἡ θάλασσα δὲν εἶναι βαθυτέρα πλέον „ τῶν τεσσάρων μιλίων, καθὼς τὸ ὑψηλότερον ὄρος δὲν ὑψοῦται, (κατὰ κάθετον δη- „ λαδὴ) πλέον τῶν τεσσάρων μιλίων (τὸ ὁποῖον μίλιον ἐμπεριέχει χίλια βήματα „ γεωμετρικὰ, τὸ βῆμα πέντε πόδας, ὁ πῆχ τέσσαρας παλαισὰς, ἡ παλαισὴ τέσ- „ σαρας δακτύλους, ὁ δάκτυλος ἐκ τεσσάρων κόκκων κριθῆς κατὰ πλάτος τιθεμένων „ συνίσαται, ὅσις κόκκος ἐστὶ τὸ ἐλάχιστον πάντων τῶν μέτρων) ὅταν δὲ οἱ ναῦται „ λέγωσιν, ὅτι αὐτὴ ἡ θάλασσα δὲν ἔχει πυθμένα, ἐννοεῖται ὅτι ὑπερβαίνει τὰ ἑαυ- „ τῶν μέτρα, διότι τὰ σχοινία των δὲν ἐκτείνονται περισσότερον τῶν διακοσίων ὀρ- „ γυιῶν. Γεωγραφ. Μελετ.

Національна бібліотека України імені І. Вернадського

σην ποσότητα τῶν ἑαυτῆ πεπηγμένων ἀτμῶν (α)· ἔπειτα, τὸ περισσότερον μέρος αὐτῶν ἀραιώμενον διὰ τῆς θέρμης τῆ Ἡλίε, ἀνήχθη αὖθις πρὸς τὴν Ἀτμοσφαίραν, κακεῖθεν κατέβη εἰς βροχὰς ραγδαίας, ᾗ τῆτο αὐτὸ περιγράφει ἡμῖν ὁ Μωσῆς διὰ τῶν καταῤῥάκτων τῆ ὐρανῆ, τῶν ἀνεωχθέντων εἰς τὴν τεσσαρακονθήμερον βροχήν· Καὶ ἂν ὁ μέγας Κομήτης, ὅσις ἐφάνη ἔτω πλησίον τῆς γῆς κατὰ τὸ αχπή. ἔτος ἀπὸ Χριςῆ, ἤθελε πλησιάσῃ ἔτι ὀλίγον, ἤθελεν ἀποτελέσῃ ἄνευ τινὸς ἀμφιβολίας ἓν ὅμοιον ἀποτέλεσμα (β). Ἔπειτα δὲ μέρος ἐκείνε τῆ ὕδατος ἐξηράνθη ἀπὸ τὸν σφαιροτα-

(α) "Ἀναθυμίασις ἐςὶν, ἀτμωδεςέρα ἢ πνευματωδεςέρα θυμίασις· Ἀτμωδεςέρα ἐςὶ, „ θυμίασις θερμή τε ᾗ ὑγρὰ, ἐκ τῆς τῆ ὕδατος πεύσεως φερομένη· πνευματωδεςέρα „ δὲ θυμίασις, θερμή τε ᾗ ξηρά· ἐξ ὧν εἰσὶ ᾗ οἱ διαχεόμενοι Ἀςέρες, ᾗ ὁρίζονται, „ ἀναθυμίασις ἐκκεκαυμένη, διαδεκτικῶς δὲ, ᾗ κατ' ὀλίγον, ᾗ μὴ ἐν τῷ ἅμα φερο„ μένη. Γεράσ. περὶ μετεώρων.

(β) Τῆτο φαίνεται ἀπίθανον τοῖς μὴ ἔχεσιν ἰδέαν περὶ τῶν ἐρανίων σωμάτων, ὅθεν ἔκρινα νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα τινὰ περὶ αὐτῶν, ᾗ ὡς ἀναγκαῖα εἰς κατάληψιν τῶν λεχθέντων, ᾗ ὡς περίεργα πρὸς τὲς ἀναγινώσκοντας.

„ Οἱ ἀςέρες διαιρῦνται εἰς πλανήτας ᾗ γερεῖς· πλανῆται ὀνομάζονται, μὲ τὸ νὰ „ μὴν εἶναι πάντοτε ἐξίσε μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, ὅτε ἀπὸ τὲς γερεῖς· Οὗτοι δὲ „ λέγονται γερεοὶ, διότι ἔχεσι πάντοτε τὸ αὐτὸ διάςημα ἀπ' ἀλλήλων· Οἱ πλανῆ„ ται δὲν ἔχεσιν ἴδιον φῶς, ἀλλὰ τὸ λαμβάνεσιν ἀπὸ τὸν ἥλιον, ὅτε ἦσαν ὁρατοὶ „ ἄνευ τέτε· Οἱ Ἀςρονόμοι ἐσημείωσαν, ὅτι αὐτοὶ ἔχεσι τὴν μερικήν των κίνησιν „ ἐκτὸς ἐκείνης μὲ τὸν καθόλε ἐρανὸν, ἐσχάθησαν αὐτὴν τὴν ἰδίαν των κίνησιν, „ ᾗ ἐκ τῆς κυκλοφορίας των ἐσυμπέραναν μὲ λόγον τὸ ὕψος των ᾗ τὸ διάςημά των.

„ Ἡ Σελήνη μεταξὺ ὅλων τῶν πλανητῶν εἶναι πλησιεςέρα πρὸς τὴν γῆν, ᾗ ἑξη„ κοντάκις μικροτέρα ταύτης.

„ Ὁ Ἥλιος δὲν εἶναι σῶμα σύνθετον ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης τῶν ἄλλων πλανητῶν, ὅτε „ γερεὸν ὡς ἐκείνοι, ἀλλ' εὐρύχωρον πέλαγος φωτεινῦ πυρὸς, ἔχοντος παντοτινὴν „ βράσιν, ᾗ ἀδιάλειπτον ᾗ πλεσιωτάτην ἔκχυσιν· εἶναι ἡ πηγὴ ὅλε ἐκείνε τῆ φω„ τὸς, ἀπῦ αἱ πλανῆται κοινωνῦσιν ἀλλήλοις, ἀφ' ἓ τὸ λάμπεσιν ἀπὸ αὐτόν.

„ Ἡ Γῆ εἶναι χιλίως χιλιάκις μικροτέρα τῆς τῆ Ἡλίε σφαίρας, ᾗ τὸ διάςημα „ ἀπὸ τῆς Γῆς μέχρι τῆ Ἡλίε εἶναι τριανταπλία μιλιόνια λέγαις, ἤτοι ὀγδοήκοντα „ δύω ἥμισυ μιλιόνια μίλια· μετὰ τόσες αἰῶνας δὲν ἐσμικρύνθη τελείως αὐτὸς ὁ „ φωτῆρ, ᾗ ἡ διαμετρός τε τὴν σήμερον εὑρίσκεται κατὰ πάντα ἴση ᾗ σύμφωνος μὲ „ τὰς παλαιοτέρας παρατηρήσεις, ὡσαύτως ᾗ τὸ φῶς τε τοσῆτον λαμπρὸν, ᾗ το„ σῆτον ἀρθονοπάροχον, καθὼς ἦν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς Δημιεργίας τε.

„ Ὁ Ζεὺς ἀπέχει τῆς γῆς πεντάκις περισσότερον ἀπ' ὅσον ὁ ἥλιος, ἤτοι ἑκατὸν „ ἑξήκοντα πέντε μιλιόνια λέγαις, ᾗ ποιεῖ τὴν ἰδίαν τε κυκλοφορίαν εἰς δέκα ὥρας.

„ Ὁ Κρόνος ποιεῖ τὴν κυκλοφορίαν τε περὶ τὸν ἥλιον εἰς διάςημα τριάκοντα χρό„ νων, ᾗ ἀπέχει τὸ διπλῆν μακρότερον τῆς Γῆς ἀπὸ ὅσον ὁ Ζεὺς, ἤτοι τριακόσια „ τριάντα μιλιόνια λέγαις.

„ Οἱ γερεοὶ Ἀςέρες ἀπέχεσι τόσον μακρὰν τῆς Γῆς, ὅσον δὲν δύναται νὰ φαν„ ταθῇ νῦς ἀνθρώπινος· Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῆ Οὐγενίε, τὸ διάςημα ὁπῆ „ ἀπέχει τῆς γῆς ὁ πλησιέςερος πρὸς αὐτὴν Ἀςὴρ, πρὸς τὸ διάςημα τῆς ἀπ' αὐτῆς „ διαςάσεως τῆ Ἡλίε, εἶναι ὡς τὸ ἓν πρὸς τὰς εἰκοσιεπτὰ χιλιάδας ἑξακόσια ἑξήντα „ τέσσαρα· ᾗ ἐπειδὴ εἴπομεν ὅτι ὁ Ἥλιος ἀπέχει τῆς Γῆς τριανταπλία μιλιόνια „ λέγαις, πρέπει νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ ῥηθεὶς Ἀςὴρ ἀπέχει ἀπ' αὐτῆς ἐννεακόσιαις

„ δώδεκα

παραδοξολογίαι

δρότατον ἄνεμον, ὅστις ἐπροξενήθη ἐκ τῆ μεγάλης φυρμῆ· ὅσις τότε ἀναγκαίως ἐγένετο ἐν τῇ Ἀτμοσφαίρᾳ, καὶ τὸ ἄλλο συνήχθη εἰς τὴν Ἄβυσσον, καὶ ἔμεινε μονη ἡ ἀναγκαία ποσότης τῆ πληρῶσαι τὸν Ὠκεανὸν, καὶ τὰς ἄλλας θαλάσσας.

Ὁ δεύτερος ςοχασμὸς, (ὁ καὶ φυσικώτερος καὶ ἁρμοδιώτερος) εἶναι, ὅτι ὁ Κατακλυσμὸς ἐγένετο διαῤῥαγέντων τῶν ὑπογαίων σπηλαίων ἀπὸ τὲς

ΑΝΑΠΟΔΕΚΤΑ

„ δώδεκα χιλιάδες μιλιώνια, καὶ ἐννεακόσια δώδεκα μιλιώνια λέγαις, ἤτοι εἰκοσιεπτὰ „ χιλιάδαις ἑξακόσιαις ἑξήντα τέσσαρες φοραῖς περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἀπέχει ὁ Ἥλιος. „ Ὁ αὐτὸς Ουγένιος Θέλει (καὶ βεβαιῶται διὰ τῆς πείρας) ὅτι μία βολὶς τηλεβόλε εἰς „ τὸ βραχὺ διάςημα ἑνὸς δευτέρε λεπτῆ (ὅπερ ἐςὶ τὸ ἑξηκοςὸν τῆ πρώτε) τρέχει „ σχεδὸν ἑκατὸν πέρτικαις (1) δρόμον· ὑποτιθέμενος λοιπὸν νὰ ἔτρεχε τότη ἡ βολὶς „ πάντοτε μὲ τὴν αὐτὴν ταχύτητα, καὶ μετρῶν μὲ αὐτὸν τὸν λογαριασμὸν τὸν καιρὸν „ τῆ δρόμε της, [redacted] ἕως νὰ φθάσῃ ἀπὸ τὴν Γῆν πρὸς τὸν Ἥλιον, τρέχουσα „ πάντοτε μὲ τὴν ῥηθεῖσαν ταχύτητα, ἤθελον παρέλθῃ εἰκοσιπέντε χρόνοι, καὶ ἕως νὰ „ φθάσῃ εἰς τὸν ςερεὸν ἀέρα τὸν πλησιέςερον τῆς Γῆς, ἤθελον παρέλθῃ εἰκοσιεπ- „ τὰ χιλιάδαις ἑξακόσιαις ἑξηντατέσσαρες φοραῖς εἰκοσιπέντε χρόνοι, ἤτοι ἑξακόσιαις „ ἑξηνταμία χιλιάδα ἑξακόσιοι χρόνοι· τὶ πρέπει λοιπὸν νὰ ςοχαθῶμεν διὰ τὲς „ ἄλλες ςερεὲς Ἀέρας, ὁπῆ εἶναι ἀσυγκρίτως πλέον μακρὰν;

„ Οἱ Ἀέρες εἶναι ἀναρίθμητοι, καὶ ἀγκαλὰ εἰς ἄλλες καιρὲς οἱ Ἀςρονόμοι τὲς „ εὕρισκον χιλίες εἰκοσιδύω, τὴν σήμερον ὅμως μὲ τὰ τηλεσκόπια θεωρῶνται ἄλλα „ πλήθη ἀπρόσιτα σχεδὸν εἰς τὰ ὄμματα. Ὅλοι αὐτοὶ λάμπεσι μὲ ἴδιον φῶς, καὶ „ ἅπαντες εἰσὶν ἀνεξάντλητοι πηγαὶ φωτὸς, καθὼς καὶ ὁ Ἥλιος· καὶ βέβαια ἂν ἐλάμ- „ βανον τὸ φῶς ἀπὸ τὸν Ἥλιον, ἔωρεπε νὰ τὸ ἔχωσι πολλὰ ἀδύνατον ἐξ αἰτίας τῆ „ τοσότε ὑπερμέτρε διαςήματος, καὶ ἔπρεπε νὰ τὸ ἀναπέμπωσιν ἡμῖν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ „ διάςημα διὰ τῆς ἀνταναπλάσεως, ἥτις ἤθελε τὸ ἀδυνατήσῃ ἔτι περισσότερον· λοι- „ πὸν ἦν ἀδύνατον, τὸ φῶς ὁπῆ εἶχε λάβῃ τοιαύτην ἀντανάκλασιν, διερχόμενον δὶς „ τὸ ῥηθὲν διάςημα, δηλαδὴ 91291200000 λέγαις, νὰ διατηρήσῃ ἐκείνην τὴν λαμ- „ πρότητα, ὁπῆ βλέπομεν εἰς τὲς ςερεὲς Ἀέρας· Ὅθεν μένει ἀναμφίβολον, ὅτι οἱ „ Ἀέρες εἶνὶ φωτεινοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ ἐν συντόμῳ ἅπαντες ὡς τόσοι Ἥλιοι.

„ Ἐνταῦθα ὠμιλήσαμεν ὀλίγα διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ διάςημα ἐκείνων τῶν ὑπερμε- „ γέθων σωμάτων· αὐτὰ ἂν ἤθελον ἐνωθῶσιν ὅλα ὁμῆ, ποία αἴθησις τῶν ὀμμά- „ των ἐδύνατο νὰ βαςάσῃ ἐκείνην τὴν θεωρίαν; ἢ κρεῖττον εἰπεῖν, τὶς ἐδύνατο νὰ φαν- „ ταθῇ μὲ τὸν νὲν τε ἐκείνην τὴν ἰδέαν, ὅλον τὸ ἄμετρον διάςημα ὁπῆ περιλαμβάνει „ ὁ Ἥλιος ἡμῶν, καὶ οἱ πλανῆται, εἶναι ἓν μικρὸν μέρος τῆ παντός· εἶναι ἄλλα τό- „ σα ὅμοια διαςήματα, ὅσοι εἶναι οἱ ςερεοὶ Ἀέρες· λοιπὸν πόσον ἄμετρον ἔπεται „ νὰ εἶναι τὸ μέγεθος ὅλε τῆ ςερεώματος, ὁπῆ περιλαμβάνει εἰς τὸν κόλπον τε ὅλα „ ἐκεῖνα τὰ διάφορα σώματα; δυνάμεθα ἴσως νὰ τὸ φανταθῶμεν, ἢ νὰ τὸ ςοχασ- „ θῶμεν, χωρὶς νὰ συγχισθῶμεν, νὰ ταραχθῶμεν, καὶ εἰς κάποιον τρόπον νὰ φοβη- „ θῶμεν; τῇ ἀληθείᾳ αὐτὸ εἶναι μία ἄβυσσος, εἰς τὴν ὁποίαν χάνονται καὶ οἱ ἴδιοι „ διαλογισμοί· ἂς συμπεράνωμεν ἐκ τῶν εἰρημένων ὁποία εἶναι ἡ μεγαλειότης, ἡ „ παντοδυναμία, καὶ τὸ ἄπειρον ἐκεῖνε ὁπῆ μὲ ἕναν μόνον λόγον ἐδημιέργησεν αὐτὰ „ τὰ ὑπερμεγέθη καὶ ὑπέρμετρα σώματα, καὶ τὰ διαςήματα ὁπῆ τὰ περιλαμβάνεσι· „ ὄντως, οἱ Οὐρανοὶ διηγῶται δόξαν θεῆ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτῆ ἀναγγέλει τὸ ςε- „ ρέωμα· „Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σε κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Ἐκ τέ- των ἔτι ἂς ἰδῇ ὁ ἀναγινώσκων πόσον εὔκολος ἀποκαθίςαται ὁ ςοχασμὸς ὁπῆ ἐτέ- θη περὶ τῆς φυσικῆς αἰτίας τῆ κατακλυσμῆ. Ῥ'ολλῖν. ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἱςορίᾳ.

(1) Ἑκ δέκα ποδῶν συνίςαται ἡ πέρτιξ.

τρομερὲς σεισμὲς (α), οἵτινες κατεπόντισαν τὴν Γῆν, ϗ ἔμεινε καταποντισμένη μέχρι τῶ νῦν, ϗ κεκαλυμμένη ὑπὸ τῶν θαλασσῶν τῶν ὀσῶν τανῦν· ϗ εἶναι πολλὰ πιθανὸν, ὅτι αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς Γῆς νὰ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν πάλαι θάλασσαν· ὅτι δὲ ἡ θάλασσα ἤλλαξε τόπον, τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀληθὲς, ϗ ἀποδεικνύεται σαφέςατα ἀπὸ τὰς ἀπείρως σιβάδας τῶν θαλασσίων σωμάτων, ϗ ἀσὸ τὴν μεγάλην ποσότητα τῶν ὀςρακοδέρμων, ὁπῶ εἰς πολλὰ μέρη εὑρίσκονται ἐν τῇ Γῇ· διότι αὐτὰ μὴ δυνάμενα νὰ πλεύσωσι, κατ' ἄλλον τρόπον δὲν ἐδύναντο νὰ ἐπισωρευθῶσι εἰς τοιαύτας σιβάδας εἰμὴ διὰ τῆς γεννήσεως, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁπῶ ϗ τὴν σήμερον γεννῶνται, ϗ συνεπιτίθενται εἰς τὴν θάλασσαν· ἐξ ὧ ἕπεται ὅτι ἡ θάλασσα ἦν ποτὲ ὅπω εἶναι τὴν σήμερον ἡ γῆ. Εἰς τὰ χάσματα τῶν βυνῶν εὑρίσκεται βέβαια πλῆθος θαλασσίων σωμάτων, ϗ ὅλοι οἱ φυσιολόγοι συμφωνῶσιν, ὅτι αὐτὰ τὰ ὑπὸ γῆν εὑρισκόμενα σώματα εἶναι θαλάσσια· ϗ τὰ ἄπειρα ὑπόγεια χάσματα ὁπῶ φαίνονται, δεικνύσιν, ὅτι ἐγένετο εἰς ὅλον τὸν Κόσμον μία αἰφνίδιος ϗ γενικὴ τρικυμία, ἥτις διέῤῥηξεν ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ μέρη τῆς Γῆς· ὅθεν δὲν εἶναι θαυμαςὸν, ἂν τὰ θαλάσσια ὀςρακόδερμα, οἱ ϛαχοὶ, τὰ κόκκαλα τῶν ἰχθύων ἔτι ϗ τῶν τετραπόδων, τὰ δένδρα, ϗ ἄλλα τοιαῦτα, εὑρίσκονται εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς ὅταν σκάπτωμεν, ἢ ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦτον ἐκεῖ πρώην θάλασσα, ἢ κἂν μὲ τὸ νὰ τὰ ἐῤῥόφησαν τὰ χάσματα, ὁπῶ τότε ἠνεώχθησαν εἰς τὴν διάῤῥηξιν τῆς Γῆς· ἐν ὀλίγοις ἡ ὑδρόγειος σφαῖρα δὶ αὐτῶ τῶ συμβεβηκότος ἦλθεν εἰς αὐτὴν τὴν διάῤῥηξιν, ϗ κατήντησεν εἰς τῶτο ὁπῶ φαίνεται, δηλαδὴ εἰς βυνὰ, βράχυς, κοιλάδας, ϗ εἰς τοιαύτην φοβερὰν ϗ ἄσχημον ἀνισότητα.

ΚΕΦΑ-

(α) Οἱ Στωϊκοὶ ἔτωσὶ τὸν σεισμὸν ὁρίζωσι. „Σεισμός ἐςὶ, τὸ ἐν τῇ γῇ ὑγρὸν, εἰς „ ἀέρα διακρινόμενον ϗ ἐμπίπτον.

„ Σεισμός ἐςὶ τινα γμὸς τῶν τῆς γῆς μερῶν, ἐκ πνεύματος θερμῶ ϗ ξηρῶ ἐν τοῖς „ ϛενοπόροις τῆς γῆς περιεχομένε, ϗ ἔξοδον ζητῶντος. Ἀριϛοτ. β'. μετεωρ. ζ.

Ὁ σεισμὸς συμβαίνει, ὅταν τὰ εἰς τὰς κόλπως τῆς γῆς εὑρισκόμενα θειώδη ἢ μεταλλώδη ἢ ἐλαιώδη σώματα, ϛενοχωρέμενα, τριβόμενα, ϗ ἀναπτόμενα ἀπὸ τὴν πολλὴν τῶ ἀέρος ἔκτασιν, βιαζομένε ἐξελθεῖν, σείωσιν ἐκεῖνο τὸ μέρος μόνον, ὑφ' ὃ ἦσαν συνηγμένα. Ὁ εἰς τὸ ζωηρότερον πάθος γεγονὼς, δὲν ἔπεται νὰ ἦν φυσικὸς, μὲ τὸ νὰ ἔφινε παγκόσμιος, „ ἡ γῆ ἐσείθη. Ματθ. κεφ. κζ'. Ὅθεν ἐκ ἦν αἰτία ἡ φύσις, ἀλλ' ὁ Δημιεργὸς τῆς φύσεως. Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν, ϗ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν, αὐτὸς τὴν ἔσεισεν ὅλην, εἴτε ἄνω ϗ κάτω, εἴτε δεξιὰ ϗ ἀριϛερὰ, εἴτε ἐνταὐτῶ ϗ ἄνω ϗ κάτω, ϗ δεξιὰ ϗ ἀριϛερὰ, ϗ μὲ κάθε ἄλλην βιαίαν ϗ τρομερὰν κίνησιν· (ἴσως μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ϗ ἐπὶ τῶ παγκοσμίω κατακλυσμῶ).

НБ ОНУ імені І.Мечникова

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Πραγματεία περὶ τῶν Συμβόλων, τῆς Θρησκείας, τῶν Θεῶν, καὶ τῶν Μυστηρίων τῶν Ἐθνικῶν.

Περὶ τῆς κατοικήσεως τῶ Χὰμ καὶ τῶν ἀπογόνων τω εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ὁ Νῶε μετὰ τὸν Κατακλυσμὸν ὁμῶ μὲ τὰς οἰκογενεῖς τω, μετεχειρίσθησαν τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς (α), καὶ τὴν ἀναπαίδισιν τῶν τεχνῶν, ὁπῶ πρότερον ἐπολιτεύοντο· Ἀλλὰ παρελθόντος τῶ χρόνω οἱ αὐτῶν ἀπόγονοι ἐπληθύνθησαν, ὥστε μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ εὑρίσκωνται ὅλοι ὁμῶ περὶ τὸν Εὐφράτην, ἔπρεπε νὰ χωρισθῶσιν (β). Ὁ Γάφεθ μὲ τὰς υἱάς τω, (ἐξ ὧν κατάγο-

(α) "Καὶ ἤρξατο Νῶε ἄνθρωπος γεωργὸς γῆς. Γενέσ. κεφ. θ'.

(β) "Ησαν δὲ οἱ υἱοὶ Νῶε οἱ ἐξελθόντες ἐκ τῆς Κιβωτῶ, Σὴμ, Χὰμ, Γάφεθ, Χὰμ δὲ ,, ἦν πατὴρ Χαναάν· Τρεῖς ἔτοι εἰσὶν οἱ υἱοὶ Νῶε, ἀπὸ τούτων διεσπάρησαν ἐπὶ πᾶ- ,, σαν τὴν γῆν.

Ἐκ τούτων τῶν τριῶν κατάγονται τὰ ἑβδομήκοντα δύω Ἔθνη ὁπῶ κατῴκησαν τὴν γῆν. ,, Ἐκ μὲν τῶ Σὴμ ἔθνη κε. ἤτοι. α. Ἀρφαξὰδ, ἀφ' ὧ Χαλδαῖοι. β. Ἀλὰμ- Ελαμ ,, ἀφ' ὧ Ἐλαμῖται. γ. Ἀσὲς, ἀφ' ὧ Ἀσσύριοι· δ. Λὲδ, ἀφ' ὧ Λυδοί· ,, Ἀρὰμ, ἀφ' ὧ Σύροι.

,, Υἱοὶ Ἀράμ.

,, ε'. Ὠ̓ς, ἀφ' ὧ Τράχωνες· ζ. Οὖλ, ἀφ' ὧ Μαγαρδοί· ἡ. Γάθερ, ἀφ' ὧ ,, θ'. Μοσὸχ, ἀφ' ὧ

,, Υἱοὶ Ἀρφαξάδ. Χαλδαιος - Εβέ

,, ι. Καϊνᾶν, ἀφ' ὧ Γασφηνοί· ια. Σασὰν, ἀφ' ὧ Κοσσαῖοι· ιβ. Ἔβερ, ἀφ' ὧ Ἑβ- Ραῖοι ,, ιγ. Φάλεκ, ἀφ' ὧ Βάκτροι· ιδ. Ἐλμωδὰδ, ἀφ' ὧ Γνδοί· ιε. Γεκτὰν, ,, ἀφ' ὧ Μαδιναῖοι· ις'. Ἀραβωθ, ἀφ' ὧ Ἄραβες· ιζ. Γδηρὰν, ἀφ' ὧ Καμήλιοι· ,, ιη. Δίρα, ἀφ' ὧ Μῆδοι· ιθ. Γεζιὰ, ἀφ' ὧ Ἀριαδνοί· κ. Δεκλὰμ, ἀφ' ὧ Κε- ,, δρήσιοι· κα. Γεβὴλ, ἀφ' ὧ Σκύθαι· κβ. Ἀβιμαὴλ, ἀφ' ὧ Τρκανοί· κγ. Σα- ,, βὰτ, ἀφ' ὧ Ἄραβες Γνδῶν· κδ. Οὐὴρ, ἀφ' ὧ Οὐαρνατοι· κε. Εὐὴν, ἀφ' ὧ ,, Γυμνοσοφισαί· Οὗτοι πάντες ἐκ τῶ Σὴμ κατάγονται, τῶν ὁποίων ἡ κατοικία εἶναι ,, ἡ Ἀσία, ἤγουν ἡ Περσὶς, ἡ Βακτριανὴ, ἡ Βαβυλωνία, Κοδρυαλία, Ἀσσυρία, ,, Μεσοποταμία, Εὐδαίμων Ἀραβία, Κοίλη Συρία, Κομμαγηνὴ, καὶ ἡ φυσικὴ ,, Περσία.

,, Ἐκ δὲ τῶ Χὰμ Ἔθνη (ρκθ').

,, α. Χῶς, ἐξ ὧ Αἰθίοπες· β. Μεσραὶμ, ἐξ ὧ Αἰγύπτιοι· γ. Φοὺδ, ἐξ ὧ Τρω- ,, γλοδύται· δ. Χαναὰν, ἐξ ὧ Χαναναῖοι· Οὗτοι ἔφυγον ἀπὸ προσώπω τῶν υἱῶν ,, Ἰσραὴλ, καὶ κατῴκησαν Τρίπολιν τῆς Ἀφρικῆς, ὡς ἦσαν ἐν τῷ κλήρῳ τῶ Χάμ.

,, Υἱοὶ

ΤΡΟΠΑΙΟΝ

Εὐρωπαῖοι, ᾗ ... κα-
τ;χησαν εἰς τὰς πεδιάδας τῦ Σεναὰρ· ὁ Σὴμ μὲ τὲς ἀπογόνες τε, ἐξ ὧν

„ Τ'ιοὶ Χᾶς τῦ Αἰθιοπος, τῦ ἀ. ἡ ἕ Χάμ.
„ ἑ. Σαβὰτ, ἐξ ἕ Σαβὰτ· ς'. Εὐιλὰτ, ἐξ ἕ Γαγγηνοί· ζ. Σεβατὰ, ἐξ ἕ Σω-
„ βῖνοι· ἡ. Ρ'έγμα, ἐξ ἕ Γ'χθυοφάγοι· θ'. Σαβακετὰ,

„ ι. Σαβὰ, ἐξ ἕ Μαρμαρῖται· ιὰ. ... δαδὰν, ἐξ ἕ Φοίνικες·
„ ... ιγ'. Λαδιὴμ, ἐξ ἕ ... ιδ'. Νεμεσιὴμ· ιέ. Λαμιὴμ· ις'. Νεφθα-
„ ...ιὴμ· ιζ. Πατροσωνιὴμ· ιὴ. Χασλωνιὴμ. ιθ'. Φιλιστιείμ· κ'. Χαφθωνιείμ.

„ Τ'ιοὶ Χαναάν.

„ κά. Σιδὼν, ἐξ ἕ Σιδώνιοι· κβ'. Χατταῖος, ἐξ ἕ Χατταῖοι· κγ'. Γεβυσσαῖος, ἐξ
„ ἕ Γεβυσσαῖοι· κδ'. Α'μορραῖος, ἐξ ἕ Α'μορραῖοι· κέ. Γεργεσαῖος, ἐξ ἕ Γεργε-
„ σαῖοι· κς'. Εὐαῖος, ἐξ ἕ Εὐαῖοι· κζ. Α'ρᾶκος· κὴ. Α'σενναῖος· κθ'. Α'ρα-
„ δος, ἐξ ἕ Α'ράδιοι· λ'. Σαμαραῖος, ἐξ ἕ Ο'ρθωσῖται· λά. Α'μαθὶς, ἐξ ἕ Α'-
„ μαθήσιοι· Οἱ πάντες σὺν τῷ Χὰμ λβ'. („Ε'κ τῦ Γάφεθ Ε'θνη ιέ. „Τ'ιοὶ Γά-
„ φεθ.) ά. Γόμερ, ἐξ ἕ Καππαδόκαι· β. Μαγὼγ, ἐξ ἕ Κελτοὶ, οἵτινες καὶ Γα-
„ λάται καλῦνται· γ. Μαδαὶ, ἐξ ἕ Μῆδοι· δ. Ἰωὰν, ἐξ ἕ Ἰω-
„ νες· ε. Θοβὲλ, ἐξ ἕ Θετταλοί· ς'. Μοσὸχ, ἐξ ἕ Γ'λυριοί· ζ. Θηρᾶς, ἐξ ἕ
„ Θρᾷκες· ἡ. („Τ'ιοὶ Γόμερ·) θ'. Α'σχαναὶζ, ἐξ ἕ
„ Ρ'ηγῖνες· ι. Ρ'ιφὰθ, ἐξ ἕ Σαυρομάται· ιά. Θοργαμὰ, ἐξ ἕ Α ρμένιοι· („Τ'ιοὶ
„ Γωῦὰν,) ιβ'. Ε'λισὰ, ἐξ ἕ Σικελοί· ιγ'. Θαρσεὶς, ἐξ ἕ Γ'βηες· ιδ'. Κίτιος,
„ ιέ. Ρ'όδιος, ἐξ ἕ Ρ'όδιοι· Ταῦτα εἰσὶ τὰ 72 γένη κατὰ
τὸν Εὐσέβιον Παμφίλε, ἀφ' ἕ ταῦτα ἐλήφθησαν· Οἱ ἓν καταγόμενοι ἐκ τῦ Γά-
φεθ, ἐμόνον τῆς Εὐρώπης ἐκράτησαν, ἀλλὰ καὶ μέρες τῆς Α'σίας κατὰ τὴν Γρα-
φήν· „Πλατύναι ὁ θεὸς Γάφεθ, καὶ κατασκηνώσει ἐν τοῖς σκηνώμασι τῦ Σήθ,
ὅπερ ἐννοεῖται καὶ κατὰ ἀναγωγικὸν τρόπον, ἅπασα γὰρ ἡ μερὶς τῦ Γάφεθ σχεδὸν
τῷ βαπτίσματι καὶ τῇ εἰς Χριςὸν πίςει προσετέθη· ἐξ ὅτε καὶ ὁ Α'βραὰμ, καὶ οἱ
Πατριάρχαι, καὶ αἱ λοιπαὶ γενεαρχίαι ἕως Χριςῦ ἡγεμένε, σαφῶς γενεαλογῆνται.

„ Μεταξὺ τῶν ῥηθέντων Ε'θνῶν, πολλὰ Ε'θνη τερατώδη ἀναφέρεσι πολλοὶ Συγ-
„ γραφεῖς· „Α'βαρημοὶ, Ε'θνος τῆς Σκυθίας, ὀξύτατοι εἰς τὰς πόδας, ὅτοι ἔχεσι
„ τὰς πατένας ἀντεστραμμένας· (Πλὶν βιβλ. ζ. κεφ. β'.) „Α'νδρόγυνοι, Ε'θνος τῆς
„ Λιβύης, κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος ἄῤῥενες, καὶ κατὰ τὸ ἀριςερὸν θήλεις· „Α'νθρωπο-
„ φάγοι, εὑρισκόμενοι εἰς πολλὰ μέρη, ὡς καὶ εἰς τὴν Γ'ταλίαν, οἷοι ἦσαν οἱ Κύκλω-
„ πες, καὶ οἱ Λαισρυγόνες, ὅτοι ἔτρωγον τὰς σάρκας τῶν ἀνθρώπων· „Α'ριμασποὶ,
„ Ε'θνος τῆς Σκυθίας, ἔχοντες ἕναν ὀφθαλμὸν εἰς τὸ μέσον τῦ μετώπε· (Η'ρόδ.
„ Στράβ.) „Α'ριμφαῖοι, Ε'θνος τῆς Α'σιατικῆς Σαρματίας, φαλακροὶ, καὶ σιμοὶ τὴν
„ ῥῖνα· „Α'ρταβατῖται, Ε'θνος τῆς Σκυθίας, πλανώμενον ὡς ἄλογα ζῶα· (Πλίν.
„ βιβ ς'. κεφ. λ'.) „Α'σομοι, Ε'θνος τῆς Γ'νδίας, χωρὶς σόματος, ἀλλὰ διὰ σμικρῆς πόρε
„ ἀναπνέοντες, καὶ λαμβάνοντες τροφὴν· Ζῶσι δὲ μᾶλλον διὰ τῆς ὀσμῆς τῶν ἀνθέων·
„ (Πλίν. βιβλ. ζ. κεφ. β'. καὶ Στράβ. βιβλ. ιέ.) „Βιθῖαι, Ε'θνος τῆς Σκυθίας, ὧν αἱ
„ γυναῖκες δύο κόρας εἰς τὰς ὀφθαλμὰς ἔχεσιν· (Αἰλιαν. ἱςορ.) „Βλέμπται καὶ Βλέμμυες,
„ Ε'θνος τῆς Αἰθιοπίας, τὰς ὀφθαλμὰς ἐν τῷ ςήθει ἔχοντες· (Στράβ Πλίν. καὶ ἄλλοι)
„ Βυδῆνοι, Ε'θνος τῆς Σαρματίας, Γίγαντες τερατώδες μεγέθες· Εὑρέθησαν καὶ εἰς
„ τὴν Α'μερικήν· Η'φαιςίωνος εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὑπὸ τῦ Η'ρακλέες· (Στράβ. βιβ.ζ'.)
„ Γυμνῆται, Ε'θνος τῆς Αἰθιοπίας, ὁλόγυμνοι διάγοντες· (Πλίν.) „Δαρδανοὶ,
„ Ε'θνος τῆς Μυσίας, ὧν αἱ γυναῖκες μετεβλήθησαν εἰς ἄνδρας· (Σάξων Γραμμ.)
„ Ε'νωτόκοιοι, Ε'θνος τῆς Λιβύης, ὧν τὰ ὦτα, ἐκρέμοντο μέχρι τῶν ποδῶν· (Στράβ.
„ βιβλ. ιζ'.) „Η'λήσιοι, Ε'θνος τῆς Γερμανίας, μόνον κατὰ τὸ πρόσωπον ἄνθρω-
„ ποι, εἰς δὲ τὸ λοιπὸν σῶμα θηρία· (Τάκιτ.) „Οἰμαντόποδες, Ε'θνος τῆς Γ'ν-

„ δίας,

(Και Ασιανοι
Ἰσραηλῖται) κατῴκησαν πέραν τῦ Εὐφράτε· ᾗ ὁ Χὰμ μὲ τες σὺν αυτῷ, (ἐξ ὧν κατάγονται οἱ Ἄφροι ᾗ Χαναναῖοι) κατῴκησαν εἰς τὴν Ἀσίαν ᾗ εἰς τὴν Ἀφρικήν.

Χαμ τετεσιν Αμωνος

εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀρχήσαν νὰ καλλιεργήσωσι τὴν γῆν κατὰ τὸν καιρὸν τῦ χρόνε, ᾗ κατὰ τὸν τρόπον ὁπῦ ᾗ εἰς ἄλλα μέρη ἐτυγχάζετο· ἀλλ' ὅταν ἐπλησίασεν ὁ καιρὸς νὰ συναξωσι τὲς καρπὲς τῶν κόπων των, εἶδον αἰφνιδίως μὲ μεγάλον των θαυμασμὸν νὰ πλημμυρήσῃ ὁ Νεῖλος (α), ᾗ ὑπερβὰς τὰς ὄχθας τε, νὰ πνίξῃ τὰς

μετα πυργο κήτις δ

Κατα

,, δίας, οἵτινες συρόμενοι ἐκινῦντο· (Πλίν.) ,, Γιππόποδες, Ἔθνος τῆς Βασιλείας, ,, νήσε Βορείας, οἵτινες ἔχεσι πόδας ἵππων· (Πλίν. βιβλ. δ'. κεφ. ιγ'.) ,, Γιπποκένταυροι, ,, Ἔθνος τῆς Θεσσαλίας, οἱ αὐτοὶ ᾗ Κένταυροι· ,, Κάβροι, Ἔθνος τῆς Γερμανίας, ,, τραχύτατον σῶμα ἔχοντες, ᾗ μέλη λίαν ἐσφιγμένα· (Τάκ.) ,, Κένταυροι, Ἔθνος τῆς Θεσσαλίας, κατὰ μὲν τὰ ἄνω μέρη ἄνθρωποι, κατὰ δὲ τὰ κάτω ἵπποι· ,, Κιμμέριοι, Ἔθνος τῆς Σαρματίας, οἵτινες ἔζον πάντοτε ἐν ὁμίχλη ᾗ ζόφῳ· ,, Κύκλωπες, Ἔθνος τῆς Σικελίας, μονόφθαλμοι ᾗ ἀνθρωποφάγοι· ,, Κυναμολγοι, ,, ᾗ Κυνοκέφαλοι, Ἔθνος τῆς Αἰθιοπίας, σκύλων κεφαλὰς ἔχοντες· (Πλίν. βιβ. ς'. ,, κεφ. λ'.) ,, Μονόμηροι, Ἔθνος βόρειον, οἵτινες μὲ ἓν σκέλος τρέχεσι ταχύτατα· ,, (Αὖλος Γέλ. βιβλ. θ'. κεφ. δ'.) ,, Νιγρῖται, Ἔθνος τῆς Αἰθιοπίας, ἔχοντες βα- ,, σιλέα μονόφθαλμον· (Πλίν. βιβλ. ε'. κεφ. η'.) ,, Νισικάσοι, ᾗ Νισῖται, Ἔθνος ,, τῆς Αἰθιοπίας παραθαλάσσιον, μὲ τρία ᾗ τέσσαρα ὄμματα· (Πλίν. ς'. ᾗ λ'.) ,, Ὀλαβοὶ, ᾗ Συρβῶται, Ἔθνος τῆς Λιβύης, κατὰ τὸ ὕψος τῦ σώματος ὀκτὼ πή- ,, χεων· (Πλίν.) ,, Ὀξίονες, Ἔθνος τῆς Γερμανίας, οἵτινες κατὰ τὸν Τάκιτον εἶ- ,, χον πρόσωπον ἀνθρώπινον, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη θηριώδη· ,, Ὠκύποδες, Ἔθνος τῆς ,, Ἀφρικῆς, ὑπερβαίνοντες εἰς τὴν ταχύτητα τὲς ἵππες· (Στράβ. βιβ. εἰ.) ,, Παυδῶραι, ,, Ἔθνος τῆς Γνδίας, οἵτινες μὲν ἔχεσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς λευκὰς, γέ- ,, ροντες δὲ μέλανας· (Πλίν. βιβλ. ζ'. κεφ. β'.) ,, Παροπαμυσάδαι, Ἔθνος τῆς Ἀσίας, ,, ὁλοτελῶς ἄγριοι· ,, Πτοεμφάναι, Ἔθνος τῆς Λιβύης, ἔχοντες ἀντὶ Βασιλέως, Κύ- ,, να· (Πλίν. βιβλ. ζ'. κεφ. λ'.) ,, Πυγμαῖοι, Ἔθνος τῆς Γνδίας, οἱ πολεμῦντες ,, μετὰ τῶν Γερανῶν· (Στράβ. ᾗ Πλίν.) ,, Σάτυροι, ἐν πολλοῖς τόποις εὑρισκόμενοι, ,, εἶδος ἀνθρώπινον ἔχοντες, ἀλλ' ἐν ὅλῳ τῷ σώματι θηριώδεις· (Πλίν. ᾗ ἄλλοι) ,, Σκιόποδες, Ἔθνος τῆς Αἰθιοπίας, τοσῦτον πλατείας ἔχοντες τὰς πατέγας, ὥςε ,, διὰ τῶν σκιῶν των φυλάττονται ἐκ τῆς καύσεως τῦ Ἡλίε· (Πλίν. βιβλ. ζ'. κεφ. β'.) ,, Στρεθόποδες, Ἔθνος τῆς Γνδίας, ὧν οἱ μὲν ἄνδρες εἰσὶ πηχυαῖοι, αἱ δὲ γυναῖκες ,, στρεθόποδες· Συρβῶται, Ἔθνος τῆς Αἰθιοπίας, ὧν τὸ σῶμα ὀκτὼ πήχεων· (Πλίν. ,, βιβλ. ς'. κεφ. λ'.) ,, Τεντυρῖται, Ἔθνος τῆς Αἰγύπτε, διώκοντες τὲς κροκοδείλες ,, μόνη τῇ ὁρμῇ ᾗ τῇ θεωρίᾳ· Τρωγλοδύται, Ἔθνος τῆς Αἰθιοπίας, ἐν σπηλαίοις ,, ᾗ τρώγλαις διάγοντες, πᾶσαν συναναστροφὴν ἀνθρώπων φεύγοντες· (Πλίν.) ,, Φάρ- ,, μακες, ἢ Φάρνακες, Ἔθνος τῆς Αἰθιοπίας, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἄνδρες, διὰ τῦ ἰδρῶτος ,, αὐτῶν φθείρεσι τὲς ἀνθρώπες, αἱ δὲ γυναῖκες διὰ τῆς θεωρίας ἀποκτείνεσιν· (Πλίν.) ,, Χορομάνδαι, Ἔθνος τῆς Γνδίας, ἔχοντες τὲς ὀφθαλμὲς γλαυκὲς, τὲς ὀδόντας ,, κυνικὲς, δασεῖς τὸ σῶμα, ᾗ ἄνευ φωνῆς γρύζεσι· (Πλίν. βιβλ. ζ. κεφ. β'.) Περὶ ,, τέτων ᾗ ἄλλων ἐθνῶν γράφεσι, τὰ μὲν, ἄνευ στόματος, τὰ δὲ ἄνευ ῥινῶν, ἀλλὰ ,, διὰ μιᾶς μόνης τρύπας ἀναπνέυοντα, λαμβάνοντα τὴν πόσιν διὰ καλάμων, ᾗ τρε- ,, φόμενα μὲ κόκκες σπερμάτων· Ἕτεροι ἄνευ χειλέων, ἄλλοι ἄνευ γλώττης, ᾗ ,, ἀντὶ λόγων νεύμασι χρώμενοι (Πλίν. ᾗ ἄλλοι), ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα ἴσως εἶναι ψευδῆ· ,, Ὡσαύτως ᾗ ἐν τῇ Ἀμερικῇ διηγῦνται πολλὰ ἐκ τῶν θαυμασίων ἀκεσμάτων.

(α) Νεῖλος ὁ Γεὼν ἐςὶν, εἷς τῶν τεσσάρων ποταμῶν τῶν ἐκβλυζόντων ἐκ τῦ παραδείσε.

Λοιπον εξηλθεν Δημητ

Α = Σελιδ Ελληνικ - 16 = Σελιδ λατινικ - 11 = κεφ = cap - 19

ὁ ποταμὸς Νεῖλος εἴωθε πληροῦσθαι κατὰ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ Κυνὸς τοῦ Σειρίου

τὰς πεδιάδας, ἀφανίζων ὅλην τὴν ἐλωϊζομένην ἐσοδίαν· ταχέως ὅμως ἐγνώρισαν τὴν αἰτίαν τῆς πλημμύρας, ἔμαθον νὰ διακρίνωσι τὰ σημεῖα ὁπὸ τὴν προεμήνυον, ᾧ ἔλαβον τὰ μέτρα των πρὸς τὴν ἁρμοδίαν αὐτῶν πρόβλεψιν. Ἐπαρατήρησαν αὐτοί, ὅτι τὸν καθέκαστον χρόνον ἡ πλημμύρα ἐπροξενεῖτο ἀπὸ ἕνα βόρειον ἄερα, ὅστις διώκων τὰς ἀτμὰς κατὰ μεσημβρίαν, τὰς ἐσύναζε πρὸς τὴν Αἰθιοπίαν· μεταβαλλόμενοι αὐτοὶ οἱ ἀτμοὶ εἰς ῥαγδαίας βροχὰς, ἐπλημμύρων τὸν ποταμόν των, ᾧ κατέπνιγεν ὅλην τὴν Αἴγυπτον (α). Οὗτος ὁ ἄνεμος, ὅστις ἦν σημεῖον ἀλάθητον τῆς πλημμύρας, ταχέως ἐγνωρίσθη ὡς σημεῖον διορθώσεως πρὸς τὰς ἐγκατοίκους· ἡ πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ συνέβαινε πάντοτε ὅταν

(β) πρὸ ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἐφαίνετο τὸ πρωῒ νὰ κατεβαίνῃ εἰς τὸν ὁρίζον-

Ἡλιόδασιον τὸ εἶδος τοῦ Καρκίνου Ζυγός

Quails et ranines Quum Finit Sirius Canicula

Fertilis æstiva Nilus agros

Sothis Αἰγυπτιος

(α) Τοῦτο ᾧ Ἀριστοτέλης ἐπραγματεύσατο· αὐτὸς γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως ἔργῳ κατενόησεν, ἀξιώσας πέμψαι Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, ᾧ ὄψει τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ Νείλου αὐξήσεως παραλαβεῖν· διὸ φησὶν, ὡς τοῦτο ἓν ἔτι πρόβλημα ἐστὶν, ὥρθη γὰρ φανερῶς, ὅτι ἐξ ὑετῶν αὐξάνει, ᾧ τὸ παράδοξον, ὅτι ἐν τοῖς ξηροτάτοις τόποις τῆς Αἰθιοπίας, ἐν οἷς ὅτε χειμὼν, ὅτε ὕδωρ ἐστὶ, ξυμβαίνειν τοῦθ' ἥρες πλείστες γίνεσθαι.

(β) "Ζώδια εἰσὶ, τὰ ἐν τῷ Ζωδιακῷ Κύκλῳ κείμενα σημεῖα, ἐν οἷς εἰσέρχεται ᾧ ἐξέρ-
" χεται ὅ, τε Ἥλιος, ᾧ Σελήνη, ᾧ οἱ ἄλλοι τῶν Πλανητῶν, δώδεκα τὸν ἀριθμόν·
" Κριὸς, Ταῦρος, Δίδυμοι, Καρκῖνος, Λέων, Παρθένος, (ἄτινα ᾧ Ἀρκτῶα) Ζυ-
" γὸς, Σκορπίος, Τοξότης, Αἰγόκερως, Ὑδροχόος, Ἰχθύες, (ἄτινα ᾧ Μεσημ-
" βρινά·) Κριὸς ἐστὶ, Ζώδιον ἐκ τριωκαίδεκα Ἀστέρων συγκείμενον· ἐν ᾧ εἰσερχό-
" μενος ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν κά. τοῦ Μαρτίου μηνὸς, διακρίνει τὸ ψύχος, ᾧ θερμαίνει
" ἄρχεται· Ταῦρος ἐστὶ, Ζώδιον ἐκ τριῶν ᾧ τριάκοντα Ἀστέρων συγκείμενον, ἐν ᾧ
" γενόμενος ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν κθ'. Ἀπριλίου, τῆς ἐαρινῆς τροπῆς ᾧ μεσότης ἐνερ-
" γεῖται· Δίδυμοι εἰσὶ Ζώδιον, ἐξ ὀκτωκαίδεκα ἀστέρων συγκείμενον, ἐν οἷς γενό-
" μενος ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν κθ'. Μαΐου ἐαρ λήγει, ᾧ θερ ἄρχεται
" Καρκῖνος ἐστὶ, Ζώδιον ἐξ ἑνδεκα Ἀστέρων συγκείμενον, ἐν ᾧ γενόμενος ὁ Ἥλιος κα-
" τὰ τὴν κδ'. Ἰουνίου, ἐκ τῶν βορειοτέρων πρὸς τὰ νότια χωρεῖται· Λέων ἐστὶ Ζώδιον
" ἐξ ἑπτὰ ᾧ εἴκοσιν Ἀστέρων συγκείμενον, ἐν ᾧ εἰσερχόμενος ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν κς'.
" Ἰουλίου, καύσωνα ἀποτελεῖ· Παρθένος ἐστὶ, Ζώδιον ἀπὸ εἴκοσι ᾧ ἓξ Ἀστέρων συγ-
" κείμενον, ἐν ᾧ γενόμενος ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν κε'. Αὐγούστου, τὴν γῆν ἄνευ καρπῶν
" ὡς παρθένον καταλιμπάνει· Ζυγὸς ἐστὶ, Ζώδιον ἐξ ὀκτὼ Ἀστέρων συνισάμενον,
" ἐν ᾧ γενόμενος ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν κθ'. Σεπτεμβρίου, ἰσάζει τὴν ἡμέραν, ᾧ τὴν
" ὥραν θερμὴν ποιεῖ ᾧ ψυχράν· Σκορπίος ἐστὶ, Ζώδιον ἐξ ἑνὸς ᾧ εἴκοσιν Ἀστέρων
" συγκείμενον, ἐν ᾧ γενόμενος ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν κε'. Ὀκτωμβρίου, τὸ κέντρον κατὰ
" γῆς ἐπιφέρει· Τοξότης ἐστὶ, Ζώδιον ἐξ ἑνὸς ᾧ τριάκοντα Ἀστέρων συγκείμενον,
" ἐν ᾧ γενόμενος ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν κε'. Νοεμβρίου, ἄυθις ἐπὶ τὰ βόρεια ἀναστρέφει
" μέρη· Αἰγόκερως ἐστὶ, Ζώδιον ἐξ ὀκτὼ ᾧ εἴκοσιν Ἀστέρων συγκείμενον, ἐν ᾧ γε-
" νόμενος ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν κ'. Δεκεμβρίου, εἰσάγει τὸν χειμῶνα· Ὑδροχόος ἐστὶ,
" Ζώδιον ἐκ δύω ᾧ τεσσαράκοντα Ἀστέρων συγκείμενον, ἐν ᾧ γενόμενος ὁ Ἥλιος κα-
" τὰ τὴν κ'. Γενναρίου, πολλὰ ἐκχέει ὕδατα· Ἰχθύες εἰσὶ, Ζώδιον ἐκ τεσσάρων ᾧ
" τριάκοντα Ἀστέρων συγκείμενον, ἐν ᾧ γενόμενος ὁ Ἥλιος κατὰ τὴν κ'. Φευρουαρίου,
" τὴν χειμέριον ὥραν καταπαύει. Ζώδια τροπικὰ ἐστὶ, τὰ μεταβολὴν ἄγοντα, ὡς
" Κριὸς, Καρκῖνος, Ζυγὸς, ᾧ Αἰγόκερως· Στερεὰ, τὰ σαθερότητα φέροντα,
" ὡς

* Sirius Αἰγυπτιος Sothis

ἀνοιξ 365-ἰου

Ἀνοιξ 365 ¼

Faisoient 1461 - an - sacr

Sothis.

Des ann

Sacré car

Différe

Sothiaq

année

ΗΡΩΝΑΣ Ι. ΜΕΜΝΙΚΟΣ

ὁρίζοντα εἰς τῶν λαμπροτέρων [redacted] (α) τῦ ὐρανῦ, [redacted] ὅθεν οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον τὴν κατάβασιν ταύτης τῆς μεγαλοπρεπῦς σφαίρας ὡς προμήνυμα βέβαιον τῆς ἀφίξεως τῦ Ἡ'λίυ ὑπὸ τὸν Λέοντα, καὶ ἐπομένως τῆς ἀρχῆς τῆς πλημμύρας τῦ Νείλυ· [redacted] ἦν ὁ ὁδηγός των, καὶ ὠνομάσθη παρ' αὐτῶν ἡ ὑλακτῦσα κύων, μὲ τὸ νὰ ἔδιδεν αὐτοῖς εἴδησιν διὰ τὸν κίνδυνον ὁπῦ ἐπλησίαζεν· ὅθεν ἐσχάζοντο προσεκτικῶς τὸν καιρὸν, καθ' ὃν αὐτὸ [redacted] κατέβαινεν εἰς τὸν Ὁ'ρίζοντα, διὰ νὰ προφθάσωσι τὰς τροφάς των, καὶ νὰ τὰς θέσωσιν εἰς τόπυς ὑψηλῦς, ὅσον νὰ ἀποσυρθῇ τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὰς πεδιάδας των.

Περὶ τῆς εὑρέσεως τῆς συμβολικῆς γραφῆς τῶν Αἰγυπτίων.

Ἡ Γεωργικὴ τῶν Αἰγυπτίων, ἐξ ἧς ἐξήρτητο τὸ ζῆν αὐτῶν, ὅσα συνδεδεμένη μὲ τὰς παρατηρήσεις τῶν ἀνέμων, μὲ τὴν κατάβασιν τῆς κυνὸς, καὶ μὲ τὸ ὕψος τῆς πλημμύρας τῦ Νείλυ, τὲς ἔβιασε νὰ γένωσι παρατηρηταὶ

„ ὡς Ταῦρος, Λέων, Σκορπίος, καὶ Τ'δροχόος [illegible] ωμα, τὰ ζαθερώτατος καὶ μ[illegible]
„ βολῆς μετέχοντα, ὡς Δίδυμοι, Παρθένος, Τοξότης καὶ Ἰχθ[illegible] περὶ Οὐρ[illegible]
„ Ζῴδια πύρινα ἐσὶ, Κριὸς, Λέων, καὶ Τοξότης [illegible] Δίδυμοι, Ζυγὸς
„ Τ'δροχόος· Τ'δατώδη, Σκορπίος, Καρκῖνος [illegible] χθύες· [illegible] ήνα, Ταῦρος, Παρ[illegible]
„ θένος, καὶ Αἰγόκερως· Εὔθεα ἐσὶ, τὰ κατ' [illegible] εταν [illegible] μὴν ἀ[illegible] οντα
„ Καρκῖνος, Λέων, Παρθένος, Ζυγὸς, Σκορπίος καὶ Τ[illegible] τὰ λοι
„ φερόμενα, ὡς Δίδυμοι, Ταῦρος, Κριὸς, Ἰχθύες, [illegible] Αἰγόκ
„ Ζῴδια κυριεύοντα ἐσὶ, Κριὸς, Ταῦρος, Δίδυμοι, Καρκ[illegible] Λ[illegible] Παρθένος
„ Ζῴδια ὑπήκοα, Ἰχθύες, Τ'δροχόος, Αἰγόκερως, Τοξότ[illegible] Σκορπ[illegible] καὶ Ζ[illegible]
„ Ζῴδια ξανθῆς χολῆς, Κριὸς, Λέων, Τοξότης [illegible] Φλέγ[illegible], Καρκῖνος, Σκορ-
„ πίος, Ἰχθύες· Μελαίνης χολῆς, Ταῦρος, Παρθένος [illegible] Αἰγόκερως, Αἴμ[illegible]
„ Δίδυμοι, Ζυγὸς, Τ'δροχόος. Γερασ. πες Ζ[illegible]
„ Ζῴδια εἰσὶν, οἷοι Πλανητῶν· Ἡ'λίῳ μὲν [illegible] ων [illegible] ήνη, Καρκῖνος· Ἄρ[illegible]
„ Αἰγόκερως καὶ Τ'δροχόος· Διΐ, Τοξότης, καὶ Ἰχθύες· [illegible] εῖ, Σκορπ[illegible] καὶ Ἰχθύες
„ Ἀ'φροδίτῃ, Ζυγὸς καὶ Ταῦρος· Ἑ'ρμῇ, Παρθένος καὶ Δίδυμ[illegible] Φλ[illegible]
„ Ζῴδια Ἀ'ρσενικὰ ἐσὶ, τὰ συνεργὸν φύσιν ἔχοντα πρὸς ἀρρενογ[illegible], Κρ[illegible],
„ Δίδυμοι, Λέων, Ζυγὸς, Τοξότης, Τ'δροχόος· Θηλ[illegible] τὰ συνεργὸν φύσιν
„ ἔχοντα πρὸς θηλυγονίαν, ὡς Ταῦρος, Καρκῖνος, Παρθένος, Σκορπίος, Αἰγόκε-
„ ρως, καὶ Ἰχθύες. Νικασ. Ἐ'πιτομ.

(α) Πλανῆται λέγονται, διὰ τὸ ἐναντίως τῇ Οὐρανῷ ποιεῖν τὰς κινήσεις, ἤτις ἐσὶ
„ ἀπὸ Δυσμῶν ἐπὶ Ἀ'νατολὰς φορά. Δάμασκ. [illegible] Π[illegible]ς. κά[illegible] Ἐ'ξ ὧν ὁ Κρόνος ἐσὶ
„ ξηρᾶς καὶ πάνυ ψυχρᾶς κράσεως· Ὁ' Ζεὺς, σύγκρατος ἐκ θερμῆς καὶ ψυχρᾶς κρά-
„ σεως· Ὁ' Ἄ'ρης, θερμῆς καὶ ἄγαν ξηρᾶς· Ὁ' Ἡ'λιος [illegible] ὺς, καὶ κρᾶμα ξηρὸς·
„ Ἡ' Ἀ'φροδίτη, θερμὴ καὶ ὑγρά· Ὁ' Ἑ'ρμῆς [illegible] καὶ ὑγρὸς· [illegible] Σελήνη,
„ ὑγρά τε καὶ ἡρέμα θερμή· Κακοποιοὶ Πλανῆται εἰσὶ, [illegible] ος καὶ [illegible] διὰ τὸ
„ φθαρτικὸν τῇ ἄγαν ψυχρῇ καὶ ξηρῇ· Ἀ'γαθοποιοὶ εἰσὶν, ὁ Ζεὺς, ἡ Ἀ'φροδίτη,
„ καὶ ἡ Σελήνη διὰ τὸ εὔκρατον, καὶ τῶν ποιοτήτων τὸ [illegible] ον· [illegible] εἰσὶν, τε
„ Ἡ'λιος, καὶ ὁ Ἑ'ρμῆς, διὰ τὸ συνδιατίθεσθαί πως οἷς ἂν τῶν λοιπῶν ἐμπελάσωσιν.

Ψελλῦ Ἀ'στρονομία.

ματα Α'στρονομίαν (α)· ὅθεν ὁ Τὰτ παλαιότατος οἰκήτωρ τῆς Αἰγύπτε, κατεσκεύασε τόσα σύμβολα ἤτοι ἀγάλματα, γλυπτὰ ἐπάνω εἰς πέτρας, διὰ

(α) Δὲν εἶναι ἀνάρμοσον νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ περὶ Α'στρονομίας (ἥτις ἐστὶν, ἡ περὶ τὰς ἐποχὰς τῶν Α'στέρων καταγινομένη, Α'μμών. ἐ. φωναὶ (1)· Α'στρολογία Α'στρονομίας διαφέρει· αὕτη γὰρ ὁρίζεται τέχνη σκοπικὴ τῶν Α'στέρων δι' ἐπωδῆς (Νικάσ.) διὰ νὰ ἰδῇ ὁ ἀναγινώσκων πότε ἤρξατο, ἢ τὰς προχωρήσεις ὁπῆ ἔλαβεν εἰς τάτες τὰς ὑστέρας αἰῶνας, ἢ τὰς ὠρελείας ὁπῆ δι' αὐτῆς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπήλαυσε. Δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι ἡ Α'στρονομία εὑρέθη ἀπ' ἀρχῆς Κόσμε, ὡσὰν ὁπῆ ἤθελ ἐσὶ τοσοῦτον ἀξιοθαύμαστον, ὅσον ἡ εὔτακτος κίνησις ἐκείνων τῶν μεγίστων ἢ φωτεινῶν σωμάτων, ὁπῆ ἀδιαλείπτως περιφέρονται ἄνωθεν ἡμῶν· Εὐκόλα συμπεραίνεται ὅτι, πρώτη περιέργεια τῶν ἀνθρώπων ἦν, τὸ νὰ θεωρήσωσι τὸν δρόμον των, ἢ νὰ παρατηρήσωσι τὰς περιόδες των· Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπαρακινήθησαν ἐκ μόνης περιεργείας εἰς τὰς Α'στρονομικὰς θεωρίας, ἀλλὰ ἢ βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης· Αἱ ἐργασίαι τῆς γεωργικῆς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχωσιν ἄνευ τῆς παρατηρήσεως τῶν καιρῶν, οἵτινες γνωρίζονται ἀπὸ τὸ Ἥλιε τὴν κίνησιν· Δὲν δύναται νὰ τρέχῃ εὐτυχῶς ἡ ἐμπορία ἂν δὲν προβλέπωνται οἱ καλοὶ καιροὶ διὰ τὰς θαλασσοπορίας· Α'ν δὲν γερεωθῇ τὸ διάσημα τὲ χρόνε ἢ τὲ μηνὸς δὲν δύναται νὰ διορισθῇ ἡ εὐταξία εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις, ἔτε νὰ ἀποφασισθῶσιν αἱ ἡμέραι διὰ τὰς τελετὰς τῆς θρησκείας· Ἐκ τέτων φαίνεται, ὅτι [illegible] δυνατὸν νὰ συνίστανται ἡ γεωργικὴ, ἡ ἐμπορία, ἡ πολιτικὴ, ἢ ἡ θρησκεία ἄνευ τῆς Α'στρονομίας, οἱ ἄνθρωποι ἐβιάσθησαν νὰ τὴν σπεδάσωσιν ἕως ἀπ' ἀρχῆς Κόσμε· Ὅλοι συμφωνῶσιν ὅτι ἡ Α'στρονομία ἐξηκριβώθη ἀπὸ τὲς Χαλδαίες, κακεῖθεν ἐφέρθη εἰς τὴν Αἴγυπτον (2), ἢ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν Φοινίκην, ὁπῆ ἄρχησαν νὰ ἐφαρμόττωσι τὰς θεωρητικὰς παρατηρήσεις εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ναυτικῆς, χυβερνῶντες τὰ πλοῖά των με τὸν Α'στέρα τῆς ἐλάττονος Ὅσις ἂν πρὸς τὸ ἀκίνητον σημεῖον τὲ Οὐρανὲ, τὴν ὀνομαζομένην Πόλον, εἶναι ὁ πλέον ἀσφαλὴς εἰς τὸ νὰ ὁδηγῇ τὲς ναύτας. Ὁ Θαλῆς ἔπειτα ἔφερε τὴν Α'στρονομίαν ἀπὸ τὴν Φοινίκην εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁπῆ ἔλαβε πολλὰς προχωρήσεις· ἢ τέλος πάντων, εἰς τάτες τὰς ὑστέρας αἰῶνας, εἰς τὸν παρελθόντα δηλαδὴ ἢ ἐνεσῶτα ἔγιναν πολλότατοι νέαι εὑρέσεις, αἵτινες ἔφερον τὴν Α'στρονομίαν εἰς τελειοτέραν κατάσασιν· Ὁ περίφημος Γαλιλαῖος (3) ὠρελέμενος ἀπὸ τὰ νεωστὶ εὑρεθέντα τηλεσκόπια (4) ἢ

(2) Ὁ [illegible] ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἐπίσημος φιλόσοφος, συνέγραψεν ὁμόνοιαν τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιςῶν· Ἤκμαζε κατὰ τὸ σμγ'. ἔτος ἀπὸ Χριςε.

(3) Ὁ Γαλιλαῖος ἦν υἱὸς τὲ Βικεντίε, Φλωρεντίνε εὐγενὲς, ἄριςος μαθηματικὸς ἢ μέσικὸς· Τέτον ἡ Γρηγόριτζιόνε τῆς Ρώμης πρῶτον ἐφυλάκωσεν, ἔπειτα ἐξώρισεν, ὑπερασπιζόμενον τὸ τὲ Κοπερνίκε σύσημα· Οὗτος πρῶτος διὰ τῶν τηλεσκοπίων ἐγνώρισε τὲς τεσσάρας τὲ Διὸς δορυφόρες· Ἀπέθανεν ἐν Φλωρεντίᾳ κατὰ τὸ αχμβ'. ἔτος ἀπὸ Χριςε· Ὀλίγα τινὰ τῶν συγγραμμάτων τε σώζονται, τὰ πλεῖα γὰρ ἐκαυθήσαν, παραδοθέντα παρὰ τῆς δεισιδαίμονος αὐτὲ γυναικὸς τῷ αὐτῆς πνευματικῷ, ὡς συγγράμματα αἱρετικὰ.

(4) Ζαχαρίας ὁ Γανσένιος εἶναι ὁ εὑρετὴς τῶν τηλεσκοπίων, ὅσις ἦν Ὁλλανδέζος, ἢ τεχνίτης τῶν ὑαλίων ὀνομαζομένων Ἰταλιςὶ occhiali· Οὗτος τυθεὶς κατὰ τύχην δύω ὑάλια τὸ ἓν καταντικρὺ τὲ ἑτέρε εἰς ἓν διωρισμένον διάσημα, ἐγνώρισεν, ὅτι αὐτὰ παρέσηνον τὰ πράγματα πολὺ μεγαλήτερα· Τὰ ἐσερέωσε λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν, ἢ κατὰ τὸ ἀρμ', ἔτος ἀπὸ Χριςε κατεσκεύασεν ἓν κάτοπτρον δώδεκα μεγάλων δακτύ-

διὰ νὰ τὰ βλέπωσιν οἱ ἄνθρωποι, ϗ νὰ ἐνθυμῶνται ὡόσαι ἦσαν αἱ τάξεις

τῆς

ἦν ὁ πρῶτος, ὅσις εἶδε ϗ ἐγνώρισεν εἰς τὸν Οὐρανὸν πράγματα, ἄτινα διὰ πολὺν καιρὸν εἶχον νομισθῆ ἀπίθανα. Δὲν εἶναι λοιπὸν θαυμαστὸν, ὅτι οἱ παλαιοὶ μὲ ὅλην των τὴν

δακτύλων κατὰ τὸ μῆκος, ϗ ἔτως εὑρέθη τὸ τηλεσκόπιον, ὅπερ ἔφθασεν ἔπειτα εἰς τὴν διωρισμένην τελειότητα. Ο' αὐτὸς κατεσκεύασε ϗ τὸ μικροσκόπιον. Μὲ τὸ πρῶτον ἡμεῖς βλέπομεν τὰ ἐν Οὐρανῷ κἀν εἰς μέρος, ϗ μὲ τὸ δεύτερον γνωρίζωμεν ἕναν ἄλλον μικρὸν κόσμον, ὄντα πρότερον ἀόρατον. Μὲ ὅλον τοῦτο ἡμεῖς δὲν βλέπομεν ὅλα ὅσα κατοικοῦσι τὴν γῆν. Εἶναι τόσα εἴδη ζώων ἀοράτων, ὅσα ϗ ὁρατῶν. Ο'ρατὰ εἰσὶ, τὰ ἀπὸ τὸ Ε'λέφαντος ἕως τὸ Κώνωπος, ϗ ἐκεῖ ἵσταται ἡ ὅρασις ἡμῶν. Α'πὸ τὸ Κώνωπος ἄρχεται ἄπειρον πλῆθος ζωΰφίων, πρὸς σύγκρισιν τῶν ὁποίων ὁ Κώνωψ δύναται νὰ ὀνομασθῆ Ε'λέφας. Μὲ τὸ μικροσκόπιον βλέπομεν χιλιάδας ζωΰφίων ὁπὸ κολυμβῶσιν, ὁπὸ τρέχουσιν, ϗ κινῶνται δρομαίως ϗ ἐλευθέρως εἰς τὸ ἑκατοστὸν μέρος μιᾶς σταγόνος ὕδατος. Ο' Λεβενόκιος εἶπεν, ὅτι εἶδε πενῆντα χιλιάδας εἰς μίαν παραμικρὰν σταγόνα ῥακῆς. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αὐτὰ τὰ κάτοπτρα δίδουσιν ἡμῖν νέαν ὅρασιν. Τί θαῦμα ἤθελε προξενήσῃ εἰς τοὺς παλαιοὺς, ἂν μόνον ἐλέγετο αὐτοῖς, ὅτι ἕναν καιρὸν οἱ μεταγενέστεροι διὰ τινων ἐργαλείων ἤθελον βλέπῃ ἄπειρα πράγματα, ἄτινα εἰς αὐτοὺς ἦσαν ἀόρατα;

[redacted] φυτὰ ϗ ζῶα.

Εὐαγγελιστὴς ὁ Τορρικέλος (1) μαθηματικὸς τοῦ μεγάλου Δουκὸς τῆς Φλωρεντίας, ἦν διάδοχος τοῦ Γαλιλαίου. Ο' Γαλιλαῖος ἐδόξαζεν ὅτι ἡ ἀντιπάθεια τοῦ κενοῦ ἀνεβίβαζε ϗ κρατεῖ κρεμμάμενον τὸ ὕδωρ εἰς τὰς πνευματικὰς μηχανὰς ἕως τριάκοντα δύω πόδας κατὰ τὸ ὕψος, ϗ ὅτι ἐκείνη ἡ περίφημος δύναμις τῆς ἀντιπαθείας ἐδιωρίζετο εἰς ἐκεῖνο τὸ μέτρον. Κατὰ τὸ αχμγ'. ἔτος ὁ Τορρικέλος μετῆλθε τὴν δοκιμὴν ἐκείνης τῆς φαντασικῆς ἀντιπαθείας εἰς τὸν ὑδράργυρον, κατεσκεύασεν ἓν ὑάλινον σωληνάριον τριῶν ἢ τεσσάρων ποδῶν, κεκλεισμένον ἀπὸ τὸ ἓν μέρος, τὸ ἐγέμισεν ὑδράργυρον, ϗ τὸ ἔστρεψεν ἄνω κάτω (καθὼς γίνεται ϗ τὴν σήμερον), ὁ ὑδράργυρος κατέβη, ἀλλ' ἔμεινεν ὑψηλὰ ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ εἰκοσιεκτὼ μεγάλα δάκτυλα. Ο' Ο'κτων ἀπὸ τὸ Γυέρικον, ϗ ὕπατος τοῦ Μιδδελβέργου, ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὴν δοκιμὴν ἑνὸς κενοῦ μεγαλητέρου ἀπὸ τὸ σωληνάριον τοῦ Τορρικέλου. Κατεσκεύασε λοιπὸν ἓν μέγα ἀγγεῖον ὑάλινον, ὀλίγον ἀνοικτὸν κατὰ τὸ κάτω μέρος, ϗ ἓν ἐργαλεῖον λεγόμενον ἀντλίαν, διὰ νὰ ἐξαγάλῃ τὸν ἀέρα ἀπὸ τὸ ἀγγεῖον, ϗ τοῦτο ἦν ἡ ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς μηχανῆς. Αὐτὸς ἔδωκεν εἰς φῶς πολλὰ θαυμάσια (διότι ἔτω τὰ ὠνόμαζον τότε), μόνον τὸ πλῆθος, ἀλλὰ ϗ οἱ σοφοί). Πόσον θάμβος ἔλαβον τότε βλέποντες δύω χαλκίνους ἡμισφαιρίους, κεκομμένους [redacted] εἰς σχῆμα ἡμισφαιρίου, ϗ τιθεμένους ἐπ' ἀλλήλων μόνον διὰ τῆς περιφερείας τῶν κύκλων των, οἵτινες ἐνώνοντο τόσον, ὥστε ἀπὸ τὸ ἓν μέρος, τραβῶντα τὸν ἕναν ὀκτὼ ἄλογα, ϗ τὸν ἄλλον ἄλλα ὀκτὼ, δὲν ἠδύναντο τελείως νὰ τοὺς ξεκολήσωσι. Εὐκόλα δυνάμεθα ἤδη νὰ καταλάβωμεν, πόσον ὠφέλησαν πρὸς ἐπίδοσιν τῶν φυσικῶν παρατηρήσεων τέταις ἡ μηχαναῖς, ϗ ἄλλαις ὁμοίαις ὁπὸ εὑρέθησαν παρὰ τῶν νεωτέρων, αἵτινες παρελθόντος τοῦ χρόνου, ἔφθασαν εἰς μεγάλην τελειότητα διὰ τῆς χρήσεως. Μὲ ὅλον τοῦτο (κατὰ τὴν γνώμην τῆς Α'καδημίας τῶν Ε'πιστημῶν τοῦ Παρισίου) αἱ ἐπιστῆμαι, ϗ πρὸ πάντων ἡ Φυσικὴ εἶναι ἔτι εἰς τὰ σπάργανα.

(1) Οὗτος ὁ Τορρικέλος ἐγεννήθη εἰς Φαβεντίαν πόλιν τῆς Ι'ταλίας κατὰ τὸ αψή. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Ε'χρημάτισε διδάσκαλος τῶν μαθηματικῶν εἰς Φλωρεντίαν. Αὐτὸς πρῶτος ἐφεῦρε τὰ πειράματα τοῦ ὑδραργύρου διὰ τῶν ὑαλίνων κυλινδριδίων. Α'πέθανεν ἐν Φλωρεντίᾳ κατὰ τὸ αψμζ'. ἔτος. Συνέγραψεν Α'καδημικὰ μαθήματα, ϗ Γεωμετρικά.

τῆς παρκτηρήσεως, μὲ σκοπὸν τῦ νὰ δώσῃ εἰς τὸν λαὸν σύντομον ϗ κοινὴν εἴδησιν διὰ μέσε τέτων τῶν Α'γαλμάτων διὰ ὅλας ἐκείνας τὰς ἐργασίας, ὁπῦ

τὴν ἀγχίνοιαν δὲν ἐδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς αὐτὴν τὴν τελειότητα, μὲ τὸ νὰ μὴν εἶχον τὰς αὐτὰς βοηθείας· Η' ναυτικὴ, ἥτις ἐξήρτηται ἐκ τῆς Α'στρονομίας ἤυξησε πολλῷ τῷ μέτρῳ ἐν τοῖς ὑστέροις καιροῖς διὰ τῆς εὑρέσεως τῆς ναυτικῆς πυξίδος, κοινῶς πέσσλα· Δὲν ἠξεύρομεν ἐντελῶς ἔτε ποῖος ἦν ὁ εὑρετής της, ἔτε πότε ἄρχησεν ἡ χρησίς της (1)· Οἱ ναῦται βλέποντες πόσον ἦν ἐπωφελὴς ἡ τοιαύτη εὕρεσις, ἐγυμνάθησαν πολλὰς Α'στρονομικὰς παρατηρήσεις πρὸς τὴν ἀρχὴν τῦ ἰδ. αἰῶνος, ϗ εὗρον, ὅτι εἷς μαγνητικὸς ἀκέσης τιθέμενος ἰσορρόπως ἐπὶ ἓν σιδηρᾶν κάρφος, φέρεται ἀφ' ἑαυτῦ πρὸς τὸν πόλον, ϗ ὅτι ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὴν τὴν κυβέρνησιν τῦ μαγνητικῦ ἀκέσε, διὰ νὰ γνωρίσωσι τὰς ἐπαρχίας ϗ τοποθεσίας τῦ Κόσμε, ϗ διὰ ποίε ἀνέμε νὰ πλέωσιν· Δι' ἄλλων παρατηρήσεων ἐννόησαν ἔπειτα, ὅτι ἡ ναυτικὴ πυξὶς δὲν δεικνύει πάντοτε τὸν ἀληθῆ βορέαν, ἀλλὰ κλίνει πότε κατὰ Α'νατολὰς, ϗ πότε κατὰ Δυσμὰς, ϗ ὅτι ἐνίοτε αὐτὴ ἡ κλίσις μεταβάλλεται εἰς διαφόρες καιρὲς ϗ τόπες· Ε'ντεῦθεν εὑρέθη ὁ τρόπος νὰ γνωρίζεται ἐντελῶς ἐκείνη ἡ μεταβολὴ διὰ τῆς παρατηρήσεως τῦ Η'λίε ϗ τῶν Α'στέρων· Ω'ςε εὑρίσκεσιν ἀσφαλῶς πᾶσαν στιγμὴν τῦ Οὐρανῦ, ἔτι ϗ ὅταν ὁ Ο'ρίζων καλύπτεται ὑπὸ τῶν νεφῶν, πρέπει ὅμως ἡ πυξὶς νὰ προδιατεθῇ μὲ τὴν Θεωρίαν τῶν Α'στέρων· Τότε ἄρχησε νὰ ἐμβαίνῃ εἰς ἅμιλλαν ἡ περιέργεια τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης· Ε'φεῦρον διάφορα ἐργαλεῖα, ϗ κατεσκεύασαν πίνακας ϗ σχάρας, πρὸς εὐκολωτέραν παρατήρησιν τῶν Α'στέρων.

Ε'κ τέτων οἱ Κυβερνῆται ὁδηγέμενοι διήλθοσαν ἀγνώστες θαλάσσας μὲ καλὰς ἐκβάσεις διὰ τὴν εὕρεσιν τῶν νέων τόπων· Ο'λοι οἱ λαοὶ τῆς Ε'υρώπης ἔτρεξαν συνεργικῶς εἰς τῦτο· Οἱ [illegible] εὐδοκίμησαν πρῶτον, κυριεύσαντες τὰς Καναρίας νήσες, [illegible] Οἱ Λυσιτανοὶ, ἤτοι Πορτογαλοὶ, εὗρον τὴν νῆσον Μάδεραν, ϗ τὰ τῦ Κάπο Βέρδε, ϗ οἱ Φιαμμίγκοι τὰς Α'σσώρες νήσες, τὰς λεγομένας Φλανδερικάς· Αὐτὰ ὅμως ἦσαν προοίμια τῆς εὑρέσεως τῦ νέε Κόσμε· Χριστόφορος ὁ Κολόμβος (2), ϛηριχθεὶς ἐπὶ τὴν εἴδησιν ὁπῦ εἶχε τῆς Α'στρονομίας, ϗ ἐπὶ τὰ ὑπομνήματα κυβερνήτε τινὸς ὀνομαζομένε Βάσκε (3) (ὅςις εἶχε ῥιφθῇ ἐκ τρικυμίας εἰς μίαν νῆσον τῦ Α'τλαντικῦ Ω'κεανῦ) ἀπεφάσισε νὰ διέλθῃ ἐκείνην τὴν θάλασσαν· Ε'πρόβαλε τὴν γνώμην τε εἰς διαφόρες Η'γεμόνας ϗ Βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, οἵτινες τὴν ἀπέῤῥιψαν· Τέλος πάντων προσέβαλεν εἰς τὲς Βασιλεῖς τῆς Καστιλίας ἤτοι τῆς Γ'σπανίας, ϗ αὐτοὶ τὸν ἐδέχθησαν, ϗ ἀπόκτησαν τὴν δόξαν τῆς εὑρέσεως τῦ νέε Κόσμε, κερδήσαντες ϗ ἀμετρήτες θησαυρές· Η'ξευρε καλώτατα ὁ Κολόμβος διὰ τῆς εἰδήσεως ὁπῦ εἶχε τῆς σφαίρας ϗ τῆς Γεωγραφίας (4), ὅτι ποντοπορῶν πάντοτε πρὸς Δυσμὰς σχεδὸν ὑπὸ τὸν αὐτὸν παράλληλον, ἔπρεπε τέλος πάν-

(1) Ο' Μελέτιος ἀναφέρει εὑρετὴν αὐτῆς, Α'μαλφιτανόν τινα ὀνομαζόμενον Γ'ωάννην Γόϊα κατὰ τὸ αι' ἔτος ἀπὸ Χριςῦ.

(2) Ο' Κολόμβος ἦν υἱὸς ἑνὸς πεζικιέρε Γ'ταλιςί· Ε'γεννήθη εἰς Κογκυρέτον κώμην τῆς Γένοβας κατὰ τὸ αυμβ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ ἐπὶ Φερδινάνδε ϗ Γσαβέλλης βασιλέων τῆς Γ'σπανίας, ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ αφις'. ἔτος Μαΐε ή.

(3) Βάσκος [illegible] Αὐτὸς εὗρε τὸν νότιον Ω'κεανὸν κατὰ τὸ αφιγ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ.

(4) "Γεωγραφία ἐςὶ, μίμησις διὰ γραφῆς τὰ κατηλειμμένα τῆς γῆς μέρες ὅλα, μετὰ
„ τῶν ὡς ἐπίπαν αὐτῦ συνημμένων.
„ Χωρογραφία ἐςὶ, τῶν κατὰ μέρος τόπων, χωρὶς ἔκασον ϗ καθ' αὐτὸν ἔκθεσις.

ὁπῦ ἔπρεπε νὰ ἐργάζωνται εἰς ὅλον τὸν χρόνον· ἡ μεταχείρησις αὐτῶν τῶν συμβόλων ἀνεφέρετο εἰς τὸν δρόμον τῦ Ἡλίυ, εἰς τὴν διάταξιν τῶν ἑορτῶν

πάντων ἀναμφιβόλως νὰ εὕρῃ τινὰ γῆν, μὴ ἔσαν δὲ ἡ νέαι, ἔσα ἡ γῆ προγγύλη, ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ ῥθάσῃ ἀπὸ τὸν συντομώτερον πλῦν, εἰς τὰς ἄκρας τῆς Ἀνατολικῆς Γνδίας.

Εἰς τὰς Θαλασσοπορίας ὁπῦ εἶχε μετέλθῃ ἀπὸ τὴν Ἐλισβώναν εἰς τὴν Γενεύαν πλέων ἀπὸ τὸν Βορέαν πρὸς Νότον, ἐβεβαιώθη, ὅτι μία μοῖρα τῆς περιφερείας τῆς Γῆς, περιέχει πενηνταὲξ μίλια ἢ δύω τρίτα, κατὰ τὸ διωρισμένον μέτρον τῶν Ἀστρονομιῶν τῦ Ἀλμαμώνος· ἢ εἶχε διδαχθῇ ἀπὸ τὰς βίβλυς τῦ Πτολεμαίυ (1), ὅτι ποντοπορῶν πάντοτε πρὸς δυσμάς, δὲν εἶναι περισσότεροι τῶν 180. μοιρῶν ἀπὸ τὰς Καναρίας ἕως εἰς τὰς πρώτας τόπυς τῆς Ἀσίας. Ἐκίνησε λοιπὸν ἀπὸ τὰς Καναρίας νήσυς ἐκ τῆς πόλεως Πάλε κατὰ τὸ αυμβ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ, Λυγέςε γ'., διευθύνων πάντοτε τὴν πρῴραν τε πρὸς Δυσμάς, ἢ πλέων ὑρ' ἕνα ἢ τὸν αὐτὸν παράλληλον· Μὴ ἐμπιςευόμενος δὲ καθ' αὐτὸ εἰς τὴν ναυτικὴν πυξίδα, ἐσοχάζετο τὴν ἡμέραν τὸν Ἥλιον, ἢ τὴν νύκτα τὰς Ἀςέρας· Τέτη ἡ παρατήρησις ἐβοήθησεν αὐτῷ εἰς τὸ νὰ μὴν ἀπολεσθῇ ἐπὶ τῆς Θαλασσοπορίας τε· Λέγυσιν, ὅτι αἱ παρατηρήσεις τῦ Οὐρανῦ τὸν ὠδήγησαν νὰ γνωρίσῃ εἰς τὴν ναυτικὴν πυξίδα μίαν μεταβολὴν, ἥτις ἐκ ἦν αὐτῷ γνωςὴ, ἢ ἔδειξαν αὐτῷ τῦ νὰ κρατῇ τὸν εὐθὺν πλῦν.

Μετὰ δύω μηνῶν Θαλασσοπορίαν, ἔῤθασεν εἰς τὰς Λευκαΐας νήσυς, κἀκεῖθεν ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Κάβαν, ἢ εἰς τὸν ἅγιον Δομένικον, ὅθεν ἔφερεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν πλέτη. Ἡ Ἀςρονομία, ἥτις ἐβοήθησεν αὐτῷ νὰ εὕρῃ ἐκείνυς τὰς πλησίες τόπυς, τὸν ὠφέλησεν ἔτι εἰς τὸ νὰ καταςαθῇ· Διότι εἰς τὸν δεύτερόν τε πλῦν, ὄντος τῦ ςόλε τε εἰς ἐσχάτην ἀνάγκην ἀπὸ ἔνδειαν τροφῶν, ἢ μὴ θέλοντες οἱ κάτοικοι τῆς Γιαμαϊκῆς νὰ δώσωσιν αὐτῷ, ἐφεῦρε τὸν τρόπον νὰ τὰς ἐκφοβήσῃ, λέγων αὐτοῖς, ὅτι ἤθελε βιάσῃ τὴν Σελήνην νὰ ἀπολέσῃ τὸ φέγγος της εἰς μίαν διωρισμένην ἡμέραν, εἰς ἣν ἦτον πληροφορημένος ὅτι ἔμελε νὰ συνέβῃ ἔκλειψις, ἢ ἐπειδὴ τῦτο συνέβη καθ' αὐτὸ εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁπῦ αὐτὸς προεῖπεν, ἐκεῖνοι οἱ βάρβαροι πεφοβισμένοι ἔδωκαν αὐτῷ εἴτι ἐχρειάζετο.

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁπῦ ὁ Κολόμβος εὗρε τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῦ νέυ Κόσμυ, οἱ Γάλλοι εὗρον τὸ Βόρειον, ὅπερ ὠνόμασαν νέαν Γαλλίαν· Ὁ Ἀμερικὸς Βεσπέτζιος (2) ἔπειτα ακολεθῶν τὰ ἴχνη τῦ Κολόμβε, εὗρε ἢ αὐτὸς νέυς τόπυς, ἓς ὠνόμασεν εἰς τὸ ὄνομά τε, δηλαδὴ Ἀμερικὴν, ἢ τῦτος ὠφελήθη πολὺ ἀπὸ τὴν Ἀςρονομίαν.

Ἐκ τῦ ἄλλυ μέρυς οἱ Κυβερνῆται τῦ ςόλε τῦ Βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας, οἵτινες ἕως τότε δὲν εἶχον τολμήσῃ νὰ πλεύσωσιν, εἰ μὴ πρὸς τὰς Ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς, διήλθοσαν τὸ ἀκρωτήριον τῆς καλῆς Ἐλπίδος, ἢ ἤνοιξαν τὸν πλῦν πρὸς τὰς Ἀνατολικὰς Γνδίας, ὅπε ἐπλέτησαν ἀπὸ μεγάλα κέρδη.

Δύναται

---

(1) Πτολεμαῖος ὁ ἐνδοξότατος μαθηματικὸς, [redacted] σοφώτατος [redacted] ἦν ἀπὸ τὸ Πηλέσιον, ἢ ἔζη κατὰ τὸ ρλή. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ· Συνέγραψε πολλὰ περὶ Γεωμετρίας ἢ Ἀςρονομίας· Ἐξ ὧν τὰ κυριώτερα εἰσὶ, τὸ, σύνταξις μεγίςη, τὸ, περὶ δικῶν Ἀςρολογικῶν, τὸ πλανισφαίριον, ἢ τὰ τρία βιβλία περὶ Ἁρμονικῶν.

(2) Ὁ Βεσπέτζιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Φλωρεντίαν κατὰ τὸ αυμά. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ· Διὰ συνδρομῆς τῦ Φερδινάνδε βασιλέως τῆς Ἱσπανίας εὗρε τὴν ἤπειρον τῆς Ἀμερικῆς· [redacted] Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ αφις'. ἔτος.

ἑορτῶν ὅλη τῆ χρόνῳ, ἢ εἰς τὰς κοινὰς ἐργασίας, ὁπῆ ἔπρεπε νὰ γένωσι· τέτε ἕνεκεν ἐδιώρισε ἢ μίαν τάξιν ἀνθρώπων νὰ φροντίζωσι μόνον διὰ αὐτὰ τὰ ἀγάλματα, ἢ νὰ σπεδάζωσι τὴν μεταχείρησιν τέτων, εἰς τὸ νὰ τὰ καλλωπίζωσι δηλαδὴ, ἢ νὰ τὰ παρασήνωσιν εἰς τὸ κοινὸν ἡμφιεσμένα κατὰ τὰς αἰτίας, ὁπῆ ἔπρεπε νὰ διδάξωσι τὸν λαόν. Ἐντεῦθεν ἤρξατο τὸ τάγμα τῶν Ἱερέων ἢ σοφῶν τῆς Αἰγύπτε, τῶν ὁποίων τὸ ἔργον, ἡ ἐπισήμη, ἢ ἡ γύμνασις ἦν, νὰ γνωρίζωσι τὴν θέσιν τῶν Ἀςέρων, τὰς κυκλοφορίας τῶν πλανητῶν, τὰς πνεύσεις τῆ ἀέρος, ἢ τὸ φύσημα τινῶν ἀνέμων μερικῶς (α), τὰς αὐξήσεις τῆ Νείλε, τὰς παλιρροίας τῆ Ἀραβικῆ κόλπε,

Δύναται νὰ εὑρεθῇ εἰς τὰς Ἱςορίας ὡφελιότερον συμβεβηκός; πόθεν ἔλαβε τὰς τοιαύτας ὠφελείας τὸ ἀνθρώπινον γένος; βέβαια διὰ τῆς Ἀςρονομίας, ἢ ἡ εὕρεσις τέτων τῶν τόπων, ὁπῆ ἕως τότε ἦσαν ἄγνωσοι, εἶναι ὁ καρπὸς τῆς Ἀςρονομικῆς σπεδῆς.

(α) "Ἐκ τῶν πρώτων τεσσάρων ἢ ἀρχικῶν μερῶν τῆ Κόσμε, πνέυσιν οἱ τέσσαρες πρῶτοι Ἄνεμοι· οἷον, Ἐκ τῆς Ἡσημερινῆς Ἀνατολῆς, ὁ Ἀπηλιώτης· Ἐκ τῆς Ἡσημερινῆς Δύσεως, ὁ Ζέφυρος· Ἐκ τῆς Ἄρκτε, ὁ Βορέας· ἢ ἐκ τῆς Μεσημβρίας, ὁ Νότος· Τέτοις παρατίθενται ἄλλοι τέσσαρες, πλευρικοὶ ὀνομαζόμενοι, οἵτινες πνέυσιν ἀπὸ τῆς θερινῆς ἢ χειμερινῆς Ἀνατολῆς ἢ Δύσεως· οἷον, ἀπὸ τῆς θερινῆς Ἀνατολῆς, ὁ Καικίας· ἀπὸ τῆς θερινῆς Δύσεως, ὁ Θρακίας (ὅσις ἢ Ἀργέσης λέγεται). Ἐκ τῆς χειμερινῆς Ἀνατολῆς, ὁ Εὖρος· ἢ ἐκ τῆς χειμερινῆς δύσεως, ὁ Λίψ· Καὶ περὶ ἑκάσε τέτων τῶν τεσσάρων πλευρικῶν ἀνέμων, τίθενται ἄλλοι δύω, ἢ ἕτως εἰς τὴν ναυτικὴν πυξίδα ις'. ἀνέμες διατάττεσιν, ὧν ἁπάντων τὰ ὀνόματα εἰσὶ τάδε· Ἀπηλιώτης, Εὖρος, Εὐρόνοτος, (ὅσις ἢ Λευκόνοτος, ἢ Φοινικίας καλεῖται) Νότος, Λιβόνοτος, Λίψ, Ζέφυρος, Θρακίας, Ἀπαρκτίας, Βορέας, Μέσης, Καικίας· Τινὲς δὲ τῶν ῥηθέντων δι' ἄλλων ὀνομάτων προφέρονται· οἷον, Ὀλυμπίας, ὁ ἐκ τῆ Ὀλύμπε ὄρες ἐξερχόμενος, Σκύρων, Ὀρνιθίας, Γάτυξ, ἢ ἄλλοι· Οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες ἀνώνυμοι εἰσίν· Ἢ ἢ ἕτοι ἐκ τῶν ῥηθέντων δώδεκα μετρῆνται· Παρὰ τέτοις εἰσὶ ἢ οἱ ἐτήσιοι ἄνεμοι, ἕτω κληθέντες ὅτι ἐν διωρισμένῳ χρόνῳ τῆ ἔτες πνέυσιν, εὔκρατοι, ἢ ὑγιεινοὶ εἰς πᾶν ζῶον ὄντες· Ὁμοίως ἐπαριθμῆνται ἢ οἱ Πρόδρομοι, οἱ Χελιδόνιοι, οἱ Ἐτησίαι, οἱ Τυφῶνες, ἢ ἄλλοι· Οἱ δὲ νῦν ναῦται ἅπαντα τὰ ῥηθέντα ὀνόματα τῶν ἀνέμων μετέβαλον· οἷον τὸν Βορέαν, Τραμοντάναν καλῆσι, τὸν Ἀπηλιώτην, Λεβάντε, τὸν Νότον, Ὄσρια, ἢ τὸν Ζέφυρον, Πονέντε, ἢ ἕτοι παρ' αὐτῶν πρῶτοι ἄνεμοι λέγονται· Δεύτεροι δὲ εἰσὶν, ὁ Γραῖκος, ὁ Σορῶκος, ὁ Γαρπὴς, ἢ ὁ Μαΐστρος, ἢ ἕτοι οἱ ἐκτὸς, σῶοι παρ' αὐτῶν ὀνομάζονται· Μεταξὺ δὲ τέτων γεννῶνται ἄλλοι ἐκτὸς, ἅς τινας μέσας καλῆσιν· οἷον, Γραικοτραμοντάνα, Γραικολεβάντε, Σορωκολεβάντε, Ὀσριασορῶκο, Ὀσριαγαρπὴ, Πονεντεγαρπὴ. Πονεντεμαΐστρος ἢ Μαϊστροτραμοντάνα· Οὗτοι καλῆνται μέσοι, ἐχὶ μόνον διότι ἔχεσι μέσην δύναμιν εἰς τὰ φυσήματα, ἢ ἀποτελῆσι μέσην τινὰ ὁδὸν, ἀλλὰ ἢ διατὶ γράφονται μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐκτὸς ῥηθέντων σῴων ἀνέμων· Διὰ τέτων τῶν δεκαἑξ πλέυσι μόνον τὴν ἔσω θάλασσαν· Ὅσοι δὲ πλέυσι τὴν ἔξω θάλασσαν, ἤτοι τὸν Ὠκεανὸν, ἔχεσιν ἄλλες δεκαἑξ, ἅς Κυάρτας καλῆσι, ἤτοι τέταρτα· Ὥςε ὁ καθ' εἷς τῶν πρώτων σῴων ἀνέμων, ἔχει ἑκατέρωθεν αὐτῆ ἀνὰ ἕνα τέταρτον· Τέτες οἱ νεώτεροι καλῆσι μὲ Γερμανικὰ, Ὀλλανδικὰ, ἢ ἢ ἄλλως ὀνόματα· Τὰ δὲ Ἑλληνικὰ αὐτῶν εἰσὶ τάδε· ά. Ἀπηλιώτης, β'. Τπευρος, γ'. Εὖρος, δ. Μέσευρος, έ. Νοτιαπηλιώτης, ς'. Τποφοινικίας, ζ. Φοινικίας, ή. Μεσοφοινικίας, θ'. Νότος, ι. Μεσολιβόνοτος, ιά. Λιβόνοτος, ιβ'. Τπολιβόνοτος, ιγ'. Νοτολίψ, ιδ'. Μεσολίψ, ιέ. Λίψ, ις'. Τπολίψ, ιζ. Ζέφυρος, ιή. Με-

κόλπε, τὴν θέσιν τῆς Γῆς, τῶν Νήσων, τῶν Ἐπαρχιῶν, καὶ τῶν Θαλασσῶν, τὴν τάξιν τῶν ἑορτῶν, τὸν διάφορον δρόμον τῆς Σελήνης, τὰς ἐκλείψεις τῶ Ἡλίε, τὴν Γεωμετρίαν, καὶ ἐπὶ τέτοις τὴν διανομὴν τῶν πεδιάδων, καὶ ἐν ὀλίγοις, αὐτοὶ οἱ Ἱερεῖς καὶ σοφοὶ ἀδιακόπως ἐσπέδαζον τὸν ἀρανὸν, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, καὶ ὅλην τὴν φύσιν, φροντίζοντες πάντοτε νὰ ἐνσαλάζωσιν εἰς τὸν λαὸν ςοχασμὲς εὐχαριςίας πρὸς τὸν θεὸν, καὶ νὰ διοικῶσι τὰς κοινὰς ὑποθέσεις· λοιπὸν αὐτὰ τὰ σύμβολα ἢ ἀγάλματα, ἅτινα ἐνομίζοντο ὡς τόσα ψηφία ἢ γράμματα τῆ παλαιᾶ Αἰγυπτιακῆ Ἀλφαβήτε, ἐδεικνύοντο εἰς τὴν κοινὴν συνάθροισιν ὥστε τὸ ἕν, καὶ πότε τὸ ἕτερον, καὶ πολλάκις ἑνωμένα περισσότερα· καὶ ἐτίθεντο εἰς τὲς τόπες, ὅπε συνεχῶς διέτριβον οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ τὰ βλέπωσιν ὅλοι, καὶ ἀπὸ τὰς διαφόρες ςολὰς, ἢ σημεῖα, ὅπε ἐπ' αὐτοῖς ἐφαίνοντο, ὁ λαὸς γινώσκων ἑκάςε τὴν σημασίαν, ἐννόει ἐκεῖνο ὅπε ἔπρεπε νὰ γένῃ, ὥςε αὐτὰ ἦν κυρίως τὸ αὐτῶν μηνολόγιον.

Περὶ τῆ Ο'σίριδος, Συμβόλε Α'.

Τὸ πρῶτον ψηφίον ἢ γράμμα τῆς συμβολικῆς γραφῆς, ἦν ἓν ἄγαλμα, εἰς εἶδος ἀνδρὸς, μὲ τὴν σφαῖραν τῆ πυρὸς ἐν τῇ χειρὶ, παριςῶν δὲ αὐτῆ τὸν Ἥλιον, καὶ ὠνομάζετο παρὰ τῶν Αἰγυπτίων Ο'σιρις, ὅπερ σημαίνει βασιλεὺς τῶν Ἀςέρων, ψυχὴ τῆ Κόσμε, καὶ διοικητὴς τῆς φύσεως.

Αὐτὸ τὸ ἄγαλμα, ὁ Ο'σιρις δηλαδὴ, ὅταν ἐπαρρησιάζετο μὲ τὸν Ἥλιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἢ μὲ ἕναν ἀκτινοβόλον ςέφανον, ἢ μὲ μίαν πύρινην σφαῖραν, ἢ μὲ ἕναν ὄφιν ἑζωσμένος, ἐσήμαινε τὸν θεόν· διότι τὸ πῦρ ἦν παρ' Αἰγυπτίοις σημεῖον θεότητος, ὅθεν ἔκλεξαν τὸν Ἥλιον, ὡς τὸ μεγαλοπρεπέςατον ὑποκείμενον τῆς τῆ πυρὸς φύσεως διὰ σύμβολον τῆ παντοδυνάμε ὄντος, καὶ τὸν ὄφιν ὡς εἰκονίζοντα τὴν ζωὴν (διότι ἡ λέξις βεβὰ συνώνυμος ἦτε εἰς τὴν Αἰγύπτιον καὶ Ἀσιατικὴν διάλεκτον, σημαίνει καὶ ὄφιν καὶ ζωὴν), ὡς σημεῖον ἁρμόδιον τῆ χαρακτηρίσαι τὸν ποιητὴν καὶ διοικητὴν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑγιείας· ἅτως οἱ Ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτε διὰ τῆ Ο'σίριδος καὶ τῶν δηθέντων σημείων, ἐνετύπων εἰς τὴν ἰδέαν τῆ λαῆ τὴν ἀνωτάτην σοφίαν, τὴν διέπεσαν καὶ διοικῆσαν τὸ πᾶν· ἅτε δὲ συνήθεια τότε, πᾶς τις ἄνθρωπος ἔξοχος πρὸς διάκρισιν τῶν ἄλλων νὰ βαςᾷ μίαν ῥάβδον (ἥτις ὠνομάζετο σκῆπτρον), διὰ νὰ δείξωσιν εἰς τὸν λαὸν τὴν ὑπεροχὴν τῆ συμβόλε Ο'σίριδος, τῆ παριςῶντος τὸν θεὸν, ἔθηκαν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆ καὶ τὸ σκῆπτρον.

Ὅταν

,, Μεσαργέσης, ιθ'. Α'ργέσης, κ'. Τ'παργέσης], κά. Βορρολιψ, κβ'. Τ'ποκίρκιος,
,, κγ'. Κίρκιος, κδ'. Μεσοκίρκιος, κέ. Α'παρκτίας, κς'. Τ'ποβορέας, κζ'. Βορέας,
,, κή. Μεσοβορέας, κθ'. Βορραπηλιώτης, λ'. Τ'ποκαικίας, λά. Καικίας, λβ'. Μεσο-
,, καικίας. Μελετὶς Γεωγραφ.

Ὅταν αὐτὸς ὁ Ὄσιρις ἐφαίνετο ἐπὶ ἑνὸς ἵππου πτερωτοῦ, ὀνομαζομένου παρ' αὐτοῖς Πηγάσου, συμβόλου ἁρμοδίου τῆς ναυτικῆς (διότι εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸ πλοῖον μετὰ τῶν ἰσίων ἐδείκνυετο δι' ἑνὸς ἵππου πτερωτοῦ), ἦν σημεῖον εἰς τὸ νὰ ἑτοιμάσωσι τὰ πλοιάρια, διὰ νὰ διέρχωνται ἀπὸ ἕναν τόπον εἰς ἄλλον ἐν καιρῷ τῆς πλημμύρας.

Ὅταν ἐφαίνετο μὲ ἓν μέγα τρίχαλον εἰς τὰς χεῖρας, ὀνομαζόμενον τρίαιναν, μὲ τὸ ὁποῖον ἐφόνευον τὰ μεγάλα ὀψάρια, τότε τὸν ὠνόμαζον Ποσειδῶνα, ὅπερ ἐστὶν ἄφιξις τῶν πλοίων (ἤ ἐσήμαινε τὴν ἄφιξιν τῶν Φοινικίων πλοίων, ὁπὸ ἤρχοντο εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ νὰ ἀγοράσωσι τροφάς).

Ὅταν ἐφαίνετο μὲ ἓν κωπίον εἰς τὰς χεῖρας ὡς κωπηλάτης, ἐμήνυε πράγματα λυπηρά, ἤ ἦν σύμβολον δηλωτικὸν τοῦ θανάτου.

Περὶ τῆς Ἴσιδος, Συμβόλου Β'.

Τὸ Β'. ψηφίον ὀνομαζόμενον Ἴσις, ἦν ἓν ἄγαλμα εἰς σχῆμα γυναικὸς, ὅπερ ἐπαράσημνε τὴν Γῆν· διότι καθὼς ἡ Γῆ παράγει ἤ τρέφει ἅπαντα, οὕτως ἡ Γυνὴ ἔσα μήτηρ ἤ τροφὸς, ἦν αὐτῆς εἰκὼν ἁρμοδιωτάτη.

Αὕτη ἡ Ἴσις φαινομένη μὲ ἓν ἡμικύκλιον τῆς Σελήνης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἢ ὑπὸ τὰς πόδας, ἐμήνυε τὰς νεομηνίας, δηλαδὴ τὴν συνάθροισιν τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν νέαν Σελήνην εἰς τὸ νὰ δοξολογήσῃ, νὰ εὐχαριστήσῃ, ἤ νὰ παρακαλέσῃ τὸν ὕψιστον Θεὸν, ἢ ἐσήμαινεν ἄλλο τι, ὅπερ ἔπρεπε νὰ γένῃ κατὰ τὴν νέαν Σελήνην· ἂν εἶχε τὴν Σελήνην ἀκέραιον, ἐπρομήνυε ὅτι ἡ συνάθροισις ἔπρεπε νὰ γένῃ εἰς τὴν πανσέληνον.

Ἡ Ἴσις, μὲ ἕνα Στέφανον Ἀστέρων, ἢ μὲ ἕναν Ἀστέρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐσήμαινε τὸ νὰ συναχθῇ ὁ λαὸς πρὸς τὴν ὕψωσιν τῆς Ἀφροδίτης, ἢ τινὸς ἄλλου πλανήτου· ἡ αὐτὴ μὲ ἕναν Ὄφιν ὑπὸ τὰς πόδας, ἐσήμαινεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ κοπιάσωσι, διὰ νὰ ἐκβάλωσιν ἀπὸ τὴν Γῆν τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς των.

Ὅταν ἐφαίνετο μὲ μεγάλας μαζὰς, ἐσήμαινε τελείαν ἐσοδίαν, ἀλλ' ὅταν ἐφαίνετο μὲ ἕνα μόνον μαζὸν, ἦν σημεῖον δυσφορίας κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον· ἤ τέλος πάντων, ἡ Ἴσις ἄλλαζε σχήματα ἤ στολὰς, κατὰ τὰ διάφορα πράγματα ὁπὸ ἔπρεπε νὰ δείξῃ εἰς τὸν λαόν.

Περὶ τοῦ Ὥρου, Συμβόλου Γ'.

Τὸ Γ'. ψηφίον ἦν ἓν ἄγαλμα εἰς σχῆμα ἑνὸς βρέφους, ὀνομαζομένου Ὧρος, ἤ υἱὸς τοῦ Ὀσίριδος ἤ τῆς Ἴσιδος, ἤτοι τοῦ Ἡλίου ἤ τῆς Γῆς· ἦν δὲ τὸ σημεῖον τῶν χρονικῶν ἔργων, ἤ ὁ διευθύνων τὰς κοινὰς τάξεις, ἤ τὰς κοινὰς κόπους, δηλαδὴ τὴν χρονικὴν ἐργασίαν τῶν πεδιάδων· διότι ἡ λέξις Ὧρος κατὰ τὴν Αἰγύπτιον διάλεκτον σημαίνει ἐργάτης, τεχνί-

της

της, καλλιεργητὴς, ἐπιδέξιος, καὶ κόπος, ἐξ ὧν παράγεται ἡ τροφὴ τῆς ζωῆς, καὶ τὰ ἀγαθὰ, ὁπὲ οἱ ἄνθρωποι ἀπολαμβάνουσιν· ὅθεν τὸν ὠνόμαζον οἱ Αἰγύπτιοι δοτῆρα τῆς ζωῆς· Αὐτὸς ὁ Ὧρος ἐπαῤῥησιάζετο μὲ διάφορα σχήματα καὶ μὲ διαφόρους τολὰς κατὰ τὰ πράγματα ὁπὲ ἔπρεπε νὰ φανερώσῃ, φαινόμενος ἐνδεδυμένος πότε καθ' ἕνα, καὶ πότε κατ' ἄλλον τρόπον.

Ὅταν ἐφαίνετο ὡς μικρὸν βρέφος ἐν τοῖς γόνασιν ἢ ἐν ταῖς ἀγκάλαις καὶ κόλποις τῆς μητρός τε Ἴσιδος (τῆς σημαινούσης τὴν Γῆν), ἦν σημεῖον εἰς τὸ νὰ ἐνθυμηθῇ ὁ λαὸς πόσον ἦσαν ὀλίγοι οἱ καρποὶ τῆς γῆς κατ' ἀρχὰς ὁπὲ αὐτὸς κατῴκησε τὴν Αἴγυπτον· ὥςε ἐνθυμούμενοι τὴν παρελθοῦσαν δυςυχίαν νὰ μὴν δίδωνται εἰς τὴν ὀκνηρίαν, ἀμελοῦντες τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς εἰς τὸν καιρὸν τῆς εὐτυχίας.

Ὅταν ἐφαίνετο μέγας, εἰς σχῆμα τελείε ἀνδρὸς, ἐσήμαινε τὴν τελείαν ἐργασίαν καὶ καλλιέργειαν, δι' ὧν ἡ Αἴγυπτος δὲν ἐφοβεῖτο πλέον νὰ δοκιμάσῃ πτωχείαν, ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐπιμελείας τῶν κατοίκων της ἐχαίρετο τὰ πλούτη ὁπὲ γεννῶνται ἀπὸ τὸν κόπον.

Ὅταν ἐφαίνετο μὲ πτερὰ διὰ νὰ δείξῃ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν παρεχώρουν τὰ ὕδατα, ἢ ὡς ἔν πτηνὸν ἔχον τὰς ἑαυτὸ πτέρυγας ἁπλωμένας εἰς σχῆμα νὰ πετάσῃ, διὰ νὰ δείξῃ δι' αὐτὸ τὰ σημεῖα τὴν δύναμιν τὸ χρησίμε πρὸς αὐτὰς ἀνέμε, τότε τὸν ὠνόμαζον Δαίδαλον, τοὐτέστιν ὕψος ἱκανόν· ἀλλ' ὅταν ἐφαίνετο μὲ πτέρυγας ἐρριμένας, εἰς σχῆμα νὰ πίπτῃ εἰς τὴν γῆν, ἦν σημεῖον ἀδυνάτε ἀνέμε, καὶ προλέγοντος μικρὰν πλημμύραν, ἐσομένως δὲ καὶ δυσφορίαν, καὶ τότε τὸν ὠνόμαζον Ἴκαρον, τοὐτέστι κακὸν μήνυμα τοῖς ἐγχωρίοις.

Ἂν ἐφαίνετο δεδεμένος εἰς ἕνα σαυρὸν, ἢ σύλον, ἢ ἁπλωμένος εἰς τὴν γῆν ὡς ἀποδαμένος ἐμπροσθεν τριῶν Ἀγαλμάτων (ἅτινα ἐσήμαινον τὰς τρεῖς μῆνας τῆς πλημμύρας) ἐμήνυεν ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν αὐτῆς τῆς πλημμύρας ἔμενεν ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς ἀνενέργητος, καὶ ὡς εἰπεῖν νεκρὰ, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀργοὶ καὶ ὡς δεδεμένοι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐργάζωνται.

Ἐφαίνετο ἔτι μὲ ἓν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα, καὶ τότε ὠνομάζετο Ἁρποκράτης, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ ὑγιεία τῶν ἀνθρώπων ἐξήρτηται ἀπὸ τὸν κόπον καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσιν· ἦν ἔτι καὶ σημεῖον τὸ νὰ χαλινώνωσι τὰς γλώσσας των, ὥςε κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναπαύσεως νὰ μὴ δίδωνται εἰς καταλαλιάς.

Διὰ νὰ σημειώσωσι τὴν τελείαν πλημμύραν τὸ ἑαυτῶν ποταμὸ, εἶχον τινὰ δοκὸν, ἤτοι ἓν ξύλον ἐφ' ἓν ἕτερον εἰς σχῆμα σαυρὸ, ὅπερ ἐγίνωσκεν ὁ λαὸς ὅτι ἦν μέτρον τῆς ὑψώσεως τῶν ὑδάτων, πολυτίμε πράγματος τοῖς σπέρμασιν· ὅθεν τιθέμενος εἰς σαυρὸς ἔμπροσθεν τὸ Ὧρε, ἐσήμαινε μικρὰν πλημμύραν, καὶ ἐπομένως ἐλλιπῆ ἐσοδίαν· δύω σαυροὶ τιθέμενοι, ἐσήμαινον πλημμύραν μετρίαν, ἐπομένως δὲ καὶ ἐσοδίαν μετρίαν· ἀλλ' ὅταν ἐτίθεντο τρεῖς σαυροὶ, ἐσήμαινον τελειοτάτην τὴν πλημμύραν, καὶ ἐπομένως τὴν εὐτυχίαν ὅλης τῆς Αἰγύπτε διὰ τῆς ἀφθονοπαρόχε ἐσοδίας.

Διὰ νὰ εἰδοποιήσωσι τὸν λαὸν περὶ τῶν καθημερινῶν προχωρήσεων τῶν ὑδάτων ἐπὶ τὰς πεδιάδας, ἐτίθεντο εἰς τὸν διωρισμένον τόπον τὸ ἄγαλμα τῆ Ὥρᾳ, ὁμῆ ἢ τριῶν ἢ τεσσάρων εἰδῶν ἀγγεῖα ἀνόμοια, καλῶς ἐγνωσμένα παρὰ τῆ λαῆ, τῆ ὁποίᾳ χωρὶς νὰ χρειάζωνται σημειολύται ἢ ἑρμηνευταὶ, ἀρκέσαν τὰ ἀγγεῖα εἰς τὸ νὰ δείξωσιν αὐτῷ τὰς καθ' ἡμέραν διαφόρας αὐξήσεις τῶν ὑδάτων· διότι ἐκ τῆς ποσότητος ἢ ποιότητος τῶν τιθεμένων ἀγγείων ἐγνώριζεν εὐθὺς, εἰς ποίαν κατάσασιν εὑρίσκετο τὸ ὕδωρ, ἢ πόση ἔμελε νὰ γένῃ ἡ πλημμύρα.

Παρερχομένης δὲ τῆ καιρῆ τῆς πλημμύρας, ἐνηλλάττετο τὸ ἄγαλμα τῆ ἀποθαμένης Ὥρᾳ εἰς ἕτερον ἄγαλμα, ἔχον τὸ εἶδος ἀνδρὸς ἀγαλλομένης ἢ τροπαιόχε, ἢ σημεῖνον τὸν Ὦρον ἀνισάμενον διὰ τὴν παραχώρησιν τῆ ὕδατος· εἰδοποιῶντες διὰ τούτε τὸν λαὸν, ὅτι ἀνέσχε ἡ καλλιέργεια τῆς Γῆς, ἢ ἦν καιρὸς νὰ ἀρχίσωσι νὰ καλλιεργῶσι τὰς πεδιάδας.

Αὐτὸς ὁ Ὥρος μὲ μίαν οὐράνιον σφαῖραν ἐπὶ τῶν ὤμων, ὠνομάζετο Ἄτλας, τουτέστιν, αἱ πλέον σεραὶ ἐργασίαι ἢ ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ δείξῃ εἰς τὰς Ἱερεῖς ἢ σοφὰς, τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ ὁμιλήσωσι περὶ Οὐρανῆ.

Ὁ αὐτὸς μὲ λύραν εἰς τὰς χεῖρας, ὠνομάζετο Ἡρακλῆς, τουτέστιν, εἴδησις τῶν ἀνδρείων ἀνδρῶν, ἢ ἦν σημεῖον εἰς τὸ νὰ συναχθῶσιν οἱ ἀνδρικώτατοι μαχηταὶ νὰ διώξωσιν ὁρμητικόν τι θηρίον, ἢ ἐπισημόντινα λῃστὴν, ἐρημάντα τὸν τόπον.

Ὁ αὐτὸς ἐνδεδυμένος μὲ τὸ φόρεμα τῆ μαχητῆ ὠνομάζετο Ἄρης, τουτέστι, δυνατὸς ἢ καταπληκτικὸς, ἢ ἐχρησίμευε πρὸς ἑτοιμασίαν ἢ σύναξιν στρατιωτῶν διὰ νὰ πολεμήσωσιν, ἢ νὰ πράξωσι τὶ πρὸς βοήθειαν τῆ Ἔθνες.

Ὁ αὐτὸς ἐνδεδυμένος ὡς χαλκεὺς μὲ τὸν ἕνα πόδα χωλὸν, ἐσήμαινεν ὅτι ὅλαι αἱ τέχναι ἐχώλαινον ἄνευ τῆς χαλκευτικῆς, δι' ἧς γίνονται τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα πρὸς χρῆσιν ὅλων τῶν ἄλλων τεχνῶν, ἢ τότε ὠνομάζετο Ἥφαιστος, ὅπερ δηλοῖ ἔργον τέλειον· Αὐτὸς τιθέμενος πλησίον τῆς Ἴσιδος ἐσήμαινε τὴν πώλησιν τῶν βαναυσικῶν ἐργαλείων· Ὅταν δὲ συνέβαινεν ἀνάγκη συνάξεως στρατιωτῶν διά τινα ἐκστρατείαν, ἀφαιρεῖτο τὸ ἄγαλμα τῆ Ἡφαίστε, ἢ ἀντ' ἐκείνε ἐτίθετο πλησίον τῆς Ἴσιδος τὸ τῆ Ἄρεως.

Ὁ αὐτὸς φαινόμενος ἐν σχήματι νέε γυμνῆ μὲ τὰ ὄμματα δεδεμένα, ἢ ἔνοπλος μὲ τόξον ἢ φαρέτραν, ἦν σημεῖον εἰς τὸ νὰ ἀρχίσωσι τὰ ἐμπόδια κυνήγια κατὰ τῶν ἀγρίων ζώων, ὁπῆ ἐζημίωναν τὰς πεδιάδας των· ὅταν δὲ ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι ἐτίθεντο εἰς τὰς χεῖράς τε μίαν λαμπάδα, ἢ μερικὰ ἄνθη, ἢ Στέφανον ἀνθόπλοκον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐσήμαινε τὴν χαρὰν τινὸς συνοικεσίε, ἢ τότε ὠνομάζετο εὐμενής.

Ὁ

Ο αὐτὸς μὲ ἓν ὄργανον μυσικὸν εἰς τὰς χεῖρας, ἦν σύμβολον τῶν Ἑορτῶν, τῶν Ἡδονῶν, καὶ τῆς ἀναπαύσεως, ὅπου ἐχαίροντο εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπικρατήσης τῆς πλημμύρας, δηλαδὴ κατὰ τὸς μῆνας Ἰούλιον, Αὔγυσον, καὶ Σεπτέμβριον· διότι τότε μὴν ἐργαζόμενοι ἐτραγῴδων, ἐχόρευον, καὶ εὐθύμων.

Ο αὐτὸς ἐν σχήματι γέροντος μακρυπώγωνος μὲ ἓν δρέπανον εἰς τὰς χεῖρας, μὲ ὄμματα ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν (ἐξ ὧν τὰ μὲν, κεκλεισμένα, τὰ δὲ, ἠνεωγμένα) καὶ μὲ τέσσαρας πτέρυγας, δύω ἡπλωμένας, καὶ δύω συνεσταλμένας, ὠνομάζετο Κρόνος, ἤτοι ἐκτέλεσις τῶν ἔργων τῶν Κριτῶν, καὶ ἦν σύμβολον τῆς δικαιοσύνης, σημαῖνον τὴν ἐν τοῖς κριτηρίοις αὐτῶν ἀφιξιν, ἢ τὴν ἔξοδον τῶν Γερέων (διότι ἐξήρχοντο αὐτοὶ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἔαρος καθ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον, κρίνοντες τὰς κατὰ μέρος κρίσεις τῶν χωρικῶν μὲ ἐπιμέλειαν καὶ κόπον ἀκατάπαυσον, τρέχοντες ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς εἰς τὸ νὰ διορθῶσι τὰς ὑποθέσεις τῶν χωρικῶν, διὰ νὰ μὴν ἀφήνωσιν ἐκεῖνοι τὸς ἀγρὸς των κατὰ τὸν καιρὸν ὁποῦ ἐσπλησίαζεν ἡ ἐσοδία). Τέλος πάντων ὁ Ὧρος ἐφαίνετο πότε μὲ αὐτὰς, καὶ πότε μὲ ἐκείνας τὰς στολὰς καὶ ἐνδύματα, καθὼς ἀπῄτει ἡ χρεία, διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὸν λαὸν πᾶσαν διάφορον διδασκαλίαν.

Περὶ τοῦ Ἄνουβι, Συμβόλου Δ'.

Τὸ δ'. ψηφίον ἦν ἓν ἄγαλμα εἰς εἶδος ἀνδρὸς κυνοκεφάλου, καὶ ὠνομάζετο Ἄνουβις, ἤτοι κύων, μὲ τὸ νὰ ἐτέλῃ καθ' αὐτὸ τὸ ἔργον τοῦ σκύλου, δίδων εἴδησιν διὰ τὸ πλησίασμα τοῦ ἐχθροῦ, δηλαδὴ τῆς πλημμύρας τοῦ Νείλου, ἥτις φαινομένης τῆς κυνὸς ἐπλησίαζεν· ἦν λοιπὸν σύμβολον τοῦ πλησιασμοῦ μηνυτὴς τῆς πλημμύρας τοῦ Νείλου, δηλαδὴ τῆς Ἀφροδίτης.

Ὅταν ἤθελον νὰ σημειώσωσι τὸ τέλος τοῦ παλαιοῦ ἔτους, καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ νέου (ὅπερ ἤρχετο κυρίως ὅταν ἡ Ἀφροδίτη κατέβαινεν εἰς τὸν Ὁρίζοντα), ἐπαράσιζον αὐτὸ τὸ ἄγαλμα εἰς σχῆμα ἀνδρὸς, ἔχοντος δύω πρόσωπα, τὸ ἓν γηραιὸν, καὶ τὸ ἕτερον νέον, καὶ μὲ δύω κλειδία εἰς τὴν χεῖρα, διὰ νὰ δείξωσιν, ὅτι μὲ τὸ ἓν ἔκλειε τὸ παλαιὸν ἔτος, καὶ μὲ τὸ ἄλλο ἤνοιγε τὸ νέον.

Περὶ τῶν Μουσῶν καὶ Χαρίτων, Συμβόλου Ε'.

Εἶχον οἱ Αἰγύπτιοι ἄλλα δώδεκα ψηφία, ἤτοι δώδεκα ἀγάλματα, ἅτινα ἐπαράσιζον τὸς ιβ'. μῆνας τοῦ χρόνου, καὶ ἕκαστον τούτων ἐβάσταζεν εἰς τὴν χεῖρά του τὸν χαρακτῆρα ἢ τὸ Ζωδιακὸν σημεῖον, ὁποῦ ἥρμοζεν εἰς ἐκεῖνον τὸν μῆνα, καὶ ἓν ἐργαλεῖον σημαντικὸν ὅλων τῶν ἐργασιῶν, ὁποῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν μῆνα ἔπρεπε νὰ γίνωσι· Αὐτὰ τὰ ιβ'. ἀγάλματα ἐχρησί-

210 ἤκμασεν ἐπὶ Σεπτιμίου Σεβήρου καὶ Καρακάλλα

μευον νὰ δείξωσιν εἰς τὸν λαὸν τὸν καιρὸν τῦ σπείρειν, τῦ θερίζειν, καὶ τῦ συνάγειν τὰ σπέρματα· καὶ νὰ σημειώσωσιν ἔτι τὰς δημοσίας κινήσεις τῶν κυνηγῶν, καὶ ἄλλας κοινὰς γυμνάσεις καὶ ἐργασίας.

Ἐξ αὐτῶν, τὰ μὲν ἐννέα (ἅτινα ἐπαράσχηνον τὰς ἐννέα μῆνας, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ Αἴγυπτος ἦν ἐλευθέρα τῆς πλημμύρας) ὠνόμαζον Μάσας, τυτέστι μῆνας ἐλευθέρας τῶν ὑδάτων· τὰ δὲ λοιπὰ τρία (ἅτινα ἐπαράσχηνον τὰς τρεῖς μῆνας, κατὰ τὰς ὁποίας τὸ ὕδωρ ἐσκέπαζε τὰς πεδιάδας, καὶ ἐμπόδιζε τὴν συγκοινωνίαν τῦ λαῦ) ὠνόμαζον Χάριτας, τυτέστι καιρὸν τῦ χωρισμῦ· ἅτινα ἐπαῤῥησιάζοντο ὡς τρεῖς ἀδελφαὶ σύνεχόμεναι ταῖς χερσὶν, σύμβολον δηλωτικὸν τῆς καταπαύσεως τῆς ἐργασίας κατὰ τὰς τρεῖς μῆνας τῆς πλημμύρας.

Περὶ τῦ τῆς μνήμης μυςηρίυ, Συμβόλυ ς΄.

Εἶχον ἔτι οἱ Αἰγύπτιοι ἓν Ἱερογλυφικὸν, πρώτιςον τῶν ἄλλων, ὅπερ συνίςατο εἴς τι κάνιςρον, ἢ οἰκίδιον, ἢ κιβώτιον σκεπασμένον, καὶ τὸ ὠνόμαζον μυςήριον τῆς μνήμης, ἔχον διάφορον σημαινόμενον ἀπὸ ἐκεῖνο ὁπῦ ἐφαίνετο· καὶ εἰς ὅλας τὰς ἑορτὰς ὁπῦ ἐπανηγυρίζοντο εἰς τὴν Αἴγυπτον (καθὼς διηγεῖται ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρ[illegible] (α), ἐφέρετο λαμπρῶς ἐν τῇ τελετῇ, ἔχον ἐν ἑαυτῷ τὰ ἀξιομνημόνευτα σημεῖα τῦ ἀ. αἰῶνος, καὶ τὸ ἐνθύμια τῶν προχωρήσεων ὁπῦ ἔλαβεν ἡ Γεωργική· εἶχεν ἐν ἑαυτῷ ἄγρια σπέρματα, καρπὸς, ἄζυμα, ἓν νήπιον ἐσπαργανωμένον, ἕναν ὄφιν ἀπὸ μετάλλυ, ἓν κόσκινον, καὶ ἓν τύμπανον ὄργανον μυσικόν.

Τὸ μικρὸν ἐκεῖνο βρέφος ἦν ὁ ἠγαπημένος υἱὸς τῦ Ὀσίριδος καὶ τῆς Ἴσιδος, τὸ ὁποῖον ὂν μετὰ τὸ ὄφεως, ἐσήμαινε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ὅταν κατ' ἀρχὰς ἀνίσχυρον· τὰ ἄγρια σπέρματα, καὶ οἱ καρποὶ ἐδήλυν, ὅτι τὸ πάλαι ἔζων μόνον μὲ αὐτὰ, συναγμένα κατὰ τύχην ὁπόθεν ἕκαςος ἐδύνατο νὰ τὰ εὕρῃ· τὰ ἄζυμα καὶ τὸ κόσκινον ἐδήλυν, ὅτι κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἔμαθον νὰ σπείρωσι τὸν σῖτον, νὰ τὸν κοσκινίζωσι, νὰ τὸν ἀποκαταςήνωσιν ἄρτον, καὶ νὰ φροντίζωσι πᾶν εἶδος τροφῆς νοσιμοτέρας καὶ τελειοτέρας· τὸ τύμπανον, ἦν σημεῖον εὐχαριςίας, δίδοντες δὶ αὐτῦ εἴδησιν εἰς τὸν λαὸν νὰ συναχθῇ διὰ νὰ δοξολογήσῃ τὸν θεὸν, ὁπῦ ἔδειξεν αὐτῷ μὲ τὶ νὰ τρέφεται, νὰ περιβάλλεται, νὰ ἐνδύεται, καὶ νὰ ζῇ ἅτως ἀφθόνως.

Περὶ

(α) Οὗτος καταλιπὼν τὴν ἀσέβειαν, καὶ ἐναγκαλισθεὶς τὴν εὐσέβειαν, κατηχητὴς ἐν Ἀ-ξανδρείᾳ ἐχρημάτισε κατὰ τὸ ρϙ΄. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ· Πολλὰ δὲ συγγράμματα τῇ Ἐκκλησίᾳ καταλιπὼν κατὰ τὸ σή, ἔτος ἀπῆλθε πρὸς κύριον.

Περὶ τῦ ὀνομαζομένυ Οἴκυ Θεῦ, Συμβόλυ Ζ'.

Εἶχον ἔτι ἄλλο σύμβολον, ὅπερ συνίσατο εἰς τινα μεγάλην Πέτραν τετράγωνον, ἐφ' ἧς ἐτίθεντο τὸ ἄνωθεν Κιβώτιον μὲ ὅλα τὰ ἐν αὐτῳ· ἤλειφον αὐτὴν τὴν Πέτραν μὲ πολύτιμα ἀρώματα, καὶ ἔχεον ἐπ' αὐτὴν οἶνον· τὴν εἶχον ὡς τόπον, εἰς ὃν συνηθροίζοντο διὰ νὰ ἐκτελέσωσι τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας, δοξάζοντες τὸν Θεὸν διὰ τὴν αὐτῦ πρὸς αὐτὰς πρόνοιαν, καὶ εὐχαριςῦντες αὐτῷ διὰ τὰς εὐεργεσίας ὁπῦ εἰς αὐτὰς διένειμε, παρακαλῦντές τον διὰ νέας βοηθείας καὶ δωρεὰς, καὶ προσφέροντες αὐτῷ ὡροσφορὰς ἄρτα, οἶνα, καὶ ἄλλων καρπῶν τῆς γῆς, διὰ νὰ δείξωσιν ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ τῶν Δημιυργός· ἔπειτα ἔτρωγον ὅλοι ὁμῦ ἐκείνας τὰς προσφορὰς· αὐτὴ ἡ Πέτρα ὠνομάζετο Βετὲλ, ὅπερ εἰς τὴν τῶν Αἰγυπτίων διάλεκτον δηλοῖ Οἶκος Θεῦ.

Περὶ τῦ ὑδατείυ Θηρὸς, Συμβόλυ Η'.

Εἶχον ἔτι ἄλλο σύμβολον, παρ' αὐτοῖς ἀξιολογώτατον, ἤτοι ἕνα λίθον τετράγωνον, ἐν ᾧ ἦν ἐγκεχαραγμένον τὸ σχῆμα ἑνὸς ὑδατείυ Θηρὸς, καὶ ἄλλα εἴδη τεράτων τρομερῶν κατὰ τὴν θεωρίαν· αὐτὸς δὲ ὁ λίθος ἐπαράςηνε τὸν κατακλυσμὸν, ἐχθρὸν τῦ Ἡλίυ καὶ τῆς Γῆς, καὶ τὰ μετέωρα ὁπῦ ἄρχησαν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν νὰ ταράττωσι τὸν ἀέρα, καὶ νὰ ἐκπλήττωσι τὰς ἀνθρώπυς, φοβερίζυς αὖθις ὁμοιόντι λυπηρὸν συμβεβηκός· τῦτο τῦ συμβόλυ ἦν διωρισμένη μία ἑορτὴ ἅπαξ τῦ ἐνιαυτῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπαράςηνον ὅτι εὗρον τὸν Ὄσιριν ὄντα ἀποκλυόμενον, σημειῦντες διὰ τῦτο τὴν ἀξιοδάκρυτον κατάςασιν τῆς γῆς, εἰς ἣν εὑρίσκετο ἐπὶ τῦ κατακλυσμῦ.

Περὶ τῶν Ἠλυσίων Πεδίων, καὶ τῦ Ταρτάρυ, Συμβόλυ Θ'.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων συμβόλων εἶχον ἔτι οἱ Αἰγύπτιοι (κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῦ Διοδώρυ (α), καὶ ἄλλων) τινὰ οἰκονομίαν πολιτικὴν, ἀναγκαίαν εἰς τὸ νὰ χαλιναγωγῇ τὸν κοινὸν λαὸν διὰ τῆς ἐλπίδος καὶ τῦ φόβυ τῆς μετὰ θάνατον κατας άσεώς τυ· ἤτοι δύω τόπυς, οἵτινες διῖσαντο ἀπ' ἀλλήλων διά τινος λίμνης φυσικῆς ἢ τεχνητῆς, ὀνομαζομένης παρ' αὐτῶν Ἀχερυσίας, ὅπερ ἐςὶν ὑςέρα κατάςασις τῦ ἀνθρώπυ· ὁ εἷς τῶν τόπων ἦν ἓν σπήλαιον τρομερὸν, καὶ ὠνομάζετο Τάρταρος, δηλαδὴ κλαυθμὸς, στεναγμὸς, καὶ ὀδυρμὸς, γεμάτος ἀπὸ

(α) Οὗτος ἦν Ἱςορικὸς, ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀργυρίαν πόλιν τῆς Σικελίας, καὶ ἔζη ἐπὶ Ἰυλίυ Καίσαρος, καὶ Αὐγύςυ· Τὸ σύγγραμμά τυ ἐπιγράφεται Ἱςορικὴ Βιβλιοθήκη, καὶ συνετίθετο ἀπὸ μ. βιβλία, ἅτινα συνέγραψεν εἰς διάςημα τριάκοντα χρόνων, ἐξ ὧν μόνον τὰ ιέ. σῴζονται.

ἀπὸ ἀχαρδασίας, καὶ ἀπὸ φοβερὰ ἀγάλματα, ἐζωσμένα μὲ ὄφεις, καθωπλισμένα μὲ ὀνυχας καὶ κέρατα, μὲ τὰς φάρυγγας ἡνεωγμένας, καὶ μὲ σχῆμα, ὁπὰ ἠλλοίωνε τὸν νᾶν, καὶ ἐγέμιζε τρόμα τὰς καρδίας ἐκείνων ὁπὰ τὰ ἔβλεπον, ἐξ ὅτα ἔλαβον ἴσως τὴν ἀρχὴν τὰ πανικὰ φόβητρα (α), καὶ ἡ ἄλογος δειλία. Ὁ ἕτερος ἐκεῖθεν τῆς λίμνης, ἦν τόπος τρυφῆς, ὅςις διὰ τὰς λειμῶνας, διὰ τὰς ῥύακας, διὰ τὰ δάση, διὰ τὰς ὡραιότητας, καὶ διὰ ὅλας τὰς ἄλλας περιποιήτας ἡδονὰς ὁπὰ περιεῖχεν, ἦν κατοικία, ὁπὰ δὲν ἐδύνατο τινὰς νὰ ἐπιθυμήσῃ χαριεσέραν, ὅθεν καὶ ὠνομάζετο πεδίον Ἠλύσιον, τουτέστι τελεία ἀπόλαυσις, καὶ κατοικία χαρᾶς καὶ ἀναπαύσεως. Ὅςις ἂν ἀπέθνησκε πλάσιος ἢ πτωχὸς, εὐγενὴς ἢ δυσγενὴς, ἔτι καὶ ὁ ἴδιος Βασιλεὺς, ἐφέρετο εἰς τὰς ὄχθας τῆς ῥηθείσης λίμνης, ὅπα ἦν ἓν κριτήριον, συντιθέμενον ἀπὸ πολλὰς Κριτὰς, σοβαρὰς καὶ ἀδωροδοκήτας, οἵτινες ἐξήταζον καὶ ἐπληροφορεῦντο τὴν ἐκείνα ζωὴν καὶ τὰ ἤθη· καὶ εἰ μὲν ὁ ἀποθανὼν ἐκ ἦν πιςὸς τῶν νόμων, ἂν ἐνείχετο εἴς τι ἀνόμημα, καὶ ὅλως ἂν ἔζησε κακῶς, κατεδικάζετο νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸν Τάρταρον ὡρὸς φόβον ὅλων τῶν παρεςώτων, καὶ ἐμενε περὶ αὐτᾶ ἄτιμον μνημόσυνον· εἰ δὲ καὶ ἔζησε κατὰ τὴν προσαγὴν τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων, ἂν εἶχε τὸν φόβον τᾶ θεᾶ, ἂν ἠγάπα τὸν πλησίον, καὶ ἐν ἑνὶ λόγω, ἂν ἐπολιτεύθη καλῶς καὶ ἐναρέτως, ἐμακαρίζετο ἀπὸ ὅλας τὰς παρεςῶτας, μὲ τὸ νὰ ἠξιώθη νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ἀνάπαυσιν τῶν δικαίων· ὅθεν διὰ προσαγῆς τῶν Κριτῶν ἐνεχειρίζετο εἰς ἕνα κωπηλάτην διωρισμένον δι' αὐτὸ τὸ ἔργον, καὶ τὸν ἔφερε μὲ κοινὸν κρότον καὶ εὐφημίαν ὅλης τῆς συνάξεως εἰς τὸ Ἠλύσιον Πεδίον, ὁπὰ ἐντίμως τὸν ἐνταφίαζον, τιθέμενοι πλησίον τὰ ἀγαλμα ἑνὸς σκύλα, σύμβολα τῆς πιςότητος, καὶ ἔχοντος τρεῖς κεφαλὰς, σημαίνον τὸ, τρισμασχάριος, ὁπὰ ἔδιδον αὐτῷ· ἂν ὅμως ὁ ἀποθανὼν δὲν εἶχεν ἄλλο ἔγκλημα, ἀλλ' ἦν μόνον ὀφειλέτης τινὸς, ἀφήνετο εἰς τὴν ὄχθην τῆς λίμνης πρὸς ἐνέχυρον τῶν δανειςῶν, καὶ εἰ μὲν οἱ κληρονόμοι τα, ἢ οἱ φίλοι τα, ἢ ἄλλος τις εὐσπλαγχνία φερόμενος, ἐπλήρωναν τὰ χρέη τα, ἔμενεν ἐλεύθερος, καὶ ἐφέρετο εἰς τὸ Ἠλύσιον· εἰ δὲ καὶ τὰ χρέη τα δὲν ἐπληρώνοντο, ἔμενεν ἄταφος, χωρὶς νὰ δοθῇ αὐτῷ ἔτε ἡ ἀτιμία τᾶ Ταρτάρα, ἔτε ἡ τιμὴ τᾶ Ἠλυσία.

Περὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων.

Αὕτη ἦν ὅλη ἡ διοίκησις τῆς Αἰγύπτα, καὶ αὐτὰ ἦσαν τὰ ἀξιολογώτερα καὶ κυριώτερα σύμβολα· ἅτινα, μὲ τὸ νὰ περιεῖχον τὰς ἀναγκαιοτέρας διδασκαλίας εὑρίσκονται σημειωμένα εἰς τὰ παλαιὰ ἀπομνημονεύματα· καὶ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ καταλάβωμεν, ὅτι αὐτὰ τὰ ἀγάλματα ἦσαν σημεῖα

(α) Πανικὰ φόβητρα ὀνομάζονται οἱ μάταιοι φόβοι· Ἔλαβε δὲ ἡ λέξις αὐτὴν τὴν ὀνοσίαν ἢ παράτινος φόβε ταράττοντος ἁπλῶς ὅλας τὰς ἐν οἴκῳ, ἢ ἀπὸ τᾶ θεᾶ Πανὸς, ὅςις πολεμῶν εἰς τὰς Ἰνδίας ἔσπειρε πανταχῆ γενικὸν φόβον.

μεῖα διακριτικὰ πραγμάτων, ϗ εἰκόνες συμβαντικαί· ϗ ἀδεὶς ἐκείνων, ὁπῶ ἤξευρον τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγένοντο, ἐπίςευεν ὁτι ὁ Ο'σιρις, ἡ Ἶσις, ὁ Ὧρος, ὁ Ἄνυβις, ϗ τὰ ἄλλα ἦταν κατ' ἀρχὰς ἀληθεῖς ἄνθρωποι, ἢ φαντασιώδεις θεοί· ϗ καλώτατα γνωρίζεται, ὁτι αὐτὰ ἦταν τὰ γράμματα ἢ ψηφία τῶ παλαιῶ Ἀλφαβήτε, ϗ τὰ κοινὰ σημεῖα, διὰ τῶν ὁποίων ἔδιδον εἴδησιν εἰς τὸν λαὸν περὶ τῆς καταςάσεως τῶ Οὐρανῶ, περὶ τῶν ἀλληλοδιαδόχων ἐργασιῶν τῶ χρόνω, ϗ περὶ τῆς τάξεως τῶν Ἑορτῶν, ἤτοι τῶν κοινῶν συνάξεων εἰς τὰς διωρισμένας τόπους διὰ νὰ πράττωσι τὰ τῆς αὐτῶν θρησκείας· Αὐτὴ ἡ θρησκεία, ὁπῶ τότε μετήρχοντο οἱ Ἀγυπτιοι, ἦν ὁμοία ἐκείνης, ὁπῶ ἐκράτει ὁ Ἰώβ (α), ϗ ὁ Ἰωθὼρ εἰς τὴν Ἀραβίαν· ὁμοία ἐκείνης ὁπῶ εἶχεν ὁ Μελχισεδὲκ (β) εἰς τὴν Χαναναίαν, ὁςις ἤκμαζε κατὰ

(α) Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν πόλιν Χῶς, τὴν μεταξὺ τῆς Γδομαίας ϗ Ἀραβίας, κατὰ τὸ αψ'. ἔτος πρὸ Χριςῶ· Τὰ περὶ αὐτῶ πάντες οἴδασι· Σώζεται αὐτῶ ἓν βιβλίον κανονικὸν, ἑβραϊςὶ γεγραμμένον, ὅπερ ἀγκαλὰ ϗ διϊσχυρίζονται τινὲς νὰ εἶναι τῶ Μωσέως, πλὴν ἐκ τῶν ὧν αὐτὸ ἐμπεριέχει, ἀποδεικνύεται παλαιότερον ἀπὸ τῶ καιρῶ τῶ Μωσέως· Αὐτὸς (κατὰ τὸν Φίλωνα) ἔλαβεν εἰς γυναῖκα Δίναν τὴν θυγατέρα Γακὼβ, ἐξ ἧς δεκατέσσαρας ἢ ἓξ ἢ θυγατέρας ἔλαβε·

(β) Ἀρμοζει νὰ εἰπωμεν περὶ τῶ Μελχισεδὲκ τοῖς βελομένοις εἰδέναι διατὶ τὸν ὀνομάζει ὁ Ἀπόςολος Παῦλος ἀμήτορα, ἀπάτορα, ϗ ἀγενεαλόγητον. „Ἡ ἁγία Γραφὴ „μνείαν ποιεῖται τῶ Μελχισεδὲκ εἰς τρία μέρη· ἀ. εἰς τὴν Γένεσιν κεφ. ιδ'., β'. „εἰς τὸν ρθ'. Ψαλμὸν, ϗ γ'. εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιςολήν· Δὲν τὸν γενεαλο„γεῖ ὅμως εἰς ἓνδεν μέρος διὰ νὰ παραςήσῃ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶ τὴν ὁμοίωσιν τῶ „ὑψίςῳ Ἱερέως Ἰησῶ Χριςῶ, ὅςις ὡς θεὸς δὲν ἔχει γενεαλογίαν, διότι ἔτε ἀρ„χὴν ἔτε τέλος· ϗ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει μὲ τὸν ἀγενεαλόγητον Μελχισεδὲκ, ϗ „ἐχὶ μὲ τὸν Ἀαρὼν, ἕτινος τὴν γενεαλογίαν καθαρῶς ἀναφέρει ἡ Γραφή· Ὁ „Παῦλος διεξοδικώτερον διαλαμβάνει περὶ ταύτης τῆς ὁμοιώσεως τῶ Μελχισεδὲκ ϗ „τῶ Ἰησῶ Χριςῶ· Ὅθεν διὰ νὰ καταλάβωμεν τὸ νόημά τε, πρέπει νὰ ἐξεύρωμεν „μὲ ποῖον σκοπὸν ἔγραψεν ὁ Ἀπόςολος αὐτὴν τὴν Ἐπιςολήν· Αὐτὸς ἔγραψε πρὸς „Ἑβδαίους, δηλαδὴ πρὸς ἓν γένος ὁπῶ ὑπερασπίζετο μὲ ἔνθερμον ζῆλον τὸν νόμον τε, „ἐχὶ μόνον τὸν ἠθικὸν (τὸν ὁποῖον ἡμεῖς δὲν ἀπορρίπτομεν) ἀλλὰ ϗ τὸν τελετικὸν, „δηλαδὴ τὰς ἱερὰς τελετὰς, ἀνάγκη ἦν λοιπὸν νὰ ἀποδείξῃ αὐτοῖς διὰ τῆς πα„λαιᾶς διαθήκης, τὴν ὁποίαν οἱ Ἑβδαῖοι ἔτι ἠκολέθεν· Ὅτι τὸ Ἱερατεῖον, ϗ „ϗ ἑπομένως πᾶσαι αἱ τελεταὶ ἔπρεπε νὰ λάβωσι τέλος· Μεταξὺ τῶν Μαρτυριῶν „τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἔλαβεν ὁ Ἀπόςολος τὸ ῥητὸν τῶ Δαβίδ· „Σὺ ἱερεὺς εἰς „τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ· Ὁμολογῶσιν οἱ Ἑβδαῖοι, ὅτι τὸ ῥητὸν „ϗ ὅλος σχεδὸν ὁ Ψαλμὸς προεικονίζει διὰ τῶ Ἁγίε Πνεύματος τὸν Μεσσίαν ὁπῶ „αὐτοὶ ἐπρόσμενον· Αὐτὸ τὸ ῥητὸν ἀποδίδει καθαρῶς εἰς τὸν Μεσσίαν τὸ Ἱερα„τεῖον, ἐχὶ κατὰ τὴν τάξιν τῶ Ἀαρὼν, ὁπῶ τότε εἶχον οἱ Ἑβδαῖοι, ἀλλὰ κατὰ τὴν „τάξιν Μελχισεδὲκ, περὶ τῶ ὁποίε ὀλίγον ἐφρόντιζον· Συμπεραίνει λοιπὸν ὁ Ἀπό„ςολος εὐλόγως, ὅτι ἐκ ἦν ἀνάγκη νὰ προεικονίςῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὴν γε„ρέωσιν ἑνὸς νέε Ἱερατείε κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ἂν τὸ κατὰ τὴν τάξιν τῶ „Ἀαρὼν ἔμελλε νὰ μείνῃ πάντοτε. „Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς Λευϊτικῆς ἱερω„σύνης ἦν, τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίςασθαι Ἱερέα, ϗ „ϗ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν λέγεσθαι; κεφ. ζ'. Ἐξηγεῖ ἔπειτα ὁ Ἀπόςολος, ὅτι

„τῶτος

κατὰ τὸ αμιβ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ), καὶ ὁ Ἀβιμέλεχ (α) εἰς τὴν Παλαιστίνην· ἦν ὁμοία ἐκείνης ὅπου εἶχον ὁ Νῶε, οἱ Πατριάρχαι, καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι δίκαιοι ἐκείνου τοῦ καιροῦ· αὐτὴ ἦν καθ' αὐτὸ ἡ φυσικὴ θρησκεία, ἤτοι ὁ φυσικὸς νόμος, ὅσις συνίστατο πρῶτον εἰς τὸ νὰ ἀγαπῶσι, νὰ φοβῶνται, νὰ ὑμνῶσι, νὰ εὐχαριστῶσι, καὶ νὰ παρακαλῶσι τὸν Θεόν· καὶ δεύτερον εἰς τὸ νὰ ἀγαπῶσιν εἰλικρινῶς τὸν πλησίον, χωρὶς ποτὲ νὰ τὸν βλάψωσι. Τὸ ἀ. μέρος ταύτης τῆς

,, τοῦτος ὁ αἰώνιος Γερεὺς ὁ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ εἶναι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, καὶ ὅτι ,, ἡ ὁμοίωσις τῆς Γερωσύνης τοῦ Μελχισεδὲκ ἐπληρώθη κατ' ἀκρίβειαν εἰς τὸν Χρι- ,, στὸν, καὶ τέλος πάντων παραβάλλει τὴν Γερωσύνην τοῦ Χριστοῦ μὲ ἐκείνην τοῦ Μελχι- ,, σεδὲκ, καὶ ἐχὶ μὲ τὴν τοῦ Ἀαρὼν κατὰ τὸ ἑπόμενον· Ὁ Χριστὸς Γερεὺς, ὁ Μελ- ,, χισεδὲκ Γερεὺς, ὁ Ἀαρὼν Γερεὺς, κατὰ τοῦτο μόνον εἶναι ὅμοιοι· Ὁ Χριστὸς ἐχὶ ,, μόνον Γερεὺς, ἀλλὰ καὶ βασιλεὺς, ὅπου πνευματικῶς βασιλεύει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του, ,, ὁ Μελχισεδὲκ ὁμοίως Γερεὺς καὶ βασιλεὺς, ὁ δὲ Ἀαρὼν μόνον Γερεὺς, διότι ἡ βα- ,, σιλεία ἦν εἰς μόνην τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, καὶ ἐχὶ τοῦ Λευΐ, ἐξ οὗ κατήγετο ὁ Ἀα- ,, ρών. Ὁ Μελχισεδὲκ δὲν ἔλαβε διάδοχον εἰς τὴν ἱερωσύνην του, καὶ αὐτὴ ὑφίστατο ,, μόνον εἰς αὐτὸν, καθὼς καθ' ὁ Χριστὸς ἔλαβε διάδοχον, ἀλλ' ὁ Ἀαρὼν ἔλαβεν.

,, Ἡ Γραφὴ δὲν φανερώνει, εἰμὴ μίαν μόνην Γερατικὴν πρᾶξιν τοῦ Μελχισεδὲκ· ,, Ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον, ἦν δὲ Γερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, καὶ εὐλόγησε τὸν Ἄβ- ,, ραμ (1)· Ὡσαύτως καὶ ὁ Χριστὸς μίαν μόνην πρᾶξιν ἐποίησεν, ἐπροσφερε δηλαδὴ ,, τὸν ἑαυτόν του εἰς θυσίαν τῷ Θεῷ, καὶ διὰ μιᾶς μόνης προσφορᾶς κατέζησεν τελείους ,, ὅσους ἡγίασεν· Ἀλλ' ὁ Ἀαρὼν καὶ οἱ διάδοχοί του ἦτον ἀναγκαῖον νὰ προσφέρωσι ,, καθ' ἑκάστην θυσίας πρῶτον ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἔπειτα καὶ ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ ἁμαρτιῶν.

,, Ἡ Γερωσύνη τοῦ Μελχισεδὲκ ἦν ἀξία, τιμιωτέρα τῆς τοῦ Ἀαρὼν, διότι ὁ Ἄβ- ,, ραὰμ ἔλαβεν ἐχὶ μόνον τὴν εὐλογίαν τοῦ Μελχισεδὲκ ὡς Γερέως, ἀλλὰ καὶ τὸ δέ- ,, κατον τῶν λαφύρων του ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ ἔτως ἐπρόσφερε τὴν προσηκουσαν τιμὴν τῇ ,, Γερωσύνῃ· Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀβραὰμ ἦν πρῶτος τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων, ἐξ οὗ ἐκα- ,, τάγετο καὶ ὁ Λευΐ, ἀρχηγὸς τῆς τοῦ Ἀαρὼν Γερωσύνης, πρέπει νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ὁ ,, Λευΐ εὐλογήθη ἀπὸ τὸν Μελχισεδὲκ μὲ ὅλους τοὺς ἀπογόνους εἰς τὸ πρόσωπον ,, τοῦ Ἀβραάμ· Οὕτως ἡ Γερωσύνη τοῦ Μελχισεδὲκ ἦν ὁμοία διὰ τὴν ὑπεροχήν της ,, τῇ Γερωσύνῃ τοῦ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας ἀληθῶς ἡ πρᾶξις ἦν ἀνωτέρα καὶ ἐνεργητικω- ,, τέρα ἀπὸ ὅλας τὰς προσφορὰς τῶν θυσιῶν τοῦ Ἀαρών.

,, Ἐκ τούτων φαίνεται τίνα σκοπὸν εἶχεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν ὠνόμασε τὸν ,, Μελχισεδὲκ, ἀμήτορα, ἀπάτορα, καὶ ἀγενεαλόγητον, ἤθελε δηλαδὴ νὰ ἀποδείξῃ ,, μὲ τὴν σιωπὴν τῆς γενεαλογίας του, ὅτι ὑπῆρχε μία Γερωσύνη ἐχὶ ἐκ τῆς φυλῆς ,, τοῦ Λευΐ, καὶ ὅτι ἡ Γερωσύνη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι αἰώνιος, καὶ ὅτι ἡ Γερωσύνη τοῦ ,, Ἀαρὼν πρέπει νὰ τελειωθῇ ἀπὸ τὴν Γερωσύνην τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἑπομένως, ὁ ,, τελετικὸς νόμος κρεμάμενος ἀπὸ τὴν Γερωσύνην τοῦ Ἀαρὼν, ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ· ,, Διότι, κατὰ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου, τῆς Γερωσύνης μεταφερομένης, πρέπει ἐξ ,, ἀνάγκης καὶ ὁ τελετικὸς νόμος νὰ μεταφερθῇ. ,, Μετατιθεμένης γὰρ τῆς Γερωσύ- ,, νης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται, κεφ. ζ'. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἂς ἰδῇ ὁ ,, ἀναγινώσκων διὰ ποίαν αἰτίαν λέγεται ὁ Μελχισεδὲκ ἀμήτωρ, καὶ ἀπάτωρ, καὶ ἂς ,, θαυμάσῃ εὐλαβῶς τὰ ἀκατάληπτα μυστήρια τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ἐκ τῶν τοῦ ,, Πλάτωνος Νομοθεσιῶν.

(α) Ἠκμαζε [illegible] πρὸ Χριστοῦ.

(1) Τοὺς ὡς τὰ ἄστρα τοῦ Οὐρανοῦ ἀπογόνους τοῦ Ἀβραὰμ ἐννοεῖ ἡ Γραφὴ τοὺς δικαίους, τοὺς δὲ ὡς τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, τοὺς ἁμαρτωλούς.

τῆς θρησκείας, ὅπερ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ὕπαρξιν τῦ θεῦ, τῦ ποιητῦ τῆς φύσεως, τῦ κοινῦ πατρὸς, καὶ δοτῆρος πάντων τῶν ἀγαθῶν, τὰς ἐδίδασκε νὰ μὴ γνωρίζωσι πολλὰς θεὰς, ἤτε νὰ ἔχωσι ποικίλας θρησκείας, καθὼς οἱ μετὰ ταῦτα, πρὸς τὰς ὁποίας αἱ πολυποίκιλοι διϊσχυρίσεις, καὶ τὰ ἐπιφορτικὰ καὶ βεβιασμένα συμπεράσματα πρὸς ἀπόδειξιν τῦ πλήθυς τῶν θεῶν αὐτῶν, ἔφερον τόσην φθοράν. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἦσαν ἐλεύθεροι κατὰ τὴν συνείδησιν, καὶ ἐν τῷ ἐννοεῖν, καὶ ἐν τῷ ὁμιλεῖν· ἀλλ' οἱ μετέπειτα ἔγιναν ἀξιοθρήνητοι, καταντήσαντες ὑπὸ τὸν ζυγὸν μιᾶς τόσον ψευδᾶς, ὅσον βεβιασμένης θρησκείας. Τὰ πνεύματα τῶν ἀρχαίων δὲν ἦσαν βεβαρυμένα καὶ βεβιασμένα εἰς τὸ νὰ πιστεύωσι μυρίαι ἀκατάληπτα, καθὼς συνέβη εἰς τὰς μετὰ ταῦτα διὰ τὴν αὐτῶν τυφλότητα, οἵτινες καταλιπόντες τὸν ποιητὴν, καὶ λατρεύοντες ἀντ' ἐκείνυ τὰ ποιήματα, βαρύνοντες ματαίως τὸν νῶν των, κατεγίνοντο εἰς τὸ νὰ ἐφευρίσκωσι, καὶ νὰ πλάττωσι μύθυς καὶ φλυαρίας πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ψευδωνύμων αὐτῶν θεῶν. Τὸ β'. μέρος τῆς θρησκείας, ὅπερ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀγάπην τῦ πλησίον, ἐδίδασκεν ἐκείνυς τὰς ἀρχαίας νὰ ζῶσι μὲ δικαιοσύνην, μὲ οἶκτον, καὶ μὲ φρόνησιν· τὰς ἐδίδασκε νὰ εἶναι εἰλικρινεῖς, ταπεινοὶ, καθαροὶ, εὐπρόσιτοι, ἔχοντες φρονήματα τιμῆς, γενναιοφροσύνης, καὶ γλυκύτητος, καὶ μετριοφρονῦντες εἰς τὰς ἀρετάς των, νὰ συγχωρῶσι τῶν ἄλλων τὰ σφάλματα, καὶ νὰ διευθύνωσι ὅλην των τὴν ζωὴν πρὸς τὸ φῶς καὶ πρὸς τὰς ἐπιταγὰς τῆς δικαιοσύνης· ὅπερ ἦν ἀρκετὸν κατ' ἐκείνυς τὰς καιρὰς νὰ ἀποκαταςήσῃ ἕκαςον πρὸς μὲν τὰς ἀνθρώπυς, ἀγαπητὸν, πρὸς δὲ τὸν θεὸν, εὐπρόσδεκτον.

Περὶ τῆς εὑρέσεως τῶν νῦν ἐν χρήσει Γραμμάτων (α).

Εἰς τοιαύτην κατάςασιν ὄντων τότε τῶν πραγμάτων, εὑρέθη εἰς τὴν Αἴγυπτον πρὸ τῦ Γωβ εἷς ἄνθρωπος ὀξύνυς καὶ ἐφευρετικὸς· ὅςις παρατηρῶν, ὅτι οἱ ἦχοι τῆς φωνῆς, μὲ τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ σημειώσωμεν πάντα, δὲν εἶναι πολλοὶ, ἀπεφάσισε νὰ διασαφήσῃ αὐτὸν τὸν ὀλίγον ἀριθμὸν τῶν ἤχων μὲ ὅμοιον ἀριθμὸν γραμμάτων· Ἐντεῦθεν συνέβη, (διασαφίζων μὲ εἴκοσι, ἢ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα τὰς ἤχυς, ὁπῦ ἀρκῦσιν εἰς τὸ νὰ σχηματίσωσι τὰς φωνὰς) νὰ εὐκολύνῃ ὁ τρόπος τῦ νὰ ζωγραφίζωμεν τὰς ςοχασμὰς ἡμῶν, καὶ νὰ δίδωμεν τοῖς ἄλλοις νὰ καταλαμβάνωσιν ὅλον ἐκεῖνο ὁπῶς θέλομεν· Ἡ τοιαύτη ἐφεύρεσις ὅσα ἁπλῆ καὶ πλησία ἔλαβεν ὁρμητικὸν τρέξιμον, καὶ προχωρῦσα ἀπὸ Ἔθνος εἰς Ἔθνος, ἀπὸ τὰς Αἰγυπτίυς πρὸς τὰς Ἄραβας, ἀπὸ τὰς Ἄραβας εἰς τὰς Ἑβραίυς, ἀπὸ τὰς Ἑβραίυς εἰς

τὰς

(α) Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας θέλυσιν, ὅτι Μωσῆς ὁ παλαιότερον βιβλίον Πενταπεύχυ, καὶ γράμματα πρώτος τῆς θεογράφως τὴν Ἑβραϊκὴν.

τὲς Φοίνικας, ἀπὸ τὲς Φοίνικας εἰς τὲς Ἕλληνας (α), ϗ ἀπὸ τὲς Ἕλληνας ἕως εἰς τὲς ὑπερβορείες λαές. Λοιπὸν εὐθὺς ἠλευθερώθησαν οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ βάρος τῆς προσοχῆς ϗ τῆς ἐνθυμήσεως ὁπῶ ἔπρεπε νὰ ἔχωσι, κρατῶντες εἰς τὸν νῶν των τὰ σημαινόμενα τοσέτων ἀγαλμάτων συμβολικῶν, ϗ τὸ τόσον πλῆθος τῶν νοημάτων, ὁπῶ ἀνεφέροντο εἰς τὰς διαφόρες αὐτῶν ϛολάς. Ἡ νέα Γραφὴ συντιθεμένη ἀπὸ σμικρότατον ἀριθμὸν γραμμάτων, ἐτύπωνε παρακρῆμα εἰς τὸν νῶν ἑκάϛε ὁμῶ μὲ τὲς τόνες ϗ τὴν ἰδέαν ἑκάϛε πράγματος, ὥϛε αὐτὴ ὠνομάϛθη εἰς τὴν Αἴγυπτον ϗ πανταχῆ, νέα ϗ κοινὴ γραφή.

Μὲ ὅλον τῆτο ἡ συμβολικὴ, ἤτοι τὰ ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα ἕως τότε ἐχρησίμευον εἰς τὸ νὰ σημειώνωσι τὰ πράγματα ὁπῶ προείπομεν, ἐφυλάττοντο ὅλα ἐπάνω εἰς ἱερὰς τραπέζας, ἐπὶ ἀγγείοις διωρισμένοις εἰς χρῆσιν τῶν θυσιῶν, ἐπὶ Ὀβελίσκοις (β), ἐπὶ τοῖς τάφοις, ϗ ἐπάνω εἰς πολλὲς

(α) Ὁ Κάδμος ἔφερε κατ' ἀρχὰς τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Φοινίκης, ὀλίγες χρόνες μετὰ τὴν τῦ Μωϋσέως τελευτήν· εἰσὶ δὲ τάδε· α, β, γ, δ, ε, ι, κ, λ, μ, ν, ο, π, ρ, σ, τ, υ, ὁ Παλαμήδης δὲ ἐπὶ τῦ Τρωϊκῦ πολέμε, (ἤτοι σν'. ἔτη μετὰ τὸν Κάδμον) ἐπρόθεσεν ἕτερα τέσσαρα, ξ, θ, φ, χ· ϗ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν χρόνων ὁ Σιμωνίδης εὗρε τὰ ἄλλα τέσσαρα, η, ω, ζ, ψ.

(β) Διὰ νὰ ϖεριγράψωμεν τὲς ὀβελίσκες, πρέπει ἀ νὰ εἰπῶμεν ϖερὶ ϖυραμίδων. Λοιπὸν Πυραμὶς ἐϛὶ σῶμα ϛερεὸν ϗ κενὸν, ἔχϖσα τὴν ἑαυτῆς βάϛιν πλατείαν, ϗ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖϛον τετράγωνον, εἰς ὀξείαν λήγϖσαν. Τρεῖς ϖυραμίδας εἶχεν ἡ Αἴγυπτος πλέον ϖεριφήμες τῶν ἄλλων, ἐξ ὧν ἡ μία ἠριθμήθη ἐν τοῖς ἑπτὰ θεάμασιν. Αὕτη ἦν θεμελιωμένη ἐπὶ μιᾶς ϛερεᾶς πέτρας τετραγώνε βάϛεως· Ἡ ἔξωθεν αὐτῆς κατασκευὴ ἦν μία σκάλα, ἥτις ἐλεπτύνετο ἀναβαίνϖσα ἕως εἰς τὴν κορυφήν· Αἱ πέτραι, ἐξ ὧν συνετίθετο, ἦσαν ὑπερμεγέθεις, αἱ μικρότεραι τέτων, ἦσαν τριάκοντα ϖοδῶν, γλυπταὶ θαυμασίως, ϗ σκεπασμέναι ἀπὸ Ἱερογλυφικά· Ἑκάϛη [illegible] ταύτης ἦν τόσον κατὰ τὸ μῆκος ὅσον ϗ κατὰ τὸ ὕψος· Ἡ κορυφὴ αὐτῆς, ἥτις κάτωθεν ἐφαίνετο ὡς μία ϛιγμὴ, ἦν ἓν ἐπίϖεδον ἀϖὸ δέκα ἢ δώδεκα μεγάλας Πέτρας, ϗ ἑκάϛη [illegible] ταύτης τῆς ϛιγμῆς ἦν δεκαὲξ ἢ δεκαεκτὰ ϖοδῶν· Ἑκατὸν χιλιάδες ἀνθρώϖων ἐξέπιϖσαν εἰς τέτο τὸ μεγαλοϖρεπὲς ἔργον, τὲς ὁποῖς διεδέχοντο ἀνὰ τρεῖς μῆνας ἄλλοι τόσοι· Δέκα χρόνοι ἐξωδεύθησαν εἰς τὸ νὰ λατομηθῶϖν αἱ πέτραι, ϗ ἕτεροι εἴκοσιν εἰς τὴν κατασκευὴν ταύτης τῆς ϖυραμίδος· Αὐτὴ ἔνδοθεν ϖεριεῖχεν ἄϖειρον ἀριθμὸν κοιτώνων ϗ ὑϖερῴων· Ἐϖ' αὐτῆς ἦν κεχαραγμένη ἡ τιμὴ μόνων τῶν σκορδῶν, τῶν ϖράσσων, τῶν κρομμύων, ϗ ἄλλων τοιέτων δοθέντων τοῖς ἐργάταις, ἥτις ἔφθασεν εἰς ἑξακόσια ταλαντα ἀργυρᾶ, τετέϛιν εἰς τέσσαρα μιλιόνια ϗ ϖεντακόσιαις χιλιάσαις λίτραις, ἐκ τέτε ἂς συμϖεράνῃ ὁ καθεὶς ϗ τὰ λοιϖὰ ἔξοδα· Αὗται αἱ ϖυραμίδες δὲν ἦσαν ἄλλο, εἰμὴ τάφοι βασιλέων, ὅθεν ἁρμοδίως τὰς ὠνόμασεν ὁ Πλίνιος κενὴν ϗ ματαίαν ἐπίδειξιν τῶν βασιλικῶν ϖλέτων· Ἐκ τέτων ὅμως τῶν μνημάτων μανθάνομεν τὴν τελείαν Ἀϛρονομίαν τῶν Αἰγυπτίων (μὲ ὅλον ὁπῶ οἱ Νεώτεροι θέλϖσιν ὅτι ἐξηκριβώσαν τὴν σήμερον αὐτὴν τὴν ἐπιϛήμην ϖερισϛότερον ϖαρὰ ποτὲ διὰ ϖολλῶν δοκιμῶν) ὁ Καζάλε [illegible] ὅϛις ἐπὶ τέτῳ ὑπῆγεν ἐκεῖ κατὰ τὸ ἀχνγ'. ἔτος ἀϖὸ Χριϛῦ, μετρήσας ταύτην τὴν Πυραμίδα, εὗρεν ὅτι αἱ τέσσαρες αὐτῆς [illegible] ἦσαν ἀϖαρασαλεύτως καταντικρὺ τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς Γῆς, ϗ ἑϖομένως ἐσημείωνον τὸν ἀληθῆ [illegible] ἐκείνε τῦ τόϖε· Ὅθεν, ἐν αὐτῇ ἡ τόσον τελεία θέσις ἐφυλάχθη κατὰ ϖάντα ἀϖὸ ἐκείνες, οἵτινες ϖρὸ χιλιά-

ημβρινὸν

πολλὰς τόπους τῆς συνάξεως τῶ λαῶ· ἀλλ' ἡ δυσκολία εἰς τὸ νὰ ἐννοηθῶσιν αὐτὰ τὰ σύμβολα ὅσα μεγάλη ἦ πρὸ τῆς νέας γραφῆς, ηὔξησε περισσό-

χιλιάδων χρόνων ᾠκοδόμησαν αὐτὴν τὴν οἰκοδομὴν, ἔπεται, ἐν τοσούτῳ διαστήματι νὰ μὴν ἐσυνέβη ἠδεμία μεταβολὴ εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἢ εἰς τὰς πόλους τῆς Γῆς ἢ [redacted], (ἦ τοῦτο ἐστὶ χοχασμὸς τῶ Φονταινέλας εἰς τὸ τῶ Καζάλε ἐγκώμιον).

„ Κατὰ τὸ μέρος ὁπῶ εὑρίσκονται αὗται αἱ Πυραμίδες, φαίνεται κάθε χρόνον θαῦμα
„ ἄξιον σημειώσεως, ἀπὸ πολλοὺς ἐγνωσμένον ἦ μαρτυρημένον· Δηλαδὴ, εἰς καιρὸν διωρισμένον ἐκβλύζει ἐκεῖ ἡ γῆ λείψανα παλαιὰ ἀνθρώπων, ἅτινα τῆ μεγάλη
„ πέμπτη ἑσπέρας ἐξέρχονται, ἦ τῆ πέμπτη τῆς Ἀναλήψεως πάλιν κρύπτονται·
„ Λέγουσιν ἔτι οἱ ἐκεῖσε ἐγχώριοι Ἐρημῖται Ἄραβες, ὅτι τὸ γλυκὺ ὕδωρ μιᾶς λίμνης τῶ Νείλε, ὄσης ἐκεῖ πλησίον, τῆ αὐτῆ νυκτὶ τῆς μεγάλης πέμπτης γίνεται
„ αἷμα, ἦ μένει ἕτω ἕως τῶ πρωΐ τῆς μεγάλης παρασκευῆς· Ἔτι εἰς ἕνα τόπον
„ ἐκεῖ πλησίον ὀνομαζόμενον Μετερία εἶναι κῆπος, ἦ ἐν τῷ κήπῳ ὀσπήτιον, εἰς τὸ
„ ἀριστερὸν μέρος τῶ ὁποίε εἶναι μάρμαρον μικρὸν κτισμένον εἰς τὸν τοῖχον (ἐν ᾧ λέγεται νὰ ἐκάθησεν ἡ Θεοτόκος ὅταν ἔφυγεν ἐκεῖ μὲ τὸ θεῖον βρέφος), ἐξ ὃ ἐξέρχεται εὐωδία θαυμάσιος· Ὄπισθεν τῶ αὐτῶ ὀσπητίε γεννᾶται ἦ τὸ πολύτιμον
„ ἐκεῖνο βάλσαμον, ὅπερ εἰς ἐδὲν ἄλλο μέρος τῆς Αἰγύπτε γεννᾶται, εἶναι δὲ δάκρυον ξύλε, πρᾶγμα ἀξιόλογον ἦ δυσεύρετον·" ἦ ταῦτα ἐκ τῶ Ἀραβικῶ χρονογράφε. Τμῆμα δ'.

Δοθείσης λοιπὸν τῆς περιγραφῆς τῆς Πυραμίδος, λέγομεν περὶ Ὀβελίσκε, ὅτι ἐστὶ Πυραμὶς τετράγωνος, [redacted], ἥτις τελειώνει κατὰ κάθετον εἰς [redacted]. Οἱ Ὀβελίσκοι, τόσον διὰ τὴν εὐμορφίαν των, ὅσον ἦ διὰ τὸ ὕψος των, [redacted] τὴν σήμερον ἡ πρώτη χολὴ τῆς Ρ'ώμης, μετακομισθέντες ἐκ τῆς Αἰγύπτε· [redacted] ἐξ ὧν οἱ πλεῖοι [redacted] σκεπασμένοι ἀπὸ ἐπιγραφὰς, ἢ ἱερογλυφικὰ (ἅτινα ἦσαν τινὰ ἀγαλμάτια, σημαίνοντα ἀλληγορικῶς διάφορα πράγματα). Ὁ Σέσωστις εἶχε χήσῃ εἰς τὴν Ἡλιόπολιν δύο Ὀβελίσκους ἐκ μιᾶς Πέτρας σ[redacted]. Ἕκαστος τούτων ἦν [redacted]

Καῖσαρ ὁ Αὔγουστος ἔφερε ἦ τοὺς δύω εἰς τὴν Ρ'ώμην· Ἄλλος τις ἦν κατεσκευασμένος παρὰ τῆ Ρ'αμεσσῆ (1), τὸν ὁποῖον ἐλατόμησαν εἴκοσι χιλιάδες ἄνθρωποι, αὐτὸν δὲν ἐτόλμησε νὰ μεταφέρῃ ὁ Αὔγουστος, ἀλλ' ὁ Κώνσας τολμηρότερος τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Ρ'ώμην· Εἰς αὐτὴν φαίνεται ἦ ἕτερος [redacted], τὸν ὁποῖον ὁ Γάϊος Καῖσαρ ἐφερεν ἐξ Αἰγύπτε δι' ἑνὸς καραβίε, ὁπῶ ἐπὶ τούτῳ ἐπρόσαξε νὰ κατασκευάσωσι, περὶ τῶ ὁποίε καραβίε ὁμιλῶν ὁ Πλίνιος λέγει, ὅτι δὲν ἐφάνη ποτὲ τοιαύτη ναυπηγία.

Ὁμιλοῦμεν ἐνταῦθα περὶ τῶν ἀξιολόγων τῆς Αἰγύπτε, δὲν εἶναι ἔξω τῆς ὑποθέσεώς μας, νὰ ἀναφέρωμεν τινὰ ἦ περὶ τῆς λίμνης τῶ Μοίριδος, περὶ τῶ Λαβυρίνθε, ἦ περὶ τῶ Πύργε τῆς Φάρε, ὡς τῶν Πυραμίδων ἦ Ὀβελίσκων ἀξιολογωτέρων ὄντων.

Περὶ τῆς Λίμνης τῶ Μοίριδος.

Τὸ μεγαλήτερον ἦ ἀξιοθαυμαστότερον τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, ἦν ἡ Λίμνη τῶ Μοίριδος· Ἡ εὐκαρπία τῆς Αἰγύπτε μὲ τὸ νὰ συνίσατο εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἦ ἧττον πλημμύραν τῶ Νείλε, ὁ Βασιλεὺς Μοῖρις [redacted]

(1) Ἐβασίλευε πρὸ Χριστῶ ᾳψϛ'. ἔτη, εἰς τὴν Αἴγυπτον· Τότε ἦ ὁ Γακὼβ ἐκεῖσε κατήχθη.

ρισσότερον ὅτκν δὲν εἶχον πλέον τινὰ ἐπιμέλειαν νὰ τὰ σπεδάσωσι, μάλιστα δὲ αὐτὴ ἡ δυσκολία ἔγινε πρόξενος τῦ νὰ ἐξαλειφθῇ τελείως ἡ τέτων

τὴν λίμνην· Ἡ Ἶτις, κατὰ τὸν Ἡ ρόδοτον (1), Διόδωρον Σικελιώτην, ϗ Πλίνιον, εἶχε περίμετρον τρεῖς χιλιάδας ϗ ἑξακόσια στάδια (2), ἤτοι λέγας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα· Ὅπερ ἐπιβεβαιοῖ ϗ ὁ Βοσσυὲτ (3)· Ὁ Πομπώνιος (4) ὅμως, ϗ ἄλλοι νεώτεροι συγγραφεῖς δὲν δίδεσιν εἰς αὐτὴν περισσότερον ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδας βήματα, ἤτοι λέγας Γαλλικὰς δέκα, ϗ βάθος τριακοσίων ποδῶν· Εἰς τὴν μέσην τῆς λίμνης ἦσαν δύω Πυραμίδες τριακοσίων ποδῶν τὸ ὕψος, μετρέμενον ἀπὸ τὴν ἐπιφανείαν τῦ ὕδατος, ϗ ἄλλο τόσον ἐν τῷ βυθῷ, ϗ εἰς τὴν κορυφὴν ἑκάστης ἦν εἷς Κολοσσὸς (5) ἐπὶ ἑνὸς Θρόνε· Αὐτὴ ἡ λίμνη ἐκοινώνει μὲ τὸν Νεῖλον διὰ ἑνὸς αὐλακος, [redacted] Τόσον ἡ λίμνη, ὅσον ϗ

(1) Ὁ Ἡ ρόδοτος ἦν Γ ορικὸς ἐκ πόλεως Ἁλικαρνασσῦ· Ἔζη ἐπὶ Ἀρταξέρξε, συνέγραψε καθολικὴν Γεωγραφίαν.

(2) Τὸ στάδιον περιέχει βήματα Γεωμετρικὰ ρκέ, ἕκαστον δὲ τέτων πόδας πέντε.

(3) Ὁ Βοσσυὲτ ὠνομάζετο Γάκωβος, ϗ ἦν Ἐπίσκοπος Μελδῶν, ἐγεννήθη εἰς Δίβιον πόλιν τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ αχξ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ, ἐκ λαμπρᾶς φαμελίας· Ἐχρημάτισε σύμβελος βασιλικὸς, Θεολογίας διδάσκαλος, ϗ μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας· Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ [redacted] πολλὰ ϗ ἀξιόλογα συγγράμματα καταλιπών.

(4) Ὁ Πομπώνιος [redacted] συγγρ[redacted] τῆ [redacted] λῶνος· Ἐγεννήθη εἰς Ἀλ[redacted] Καλαβρίας· Ἔζησεν εἰς Ῥ ώμην [redacted] φιλοσοφῶν ἀσκῆς ϗ ἁθλίως· Πρὸς ὀλίγε δὲ καιρῦ τὸ θανάτε τε, ἐπέτρεψεν εἰς τὴν εὐσέβειαν, ϗ εἰς τοσαύτην πτωχείαν κατήντησεν, ὥςε ἀπέθανεν εἷς ἀκολέμτον ἐξ ἀθερίας [redacted] τῦ φωῒ. Ἔτος Χρ[redacted] ται αὐτῷ ἀμετ[redacted] συγγράμματα τε ϗ Κ[redacted]

(5) Ἀπὸ τὸν περίφημον Κολοσσὸν τῆς Ῥ όδε [redacted] ὄνομ[redacted] ἄλλα διάφορα μέρη εὑρισκόμενοι· Ἐκεῖνος τῆς Ῥ όδε ἦν ἓν τῶν ἑπτὰ θεαμάτων, τὸν ὁποῖον ἐχάλκευσε Λάχης ὁ Λίνδιος, ἀναλώσας δώδεκα ἔτη εἰς τὴν ἐκείνε κατασκευήν· Πωλῆντες οἱ Ῥ όδιοι τὰς πολεμικὰς μηχανὰς (ὁπῦ εἶχε χαρίσῃ αὐτοῖς Δημήτριος (α) ὁ Πολιορκητὴς· ὅταν φιλωθεὶς μὲ αὐτὲς, ἐσήκωσε τὴν πολιορκίαν) διὰ τριακόσια τάλαντα, ϗ προσθέντες ἔτι ϗ ἄλλην ποσότητα, ἐποίησαν αὐτὸ τὸ μίγα ἔργον, τὸ ὁποῖον ἦν ἄγαλμα τῦ Ἡλίε κείμενον εἰς τὸν λιμένα τῆς Ῥ όδε, τοσῦτον ὑπερμεγέθες μεγαλειότητος, ὥςε τὰ καράβια ὁπῦ εἰσήρχοντο εἰς τὸν λιμένα, διήρχοντο μὲ τὰ ἱςία τῶν ὑψωμένα ὑπὸ τὰ σκέλη τε· Τὸ ὕψος τε ἦν ἑκατὸν [redacted] πήχεων, καθὼς ϗ τὸ ἐπίγραμμά τε διελάμβανεν.

[redacted] Σιχυωνίε, Τὸν ἐν Ῥ όδῳ Κολοσσὸν [redacted] ἀκις δέκα [redacted] πέδων
[redacted] Λυσίππε, Λάχης ἐποίησε πηχέων ὁ Λίνδιος.

Ὀλίγοι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἀναγκαλιάσωσι τὸν δάκτυλόν τε, ἔπειτα ἀπὸ ὁ. χρόνος κατερρίφθη ὑπὸ σεισμῦ, ϗ ἔμεινε κρημνισμένος ἔτη ψμδ'., εἰς τὸ τέλος τῶν ὁποίων, Μωαβίας ὁ ς'. Καλίφης κυριεύσας τὴν Ῥ όδον κατὰ τὸ χοβ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ, τὸν ἐπώλησεν ἐνὶ πραγματευτῇ Ἑβραίῳ, ὅςις ἐκ τέτε ἐφόρτωσεν ἐνεακοσίας καμήλες· Ὥςε μετρῆντες ὀκτακοσίας λίτρας ἀνὰ ἕκαστον φορτίον, ἐκτὸς τῦ ὅσε ἀναλώθη ἐκ τῆς πολυκαιρίας, ϗ τῦ ἰῦ, ὁ Κολοσσὸς ἀνέβαινεν ἔτι εἰς ἑπτακοσίας εἴκοσι χιλιάδας λίτρας.

(α) Ὁ Δημήτριος ἦν υἱὸς τῦ Ἀντιγόνε, ἑνὸς τῶν στρατηγῶν τῦ Ἀλεξάνδρε, ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὸ σιή. ἔτος πρὸ Χριςῦ, ϗ ἀπέθανε κατὰ τὸ σπ'.

των σπιδή, ᾗ ἔτως ἀγκαλὰ ᾗ μετὰ ταῦτα νὰ εὑρίσκοντο πανταχῆ εἰς πλῆθος, πλὴν δὲν ἐκαταλαμβάνετο πλέον παντελῶς ἡ σημασία των.

Περὶ

ἢ ὁ αὔλαξ ἠνοίγοντο ἢ ἐκλείοντο [redacted]

Ο' Βασιλεὺς ἐκέρδιζεν [redacted] ἀπὸ τὴν ἄγραν των ἰχθύων αὐτῆς τῆς λίμνης· Αὕτη ἦν πρὸς μέγα ὄφελος τῆς Αἰγύπτε, διότι ὅταν ὁ Νεῖλος ἐπλημμύρει [redacted]

Περὶ τῆ Λαβυρίνθε.

Ο' Λαβύρινθος τῆς Αἰγύπτε ἦν ἓν τῶν ἑπτὰ θεαμάτων, τὸν ὁποῖον ὁ Ἡρόδοτος μάρτυς αὐτόπτης τὸν ζοχάζεται πολλὰ θαυμασιώτερον τῶν Πυραμίδων· Αὐτὸς ἦν [redacted] ὄχθῃ τῆς Λίμνης τῆ Μοίριδος, πλησίον τῆς Ἀρσινόης πόλεως τῶν Κροκοδείλων, ἢ ἦν ἓν μεγαλοπρεπὲς σύνθετον ἀπὸ δώδεκα παλάτια διατεταγμένα κατὰ τάξιν μὲ ἀμοιβαίαν ἐσωτερικὴν κοινωνίαν· Χίλιοι πεντακόσιοι κοιτῶνες διαχωρισμένοι ἀπὸ μικρὰς ζώας περιεκύκλων δώδεκα ὑπερῶα, ἢ δὲν ἄφηναν νὰ εὕρῃ τὴν ἔξοδον ὅσις ἤθελεν ἔμβα ἐκεῖ· Ἦσαν ἢ ἄλλαι τόσαι οἰκίαι ὑπόγειοι

λεν η [redacted]

Ἀθηναίων, ἢ Ἀθρᾶς θυγατρὸς [redacted] περὶ το ασλς. ἔτος πρὸ Χριςῦ), δίδοσα αὐτῷ νὰ βαζῃ ἓν εἴλιγμα νήματος, τῆ ὁποίᾳ τὴν ἄκραν εἶχε δέσῃ εἰς τὸ ζόμιον τῆ Λαβυρίνθε.

προ των τρωϊκων υπερ-100-ετεσ!

Περὶ τῆ Πύργε τῆς Φάρε.

Ο' Πύργος τῆς Φάρε ἦν σχήματος τετραγώνε, ἢ ἓν των ἑπτὰ θεαμάτων· Ὠκοδομήθη ἐκ λευκῆ μαρμάρε εἴς τινα νῆσον πλησίον τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐξ ἧς ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν· Κατὰ τὸ ὕψος ἦν ὅμοιος τῶν Πυραμίδων, ἢ ἀνὰ ἓν ζάδιον ἦν τὸ μῆκος ἑκάσης πλευρᾶς· Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τε ἦν ἕνας φανὸς, διὰ νὰ φαίνῃ τοῖς πλέουσιν εἰς ἐκείνας τὰς ἀκτὰς σημάτας ἀπὸ σκοπέλες, ἢ ἐξ αὐτῆς τῆς κορυφῆς ἠδύνατο νὰ ἰδῇ τινὰς μακρὰν ἕως ἑκατὸν μίλια· Ἐκ τότε ὠνομάθησαν Φάροι ἢ οἱ ἄλλοι Πύργοι ὁπῦ ἐχρησίμευον πρὸς τοιαύτην ὑπηρεσίαν, καθὼς ὁ Φάρος τῆς Μεσσήνης, ἢ οἱ λοιποί· Τῦτον τὸν Πύργον ἔκτισεν ὁ Ἀρχιτέκτων Σώστρατος ὁ περιβόητος διὰ προσαγῆς Πτολεμαίε [redacted] Ἐξωδεύθησαν εἰς τὴν οἰκοδομήν τε ὀκτακόσια τάλαντα, ἤτοι ὀκτακόσιαις χιλιάδαις σκῦδα· Ἐπαινεῖται αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς μὲ τὸ νὰ ἔδωκεν ἄδειαν τῆ Ἀρχιτέκτονος νὰ βάλῃ τὸ ὄνομά τε εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἥτις ἔλεγε· „ Σώστρατος [redacted] Δεξιφάνες θεοῖς σωτῆρσιν ὑπὲρ τῶν πλωϊ-

κνιδιοι

το-ταλαντον-1000-Ε
δε-6-livres chacun

ІР ОНУ імені І.Мечникова

Περὶ τῆς Θεοποιήσεως τῶν Συμβόλων.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἤρξαντο αἱ μεγάλαι ἀτοπίαι, καὶ αἱ πλέον συγκεκραμέναι μωρίαι τῶ ἀνθρωπίνω γένους, δηλαδὴ αἱ ψευδεῖς θρησκείαι, καὶ οἱ μυθώδεις θεοὶ, ὁποῦ ἀπετέλεσαν καὶ ἀποτελοῦσι τόσον θόρυβον εἰς τὸν Κόσμον· Βλέποντες πανταχοῦ οἱ Αἰγύπτιοι (καὶ μάλιστα εἰς τοὺς τόπους τῆς συναξεως, ὁποῦ ἐγίνετο διὰ τὰ τῆς θρησκείας αὐτῶν ἔργα), αὐτὰ τὰ ὑπ' αὐτῶν νομιζόμενα ἄξια εὐλαβείας ὑποκείμενα, ἤτοι τὰ ἀγάλματα, ἄρχισαν νὰ τὰ τιμῶσι, καὶ τέλος πάντων νὰ τὰ μετατρέπωσιν εἰς ὑποκείμενα ἄξια λατρείας· Ὅθεν ἐκεῖνα τὰ ἀγάλματα, ὁποῦ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν διδασκαλίαν μόνον ἐσήμαινον τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην, τοὺς Ἀστέρας, τὴν Γῆν, τὴν καλλιέργειαν, τὴν πλημμύραν τοῦ Νείλου, καὶ ἄλλα μέρη τῆς φύσεως, ἢ καθήκοντα τοῦ ἔθνους, ἐπιστεύθησαν ἀπὸ τοὺς ἰδιώτας ὡς τοῦτοι θεοὶ παντοδύναμοι· καὶ ὁ λαὸς δὲν ἐσοχάζετο πλέον ἄλλο, παρὰ προφάσεις εἰς τὸ νὰ δικαιολογήσῃ τὸ σέβας ὁποῦ ἐπρόσφερεν αὐτοῖς, ὑφαίνων θαυμασίας ἱστορίας, καὶ νομοθετῶν ἑορτὰς λαμπρὰς καὶ μυστηριώδεις, διὰ νὰ πανηγυρίζῃ εἰς τιμὴν ἐκείνων τῶν θεῶν ὁποῦ ἐφαντάσθη.

Περὶ

πλωϊζομένων.„ Ἀλλ' ὁ Λουκιανὸς (1) λέγει, ὅτι ὁ Σώκρατος διὰ νὰ ἔχῃ μόνος αὐτὸς τὴν δόξαν εἰς τὸ μετέπειτα, ἐχάραξε τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα εἰς τὸ μάρμαρον, τὸ δὲ τοῦ Βασιλέως ἐπὶ τῆς ἀσβέστου, ἐξ ἧς ἦν ἠλειμμένον τὸ μάρμαρον· Παρελθόντος δὲ τοῦ χρόνου ἔπεσεν ἡ ἄσβεστος, καὶ ἐφάνη τὸ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου ὄνομα τοῦ Ἀρχιτέκτονος, καὶ σὺν τούτῳ ἡ πονηρὰ αὐτοῦ κενοδοξία καὶ γελοιώδης ματαιότης· ᾠκοδομήθη ἔτος ὁ Πύργος ἔτει πρὸ Χριστοῦ σγ.

---

(1) Ὁ Λουκιανος ἦν συγγραφεὺς
Κομαγηνῆς, ἐπαρχίας τῆς Συρίας, κατὰ τὸν β'. αἰῶνα τοῦ Χριστιανισμοῦ· Λεγει αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι ἔμαθε τὴν τέχνην τοῦ συνηγόρου, ἀλλὰ βδελυττόμενος τὰς φλυαρίας, συνηρμόθη εἰς τὴν Φιλοσοφίαν· Συνάγεται ἔτι ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦτου ὅτι ἦν ῥήτωρ, ἐσύνθεσε λόγους διαφόρους, καὶ δημηγορίας, τὰ πλεῖστα ὅμως δὲν σώζονται· Πρῶτον ἐσάθη εἰς Ἀντιόχειαν, κἀκεῖθεν εἰς Γωνίαν καὶ Ἑλλάδα, ἔπειτα εἰς τὰς Γαλλίας, καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ' ἡ περισσοτέρα του διατριβὴ ἦν εἰς τὰς Ἀθήνας· Ἀφῆκε πολλὰ καὶ διάφορα συγγράμματα· Εἶναι θαυμασὸς εἰς τὰς διηγήσεις καὶ εὔγλωττος, φέρει ὅμως ὀλίγην εὐλάβειαν εἰς τὴν αἰδὼ καὶ σεμνότητα· Ἦν ὀπαδὸς τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἐπικούρου, καὶ προφανῶς ἀσεβὴς, περιγελῶν ἐξίσου τήν τε Χριστιανικὴν πίστιν, καὶ τὰς δεισιδαιμονίας τῶν Ἐθνικῶν, ὅθεν ἐπωνομάσθη βλάσφημος καὶ ἄθεος· Εἰς τὸ γῆρας του ἐχρημάτισε [redacted] τῆς Αἰγύπτου, ἔζη ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Κομμόδου, εἰς ὃν ἀφιέρωσε τὴν ἱστορίαν τοῦ συκοφάντου Ἀλεξάνδρου· Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου (καθὼς λέγει ὁ Σοῦϊδας) ἐτελεύτησε κατασπαραχθεὶς ὑπὸ κυνῶν, ὅπερ ἀποδίδει ὁ ῥηθεὶς Σοῦϊδας ὡς παιδείαν τῆς τόλμης ὁποῦ ἔλαβε νὰ περιγελάσῃ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ῥδὲ καὶ Ἐπίγραμμα πρὸς τὰ αὐτοῦ συγγράμματα.

„ Λουκιανὸς τάδ' ἔγραψε, παλαιά τε μωρά τε εἰδώς·
„ Μωρὰ γὰρ ἀνθρώποις, καὶ τὰ δοκοῦντα σοφά·
„ Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι διακριδὸν ἐστι νόημα
„ Ἀλλ' ὃ σὺ θαυμάζεις, τοῦθ' ἑτέροισι γέλως.

Περὶ τῆς Θεοποιήσεως τῦ Ὀσίριδος.

Τὸ ἀξιολογώτερον σύμβολον τῶν Αἰγυπτίων, δηλαδὴ ὁ Ὄσιρις, ἐπαλλαμ[illegible]ετο πάντοτε εἰς τὰς κοινὰς συναθροίσεις, ὡς εἴπομεν, μὲ τὸν [illegible]ν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, περιεζωσμένος [illegible]κὸν διάδημα, ϗ μὲ τὸ σκῆπτρον ἐν [illegible] [illegible]λιον· ὁ Ὄφις ὁπῦ τὸν ἔζωνε, τὸν ἐπαράσηνε ποιητὴν, ϗ συνοχέα τῆς ζωῆς ϗ τῆς ὑγιείας, δηλαδὴ Θεόν· τὸ βασιλικὸν διάδημα ϗ τὸ σκῆπτρον ἔδωσαν αἰτίαν εἰς τὸν λαὸν νὰ φαντασθῇ ὅτι ἦν [illegible] ὁ πρῶτος τῦ Ἔθνες των, ϗ ὁ πρῶτος Βασιλεὺς αὐτῶν, ϗ ὅτι ἀφ' ὅ ποτὲ συνέζησε μὲ αὐτὲς, ϗ ἀφ' ὅ ἔδειξεν αὐτοῖς τὲς τρόπες τῆς καλῆς διαγωγῆς διὰ τῶν ἀναγκαίων νόμων, ἀπέθανε, ϗ ἀνέβη εἰς τὲς Οὐρανὸς, ϗ ὅτι δὲν ἔπαυεν ἀπὸ τῦ νὰ τὲς ἐπισκέπτεται, ὑπερευτυχῶν αὐτές· Ὅθεν ὁ λαὸς νομίζων ἐκεῖνο τὸ μόνον ἄγαλμα τῦ Ὀσίριδος, ὅτι παρίςησιν αὐτὰ τὰ τρία διάφορα ὑποκείμενα, δηλαδὴ τὸν Θεὸν, τὸν Ἥλιον, ϗ τὸν πρῶτον αὐτῶν γενάρχην, ἐσχημάτισεν ἐκείνην τὴν παράλογον ἕνωσιν τῆς ἀλλοκότε ἰδέας τῶν τριῶν ξεχωριςῶν προσώπων, ἤτοι τῦ Θεῦ, τῦ Ἡλίε, ϗ τῦ αὐτῶν γενάρχε, τεμνομένων προσωπικῶς, ϗ ἑνωμένων ἀνθις εἰς μόνον τὸν Ὄσιριν· ϗ αὐτὴ ἡ ἐσφαλμένη ϗ ματαία ἰδέα ἦν τὸ πρῶτον μυςήριον τῆς τῶν Αἰγυπτίων θρησκείας.

Περὶ τῆς Θεοποιήσεως τῆς Ἴσιδος.

Ἦν ἔκπαλαι συνήθεια κοινὴ νὰ ἐκτελῶσι τὰς θυσίας ϗ δημοσίες τελετὰς εἰς τόπες ὑψηλὲς, ϗ μάλιςα εἰς σκιώδη δάση, διὰ νὰ φυλάττεται ὁ λαὸς ἀπὸ τὴν καῦσιν τῦ Ἡλίε· Ἡ Ἴσις, τὸ σύμβολον τῆς Γῆς, ἐτίθετο πάντοτε πλησίον τῦ μεγάλε Βασιλέως Ὀσίριδος, διὰ νὰ σημειῇ τὰς ἐνιαυσίες ἑορτὰς ὁπῦ ἐκεῖ ἐπανηγυρίζοντο· Αὐτὴ εἶχε ϗ τὸ σχῆμα ϗ τὸ ὄνομα γυναικεῖον· τὰ ἀγάλματά της ἦσαν τὸ ὡραιότερον μέρος τῆς τελετῆς, ϗ τὰ διάφορα αὐτῆς διαδήματα ἦσαν βασιλικαὶ στολαί· λοιπὸν οἱ Αἰγύπτιοι, οἵτινες δὲν ἐννόεν πλέον τὰ σημαινόμενα ταύτης, θέλοντες νὰ ἐρευνήσωσι τὴν ἀρχήν της, ἔπεσον εἰς τὸ ἴδιον σφάλμα ὁπῦ εἶχον πέσῃ πρότερον, ἐκλαμβάνοντες τὸ σύμβολον τῦ Ἡλίε διὰ τὸν κοινὸν αὐτῶν πατέρα —

Ὅθεν ἡ Ἴσις ὠνομάσθη γυνή τε, ἔλαβε μετοχὴν τῶν τιμῶν τῦ ἀνδρός της, ϗ μετεβλήθη ὑπὸ τῶν ἀφρόνων ἐκείνων εἰς ἓν ἀληθὲς πρόσωπον, ϗ μίαν ἀξιόλογον θεάν· ἐτιμᾶτο μὲ τὰς αὐτὰς ἑορτὰς τῦ Ὀσίριδος, τὴν ἐπεκαλῦντο μὲ μεγάλην εὐλάβειαν, ϗ τὴν ὠνόμαζον χορηγὸν ὅλων τῶν χαρίτων· Τὰ αὐτῆς ξόανα ἐτίθεντο εἰς τὲς ὡραιοτέρες τόπες τῶν δάσεων, τὸ πλῆθος ἔτρεχεν ἀγεληδὸν εἰς τὴν τέτων λατρείαν, ϗ εἰς τὰς ἑορτὰς

αὐτῆς

αὐτῆς τῆς νέας ϗ ἐρασμίᾳ θεᾶς των, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλάμβανον (καθὼς ἐσοχάζοντο) πᾶν ζήτημα· τὴν ὠνόμαζον μὲ μεγάλον σέβας Κυρίαν, κοινὴν μητέρα, ϗ βασίλισσαν τᾶ Οὐρανᾶ ϗ τῆς Γῆς.

Περὶ τῆς Θεοποιήσεως

Οἱ Αἰγύπτιοι νομίζοντες ὅτι εὗρον τὸν ϗ τὴν γυναῖκά τᾰ εἰς τὰ σύμβολα τᾶ ἀνδρὸς ϗ τῆς γυναικὸς, ἤτοι τᾶ Ὀσιριδος ϗ τῆς Ἴσιδος, ἐνόμισαν νὰ εὗρον ϗ τὸν πρωτότοκον αὐτὸν υἱὸν εἰς τὸ πανευφρόσυνον βρέφος, ἤτοι τὸν μικρὸν Ὧρον, τὸ σύμβολον δηλαδὴ τῆς νηπιότητος, τῆς ἀδυναμίας, ϗ ἀτελείας τῆς γεωργικῆς τῶν πρώτων αἰώνων, ὁπᾶ κατώκησαν τὴν Αἴγυπτον· Ὅθεν ἐκλαμβάνοντες τὸ συμβολικὸν νήπιον διὰ ἀληθῆ υἱὸν, ἤθελον, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ υἱὸς τᾶ βασιλέως, ϗ τῆς βασιλίσσης τᾶ Οὐρανᾶ, ποιᾶντες αὐτὸν θεὸν τῆς πρώτης τάξεως· Οὗτος ὁ Ὧρος συναριθμένος παρὰ τῶν Αἰγυπτίων εἰς ἐκεῖνο τὸ λαμπρὸν γένος, ὁπᾶ εἶχε δώσῃ αὐτοῖς τὰς νόμας τῆς διοικήσεως ϗ τῶν ἑορτῶν, ἐγένετο αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν τῶν ἑορτῶν· Ὠνομάσθη υἱὸς τᾶ Διὸς, ὁ πρωτότοκος υἱὸς, τὸ βρέφος τὸ αἴτιον πάντος ἀγαθᾶ, ὁ σωτὴρ τᾶ λαᾶ, ὁ εὑρετὴς τῶν νόμων, ὁ νομοθέτης τῶν θυσιῶν ϗ τῶν ἑορτῶν, ϗ ὁ υἱὸς τᾶ θεᾶ· Ἔπειτα πολλὰ ἄλλα Ἔθνη τὸν οἰκειοποιήθησαν, διαχωριζόμενα ὅτι ἐγεννήθη παρ' αὐτοῖς, ϗ διηγᾶμενα μὲ ἀκρίβειαν ὅλην τᾰ τὴν γενεαλογίαν· Τᾶτο τὸ πλασὸν νήπιον, ϗ ὁ νομοθέτης τᾶ λαᾶ (κατὰ τὰς ἱστορίας ὁπᾶ τὸν περιγράφουσιν), ὡς υἱὸς τῆς Ἴσιδος ἐγεννήθη εἰς τὴν Αἴγυπτον· Οἱ Ἄραβες διϊσχυρίζοντο ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀραβίαν, εἰς πόλιν τινὰ καλουμένην Νύσσαν· Ἄλλοι ἐβεβαίωναν, ὅτι ἡ Σεμέλη (γυνὴ γνωστὴ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ) νὰ τὸν ἔδωκεν εἰς τὸ φῶς (α)· Ἄλλη ἱστορία τὸν δεικνύει, ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὸν Εὐφράτην· Τέλος πάντων αὐτὸς γεννᾶται εἰς τόσους τόπους, ὥστε προφανῶς δεικνύεται ὅτι οἱ γενεαλογ[illegible] ϗ Ἱστορικοὶ αὐτᾶ φλυαροῦσι, διότι οἱ ῥηθέντες γεννήτορές τᾰ [illegible] ἦσαν [illegible] γράμματα ϗ ψηφία τᾶ συμβολικᾶ Ἀλφαβήτᾰ τῶν Αἰγυπτίων· Λοιπὸν ὁ Ὄσιρις, ἡ Ἴσις, ϗ ὁ Ὧρος, ἦσαν τὰ τρία πρωτίστα ὑποκείμενα τῆς λατρείας τῶν Αἰγυπτίων, νομίζοντες αὐτὰς τὰς τρεῖς, θεὰς Δεσπότας τᾶ Οὐρανᾶ ϗ τῆς Γῆς, ϗ ὅλα τὰ ἄλλα ἀγάλματα τῆς παλαιᾶς γραφῆς ὡσαύτως θεοπεποιημένα, τὰ ἐνόμιζον ὡς πολυαρίθμον συνοδίαν αὐτῶν τῶν τριῶν, ϗ ὡς τόσα ὑποκείμενα, ἅτινα ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἦσαν φίλοι ϗ ὀπαδοί των, ἔπειτα εἰς τὸν Οὐρανὸν ἐσύνδετον τὴν βασιλικὴν αὐτῶν Αὐλήν· ϗ αὐτὸς ὁ σοχασμὸς ἦν ἕτερον μυςήριον τᾶ τῶν Αἰγυπτίων θρησκείας.

Α'φ' ᾧ

(α) Αὐτὸς ὁ Ὧρος (ἀγκαλὰ ϗ πᾶν Ἔθνος διαφόρως τὸν ἐξέλαβεν) εἶναι ὁ μετέπειτα παρ' Ἕλλησιν ὀνομασθεὶς υἱὸς τᾶ Διὸς ϗ τῆς Σεμέλης, ἤτοι ὁ Βάκχος, ἢ Διόνυσος.

Α'φ' ἧς οἱ Αἰγύπτιοι ἐθεοποίησαν ἐκεῖνα τὰ ἀγάλματα ὁπῆ πλέον δὲν ἐγνώριζον, πᾶς τόπος, καὶ πᾶσα ἐνορία, εἶχε τὸ αὐτῆ ξεχωριστὸν καὶ παμπόθητον ἄγαλμα, ἢ θεόν. Πρὸς τιμὴν τῆ ὁποίᾳ διέταττον λαμπρὰς ἑορτὰς, εἰς τὰς ὁποίας περιεφέρετο μὲ μεγάλην παῤῥησίαν τὸ ἄγαλμα· καὶ ἄλλο δὲν ἠκέετο συνεχέστερον, εἰμὴ, ὁ δεῖνα θεὸς, εἰς τὸν δεῖνα τόπον, ἰάτρευσεν ἀπὸ τὴν δεῖνα ἀῤῥένειαν τὸν δεῖνα ἄνθρωπον. Ἕτερος θεὸς ὠνομάζετο βοηθὸς τῶν ἐνδεῶν, ἡ δεῖνα θεὰ παρηγορία τῶν τεθλιμμένων, ἄλλη διανομεύτρια τῶν χαρίτων εἰς ὅσας τὴν ἐπεκαλεῖντο, καὶ ἐν ὀλίγοις ὅλη ἡ Αἴγυπτος ἐγέμισεν ἀπὸ θεὺς, ἐφόρους καὶ προςάτας, φίλους καὶ εὐεργέτας, τῶν ὁποίων τὰ θαυματουργὰ ἔργα ἐφαρμόττοντο πρὸς τὰς ἰδέας τῶν ἐγκατοίκων. Τοιαύτη ἦν ἡ ἀρχὴ τῆς λατρείας τῆ βασιλέως, καὶ τῆς βασιλίσσης τῆ Οὐραιῆ, τῆ ἀγαπητῆ αὐτῶν γυῆ, καὶ τῶν ἀρχαίων πολιτῶν. Κατὰ τῆς ὁποίας ὁ Μωσαϊκὸς νόμος καὶ οἱ Προφῆται συνεχῶς ἐδίδασκον τὺς Ἑβραίους νὰ προσέχωσι, καὶ νὰ φυλάττωνται ὡς ἀπὸ λύμης ἀσεβῆς καὶ συγηρᾶς.

Περὶ τῆ Τάφε τῆ Ὀσίριδος.

Α'φ' ἧς ἡ Αἴγυπτος ἐδόθη εἰς αὐτὴν τὴν γελοιώδη ἰδέαν, ὅτι τὰ ἀγάλματα τῆ Ὀσίριδος, τῆς Ἴσιδος, καὶ τῆ Ὥρε (ἅτινα ἐχρησίμευον ποτὲ εἰς τὸ νὰ διευθύνωσι τὴν πολιτικὴν συγκοινωνίαν διὰ τῆς αἰτιώδους αὐτῶν σημασίας), ἦσαν οἱ αὐτῆς ἀρχηγέται, καὶ ὅτι ὁ Ὄσιρις ἐγεννήθη, ἔζησεν, ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ, ἔπλαττον οἱ αὐτῆς κάτοικοι καὶ ἱστορίας ἀναλόγως τῆς πίςεώς των, δεικνύοντες καὶ ἐν Μαυσολεῖον (α), ἤτοι ἕνα μεγαλοπρεπέσατον

(α) Α'πὸ τὸν περίφημον τάφον τῆ Μαυσώλε ἐπεκράτησε τὸ νὰ ὀνομάζωνται Μαυσωλεῖα ὅλαι αἱ τῆ αὐτῆ εἴδους μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομαί· ὅσις ᾠκοδομήθη διὰ προσαγῆς τῆς Βασιλίσσης Ἀρτεμισίας εἰς τιμὴν Μαυσώλε τῆ ἀνδρός της καὶ Βασιλέως της Καρίας εἰς τὴν Ἁλικαρνασσὸν, καὶ συνηριθμήθη ἐν τοῖς ἑπτὰ θεάμασιν, ἐχὶ μόνον διὰ τὸ μεγαλεῖόν τε, καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ κατασκευήν τε, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πλῆθος καὶ ἐξοχότητα τῶν γλυπτῶν, ὁπῆ πλησίως τὸν ἐκόλιζον. Τὸ μέγεθός τε, ἠμετρημένον ἀπὸ Μεσημβρίας πρὸς Βορρᾶν, ἦν ἑξήκοντα τριῶν ποδῶν. Αἱ [illegible] δὲν ἔφθανον ὁλοτελῶς εἰς τὸ ἴδιον μέτρον, καὶ ὅλη τε ἡ περίμετρος ἦν τετρακοσίων ἑνδεκα ποδῶν. Ἦν ὑψηλὸς τριανταέξ ἡμισυ, καὶ περιελάμβανε τριάκοντα ἓξ σύλας. Τέσσαρες τῶν ἐνοξοτέρων λιθοξόων, ἤτοι ὁ Σκῶπας, ὁ Τιμόθεος, ὁ Λεοχάρης, καὶ ὁ Βρύαξις συνερίθησαν εἰς τὸν καλλωπισμόν τε. Ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἐδιάλευσεν εἰς τὸ κατὰ Ἀνατολὰς μέρος, ὁ β'. εἰς τὸ πρὸς Μεσημβρίαν, ὁ γ'. εἰς τὸ πρὸς Δυσμὰς, καὶ ὁ δ'. εἰς τὸ πρὸς Βορρᾶν. Ἡ Ἀρτεμισία ἀπέθανε πρὸ τῆ νὰ τελειωθῇ τὸ ἔργον, ἀλλ' αὐτοὶ ἐκριναν ἀτιμίαν των νὰ τὸ ἀφήσωσιν ἀτελές. Δὲν ἠξεύρομεν ἀκρι[illegible] νιος) τὶς τῶν τεσσάρων τούτων [illegible] ἐπέτυχε κάλ[illegible] θιος, συνειργάσατο [illegible]

ςατον τάφον τῦ Ὀσίριδος· Αὐτὸς ὅμως ὁ τάφος δὲν ἐδέχθη ποτὲ τὸ σῶμα αὐτῦ, ἀλλ' ἦν ἐν κενοτάφιον, εἰς ὃ ἔτρεχεν ὁ λαὸς παμπληθεὶ, καὶ ἑώρταζεν αὐτῦ ἑορτάς· Ὁ Πλούταρχος ὁμιλεῖ ἀκριβῶς περὶ τῶν ἑορτῶν τῦ τάφυ τῦ Ὀσίριδος, καὶ διηγεῖται ὅτι ἐκατηγορᾶντο ποτὲ οἱ Αἰγύπτιοι δεικνύοντες τὸν τάφον ἑνὸς θεῦ, ὅςις εἰ θεὸς ἦν, δὲν ἀπέθνησκε, καὶ ἡ θεωρία ἑνὸς κενῦ τάφυ ἦν πάντη ἀσύμφωνος μὲ τὴν ἰσορίαν ἑνὸς θεῦ, ὅςις ἀφ' ἃ ἔζησεν εἰς τὴν γῆν, μετέπεσε πρὸς τὸν Ἥλιον· Διὰ νὰ ἀπορύγωσιν οἱ Αἰγύπτιοι αὐτὸ τὸ ὄνειδος, ἔλεγον, ὅτι τὸ σῶμα ἐκείνυ τῦ θεῦ, πρὶν νὰ ὑπάγῃ νὰ κατοικήσῃ τὰς Ἀςέρας, ἐβαλσαμώθη (α), καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Αἴγυπτον· Τοιαύτη ἦν ἡ συνήθειά των, νὰ ἀποκρίνωνται μὲ ἕνα μῦθον περὶ τῶν πραγμάτων, τῶν ὁποίων δὲν ἤξευρον τὴν ἀρχήν· Ἦν δὲ καὶ τῦτο ἄλλο μυςήριον τῆς τῶν Αἰγυπτίων θρησκείας.

[redacted] Ἔπίςευσαν [redacted], ὅτι ὁ Ζεὺς ἐγεννήθη εἰς τὴν Κρήτην, καὶ ὅτι ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ· Ὁ τάφος τε, ὅςις μὲ φιλοτιμίαν παρ' αὐτῶν ἐδεικνύετο, ἦν αὐτοῖς ὡς φανερὰ ἀπόδειξις τῶν ὧν ἐπίςευον· καὶ ἐναμβρύνοντο διηγέμενοι, ὅτι ὁ Κύριος τῦ Οὐρανῦ ἦν συμπολίτης των· Ἴδε ἐν τοσύτῳ δύω θεοὶ [redacted] ὁ εἷς ἀποθανὼν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ὁ ἕτερος ἐν τῇ Κρήτῃ, δι' ἰσορίας ἐπιγραφομένης, „περὶ ἀληθῦς ὑπάρξεως τῦ Διός· Ἔτι καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη πολλαπλασιάζονται αἱ τότε γενεθλιακαὶ ἰσορίαι, [redacted] ἐδὲ ἴχνος ἀληθείας εἰς αὐτάς· Ἡ ἀληθὴς ὅμως ἱσορία εἶναι αὐτή· Ἤτοι, ὁ Βασιλεὺς ὁ λατρευόμενος μετὰ θάνατον, ὁ κενὸς τάφος εἰς ὃν ἐσυνάζοντο τὰ πλήθη διὰ νὰ ψάλλωσι τὰς ὕμνας τε, ἡ γυνὴ ἡ τιμωμένη ὡς χορηγὸς τῶν χαρίτων, καὶ ὁ περιπόθητος αὐτῶν υἱὸς, ὁ ὀνομαζόμενος νομοθέτης τῶν Ἐθνῶν, εἰσὶ πράγματα ἀνύπαρκτα, καὶ μόνον τὰ παλαιὰ σύμβολα, δηλαδὴ ὁ Ὀσιρις, ἡ Ἶσις καὶ ὁ Ἅρος, προσωποθεοποιεμένα.

ἡ ἰδέα περὶ τῶν Ἠλυσίων πεδίων καὶ τῦ Ταρτάρυ.

Ὅλαι αἱ ἐπιτάφιοι τελεταὶ (αἵτινες κατὰ τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἔννοιαν ἦσαν οἰκονομικαὶ διδασκαλίαι), τόσον αἱ περὶ τῶν καταφρονήσεων ὁπῦ ἐδίδοντο τοῖς κακοῖς, ὅσον καὶ αἱ περὶ τῶν τιμῶν ὁπῦ ἐδίδοντο τοῖς καλοῖς μετὰ θάνατον, κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἐπιςεύθησαν ὡς ἀληθῆ πράγματα, καὶ ὅτι καθ' αὐτὸ ἐγίνοντο ὑπὸ τὴν γῆν εἰς τὰς ἀποθανόντας· Ὅθεν μεταφέροντες

συνήθειαν [redacted] Αἰγύπτιοι νὰ [redacted] τὰ σώματα τῶν ἀποθαμμένων, καὶ [redacted] ἦν, καὶ πλησίον ἐπι-

τες τὸ ἐπίπλαγον εἰς ὃν, ἐφεῦρον ἀπείρας φλυαρίας, αἵτινες ἦσαν τὸ πρώτιστον θεμέλιον τῆς ἐλπίδος καὶ τῆ φόβη τῶν Ε'θνικῶν· Ε'δίδον εἰς τὰ Η'λύσια πεδία καὶ εἰς τὸν Τάρταρον, τὸ ὄνομα τῆ Α'δη, ὅπερ ἐςὶ, μέγα καὶ σκοτεινὸν ὑπόγειον (εἰς τὸν ὁποῖον Α'δην λέγει ὁ Βιργίλιος (α), ὅτι κατέβη ὁ Αἰνείας (β) δὶ ἑνὸς σκοτεινῆ σπηλαίη πλησίον τῆς λίμνης Α'βέρνη, ἔσης

ἐν

(α) Οὗτος ἦν Ποιητὴς Ρ'ωμάνος, καὶ ἐγεννήθη εἴς τινα Κώμην λεγομένην Α'ντες, πλησίον τῆς πόλεως Μάντεως κατὰ τὸ φυλδ'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμε· Ε'χρημάτισεν ὁ πλέον περίφημος ποιητὴς μεταξὺ τῶν Ρ'ωμάνων. Συνέγραψεν ἐν τῆ Ρ'ώμη· Τὰ ποιήματά τε εἰσὶ τὰ Βεκολικα, τὰ Γεωργικὰ (εἰς ἃ ἐκοπίασεν ἑπτὰ χρόνες, καὶ εἶναι τὸ τελειότερόν τε ποίημα) καὶ ἡ Αἰνειὰς, εἰς ἣν ἐκοπίασε χρόνες δέκα, καὶ διὰ νὰ τὴν διορθώση, ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγη εἰς τὴν Ε'λλάδα, νὰ ἡσυχάση χρόνες τρεῖς ἐπὶ τέτω· Καθ' ὁδὸν δὲ συναντήσας τὸν Καίσαρα Αὔγυσον, ὑπέστρεψε μετ' αὐτῆ, καὶ πρὶν φθάση εἰς τὴν Ρ'ώμην, ἀῤῥωςήσας, καὶ κινδυνεύσας εἰς θάνατον, ἠθέλησε νὰ καύση τὴν Αἰνειάδα, νομίζων αὐτὴν ἀτελῆ, πλὴν τὸν ἐμπόδισαν οἱ σὺν αὐτῶ, καὶ ἐκεῖ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν νβ'. χρόνων· [illegible] εἰς τὴν Νεάπολιν [illegible] ἐτάφη, καὶ ἐπὶ τῆ τάφη ἐτέθη τὸ κάτωθεν Ε'πίγραμμα, ὅπερ ἐςὶ δίςιχον αὐτῆ τῆ ἰδίᾳ, διαλαμβάνον τὸν τόπον τῆς γεννήτεώς τε, καὶ τῆ θανάτε τε, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συγγραμμάτων τε.

„ Γείνατό με Μάντια, Καλάβρια εἶλεν, ἔχει νῦν
„ Παρθενόπη ἄδω ποίμνια, Γαῖαν, ὅπλα.

Η' Αἰνειὰς τῆ Βιργιλίε εἶναι κατὰ τὸν τρόπον τῆς Γλιάδος καὶ Ο'δυσσείας τῆ Ο'μήρε (1), [illegible] ἐκ [illegible] ἀρολ[illegible] γνώμη τῆ Κυϊντιλιανῆ (2) λέγοντος, ὅτι ὁ Ο'μηρος ἔχει ἀγχινοιαν καὶ φυσικὴν ἔμφασιν, ὁ Βιργίλιος [illegible]μέλειαν· Ο' πρῶτος νικᾷ κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ὑψηγορίαν, ὁ δεύτερος ἀναπληροῖ ἴσως αὐτὸ τὸ ἐλλεῖπον διά τινος ἀντελῆς καὶ ἀκριβες άτης φράσεως, διατηρέσης πάντοτε τὸ ἴσον.

(β) Ο' Αἰνείας ἦν Τρωαδίτης, υἱὸς Α'γχίσε, ὅςις μετὰ τὴν τῆς Τροίας ἅλωσιν διὰ πολλῆ χρόνε πλανώμενος, κατέπλευσεν εἴς τινα τῆς Γ'ταλίας αἰγιαλὸν λαμπρέτον ὀνομαζόμενον· Η'ρχε δὲ τότε Α'βοριγίνων τῶν τῇδε Γταλῶν λατίνος τινος τὴν θυγατέρα Λαϋινίαν ἔλαβεν εἰς γυναῖκα· Τέτε δὲ τελευτήσαντος ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ Αἰνείας, καὶ ἐξ αὐτῆ κατάγονται οἱ κτίτορες τῆς πρεσβυτέρας Ρ'ώμης (3).

---

(1) Ο' ποιητὴς Ο'μηρος ἐγεννήθη τριακοσίες χρόνες μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τρωάδος· Η' πατρίς τε ἀμφισβητεῖται· Ε'πτὰ πόλεις ἐφιλονείκησαν μεταξὺ των περὶ αὐτῆ τῆ προτερήματος, καὶ φαίνεται, ὅτι ἡ Σμύρνη τὸ ἔλαβεν· Ε'παξίως ὠνομάθη κορυφαῖος τῶν Ποιητῶν, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ ποιήματά τε, δηλαδὴ τὴν Γλιάδα, καὶ τὴν Ο'δύσσειαν.

(2) Ο' Κυϊντιλιανὸς ἦν Ρ'ήτωρ Ρ'ωμαῖος· Ε'γεννήθη ἐν Ρ'ώμη, ἢ ἐν Καλαγόῤῥη πόλει τῆς Ι'σπανίας κατὰ τὸ μβ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῆ· Ε'γένετο περιβόητος διὰ τὴν πολυμάθειαν, εὐγλωττίαν, καὶ χρησὰ ἤθη τε· Συνέγραψεν ἓν βιβλίον περὶ τῶν αἰτιῶν τῆς φθορᾶς τῆς εὐγλωττίας, ἐπιγραφόμενον, διάλογος τῶν Ρ'ητόρων, ὅπερ εὑρίσκεται· τέτε σύγγραμμα ἐςὶ καὶ τὸ ἐπιγραφόμενον, Ρ'ητορικαὶ παιδιαὶ, τελεώτερον τῶν ὅσων ἀφῆκαν οἱ Παλαιοὶ περὶ Ρ'ητορικῆς, καὶ συντιθέμενον ἐκ βιβλίων ιβ'. Ε'πὶ Α'δριανῆ ἦν ἐτῶν ος'., δὲν ἠξεύρομεν πόσον ἔζησεν ἔτι μετὰ τὸν Α'δριανόν.

(3) Ε[illegible]ίαν τῆ Φαιςύλε ἐν ὄρει Παλατίῳ ἤρξαντο κτίζειν τὴν πρεσβυτέραν Ρ'[illegible]ω τὸ ψνβ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ ὁ Ρ'ῶμος καὶ Ρ'ωμύλος οἱ αὐτάδελφοι,

ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Νεαπόλεως· Ἔτι δὲ ὁ Ὀβίδιος λέγει ὅτι κατέβη ἐκεῖ καὶ ὁ Ὀρφεὺς (α) δι' ἑνὸς τόπου σκοτεινοῦ, κειμένου εἴς τι πυκνὸν δάσος ἐν τῇ Λακωνίᾳ), φανταζόμενοι ὅτι αὐτὸς ὁ Ἅδης ἦν τόπος, εἰς ὃν ἀπήρχοντο αἱ σκιαὶ, ἤτοι αἱ ψυχαὶ τῶν θνησκόντων, διὰ νὰ κριθῶσι, καὶ νὰ μείνωσιν ἐκεῖ αἰωνίως (β)· Κριτὴν τοῦ Ἅδου τὸν Μίνωα, μυθώδη νομοθέτην τῆς

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

(α) Τὸν Ὀρφέα, γράφουσιν, ἐξ Οἰάγρου καὶ Καλλιόπης γενέσθαι· Ἄλλοι δὲ, Ἀπόλλωνος λέγουσιν υἱὸν, καὶ Μακεδόνων τῆς Ὀδρυσίδος βασιλεύσαντα, καὶ ὅτι ἔζη πρὸ τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἄριστος ἦν ἡ κιθαρῳδία, καὶ ὡς τὸν Πλούτωνα καὶ τὴν Περσεφόνην ᾠδαῖς ὑποτεύσαντα, καταβῆναι, εἰς Ἅδην, καὶ δοῦρον λαβεῖν τὴν γυναῖκα Εὐρυδίκην· Οὕτω δὲ θέλγειν ταῖς ᾠδαῖς, ὡς καὶ θηρία καὶ ὄρνεα, καὶ δὴ καὶ ξύλα καὶ λίθους συμπεριφέρεσθαι ὑφ' ὑδονῆς· Τελευτᾷ δὲ διασπασαμένων αὐτὸν τῶν Θρακίων καὶ Μακεδόνων γυναικῶν ἐπὶ πολλαῖς προφάσεσιν· Ὁ ποτὲ δὲ ἥρως, ἔπειτα καὶ θεὸς ἐχρημάτισε, καὶ ὁ ναὸς αὐτοῦ παντελῶς ἦν γυναιξὶν ἄβατος· Σώζονται ὑπὸ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὕμνοι τινὲς καὶ ἄλλα ποιητικὰ συγγράμματα.

(β) Οἱ παλαιοὶ ἤθελον ὅτι μεταξὺ τῆς Βρεττανίας καὶ Θούλης ἀπέρχονται αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων, καὶ οἱ κατοικοῦντες παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ὠκεανοῦ, τοῦ παρὰ τὴν ἄνωθεν Βρεττανίαν, ἦσαν ἰχθυοθῆραι, ὑποτελεῖς τῶν Γαλλῶν, φόρους ὅμως δὲν ἐπλήρωναν, μὲ τὸ νὰ ἤθελον ὅτι αὐτοὶ παρέπεμπον τὰς ψυχὰς τῶν θνησκόντων· καὶ ἐδόξαζον, ὅτι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας των, ἀφ' ἑσπέρας ἐκοιμῶντο, εἶτα ἠγείροντο, ἀκούοντες τῶν θυμῶν αὐτῶν χρεμένων, καὶ φωνῆς ὅπου τοὺς ἐκραζε πρὸς τὸ ἔργον των· Ὅθεν ἔτρεχον πρὸς τὸν Αἰγιαλὸν, καὶ εὕρισκον πλοιάρια ἡτοιμασμένα ξένα, ἀνθρώπων κενὰ, εἰς ἃ ἐμβαίνοντες ἐκωπηλάτουν, καὶ ἦθαν βάρος εἰς τὰ πλοῖα, ὡσὰν νὰ ἦσαν φορτωμένα ἀπὸ ἀνθρώπους, πλὴν τινὰ δὲν ἔβλεπον· καὶ ἐνταυτῷ κατέβαινον εἰς τὴν Βρεττανίαν νῆσον, ὅπου ἤκουον τὰς φωνὰς ἐκείνων ὅπου τοὺς ἐδέχοντο, μετρῶντες αὐτοὺς, καὶ ὀνομάζοντες ἰδίως ἕκαστον, τόν τε πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, τὴν τέχνην, τὸ ἀξίωμα, καὶ τὰ λοιπά· καὶ ἐπαναστρέφοντες, ἔθλεπον τὰ πλοῖα αὐτῶν κενὰ βάρους· καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐρμυάρεν, ἐξ ὧν ἔδοξε τοῖς πολλοῖς τὰς ψυχὰς τῶν θνησκόντων ἐναρέτων εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων ἀπέρχεσθαι.

δελφοι, ἀπόγονοι τοῦ Αἰνείου, καὶ γυναῖοι τοῦ Νομήτορος γόνοι τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Σιλβίας ἢ Ῥέας, Ἴλιας λεγομένης· Ἥτις Ῥώμη δώδεκα μίλια ἀφίσται τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τιβέριος ποταμοῦ, καὶ τοῦ Αἰγιαλοῦ τοῦ Τυρρηνοῦ πελάγους πρὸς Βορρᾶν· Πόλις λαμπροτάτη διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ἀρχαιότητας, καὶ μεγαλοπρεπέστατα παλάτια· Κεφαλὴ ἁπάσης τῆς Ἰταλίας, ἐν ᾗ ἐστὶν ὁ Παπικὸς θρόνος· Ἡ περίμετρος αὐτῆς εἶναι δεκαπέντε μίλια· Πρωτεύουσα Ἐκκλησία ταύτης εἶναι ἡ Βασιλικὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐν Λατεράνῳ, ἀλλ' ἡ τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν τῷ Οὐατικανῷ ἐστὶν ὡραιοτάτη, καὶ μεγαλοπρεπεστάτη ἁπασῶν τῆς οἰκουμένης, πρὸς ἣν παράκειται τὸ περιφανέστατον Οὐατικανὸν παλάτιον τῶν Ποντιφίκων· Αὕτη ἡ Ῥώμη ἔφθασεν εἰς μεγάλην δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἕως τοῦ καιροῦ Ὀνωρίου τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμαίων· Ἀλώθη ά. ὑπὸ Σενώνων τῶν Γαλλων ἔτει ἀπὸ κτίσεως αὐτῆς τξβ'. 362
β'. ὑπὸ Γότθων ἐν ἔτει υιθ'. ἀπὸ Χριστοῦ· γ'. ὑπὸ τῶν Οὐανδάλων ἐν ἔτει υνέ. καὶ ἐν 455
ἔτει αφκζ' κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ Ἱσπανικοῦ στρατεύματος τοῦ ε. Καρόλου, καὶ ἐλεεινῶς κατελεηλατήθη· Τὸ φρούριον αὐτῆς, ὅπερ πάλαι ἐλέγετο λόφος Ἀδριανὸς, ταυτὸν δὲ, Castel Sant'Angelo, ἤτοι Ἀκρόπολις τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου, ὠχυρώθη τὰ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Πάππα Οὐρβανοῦ τοῦ ἡ.

Εἶτα αὕτη ἡ Ῥώμη μὲ τοὺς ὑπ' αὐτὴν τόπους ἦλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάππα,

τῆς Κρήτης, λέγοντες ὅτι γεγέννηθη ἐκεῖ ὁμοῦ μὲ τὰς δύω τὰ συντρόφους, τὸν Αἰακὸν, καὶ τὸν Ῥαδάμανθυν (α). Πλὴν αὐτὰ τὰ τρία ὀνόματα δὲν εἶναι

(α) Ἡμεῖς εὑρίσκομεν εἰς τὴν Γεωργίαν, ὅτι ὁ Ῥαδάμανθυς καὶ Μίνως ἦσαν ἀδελφοὶ, καὶ υἱοὶ Λυκάονος. Ὁ Μίνως καὶ Βασιλεὺς τῆς Κρήτης.

Pontifex [redacted] Ὅπερ ὄνομα ἔδωκε ποτὲ Νεμᾶς ὁ Ῥωμαίων νομοθέτης τῷ μεγάλῳ Γερεῖ, ὅσις διὰ τῶν αὐτοῦ εὐχῶν ἐποίησε τὸν Θύμβριν ἢ Τίβεριν ποταμὸν (ῥεόμενον διὰ βιαίου ῥεύματος, καὶ καταῤῥεόμενον τὴν ἀφύρων, ἤτοι τὸ πρεσβύτατον ζεῦγμα), νὰ φέρεται εὐτάκτως καὶ ἀβλαβῶς. [redacted]

[redacted] ποτὲ μὲν ἐγίνοντο Αὐτοκράτορες καὶ βασιλεῖς τῆς Ἰταλίας αὐτόχθονες, ποτὲ δὲ ξένοι. Τελευταῖον ἐδιορίσθη νὰ γίνωνται Αὐτοκράτορες μόνον ἐκ τῶν Πριγγίπων τῆς Γερμανίας, ἢ κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν αὐτῶν Πριγγίπων, ἢ κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Πάππα, ἢ καὶ διὰ τῆς συμβολῆς ἀμφοτέρων. [redacted]

Ετη 752 410 1162 [redacted] ἀπὸ Ῥώμης τοῦ κτίτορος καὶ πρώτου Βασιλέως αὐτῆς ἕως Ὀνωρίου καὶ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου. Ἐπὶ τοῦ ὁποίου Ὀνωρίου ἐκυρίευσεν αὐτὴν [redacted] ἀρχος [redacted] τῶν Γότθων ἐν ἔτει υἱ. ἀπὸ Χριστοῦ ὡς εἴπομεν. Ἐκτὸς τῆς ἐξουσίας ἐπ' αὐτὴν τὴν Ῥώμην τῆς Γερουσίας καὶ τῶν Πάπων, καὶ τῆς ἐξουσίας τῶν Ἐξάρχων, σαλευόντων ὑπὸ Γερουσιανοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ἀνατολῆς ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε τὴν Ἰταλίαν ὁ Βελισσάριος. Οἵτινες Ἔξαρχοι ἐκάθηντο ἐν Ῥαβέννῃ, ἕως ὅτε τότε ἡ Ῥώμη κατηδαφισμένη, ἕως ὅτου οἱ Λογγοβάρδοι ἐλθόντες ἀπεδίωξαν αὐτούς, καὶ τότε ἀπεδίωξεν ἀπὸ πάσης τῆς Ἰταλίας Κάρολος ὁ Μάγνος, περὶ οὗ εἴπομεν.

Διαιρεῖται τανῦν ἡ Ἰταλία εἰς μέρη τρία, ἤτοι εἰς τὴν Βορείαν (ἥτις ἦν Γαλλία Κισαλπίνα ἐλέγετο), εἰς τὴν Μεσημβρινὴν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἰδίως Ἰταλία, καὶ εἰς τὰς νήσους τῆς Ἰταλίας· καὶ εἰς μὲν τὸ βόρειον μέρος τῆς Ἰταλίας εἰσὶ Δομίνια (ἤτοι Κυριότητες) ταῦτα.

Α'. Ἡ Δεσποτεία τῆς Ἀριστοκρατίας τῶν Ἐνετῶν, ἥτις λέγεται κοινῶς κατὰ τὲς Ἰταλὲς γάτο δὶ Βενέτζια.
Β'. Τὸ Δουκὸς τῆς Σαβαυδίας, κοινῶς Πιεμόντε.
Γ'. Τῆς Ἀριστοκρατίας τῶν Γενουησίων, κοινῶς Γενοβεζάτο.
Δ'. Τὸ Μεδιολανικὸν Δουκάτον, κοινῶς Μιλάνο.
Ε'. Τὸ Δουκὸς τῆς Μόδενας.
ς'. Τὸ Δουκὸς τῆς Πάρμας.
Ζ'. Τὸ Δουκὸς τῆς Μάντουας, καὶ τὸ Μόντε Φερράδε.
Η'. Σμικραὶ Σατραπεῖαι ἄλλων Δουκῶν, οἷον τοῦ Δουκὸς τῆς Μιράνδολας, τοῦ Δουκὸς τῆς Γουαστάλλε, καὶ ἕτεραι ἄλλαι ἐλάσσονες.

Εἰς δὲ τὸ μεσημβρινὸν μέρος εἰσὶ.

Α'. Ἡ Δεσποτεία τοῦ Πάππα τῆς Ῥώμης, κοινῶς γάτο δέλλα Κιέζα.
Β'. Τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως.
Γ'. Τοῦ μεγάλου Δουκὸς τῆς Ἑτρουρίας, κοινῶς γάτο δὲ γραὶ δούκα δὶ Τοσκάνα.
Δ'. Τῆς ἐν Λούκᾳ κοινότητος, κοινῶς ἴλ Λουκίζε.
Ε'. Τὸ τῆς Μάσσης, κοινῶς Δουκάτο δὶ Μάσσα.
ς'. Τὸ Πλεμβηνὸν Πριγγεπάτον, κοινῶς δὶ Πιομπίνο.
Ζ'. Ἡ σμικρὰ Ἐπαρχία τῆς κοινότητος τοῦ Ἁγίου Μαρίνου, κοινῶς Τερριτόριο δὶ σὰν Μαρίνο.

Νῆσοι

εἶναι ἄλλο, εἰμὴ τρία ψιλὰ ὀνόματα. [illegible] τὸ Ἅδου, δηλοῖ [illegible]τὴ τῶ Ἅδου, [illegible] ὀνόματα, ἅτινα ἐσήμαινον οἰκονομικὴν κρίσιν παρὰ τοῖς [illegible] αἱ Μοῖραι διὰ νὰ παρακινήσωσι τὸ πλῆθος εἰς τὴν ἀρετὴν, ᾗ νὰ τὸ βασάζωσι χαλινωμένον ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα, ἀλλ' ὄχι ὅτι ἦσαν τρία ὑποκείμενα, ὁπῶ ἔζησαν ποτὲ εἰς τὸν Κόσμον. Ἔτι (κατὰ τὴν διεφθαρμένην θέλησιν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνῳ τῶ καιρῶ) αὐτὸς ὁ Μίνως ἔλαβεν ἓν μέγα προτέρημα ἀπὸ τὴν τύχην, ἔδωκεν αὐτῷ δηλαδὴ ἓν ἀγγεῖον, ἐν ᾧ ἦσαν κεκλεισμέναι αἱ τύχαι τῶν ἀνθρώπων, ᾗ τὸν ἠνάγκασε νὰ κατοικῇ ἀϊδίως εἰς τὸν Ἅδην, ᾗ ἐκεῖ νὰ εἶναι παντοτινὸς Κριτής.

Ὁ Ὄσιρις, ὅσις εἰς τὰς ἐνταφιασμὰς προῆγεν τῶ λειψάνῳ, τὸ κριτηρίῳ, ᾗ πάσης τῆς Ἐπιταφίῳ παρατάξεως, ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ δείξῃ τὴν λαμπρότητα ἐκείνης τῆς τελετῆς, ἔλαβε ᾗ αὐτὸς τὴν ἰσορίαν τῳ, μετονομασθεὶς Πλάτων, ᾗ πρόεδρος θεὸς τῆς κατοικίας τῶν νεκρῶν. Ἔλεγον ὅτι ἥρπασε τὴν Περσεφόνην, θυγατέρα τῆς Δήμητρος, ἀντλῆσαν ὕδωρ ἐκ τῶ φρέατος τῆς Ἀρεθούσης ἐν Σικελίᾳ, ᾗ τὴν ἔλαβεν εἰς γυναῖκα, ἥτις ἐξ ἐνὸς τοιούτῳ συνοικεσίῳ [illegible] βασίλισσα τῶ Ἅδῃ.

Ἤθελον, ὅτι ὁ τόπος ἐκεῖνος, δηλαδὴ ὁ Ἅδης, νὰ ἐμπεριεῖχε τὸν Τάρταρον, τὰ Ἠλύσια πεδία, ᾗ πέντε ποταμὲς, ἤ λίμνας, ἤτοι τῆς Στυγος, τῶ Κωκυτῶ, τῆς Ἀχερσίας, τῆς Λήθης, ᾗ τῶ Πυριφλεγέθοντος. Ὁ Τάρταρος ἦν ἡ κατοικία τῶν κακῶν, ᾗ τὰ Ἠλύσια πεδία ἡ κατοικία τῶν Ἡρώων. Τὸν τρικέφαλον σκύλον, ὁπῶ ἐτίθεντο νὰ φυλάττῃ τὸν ἱερὸν, ὡς εἴπομεν, ὠνόμασαν Κέρβερον, λέγοντες, ὅτι ἴσατο πάντοτε φύλαξ τῆς πύλης τῶ Ἅδῃ, διὰ νὰ μὴν ἐξέρχωνται οἱ ἀποθανόντες, ὅτε νὰ εἰσέρχωνται οἱ ζῶντες. Ἤθελον, ὅτι αἱ ψυχαὶ, πρὶν φθάσωσιν εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον τῶ Πλάτωνος, ᾗ εἰς τὸ Κριτήριον τῶ Μίνωος ἔπρεπε νὰ διαβῶσι τὴν Ἀχερσίαν διὰ τῆς σκάφης τῶ Χάρωνος (ὅτως ὠνόμασαν ἐκεῖ-

---

Νῆσοι δὲ τῆς Ἰταλίας εἰσίν.

Ἡ Σικελία.
Ἡ Σαρδὼ, κοινῶς Σαρδηνία.
Ἡ Κύρνος, κοινῶς Κέρσικα.
Ἡ Μελίτη, κοινῶς Μάλτα, ᾗ ἄλλαι σμικραί.

Διὰ τῶν Ἄλπεων ὀρέων διαιρεῖται κατὰ Βορρᾶν ἡ Ἰταλία τῆς Γερμανίας, ᾗ τῆς Γαλλίας κατὰ Δυσμὰς, ἔχουσα ἀπὸ Ἀνατολῶν τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, ᾗ τὸ Γώνιον, ὅπερ ἀπὸ Μεσημβρίας τὸ Τυρρηνὸν, ᾗ τὸ Διγυσικόν.

Ἰσέον ὅτι ἡ Ἰταλικὴ διάλεκτος οὐκ ἦν ἀρχαία, ἀλλ' ἤρξατο ἐπὶ Θεοδωρίχου ἑνὸς τῶν Βασιλέων τῶν Γότθων ὅσις ἐμιμήθη τὰς Ῥωμαίας ᾗ κατὰ τὴν στολὴν, ᾗ κατὰ τὰς νόμους, ᾗ κατὰ τὴν διάλεκτον, ᾗ ἔκτοτε ἤρξαντο οἱ μὲν Γότθοι ὁμιλεῖν Λατινιστὶ, οἱ δὲ Λατῖνοι βαρβαρικῶς, ᾗ ἐκ ταύτης τῆς μίξεως ἀνεφύη ἡ Ἰταλικὴ διάλεκτος, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστῦ υογ'. ἐπὶ Ζήνωνος Αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων. Πρότερον γὰρ ἐλαλεῖτο ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καθαρῶς ἡ Λατινικὴ ᾗ ἡ Ἑλληνικὴ φωνὴ, ᾗ μάλιστα εἰς τὰ παλάτια τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης.

НБ ОНУ імені І.Мечникова

ἐκεῖνον τὸν πορθμέα τῶν νεκρῶν). Αὕτη ἦν ἡ ἐλεεινὴ μεταβολὴ ἐκείνης τῆς χρησιμωτάτης οἰκονομίας εἰς τὸ νὰ κατέχῃ τὸν λαὸν συνεσταλμένον· ἢ μὲ τὸ νὰ ἀπωλέσθη ἢ αὐτὴ εἰς τὴν κοινὴν καταστροφὴν τῆς συμβολικῆς γραφῆς, ἐχρησίμευσεν ὡς ὕλη τῶν παραλόγων ἱστοριῶν ἢ διηγήσεων, ἐξ ὧν γέμει ἡ Ἐθνικὴ ἀρχαιότης.

Περὶ Καταγωγῆς τῶν Πνευμάτων κατὰ τὸς Ἐθνικούς.

Οἱ Αἰγύπτιοι, ἀφ' ἧ μετέβαλον τὰ ψηφία τῆς παλαιᾶς αὐτῶν γραφῆς εἰς τόσας εὐεργετικὰς δυνάμεις ἤτοι θεὸς, μὴν ἐννοῦντες πλέον ὅτε τὴν ἔννοιαν τῶν τερατωδῶν ἀγαλμάτων, τὰ τετραγώνα ἐκεῖνα ὅπου ἐπαράστηνε τὸν Κατακλυσμὸν ἢ τὰ μετέωρα, ἐφαντάσθησαν εἰς τὴν μωρὰν αὐτῶν φαντασίαν, ὅτι εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ Πλάτωνος, ἀρχηγοῦ τοῦ Ἔθνους τῶν Πιτ[illegible] οἵτινες κατώκησαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Λιβύης ἢ ἦσαν ἐχθροί των ἄσπονδοι· Διότι ἡ ἐκείνων θρησκεία ἢ τὰ ἤθη (κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου) ἦσαν Μελπομένη πάντη ἐναντία τῶν Αἰγυπτίων· ἢ διὰ τοῦτο ὁ ψευδὴς ζῆλος τῆς θρησκείας ἀπεκατέστησεν αὐτοὺς τὸ ὄνομα τοῦ Πλάτωνος κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἐς ἄκρον μισητὸν ἢ ἀποτρόπαιον· ἢ καθὼς ὁ Ὄσιρις, ὁ κοινὸς αὐτῶν πατὴρ, ἐνομίζετο αἴτιος παντὸς ἀγαθοῦ συμβαίνοντος ἐν Αἰγύπτῳ, οὕτως ὁ Πλάτων ἐνομίζετο αἴτιος παντὸς κακοῦ, ἢ ἓν πονηρὸν πνεῦμα, ὅπου ἐνασχολεῖτο πάντοτε εἰς τὸ νὰ τοὺς κακοποιῇ, ὅθεν τὸν ὠνόμασαν αἴτιον πάσης κακίας· Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη τὸ παρ' αὐτοῖς δόγμα, τοῦ ὅτι ὁ Κόσμος ἐδεσπόζετο ἀπὸ δύω πνεύματα ἐναντία ἢ ἐχθρικὰ, εὑρισκόμενα εἰς παντοτινὸν πόλεμον, ἐξ ὧν τὸ μὲν, καλὸν, τὸ δὲ, κακόν· Οἱ Αἰγύπτιοι τοσοῦτον ἐμίσησαν αὐτὸν τὸν Πλάτωνα, ὥστε οὐδὲν λαμπρότερον ἢ χαριέστερον ἦν αὐτοῖς ἀπὸ τὴν νίκην τοῦ διοικητοῦ τῶν θεῶν ἐναντίου ἐκείνου τοῦ ἐχθροῦ, ἢ οὐδὲν ἐμίσουν πλέον τοῦ Πλάτωνος, ὃν περ οὐδὲ ἤθελον πλέον νὰ ὀνομάσωσιν ἐν τῷ αὐτῷ ὀνόματι, ἀλλὰ μεταβάλλοντες τὰ στοιχεῖα τοῦ ὀνόματός του, τὸν ὠνόμασαν Τυφῶνα· Πλὴν αὐτὸ τὸ τετράγωνον, ὅπερ ὠνόμαζαν εἰκόνα τοῦ Πλάτωνος, ἐννοούμενον κατὰ τὴν πρώτην ἢ ἁπλῆν αὐτοῦ σημασίαν, ἂν ἦν ἄλλο, εἰμὴ τὸ σημεῖον τοῦ κατακλυσμοῦ, ἐχθροῦ τοῦ Ἡλίου ἢ τῆς Γῆς.

Τ

Ὁ σαυρος, δηλαδὴ τὸ σημεῖον τῆς ὑψώσεως τῶν ὑδάτων (ὅσις δεδεμένος μὲ μίαν ἄλυσον, ἢ βασαζόμενος διὰ τῶν χειρῶν τοῦ Ὀσίριδος, ἢ τοῦ Ὥρου, ἐχρησίμευε πρὸς διάταξιν τῆς Γεωργικῆς), μετεβλήθη παρὰ τῆς ἐκείνων φαντασίας εἰς πρᾶγμα πάντη διάφορον· Εἰς τὴν αὐτῶν νέαν γραφὴν, καθὼς ἔτι ἢ εἰς τὴν τῶν Ἑβραίων, Ἑλλήνων, ἢ Λατίνων, τὸ στοιχεῖον Τ, ἐξ οὗ ἄρχεται ἡ λέξις Τυφὼν ὁμοιάζει μὲ τὸν σαυρὸν· Λοιπὸν βλέποντες τὸν σαυρὸν δεδεμένον μὲ τὴν ἄλυσον, ἢ βασαζόμενον ὑπό τινος χειρὸς, ἐφάνη αὐτοῖς χαρακτὴρ σημαίνων τὸν Τυφῶνα ἀλυσοδεμένον παρὰ

τοῦ

τῆ Ὀσίριδος (ὅτι δὲ ὁ ταυρὸς ἐνομίζη παρὰ τῶν μετέπειτα Αἰγυπτίων ὁ ἁλυσοδεσμένος Τυφων, καὶ ἑπομένως ὁ τότε δεσμὸς ἐλευθερία τῆ κακῆ, δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν· Ἐπειδὴ εἶχον συνήθειαν νὰ χρεμῶσι ταυρὲς ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν ἀθενῶν, καὶ τῶν βρεφῶν αὐτῶν, ἔτι νὰ βάλωσιν αὐτὲς καὶ εἰς τὰ ὀδόντια μὲ τὰ ὁποῖα ἐνείλισσον τὰς ἑαυτῶν μέμμιας (α), καθὼς ἡμεῖς τὲς εὑρίσκομεν ἐν αὐταῖς καὶ μέχρι τῆ νῦν)· Αὐτὸς ὁ ἁλυσοδεσμένος ταυρὸς ἦν, ὡς αὐτοὶ ἐνόμιζον, τὸ ἐχθρικὸν πνεῦμα, ἤτοι ὁ Τυφων, καὶ ἐκεῖνος ὁπῆ τὸν ἐβάσταζεν, ἦν τὸ σωτήριον πνεῦμα, ἤτοι ὁ Ὄσιρις, ὁπῆ τὸν ἐμπόδιζεν ἀπὸ τῆ νὰ τὲς βλάψη, καὶ ὁπῆ τὲς διεφύλαττε πάντοτε ἀπὸ τὰ κακά.

Περὶ τῆ πολλαπλασιασμῆ τῶν Πνευμάτων κατὰ τὲς Ἐθνικές.

Αὕτη μὲν ἡ συνήθεια, τῆ νὰ χρεμῶσι ταυρὲς ἐπὶ τὲς τραχήλες τῶν νηπίων, τῶν ἀθενῶν, καὶ τῶν νεκρῶν, διὰ νὰ χαλινώνωνται δι' αὐτῆ τῆ τρόπε αἱ δυνάμεις τῆ ἐχθρικῆ πνεύματος, ἐφάνη τόσον ἀλεξιτήριος, ὥστε εὐθὺς διεδόθη καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ ἔθνη· Οἱ πρῶτοι ὁπῆ ἐδέχθησαν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων τὰ πνεύματα (καθὼς μᾶς βεβαιοῖ ὁ Πλάταρχος), ἦσαν οἱ Πέρσαι, εἰς τὲς ὁποίες ἐπροχώρησεν αὕτη ἡ ἔξοχος διδασκαλία δι' ὀνόματος τῆ Ὀρισμὰν, καὶ Ἀριμανὲ, ἐκεῖθεν διεσπάρη εἰς τὴν Χαλδαϊκὴν γῆν, ἔπειτα καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀσίας, ὁπῆ τὰ ὑπεδέχθησαν πολλαπλασιάζοντές τα· Διότι ἐκτὸς τῆ κακοποιῆ πνεύματος, ὁπῆ οἱ Αἰγύπτιοι ἐσχημάτισαν ἀπὸ μόνον τὸ ἄγαλμα τῆ ὑδατείε θηρὸς, εἰς τὴν Ἀσίαν μετεβλήθησαν ἔτι εἰς ἄλλα τόσα πνεύματα ὅλα τὰ ἄλλα τερατώδη ἀγάλματα τῆ τετραγώνε, ἅτινα ἐσύνθετον τὴν πολυάριθμον αὐλὴν τῆ Ἡγεμόνος των· Παρελθόντος δὲ τῆ χρόνε αὐτὰ συναριθμήμενα, πολλαπλασιαζόμενα, καὶ μετατιθέμενα, ὠνομάθησαν μὲ ἄλλο ὄνομα, δηλαδὴ Δαίμονες· καὶ ἤθελον, ὅτι αὐτὰ ἐφαίνοντο εἰς τὲς ἀνθρώπες, ἢ διὰ νὰ τὲς ὑπηρετῶσιν, ἢ διὰ νὰ τὲς πειράζωσιν, ἢ διὰ νὰ τὲς δοκιμάζωσιν· Ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Θαλῆς ἦσαν οἱ πρῶτοι, ὁπῆ ἔφερον τὲς δαίμονας ἀπὸ τὴν Ἀσίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔπειτα ὁ Πλάτων τὲς ἀνανέωσε, καὶ καλωπίζων αὐτὲς, ἐδίδασκεν, ὅτι ἦσαν ποιήματα, κατώτερα μὲν τῶν θεῶν, ἀνώτερα δὲ τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὅτι, κατοικῶντα εἰς τὴν μέσην τῆ ἀέρος, εἶχον τὴν ὑπηρεσίαν τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν Θεῶν καὶ ἀνθρώπων, προσφέροντα τὲς θυσίας καὶ δεήσεις τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὲς θεὲς, καὶ φέροντα τὴν προσαγὴν τῶν θεῶν πρὸς τὲς ἀνθρώ-

(α) Τὰ βαλσαμωμένα σώματα τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ὅσα μέχρι τῆς σήμερον εὑρίσκονται συγκεχωσμένα ἐ[illegible] ὀνομάζεσιν οἱ Ἰταλοὶ Μεμμιας.

Εὗρον εἴς τι σημειωματάριον, ὅτι ποτὲ καὶ οἱ Τοῦρκοι εἶχον κεχαραγμένον ἐπὶ τῆ μετώπε αὐτῶν τὸ τῆ ταυρῆ σημεῖον, ἕτω δέξαν (φησὶν) ταῖς μητράσιν εἰς ἀπαλλαγὴν τῆ λιμῆ, καὶ εἶναι πιθανὸν νὰ τὸ ἔλαβον ἀπὸ τὲς Πέρσας.

ἀνθρώπες· Ο"θεν τὰ ἤθελον καλὰ ϗ εὐεργετικὰ ποιήματα· Α'λλ' ἀποθανόντος τῦ Πλάτωνος, οἱ μαθηταί τε, οἵτινες δὲν ἐγίνωσκον ἄλλο εἶδος πνευμάτων, εἰμὴ ἐκεῖνο τῦ διδασκάλε των, μὴ ὄντες ἱκανοὶ νὰ δώσωσι λόγον περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, ϗ μὴ ἔχοντες βάσιν πρὸς ςηριγμὸν τῆς αὐτῶν ὑπάρξεως, ἠκολούθησαν τὸ μέρος ἐκείνων, ὁπῦ ἐδόξαζον τὰ πνεύματα τῦ πρώτε τύπε, ἤτοι τὰ κακὰ ϗ ἐχθρικὰ τῶν ἀνθρώπων· Λοιπὸν ςοχαζόμενοι οἱ Ε'θνικοὶ τὰ πνεύματα κατὰ δύω θεωρίας, ἐναντίας ἀπ' ἀλλήλων, δηλαδὴ κακὰ, κατὰ τὸ σύςημα τῶν Αἰγυπτίων, ϗ καλὰ κατὰ τὸ σύςημα τῦ Πλάτωνος, δὲν ἐδύναντο νὰ συμβιβάσωσι τὰς ἰδέας των, διότι ἕκαςος διϊσχυρίζετο νὰ δεφενδεύσῃ τὰ τῆς αὐτῦ αἱρέσεως, ϗ νὰ ἀποβάλῃ τὰ τῆς ἄλλης· Ο"θεν διὰ νὰ παύσωσιν αἱ φιλονεικίαι, ϗ διὰ νὰ μὴν ἀδικηθῇ ἑδέτερον τῶν μερῶν, εὑρέθη εὔλογον νὰ τεθῶσι ϗ αἱ δύω τάξεις τῶν πνευμάτων· Τότε λοιπὸν ἐγένετο ἓν νέον σύςημα, ὅπερ ἐμέτεχεν ἑκάςε τῶν προρρηθέντων, δηλαδὴ γενικὴ σύναξις καλῶν ϗ κακῶν, ὅσα ὠνειρεύθη ἕως τότε ἡ ἀνθρώπινος ἀφροσύνη· Ε'τι οἱ Ἰσραηλῖται διὰ τῆς συνεχῦς πραγματείας, ὁπῦ εἶχον μὲ τὲς Ε'θνικὲς, ἔμαθον αὐτὴν τὴν περὶ πνευμάτων διδασκαλίαν, ϗ τὰ ὠνόμασαν δαίμονας κατὰ τὴν τῶν Περσῶν συνήθειαν· Ω"ςε τόσον ἡ Ε'θνικὴ θεολογία, ὅσον ϗ ἡ Ἰουδαϊκὴ Γραφὴ (α), γέμεσι Πνευμάτων ϗ Δαιμόνων, καταγομένων ἐκ μιᾶς ϗ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ἤτοι ἀπὸ τὰ ἀγάλματα τῦ τετραγώνε, εἰς τὰ ὁποῖα ἔδωκαν αὐτὴν τὴν γελοιώδη ἑρμηνείαν.

Περὶ τῆς αἰτίας τῶν ἀποκρύφων μυςηρίων τῶν Γερέων τῆς Αἰγύπτε.

Α'φ' ἧ ἐτερεώθη εἰς τὴν πρόληψιν τῦ χυδαίε λαῦ, ὅτι τὰ συμβολικὰ ἀγάλματα ἦταν τῳόντι τόσα ὑποκείμενα τῶν προγόνων των, ϗ ἔφοροι τῆς πατρίδος των, οἵτινες ἀφ' ἧ ἀπέθανον, μετετέθησαν εἰς τὸν Οὐρανὸν, ϗ ὅτι τὰ ἀγάλματα τῦ τετραγώνε ἦσαν τόσα πνεύματα, οἱ Γερεῖς, οἵτινες εἶχον τὴν φροντίδα αὐτῶν τῶν ἀγαλμάτων, δὲν ἐδύναντο πλέον νὰ τὲς καταπείσωσιν εἰς τὰ ἀληθῆ αὐτῶν σημαινόμενα· Ο"θεν ἐβιάθησαν νὰ ἀφήσωσι τὴν ἀπάτην νὰ τρέχῃ, ϗ μεταξὺ των ἐφύλαττον τὴν ἐνθύμησιν τῆς ἀρχαίας διδασκαλίας ἐκείνων τῶν ἀγαλμάτων, ϗ τῆς ἀξιοδακρύτε πλάνης τῆς προξενηθείσης ὑπ' αὐτῶν· Ε'ντεῦθεν ἤρξαντο τὰ ἀπόκρυφα μυςήρια

(α) Ἰουδαϊκὴν Γραφὴν τὴν ἐκτὸς τῶν Κανονικῶν βιβλίων ἐννοεῖ, ἥτις γέμει τῇ ἀληθείᾳ ἀπὸ μύθες ϗ φλυαρίας τῶν Ῥαβίνων· Περὶ ἧς ϗ ὁ Α'πόςολος Παῦλος πρὸς Ε'βραίες ,, κεφ. ά. λέγει, μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις· ϗ ὅςις θέλει, ἂς ἀναγνώσῃ τὸ ἐπιγεγραφόμενον, Ἰουδαϊκὴ θρησκεία, διὰ νὰ ἰδῇ ἐκεῖ δαιμόνων ϗ πνευμάτων ὀνόματα ἄπειρα.

μηνολόγιον

ρια τῶν Γερέων τῆς Αἰγύπτε πάντη διάφορα τῆς πίσεως τε λαε· Αὐτοὶ οἱ Γερεῖς ἤξευρον ὅτι αὐτὰ τὰ ἀγάλματα δὲν ἦσαν ἔτε ἄνθρωποι, ἔτε θεοὶ, ἔτε πνεύματα, ἀλλὰ τὰ ψηφία τε παλαιε Ἀλφαβήτε, ἢ ἓν κοινὸν μηνολόγιον· Γινώσκοντες ὅμως τὴν ἀναισθησίαν ἢ ἀλογίαν τε λαε, ὅσις ἀφ' ἑ ἅπαξ διὰ τῆς αὐτε ἀνατροφῆς, ἢ διά τινος ἄλλης αἰτίας ἐντυπώση εἰς τὸν νᾶν ἓν σφάλμα, μίαν πρόληψιν, ἢ μίαν ἰδέαν ἄφρονα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ αἰσθανθῆ πλέον τὸ σφάλματε, ἢ ὅτι ὁ ψευδὴς ζῆλος τῆς θρησκείας (ὅσις εἰς τὸν λαὸν εἶναι μανιώδης ἢ φρενικὸς), ἀναμφιβόλως ἤθελε προξενήση θρήνες εἰς ὁποιον ἤθελε τολμήση νὰ ἀρνηθῆ τὴν ἱσορίαν ἢ ὕπαρξιν τῶν θεῶντε, διὰ νὰ μὴ διεγείρωσι τὴν μανίαντε, δὲν ἐτόλμων πλέον νὰ φανερώσωσιν εἰς αὐτὲς, ὅτι ἀντὶ νὰ λατρεύωσι πλῆθος ψευδωνύμων θεῶν, ἔπρεπε νὰ πιςεύωσι τὸν μόνον ἀληθῆ θεόν· Λοιπὸν ἡ ἰσχυρογνωμία τε λαε πρὸς ςήριξιν τῶν θεῶντε ἢ τῆς θρησκείαςτε, ἐβίασε τὲς Γερεῖς νὰ βασάζωσι κεκρυμμένην τὴν ἀλήθειαν· Οἵτινες, ἀγκαλὰ ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ἐλυπῶντο διὰ τὴν πώρωσιν τε λαε, ἀπὸ τὸ ἄλλο ἐπαρηγορῶντο, ἡξεύροντες μυσικῶς τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν διεφύλαττον ἐπιμελῶς, ἢ μετεδίδον εἰλικρινῶς τοῖς γνησίοις τῶν ἀπογόνοις τῶν· ἢ ἂν τις ἐξ αὐτῶν ἐπεθύμει νὰ μάθη εἰς τί συνίςατο τὸ παρ' αὐτοῖς φυλαττόμενον μυσήριον, πρότε νὰ τὸ φανερώσωσιν αὐτῷ, τὸν ἐδοκίμαζον διὰ πολλε χρόνε, τὸν ἐβίαζον νὰ ὁμόση, ὅτι θέλει φυλάξη παντοτινὴν σιωπὴν, ἢ δὲν τὸ ἐφανέρωναν εἰς αὐτὸν, εἰμὴ ἀφ' ἓ ἤθελον βεβαιωθῆ καλῶς ὅτι ἦν πιςὸς ἢ μυσικός· Ἔπειτα ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς δοκιμὰς, ὁ πρῶτος τῶν Γερέων ἐποίει τὴν πρώτην ὁμιλίαν εἰς τὸν δόκιμον (καθὼς μᾶς περιγράφεσιν ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρε ἢ ὁ Εὐσέβιος)· „Κλεῖσον τὰ ὦτά σε εἰς τὰς κοινὰς „ ὁμιλίας τε πλήθες, ἢ ἄνοιξον αὐτὰ εἰς τὲς λόγες με τὲς γέμοντας ἀλη„ θείας· Μὴ νομίσης, ὅτι αἱ παρελθέσαι προλήψεις ἢ ἐπιθυμίαι σε δὲν „ ἤθελον σὲ ὑσερήση τῆς ἡσυχίας τῆς ψυχῆς σε· Στρέψον τὲς ὀφθαλ„ μὲς τῆς ψυχῆς σε πρὸς τὴν θείαν ἑσίαν, ἢ ἀφιερώσε εἰς αὐτὴν, διὰ νὰ „ διευθύνη τὰς αἰσθήσεις, ἢ τὴν καρδίαν σε· Ἂν θέλης νὰ ὁδεύσης τὴν „ ἀσφαλεςάτην ὁδὸν, ςοχάσε πάντοτε, ὅτι τὰ διαβήματά σε παρατηρῶνται „ ὑπὸ τε μόνε Βασιλέως τε παντός· Αὐτὸς εἶναι τὸ μόνον ὄν, ὅπερ ἀφ' „ ἑαυτε συνίςαται· Ὅλα δὲ τὰ ἄλλα ἐκ τέτε ὑπάρχεσιν· Αὐτὸς ἐςὶ „ πανταχῆ παρὼν, ἀθεὶς θνητὸς τὸν βλέπει, ἢ ἀθεὶς δύναται νὰ ἀποφύ„ γη τὸ αὐτε παντέφορον· Ὅλοι οἱ ἄλλοι ὀνομαζόμενοι θεοὶ, κατὰ τὴν „ πρώτην αὐτῶν ὕπαρξιν, ἦσαν εἰκόνες, δι' ὧν ἐδεικνύετο εἰς τὸν λαὸν, ὅσον „ ἔπρεπε νὰ μετέρχεται ἐν παντὶ καιρῷ τε χρόνε· Αὐτοὶ οἱ θεοὶ εἰσὶν „ ὅλοι μυθώδεις, ἢ αἱ τελεταὶ ἢ ἑορταὶ, μὲ τὰς ὁποίας τὲς τιμῶσιν, „ εἰσὶ δεισιδαιμονίαι· Διότι ὅλα τὰ καθήκοντα τῇ ἀνθρώπε ἀποβλέπασιν „ εἰς τὴν φύλαξιν τῆς πρώτης ἢ καθαρᾶς φυσικῆς θρησκείας.

Ὁ δὲ Αὔγεσος τὸ τε Δήμε τὸ πλῆθος, ἀορίσον ἐς εἰκόσι χιλιάδας κατέλεξε

Σιτομετρήσεως ἐν Ῥώμη

Numerus plebis Frumentum ex publica

ad bis centena millia Augustus redegerat

Capientis

ΤΗΣ Ο'ΡΘΟΔΟ'ΞΟΥ ΠΙ'ΣΤΕΩΣ.

Ο' Σωκράτης, ὁ Ε'πίθετος, καὶ ὁ Κικέρων, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ ἐρευνήσωσι τὴν σημασίαν αὐτῶν τῶν συμβόλων, μᾶς βεβαιοῦσιν, ὅτι αὐτοὶ οἱ θεοὶ ὁπὸ ὁ χυδαῖος λαὸς ἐλάτρευεν, εἶχον χρησιμεύσῃ κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ νὰ διδάξωσι τοὺς ἀνθρώπους τὸν τρόπον τοῦ νὰ προμηθεύσωσι τὴν ζωοτροφίαν των, εἰς τὸ νὰ διατάξωσι τὰς ὑποθέσεις τοῦ Ε'θνους, καὶ τοὺς τρόπους τῆς εἰρηνικῆς ζωῆς. Ο'θεν ἦσαν μόνον σημεῖα, καὶ πώποτε θεοί.

Περὶ τῆς Αὐξήσεως τῶν Ψευδωνύμων Θεῶν τῆς Αἰγύπτου.

Η' Αἴγυπτος ἦν πάντοτε, καὶ εἶναι μέχρι τοῦ νῦν, ἡ πλέον καρποφόρα Γῆ ὅλου τοῦ Κόσμου (α). Οἱ Φοίνικες, ἦσαν Ε'θνος τῆς Ασίας οἰκοῦν τὴν

Η 2

(α) Η' Αἴγυπτος [illegible] καὶ ἔτος εἴκοσι μιλιόνια μόδια γεννημάτων (1). Τὸ δὲ Ρ'ωμαϊκὸν μόδιον ζυγομετρεῖ λίτρας εἴκοσι. Εἰς μίαν ἐπαρχίαν τῆς Α'φρικῆς ἓν μόδιον σπόρου ἐκαρποφόρει ἑκατὸν πεντήκοντα, καὶ ἀπὸ ἕνα κόκκον σίτου πολλάκις ἐβρύοντο τετρακόσιοι ςάχυες. Ο' Πλίνιος λέγει ὅτι ἦν πολλὰ κοινὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ Βοιωτίαν ὁ κόκκος νὰ βλαστάνῃ ἑκατὸν ςάχυας. Α'πὸ τὴν ἀρθονον φορολογίαν τῆς Αἰγύπτου, πολλάκις ἐπωλεῖτο εἰς τὴν Ρ'ώμην τὸ μόδιον τοῦ σίτου δύο σολδία. Ο' μέγας Κωσαντῖνος, ἀπὸ τὸν σῖτον ὁποῦ ἤρχετο εἰς Κωσαντινούπολιν ἐκ τῆς Α'λεξανδρείας, ἐπρόσταξε νὰ μοιράζωσι καθ' ἑκάστην ἑβδομήκοντα χιλιάδας μόδια Ρ'ωμαϊκά, καὶ ἓν μόδιον ἠκολούθουν ἄνθρωποι διὰ νὰ τὸ Ω'σι ἐτρέφοντο τότε ἐν Κωσαντινουπόλει ἑξακόσιαι τεσσαράκοντα χιλιάδες ἄνθρωποι.

[redacted]

(4)

(1) Ε'ξ Ρ'ωμαϊκὰ μόδια ἐποίουν ἕναν Α'ττικὸν μέδιμνον. Ο'ςις εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Δημοσθένους (2) ἐπώλειτο εἰς τὰς Α'θήνας πέντε δραχμὰς (3) τὸ ἀσπρα ἑκατόν.

[redacted]

(2) Ο' Δημοσθένης ἐγεννήθη εἰς Α'θήνας κατὰ τὸ τρίτον ἔτος πρὸ Χριςοῦ, καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ υκβ'.

[redacted]

(3) Ε'ξ βόλοι ἐποίουν μίαν δραχμὴν [redacted] Ε'κατὸν δὲ μναῖ μίαν μνᾶν. Ε'ξήκοντα μναῖ ἓν ταλαντον.

[redacted] σολδίου τῆς Βοιωτίας, ὅπερ ἰσοῦται

[redacted] Δραχμὴ - 80 - Καπεεκς - un Franc

(4) Συμβαίνει νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα τινὰ περίεργα περὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων τῶν οἰκούντων τὰς μείζονας πόλεις τῆς Εὐρώπης, περὶ μιλίων, καθερῶν εἰσοδημάτων, τακτικῶν στρατευμάτων, καὶ γενικῶς ἐγκατοίκων ἑκάστου βασιλείου τῆς αὐτῆς Εὐρώπης.

[redacted]

„ Η' Παρισία καθέδρα τῆς [redacted]

„ Η' Βιέννα καθέδρα τῆς [redacted] Αὐστρίας — — — 200000

[redacted] Γ-1835- 32 0,00

60 - Μναι = 1 - Ταλαντον

100 - Δραχμαι = 1 - Μνᾶ

ΗΒΟΗΥ Μεηιι Μεηιηιοва

Ἀγγλία - Σκωτία - Ἰρλανδία : 6308 — Μιλ — □

Ἀχροθαλασσίαν ΤΡΟΠΑΙΟΝ

τὴν παραλίαν τῆς Συρίας

(καθὼς ἀναφέρει ὁ Στράβων (α)) ἦν μακρὰ τις παραθαλασσία

ὁ δὲ αὖθις πάλιν ἦν ἐκ τῆς Κρήτης

(α) Οὗτος ἐξ Ἀμαθείας ἔζη ἐπὶ Τιβερίου τοῦ Αὐτοκράτορος, συνέγραψε δὲ Γεωγραφίαν.

Η Πετρούπολις καθέδρα τῆς Ρ'ωσσίας

Η Μόσκα παλαιὰ καθέδρα τῆς αὐτῆς

Η Βενετία

Η Νεάπολις

Τὸ Τερτίνον καθέδρα

Η Ρ'ώμη καθέδρα τοῦ Πάπα

Τὸ Βερλίνον καθέδρα τῆς

Τὸ Κενιγσβέργ μητρόπολις τῆς

Τὸ Ἀμστερδὰμ τῆς Ὁλλανδίας

Τὸ Παρίσι αὐτῆς — 8000 — 8000000 = ΕΝ ΕΤΕΙ 1825

Η Λόνδρα μητρόπολις τῆς Ἀγγλίας

Τὸ Μαδρὶδ καθέδρα τῆς Ἱσπανίας

Η Λισβώνα καθέδρα τῆς Πορτογαλλίας

Τὸ Κοπενάγε καθέδρα τῆς Δανιμαρκίας

Τὸ Στοκόλμ καθέδρα τῆς Σβεκίας

Η Πράγα μητρόπολις τῆς Βοεμίας

Η Φλωρεντία καθέδρα τῆς Τοσκάνας

Η Δάντζκα

Λεγια ἐχει

Η Ρ'ωσσία 302000 μίλια ἐντὸς τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας

ἐχει πληθυσμὸν

200 χιλ. στρατεύμα.

Η ἐν τῇ Εὐρώπῃ Τουρκία

Η Γαλλία 10000 μίλια

στράτευμα.

Η Ἀγγλία

Η Ἱσπανία μίλια μιλιώνια

Η Πορτογαλλία μιλιώνια 22 1/2 μιλιώνια

Η Πρωσσία - Βορασσία

Η Σφειτζαρία 1090 μίλια, μιλιώνια

Βελγία - Ὁλλανδία

Ὁλλανδία : Ἡνδερλανδία

НБОНУ імені І. Мечникова

ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ.

[redacted] ἕως τὴν Σιρβωνίτιδα λίμνην, καὶ τὸ ὄρος [redacted] ἐλαίου, ἐλαίας, ὄσπρια, καὶ ἄλλας τροφάς. Αὐτοὶ δὲ οἱ Φοίνικες ἦσαν οἱ ἐξοχώτεροι ναῦται ἐκείνα τὰ καιρὰ, καὶ διὰ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν [redacted] τῶν Ἑλλήνων, τῶν Κελτῶν, τῶν Σλάβων, καὶ τῶν [redacted] πολλῶν ἄλλων Ἐθνῶν, κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀκμῆς, ἀπὸ τὰ πλοῖά των εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἐφόρτωναν σῖτον, καὶ ἄλλας τροφάς, [redacted] εἰς ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Αὐτοὶ ἐθαύμαζον [redacted] τὴν καλὴν τάξιν ὁπὰ ἐκυρίευεν εἰς ἐκείνην τὴν ὡραίαν ἐπαρχίαν, τὴν ἐπιείκειαν καὶ ἀγαθότητα τῶν κατοίκων της, τὸ μυσηριῶδες τῶν τελετῶν καὶ ἑορτῶν ὁπὰ ἐκεῖ μεγαλοπρεπῶς ἐτελοῦντο, καὶ ἐπὶ τούτοις τὴν ἀφθονίαν, τὴν ὁποίαν ἐσοχάζοντα ὡς θαῦμα εἰς ἕνα τόπον ὁπὰ ποτὲ δὲν ἐβρέχεν. Ὅθεν ἐσίζευον, καὶ ἐκήρυττον πανταχὰ, ὅτι ἡ τοιαύτη ξεχωρισὴ εὐτυχία, ἦν ἀποτέλεσμα τῆς προσασίας τῶν θεῶν των, οἵτινες πρὸς ἀμοιβὴν τῆς αὐτῶν εὐσεβείας,

ἡ πρᾶσια 12,500 6,000: κ 5000 ☐
μβέλτο βαταβία 6,000,000:

[redacted]

Ἡ Δανιμάρκα 6275 μίλια, 2 μιλιόνια [redacted]

Ἡ Σβεκία 16000 μίλια [redacted] μιλιόνια [redacted]
γράτυμα.

Πολλὰ ἐκ τῶν ἀνω Βασιλείων ἔχουσι μεγάλην ἔκτασιν καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς Γῆς, ὅσα ὅμως διασκορπισμένη, δὲν σημειῶται· καὶ ἂν μερικὰ βασίλεια δι' ὀλίγων εἰσοδημάτων, κρατοῦσι μέγαν ἀριθμὸν γρατιωτῶν, τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς μεγάλης εὐθηνίας τοῦ τόπου.

Ἔτι τινὰ τῶν ῥηθέντων βασιλείων δύνανται ἐν καιρῷ ἀνάγκης νὰ διπλασιάσωσι τάτε γρατεύματα καὶ εἰσοδήματά των.

Ἡ Ἱσπανία διὰ χιλίους γρατιώτας πεζοὺς γρατεύματος, καταβάλλονται κατ' ἔτος 99934 γρόσια, ἱππικοὶ δὲ 274998 γρόσια.

Τοῖς αὐτοῖς ἐν τῇ Αὐστρία 75 χιλ. καὶ 150 χιλ. γρόσια, τοῖς αὐτοῖς ἐν τῇ Πρωσσία 72702 γρόσια καὶ 86175 γρόσια.

Τοῖς αὐτοῖς ἐν τῇ Δανιμαρκία 75765, καὶ 76935· καὶ ταῦτα ἄνευ τῶν Ὀρφικιάλων, καὶ τῶν δώρων ὁπὰ δίδονται τοῖς αὐτοθελήτως γρατευομένοις.

Κατά τινας πολιτικὰς ἐνὶ γρατεύματι 60 χιλ. δηλαδὴ 40 χιλ. πεζικῷ, καὶ 20 χιλ. ἱππικῷ, σὺν πᾶσι τοῖς αὐτὰ Ὀρφικιάλοις, ἀφ' ὃ διαταχθῇ εἰς τὴν πρέπουσαν κατάσασιν χρειάζονται ἔξοδα κατ' ἔτος μιλιόνια

Κατὰ τὸν αὐτὸν ἀναλογισμὸν ἐνὶ γόλῳ ἑκατὸν πολεμικῶν καραβίων [redacted] πονταπορεύονται, χρειάζονται ἔξοδα 15 μιλιόνια γρόσια ἀνὰ ἕκασον μῆνα.

Πρὸς μόνην ναυπηγίαν ἑνὸς τῶν ῥηθέντων καραβίων, ἐξοδεύονται 127788 γρόσια, πρὸς δὲ ἑνὸς ἑκατὸν τηλεβόλων 229977 γρόσια.

[redacted]

τὸς ἐβράβευον μὲ ὅλ[illegible] ἀπὸ ἀλλοτὰς, ἀναχρὰς ἢ σήμερα. Τότε χάριν οἱ Φοίνικες ἔλαβον μὲ σπουδὴ τὰς ἰδίας θεὰς διὰ ἐφόρυς τὴν, τὴν αὐτὴν θρησκείαν, τὰ μυστήρια, τὰς τελετὰς, ἢ τὰς ἑορτὰς τῶν Αἰγυπτίων· ἢ ἀφ' ἕτα ἐξερέωσαν εἰς τὰς τόπυς των, τὰ διέδωσαν ἢ εἰς ὅλην τὴν γῆν, ἐξ ὧν ὅλα τὰ Ἔθνη διεφθάρησαν ἀπὸ αὐτὸ τὸ φαρμάκι. Ἕκαστον τῶν ὁποίων, δεχόμενον τὰς χαρακτῆρας τῆς συμβολικῆς γραφῆς, χωρὶς νὰ ἠξεύρη τὴν πρώτην αὐτῶν ἔννοιαν, μάλιστα πιστεῦον αὐτὰ τὰ σύμβολα ὡς θεὰς, ἔλεξε κατὰ τὴν θέλησίν τε μεταξὺ τοσάτε πλήθυς θεῶν ἐκείνες ὁπὸ ἤρεσαν αὐτῷ· Οἵτινες θεοὶ, διερχόμενοι ἔπειτα ἀπὸ Ἔθνος εἰς Ἔθνος, διαφόρως εἰδωλοιήθησαν κατὰ τὴν ἀσύνετον φαντασίαν ἐκείνων, ὁπὸ τὰς ἐξέλαβον διὰ προσάτας των, ἢ τῦτο τὸ σφάλμα εἰσερχόμενον ποτὲ, ἐπροχώρει πάντοτε εἰς αὔξησιν, ἢ ἔτως ἡ ἔφεσις τῶν μύθων, ἢ τῶν νέων θεῶν, ἐγένετο παγκόσμιος.

Λοιπὸν πᾶν Ἔθνος ἤθελε νὰ ἔχη τὰς ἰδίας τε θεὰς, ἢ μὴ γινῶσκον ὅτε πῶς, ὅτε πότε, ὅτε ἀπὸ ποῖον εἰσήλθοσαν εἰς αὐτὰς (λείπυσαι αἱ ἀληθεῖς ἱσορίαι), ἐφεῦρεν ἕκαστος διαφόρυς φλυαρίας, νοθεύσεις, ἢ μύθυς, κατὰ τὰς ἀναφορὰς ὁπὸ εἶχεν ἑκάστε θεὸ τὸ ἀγαλμα· ἢ καταγινόμενοι πάντοτε εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχωσιν, ἐσοχάζοντο ὡς τόσας πράξεις αὐτῶν τῶν θεῶν, ὅσα πράγματα ἐδήλων τὰ αὐτῶν σύμβολα, ἢ ὅσας τελετὰς εἶχεν ἡ ἑορτή των· ὥστε ἐγέμιζον τὰς κεφαλὰς των ἀπὸ προλήψεις, ἀπὸ ὀνείρατα, ἀπὸ ἀπάτας, ἢ ἀπὸ ψευδεῖς εὐσεβείας. Ἦσαν καθοπλισμένοι ἀπὸ ζῆλον πρὸς τὰς θεὰς των, ἢ ἀπὸ ὀργὴν ἐναντίον ἐκείνων ὁπὸ δὲν ἤθελον νὰ τὰς πιστεύσωσι· ἢ ἀγκαλὰ δὲν ἦσαν παντοχῦ οἱ αὐτοὶ θεοὶ, ἦν ὅμως παντοχῦ τὸ αὐτὸ σφάλμα.

Περὶ τῆς Πολυπλασιασμῦ τῶν Θεῶν.

Αὐτοὶ οἱ φαντασιώδεις θεοὶ συνθέτυσιν ὅλην τὴν ἱσορίαν τῶν Χαναναίων ἢ ἐλάμβανε τὴν παγκόσμιον ἀρχὴν τῶν θρησκειῶν τῶν Ἀράβων, τῶν Φοινίκων, τῶν Σύρων, τῶν Ἑλλήνων, των Ῥωμαίων, ἢ ὅλων τῶν Ἐθνῶν τῆς Ἀνατολῆς ἢ τῆς Δύσεως, ἢ σχεδὸν ὅλης τῆς γῆς, πλὴν μὲ νέας μεταβολὰς, ἢ νέον τύπον διάφορον τε ἑνὸς Ἔθνυς ἀπὸ τὰ ἄλλα, κατὰ τὴν ἔφεσιν ἑκάστε· Οἱ ὁποῖοι θεοὶ παρήγοντο ἅπαντες ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ὥστε ἡ ἀφροσύνη τῆς Αἰγύπτε ἐγένετο κοινὴ εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη τῦ Κόσμυ, ὁπὸ ἐξέλαβον προγόνες των, ἢ ἐφόρυς ἐκείνας τὰς θεὰς, οἵτινες πώποτε δὲν ἦσαν εἰς τὸν Κόσμον· ἢ τὸ τοσῦτον πλῆθος τῶν θεῶν ἤσιγεν αὐτοῖς εὐρύχωρον τὴν ὁδὸν εἰς τὸ νὰ ἐκλέξωσιν ἐκείνας ὁπὸ ἤρεσαν εἰς ἑκάστε τὴν θέλησιν· Λοιπὸν πᾶς τόπος εἶχε τὰς προσάτας αὐτε θεὰς, τῶν ὁποίων συνθέτε ἢ τὴν ἱσορίαν, ὁπὸ διελάμβανε τὴν τάξιν, τὴν τύχην, ἢ

τὰ

τὰ θαύματά των· Ε'δείκνυον προσέτι καὶ τὰ μνημεῖά των, καὶ συνέγραφον περὶ αὐτῶν καθὼς ἕκαστος ἐφαντάζετο.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ Αἰγύπτιοι ἐφαντάσθησαν, ὅτι ὁ Κρόνος ἦν πλήρης ὀμμάτων, διὰ νὰ βλέπῃ τὸ πᾶν, καὶ πτερύγων, διὰ νὰ εἶναι πανταχοῦ παρών· [illegible] ἐφάνη αὐτοῖς ὅτι εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ Ο'σίριδος καὶ τῆς Ι'σιδος, ἤτοι τοῦ Διὸς καὶ τῆς συζύγου τα, καὶ ἑπομένως εἷς θεὸς σεβάσμιος, ὅτινος πάντες οἱ ἄλλοι ἦσαν ἢ υἱοὶ, ἢ ἀνεψιοὶ ἢ ἀπόγονοι· Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἅδης, [illegible] τὸ σῶμα τοῦ θεοῦ διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὸν λαὸν νὰ φυλάττῃ εἰς τὴν μνήμην τοὺς νόμους τῶν Ἱερέων, καὶ ἄτω νὰ τοὺς ἀγαπᾷ, καὶ νὰ τοὺς εὐλαβῆται, ἀναμιμνήσκομενος ὅτι αὐτοὶ κατεγίνοντο πάντοτε εἰς τὴν σπουδὴν διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν.

Ἀπὸ τὸν Ο'σιριν ἐσχημάτισαν οἱ Αἰγύπτιοι τὸν θεὸν τῶν Ἄμμωνα, οἱ Φρύγες, τὸν θεὸν τῶν Ἄτην, οἱ Ἀρκάδες, τὸν θεὸν τῶν Δία, οἱ Φιλιξαῖοι, τὸν θεὸν τῶν [illegible] τὸν θεὸν τῶν Βήλ (α), οἱ Βαβυλώνιοι Κρῆτες,

(α) Τούτῳ ἦν ἀφιερωμένος ὁ ἐν τῇ Βαβυλῶνι περίφημος ἐκεῖνος Ναὸς, τὸν ὁποῖον διὰ νὰ ἐνθέσωμεν τὴν περιγραφὴν, πρέπει πρῶτον νὰ ἀναφέρωμεν περὶ τῶν τειχῶν τῆς αὐτῆς Βαβυλῶνος, περὶ τῆς Γεφύρας καὶ τῶν Ο'χθῶν τοῦ ποταμοῦ, καὶ περὶ τῶν Παλατίων καὶ τῶν κρεμαστῶν Κήπων, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα ἦσαν ἔργα τῆς Σεμιράμιδος, καὶ ἠριθμήθησαν ἐν τοῖς ἑπτὰ Θεάμασιν.

Αὐτὰ τὰ τείχη ἦσαν [illegible] Εἶχον πεντήκοντα πήχεων εὖρος, [illegible] πήχεων ὕψος, [illegible] καὶ ἐσχημάτιζον ἓν τέλειον τετράγωνον, [illegible] τοῦ ὁποίου ἦσαν ἀνὰ ἑκατὸν εἴκοσι στάδια, ἤτοι ἀνὰ ἓξ λέγας ἑκάστη· Ὅλα ἦσαν κτισμένα ἀπὸ πλατεῖς πλίνθους, ἐνωμένους μὲ ἄσφαλτον, πηκτὸν, ὑγρὸν, καὶ κολλητικὸν, τὸν ὁποῖον πηγάζει ἐκεῖ ἡ γῆ, καὶ ὁποῦ συνδέει τόσον, ὥστε μὲ τὸν καιρὸν σκληρύνεται περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰς λίθους· Αὐτὰ τὰ τείχη περιεκλῆντο ἀπὸ ἕνα μέγαν τάφρον πλήρη ὕδατος, καὶ κτισμένον μὲ κεραμίδας ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη· Ε'κάστη [illegible] μεγάλη τετραγώνη εἶχεν εἰκοσιπέντε χαλκᾶς πύλας, συμποσούμεναι ἁπάσαι εἰς ἑκατόν· Μεταξὺ τῶν πυλῶν καὶ τῶν γωνιῶν [illegible] ἦσαν πολλοὶ πύργοι, δέκα πόδας ὑψηλότεροι τῶν τειχέων.

[illegible] Αἱ καμάραι ἦσαν κατασκευασμεναι ἀπὸ μεγαλας πέτρας συνδεδεμενας μὲ σιδηρᾶς ἁλύσεις καὶ μόλυβδον· Διὰ νὰ τὴν κτίσωσιν, ἐμετατόπισαν τότε τὸν ποταμὸν εἰς μίαν λίμνην, ἥν ἐπὶ τούτῳ ἔσκαψαν πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Βαβυλῶνος, καὶ αὐτὴ, κατὰ τὸν Η'ρόδοτον, εἶχε [illegible] σταδίων περίμετρον, [illegible] καὶ βάθος τριάκοντα πέντε ποδῶν· Ο' Βηρωσσὸς

Κρῆτες, τὸν Θεὸν τῶν Ἀξέριον, οἱ Χαλδαῖοι τὸν Θεὸν τῶν Βάαλ, οἱ τὰς νήσους οἰκοῦντες, καὶ οἱ ναῦται, τὸν Θεὸν τῶν Ποσειδῶνα, οἱ Ἁρμονῖται, τὸν Θεὸν

Ἄβυδινὸς

σὸς (1) ὁ Μεγαθένης (2) καὶ [redacted], οἵτινες ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Ἰώσηππον καὶ Εὐσέβιον, θέλουσι κτίτορα τὸν Ναβυχοδονόσορ ὅλων σχεδὸν τούτων τῶν ἔργων, ὁ Ἡρόδοτος ὅμως ἀποδίδει τὴν φέρυραν, τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὴν λίμνην εἰς τὴν [redacted];

Περὶ τῶν Παλατίων καὶ Κρεμαστῶν Κήπων.

Εἰς τὰς δύω ἄκρας τῆς φερύρας ἦσαν δύω παλάτια, συγκοινωνοῦντα διά τινος ὑπογείου ὁδοῦ, ὅσης ὑπὸ τὸν βυθὸν τοῦ ποταμοῦ. Τὸ παλαιὸν βασιλικὸν παλάτιον, ὅπερ ἔκειτο εἰς τὸ Ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ποταμοῦ, εἶχε τριάκοντα σταδίων περιοχήν, [redacted] καὶ πλησίον τούτου ἦν ὁ ναὸς τοῦ Βήλ (περὶ τοῦ ὁποίου θέλομεν εἰπεῖν). Τὸ νέον παλάτιον, ὅπερ ἔκειτο εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ ποταμοῦ, εἶχεν ἑξήκοντα σταδίων περιοχήν, καὶ ἦν περικυκλωμένον ἀπὸ τριπλοῦν τεῖχος. Τὰ τείχη αὐτῶν τῶν παλατίων ἦσαν στολισμένα μὲ πολλὰ γλυπτά· καὶ ἐπὶ τούτοις ἐφαίνετο εἰς ἓν κυνήγι ἡ Σεμίραμις (3) ἔφιππος, ἀκοντίζουσα [redacted] λεοντόπαρδον, καὶ ὁ Νῖνος ὁ ἄνδρας της, φονεύων λέοντα. Εἰς τὸ ὕστερον τοῦτο παλατίον ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ κρεμαστοὶ κῆποι, τοσοῦτον περίφημοι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν. Αὐτοὶ ἐσχημάτιζον ἓν τετράγωνον, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἦν τετρακοσίων ποδῶν. Ἐφαίνοντο περισύλια, ἅτινα παρέσχηνον ἓν εὐρυχωρότατον θέατρον, ἐξ ὧν τὸ ὑψηλότερον ἐξισοῦτο μὲ τὰ τείχη τῆς πόλεως. Ἀπὸ τὸ ἓν εἰς τὸ ἕτερον ἀνέβαινον διὰ μιᾶς κλίμακος δέκα ποδῶν πλατείας, καὶ ὅλον τὸ [redacted] ἐβαστάζετο ἀπὸ καμάρας, καὶ ἐνεδυναμοῦτο δι' ἑνὸς τείχους εἰκοσιδύω ποδῶν τὸ πλάτος, [redacted] ἐχώριζεν ἀπὸ παν μέρος. Εἰς τὴν κορυφὴν τῶν καμαρῶν ἐτέθησαν μεγάλαι πέτραι πεδιναὶ, ἔχουσαι δεκαὲξ ποδῶν μῆκος, καὶ τεσσάρων πλάτος, καὶ ἐπ' αὐτὰς ἓν πάτωμα ἐκ καλάμων, συσφιγμένον μὲ πολὺν ἄσφαλτον, ἐπὶ τὸν ὁποῖον ἦσαν δύω τάξεις κεραμίδων συνδεδεμένων μὲ ὕψον, ὅλα αὐτὰ ἐσκεπάζοντο ὑπὸ πλακῶν μολυβδίνων, καὶ ἐπὶ τούτων ἐτίθετο τὸ χῶμα τοῦ κήπου τόσον παχύ, ὥστε ἐδύναντο νὰ ῥιζώσωσι τὰ μεγαλήτερα δένδρα. Ὅλα τὰ περισύλια ἦσαν σκεπασμένα ἐκ παντοίων φυτῶν καὶ ἀνθέων, ἅτινα ἐκαλλώπιζον ἐκεῖνον τὸν ὡραιότατον τόπον τρυφῆς. Ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου περισυλίου ἦν εἷς κεκρυμμένος ὑδραγωγὸς, δι' οὗ ἀνέβαινε τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐπότιζεν ὅλον τὸν κῆπον. Τὸ διάσημα ὅπου ἐχώριζε τὰς καμάρας ἐστολίζετο μὲ μεγαλοπρεπῆ ὑπερῶα. Ἡ Ἄμητις γυνὴ τοῦ Ναβυχοδονόσορ ἀνατραφεῖσα εἰς τὴν Μηδίαν, ὅπου ἐβασίλευεν Ἀστυάγης κατὰ τὸ φυέ. ἔτος πρὸ Χριστοῦ,

---

(1) Οὗτος ἦν Βαβυλώνιος [redacted]

(2) [redacted] Ἕλλην [redacted] Χριστοῦ.

(3) Ἄδηλον πότε ἔζη ἡ Σεμίραμις, λέγεται ὑπό τινων, ὅτι ἐφονεύθη παρὰ τοῦ ἰδίου της παιδὸς κατὰ τὸ βπ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ, λέγεται καὶ περὶ τοῦ Νίνου, ὅτι πρῶτος βασιλεὺς ἦν τῶν Ἀσσυρίων, καὶ βασιλεύσας νβ'. ἔτη, ἀπέθανε κατὰ τὸ βρ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ, πατὴρ αὐτοῦ λέγεται ὁ Βῆλος ἢ Νεμβρὼδ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀναποδεικτα.

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

θεόντων Μολόχ, εἰς τιμὴν τῦ ὁποίυ ἐθυσίαζον τὰ βρέφη ὁσῶ τοῖς ἐπερίσσευον, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἤθελον νὰ ἐλαφρυνθῶσιν ἁγίως, προσφέροντές τα ὁλοκαύ-

Χριςῦ, ὁ πατήρ της, ἀγαπῆσε τὰ βυνὰ κ τὰ δάση ἐκείνυ τῦ τόπυ, κ ἐπιθυμῆσε νὰ τὰ ἔχη κ εἰς τὴν Βαβυλῶνα, πρὸς εὐχαρίςησίν της ἔκτισεν ὁ ἄνδρας της τῦτο τὸ τεράςιον. Ἤδη πρέπει νὰ εἰπῶμεν κ περὶ τῦ ναῦ τῦ Βήλ.

Αὐτὸς, καθὼς εἴπομεν, ἦκειτο πλησίον τῦ παλαιῦ παλατίυ. Τὸ θαυμασιώτερον τύτυ ἦν εἷς πύργος [redacted] ὁ ὁποῖος ἦτον τετράγωνος, ὁςις κατὰ τὸν Ἡρόδοτον εἶχε μῆκος ἑνὸς σταδίυ κ πλάτος ὡσαύτως κ ἓν στάδιον ἦν τὸ ὕψος τυ κατὰ τὸν Στράβωνα [redacted] ὀκτὼ πύργων ἑνὸς ἐπὶ τῦ ἑτέρυ, [redacted] Ο [redacted] αὐτὸς ἦν ὁ πύργος, εἰς ὃν ἐφάνετο ἡ σύγχυσις τῶν γλωσσῶν (1), κ βεβαιῶται περισσότερον ἀπὸ τὰς Ἑβδομήκοντα συγγραφεῖς, οἵτινες συμφώνως μὲ τὴν ἱερὰν γραφὴν λέγυσιν, ὅτι διὰ πλίνθων κ ἀσφάλτυ ἐκτίσθη. Ἡ ἀνάβασίς του ἦν ἔξωθεν διὰ σκαλιδίων [redacted] Εἶχε πολλὰς μεγάλας κατοικίας ἐπάνω εἰς ςήλας κ καμάρας. Εἰς τὴν κορυφήν τυ ἦν μία περισκοπὴ, δι' ἧς οἱ Βαβυλώνιοι ἐσχάζοντο τὸν Οὐρανὸν, κ ἐφύλαττον οἱ ἐμπειρότεροι Ἀςρολόγοι τῦ Κόσμυ. Οὗτος ὁ πύργος ἦν ἀφιερωμένος τῷ Βήλ, ἢ Βάαλ, κ πολλοῖς ἄλλοις θεοῖς, ὅθεν εἶχε κ πολλὰς βωμὰς εἰς τὰ διάφορα μέρη τυ. Τὰ πλῆτη τύτυ τυ ναῦ εἰς σκεύη κ εἰς χρυσᾶ κ ἀργυρᾶ ξόανα ἦσαν ἄπειρα. [redacted] Τὸ Βαβυλώνιον τάλαντον, κατὰ τὸν Πολυδεύκην (2), φέρει ἑπτακισχιλίας δραχμὰς Ἀττικὰς, κ ἑπομένως τὸ ἕβδομον μέρος εἶναι περισσότερον τῦ Ἀττικῦ ταλάντυ, τὸ ἔχοντος δραχμὰς ἑξακισχιλίας. Κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὅπῦ ἐκθέτει ὁ Διόδωρος τὰ πλήτη τύτυ τυ ναῦ, ὅλον τὸ κεφάλαιον τῶν χρημάτων ἐσυμποσῶτο εἰς 6300 τάλαντα χρυσᾶ Βαβυλώνια, [redacted] ὥςε τὰ 6300 Βαβυλώνια χρυσᾶ φέρυσιν Ἀττικὰ χρυσᾶ τάλαντα 7200. Τὰ Ἀττικὰ 7200 λογιζόμενα κατὰ τὴν ἀναφορὰν τῶν παλαιῶν, τῶν ἀναλογύντων τὸ χρυσίον πρὸς τὸ ἀργύριον εἰς τὸ ἓν δίκα, λέγομεν, ὅτι τὰ 7200 τάλαντα χρυσᾶ Ἀττικὰ φέρυσιν 72 χίλ. τάλαντα ἀσημένια Ἀττικὰ [redacted]

Οὗτος ὁ νὰς ἐσώζετο ἕως τῦ καιρῦ τῦ Ξέρξυ (3), ὅςις ἐπαναςρέφων ἐκ τῆς κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκςρατείας, ἀφαιρέσας ὅλες τὰς θησαυρὰς, τὸν κατηδάφισεν. Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐπιςρέψας ἀπὸ τὰς Ἰνδίας εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἠθέλησε νὰ τὸν ἀνακαινίσῃ, ὅθεν κ ἐδιώρισε δέκα χιλιάδας ἐργατῶν νὰ καθαρίσωσι τὰ ἐρείπια, ἀλλ' ἀποθανὼν μετὰ δύω χρόνυς αὐτὸς ὁ φιλόδοξος μονάρχης, συναπέθανε κ ὁ σκοπὸς αὐτῦ τῦ ἔργυ.

(1) Εἰς τὴν Βαβυλῶνα [redacted] ἔγινεν ἡ σύγχυσις τῶν γλωσσῶν, σύγχυσις γὰρ ἡ Βαβυλὼν ἑρμηνεύεται. Εἰς μόνον δὲ τὸν Ἔβερ ἐφυλάχθη ἡ ἀρχαία τε διάλεκτος, μὴ μιθέξαντα τῆς πυργοποιΐας.

(2) Οὗτος ἦν Γραμματικὸς ἐπίσημος, ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύκρατον πόλιν τῆς Αἰγύπτυ, ἤνθει περὶ τὸν β'. αἰῶνα. Σώζεται ἡμῖν αὐτῦ τὸ ὀνομαςικόν.

(3) Πέμπτος Βασιλεὺς τῶν Περσῶν, [redacted] υἱὸς Δαρείυ [redacted], ἐβασίλευσε κατὰ τὸ υπέ. ἔτος πρὸ Χριςῦ.

λοκκύτωσιν ὡρὸς τὸν ἔφορον θεόντων· ἢ αὐτοὶ ὅλοι οἱ θεοὶ ἦσαν ὁ αὐτὸς ἢ μόνος Ὄσιρις εἰς τόσα διάφορα ὀνόματα.

Ἡ Ἶσις, τὴν ὁποίαν οἱ Αἰγύπτιοι ἐξέλαβον ὡς θεάντων, εἶναι ἡ Ἀσάρτη, ἤτοι ἡ μεγάλη θεὰ τῆς Συρίας, ἡ Ἀρτεμὶς, θεὰ τῶν Ἑλλήνων, ἡ Παλλὰς δηλαδὴ Ἀθηνᾶ, θεὰ τῶν Ἀθηναίων, ἡ Λητὼ, θεὰ τῶν Λυκίων, ὅπε ἐγέννησε τὸν Ἀπόλλωνα ἢ τὴν Ἄρτεμιν, ἡ Δήμητρα, θεὰ τῆς Σικελίας ἢ τῶν Ἐλευσίνων, ἡ Γινόη, θεὰ τῶν Λατίνων, ἡ Ἀφροδίτη θεὰ τῶν Κυπρίων, ἡ Κυβέλη, θεὰ τῶν Φρυγίων, ἢ ἔφορος τῆς παρθενίας, ἡ Ἄρτεμις θεὰ τῶν Ἐφεσίων, ὅπε εἶχεν ἕνα περίφημον ναὸν (α), ἡ Ἀγυρόνη θεὰ τῶν Ῥωμάνων, ἡ Ἑκάτη θεὰ τε Ἅδε, ἡ Λευκιπία, θεὰ τῆς σωφροσύνης ἢ μοναδικῆς ζωῆς, ἡ Οὐρανία Ἀφροδίτη, θεὰ τῆς σοφίας, ἢ ἡ Δημώδης, θεὰ τῆς εὐτεκνίας ἢ τῶν ἡδονῶν· Ὅλαι δὲ αὐταὶ δὲν ἦσαν ἄλλο, εἰμὴ ἡ αὐτὴ ἢ μόνη Ἶσις εἰς τόσα διάφορα ὀνόματα.

Ὁ Ὄσις, ὡς μικρὸν νήπιον ἐλατρεύθη [illegible] εἰς τὴν Αἴγυπτον ὡς υἱὸς ἀγαπητὸς τῆς Ἴσιδος ἢ τε Ὀσίριδος· Ἔπειτα ἐλατρεύθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς υἱὸς τε Διὸς ἢ τῆς Σεμέλης· Ἀνδρυνθεὶς δὲ, ὠνομάσθη παρ Αἰγυπτίοις Μενὲς, παρ Ἕλλησι, Διόνυσος καὶ Βάκχος, παρὰ Ἕλλοις

(α) Οὗτος ὁ ναὸς ἦν ἓν τῶν ἑπτὰ θεαμάτων· Ὅσις ᾠκοδομήθη διὰ συνδρομῆς ἢ δαπάνης ὅλης τῆς μικρᾶς Ἀσίας εἰς διάστημα πολλῶν χρόνων, ἢ καθὼς λέγει ὁ Πλίνιος διακοσίων (ὅπερ ὀλίγης μετέχει τῆς πιθανότητος)· Ἦν κατὰ τὸ μῆκος 425 ποδῶν, κατὰ δὲ τὸ εὖρος 200, [illegible] ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ ςύλων, τὸ ὕψος ἑκάςε ἦν ποδῶν ἑξήκοντα, [illegible] (ἐπειδὴ τότε [illegible])· Ἕκαςος ςύλος ἦν πολυέξοδος ἢ τεχνυργημένος ἀπὸ ἐπιτηδειοτάτες τεχνίτας· Τὸ ὑπόλοιπον τῆς οἰκοδομῆς (ἥτις ἦν ἔργον τε ἀρχιτέκτονος Κτησιφῶντος, ἢ Κρησιφῶντος, ἢ Μεταγένες τε υἱε τε) ἐσυμφώνει ἀναλόγως κατ' αὐτὴν τὴν μεγαλοπρέπειαν· Κατὰ τὸν ά. χρόνον τῆς Ὀλυμπιάδος (1), τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐγεννήθη ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐπυρπολήθη αὐτὸς ὁ περίφημος ναός· Εἷς ὀνόματι Ἐρώςρατος ἔβαλε τὴν φωτίαν, ὅςις βασανιζόμενος διὰ νὰ ὁμολογήσῃ, ἀπεκρίθη, ὅτι ἐκ ἦν ἄλλη ἡ αἰτία ὅπε τὸν ἐπαρακίνησεν εἰς τέτο τὸ ἄνομον ἔργον, εἰμὴ διὰ νὰ ἀπαθανατήσῃ τὸ ὄνομά τε· Ἡ Ἀσία διὰ νὰ ματαιώσῃ αὐτόν τε τὸν σκοπὸν ἐξέδωκε ψήφισμα, ὅπερ ἐμπόδιζεν ἕκαςον νὰ ἀναφέρῃ ὅλως τὸ τέτε ὄνομα· Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐχρησίμευσεν εἰς ἄλλο, εἰμὲ εἰς τὸ νὰ ἐξυπνήσῃ ἑκάςε τὴν περιέργειαν, ἐχὶ μόνον νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλὰ ἢ νὰ συγγράψῃ τὸ τοιῦτον συμβεβηκὸς, φέροντες ἢ ἐπιφέροντες σχεδὸν ὅλοι οἱ Ἱςορικοὶ ἐκείνε τε καιρε εἰς τὰς Ἱςορίας των τὸ ὄνομα τέτε τε τολμητίε· Ὁ Αἰσχίνης Ἱςορικὸς, ὅςις ἤκμαζεν εἰς τὸν καιρὸν τε Πτολεμαίε υἱε τε Λάγε τες· πρὸ Χριςε, ἀσείζομενος λέγει, ἐκ ἦν παράδοξον τὸ νὰ ἐμπρηθῇ τῦτος ὁ ναὸς τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τὰ. πρὸ Χριςε, διότι κατ' αὐτὴν ἡ Ἄρτεμις ἐνασχολεῖτο εἰς τὴν γέννην τῆς Ὀλυμπιάδος, διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὸν ἐρχομὸν τε Ἀλεξάνδρε ϑς τὸν Κόσμον πρὸς ἀφανισμὸν ἐχὶ ἑνὸς ναε, ἀλλ' ὅλης τῆς Ἀσίας.

(1) Ἀνὰ 4 ἔτη ἦν ἑκάςη Ὀλυμπιάς· ἢ ἤρξαντο κατὰ τὸ [illegible] ἔτος πρὸ Χριςε, ἔπαυσαν δὲ κατὰ τὸ κή. ἔτος ἀπὸ Χριςε, συναριθμέμεναι ἅπασαι μία πρὸς ταῖς διακοσίοις.

Γάλλοις Βέλενος, παρὰ Θραξὶ καὶ Σαβίνοις Ἄρης, καὶ παρὰ Φιλισταίοις Δαγών. Ὁ αὐτὸς ἔτι ὠνομάσθη Ἀπόλλων, θεὸς τῆς ἁρμονίας, Ἔρως, θεὸς τῆς σαρκικῆς ἀγάπης, Ἄτλας, ὁ βαστάζων τὸν Κόσμον ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ, Ἀρωκράτης, θεὸς τῆς σιωπῆς, Ἥφαιστος, θεὸς τῆς χαλκευτικῆς, Ἑρμῆς, θεὸς τῶν γάμων, Ἡρακλῆς, θεὸς τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Κρητῶν, τῶν Φοινίκων, τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἄλλων πολλῶν Ἐθνῶν. Αὐτοὶ οἱ τρεῖς θεοὶ ὁμοῦ, δηλαδὴ ὁ Ὄσιρις, ἡ Ἶσις, καὶ ὁ Ὧρος, εἰσὶν οἱ περίφημοι θεοὶ τῆς Σαμοθράκης καὶ τῆς Λήμνου.

Τὸ τοῦ Ἡφαίστου ἄγαλμα (ὅπερ τιθέμενον πλησίον τῆς Ἴσιδος, ἐσήμαινε τὴν ὠφέλησιν τῶν χαλκευτικῶν ἐργαλείων) τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ συναχθῶσι στρατεύματα, ἀφαιρεῖτο ἐκεῖθεν ὡς εἴπομεν, καὶ ἐτίθετο ἀντ' αὐτοῦ τὸ τοῦ Ἄρεως. Καὶ αὐτὴ ἡ μεταβολὴ τῶν δύω τούτων ἀγαλμάτων τοσοῦτον διαφόρων, ἔδιδεν αἰτίαν γέλωτος εἰς τοὺς παρεσῶτας. Τὰ τοιαῦτα δὲ μετεβλήθησαν εἰς ἱστορίας, ὅπου διελάμβανον, ὅτι ὁ Ἀδωνὶς ἦτον θεὸς, ἤτοι ὁ Ἥφαιστος, ἦν ἀνὴρ τῆς ὡραίας θεᾶς Ἴσιδος, καὶ ὅτι ἐπαραπονεῖτο διὰ τὰ ἔργα τοῦ Ἄρεως, καὶ δικαίως ἐζηλοτύπει βλέπων αὐτὸν ὑψόμενον πλησίον τῆς ὡραίας του γυναικὸς, καὶ ἄλλας τοιαύτας φλυαρίας.

Ἡ Κύων, ἤτοι ὁ Ἄστρον τῆς Ἀφροδίτης, ἦν ὁ Ἄνουβις, θεὸς τῶν Αἰγυπτίων, ὁ Κάμιλλος, θεὸς τῶν Ἐτρούσκων, Ἰανὸς θεὸς τῶν Λατίνων, ὁ Ἑρμῆς, θεὸς τῶν Φοινίκων, ὁ αὐτὸς Ἑρμῆς, θεὸς τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς, θεὸς τῆς Ἰατρικῆς (α) καὶ τῆς ὑγιείας. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ θεοὶ δὲν ἦσαν ἄλλο, εἰμὴ ἡ αὐτὴ καὶ μονὴ Κύων, ἤτοι τὸ σύμβολον τῆς Ἀφροδίτης εἰς τόσα διάφορα ὀνόματα.

Ἀπὸ τὰ σύμβολα, εἰς ὧν ἐδεικνύοντο οἱ ἐννέα μῆνες, καθ' ὃς ἡ Αἴγυπτος ἦν ἐλευθέρα τῶν ὑδάτων, ἔλαβον τὴν παραγωγὴν τῶν αἱ ἐννέα μοῦσαι, θεαὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, νομιζόμεναι θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μνημοσύνης, καὶ ὀνομαζόμεναι, Κλειὼ, Μελπομένη, Θαλία, Εὐτέρπη, Τερψιχόρη, Ἐρατὼ, Καλλιόπη, Οὐρανία, καὶ Πολυμνία. Αὐτῶν ἐδόθη ὁδηγὸς ὁ Ἀπόλλων. Φοινίξ, Δάφνη, καὶ τινες πηγαὶ, καθὼς ἡ Ἱπποκρήνη, ἡ Κασταλία, ὁ Ποταμὸς Πηνειὸς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς αὐτάς. Διετρίβον δὲ εἰς τὰ ὄρη, Παρνασσὸν, Πίνδον, καὶ Ἑλικῶνα, Πιερίαν.

Ἀπὸ τὰ σύμβολα, τὰ δηλοῦντα τοὺς τρεῖς μῆνας τῆς ἀναπαύσεως κατὰ τὸν καιρὸν τῆς πλημμύρας, παρήχθησαν αἱ τρεῖς Χάριτες, θεαὶ τῆς Εὐφροσύνης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης, νομιζόμεναι θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς

(α) Ἰατρικὴ, πρόθεσις καὶ ἀφαίρεσις ἐστί· πρόθεσις μὲν τῶν ἐλλειπόντων, ἀφαίρεσις δὲ τῶν πλεοναζόντων. Ἱπποκρ. περὶ Φυσῶν.

Ἰατρικὴ ἐστὶν ἐπιστήμη ὑγιεινῶν καὶ νοσοδῶν καὶ ἀδετέρων· Ὑγιεινὸν σῶμα ἐστὶ τὸ κατὰ τὸ παρὸν ὑγιαῖνον· Νοσῶδες, τὸ κατὰ τὸ παρὸν νοσοῦν· Οὐδέτερον, τὸ ποτὲ μὲν ὑγιὲς, ποτὲ δὲ νοσῶδες. Γαλην. περὶ Ἰατρ. ά.

Ἰατρὸς τέλειος ἐστὶν, ὁ ἐν θεωρίᾳ καὶ πράξει ἀπηρτισμένος.

καὶ ὀνομαζόμεναι, Ἀγλαΐα, Εὐφροσύνη, καὶ Θαλία· Αὐταὶ εἶχον ὀπαδὸν τὸν Ἑρμῆν· Αἱ ἰδιαι αὐταὶ ὠνομάζοντο καὶ Σειρῆνες, Νηρηΐδες, Μοῖραι, Ἅρπυιαι, καὶ μὲ ἄλλα ὀνόματα, ἀνάλογα τῶ ἀγάλματός των καὶ τῶ συμβόλε, ὁποῦ ἑκάστη ἔφερεν ἐν τῇ χειρὶ, σημαντικὸ τῶ μηνὸς τῶ χρόνε, καὶ τῶν εἰδῶν τῆς καλλιεργίας· Ἅπασαι δὲ αὐταὶ αἱ θεαὶ δὲν ἦσαν ἄλλο, εἰμὴ τὰ δώδεκα ἀγάλματα, ἅτινα ἐσήμαινον τὸς δώδεκα μῆνας τῶ χρόνε, τῶν ὁποίων ἔδωκαν αὐτὴν, τὴν φαντασιώδη μεταβολὴν, ἥτις ἀπεκατέστησεν ἀξιογελάστως τὸς πλέον πεπαιδευμένας λαὸς τῆς Γῆς.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ θεοὶ τῶν Ἐθνῶν, οἵτινες ἔδωκαν κοινὴν ταραχὴν εἰς ὅλον τὸν Κόσμον, πανταχοῦ ἀνήγειρον αὐτοῖς ναὸς μεγαλοπρεπεῖς, ἐπανηγύριζον εὐλαβῶς τὰς ἑορτάς των, ἔψαλλον μὲ κατάνυξιν τὸς ἐπαίνους των, ἐγίνοντο λαμπραὶ λιτανείαι πρὸς τιμήν των, ἐν αἷς ἐφέροντο μὲ μεγάλην εὐλάβειαν τὰ ξόανα αὐτῶν, καὶ ἕκαστος τότων ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶ λαῶ ὁπῶ τὸν εἶχεν ἐφεύρῃ, ἢ ὁπῶ τὸν εἶχεν ἐκλέξῃ διὰ ἔφορόν τε· Διότι κάθε Ἔθνος εἶχε τὸν ξεχωρισόν τε θεὸν, προσφέροντες ἀσεβῶς τοῖς τοιότοις ψευδωνύμοις θεοῖς τὴν λατρευτικὴν ἐκείνην προσκύνησιν τὴν ἀνήκεσαν εἰς μόνον τὸν ἀληθῆ θεόν.

Λοιπὸν αὐτῶ τῶ μεγάλε ἀριθμῶ τῶν περιφήμων ὑποκειμένων, ὁπῶ ἐλατρεύθησαν ὡς θεοὶ εἰς ὅλον τὸν Κόσμον, δὲν χρησιμεύει πλέον νὰ ἐξετάσωμεν τὴν πατρίδα, τὴν γενεαλογίαν, τὴν γέννησιν, τὴν ζωὴν, καὶ τὰ θαυμασὰ αὐτῶν ἔργα· Διότι ὅλα αὐτὰ τὰ μεγάλα ὑποκείμενα, ὁπῶ κατῴκησαν τὸν Οὐρανὸν, καὶ ὁπῶ ἅπας τόπος ἐκαυχᾶτο ὅτι ἔλαβε διὰ κατοίκησε τε, καὶ ἠξιώθη τῶν θαυμάτων των, καὶ ἐτιμήθη διὰ τῶ θανάτε αὐτῶν, αὐτοὶ οἱ μεγάλοι νομοθέται τῶν Ἐθνῶν, διὰ τὰς ὁποίας ἐγένοντο τόσαι ἰσορίαι μὲ τοσαύτην ἀκρίβειαν, εὑρίσκονται τέλος πάντων ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ ὁ Ὄσιρις, ἡ Ἶσις, ὁ Ὅρος, καὶ ὁ Ἄνεβις, μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ἀγάλματα τῆς Αἰγύπτε, ἤτοι τὰ ἀρχαῖα ψηφία ἢ γράμματα τῆς παλαιᾶς συμβολικῆς γραφῆς, ἅτινα ἐχρησίμευον εἰς τὸ νὰ διδάξωσι τὸν ἄνθρωπον τὴν πνευματικὴν λατρείαν, ἤτοι ἐκείνην τῖ ἑνὸς καὶ μόνε θεῶ, τῶ προσκυνεμένε ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· Τὸν τρόπον εἰς τὸ νὰ προβλέπωσι τὰς πλημμύρας τῶ Νείλε, καὶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ εὐτυχίαν τῆς ζωῆς των διὰ τῆς καλλιεργίας τῆς Γῆς· Ἀλλὰ βαλόμενον τὸ ἀνθρώπινον γένος νὰ ἐξετάσῃ μεγάλα μυςήρια ὁπῶ ἦν ἀδὲν, ἐβάφθη ὅλον εἰς σκοτεινὴν ἄβυσσον σφαλμάτων καὶ ἀπάτης, ὥςε διὰ τὸ πλήθος τῶν σφαλερῶν ςοχασμῶν, καὶ τῶν κακῶς διατιθεμένων ὑποκειμένων, ἠμαυρώθη καὶ ἡ αὐτῶν θρησκεία, καὶ ἡ αὐτῶν Ἰσορία.

Τὰ μέχρι τῶδε ὡς προλεγόμενα καὶ εἰσαγωγὴ τῆς παρούσης Πραγματείας ἐτέθησαν.

ΚΕΦΑ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Διδασκαλία περὶ τῶν Βάσεων τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

Ὅτι δηλαδὴ ἡ τῶν Καθολικῶν Χριστιανῶν Θρησκεία (α) εἶναι πάντη διάφορος τῆς Θρησκείας τῶν Ἐθνικῶν· καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μόνη ἀληθὴς, ἁγία, καὶ ἀλάθαστος.

Ἡ περὶ πίστεως διδασκαλία τῆς ἁγίας Καθολικῆς (β) καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλη-

(α) Ἡμεῖς τὴν θρησκείαν σημειοῦμεν μὲ τὴν λέξιν πίστις, κατὰ τὴν τῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας παράδοσιν, καὶ πάντων τῶν δογματικῶν συγγραφέων, μεταχειριζόμενοι τὴν λέξιν θρησκείαν πρὸς δεῖξιν καὶ σημείωσιν τῆς πίστεως τῶν Ἐθνικῶν, ἐνίοτε δὲ, ἂν ὀνομάσωμεν θρησκείαν, προσθέτομεν ἀναγκαίως καὶ τὸ, ἱερὰν πρὸς διάκρισιν· „Πίστις γάρ „ἐστὶν, ἡ ἐκ λόγου βία, καὶ δικαία καὶ ἔτοιμος συνδρομή· Εὐσέβεια ἐστὶ, προσκύνησις „τῆς Τριάδος· Ἄρνησις ἐστὶν, ἓν τῶν τριῶν προσώπων βαλεῖν κάτω, καὶ θεῷ μὴ σέ„βειν συμφύλιαν· Θρησκεία ἐστὶ, τὸ τῶν δαιμόνων σέβας. Γρηγορ. Θεολ. ὅροι.

(β) Φαίνεται ἀσυμβίβαστον καὶ μὲ τὴν σημασίαν τῆς Καθόλου λέξεως, καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, τοῦτο ὅπερ ὀνομάζει ὁ συγγραφεὺς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν Καθολικήν· Ὅτι ἡ λέξις Καθόλου σημαίνει τὸ ὅλον πρὸς διαφορὰν τοῦ μέρους, ἕκαστος τὸ ἐννοεῖ· Ὅτι τὸ διηρημένον ἐκ τοῦ ὅλου δὲν εἶναι πλέον ὅλον ἀλλὰ μέρος τοῦ ὅλου, πάντες οἴδασι· καὶ ὅτι διηρημένον εἶναι, καὶ πρέπει νὰ λέγεται τὸ νεώτερον τοῦ παλαιοτέρου, καὶ τὸ ὕστερον τοῦ πρώτου, δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρησιν· Λοιπὸν ἡ τῶν Ῥωμαϊκῶν Ἐκκλησία ὅτι ἱδρύθη πρώτη, καὶ ὅτι ἡ Ἀνατολὴ ἐδίδαξε τὴν Δύσιν, εἶναι παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενον· Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας ἐγιννήθησαν, ἐκήρυξαν, καὶ συνέγραψαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ· Ὁ Πέτρος διέτριψε πρῶτον εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἔπειτα εἰς τὴν Ῥώμην, ὡσαύτως καὶ ὁ Παῦλος· Αἱ τότε Ἐπιστολαὶ συνεγράφησαν εἰς διάλεκτον Ἑλληνικὴν (Ἑβραΐδα), ὡσαύτως καὶ τὰ Εὐαγγέλια· Ὅλοι οἱ Πατέρες τῶν πρώτων τεσσάρων αἰώνων τῆς Ἐκκλησίας ἕως τοῦ καιροῦ τοῦ Ἱερωνύμου, ἦσαν Ἕλληνες, Σύροι, Ἀφρικανοί· Ὅλαι σχεδὸν αἱ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἱεροπραξίαι καὶ τελεταὶ μαρτυροῦσιν ἕως τοῦ νῦν διὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ὅτι κατάγονται ἀπὸ τοὺς Γραικούς· ὡσὰν Ἐκκλησία, Βάπτισμα, Παράκλητος, Λειτουργία, Λιτανεία, Σύμβολον, Εὐχαριστία, Ἐπιράνεια, Ἐπίσκοπος, Πρεσβύτερος, Διάκονος, ἔτι καὶ ὁ Πάππας αὐτὸς (ι) καὶ ἄλλα τοιαῦτα· Ὅλαι αὐταὶ αἱ ὀνομασίαι κηρύττουσιν, ὅτι καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Δύσεως εἶναι θυγάτηρ τῆς Ἀνατολικῆς, θυγάτηρ ὅμως, ἥτις ἀφ' ἑαυτῆς ἐδυναμώθη, ἀπεμακρύνθη τῆς μητρὸς, καὶ ἐκαινοποίησε πολλὰς τῶν μητρικῶν ἀρχαίων παραδόσεων· (καθὼς φαίνεται εἰς τὸ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ

(ι) Τὸ Πάππας ὄνομα ἐλέγετο πάλαι πρὸς πάντας Ἐπισκόπους· Ὅπερ ἐστὶν ὄνομα ὑποκοριστικὸν πατρός· Παρὰ δὲ τοῖς νεωτέροις Γραικοῖς ἐσμικρύνθη τὸ ὄνομα τοῦτο, ὡς ὁ Πρωτοπαππᾶς, καὶ ὁ Παπᾶς ὁ πρεσβύτερος· Πάντας μέντοι τοὺς πατέρας καθ' ἑκάστους, σημαίνει ὁ Ἀρχιπάππας

Ἐκκλησίας (α) τῆς Ῥώμης, εἶναι πάντη διάφορος τῆς τῶν Ἐθνικῶν, μὲ τὸ νὰ ἀποδεικνύῃ ὅτι μία ἦν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, καὶ μία ἔσεται ἕως τῆς συν-

τῆ Ἁγίου Πνεύματος φύλ. 73 (α) καὶ εἰς τὸ περὶ καθαρτηρίου πυρὸς φύλ. 80 (β) ἀφήνοντες τὰς ἄλλας καινοτομίας, μὲ τὸ νὰ μὴν συμπίπτωσιν εἰς τὴν παροῦσαν πραγματείαν) Νὰ ἐξετάσωμεν δὲ, πότε καὶ διατὶ ἡ θυγάτηρ αὕτη ἐχωρίσθη τῆς μητρὸς, καὶ συνέσησε ξεχωριστὸν σύζημα, δὲν εἶναι ὥτε τῦ παρόντος καιροῦ, ὥτε τῆς παρούσης πραγματείας· Ἀλλ' ὅσις θέλει, ἂς ἀναγνώσῃ τὰ κατὰ Φώτιον (κατὰ τὸν θ. ἦσαν αἰῶνα) καὶ Γρηγόριον (ἅπερ συνάπτει καὶ ἐκθέτει εἰς πλάτος ὁ Γερακήρυξ Μηνιάτης εἰς τὸ συγγραμμάτιον ἐπιγραφόμενον Πέτρα σκανδάλου), διὰ νὰ γνωρίσῃ, ὅτι ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία κεχωρισμένη τῆς Ἀνατολικῆς, καὶ καθ' ἑαυτὴν λαμβανομένη δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ Καθολική.

(α) "Ἐκκλησία ἐστὶν ἡ μήτηρ ἡμῶν, ἡ ἀπὸ τοῦ λιβάνου νύμφη, ἡ ὅλη καλὴ καὶ ἄμωμος, " ὁ παράδεισος τῦ μεγάλου τεχνίτου, ἡ πόλις τοῦ ἁγίου Βασιλέως, ἡ νύμφη τοῦ " Χριστοῦ, ἡ Παρθένος, ἡ Ἁγνὴ, ἡ μόνῳ ἐνὶ ἀνδρὶ νυμφευθεῖσα, ἡ διαφανὴς καὶ " ἐκκύπτουσα ὡσεὶ ὄρθρος, ἡ καλὴ ὡς ἡ Σελήνη, ἡ ἐκλεκτὴ ὡς ὁ Ἥλιος, ἡ μαχα- " ριζομένη ἀπὸ βασιλέων, καὶ ἐσηκῶτο ἐκ δεξιῶν τοῦ Βασιλέως· Ἐπιφαν. Κύπρ. λόγ. περὶ πίστ. καθολ. "Αὕτη μία ἐστὶν ἐξ ἀρχῆς Κόσμου, καὶ μία ἔσεται ἕως τῆς " συντελείας τοῦ αἰῶνος· "Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς " αἰῶνας· Παῦλ. πρὸς Ἑβραίους κεφ. ιγ. Αἱ καταστάσεις ὅμως αὐτῆς ἦσαν διά- " φοροι, καὶ ἀριθμοῦνται τρεῖς· α. Ἡ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ Μωσέως· β. Ἡ " ἀπὸ τοῦ Μωσέως ἕως τοῦ Χριστοῦ· καὶ γ. ἡ ἀπὸ Χριστοῦ, ἕως τῆς συντελείας " τοῦ αἰῶνος· Εἰς τὴν α. κατάστασιν ὁ Θεὸς διαιτᾷ τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὰς ἀποκα- " λύψεις, ἃς λαβὼν ὁ Ἀδὰμ, τὰς ἐκοινολόγησεν εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ ἕως τοῦ Νῶε " (καὶ τοῦτο εὐκόλως ἐδύνατο νὰ ποιήσῃ διὰ τὸ μακρόβιον τοῦτο)· Ὁ Νῶε τὰς ἔδωκε τοῖς " υἱοῖς τοῦ καὶ ἀπογόνοις τοῦ, καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὸν Κατακλυσμὸν ἠμελήθησαν διὰ τὰς " ἀσεβείας τῶν ἀνθρώπων, ὁ Θεὸς ἠβουλήθη νὰ τὰς ἀνακαλέσῃ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ, " Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ· Τῶν ὁποίων ἀποκαλύψεων ἡ ἐκπλήρωσις ἦν τὸ Εὐαγγέλιον, " δηλαδὴ ἡ πίστις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὡς μεσίτῃ καὶ ἐξιλεωτῇ μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· " Ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος ἀναφέρων εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολήν τε πάντας τοὺς ἀρ- " χαίους, καὶ τὴν αὐτῶν πίστιν, συμπεραίνει τέλος πάντων, ὅτι ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς " τῆς ἡμῶν πίστεως ἐστὶν ὁ Χριστός, κεφ. ιβ, Αἱ μεγάλαι ἀτοπίαι τῶν ἀνθρώπων, " ἡ λήθη τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, τὰς ὁποίας ἔκαστος ἔχει τυπωμένας εἰς τὴν καρ- " δίαν τοῦ, παρεκίνησαν τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, νὰ δώσῃ ἕναν ὑποσηριγμὸν εἰς τὸ " ἀνθρώπινον γένος, τὸ πεπτωκὸς εἰς τὸ χάος τῆς ἀνομίας, δηλαδὴ τὸν γραπτὸν " νόμον, τὸν περιέχοντα τοὺς ἀληθεῖς καὶ ὀρθοὺς τύπους τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ὡς " σαφεστάτην διόρθωσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ νόμου· Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς οὐκ ἦν ἱκανὸς εἰς " τὸ νὰ ἐξαλείψῃ τὸ κακὸν ἀπὸ τὰς κλίσεις τῶν ἀνθρώπων, ὁ Θεὸς ἔστειλε Προφή- " τας, οἵτινες ἐνησχολοῦντο εἰς τὸ νὰ τοὺς διορθώσωσι, τόσον διὰ τοῦ φόβου τῆς " θείας ὀργῆς, ὅσον καὶ διὰ τῶν ὑποσχέσεων, καὶ αὕτη ἦν ἡ β. κατάστασις τῆς Ἐκ- " κλησίας, ἡ ἀπὸ τοῦ Μωσέως δηλαδὴ ἕως τοῦ Χριστοῦ· Τὸ θεμέλιον ὅμως τοῦ Μω- " σαϊκοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν, καὶ ὅλων ἐκείνων ὁπου ἔζων ὑπὸ τὸν αὐτὸν νόμον, ἦν " ὁ Χριστὸς, κατὰ τὸν Παῦλον· Πρὸς Κορινθίους κεφ. ι. "Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶ- " μα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· Ἔπινον γὰρ " ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης Πέτρας, ἡ δὲ Πέτρα ἦν ὁ Χριστός· Εἰς τὴν ἐλευσιν " τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἄρχησεν ἡ γ. κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ τελειοτέρα καὶ μεγαλο- " πρεπεστέρα, κηρυχθείσης τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου παρ' αὐτοῦ, καὶ ἔπειτα παρὰ " τῶν Ἀποστόλων εἰς ὅλον τὸν Κόσμον, καὶ ἐπικυρωθείσης διὰ τοῦ αἵματος ἀναριθ-

" μήτων

συντελείας τῦ αἰῶνος ἡ ἀληθὴς πίστις, ἤτοι ὁ τρόπος, δι' ὃ θέλει ὁ ἄπειρος Θεὸς, ὁ ζῶν καὶ ἀληθὴς νὰ τιμᾶται ἀπὸ τὸ ποίημά τε· Ἐξ αὐτῦ τῦ ἰδίε Θεῦ ἀποκεκαλυμμένη, καὶ ἐγκεχαραγμένη ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁπαδῶν τῆς εὐθείας ὁδῦ· Αὐτὴν πρὸ τῦ γραπτῦ νόμε οἱ ἅγιοι προπάτορες, ἤτοι οἱ Πατριάρχαι, καὶ ὅλοι οἱ δίκαιοι ἐφύλαττον, μεταδίδοντές την τοῖς μετ' αὐτῶν ὀνομαζομένοις υἱοῖς θεῦ εἰς τὰς ἱερὰς Γραφὰς, πρὸς διάκρισιν τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων· Οἵτινες παροδεύσαντες ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδῦ, καὶ ἀπὸ τὰς παραδόσεις τῶν Πατριαρχῶν, ἠκολούθησαν τὰς πεπλανημένας τρίβες τῆς ἀπωλείας· Διὰ τῦ Θεοδότε νόμε τῷ Μωσεῖ, καὶ διὰ τῦ νόμε τῆς χάριτος, τῦ κεκηρυγμένε παρ' αὐτῦ τῦ ἰδίε θεανθρώπε, τὸ ἐνιαῖον τῆς ἀληθῦς πίσεως, εἶναι τόσον φανερὸν, ὥσε ὑπὸ μόνων τῶν ἀφρόνων ἀμφιβάλλεται.

Ὅθεν εἶναι ἄρθρον αὐτῆς τῆς πίσεως, κηρυγμένον παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποσόλων, καὶ ἐπικυρωμένον παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, ὅτι μία ἐςὶν ἡ Ἐκκλησία τῦ Ἰησῦ Χρισῦ, ἤτοι ἡ συνάθροισις τῶν πισῶν, τῶν κεκλημένων εἰς τὴν Οὐράνιον Βασιλείαν, ἔξω τῆς ὁποίας ὐδεὶς δύναται ποτὲ νὰ σωθῇ· Αὕτη ἓν ἡ Ἐκκλησία, μᾶς διδάσκει, ὡς ὐδεμία ἄλλη λατρεία ἤρεσε τῷ ὑψίσῳ θεῷ, ὥτε δύναται ποτὲ νὰ εἶναι εὐπρόσδεκτος, εἰμὴ ἐκείνη ἡ παρ' αὐτῦ διδαχθεῖσα, καὶ ἀποκαλυφθεῖσα τοῖς Πατριάρχαις, τοῖς Προφήταις, καὶ τοῖς Ἀποσόλοις, τόσον διὰ τῦ Μωσαϊκῦ νόμε, ὅσον καὶ διὰ τῦ Εὐαγγελικῦ.

Λοιπὸν ὅλα τὰ ἔθιμα, αἱ παραδόσεις, καὶ τὰ μυσήρια (α), ὁπῦ προβάλλει ἡμῖν αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀλάθασα, ἔχασα τὴν βάσιν της ἐπὶ

„ μήτων μαρτύρων, εἰς ἣν θεμελιῶται ἡ Ἐκκλησία, καὶ ὑποςηρίζεται διὰ τῶν μυση-
„ ρίων· λέγει γὰρ ὁ Παῦλος πρὸς Ρ'ωμ. κεφ. ς'. „Οὐκ ἐςὲ ὑπὸ νόμον, ἀλλ'
„ ὑπὸ χάριν· καὶ πάλιν ὁ αὐτός· „Τμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ
„ τὴν δόξαν κυρίε κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφώμεθα ἀπὸ δόξης εἰς
„ δόξαν· Πρὸς Κορινθ. κεφ. γ'. Αὕτη ἡ κατάςασις διαμενεῖ ἕως τῆς συντελείας
„ τῦ Κόσμε, ὅταν ὁ Ἰησῦς Χρισῦς παραδῷ τὴν βασιλείαν, καταργίσας πάσαν
„ ἀρχὴν, καὶ πᾶσαν ἐξεσίαν καὶ δύναμιν κατὰ τὸν Παῦλον. Πλάτωνος Νόμογρ. ἴσ: Μοσχ.
(α) „Μυσήριον ἐςὶν, ἐσωτερικῆς καὶ ἀοράτε χάριτος ἐξωτερικὸν καὶ ὁρατὸν σημεῖον, ἐκ
„ τῦ Κυρίε ἡμῶν πρὸς ἡμέτερον ἁγιασμὸν διαταχθέν· Λέγεται δὲ μυσήριον παρὰ
„ τῦ τὰς ἀκόντας μύειν τὸ σόμα, καὶ μηδενὶ ταῦτα ἐξηγεῖθαι. Γερασ. περὶ Μυσηρ. β'.
„ Ἑπτά εἰσὶ τὰ μυσήρια· Διον. β'. Ἐκκλησ. Ἱεραρχ. Πρῶτον. Τὸ Βάπτισμα, ὅπερ
„ ἐςὶν ἀρχὴ καὶ ὁδοποίησις τῆς πρὸς θεὸν οἰκειώσεως, καὶ τῆς ἐπουρανίε κληρονομίας.
„ Συμ. Θεσσαλ. περὶ Μυσηρ. β'. Τὸ Χρίσμα, ὅ καὶ μῦρον ἅγιον λέγεται· Ὅπερ
„ ἐςὶ σημείωσις Χρισῦ καὶ σφραγὶς· Ὁ αὐτὸς αὐτόθι. γ'. Ἡ θεία κοινωνία, ἥτις
„ ἐςὶν ἡ ἐνῦσα ἡμᾶς τὸς πισὸς αὐτῷ τῷ Δεσπότῃ. Γαβρ. Φιλαδελφ. περὶ Μυσηρ. (1)
„ δ'.

(1) Οὗτος ἀρχιερεὺς Φιλαδελφίας ἐχειροτόνησε, πατρίδα μὲν ἔσχε τὴν Ἐπίδαυρον ἐν τῶν Πς'. αἰῶνι.

ἐπὶ τὴν μαρτυρίαν τῦ θεῦ, ὅσις ἄτε θέλει, ἄτε δύναται νὰ μᾶς ἀπατήσῃ· Ἐξ ἐναντίας δὲ, ἡ περὶ θρησκείας διδασκαλία τῶν Εἰδωλολάτρων καὶ Ἐθνικῶν, καθὼς εἴδομεν, εἶναι ψιλὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρωπίνης ἀγνοίας καὶ φαντασίας, γέμσα λήρων, καὶ μύθων· Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν μᾶς διδάσκει ὅτι εἶναι παράδεισος (α), δηλαδὴ ἡ κατοικία τῦ θεῦ, καὶ τῶν μακαρίων πνευμάτων (β), καὶ αὐτὸς ἐςὶ τόπος εἰς ἄκρον ἡσυχασικὸς, καὶ ἀπείρε διασήματος, ὅπε ἐςὶ τὸ θεῖον, ἐκπέμπον ἐκεῖθεν πλησιεςέραν καὶ ἄμεσον τὴν θεωρίαν αὐτῦ, αἰσθητικωτέραν τὴν ἀπόδειξιν τῆς δόξης τε, καὶ ἐνεργητικωτέραν τὴν κατάληψιν τῶν θείων τε ἰδιοτήτων, πλέον τῶν ἄλλων μερῶν τῦ παντὸς, ὅπε αὐτὸς ὡσαύτως εἶναι παρών· Εἰς αὐτὸν τὸν τόπον οἱ δίκαιοι, δηλαδὴ οἱ ἀποθανόντες εἰς τὴν χάριν τῦ θεῦ, ἀπέρχονται νὰ ἀπολαύσωσι τὸ βραβεῖον τῶν ἀρετῶν των διὰ τῆς αἰωνίε ἡσυχίας, ἀναπαύσεως, καὶ δόξης· Μᾶς διδάσκει

„ δ. Ἡ Γερωσύνη, ἥτις ἐςὶ τάξις θεία μυςηρίε αἰσθητῦ, δύναμιν ἔχυσα πνευματικὴν, ὑπὸ ἀῤῥένων ἀνθρώπων ἐνεργυμένη, ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας καὶ „ βοηθείας παρὰ τῦ σωτῆρος ὑμῶν παραδεδομένη. Δαμασκ. β'. περὶ Πίς. μζ'. ί. Ἡ „ μετάνοια, ἥτις ἐςὶν ἐκ τῦ παρὰ φύσιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, καὶ ἐκ τῦ Διαβόλε πρὸς „ τὸν Θεὸν ἐπάνοδος δι' ἀσκήσεων καὶ πόνων. Γ'ωὴ μοναχ. περὶ Μυςηρ. ς'. Ὁ Γάμος, „ ὅσις ἐςὶν ὁ δοθεὶς πρὸς τεκνοποιΐαν καὶ διαδοχὴν γένες, καὶ σύγασιν, καὶ τὸ τῦ ὁμοίε „ γεννητικὸν, καὶ ὅλως πρὸς ἀπαρτισμὸν καὶ τελείωσιν τῆς πάλαι θείας ἐκείνης φωνῆς „ καὶ δυνάμεως· „ Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν (ά. Γάμος ἐςὶ, „ νόμος· Ὁ β'. ἐςὶ, συγχώρησις· Ὁ γ'. παρανομία· Ὁ δ'. χοιρώδης βίος). Γρηγ. „ Θεολ. εἰς τὸ, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησῦς τὺς λόγυς. ζ'. Τὸ Εὐχέλαιον, ὅπερ ἐςὶν „ ἐγκαινισμὸς καὶ ἀνάμνησις τῦ ἑνὸς θείε βαπτίσματος, καὶ πολλάκις ἡμῖν τελύμε- „ νον διὰ τὸ τῦ θανάτε ἄωρον (1). Γ'ωβ. Μοναχ. περὶ Μυςηρ.

(α) „ Παράδεισος Περσικὴ λέξις ἐςὶ, καὶ εἶναι, μακαρία καὶ πανολβία ζωὴ, ὁ χερσὶ θεῦ „ ἐν Ἐδὲμ πεφυτευμένος, εὐφροσύνης καὶ θυμηδίας ἁπάσης ταμεῖον. Δαμασκ. β'. Πίς. κέ.

(β) „ Μακαριότης ἐςὶ, περίληψις πάντων τῶν κατὰ τὸ ἀγαθὸν νομένων· Ἡ ἀκήρατος ἐκείνη ζωὴ, τὸ ἄῤῥητόντε καὶ ἀκατανόητον ἀγαθὸν, τὸ ἀνέκφραςον κάλος, ἡ „ αὐτόχαρις, καὶ σοφία, καὶ δύναμις, τὸ ἀληθινὸν φῶς, ἡ πηγὴ πάσης ἀγαθότητος, „ ἡ ὑπερκειμένη τῦ παντὸς ἐξεσία, τὸ μόνον ἐράσμιον, τὸ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχον, τὸ „ διηνεκὲς ἀγάλλαμα, ἡ ἀΐδιος εὐφροσύνη, περὶ ἧς πάντα ἃ δύναται τὶς λέγειν „ λέγει τῶν κατ' ἀξίαν ὐδέν. Γρηγορ. Νύσσης ά.

(1) „ Αὐτὰ τὰ ἑπτὰ μυςήρια λέγονται σχετικὰ ὡς ἡμῖν μεταδιδόμενα· Εἶναι καὶ ἄλλα „ μυςήρια, ἀσχέτα μὲν ἡμῖν, πιςευόμενα δὲ βεβαίως καὶ ἀδιςάκτως, ὡς τὸ εἶναι τῆς „ θείας φύσεως, ὡς ὁ εἷς Θεὸς κατ' ὐσίαν, ἐςὶ τρισυπόςατος, Πατὴρ, Υἱὸς, καὶ Ἅγιον „ Πνεῦμα, ὡς ὁ Πατὴρ ῥίζα καὶ πηγὴ, καὶ ἐξ αὐτῦ ἀχρόνως ὁ Υἱὸς γεννᾶται, καὶ τὸ „ Πνεῦμα ἐκπορεύεται, ὡς ὁ Υἱὸς ἀπέθανεν ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἀνέςη· Ὡς ἡ παρθέ- „ νος γεννήσασα, παρθένος διεμείνεν· Ὡς τὸ πᾶν ἐγένετο ἐκ τῦ μὴ ὄντος· Ὡς „ ἡ παγκόσμιος ἀνάςασις, καὶ ἡ ἀΐδιος ζωὴ, καὶ ἄλλα, ὅσα ὑπερβαίνοντα τὺς ὅρυς „ τῆς φύσεως, εἰσὶ τῷ νῷ ἀκατάληπτα· Ἔτι καὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν θαύματα, μυςήρια „ λέγονται, καὶ ἀπολελυμένα τὰ ῥηθέντα ὀνομάζονται. Ἐκ τῶν τῦ Καμπανίκε.

διδάσκει ὅτι ἐςὶ τὸ καθαρτήριον πῦρ (α), εἰς τὸ ὁποῖον αἱ δίκαιαι ψυχαὶ ἀπέρ-

(α) Καλῶς διδάσκει ἡ Ρωμ. Ἐκκλησία περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς (ἐν ᾗ διδασκαλία ἐμπεριέχεται καὶ ἡ τελεία ἀπόλυσις τόσον τῶν δικαίων, ὅσον καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν πρὸ τῆς τελευταίας κρίσεως) δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραδράμωμεν καὶ τὰς αἰτίας, δι' ἃς λέγει ἡ Ἀνατολικὴ, ὅτι διδάσκει κακῶς ἡ τῆς Δύσεως περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός. Μοὶ φαίνεται, ὅτι ὁ Γεροκήρυξ Μηνιάτης (1) ἐπιχειρίζεται ἀποδείξεις ἁρμοδιωτέρας καὶ σαφεσέρας τῶν ἄλλων κατ' αὐτῆς τῆς διδασκαλίας εἰς τὸ ἐγχειρίδιον, ἐπιγραφόμενον Πέτρα σκανδάλε. Ὅθεν ἔκρινα νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα αὐτολεξεὶ τὰ ἴδιά τε λόγια.

„ Διὰ τὰς ψυχὰς τῶν κεκοιμημένων (λέγουσιν οἱ Λατῖνοι) τρεῖς τόπους ἐδιώρισεν „ ὁ Θεός. Αἱ μὲν τῶν δικαίων ψυχαὶ, ἤγουν ἐκείνων ὁπῦ ἔζησαν καλὴν ζωὴν, καὶ ἐν „ ὥρᾳ θανάτου εὑρέθησαν εἰς τὴν θείαν χάριν διὰ τελείας μετανοίας, πορεύονται εὐ- „ θὺς εἰς τὴν ἐράνιον πατρίδα, ὅπου ἀπολαμβάνουσι τὴν αἰώνιον μακαριότητα. Αἱ δὲ „ τῶν ἀσεβῶν, καὶ ἀμετανοήτων ἁμαρτωλῶν, εὐθὺς πορεύονται εἰς τὸν Ἅδην, καὶ κο- „ λάζονται αἰωνίως εἰς τὸ ἐξώτερον πῦρ. Αἱ ψυχαὶ δὲ ἐκείνων ὁπῦ μετενόησαν, „ πλὴν δὲν ἔφθασαν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην νὰ ποιήσωσι τὸν κανόνα των, καὶ νὰ πληρώ- „ σωσι τὴν θείαν δικαιοσύνην, ἀπέρχονται εἰς ἕνα τρίτον τόπον, ὁπῦ κολάζονται „ πρὸς καιρὸν, ἤγουν εὑρίσκουσιν ἕνα κάποιον πῦρ, ὄχι ἐκεῖνο τὸ αἰώνιον καὶ ἄσβεσον, „ ἀλλ' ἄλλο, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκεῖ ἕως ἕνα καιρὸν καθαίρονται, καὶ ὕστω κεκαθαρμένοι „ ἀναβαίνουσι καὶ αὐταὶ εἰς τὸν Οὐρανόν. Ὅθεν ἐκεῖνο τὸ πῦρ λέγεται purgatorium, „ ἤτοι καθαρτήριον.

„ Ὥστε αὐτοὶ δογματίζουσι, πρῶτον, ὅτι πρὶν τῆς δευτέρας παρουσίας, καὶ τῆς „ μελλούσης ἐκείνης τελευταίας κρίσεως, γίνεται νῦν μία μερικὴ κρίσις ψυχῶν, τῶν „ ὁποίων, αἱ μὲν, τελείως ἀπολαμβάνουσι τὴν αἰώνιον δόξαν, αἱ δὲ, τελείως τὴν „ αἰώνιον κόλασιν· καὶ ἄλλαι πάλιν, καθαρίζονται εἰς τὸ καθαρτήριον πῦρ, ἕως νὰ „ τελειώσωσι τὸν κανόνα των· καὶ δεύτερον, ὅτι ὁ Πάππας, ὁπῦ κατ' ἐκείνους εἶναι „ μόνος ἄκρος οἰκονόμος τῶν θησαυρῶν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μόνος ἔχει τὰς κλεῖς, „ δύναται νὰ ἀνοίξῃ τὸν καθαρτήριον τοῦτον τόπον, καὶ νὰ ἐκβάλῃ τὰς ἐκεῖσε καιομένας „ ψυχὰς, δίδων τὰς λεγομένας indulgenze, ἤτοι συγκαταβατικὰ γράμματα, ἰ, „ κ, ρ, καὶ ᾳ χρόνων. Ὁπῦ θέλει νὰ εἰπῇ, ἂν ἕνας ἄνθρωπος διὰ τὰς ἁμαρτίας τε „ εἶναι χρεώστης νὰ ποιήσῃ ἕνα κανόνα τόσων καὶ τόσων χρόνων κατὰ τὰ ἐπιτίμια τῆς „ Ἐκκλησίας, καὶ διὰ τὸν κανόνα ὁπῦ ἔπρεπε νὰ ἐκτελέσῃ, καὶ δὲν ἐκτέλεσεν, εἶναι „ ἔνοχος νὰ καίεται εἰς τὸ καθαρτήριον πῦρ τόσες καὶ τόσες χρόνες, αὐτὸς λαμβάνων „ τὸ συγκαταβατικὸν ἐκεῖνο τοῦ Πάππα, καὶ ποιῶν ὅσα διαλαμβάνει, εἶναι ἀπὸ τὴν „ ποινὴν τῶν τόσων καὶ τόσων χρόνων ἐλεύθερος, καὶ ἀπολελυμένος τῆς πταίσματος καὶ „ τῆς ποινῆς· καὶ ὄχι μόνον αὐτὸς λαμβάνει τὴν ὠφέλειαν τοῦ συγκαταβατικοῦ, „ ἀλλ' ἂν θέλῃ, τὴν λαμβάνει καὶ διὰ τὸν ἀποθανόντα πατέρα τε, ἢ ἀδελφόν τε, ἢ „ φίλον τε· μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι καὶ indulgenze plenarie, ἤτοι συγκατάβασις „ πληρεσάτη, ὁπῦ δηλαδὴ ὅποιος τὴν λάβῃ, εἶναι πληρέσατα συγχωρημένος ἀπὸ ὅλην „ τὴν

(1) Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσσον Κεφαλληνίαν ὑπὸ πατρὸς Φραγκίσκου Μηνιάτη, καὶ Πρωτοπαπᾶ τῆς αὐτῆς νήσου. Ὠνομάζετο Ἠλίας, καὶ ἦν δεινὸς εἰς σοφίαν καὶ ἀγχινοίαν. Ἐχειροτόνησεν Γεροκήρυξ, ἔπειτα καὶ Κερνίκης καὶ Καλαβρίτων ἐν Πελοποννήσῳ Ἐπίσκοπος, συνέγραψε πολλὰ, πλὴν μόλις σώζονται ἡμῖν τὸ ἐγχειρίδιον, ἐπιγραφόμενον, Πέτρα σκανδάλε, καὶ μερικοὶ λόγοι Ἐκκλησιαστικοί. Ἀπέθανε κατὰ τὸ ᾳψιδ'. ἔτος.

ἐπέρχονται νὰ δοκιμάσωσι τὰς πρεπούσας αὐταῖς ποινὰς διὰ τὰς ἁμαρτίας

„ τὴν ποινὴν τῶν τόσων χρόνων, ὅπου ἔχει Ἡ. Ε. ἐνταῦθα, ἢ εἰς τὸ καθαρτήριον.
„ Ὅμοιόν τι εἶναι καὶ ὁ λεγόμενος Jubileo, τὸν ὁποῖον διέταξεν ἀνὰ ἑκατὸν χρόνους ὁ
„ Πάππας Βονιφάτιος Η'. ἔπειτα ἀνὰ πενήντα Κλήμης ς'. καὶ πάλιν ἀνὰ εἰκοσιπέντε
„ Γρηγόριος Θ'. καὶ τανῦν δίδεται ὅταν θέλῃ ὁ Πάππας, μάλιστα ὅταν κάμῃ καιρὸς
„ ἀνάγκης καὶ θεομηνίας τινός. Τοῦτο τὸ δόγμα εἶναι τόσον ῥιζωμένον εἰς τὰς καρ-
„ δίας τῶν Λατίνων, καὶ μάλιστα τῶν ἁπλουστέρων, ὡς τὸ πλέον ἀσιώδες δόγμα τῆς
„ πίστεως· Οἱ πνευματικοὶ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ οἱ διδάσκαλοι ἐπ' ἄμβωνος, τοῦτο
„ ἐξαιρέτως μὲ ὅλην τὴν σπουδὴν κατηχοῦσι τοὺς χριστιανούς, οἵτινες δίδουσι τοσοῦν πλου-
„ σιοπάροχον τὴν ἐλεημοσύνην διὰ νὰ ἐξαγοράσωσι τὰς ψυχάς των, καὶ τὰς ψυχὰς
„ τῶν γονέων των, καὶ συγγενῶν καὶ φίλων ἀπὸ τὸ καθαρτήριον, ὥστε δυνάμεθα κατὰ
„ ἀλήθειαν νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ὁ τρίτος τοῦτος τόπος εἶναι ὁ πλουσιώτατον μεταλλεῖον,
„ ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξέρχεται ὁ τόσος πλοῦτος, ὁπού ὑπηρετεῖ τῇ τρυφῇ καὶ τῇ τρυφῇ
„ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας.

Ἡμεῖς εἰς τοῦτο τὸ δόγμα λέγομεν τὸ, desinat incessare novitas vetustatem·
„ Παυσάσθω ἡ καινοτομία τοῦ μαίνειν τὴν ἀρχαιότητα· Ἡμεῖς εὐλαβούμεθα τὴν ἀρ-
„ χαίαν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὁπού πρέπει τόσον πλέον νὰ εἶναι αἰδέσιμος, ὅσον
„ εἶναι παλαιὰ περισσότερον, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δεχόμεθα εὐδεμίαν καινοτομίαν. Εἰ μὲν καὶ
„ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν τεθνεώτων ὠφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν τόσους, δυὸ τόσους σημειοῖ ἡ
„ θεία Γραφή, τόπον δηλαδὴ ἀναψύξεως, καὶ τοὺς ἀτελευτήτους κολάσεως· Τρίτον τό-
„ πον ὅτε εὑρομεν, ὅτε ἠκούσαμεν, ὁμολογοῦμεν ὅμως τρεῖς διαφόρους ψυχῶν κατασάσεις·
„ Ἡ α. εἶναι ἐκείνων, ὁποῦ ἀποθνήσκουσι δίκαιοι εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἡ β. εἶναι
„ ἐκείνων, ὁπού ἀποθνήσκουσι χωρὶς τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἢ ἀσεβεῖς, ἢ αἱρετικοὶ, ἢ μὲ
„ θανάσιμα ἁμαρτήματα ἀμεταμέλητοι· Τῶν μὲν, εἶναι διωρισμένη ἡ αἰώνιος δόξα,
„ τῶν δὲ, ἡ αἰώνιος κόλασις· Ἀλλ' ἡ αἰώνιος δόξα τούτων, καὶ ἡ αἰώνιος κόλασις
„ ἐκείνων εἶναι μέλλουσαι, ὕστερον δηλαδὴ ἀπὸ τὴν μέλλουσαν β'. παρουσίαν, καὶ τελευ-
„ ταίαν κρίσιν τοῦ Κριτοῦ τῶν αἰώνων Χριστοῦ, τότε, ὅταν ἀπελεύσωνται οὗτοι εἰς κό-
„ λασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι, εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρχαία τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλία· „ Ὁ ἀγχινόητος Τερτυλλιανὸς,
„ διδάσκαλος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας γράφει εἰς τὸ περὶ ψυχῆς· De inferis
„ & an illuc omnes animae compellantur, habes etiam de Paradiso a nobis libellum, constituimus omnem animam apud inferos sequestrari ad diem Domini·
„ Ἤγουν, περὶ Ἅδου, καὶ πότερον ἐκεῖσε πᾶσαι ψυχαὶ συνάγονται, ἔχεις τὴν λύσιν
„ παρ' ἡμῶν ἐν τῷ περὶ παραδείσου βιβλιαρίῳ (ὅπερ τανῦν δὲν εὑρίσκεται), ἐν ᾧ ἐδιω-
„ ρίσαμεν πᾶσαν ψυχὴν ἐν τῷ Ἅδῃ κρατεῖσθαι ἕως ἡμέρας Κυρίου· Ἐνταῦθα Ἅδης
„ ἐννοεῖται ὁ τόπος ἔξω ταύτης τῆς ζωῆς, καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐξηγῶν τὸ ῥητὸν ἐκεῖ-
„ νο· Τί ἡμῖν καὶ σοὶ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; καὶ ὁμιλῶν ἐναντίον τινῶν ὁγοητευμένων, οἵτινες κακῶς ἔλεγον, ὅτι αἱ
„ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων γίνονται δαίμονες, καὶ περιπατοῦσιν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἀπο-
„ δείκνυει ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, καὶ συμπεραίνει ὅτως· Ὁ-
„ μιλ. κή „ Ὅθεν δῆλον, ὅτι μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν, εἰς χώραν τινὰ ἀπάγονται αἱ ψυχαὶ, καὶ ἐκεῖ κύριαι ἔσαι ἐπανελθεῖν, ἀλλὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν
„ τῆς μελλούσης κρίσεως ἀναμένουσι· Περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Παῦλος· Πρὸς Τιμόθ.
Ἐπισ. β. κεφ. δ'. ς„ Ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης Στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ
„ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κριτὴς, οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς
„ ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ, ὁποία εἶναι ἡ κατάσασις τῶν Ἁγίων ψυχῶν, τὸ λέγει φανερὰ ὁ θεῖος Γρηγόριος· „ Πείθομαι σοφῶν λόγοις, ὅτι ψυχὴ πᾶσα καλή τε καὶ

„ θεοφι-

τίας των, τὰς ὁποίας δὲν ἐξήλειψαν εἰς τοῦτον τὸν Κόσμον, ἡ ἡ χά-

 ρις

„ Θεοφιλὴς, ἐπειδὰν τῦ συνδέσμυ διαλυθεῖσα σώματος, ἐνθένδεν ἀπαλλαγῇ, εὐθὺς μὲν
„ ἐν συναισθήσει ἡ θεωρία τῦ μέλλοντος αὐτὴν καλῦ γενομένη, ἅτε τῦ ἐπισκοτοῦντος
„ ἀνακαθαρθέντος, ἢ ἀποτεθέντος, ἐκ οἶδα ὅ,τι χρὴ λέγειν, θαυμασίαν τινὰ ἡδονὴν
„ ἥδεται ἡ ἀγάλλεται, ἡ ἴλεως χωρεῖ πρὸς τὸν αὐτῆς Δεσπότην, ὥσπερ τι δεσμω-
„ τήριον χαλεπὸν τὸν ἐνταῦθα βίον ἀποφυγοῦσα, ἡ τὰς περικειμένας ἀποσεισαμένη
„ πέδας, ὑφ' ὧν τὸ τῆς διανοίας πτερὸν καθείρκετο. Μικρὸν δ' ὕστερον, ἡ τὸ συγ-
„ γενὲς σαρκίον ἀπολαβοῦσα, τότω συγκληρονομεῖ τῆς ἐκεῖθεν δόξης, ἡ καθάπερ
„ τῶν μαχητῶν αὐτῦ μετέσχε διὰ τὴν συμφυΐαν, ὅτω ἡ τῶν τεκνίων ἑαυτῆς μετα-
„ δίδωσιν, ὅλον εἰς ἑαυτὴν ἀναλώσασα, ἡ γενομένη σὺν τότῳ ζῷον πνεῦμα, ἡ ὕλης,
„ ἡ θεὸς, καταποθέντος ὑπὸ τῆς ζωῆς τὸ θνητὸν τε ἡ ῥέοντος. Διὸ εἶναι δυνατὸν νὰ
„ ἐξηγηθῇ καλλίτερα ἡ ὑπόθεσις αὕτη, ἡ κατάσασις δηλαδὴ τῶν ψυχῶν μετὰ θά-
„ νατον. Ὅθεν τότε συγκληρονομοῦσιν ὁμοῦ μὲ τὸ σῶμα, ἐν τῇ ἀναστάσει δηλαδὴ,
„ τὴν ἐκεῖθεν δόξαν, χαίρονται δὲ ἡ πρὸ τῆς ἀναστάσεως αἱ θεοφιλεῖς ψυχαὶ, γενό-
„ μεναι ἐν συναισθήσει ἡ θεωρίᾳ τῦ ἐκείνε μέλλοντος καλῦ, ὁπῦ τὰς ἀναμένει. Τὴν
„ ὁποίαν πρὸ τῆς ἀναστάσεως κατάσασιν, ἡ θεία Γραφὴ ἡ ἡ Ἐκκλησία σημείοις μὲ
„ διάφορα μεταφορικὰ ὀνόματα, λέγυσα αὐτὴν, χεῖρα θεῦ κατὰ τὸ εἰρημένον· Σο-
„ φία Σολομῶντος. „ Δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ θεῦ, ἡ ἐ μὴ ἅψηται αὐτῶν βάσανος·
„ Κόλπον Ἀβραὰμ, τόπον φωτεινὸν, τόπον χλοερὸν, τόπον ἀναψύξεως, ἔνθα ἀπέ-
„ δρα πᾶσα ὀδύνη, λύπη, ἡ στεναγμός· Ἀναλόγως ἐννοῦμεν μίαν διαφορετικὴν κα-
„ τάσασιν τῶν ψυχῶν, ὁπῦ ἐν ἀσεβείᾳ, ἢ ἐν θανασίμοις ἁμαρτήμασιν ἀπεδήμησαν·
„ Ὅτι δὲ μέλλυσα εἶναι ἐν τῇ γεέννῃ ἡ ἀσβέςῳ πυρὶ ἡ αἰώνιος κόλασις, μετὰ τὴν
„ τελευταίαν κρίσιν, ἡ δευτέραν παρυσίαν τῦ Χριςῦ, τὸ λέγει φανερὰ ὁ Ἅγιος
„ Αὐγυςῖνος (1) ὡς τὸ περὶ πόλεως θεῦ πολαχῦ, βιβ. κά. κεφ. ιγ'. ἡ ιέ. ἐξόχως
„ δὲ ἐκεῖ ὁπῦ ἐξηγεῖ τὸ ῥητὸν τῦ Εὐαγγελίς, „ φοβήθητε μᾶλλον τὸν δυνάμενον
„ ψυχὴν ἡ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ Ματθ. κεφ. ιέ. . . . τοιῦτος θά-
„ νατος ἡ ψυχῆς ἡ σώματος, λέγεται θάνατος δεύτερος, ὁςις ἐκ ἔσαι, εἰμὴ ἂφ' ἧ
„ ἡ ψυχὴ εἰς τὴν κοινὴν ἀνάσασιν ἀναλάβῃ τὸ σῶμα, ἡ σὺν αὐτῷ θέλει πέσῃ εἰς
„ τὰς βασάνυς τῆς γεέννης, „ quæ post resurrectionem futura sunt, αἵτινες δη-
„ λαδὴ ἔσονται μετὰ τὴν ἀνάσασιν· Εἰς αὐτὸν τὸν δεύτερον θάνατον θέλει πέσῃ
„ (λέγει ὁ αὐτὸς) ἡ οἱ ἄθως αται Ἄγγελοι μετὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν· Βιβ. ζ.
κεφ. κά. „ In secundam mortem post ultimum precipitabitur judicium· ἡ Λα
„ τάντιος Φιρμιανὸς ῥητῶς λέγει περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως· „ Μὴ νομίσῃ τινὰς,
„ ὅτι αἱ ψυχαὶ εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον κρίνονται, ἀλλ' ὅλαι κρατῦνται εἰς μίαν
„ κοινὴν φυλακὴν, ἕως νὰ ἔλθῃ ὁ μέγιςος Κριτὴς νὰ ἐξετάσῃ τὰ κατ' ἀξίαν· Αὐ-
„ τὰ εἰσὶ τὰ λόγιά τε· „ Nec tamen quis putet animas post mortem protinus ju-
„ dicari, nam omnes in una communique custodia detinentur Domini [illegible]
„ [illegible], quo maximus Judex meritorum faciat examen· ἡ βέβαια, ἂν ταῦν γε-
„ νομένης τῆς μερικῆς κρισεως κατὰ τὸς Λατίνυς, αἱ μὲν τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχαὶ
„ ἀπῆλθον εἰς κόλασιν αἰώνιον, τῶν δὲ δικαίων, εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἔλαβον δηλαδὴ
„ τὴν τελευταίαν ἀνταπόδοσιν, τὶς χρεία τῆς τελευταίας κρίσεως;

Τρίτη κατάσασις ψυχῶν εἶναι ἐκείνων, οἵτινες ἡμαρτηκότες ἐμετανόησαν, ἀλλ' ἢ
„ μὴ φθάσαντες ἐνταῦθα διὰ τὸ ἄωρον τῦ θανάτε, ἢ ἀμελήσαντες διὰ ῥαθυμίαν,
„ δὲν ἐτέλεσαν τὸν κανόνα των, ἡ ἐπειδὴ δὲν ἐπλήρωσαν ἐδῶ τὴν θείαν δικαιοσύνην,

„ πρέ-

(1) Ὁ Ἅγιος Αὐγυςῖνος ἐχρημάτισεν εἷς τῶν παλαιῶν περιφήμων ἡ σοφῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλη[illegible] ἡ ἤνθει κατὰ τὸ υ. δ'. ἔτος μετὰ Χριςῦ.

ρις τῆ θεῦ, τὰ συγχωρητικὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἢ αἱ δεήσεις τῶν πιςῶν, δίδουσιν αὐταῖς ταῖς ψυχαῖς μεγάλην βοήθειαν πρὸς ἐλάφρωσιν τῶν τιμωριῶν

„ πρέπει νὰ πληρώσωσιν ἐκεῖ· Κανονίζονται λοιπὸν ἐκεῖ, τιμωρῦνται, κολάζονται ἕως
„ τῆς ἐκπληρώσεως· ἀλλὰ μὲ ποῖον τρόπον κολάζωνται; μὲ πῦρ, ἢ μὲ ὕδωρ (διὰ
„ νὰ εἰπῶ ἕτως); ἡμεῖς ἐκ οἴδαμεν, διότι δὲν τὸ ἠξεύρομεν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ἕτε
„ παρὰ τῶν θείων πατέρων, παρ' ὧν ἕνα μόνον πῦρ ἠξεύρομεν, τὸ ἄσβεςον δηλαδὴ
„ τῆς αἰωνίς κολάσεως· Ἂν ἡ τιμωρία αὕτη, ὅπῆ λαμβάνεσιν αἱ τοιαῦται ψυχαὶ
„ μεταφορικῶς ἐννοεῖται πῦρ καθαρτήριον (ὡσὰν ὅπῆ καθὼς τὸ χρυσίον καθαρίζεται
„ ἀς τὸ πῦρ, τοιετρόπως ἐκεῖναι αἱ ψυχαὶ μὲ τὴν τιμωρίαν ἐκείνην ἀγιάζονται, ἢ
„ δικαιῶνται τέλος πάντων ἐνώπιον κυρίε) κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην δυνάμεθα νὰ τὸ
„ ὁμολογήσωμεν ἢ ἡμεῖς, καθὼς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος πῦρ καθαρτήριον ὀνομάζει
„ ἐκεῖνο, ὅπῆ λέγει ὁ Χρισός· „ Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, ἤγεν ἀναλωτι-
„ κὸν τῆς ὕλης ἢ τῆς πονηρᾶς ἕξεως· Πῦρ ὅμως νὰ εἶναι ὑλικὸν, αὐτὸ ἐκ ἦν
„ δόγμα βεβαιωμένον ἕτε εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν· Οἱ νεώτεροι τῶν Λατίνων
„ θεμελιῶσι τῦτο ἐπάνω εἰς ἐκεῖνο τὸ ῥητὸν τῆ Παύλε· Πρὸς Κορινθ. Α. Κεφ. Γ.
„ Αὐτὸς δὲ σωθήσεται, ἕτως δὲ διὰ πυρός· Ἀλλ' αὐτὸ τὸ πῦρ, ὁ μὲν ἱερὸς Αὐ-
„ γεςῖνος εἰς τὸ περὶ πόλεως θεῦ, Βιβλίω κά. κεφ. κέ. λέγει μεταφορικῶς ἐννοῶν
„ τὸ πῦρ τῶν βιωτικῶν πειρασμῶν· Διὰ δὲ τὸ ὑλικὸν πῦρ τὸ καθαρτήριον, τὸ ὁποῖον
„ τινες τε καιρε ἐκεῖνε ἔβαζον ὡς μερικὴν γνώμην, ἢ ὄχι ὡς δόγμα πίςεως, ὁ
„ μέγας ἕτος Διδάσκαλος φανερῶνει τὴν γνώμην τε μὲ δισταγμὸν λέγων· „ Non
„ retarguo qui forsitan verum eſt, μέγει δὲν τὸ μέμφομαι, διότι ἴσως ἀληθὲς ἐςί·
„ ἢ δὲν ἔωρεσε τὰ λέγῃ ἴσως, ἂν τῦτο ἦν δόγμα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἢ ἡμῶν
„ τῆς Δυτικῆς· ἢ ὁ Χρυσόςομος πάλιν, τὸ πῦρ ὅπῆ λέγει ὁ Παῦλος ἐννοεῖ
„ πῦρ τῆς κολάσεως· Ὡς ἕτε ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ἕτε ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων
„ ἐναργῶς δύνανται οἱ Δυτικοὶ νὰ συςήσωσι τὴν δόξαν των περὶ τῆ καθαρτηρίε πυρός.
Εἰς τοιαύτην κατάςασιν εὑρισκόμεναι αἱ ψυχαὶ, αὐταὶ μὲν τιμωρῦνται οἱῳ τρόπῳ
„ ἢ τόπῳ οἶδεν ὁ κύριος, ἢ μὲ τὴν τιμωρίαν ἐκείνην πληρώνεσι τὸ χρέος των πρὸς
„ τὴν θείαν δικαιοσύνην· Ἡμεῖς δὲ οἱ ζῶντες εἰς τὴν πληρωμὴν τῆ χρέες ἐκείνε
„ συντρέχομεν μὲ τὰς ἐλεημοσύνας, μὲ τὰς προσευχὰς, ἢ ἄλλας εὐποιΐας διὰ τὰς
„ ψυχὰς ἐκείνας, ὁσάκις γίνεται τὸ μνημόσυνον αὐτῶν, ἐξόχως δὲ ὅταν προσφέρε-
„ ται δι' αὐτὰς ἡ ἀναίμακτος θυσία τῶν ἀχράντων μυςηρίων, ἄμετρον ἄνεσιν ἔχεσι,
„ ἢ ὡσὰν κατ' ὀλίγον λύονται τῆ χρέες τὰ δεσμὰ, ἢ ἐλεύθεραι ἀπέρχονται τέλος
„ πάντων εἰς τὸν χορὸν τῶν δικαίων, πότε δὲ τῦτο γίνεται, ἡμεῖς δὲν ἠξεύρομεν
„ καιρὸν διωρισμένον· Σ. Εἰς τὴν παλαιὰν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας ἕτε ἴχνος βλέπομεν
„ τῶν λεγομένων ἢ γινομένων παρὰ Λατίνοις ἐν τοῖς συγκαταβατικοῖς γράμμασιν·
„ Τῦτο ἠξεύρομεν, ὅτι ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία εἶναι τὸ κειμήλιον τῶν πνευματικῶν
„ θησαυρῶν, ἢ τῶν θησαυρῶν τέτων οἰκονόμοι κοινῶς εἶναι ὅλοι οἱ Ἀπόςολοι, ἤγεν οἱ
„ Ἐπίσκοποι, ἢ ὄχι μόνον ὁ Πάπας· Ὅθεν ὅλοι κοινῶς, ἢ ἕνας τέτων δύναται
„ νὰ προσφέρῃ τῷ θεῷ ἢ πατρὶ τὸ πολύτιμον αἷμα τῆ μονογενῦς αὐτῆ υἱῦ, τὰ πάθη
„ τε, ἢ ὅλον τὸν ἄπειρον ἢ ἀδιάπαυτον μισθὸν τῶν ἀρετῶν τε, ὁμῦ ἢ τὰς πρεσβείας
„ τῆς θεοτόκε ἢ τῶν μαρτύρων τὰ αἵματα ὑπὲρ τῶν ἐν πίςει κεκοιμημένων ἀδελφῶν,
„ ἢ τέτων τὰς ψυχὰς νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ὁπῆ πάσχεσι· Ὁ δὲ θεὸς,
„ καθὼς ἐπιζητεῖ ἡ θεία τε δικαιοσύνη, ἢ ἡ εὐσπλαγχνία, ὅταν θέλῃ, τὰς ἐλεεῖ ἢ
„ ἀφίνσιν, ἢ τὰς κρατεῖ ἔτι ἕως ἂν πληρώσωσι τὸν ὕςερον καιρὸν κατὰ τὸν
„ Εὐαγγελικὴν φωνήν.

Θεόπνευςος εἶναι ἢ θεάρεςος ἡ διάταξις τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἰς
„ τὰς καθημερινὰς ἀκολυθίας, ἢ ἐξόχως εἰς τὴν ἱερεργίαν τῶν ἀχράντων μυςηρίων
„ πάντοτε μνημονεύει τὲς τεθνεῶτας χριςιανὲς, ἐξαιρέτως δὲ, ποιεῖ τὴν μνήμην
„ αὐτῶν

ριῶν ὁπῶ δοκιμάζωσι, ἢ πρὸς συντομίαν τῦ καιρῦ τῆς ἐξορίας των· Μᾶς διδάσκει ὅτι ἐςὶν Ἅδης (α), ὅπω οἱ κακοὶ πρέπει νὰ λάβωσι τὴν τιμωρίαν διὰ τὰς κακεργίας των μὲ ζημιώδη ποινὴν, δηλαδὴ μὲ τὴν ὑςέρησιν τῆς μακαρίας θεωρίας, ἢ μὲ αἰσθητικὴν ποινὴν, ἤτοι μὲ τὸν τρόμον, μὲ τὸ σκότος, ἢ μὲ τὰ αἰώνια βάσανα τῦ ἀσβέςω πυρός· Μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ θεὸς, διὰ τὰ προσκυνητὰ τέλη ἢ ἀποφάσεις τῆς θείας τω προνοίας, ἐπιχειρίζεται πρὸς ὑπηρεσίαν τω, ἢ πρὸς εὐεργεσίαν τῶν ἀνθρώπων τὸς Ἀγγέλως (β), οἵτινες συντηρῶνται ἐν τῇ αὐτῦ χάριτι· ἢ συγχωρεῖ ἕνα βαθμὸν

„ αὐτῶν δὶς τῦ ἑαυτῦ κοινῶς ἢ καθόλω· ἢ τῦτο ἐ μάτην, λέγει ὁ θεῖος Χρυσό-
„ ςομος (ὅςις περὶ τύτω γράφει πολλὰ ἐν τῷ ἠθικῷ τῦ μεγάλω Βασιλείω λόγῳ εἰς
„ τὸ ιε. πρὸς Κορινθίως Α.), „Πνεύματος γὰρ διατάξει ταῦτα γίνεται, εἴωθε γὰρ ὁ
„ θεὸς ἢ ἑτέροις ὑπὲρ ἑτέρων χαρίζεθαι, ὡς τὸς παῖδας τῇ Ἕως ἐκάθαιρεν ἡ τῦ
„ Πατρὸς θυσία, μᾶλλον ὅπω τὸ κοινὸν τῆς οἰκυμένης κεῖται καθάρσιον, ὁ Ἀμνὸς
„ τῦ θεῦ, ὁ ἐν τῇ Ἁγίᾳ τραπέζῃ κείμενος, ἢ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τῦ Κόσμυ.

(α) „ Ἅδης ἐςὶ, τόπος ἐν τῇ κτίσει ἀκατασκεύαςος, χωρίον ὑπόγαιον, ἐν ᾧ φῶς Κόσ-
„ μυ ἢκ ἐπιλάμπει. Γώσηπ. Φλάβ.

„ Σκότος ἐςὶ, τὸ ἐκ θεῦ πεσεῖν, σκώληξ δὲ, πῦρ τε, τῆξις ὑλικῦ πάθως. Γρη-
„ γορ. Θεολ. ὅροι.

„ Αἰώνιον πῦρ ἐςὶ, ἐχ ὑλικὸν ὡς τὸ παρ' ἡμῖν, ἀλλ' οἷον εἰδοίη θεός. Δαμασ. δ.
„ Πίς. ρδ.

„ Τὸν σκοτεινὸν ἢ βασανιςικὸν τόπον τῦ Ἅδυ ἄλλοι τὸν διορίζωσιν ἐν τῷ μεσωτά-
„ τῷ τῆς γῆς, ἢ ἄλλοι ἔξω τῶν ποιημάτων τῦ θεῦ τῶν κτισθέντων λίαν καλῶς·
„ Οὗτος ἡτοιμάσθη τῷ Διαβόλῳ ἢ τοῖς Ἀγγέλοις αὐτῦ, ἢ ἐχὶ τοῖς ἀνθρώποις,
„ παρ' αὐτοῖς γὰρ κεῖται τὸ ἀπορυγεῖν αὐτὸν διὰ τῆς φυγῆς τῆς ἁμαρτίας, ἢ τῆς
„ διατηρήσεως τῶν θείων ἐντολῶν. Ἐπίσκοπος τῆς Καμπανίας ὁ ἐξ Γωανίνων Πα-
„ παφίλος.

(β) „ Ἄγγελος ἐςὶν ὐσία νοερὰ, ἀεικίνητος, αὐτεξέσιος, ἀσώματος, θεῷ λειτυργῦσα,
„ κατὰ χάριν ἐν τῇ φύσει τὸ ἀθάνατον εἰληφυῖα, τρεπτὴ κατὰ γνώμην, ἢ ἀνεπιδέκ-
„ τος μετανοίας. Δαμασκ. β'. Πίς. γ'.

Οἱ ἄγγελοι συμπεριλαμβάνονται εἰς τάξεις. „Τάξις ἀγγελικὴ ἐςὶν, ἡ συμπλη-
„ ρωματικῶς ἀπολελειτυργῦσα τὰ θεῖα ἢ Οὐράνια τάγματα, ἥτις διαιρεῖται εἰς τρεῖς
„ Ἱεραρχίας.

„ Α'. Ἱεραρχία ἐςὶν, ἡ περὶ θεὸν ἀεὶ ὖσα, ἢ προσεχῶς αὐτῷ, ἢ πρὸ τῶν ἄλλων
„ ἀμέσως ἡνῶθαι παραδιδομένη· Ἥτις περιλαμβάνει τὰς ἁγιωτάτας Θρόνυς, τὰ
„ πολυόμματα Χερυβὶμ, ἢ τὰ πολύπτερα Σεραφίμ. Διονύσ. Ἀρεοπαγ. Οὐρανο. Ἱε-
ραρχ. ι'. (1).

„ Β'. Ἱεραρχία ἐςὶν, ἡ ὑπὸ τῶν Ἐξυσιῶν, ἢ Κυριοτήτων, ἢ Δυνάμεων συμπλη-
„ ρυμένη.

„ Γ'. Ἱεραρχία ἐςὶν, ἡ τῶν ἐρανίων Ἀγγέλων, ἢ Ἀρχαγγέλων, ἢ Ἀρχῶν διακό-
„ σμησις.

„ Σεραφὶμ εἰσὶ, τὰ ὑπεροχικῶς κτώμενα τὴν ἀγάπην· Χερυβὶμ, τὰ τὴν σοφίαν
„ ἄκρως ἔχοντα· Θρόνοι, οἱ ὑπερβαίνοντες τῇ δικαιοσύνῃ· Κυριότητες, αἱ φέρυσαι

„ τὸ

(1) Ὁ Διονύσιος ἐκλήθη Ἀρεοπαγίτης, εἷς ὢν τῶν Κριτῶν τῦ Ἀρείυ Πάγυ· Κατηχήθη ὑπὸ Παύλυ τῦ Ἀποςόλυ, ἢ πρῶτος αὐτὸς Ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ἐγένετο· Ἐκοσμήθη δὲ τῷ μαρτυρικῷ Στεφάνῳ κατὰ τὸ μέ. ἔτος ἀπὸ Χρις ῦ.

μὸν διωρισμένης δυνάμεως τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, ἤτοι διαβόλοις (α), οἵτινες διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν των ἐξέπεσον τῆς θείας χάριτος· Μᾶς διδάσκει, ὅτι εἶναι ὄχι μόνον συγκεχωρημένη, ἀλλὰ καὶ χρησιμωτάτη ἡ ἐπίκλησις καὶ εὐλάβεια τῶν Ἁγίων, καὶ τῶν εἰκόνων των, καὶ τῶν λειψάνων των· Ὧν τὰς εἰκόνας εὐλαβούμεθα, ὄχι ὡς ἁπλῶς εἰκόνας, ἀλλὰ καθότι παριστῶσιν εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν τὰ ἐκείνων πρωτότυπα· καὶ τοῦτο ἐστὶν ἐκδεδομένον παρὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν παραδόσεων, ἐκ τῆς παλαιᾶς συνηθείας τῶν πρώτων πιστῶν, ἐκ τῆς συμφώνου γνώμης τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων· Ὅθεν ἡμεῖς προσφέροντες εἰς μόνον τὸν θεὸν τὴν ἀνωτάτην λατρείαν, ἀποδίδομεν εἰς τοὺς ἁγίους λατρείαν (β) εὐλαβητικὴν πρὸς τιμὴν τοῦ ἰδίου θεοῦ, ὅστις ἐν τοῖς Ἁγίοις αὐτοῦ θαυμάζεται καὶ τιμᾶται, καὶ αὐτοὶ ὡς φίλοι δεκτικώτατοι τοῦ θεοῦ, πρεσ-

„ τὸ αὐτοκρατορικόν· Δυνάμεις, αἱ τὴν ἐξοχὴν ἐπὶ πάντα δεικνύμεναι· Ἐξουσίαι, „ αἱ τὴν ἀνδρείαν χαριζόμεναι· Ἀρχαὶ, αἱ τὰ θαύματα ἐνεργοῦσαι· Ἀρχάγγελοι, „ οἱ τὰ Εὐαγγέλια καὶ τὰ ἐπὶ πρεσβείας ἀγοντες Ἄγγελοι, οἱ τὰς λειτουργίας „ τελοῦντες. Γερασ. περὶ Ἀγγελ.

„ Τὰ μὲν Σεραφὶμ, πρὸς τὸν θεῖον πόθον ἐκκαίουσι τοὺς ἀνθρώπους· Τὰ Χερουβὶμ „ διδάσκουσιν· Οἱ Θρόνοι κρίνουσιν· Αἱ Κυριότητες οἰκονομοῦσιν· Αἱ Δυνάμεις πα„ ρίστανται· Αἱ Ἐξουσίαι χαλιναγωγοῦσιν· Αἱ Ἀρχαὶ θεραπεύουσιν· Οἱ Ἀρχάγ„ γελοι εὐαγγελίζονται, καὶ οἱ Ἄγγελοι φυλάττουσιν.

„ Τὰ Σεραφὶμ τελειοῖ· Τὰ Χερουβὶμ εἰδοποιεῖ· Οἱ Θρόνοι διατίθενται· Αἱ „ Κυριότητες κελεύουσιν· Αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν· Αἱ Ἐξουσίαι διατηροῦσιν· Αἱ „ Ἀρχαὶ, τὸ κοινὸν ἀγαθὸν τῶν Ἐθνῶν περισκέπτονται· Οἱ Ἀρχάγγελοι, τὰ τῆς „ πίστεως διοικοῦσιν· Οἱ Ἄγγελοι, τῶν καθ' ἑκάστα ἀνθρώπων τὸ χρήσιμον καθο„ ρῶσιν.

(α) Ὁ σκότος δυσειδὴς εὑρετὴς καὶ προσάτης.

„ Ὁ Διάβολος λέγεται πονηρὸς διὰ τὴν κακίαν, ἀπαταιὼν, διὰ τὸ ἀπατᾶν τοὺς „ ἀνθρώπους, ἀντικείμενος, διὰ τὸ κατηγορεῖν ἡμῶν, κύων, διὰ τὸ σαίνειν „ ἡμᾶς τῇ κολακείᾳ, ὄφις, διὰ τὸν ἰὸν, ὃν ἐν ταῖς τῶν προπατόρων ἐξέχεεν ἀκοαῖς, „ δράκων, διὰ τὸ ἀπηνὲς, λέων, διὰ τὸ τυραννικὸν καὶ βίαιον τῆς ὁρμῆς, ἄθλιος καὶ „ δύσηνος, διὰ τὸ αἰώνιον τῆς κολάσεως, ψεύστης, διὰ τὸ διαμένειν ἀμεταβλήτως ἐν „ τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀποστάτης, διὰ τὴν κατὰ θεοῦ ἔπαρσιν, κακὸς, ὡς εὑρετὴς τῶν κα„ κῶν, ἀνθρωποκτόνος, ὡς αἰτία τῆς τοῦ ἀνθρώπου φθορᾶς, σκότος διὰ τὴν στέρησιν „ τοῦ φωτός. Γερασ. περὶ Δαιμ.

(β) Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ὁμιλοῦσα περὶ Ἁγίων καὶ περὶ τῶν τούτων εἰκόνων, δὲν μεταχειρίζεται τὴν λέξιν Λατρείαν, ὡς ἀνήκουσαν εἰς μόνον τὸν Θεόν· Ὀνομάζει δὲ, προσκύνησιν καὶ εὐλάβειαν, ἐκείνην ὁποῦ προσφέρομεν εἰς τοὺς Ἁγίους, σχετικῶς δὲ, καὶ πρὸς τὰς αὐτῶν εἰκόνας· Ὅθεν καὶ Θεοδώρα ἡ Βασίλισσα εἰς τὴν Ἀνασήλωσιν τῶν Ἁγίων Εἰκόνων, λαβοῦσα τὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος ἐπὶ παῤῥησίᾳ πάντων εἶπεν· „ Εἴτις ταύτας οὐ προσκυνεῖ καὶ ἀσπάζεται σχετικῶς, οὐ λατρευτικῶς, εἴη τὸ „ ἀνάθεμα.

Ὁ Ἀπίων Λέκιος Πλατωνικὸς ἦν Φιλόσοφος τῶν ἐπισήμων· καὶ ἔζη κατὰ τὸν β'. αἰῶνα.

πρεσβεύσιν ὑπὲρ ἡμῶν, ϗ διεγείρωτι (διὰ τῆς χάριτος ϗ δωρεᾶς τῦ μονογενῦς αὐτῦ Υἱῦ, ϗ λυτρωτῦ ἡμῶν) τὴν θείαν τε εὐσπλαχνίαν πρὸς τὰς χάριτας ὁπῦ ζητῦμεν παρ' αὐτῆ· Μᾶς διδάσκει τέλος πάντων τὸ ἅγιον μυςήριον τῶν τριῶν θείων προσώπων, Πατρὸς, Υἱῦ, ϗ Α'γίε Πνεύματος (α), ἅτινα ἔχωσιν ἅπαντα κοινὰ, ἐξαιρέντες τὰ ἰδιώματα ἑκάςε τῶν τριῶν προσώπων, ὁπῦ σχηματίζωσιν ἕνα μόνον θεὸν, εἰς ὃν ἐςὶ μία μόνη ὐσία, ἤτοι μία θεία φύσις ἄϋλος, ἄναρχος, ϗ ἀτελεύτητος· Ἥτις βλέπει ϗ γινώσκει τὸ πᾶν, εὑρίσκεται πανταχῦ παρῦσα, ϗ εἶναι παντοδύναμος, διότι ἐδημιούργησεν ἅπαντα τὰ ὄντα ἐκ τῦ μὴ ὄντος· Ὁ Υἱὸς γεννᾶται ἀπὸ τὸν Πατέρα διὰ καταλήψεως, διότι ὁ θεὸς γινώσκων ἑαυτὸν ἀϊδίως, ἀναγκαίως, ϗ ἀτελευτήτως, παράγει ἓν τέλος, ἕνα σκοπὸν, ϗ μίαν σημείωσιν, ἤτοι γνώρισμα ἑαυτῦ, ϗ ὅλων τῶν προσκυνητῶν τελειοτήτων τε, ὅπερ ὀνομάζεται Λόγος τε, Ῥῆμά τε, Υἱός τε, ϗ εἶναι ὅμοιος αὐτῷ κατὰ πάντα, ἀΐδιος, ἀτελεύτητος, ϗ ἀναγκαῖος, καθὼς ὁ Πατήρ τε· Ὁ Πατὴρ ἀποβλέπει τὸν Υἱὸν ὡς Λόγον τε, ϗ ὁ Υἱὸς ἀποβλέπει τὸν Πατέρα ὡς ἀρχήν τε, ϗ ἕτω θεωρούμενοι πρὸς ἀλλήλες, ἀϊδίως, ἀναγκαίως, ϗ ἀτελευτήτως, ἀγαπᾷ εἷς τὸν ἕτερον, ϗ παράγωσιν ἓν ἀποτέλεσμα τῆς ἀμοιβαίας των ἀγάπης (β), ὅπερ

(α) Πατὴρ λέγεται, ὡς τὰ πάντα τηρῶν, ὡσανεὶ πάντων τηρητής· Υἱὸς λέγεται, „ παρὰ τῦ εἶος, εἴτεν ὁποῖος ϗ ὅμοιος, οἷος γὰρ ὁ πατὴρ, τοιῦτος ϗ ὁ υἱός· „ Πνεῦμα λέγεται παρὰ τῦ πᾶν νεῦμα, πάντα γὰρ ἐρευνᾷ, ϗ τὰ βάθη τῦ θεῦ. Α'θανάσ. Α'λεξανδ. Ε'ρώτ.

„ Ὁ Μωσῆς δὲν ἐτόλμησε νὰ ὀνομάσῃ ταφῶς Τριάδα, διὰ νὰ μὴ παρακινηθῶσιν „ οἱ Ε'βραῖοι εἰς εἰδωλολατρείαν· Τέτε χάριν ϗδὲ Α'γγέλες ὠνόμασε· Μὲ ὅλον „ τῦτο εἰς τὸ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Οὐρανὸν ϗ τὴν γῆν, ἐν τῷ Ε'βραϊκῷ „ δὲν λέγει Ε'λωὰ, (ὅπερ ὅλοι ὁ Θεὸς) ἀλλ' Ε'λωΐμ Καὶ „ οἱ Ε'θνικοὶ φιλόσοφοι ἐθεολόγησαν περὶ τῆς Α'γίας Τριάδος κατὰ τὴν ἑαυτῶν „ ἀτέλειαν· Ὁ Πλάτων λέγει, ἕως τὰς τρεῖς ὑποςάσεις ἔφθασεν ἡ τῦ θεῦ ὐσία, „ ϗ ὅτι ὁ α'. Θεὸς ἐςὶ τὸ ἀγαθὸν, ὁ β'. ποιητὴς, ϗ ὁ γ'. ἡ ψυχὴ τῦ Κόσμε· ϗ „ ἀλλαχῦ ὁ αὐτὸς· „ Λόγον θεῦ πρωτότοκον, εἰκόνα θεῦ, ϗ λόγον θειότατον· „ Οἱ Πυθαγόρειοι τῦ παντὸς μέτρον τὴν τριάδα ἔλεγον, ϗ ὅτι τὸ παν ϗ τὰ πάντα „ τοῖς τρισὶν ὥρισαι· ϗ ὁ Α'ριστοτέλης· „ Τὰ τρία πάντα, ϗ τὸ τρὶς πάντη· ϗ ὁ „ Θεόκριτος (1). „ Εἰς τρεῖς ἀποσπεύδω, ϗ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ.

(β) Αὐτὴν τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην ἐπρόβαλον εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον οἱ Δυτικοὶ, θέλοντες νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν, ϗ ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα, ϗ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης εἶναι τὸ Α'γιον Πνεῦμα, ἕπεται ἄρα τὸ πνεῦμα αὐτὸ νὰ ἐκπορεύεται ἐξ ἀμροτέρων· Α'λλ' ὁ σοφώτατος Μάρκος ὁ

(1) Ὁ Θεόκριτος ἦν ποιητὴς ἄριστος, Ε'λλην τὸ γένος, Συρακόσιος τὴν πατρίδα, ϗ ἔζη εἰς τὰ Βασίλεια τῆς Αἰγύπτε κατὰ τὸ σπέ. ἔτος πρὸ Χριςῦ· Λέγεται ὅτι ἐφονεύθη ὑπὸ Γέρωνος τῦ Τυράννε, ὡς κακῶς περὶ αὐτῦ ὁμιλήσας· Σώζονται αὐτῦ Εἰδύλλια εἰς Δωρικὴν διάλεκτον, χαριέσατά τε ϗ τεχνικώτατα.

ὅπερ ἐστὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται ἐκ τῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τῦ Υἱῦ

ὁ τῆς Ἐφέσυ (1), εὐκόλως κατέβαλεν αὐτὸν τὸν συλλογισμόν, καὶ ἀπέδειξε τὸ τότε ἄτοπον, ἀποκρινόμενος μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἤτοι· Τὸ Πνεῦμα ἀγαπᾷ τὸν Υἱόν, καὶ ὁ Υἱὸς ἀγαπᾷ τὸ Πνεῦμα, ὅθεν, ἂν ἕπεται ἀπὸ τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην, ἡ παραγωγὴ τῦ Πνεύματος, ἕπεται ἔτι τὸ Πνεῦμα νὰ παράγῃ αὐτὸ ἑαυτό· Τῇ ὁποίᾳ συλλογισμῷ ὅσον τὸ ἄτοπον καὶ παράλογον, ἑκαστος δύναται νὰ διακρίνῃ· Μοὶ ἤρεσεν ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον ἐπιχειρίζεται ὁ Γεροκήρυξ Μηνιάτης εἰς τὸ ἐγχειρίδιον, ὁπῦ ὄπισθεν εἴπομεν, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς προθήκης γεγονυίας παρὰ τῶν Δυτικῶν εἰς τὸ ἄρθρον τῆς πίστεως, καὶ διὰ τῦτο ἐκτίθημι ἐνταῦθα τὰ ἰδιάτερα λόγια.

„ Εἰς τὰς περὶ πίστεως ὑποθέσεις (λέγει αὐτὸς) ἐγὼ δὲν εὑρίσκω ἄλλον ἐπιτη-
„ δειότερον τρόπον διὰ νὰ εὕρωμεν τὴν ἀλήθειαν, ὡσὰν νὰ ἐξετάσωμεν ἱστορικῶς τὶ
„ ἐδογμάτιζεν ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, πρὶν νὰ χωρισθῇ ἡ Δυτικὴ τῆς Ἀποστολικῆς·
„ καὶ λοιπὸν ἂς ἐξετάσωμεν ὁποία ἦν ἡ παλαιὰ παράδοσις καὶ ὁμολογία τῆς
„ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τῦ Ἁγίυ Πνεύματος, ἀφήνοντες
„ τὰ τετριμμένα ἐκείνας φιλονεικίας, καὶ τὰς περὶ δόγματος σοφιστικὰς διαλέξεις, τα ῥη-
„ τὰ τῆς Θείας Γραφῆς, καὶ τῶν Πατέρων, τα ὁποῖα προφέρονται ἢ κολοβὰ ἢ διε-
„ στραμμένα, καὶ δέχονται ἐξηγήσεις καὶ παρεξηγήσεις πολλὰς, διότι μὲ αὐτὰ καὶ ὅμοια
„ ἐδὲν κατωρθώσαμεν μέχρι τῦ νῦν, ἐδὲ θέλομε κατορθώσει ποτέ· Εἰς τὸν δ'. αἰῶνα
„ τότε, ὅταν ὁ πνευματομάχος Μακεδόνιος ἐβλασφήμει, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δὲν
„ εἶναι Θεὸς, ἀλλὰ κτίσμα, ἐγένετο ἡ Οἰκυμενικὴ β'. Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει,
„ ἐπὶ βασιλέως Θεοδοσίυ τῦ μεγάλυ, καὶ Γρηγορίυ τῦ μεγάλυ Ἀρχιεπισκόπυ Κωνσα-
„ τινουπόλεως· Ἔτει ἀπὸ Χριστῦ τπά'. Τότε ἐ[illegible]ιεράτευεν εἰς τὴν Ῥώμην Δάμασος,
„ ἀλλ' ἔτε προσωπικῶς, ἔτε διὰ τοποτηρητῶν εὑρέθη εἰς τὴν σύνοδον ταύτην, εἰς
„ τὴν ὁποίαν συνῆλθον πατέρες ρν'· Ὅλη ἡ ὑπόθεσις ἦν περὶ τῆ Ἁγίας Πνεύματος,
„ καὶ λοιπὸν αὕτη ἦν μία ἐπιτηδειοτάτη ἀφορμὴ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ φύσις τῆ Ἁγίυ Πνεύ-
„ ματος, καὶ νὰ δογματισθῶσιν ὅσα ἀνήκυσι τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, διὰ νὰ παύσῃ εἰς
„ τὸ ἑξῆς πᾶσα κατὰ τῆ Ἁγίας Πνεύματος βλασφημία, καὶ ἔτως ἐγένετο· Διότι ἡ
„ σύνοδος τῶν Μακεδόνιων ἀνεθεμάτισε, καὶ ἐκήρυξεν εὐσεβῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον
„ ὅτι εἶναι Θεὸς, ὡς ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱός· καὶ ὅτι ἐκπορεύεται ἐκ τῦ Πατρὸς, καὶ
„ συμπροσκυνητὸν καὶ συνδοξάζεται μὲ τὸν Πατέρα καὶ μὲ τὸν Υἱόν, ὡς Πατρὶ καὶ Υἱῷ
„ ὁμοούσιον, καὶ ὅτι αὐτὸ ἐλάλησε διὰ τῶν Προφητῶν· Ὅθεν ἐκεῖ ὁπῦ εἰς τὸ σύμ-
„ βολον τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖον ἐγένετο εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ α'. σύνοδον ἦν μόνον, Πι-
„ στεύω εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, οἱ Θεοφόροι Πατέρες τῆς συνόδυ ταύτης ἐπρόσθεσαν,
„ τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμ-
„ προσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν· Λοιπὸν, ἂν
„ εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐδόξαζεν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον
„ ἐκπορεύεται ἐκ τῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τῦ Υἱῦ, διατὶ ἡ σύνοδος δὲν τὸ ἐσαφήνιζε; (μά-
„ λιστα, ὁπῦ ὁ λόγος συνίστατο καὶ ἦν περὶ τῆς φύσιως τῆ Ἁγίας Πνεύματος) καὶ δὲν
„ ἐδιώρισε νὰ λέγεται εἰς τὸ σύμβολον τὸ ἐκ τῦ Πατρὸς καὶ Υἱῦ ἐκπορευόμενον, ἀλλ'
„ ἐκ τῦ Πατρὸς μόνον; καὶ μὴν εἴπῃ τινὰς, ὅτι ἐνταῦθα ἡ σύνοδος δὲν ἐδιώρισε ῥητῶς
„ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκ τῦ Πατρὸς μόνε ἐκπορευόμενον, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκ τῦ Πα-
„ τρὸς

(1) Μάρκος ὁ Εὐγενικὸς, ἦν τὸ πρῶτον εὐφραδείας διδάσκαλος, εἶτα Ἀρχιερεὺς Ἐφέσυ χρηματίσας, γενναίως καὶ ἐπιτηδείως τὰ ἀληθῆ δόγματα εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον (συγκροτηθεῖσαν κατὰ τὸ αυλθ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ) ὑπερησπίθη· Ὅθεν καὶ ὑπέγραψε τὸν τῆς ἑνώσεως Κώδηκα· Ἀλλ' εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιστρεψὰς, πολλὰ κατ' αὐτῆς τῆς συνόδυ, καὶ ἀλλὰ τινὰ συνέγραψε.

υἱῶ διὰ τῆς πνεύσεως, τῆς ἀγάπης, ϗ τῆς προβολῆς, ϗ εἶναι ἐπίσης ὅμοιον

,, τρὸς, διότι ϗ ἡ πρώτη ἐν Νικαία, ὅταν ἐθεολόγησε περὶ τῶ Υἱῶ, δὲν ἐδιώρισε
,, ῥητῶς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ τῶ Πατρὸς μόνον γεννηθέντα, ἀλλ'
,, ἁπλῶς ἐκ τῶ Πατρός, ϗ μὲ ὅλον τοῦτο, τινὰς δὲν ἀμφιβάλλει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία
,, τότε ἐπίστευε τὸν Υἱὸν ϗ Λόγον γεννηθέντα ἐκ μόνου τῶ Πατρός. Ὡσαύτως λοι-
,, πὸν δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ τινὰς, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τότε ἐπίστευε τὸ Πνεῦμα τὸ
,, Ἅγιον ἐκπορευόμενον ἐκ μόνου τῶ Πατρὸς, μὲ ὅλον ὁπῶ δὲν εἶπε ῥητῶς ἐκ μόνου.
,, Οἱ ῥν'. Θεοφόροι Πατέρες ἐπίστευον ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι ὁμοούσιον τῷ
,, Πατρὶ ϗ τῷ Υἱῷ, ϗ διὰ τοῦτο προσέθεντο εἰς τὸ Ἅγιον Σύμβολον τὸ συν Πατρὶ
,, ϗ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον ϗ συνδοξαζόμενον. Λοιπὸν, ἂν ἐπίστευον τὸ Ἅγιον
,, Πνεῦμα ἐκ τῶ Πατρὸς ϗ Υἱῶ ἐκπορευόμενον, ἔπρεπε ϗ νὰ τὸ προσθέσωσι, διότι,
,, ἂν τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τῶ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ ἐκπορεύεται δηλαδὴ ἐκ τῶ Πα-
,, τρὸς, ϗ ἐκ τῶ Υἱῶ, ϗ αὐτοὶ οὕτως ἐπίστευον, ἀλλ' οὕτως δὲν ἐφανέρωσαν, ϖολλὰ
,, ἀτελῶς ἐξήγησαν τῶ Ἁγίου Πνεύματος τὴν φύσιν. Μάλιστα εἰς ἕνα καιρὸν, ὁπῶ
,, ἔπρεπε τελειότατα νὰ τὴν ἐξηγήσωσι, διὰ νὰ ἠξεύρωσιν οἱ ὀρθόδοξοι τί πρέπει νὰ
,, πιστεύωσιν εἰς ἓν ὅμοιον Ἄρθρον πίστεως, διὰ νὰ μὴ μείνῃ εἰς τὸ ἑξῆς ἠδεμία ἀμφι-
,, βολία. Πλὴν ἂν οὕτω δὲν ἐπροθέσαν, ἀνάγκη εἶναι νὰ εἴπωμεν, ὅτι οὕτω δὲν ἐπί-
,, στευον. Λοιπὸν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοιαύτη ἦν ἡ δόξα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλη-
,, σίας. Ἔτει ἀπὸ Χριστῦ χοδ'.

,, Μετὰ δὲ συγ'. ἔτη εἰς τὸν ς'. αἰῶνα, ὁ Βασιλεὺς Ἰσπανίας τῷ ά. χρόνῳ τῆς
,, αὐτῦ Βασιλείας, ἐπόθησε νὰ ζαλθῇ τὸ Ἅγιον Σύμβολον εἰς ὅλην τὴν Καθολικὴν
,, Ἐκκλησίαν, Ἀνατολικὴν ϗ Δυτικὴν, ἀπαράλλακτον καθὼς ἐγένετο εἰς τὴν ἄνω-
,, θεν Οἰκουμενικὴν β'. Σύνοδον, ϗ νὰ ψάλλεται ἀπὸ τὸν λαὸν πρὸ τῆς Κυριακῆς εὐχῆς.
,, ϗ πάλιν, βασιλεύοντος εἰς Ἱσπανίαν Ῥικάρδου, ἐγένετο ἡ τρίτη ἐν Τολήτῳ σύνο-
,, δος, ἥτις ὥρισεν, ὅτι εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἱσπανίας ϗ Γαλλίας, νὰ ἀναγινώσ-
,, κεται αὐτὸ τὸ Ἅγιον Σύμβολον ἀπαράλλακτος ,, fecundum formam orientalium
,, Ecclesiarum, ἤτοι, κατὰ τὸν τύπον τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀλλ' ἐν ταῖς
,, Ἀνατολικαῖς Ἐκκλησίαις ἤδειαι τὸ Ἅγιον Σύμβολον ἀνεγινώσκετο χωρὶς τῆς
,, προθήκης ἐκ τῶ Υἱῶ, λοιπὸν ὁμοίως ἀνεγινώσκετο τότε ϗ ἐν ταῖς Δυτικαῖς Ἐκ-
,, κλησίαις.

,, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐνιαυτῶν τῶ Θ'. αἰῶνος, διὰ προσάγματος [redacted]
,, [redacted] Καρόλου Μαγνου (1), ἐγένετο σύνοδος ἐν Ἀκυϊσγράνῳ τῆς
,, [redacted] ὁπῶ [redacted] καὶ τις
,, μοναχὸς Γωάννης Ἱεροσολυμίτης, ὅσις ἀκέων τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προθήκην γενο-
,, μένην νεωστὶ, ἐδημηγόρησε σφοδρῶς κατὰ τῆς καινοτομίας ταύτης. Ὅθεν ὁ
,, [redacted] Κάρολος διὰ νὰ πληροφορηθῇ τὴν ἀλήθειαν, ἔπεμψεν εἰς Ῥώμην πρέσβεις
,, δύω Ἐπισκόπους, ϗ ἕναν Ἀββᾶν πρὸς τὸν Πάππαν Λέοντα [redacted] ϗ γενομένης σκέ-
,, ψεως μακρᾶς περὶ αὐτῆς τῆς καινοτομίας ταύτης, ὁ Πάππας κατέκρινε ϗ ἀπέβαλε τὴν
,, προσθήκην, ϗ ὥρισε νὰ ἀναγινώσκεται τὸ Ἅγιον Σύμβολον ἀπαράλλακτον. ϗ διὰ
,, νὰ μὴ τολμήσῃ τις εἰς τὸ ἐρχόμενον νὰ προθέσῃ ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ, ἐπρόσταξε ϗ
,, ἔγιναν δύω πλάκες ἀργυραῖ, ἐν αἷς τὸ ἔγραψε μὲ ἀνεξαλείπτες χαρακτῆρας, εἰς
,, τὴν μίαν μὲν Ἑλληνιστὶ, εἰς τὴν ἄλλην δὲ Λατινιστὶ χωρὶς τινος προθήκης. Αἵτινες

,, ἐβάλ-

---

(1) Κάρολος ὁ Μέγας βασιλεὺς τῆς [redacted] ἐγεννήθη κατὰ τὸ ψμβ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ. Ἐβασίλευσε κατὰ τὸ ψξά. ϗ ἀπέθανε κατὰ τὸ ωιδ'.

Ἀλαμανῶν [redacted]

Holy Mount Athos

ὅμοιον τῷ Πατρὶ ϗ τῷ Υἱῷ· Φθάσας δὲ ὁ καιρὸς νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ ἄφκτον

τον

„ ἐβάλθησαν εἰς τὸν ναὸν, ϗ πλησίον εἰς τὸ μνημεῖον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρε ϗ Παύλε ὡς εἰς φύλαξιν· Τᾶτο μαρτυρᾶσιν αὐτοὶ οἱ Δυτικοὶ Ἱστορικοὶ, Ἀνασάσιος Βιβλιοθηκάριος (1) εἰς τὸν βίον Λέοντος τοῦ Γ, ὁ Καρδινάλης Βαρόνιος εἰς τὰ χρονικά τε (2) τόμῳ β. περὶ τριάδος βιβλ. θ. ϗ ὁ Διονύσιος Πετάβιος Ἱησουΐτης εἰς τὴν δογματικήν τε Θεολογίαν· Μὲ τόσην σέβας ἡ μία ϗ ἡ ἄλλη Ἐκκλησία Ἀνατολικὴ ϗ Δυτικὴ ἐκρατεῖ τῶν Γερῶν Συνόδων τὰς ὅρας· Δὲν θέλω νὰ εἰπῶ διὰ τὴν σύνοδον, ἥτις ἐγένετο ἐπὶ Βασιλείε Μακεδόνος τῷ ιγ. χρόνῳ τῆς αὐτᾶ βασιλείας, παρόντων, αὐτᾶ τᾶ Βασιλέως, ϗ τῶν Υἱῶν αὐτε, παρόντων τῶν Τοποτηρητῶν τῶν τριῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων, ϗ τῆς Γ. Ἐπισκόπων, παρόντων αὐτῶν τῶν λεγάτων τᾶ Πάππα Γωάννε, ϗ αὐτᾶ τᾶ Ἁγιωτάτε Φωτίε Πατριάρχε Κωνσταντινοπόλεως, ὅπε ἀναγνωσθέντος τᾶ Ἁγίε Συμβόλε χωρὶς προσθήκης, ἐξεφωνήθη ἐκ μέρες τῶν Ἀνατολικῶν ϗ Δυτικῶν τὸ ἀνάθεμα ἐναντίον ἐκείνων ὅπε ἤθελον ἀφαιρέσῃ, ἢ προσθέσῃ.

„ Τέτων ἔτως ἐχόντων, ἀφήνοντες εἰς ἓν μέρος αὐτὸ τὸ δόγμα, χωρὶς νὰ διαλεχθῶμεν πότερον, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τᾶ Πατρὸς μόνε, ἢ ἐκ τᾶ Πατρὸς ϗ Υἱᾶ (περὶ ε πολὺς εἶναι ὁ λόγος) λέγω μόνον, ὅτι ἡ ἀρχαία Καθολικὴ Ἐκκλησία Ἀνατολικὴ ϗ Δυτικὴ εἰς τόσες χρόνες ἔπίσευε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκ τᾶ Πατρὸς χωρὶς προσθήκης ϗ ἐκ τᾶ Υἱᾶ, ϗ ἔτως ὁμολογεῖ εἰς τὸ Ἅγιον Σύμβολον· Τὸ Ἅγιον Σύμβολον εἶναι ὁ κανὼν ϗ γνώμων τῆς πίσεως, ἀλλ' ὁ κανὼν ϗ γνώμων πρέπει νὰ εἶναι ἀτάλευτος, ὅθεν κατ' οὐδένα τρόπον (εἶναι λόγια τᾶ μεγάλε Κυρίλλε (3)) σαλεύεσθαι χρὴ τὸ τῆς πίσεως Σύμβολον παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων συναρμοθὲν (ϗ λέγει τὴν αἰτίαν) ἐ γὰρ ἦσαν αὐτοὶ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τᾶ Θεᾶ ϗ Πατρὸς, τὸ ἐκπορεύεται μὲν ἐξ αὐτᾶ, ἴσι δὲ οὐκ ἀλλότριον τᾶ Υἱᾶ, κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον.

1662
492
1170
1562

Ἀ: Γελάσιος Πάππας Ῥώμης, ὅσις ἔζη κατὰ τὸ υϟβ. ἔτος, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐσύνθεσεν ἓν βιβλίον ἐπιγραφόμενον, Codex sacramentarius, ἤτοι Κώδηξ περὶ μυστηρίων, περιέχων τρία κεφάλαια· ά. Περὶ τᾶ ἐτησίε κύκλε, β'. περὶ γενεθλίων τῶν Ἁγίων, ϗ γ'. περὶ Κυριακῶν ἑορτῶν, ϗ ὁμοίων· Τᾶτο τὸ βιβλίον ἐπὶ [illegible] χρόνες ἦν κεκρυμμένον, ὀλίγοις μόνον γνωσόν· Κατὰ δὲ τὸ ἔτος αφξβ. εὑρέθη εἰς μίαν Βιβλιοθήκην παρὰ Παύλε Πατάβιε ἐκ τῆς συγκλήτε τῶν Παρισίων, ϗ κατήντησεν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Χρισίνης Βασιλίσσης Σβέκων· Πρῶτος δὲ τὸ ἔδωκεν εἰς φῶς Γωσὴφ Μαρία Θωμάσιος (4) ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ αχπ'. ἔτος· Εἰς τὸν ἀνωθεν Κώδηκα τᾶ Γελασίε εὑρίσκεται τὸ Ἅγιον Σύμβολον χωρὶς τῆς προσθήκης.

1492
1170
1562

---

(1) Ἀνασάσιος ὁ Βιβλιοθηκάριος εἷς ἦν τῶν σοφῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τᾶ θ'. αἰῶνος· Ἐπορεύθη εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινοπόλει [illegible] σύνοδον, ἧς μετέφρασε τάς τε πράξεις ϗ κανόνας ἀπὸ τᾶ Ἑλληνικᾶ εἰς τὴν λατινίδα φωνήν.

(2) Ὁ Βαρόνιος ἐγεννήθη κατὰ τὸ αφλή. ἔτος ἀπὸ Χρισᾶ· Ἐχρημάτισε Καρδινάλιος, ϗ ἀπέθανε κατὰ τὸ αχζ'. ἔτος· Συνέγραψε χρονικὰ Ἐκκλησιαστικὰ, ϗ ἄλλα.

(3) Ὁ Κύριλλος ἐχρημάτισεν Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸ υιβ'. ἔτος· Ἦν δὲ θερμὸς ζηλωτὴς τῆς εὐσεβείας· Συνέγραψεν [illegible] κατὰ πολλῶν αἱρετικῶν· Ἐσχολίασε τὸ τᾶ Γωάννε Εὐαγγέλιον, ϗ ἄλλα βιβλία τῆς θείας Γραφῆς, κατὰ δὲ τὸ υμδ'. ἔτος ἀπῆλθε πρὸς Κύριον.

(4) Ὁ Θωμάσιος ἐγεννήθη ἐν Λειψία κατὰ τὸ αχκβ. ἔτος ἀπὸ Χρισᾶ, ἐξ εὐγενῶν γονέων, ϗ ἀπέθανε κατὰ τὸ αχπδ'. Συνέγραψε περὶ ἀρχῆς τῆς Φιλοσοφικῆς ϗ Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ϗ ἄλλα.

ΗΒΟΡΙΝΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

τον μυςήριον τῆς Ἀπολυτρώσεως, τὸ προωρισμένον (α) ἀπὸ καταβολῆς

μεταγραπτέον

„ κης· (Ταῦτα ἔγνων ἀναγνὺς Γελιέλμε Κάβαι Θεολόγε Βρεττανὸς (1) τὴν Ἰσο-
„ ρίαν περὶ Ἐκκλησιαςικῶν Συγγραφέων, ὅπε γράφων περὶ τῦ ἄνωθεν Γελασίε Πάπ-
„ πα, ἢ περὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῦ, διαλαμβάνει περὶ τῦ ἄνωθεν Κώδηκος, ἢ
„ λέγει· Διὰ τῦτο μάλιςα ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι γνήσιος ἢ παλαιὸς, διότι ἔχει
„ τὸ Σύμβολον χωρὶς τῆς προσθήκης, ἢ ἐκ τῦ Υἱῦ· Ἠτις ἐμπέπηγε εἰς τὸν ζ΄ αἰῶνα,
„ εἰς δὲ τὸν θ΄. τὴν ἐδιχθὴ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης· Ἰδὲ τὰ ἰδιάτερα λόγια Ve-
„ nerandam hujus ordinis vetustatem manifesto arguit, quod in symbolo non ha-
„ beatur vox filioque, sed tum demum seculo [illegible] nata, & non, nisi nono Romæ
„ recepta. Διον. ἀβιος ιιά. Γεβείτης, φανερὸς ἀντίμαχος τῆς Ἀνα-
„ τολικῆς Ἐκκλησίας, κρατεῖ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τὸ δόγμα ὅτι τὸ Πνεῦ-
„ μα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς ἢ Υἱῦ, ὅσον διὰ τὴν προσθήκην εἰλικρινῶς
„ ὁμιλεῖ λέγων, ὅτι ἐξετάσας ἀκριβῶς νὰ εὕρῃ ποῖος ἐποίησε τὴν προσθήκην ταύτην,
„ ἢ πῦ, ἢ πότε, ἢ διατὶ, ἢ δὲν εὗρε, ἢ συμπεραίνει με μαρτυρίας πολλῶν, ὅτι ὁ
„ τόπος, ὁ καιρὸς, ἡ αἰτία, ἢ ὁ ἀρχηγὸς τῆς προσθήκης ταύτης ἕως τῆς σήμερον
„ ἄδηλος· Ἐρωτηθέντες εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον οἱ Δυτικοὶ περὶ τῆς προσθήκης
„ ταύτης,

Μεταγραπτέα

(α) Προορισμὸς ἐςὶ, τὸ κατὰ τὴν θελητικὴν τῦ θεῦ ἄχρονον ἔννοιαν φερόμενον. Δα-μασκ. περὶ πίς. ά. ἢ β. κεφ. μέ.

„ Πρόγνωσις θεῦ ἐςὶ, τῶν ἐφ' ἡμῖν πρὸ τῦ γενέσθαι διάγνωσις ἄνευ προορισμῦ,
„ ἃ γὰρ θέλει τὴν κακίαν γενέσθαι, ἃδὲ βιάζεται τὴν ἀρετήν.

„ Εἰ ἓν θέλει ὁ θεὸς, τὶ μὴ γίνεται ὃ θέλει; ἃ γίνεται ὅτι ἐκεῖνοι ἃ θέλεσιν·
„ Οὐδὲν γὰρ πρὸς ἀνάγκην ποιεῖ ὁ θεός. Οἰκεμέν.

„ Πᾶν λογικὸν αὐτεξέσιον, ἐπειδὴ γὰρ κυρίες ἡμᾶς ἐποίησε τῆς τῶν φαύλων, ἢ
„ τῆς τῶν ἀγαθῶν πράξεων αἱρέσεως, ἢ ἑκόντας εἶναι βάλεται καλῆς, διὰ τῦτο ἂν
„ μὴ βελοίμεθα, ἃ βιάζεται, ἃδ' ἀναγκάζει· Τὸ γὰρ βιαθέντα εἶναι χρηςὸν, ἐκ
„ ἔςιν εἶναι χρηςόν. Χρυσός.

„ Προορισμένοι ἐσμὲν, οἱ εὐσεβεῖς πρὸς σωτηρίαν, ἐχὶ ἀπὸ τὸν προορισμὸν τῦ
„ θεῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς ἡμετέρας θελήσεως ἢ προαιρέσεως. „ Οἴδαμεν, (δογματίζει ὁ
„ Παῦλος) ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν, πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν, τοῖς γὰρ πρό-
„ θεσιν κλητοῖς ἔσιν· Ὅτι ἃς προέγνω ἢ προόρισε, συμμόρφες τῆς εἰκόνος τῦ υἱῦ
„ αὐτῦ· Εἰς τοῦτο ἀναφέρεται αὐτὸ τό· „ Ὃυς προέγνω; οἱ ἱεροὶ θεολόγοι ἀποκρί-
„ νονται κατὰ τὸ ἀληθὲς νόημα τῦ Παύλε, ἃς, τῦτέσι τῆς κατοικείας πρόθεσιν κλη-
„ τὰς ὄντας προέγνω ἢ προόρισε· ἢ εἰς τῦτες (λέγεσιν οἱ θεῖοι διδάσκαλοι) ἀνα-
„ φέρεται ἡ πρόγνωσις ἢ ὁ προορισμὸς τῆς κατιδίαν προαιρέσεν ἢ θέλησιν ὑποτα-
„ χθέντας εἰς τὸ καθόλε κάλεσμα τῦ θεῦ· „ Πανταχῦ τὸ κατὰ προαίρεσιν κλητὰς
„ ὄντας συνηπάκσε, ὅτι ἃς προέγνω ἢ προόρισεν ἀντὶ τῦ τῦτες τὰς κατὰ πρόθεσιν·
„ ἢ ὁ θεῖος Χρυσόςομος ἐξηγῶν τῦτο τὸ ῥητὸν λέγει. „ Πρόθεσιν δὲ ἐνταῦθα φη-
„ σὶν, ἵνα μὴ τὸ πᾶν τῇ κλήσει δῶ· Εἰ γὰρ ἡ κλῆσις ἦρκει μόνον, τίνος ἕνεκεν ἃ
„ πάντες ἐσώθησαν; διὰ τῦτο φησὶν ὅτι ἓχ ἡ κλῆσις μόνον, ἀλλὰ ἢ ἡ πρόθεσις τῶν
„ καλεμένων τὴν σωτηρίαν εἰργάσατο· Οὐ γὰρ ἠναγκασμένη ἡ κλῆσις, ἃδὲ βεβιασ-
„ μένη· Πάντες γᾶν ἐκλήθησαν, ἀλλ' ἃ πάντες ὑπήκεσαν.

συγυπακ-ουέται

Καβαι-Καβε

(1) Ὁ Γελιέλμος ἀπέθανε κατὰ τὸ αψιγ΄. ἔτος· Τὸ ἐξοχότερον τῶν συγγραμμάτων τε ἐςὶν ἡ στοιχειώδης Ἱςορία τῶν Ἐκκλησιαςικῶν συγγραφέων.

Ηβούλη Μελετῶν Ι. Μεγίστης

Κόσμε, διὰ νὰ φιλιώσῃ τὸς ἀνθρώπους μὲ τὸν θεὸν, ὄντα ὠργισμένον κατ' αὐτῶν διὰ τὴν παράβασιν τῦ προπάτορος Ἀδὰμ, ὅτε συνέβη εἰς τὸν ἐπίγειον

„ ταύτης, οἰκονομικῶς ἀπεκρίθησαν ὅτι ἐτέθη, ἢ οἰκονομικῶς, ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ
„ Ἐφέσου, πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ, ἐπειδὴ ἢ προξενεῖ τόσον σκάνδαλον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.
„ Λοιπὸν ἡμεῖς ἔχομεν μεγάλον δίκαιον νὰ ἐγκαλέσωμεν τὸς Λατίνους ὅτι [illegible]
„ [illegible] ἐσάλευσαν τὸ τῆς πίστεως Σύμβολον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Κυρίλλον,
„ κατ' ἰδέαν τρόπον σαλεύεσθαι χρὴ, ἢ ἕως ἂν μὴ δέῃ τῶν κανόνων εἶναι ἀκίνητον (κατὰ
„ τὸν μέγαν Βασίλειον), ἐδεμίαν προσθήκην εἰς ἀκρίβειαν ἐπιδέχεται.
„ Πᾶς νηφάλιος, ὅστις δὲν ἀρέσκεται τὰς τῆς πίστεως ὀχληρὰς διαλέξεις πρέπει νὰ
„ σχολάσῃ, ὅτι τὸ Ἅγιον Σύμβολον [illegible] ἐξ ὁποίων συμ-
„ φώνως τοῖς Ἀποστόλοις [illegible] τῷ Ἁγίῳ [illegible] οἱ θεοφόροι
„ Πατέρες, [illegible] γνώμονος τῆς πίστεως, ἢ διὰ τοῦτο πρὸς τοῦτον τὸν
„ [illegible] Γνώμονα πρέπει νὰ προσαρμόζωνται ὅλα ἐκεῖνα τὰ ῥητὰ τῆς θείας Γρα-
„ φῆς, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ὁλοτελῶς σαφῆ, ἀλλ' ἐπιδέχονται κάποιαν ἐξήγησιν.
„ Λόγε χάριν, εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν τῦ Ἁγίε Πνεύματος ἡμεῖς οἱ Ἀνατολικοὶ
„ προφέρομεν διάφορα ῥητὰ τῆς Εὐαγγελίε, διὰ νὰ παρασήσωμεν ὅτι ἐκπορεύεται
„ ἐκ μόνε τῦ Πατρὸς, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ῥητὰ φανερὰ (ὡς λέγουσιν οἱ Λατῖνοι),
„ διότι ἀληθῶς δὲν λέγουσι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκ μόνε τῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον,
„ ἀλλ' ἁπλῶς ἐκ τῦ Πατρὸς, ὡς ἐκεῖνο Γωαν. κεφ. ιε. „Ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλη-
„ τος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τῦ Πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ
„ τῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. Οἱ Δυτικοὶ πάλιν διὰ νὰ ἀποδείξωσι τὴν ἐκπόρευσιν τε
„ Ἁγίε Πνεύματος ἐκ τε Πατρὸς ἢ ἐκ τε Υἱε, ἐπιχειρίζονται κάποια ῥητὰ, τὰ
„ ὁποῖα δὲν λέγουσι ῥητῶς τοῦτο ὡς τὸ, „ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ
„ πέμψω ὑμῖν, ἐκ τε ἐμε λήψεται, ἢ ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ἢ ἀλλαχε. Γωάν. κεφ. ιε.
„ ις'. ἢ κ. Σ. Ἐνεφύσησε ἢ λέγει αὐτοῖς, λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον. Ἐκ τούτων
„ φαίνεται, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πέμπεται, λαμβάνει, δίδεται παρὰ τε Υἱε.
„ Λέγομεν ἡμεῖς (ἢ συγχωρεῖται) ὅτι ἡ χρονικὴ πέμψις, ἢ χορηγία, ἢ δωρεὰ τῶν
„ χαρισμάτων τε Ἁγίε Πνεύματος (1) εἶναι ἐκ τε Υἱε, ἀλλὰ δὲν φαίνεται μὲ τὴν
„ λέξιν ταύτην „ἐκπορεύεται„ ὅπερ καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος εἶναι τὸ χα-
„ ρακτηριστικὸν τῆς ὑποστάσεως τε Ἁγίε Πνεύματος. Ὥστε τὰ ῥητὰ τῆς Εὐαγγε-
„ λίς, ὁπὸ ἐκατέρωθεν προφέρονται δὲν εἶναι σαφῆ, ἀλλὰ δέχονται ἐξήγησιν, ἢ
„ ἐκ τέτε δὲν συμφωνῶσι τὰ μαχόμενα μέρη. Ἀλλὰ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ θεόπνευ-
„ στος Κριτὴς ἢ ψευδὴς ἑρμηνευτὴς, ὁπὸ δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν κεκρυμμένην ἔννοιαν
„ τούτων τῶν ἀσαφῶν ῥητῶν; ἡ Ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν παρίστησιν ἡ οἰκουμενικὴ σύνο-
„ δος. Ἀλλ' ἡ δευτέρα οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἢ ἄλλαι τοπικαὶ, ὁπὸ ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, ἢ ἡ ἀπόφασις τε Πάπα Λέοντος Γ'. (ὅστις κατὰ τὸς Λατίνους εἶναι
„ ψευδὴς ὅταν δογματίζῃ τι περὶ πίσεως), ἐξέδωκα τὸ Σύμβολον τῆς πίσεως χω-
„ εἰς

(1) „ Ἑπτὰ εἰσὶ τὰ χαρίσματα τε Ἁγίε Πνεύματος. ἀ. Πνεῦμα φόβε θεε, ἡ ἀποχὴ
„ τῶν κακῶν. β. Ἰσχύος, ἡ πρᾶξις τῶν ἀγαθῶν. γ. Βελῆς, ἡ διάκρισις τῶν
„ ἐναντίων δυνάμεων. δ. Εὐσεβείας, ἡ καθαρὰ ἢ ἀνόθευτος εἴδησις τῶν πρεπόντων
„ ἢ καθηκόντων. ε. Γνώσεως, ἡ κατάληψις ἢ σχάσις κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐν
„ ταῖς ἀρεταῖς θείων λόγων, μὴ πλανώμενοι ἐν δεισιδαιμονίαις ἢ αἱρέσεσι. ς'. Συ-
„ νέσεως, ἡ συνδιάθεσις ἢ συγκατάθεσις τῆς ψυχῆς εἰς ἃ καλῶς ἐγνώρισε. ζ.
„ Σοφίας, ἡ γνησία ἔνωσις τῶν ἐναρέτων πρὸς τὸν θεὸν, ὧν ὁ πρὸς θεὸν πόθος
„ ἀπόλαυσις γίνεται θεῷ, ἢ κατὰ χάριν οἱ τοιῦτοι θεοποιῦνται. (ἐκ τῶν τε ῥηθέντος
„ Καμπανίας.)

γιον Παράδεισον, ᾧ μὴ δυνάμενοι οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀποδώσωσιν ἁρμοδίαν τὴν ἐξιλέωσιν πρὸς τὴν ὑβριωθεῖσαν αὐτῆ μεγαλειότητα, ἦλθε τὸ δεύτερον τῶν τριῶν τούτων προσώπων, λέγω, ὁ ἴδιος Υἱὸς τῆ θεῆ ἐκ μόνης αὐτῆ ἀγαθότητος ᾧ ἀγάπης πρὸς ἡμᾶς, ᾧ ἔλαβε σῶμα ἔμψυχον, γενόμενος ἄνθρωπος εἰς τὴν καθαρωτάτην γαστέρα τῆς ἀειπαρθένε Μαρίας, ᾧ βαστάζων ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως τὰς ἁμαρτίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων, τὰς ἐξήλειψεν ἐπὶ τῆ σταυρῆ μὲ τὴν τιμὴν τῆ αἵματός τε ᾧ τῆς ζωῆς τε, ᾧ ἔτως ἠνέῳξεν ἡμῖν τὰς πύλας τῆ Παραδείσε, ὁπῆ ἦσαν κεκλεισμέναι διὰ τὴν ἁμαρτίαν (α).

,, εἰς τῆς προθήκης ,, ᾧ ἐκ τῆ Υἱῆ ,, ᾧ τὴν προθεσμίαν ταύτην κατέκριναν. Λοιπὸν
,, ἡ Ἐκκλησία ἄνωθεν ἀ ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν ῥητῶν τῆ Ἁγίε Εὐαγγελίε ἐννοεῖ, ὅτι
,, προκαταρκτικῶς ᾧ ἀϊδίως τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τῆ Πατρὸς, ᾧ οὐχὶ
,, ἐκ τῆ Υἱῆ. Λοιπὸν τὰ ἄνωθεν ῥητὰ πρὸς τὸ Σύμβολον ὡς πρὸς κανόνα πρέπει νὰ
,, προσαρμόζωνται· ᾧ ἐπειδὴ εἰς τὸ σύμβολον δὲν λέγεται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκ
,, τῆ Υἱῆ ἐκπορευόμενον, τὴν αὐτὴν ἔννοιαν περιέχουσι ᾧ τὰ ῥητὰ ταῦτα. Τὸ ἴδιον
,, λέγω ᾧ περὶ τῶν ῥητῶν τῶν Ἁγίων Πατέρων, τόσον Ἀνατολικῶν, ὅσον ᾧ Δυτικῶν, ὅτι πρέπει νὰ συμφωνῶσι μὲ τὸ Ἅγιον Σύμβολον, διότι τὸ Ἅγιον Σύμβολον
,, εἶναι διδασκαλία Καθολικὴ τῶν Ἁγίων Πατέρων, εἰς σύνοδον συνελθόντων, ὅθεν ἐ
,, δύνανται νὰ σφάλωσι, διότι, ἂν εἶσιν αὐτοὶ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τῆ θεῆ
,, ᾧ Πατρός. Τὰ ῥητὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων κατ' ἰδίαν, εἶναι διδασκαλία μερικὴ
,, ἀνθρώπων, οἵτινες ἐνδέχεται νὰ σφάλωσιν ὡς ἄνθρωποι, ἐπειδὴ, πας ἄνθρωπος
,, ψεύστης. Ἀλλ' ἡ μερικὴ διδασκαλία διὰ νὰ εἶναι ὀρθὴ, πρέπει νὰ συμφωνῇ μὲ τὴν
,, Καθολικὴν, ἤγουν μὲ τὴν γνώμην τῆς ἀληθείας, ὅπερ ἐστὶ τὸ Ἅγιον Σύμβολον.
,, Ἡμεῖς ἐν τῷ Ἁγίῳ Συμβόλῳ πιστεύομεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορευόμενον ἐκ τῆ
,, Πατρὸς ᾧ ἐκ τῆ Υἱῆ, λοιπὸν κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην πρέπει νὰ ἐξηγῶμεν ᾧ
,, τὰ ῥητὰ τῶν Πατέρων· Ἡμεῖς λοιπὸν οἱ πιστεύοντες κατὰ τὸν παλαιὸν ὅρον τῆς
,, Καθολικῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἔχομεν κατ' ἰδέαν τρόπον μεμπτοὶ, ἐπειδὴ δὲν ἐσαλεύσαμεν ἰωτα ᾧ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Σύμβολον, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν κανόνα τῆς πίστεως

(α) Διατὶ τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως ἢ ᾧ εἶδεις τῶν ἀνθρώπων ἦν ἱκανὸς, δὲν ἐπερίλαβε καὶ ἓν τῶν Χερουβὶμ, ἢ Σεραφὶμ; (ἀποκρίνονται οἱ ἱεροὶ Θεολόγοι) ,,ὅσα ,, ἡ ἁμαρτία τῆ Ἀδὰμ ἄπειρος, ἐχρειάζετο ᾧ μία δύναμις ἄπειρος νὰ κοινωνήσῃ ,, Σαρκὸς ᾧ Αἵματος διὰ νὰ τὴν ἐξαλείψῃ· ᾧ τέτο μόνε τῆ θεῆ ἐστί· ἕτεροι δοξάζουσιν ὅτι ἐνηνθρώπησεν ὁ Υἱὸς τῆ θεῆ ἵνα μείνῃ αὐτῷ σὺν τῷ Πατρὶ ᾧ τῷ Πνεύματι ἡ λατρεία, ᾧ ὡς δημιουργῷ, ᾧ ὡς λυτρωτῇ, ᾧ μὴ γνωρίσῃ ἡ κτισθεῖσα ᾧ ἀναγεννηθεῖσα φύσις ἄλλον ποιητὴν, ᾧ ἕτερον σωτῆρα· ᾧ ἄλλοι ἀποφαίνονται (ᾧ σὺν αὐτοῖς ὁ Συνέσιος εἰς τὰς Ἐπιστολάς τε) ὅτι δὲν ἐσαρκώθη ἓν τῶν Χερουβὶμ ἢ Σεραφὶμ διὰ τὸ νὰ ἦν ἀδύνατον ἓν τριάκοντα ᾧ τρισὶν ἔτεσι περικείμενον τὸ γεῶδες σκῆνος νὰ φυλάξῃ τὸ παντελῶς ἀπαθὲς ᾧ ἀνάλωτον πάθεσιν, ὡς ὁ Κύριος ἡμῶν τὸ ἐφύλαξεν· αὐτὸς γὰρ μόνος ἁμαρτίαν ἐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτῆ.

НБСРМ имени Мечникова

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Αντίσασις τῶν Ασεβῶν.

Ὅτι ἡ ἰδέα τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως, πρώτης βάσεως τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀμαθείας, τοῦ φόβου, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτικοῦ· Ὅτι ἡ ὕλη εἶναι ἀΐδιος, καὶ ὅτι ὁ Κόσμος ἐσχηματίσθη κατὰ συμβεβηκός.

Ἡ περὶ θεοῦ ἰδέα (λέγουσιν οἱ θρασεῖς ἄθεοι) δὲν εἶναι φυσικὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ παρήχθη εἰς αὐτοὺς ἐκ τοῦ φόβου, ἐκ τῆς ἀμαθείας, καὶ ἐκ τοῦ πολιτικοῦ (α)· Οἱ ἄνθρωποι ποτὲ ἔζων ἀγροίκως χωρὶς νόμους, καὶ χωρὶς

(α) Οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἐπιδέχεται ὅτι ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν ὅλα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων ἐπίστευον, ὅτι εἶναι ἓν ὑπέρτατον ὂν παντοχοῦ παρὸν, προσεκτικὸν εἰς τὸ νὰ ἀκούῃ τὰς δεήσεις ὅλων ἐκείνων, ὁποῦ ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειάν του, εἰς ὁποιον τόπον ἢ κατάσασιν ἦσαν· εἰς ἄκρον φιλάνθρωπον, ὁποῦ εὐσπλαγχνίζεται τὰς δυσχερείας των, καὶ τόσον παντοδύναμον, ὥστε εὐκόλως δύναται παρ' αὐτῷ· Τοῦτο τὸ φρόνημα εἶχον οἱ ἄνθρωποι γενικῶς περὶ θεοῦ, ἕως καὶ ἐν τῷ σκότει τῆς εἰδωλολατρείας· Τὸ βλέπομεν εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου, ὁποῦ εἶναι τὸ σεβασμιότερον ὑπόμνημα τῶν παλαιῶν δογμάτων τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ ὁποῦ δύνανται νὰ λογιωθῶσιν ἀποθήκη τῆς θρησκείας ἐκείνων τῶν πρώτων αἰώνων, καὶ ἐκ τούτου πληροφορούμεθα, ὅτι αὐτὴν τὴν ἰδέαν τὴν εἶχον ἐκ μιᾶς παραδόσεως καθολικῆς, γενεᾶς, καὶ παλαιᾶς ὅσον καὶ ὁ Κόσμος.

Οἱ Φιλόσοφοι ἦσαν μεταξύ των πολλὰ διηρημένοι ἐπὶ διαφόραις φιλοσοφικαῖς ὑποθέσεσιν, ἀλλ' ἐσυμφώνουν ἅπαντες (ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ θέλομεν ὁμιλήσει) περὶ τῆς τοῦ θεοῦ ὑπάρξεως· Ὁ Ἐπίκουρος (1) ἐθεμελίωνε τὴν ὕπαρξιν τοῦ θεοῦ

(1) Ὁ Ἐπίκουρος ἦν εἷς τῶν ἐγκρίτων Φιλοσόφων τοῦ καιροῦ του· Ἐγεννήθη εἰς τὸ Γέργιτον τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὸ γ. χξγ'. ἀπὸ κτίσεως Κόσμου· καὶ τῷ λέ. ἔτει τῆς ἡλικίας του ἤνοιξε διδασκαλεῖον εἰς ἕνα ὡραιότατον κῆπον, ἴδιόν του κτῆμα, καὶ εἰς αὐτὸν μετ' ὀλίγου συνέδραμε πλῆθος ἀκροατῶν· Οἱ μαθηταί του ἔζων μετ' αὐτοῦ ὡς εἰς κοινόβιον, καὶ μὲ τελείαν ὁμόνοιαν· Τὸ σχολεῖόν του δὲν διεσχίσθη ποτέ· Ἡ ἡμέρα τῆς ἀρχῆς τοῦ διδασκαλείου του ἐωρτάζετο ἀπὸ τοὺς ὀπαδούς του ἕως τοῦ καιροῦ τοῦ Πλινίου, δηλαδὴ φ'. ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ τὰ γενέθλιά του ἐπανηγυρίζοντο παρ' αὐτῶν κατ' ἔτος ἀνὰ ἕναν ὁλόκληρον μῆνα· Αὐτὸς συνέγραψε πλῆθος βιβλίων, σχεδὸν ἕως τριακόσια, καυχώμενος ὅτι ἦσαν ὅλα ἐφεύρεσις αὐτοῦ· καὶ ἀγκυλὰ ὀλίγα ἐξ αὐτῶν ἔμειναν ἡμῖν, αἱ γνῶμαί του ὅμως εἰσὶ γνωσταὶ περισσότερον ἀπὸ τὰς τῶν ἄλλων Φιλοσόφων· Τὸ δόγμα του περὶ τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ, ἤτοι τῆς ἄκρας εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώ-

Χωρὶς διοίκησιν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἤτε ἐβραβεύετο ἡ ἀρετὴ, ἤτε ἐτιμωρεῖτο

Θεῦ ἐπὶ τῆς ἰδέας ὁπῦ ἡ ἰδία φύσις ἐντυπώνει εἰς ὅλας τὰς διανοίας· Χωρὶς νὰ ἔχῃ τινὰς (ἔλεγεν αὐτὸς) τὴν ἰδέαν τινὸς πράγματος, δὲν δύναται ἤτε νὰ τὸ ἐννοήσῃ, ἤτε

ἀνθρώπυ (ὅπερ κατ' αὐτὸν συνίσταται ἐν τῇ ἡδονῇ (1) ἠμαύρωσε τὴν ὑπόληψιν τῆς αἱρέσεώς τυ· Ἡ τροφή τυ ἦν κακκιά, ἢ μὲ αὐτὰ ἔτρεφε ἢ τὺς μαθητάς τυ· Ἀπέθανε (ταλαιπωρέμενος ἀπὸ τὺς πόνυς τῆς δυσερίας, τὺς ὁποίυς ὑπόφερε μὲ μεγάλην καρτερίαν) κατὰ τὸν ογ'. χρόνον τῆς ἡλικίας τυ.

(1) Ἄκρον ἀγαθὸν (κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην τῶν Φιλοσόφων) ὀνομάζεται ἐκεῖνο, πρὸς ὃ ἅπαντα ἀναφέρονται, ἢ ὃ ἐν ὐδενὶ ἀναφέρεται· Ὁ Ἐπίκυρος ἐδογμάτιζεν, ὅτι τῦτο συνίσταται εἰς τὴν Ἡδονὴν, καθὼς ἐξ ἐναντίας τὸ ἄκρον κακὸν εἰς τὸν πόνον· Ἡ φύσις (ἔλεγεν αὐτὸς) μᾶς διδάσκει αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, παρακινῦσα ἡμᾶς νὰ ζητῶμεν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ὅλα τὰ ἡδέα, ἢ νὰ ἀποφεύγωμεν ὅλα τὰ λυπηρά· Οὐδὲ ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ σοφιςικὰ ἐπιχειρήματα διὰ νὰ τὸ ἀποδείξωμεν, καθὼς ὐδὲ διὰ νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι τὸ πῦρ ἐςὶ θερμὸν, ἡ χιὼν λευκὴ, ἢ τὸ μέλι γλυκύ· Τὸν σοφόν τε τὸν ἔταττεν εἰς ἐκεῖνον τὸν βαθμὸν τῆς ἄκρας ἐυδαιμονίας ἐν οἱαδήποτε καταςάσει εὑρίσκετο· Ἀλλ' ἐπειδὴ ὐκ ἔςι παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἐκφυγεῖν τὸν πόνον, ὁ Ἐπίκυρος ἔλεγεν, ὅτι ὁ σοφὸς δοκιμάζων πόνυς, ἐσοχάζετο τὸν ἑαυτόν τε εὐτυχῆ ἢ εἰς τὴν τοιαύτην κατάςασιν· Ὁ Κικέρων ἀκέων αὐτὸν ὅτως ὁμιλῦντα, δὲν δύναται (λέγει) νὰ κρατήσῃ τὸν γέλωτα· Θαυμάζει τὶς ἀκέων τὰ τοιαῦτα παρὰ τῆ πανηγυρις῀ τῆς ἡδονῆς· ἀλλ' ἤθελεν αὐξήσῃ τὸ θάμβος τε, ἀκέων τὸν αὐτὸν Ἐπίκυρον ταλαιπωρέμενον ἀπὸ τὺς πόνυς τῆς τέτρας, ἢ τῶν κολικῶν πόνων, νὰ ἐκφωνῇ· Ὢ πόσον εἶμαι εὐτυχὴς, διότι ἂν ὁ σοφὸς εἶναι εὐτυχὴς ἐν ὅσῳ εἶναι σοφὸς, ὁ πόνος μὴ ἀφαιρῶν ἀπ' αὐτῆ τὴν σοφίαν, ἔπεται νὰ εἶναι εὐτυχὴς ἢ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀξυτάτων πόνων· Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι εἶχεν ὁ Ἐπίκυρος τινὰς γνώμας ἢ πράξεις θαυμασὰς, αἵτινες δίδυσιν ἡμῖν περὶ αὐτῆ ἢ τῆς διδασκαλίας τε ἰδέαν τελείως ἐναντίαν ἐκείνης ὁπῦ περὶ αὐτῆ ἔχομεν· ἢ ἐκ τέτων πολλοὶ σοφοὶ ἐπαρακινήθησαν νὰ τὸν δερενδεύσωσι, ἐπιχειριζόμενοι τὴν ἀπολογίαν τε· Αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ζήσωμεν ἡδέως, ἂν δὲν ζῶμεν σοφῶς, σωφρόνως, ἢ δικαίως· ἢ ὅτι, ἐ δυνάμεθα ζῆσαι σοφῶς, σωφρόνως, ἢ δικαίως, ἐὰν μὴ ἡδέως· Ὡ σαύτως ἐπὶ ὑποθέσεσιν ἠθικαῖς, ἢ κανόνας τῆ πολιτικῆ βίε, δίδει γνώμας τοσῦτον εὐτάκτυς ἢ αὐςηρὰς, ὥςε ἐδὲ ὁ Σωκράτης ἔδωκεν εὐλογότερα τέτων ἐντάλματα· ἢ θέλυσιν, ὅτι ἢ ἡ ζωή τε ἐσυμφωνῆσε μὲ τὰς γνώμας τε· ἢ ἀγκαλὰ ἐν τοῖς κήποις αὐτῆ ἦν γεγραμμένον τὸ, „ἐν τέτῳ τῷ τόπῳ ἡ ἡδονὴ ἐςὶ τὸ ἄκρον ἀγαθὸν„ μὲ ὅλον τῦτο ὁ οἰκοδεσπότης ἐδέχετο μὲ μόνον ἄρτον ἢ ὕδωρ τὺς εἰσερχομένυς πρὸς αὐτὸν, ἢ αὐτὸς διέρχετο τὰς ἡμέρας τε μὲ μεγάλην ἐγκράτειαν· Βλέπομεν εἰς μίαν τε ἐπιςολὴν ὅτι ἐν τῷ ἀριςᾷν ἐδαπάνει ὀλιγώτερον ἀπὸ ἓν ἄσπρον (ἀγκαλὰ ἢ εἰς τὸν Λαέρτιον Διογένην ἀναγινώσκομεν ὅτι ἐβυθίζετο εἰς τὴν κραιπάλην ἢ εἰς τὰς αἰσχροτέρας ἡδονάς)· Ὁ Κικέρων ἐρωτώμενος περὶ τέτων τῶν ἴτως ἀντιφατικῶν, ἢ ἂν ἐσοχάζετο τὸν Ἐπίκυρον καθὼς τὸν κηρύττυσι, ἢ ἂν ὁ σκοπὸς αὐτῆ ἦν τῆ ὁδηγῆσαι πρὸς τὴν αἰσχρὰν ἢ ἄσωτον ζωὴν, ἀποκρίνεται (εἰς τὰ Τσκκλανικά τε ζητήματα βιβλ. γ'. ἀριθμῷ μς'. ἢ μζ'.) „Ἐγὼ δὲν πείθομαι εἰς τῦτο, βλέπων τὸν Ἐπίκυρον διδάσκοντα „ἀληθῶς γνώμας εὐτάκτυς ἢ αὐςηρὰς ἐπὶ τῆς ἠθικῆς, ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν ἐξετάζον„ται τὰ ἤθη τε, ἢ ἡ δίαιτα τῆς ζωῆς τε, ἀλλὰ τὰ δόγματά τε· Αὐτὸς ἐξηγεῖ προ„φανῶς τὶ ἐννοεῖ ἡδονὴν ἢ τρυφήν· Δι' αὐτῶν τῶν λέξεων ἐννοῶ (λέγει ὁ Ἐπίκυρος)

„τὰς

ρεῖτο ἡ κακία, ὅθεν ἐφευρέθησαν οἱ νόμοι πρὸς χαλιναγωγίαν τῶν κακῶν, ἢ

ἤτε νὰ τὸ ἐξετάσῃ, ἤτε νὰ ὁμιλήσῃ περὶ αὐτῆ· Ποῖος δύναται (ἔλεγε Βάλβος ὁ Στωϊκὸς) νὰ θεωρήσῃ τὸν Οὐρανὸν, ἢ τὰ ὅσα ἐκεῖ συμβαίνεσι, ἢ νὰ μὴ συμπεράνῃ ἀδιςάκ-

---

„ τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθήσεων ἢ τῆ σώματος, τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων τὴν ἡδύνασαν
„ τὲς ὀφθαλμὲς, τὰς τερψὰς, τὰς ἡδονὰς, ἢ τὰς μελωδίας· Ὁ αὐτὸς ὁμολογεῖ
„ ὅτι δὲν δύναται νὰ εὑρεθῇ ἄλλο ἀγαθὸν, εἰμὴ τὸ συνιςάμενον ἐν τῷ ἡδύνειν ἢ πί-
„ νειν δι' ἁρμονίας μεσικῶν ὀργάνων ἢ δι' αἰσχρῶν ἡδονῶν· Μὴ ἐταῦτα παρ' αὐτῆ
„ λέγονται; (ἐπιφέρει ὁ Κικέρων εἰς τὸ περὶ τελῶν βιβλ. ά. ἀριθμ. ζ'.) ἂν λοιπὸν
„ αὐτὸς ὑπερασπίζετο ἓν τοιῆτον δόγμα, πρέπει νὰ ἐπαινεθῶσι τὰ περὶ ἀρετῆς ἢ
„ σεμνότητος κομψά τε ῥητὰ; αὐτὸς ἢ μὲ ὅλον ὁπῆ ἦν πάντη ἄθεος, εἰς τὰ περὶ
„ θεῆ συγγράμματά τε ὁμιλεῖ ἐμφαντικῶς, ἢ τῆτο διὰ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ ἡ ζωή τε
„ ἢ τὰ δόγματά τε ἀπὸ τὰ Κριτήρια τῶν Ἀθηναίων (ὁ αὐτὸς Κικ. εἰς τὸ περὶ
φύσ. θεῶν βιβλ. έ. ἀριθμῷ ριζ'. ἢ ριζ'. ἢ ρκγ'. ἀποδεικνύει διεξοδικῶς, ὅτι ἡ φρόνη-
σις, ἡ σωφροσύνη, ἢ ἡ δικαιοσύνη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμφωνήσωσι μὲ τὴν ἀρετὴν
ἐννοεμένην κατὰ τὰς λέξεις ἢ σκοπὸν τῆ Ἐπικούρ.) Κοινὴ γνώμη ἦν παρὰ τοῖς Φι-
λοσόφοις, ὅτι τὸ ἄκρον ἀγαθὸν συνίσταται ἐν τῷ ζῆν φυσικῶς· „Τὸ κατὰ φύσιν
διάγειν, ἄκρον ἀγαθὸν ὑπάρχει.„ Ἀλλ' ἀπὸ τῆ νὰ ἐξηγεῖτο διαφόρως παρ' αὐτῶν
ἡ φύσις, προήρχοντο αἱ διάφοροι γνώμαι· Ὁ Ἐπίκουρος ἔλεγεν, ὅτι ἡ κατὰ φύσιν
διαγωγὴ συνίσταται εἰς τὰς ἡδονάς· Ἄλλοι, εἰς τὴν γένεσιν παντὸς πόνε, ἢ ἄλλοι,
ἄλλως· Ὁ Ζήνων, ἀρχηγὸς τῶν Στωϊκῶν ἐδογμάτιζεν, ὅτι αὐτὴ συνίσταται εἰς μόνην
τὴν ἀρετὴν, δηλαδὴ ὁ ζῶν σεμνῶς ἢ ἐναρέτως ζῇ κατὰ φύσιν· ἢ ἔλεγεν, ὅτι αὐτὴ
ἡ φύσις ἐμπνέει ἡμῖν ἄκραν ἀποςροφὴν πάντων τῶν ἐναντίων τῇ ἀρετῇ ἢ σεμνότητι,
ὅπερ ἐσυμπέραινεν ἀπὸ τὴν καθαρότητα, ἁπλότητα, εὐσπλαγχνίαν, εὐγνωμοσύνην,
ἀγάπην, εἰλικρίνειαν, ἢ ἄγνοιαν παντὸς κακῆ, δόλε, ἢ πονηρίας, ὁπῆ φαίνεται εἰς
τὰ βρέφη· Ἔτι δὲ, ἢ ἀπὸ τῆ, ὅτι εἰς ἡλικίαν ὄντες, θαυμάζομεν τὲς φρονίμες,
τὲς σοφὲς, ἢ σεμνὲς νῖες, ἢ ἐξ ἐναντίας ἀποςρεφόμεθα τὲς ζῶντας ἀφρόνως,
ἀτάκτως, ἢ ἀκρατῶς· Ὅταν ἀναγινώσκωμεν εἰς τὰς Ἱςορίας τὰς ἐπαινετὰς πρά-
ξεις ἢ κακίας τῶν παλαιῶν, δυνάμεθα νὰ μὴν ἀγαπήσωμεν τὰς πρώτας, ἢ νὰ μὴ
μισήσωμεν τὰς δευτέρας; Αὐταὶ (λέγει ὁ Ζήνων) εἰσὶν αἱ φωναὶ τῆς φύσεως, δι' ὧν
κηρύττει ἡμῖν, ὅτι ἡ μόνη ἀρετὴ εἶναι τὸ ἄκρον ἀγαθὸν, ἢ ἡ μόνη κακία, τὸ ἐναντίον·
Διϊσχυρίζοντο ἔτι οἱ Στωϊκοὶ, ὅτι τὸ ἄκρον ἀγαθὸν δὲν πρέπει νὰ διορίζεται ἀπὸ τῶν
ἐκτὸς τῆ ἀνθρώπε, ἅτινα γίνονται ἢ ἀποφεύγονται ἄνευ τῆς αὐτῆ θελήσεως, ὡσὰν ἡ
ὑγιεία, τὰ πλούτη, ἢ ἄλλα τοιαῦτα (ἅτινα ἤτε καλὰ, ἤτε κακὰ ἐδόξαζον, καθὼς ἢ
τὰ ἐναντία τέτοις), ἀλλ' ἀπὸ μόνην τὴν ἀρετὴν, ἣν οὐδὲ ὁ Θεὸς δύναται νὰ ἀφαιρέ-
σῃ ἀπ' αὐτῆ· Ὅθεν ἢ ἔλεγον, ὅτι πρέπει νὰ ζητῇ τινὰς τὰ τυχηρὰ ἀγαθὰ ἀπὸ
τὸν Θεὸν, ἐχὶ δὲ ἢ τὴν ἀρετὴν, διότι τὴν ἔχει ἐν ἑαυτῷ· Εἰς τοσῆτον ἔφθασαν
διὰ τῆς αὐτῶν ἀλαζονείας, ὥςε τὸν σοφὸν ἐποίησαν ἀνώτερον τῆ Θεῆ, ὡσὰν ὁπῆ, ὁ
μὲν Θεὸς ἐςὶ τέλειος ἢ ἀπαθὴς κατὰ φύσιν, ὁ δὲ σοφὸς, κατ' ἰδίαν προαίρεσιν·
Τὸ κατὰ φύσιν διάγειν ἀλλέως ἐξήγων οἱ Περιπατητικοί· Ὁ ἄνθρωπος (ἔλεγον αὐ-
τοὶ) σύγκειται ἐκ ψυχῆς ἢ σώματος, διὰ νὰ εἶναι λοιπὸν εὐδαιμονέσατος, πρέπει νὰ
ἔχῃ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἐν ἀμφοτέροις, ἢ τῆτο ἐςὶ τὸ κατὰ φύσιν διάγειν, ἐν ᾧ συνί-
σταται τὸ ἄκρον ἀγαθόν· Ὅθεν ἀπηριθμοῦν ἀγαθὰ, τὴν ὑγιείαν, τὰ πλούτη, τὸν
ἔπαινον, ἢ ὅσα τοιαῦτα· Ἐδιώριζον ὅμως ἄπειρον τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς ἀρετῆς,
ἢ ὅλων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν· Τὰ ἄλλα ἀγαθὰ (ἔλεγον) εἰσὶ τὸ πλήρωμα τῆς μα-
καριότητος, ὅθεν ἢ χωρὶς αὐτῶν δύναται νὰ εἶναι εὐτυχὴς ὁ ἄνθρωπος διὰ μόνης
τῆς ἀρετῆς, πλὴν ὄχι τελείως· Ὥςε ἡ ἀρετὴ σὺν αὐτοῖς ἐςὶ τὸ ἄκρον ἀγαθόν.

Οἱ

καὶ ἔκτοτε ἡ δικαιοσύνη ἄρχησε νὰ διατάττῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, παιδεύσα αὐστηρῶς

ἀδιςάκτως ὅτι διοικεῖται ὑπό τινος ὑπερτάτης καὶ θείας νοὸς; ὅςις ἀμφιβάλλει, δύναται ἔτι νὰ ἀμφιβάλλῃ ἂν εἶναι ἡ ἥλιος. Τάχα εἶναι φανερώτερον τοῦτο ἐκεῖνο; Ἂν εὑρίσκωνται, (ἔλεγεν ὁ Χρύσιππος (1)) πράγματα εἰς τὸν Κόσμον, ἅτινα ὁ νοῦς τοῦ

Οἱ Στωϊκοὶ ἤθελον τὸν σοφὸν αὐτῶν τελειότατον, χωρὶς πάθη, χωρὶς ταραχὴν καρδίας, χωρὶς σπλάγχνος, καὶ ἄτρωτον ἀπὸ τὰς σφοδροτέρας πόνες. Ὁ Ποσειδώνιος, ταλαιπωρέμενος ἀπὸ τὰς πόνες τῆς ποδαλγίας, ἐφώναζεν, ὦ πόνε, ὅσον καὶ ἂν εἶσαι βίαιος καὶ πικρὸς, ποτὲ δὲν θέλεις μὲ καταπείσῃ νὰ σὲ ὀνομάσω κακόν. Οὕτως ἐφρόνουν οἱ Στωϊκοὶ, διότι δὲν ἐγίνωσκον τί ἐςὶν ἄνθρωπος. Ἔφθειρον τὴν φύσιν, θέλοντες νὰ τὴν διορθώσωσι, καθιςῶντες τὸν σοφὸν αὐτῶν ἓν μεταλλικὸν ἢ λίθινον ἄγαλμα. Τὸν ἤθελον ἐξ ἴσε ἀναίθητον καὶ πρὸς τὰ ἑαυτοῦ καὶ πρὸς τὰ τῶν ἄλλων κακά. Ὁ πολύαθλος Γὼβ δὲν ἐφρόνει ἕτως, ἀλλ' ὡμολόγει ἐν τοῖς αὐτὸ κακοῖς τὴν ἀθέλειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, λέγων· „Ἆρα ὁμοιάζει ἡ δύναμίς με μὲ τὸς λίθες; „ἆρα ἡ σάρξ με ἐςὶ χαλκίνη; ἐ δύναμαι εὑρεῖν βοήθειαν, πλὴν ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν, „ἕτω καὶ ἐγένετο, εἴη τὸ ὄνομα Κυρίε εὐλογημένον. Οἱ Στωϊκοὶ ἔλεγον, (ὁμοῦ μὲ τὸς Περιπατητικὸς) ἂν συγχωρήσωμεν ὅτι ὁ πόνος ἐςὶ κακὸν, ἕπεται ὅτι ὁ σοφὸς δοκιμάζων πόνες, νὰ μὴ εἶναι εὐτυχής. Πλὴν, (ἐπέφερον) ἕνας ἀγρὸς πλήρης ἀφθονοπαρόχων φυτῶν, ὀνομάζεται πολύκαρπος ἂν συμπεριέχωνται αὐτῷ καὶ τινὰ χόρτα ἀνωφελῆ. Αἱ μικραὶ ζημίαι ἑνωμέναι μὲ ὑπέρμετρα κέρδη δὲν μᾶς ἐμποδίζεσι ἀπὸ τοῦ νὰ ὀνομάζωμεν ἐκείνην τὴν ἐμπορίαν ἐπικερδῆ. Ἐν πᾶσι τὸ δυνατὸν καὶ μέγα νικᾷ τὸ σμικρὸν καὶ ἀδύνατον. Ὅθεν καὶ τὴν ἀρετὴν τιθέμενοι ἐν τῷ ἑνὶ μέρει τῆς πλάσιγγος, καὶ ἐν τῷ ἑτέρῳ τὸν Κόσμον ἅπαντα, τὸ μέρος τῆς ἀρετῆς (ἔλεγον) εἶναι βαρύτερον ἀσυγκρίτως (αὕτη ἐςὶ μεγίςη ἰδέα περὶ τῆς ἀρετῆς). Αὐτοὶ οἱ θρυλλέμενοι σοφοὶ κατὰ τὰς ἀρχάς των (αἵτινες ἦσαν αἱ πηγαὶ τῶν σφαλμάτων των), ἐδογμάτιζον καὶ περὶ τοῦ ἄκρε ἀγαθοῦ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπε· Ὄντες πληροφορημένοι ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη διὰ τὴν εὐδαιμονίαν, ὅπερ ἐςὶ τὸ ἔσχατον τέλος τε, καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρε, περισφαλίζοντες ὅλην τὴν διαμονήν τε ἐν τῷ παρόντι βίῳ, μὴ εὑρίσκοντες εἰς τοῦτο τὸ βραχὺ διάσημα τί μεγαλήτερον, ἢ τιμιώτερον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, δὲν εἶναι θαυμασὸν τὸ νὰ ἐδιώρισαν ἐν αὐτῇ τὴν ἄκραν εὐτυχίαν τε· Μὲ τὸ νὰ μὴν ἐγνώριζον τὴν μέλλεσαν ζωὴν, καὶ τὰ ἐπηγγελμένα αἰώνια ἀγαθὰ διὰ τῆς ἀληθοῦς πίςεως (ἅτινα εἰσὶ τὸ ἀληθὲς ἄκρον ἀγαθὸν τῆς εὐδαιμονίας τοῦ Χριςιανοῦ), δὲν ἐδύναντο νὰ διασκεφθῶσι κάλλιον· Ἀγνοοῦντες τὴν ἀληθῆ πίςιν, ἠναγκάθησαν νὰ ὑποθέσωσι τὸ μέσον ὡς τέλος, καὶ τὴν ὁδὸν ὡς πέρας· Μὴ ἔχοντες ἄλλον ὁδηγὸν, ἠκολούθησαν τὴν φύσιν, ἣν καὶ ἐθεώρησαν κατὰ τὸ ὑψηλότερον καὶ μεγαλοπρεπέςερον μέρος (ὅπε ἐξ ἐναντίας οἱ Ἐπικούρειοι τὴν ἐθεώρισαν κατὰ τὸ γήϊνον, σωματικὸν, καὶ διεφθαρμένον· Ὅθεν καὶ ἐδιώρισαν τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπε ἐν τῇ ἀρετῇ. Ἐκ τούτων ἂς συμπεράνωμεν, πόσον εἴμεθα χρεῶσαι εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν πίςεως.

(1) Ὁ Χρύσιππος ἐγεννήθη εἰς τὰς Σόλες πόλιν τῆς Κιλικίας· Ἦν Στωϊκὸς, εἶχε μεγάλην ἀγχίνοιαν, συνέγραψε περισσότερα ἀπὸ τριακόσια βιβλία· Ἡ διδασκαλία τε ὅμως ἐδυσφήμει τὴν αἵρεσίν τε· Ἐδογμάτιζεν ὅτι οἱ θεοὶ ἔμελλον νὰ ἀφανισθῶσιν εἰς τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ παντός· Ἐσυγχώρει τὰς πλησιεςέρας αἱμομιξίας, καὶ τὴν κοινογαμίαν μεταξὺ τῶν σοφῶν· Τὰ πλεῖςα τῶν βιβλίων τε ἦσαν πλήρη αἰσχρολογιῶν· Ἀπέθανε κατὰ τὸ γψηγ', ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμε.

ἀυσηρῶς τὲς πταίσας· Ὅθεν μὴ δυνάμενοι πλέον οἱ ἄνθρωποι νὰ παραβαίνωσι

τῆ ἀνθρώπε, τὸ λογικὸν, αἱ δυνάμεις, ϗ ἡ ἐπιδεξιότης τε δὲν δύνανται νὰ δημιεργήσωσι, τὸ ὂν ὅπῆ αὐτὰ ἐδημιέργησεν, εἶναι βέβαια ἀνώτερον τῆ ἀνθρώπε· Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ δημιεργήσῃ τὸν Οὐρανὸν, ἐδὲ ἓν ἐκείνων τῶν κτισμάτων, ἅτινα εἰσὶν ἀεὶ ἀμετάβλητα (ϗ μὲ ὅλον ὅπῆ ἐδὲν ἐςὶν ἀνώτερον τῆ ἀνθρώπε, καθότι μόνος αὐτὸς ἔχει τὸ λογικὸν), λοιπὸν τὸ ὂν ὅπῆ ἐδημιέργησεν αὐτὰ, ἐςὶν ἀνώτερον τῆ ἰδίε ἀνθρώπε, αὐτὸ λοιπὸν ἐςὶ Θεός· Ἀφ' ἧ εἴδομεν, ὅτι ἄνωθεν ϗ ἐξ ἀρχῆς τόσον τὰ πλήθη τῶν Ἐθνῶν, ὅσον ϗ οἱ Φιλόσοφοι, εἶχον τὴν περὶ Θεῆ ἰδέαν, ἂς ἰδῶμεν αἱ πρόχειροι αἱρέσεις τῶν Φιλοσόφων τὶ ἐδογμάτιζον περὶ Θεῆ· Μία σύντομος διήγησις τῶν ἀτόπων αὐτῶν δογμάτων θέλει μᾶς καταπείσῃ περισσότερον ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην ἀπόδειξιν, πόσον ἀθενὴς εἶναι ὁ ἀνθρώπινος νῆς εἰς τὸ νὰ καταλάβῃ τόσον ὑψηλὰ πράγματα.

Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἐδογμάτιζεν ὅτι τὸ ὕδωρ εἶναι ἡ ἀρχὴ ὅλων τῶν ὄντων, ϗ ὅτι ὁ Θεὸς ἐςὶ νῆς, ὅςις ἐσχημάτισε τὰ πάντα ἐξ ὕδατος· Ἤθελεν αὐτὸν τὸν νῆν ἑνωμένον μὲ τὴν ὕλην, ϗ διοικοῦντα τὰς ἐνεργείας της, καθὼς ἡ ψυχὴ ἔσα ἑνωμένη μὲ τὸ σῶμα, σχηματίζει τὸν ἄνθρωπον, ϗ διευθύνει τὰς ἐνεργείας τε· (Ἦτος ἦν ἀπὸ τὴν Μίλητον πόλιν τῆς Γωνίας· Ἐγεννήθη κατὰ τὸ χμ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ, ϗ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν χρόνων ιβ'.)

Ὁ Ἀναξίμανδρος ἐδογμάτιζεν, ὅτι οἱ θεοὶ ἐγεννῶντο ϗ ἀπέθνησκον ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν· ϗ τῆτοι ἦσαν οἱ ἀναρίθμητοι Κόσμοι· Οἱ θεοὶ τῆ Ἀναξιμάνδρε ἦσαν οἱ Ἀςέρες· (Οὗτος ἦν συμπολίτης ϗ διάδοχος τῆ Θάλητος, ϗ ἤκμαζε κατὰ τὸ φμή. ἔτος πρὸ Χριςῆ.)

Ὁ Ἀναξιμένης ἔλεγεν, ὅτι ὁ Ἀὴρ ἦν θεὸς, ὅτι ἔλαβεν ἀρχὴν, ὅτι ἦν ἄμετρος, ἄπειρος, ϗ ἀεικινήμενος· (Οὗτος ἤκμαζε μετὰ τὸν Ἀναξίμανδρον, ἕτινος ἐχρημάτισε μαθητὴς ϗ διάδοχος.)

Ὁ Ἀναξαγόρας ἔλεγεν, ὅτι τὸ σύςημα τῆ παντὸς πρέπει νὰ γνωρίζῃ αἴτιον τὴν σοφίαν ϗ δύναμιν ἑνὸς ἀπείρε πνεύματος· Ἐντεῦθεν ἄρχονται νὰ διαιρῶνται αἱ ἰδέαι, ϗ νὰ φαίνεται ἀναγκαῖον ἓν ποιητικὸν αἴτιον, ἐσιωδῶς διηρημένον τῆς ὕλης· (Μὲ ὅλον τῆτο αὐτὸς δὲν ἀποδίδει εἰς τῆτο τὸ πνεῦμα, εἰμὴ τὴν διάθεσιν ϗ κίνησιν τῆ παντὸς, ἐχὶ δὲ ϗ τὴν δημιεργίαν·) Πλὴν ἡ συναίδιος ὕπαρξις τῶν δύω ἀρχῶν, τῆς ὕλης ὁμοῦ ϗ τῆ ποιητῆ, ὅπῆ κατ' αὐτὸν δὲν ἐξήρτηνται τὸ ἓν τῆ ἑτέρε, εἶναι ὡς σκόπελος, εἰς ὃν συντρίβεται ϗ αὐτὸς μὲ ὅλες ὁμῶ τὲς ἄλλες Φιλοσόφες· (Οὗτος ἦν ἀπὸ τὰς Κλαζομενὰς πόλιν τῆς Γωνίας· Ἤκμαζε κατὰ τὸ υπ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ· Ἐχρημάτισε μαθητὴς τῆ Ἀναξιμένες, ϗ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐτῶν ξβ'.)

Ὁ Πυθαγόρας ἐδογμάτιζεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐςὶ ψυχὴ διακεχυμένη ἐν πᾶσι τοῖς ὄσι, ϗ ἐξ αὐτῆς παράγονται αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων· (Οὗτος ἦν Σάμιος, ϗ ἤκμαζε κατὰ τὸ φξδ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ· Αὐτὸς ὠνόμασε τὲς σοφὲς, Φιλοσόφες, σοχαζόμενος τὴν ωροτέραν τῶν ὀνομασίαν ὑψηλόφρονα, ὡσαύτως ϗ τὴν σοφίαν, Φιλοσοφίαν· Λέγεται ὅτι συνανεγράφη εἰς τὴν Βαβυλῶνα μὲ τὸν Ἰεζεκιὴλ ϗ Δανιὴλ τὲς Προφήτας, ϗ ὠφελήθη ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν των· Ἀπέθανε δὲ εἰς τὴν Μετάποντον πόλιν τῆς Καλαβρίας ἐν προβεβηκυία ἡλικία.)

Ὁ Ξενοφάνης ἔλεγεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἓν ὅλον ἄπειρον, προσιθέμενος αὐτῷ νῆν· Εἶπεν ἔτι ἄλλα· Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὐσία αἰώνιος ϗ σφαιροειδὴς, ἐννοῶν τὸν Κόσμον, ὅθεν τὸν ἤθελεν ὑλικόν· (Περὶ τέτε δὲν ἠξεύρομεν ἂτε τὰ τῆς ζωῆς, ἂτε τὰ τῆ θανάτε τε.)

Ὁ Παρμενίδης εἶχε τὴν γνώμην Ξενοφάνες τῆ διδασκάλε τε, τὴν ὁποίαν μετήρχετο μὲ διάφορα λόγια· (Οὐδὲ περὶ αὐτῆ ἠξεύρομεν τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἤκμαζε.)

Ὁ

βαίνωσι προφανῶς τὰς νόμας, βλάπτοντες τὸν πλησίον ἀναφανδὸν, τὸν ἔβ-

 λαπτον

Ο Ἐμπεδοκλῆς ἐδογμάτιζεν, ὅτι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἐξ ὧν συντίθεται τὸ πᾶν, ἦσαν θεοί· (ἦτος ἦν ἀπὸ τὴν Ἀκράγαντα πόλιν τῆς Σικελίας, ὀπαδὸς τῷ Πυθαγόρᾳ, καὶ ἤκμαζε κατὰ τὸ γ.ϕξ. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμου· Ἦν δὲ ὁμόνου φιλόσοφος, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς, Ῥητορικὸς, Ἰατρὸς, καὶ Μάγος· Ἀπέθανεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἑξηκοντούτης· Τὸ δὲ, ὅτι ἐρρίφθη εἰς τὰς φλόγας τῆς Αἴτνης, εἶναι μυθῶδες.

Ο Δημόκριτος ἐδογμάτιζε θεοὺς τὰς εἰκόνας τῶν ὁρατῶν ὄντων, καὶ τὴν φύσιν τὴν αὐτὰς σχηματίζουσαν, τὴν κατάληψιν ἡμῶν ὀνομάζει νοῦν, καὶ τὰ ἄτομα θεούς· (ἐξ αὐτοῦ ἔλαβε τὸ αὐτὸ δόγμα καὶ ὁ Ἐπίκουρος) ἀλλ' ὁμιλοῦντες ὀρθότερον, αὐτὸς οὐδὲν ἐπίσευεν· Ἀρνοῦμαι, ἔλεγεν, ὅτι ἡμεῖς ἠξεύρομεν, ἢ δὲν ἠξεύρομεν τὶ, ἀρνοῦμαι ἔτι ὅλι καὶν ἠξεύρομεν τοῦτο· Ἀρνοῦμαι ὅτι ἠξεύρομεν, ὑπάρχει, ἢ δὲν ὑπάρχει τί· Οὕτως ἄξιος βλασφὸς τῆς Ἐλεατικῆς αἱρέσεως, ἧς τὸ κυριώτερον δόγμα ἦν ἡ ἀκαταληψία· Ἐκ ταύτης τῆς αἱρέσεως (ἧς ἀρχηγὸς ἐχρημάτισεν ὁ Ξενοφάνης) ἐβλάστησεν ὁ ἀσεβὴς Πρωταγόρας, καὶ παρήχθη ἡ αἵρεσις τῶν Πυρῤῥωνιανῶν, λαβοῦσα τὴν ὀνομασίαν ἐκ τοῦ Πύῤῥωνος (1)· (Ο Δημόκριτος ἦτος ἦν ἀπὸ τὰ Ἄβδηρα πόλιν τῆς Θράκης, ἤκμαζε κατὰ τὸ

(1) Ο Πύῤῥων ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἦλιδα πόλιν τῆς Πελοποννήσου· Ἦν μαθητὴς τοῦ Ἀναξάρχου (2), καὶ ἤκμαζε ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου· Αἱ γνῶμαί του δὲν ἦσαν διάφοροι ἀπὸ τὰς τοῦ Ἀρκεσιλάου (3), τελειόμεναι εἰς τὴν ἀκαταληψίαν ὅλων τῶν πραγμάτων· Πάντοτε εὕρισκεν αἰτίας νὰ βεβαιῇ καὶ νὰ ἀρνῆται, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἤθελεν ἐξετάσῃ τὰς δύο προτάσεις, δὲν ἐσυμπέραινεν ἄλλο, εἰμὴ ὅτι οὐδὲν ἐστὶ σαφὲς καὶ βέβαιον· „ Οὐκ ἔστι δῆλον· εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν περιήρχετο ζητῶν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ποτὲ δὲν τὴν ηὗρεν· Οἱ μαθηταί του ἐλέγοντο καὶ Σκεπτικοὶ παρὰ τοῦ σκέπτομαι· Λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Διογένης Λαέρτιος (4) ὅτι ἀδιαφόρει ἐν πᾶσι, καὶ ὁρῶν ποτὲ τινὰ

(2) Ο Ἀνάξαρχος ἦν φιλόσοφος ἐξ Ἀβδήρων, καὶ φίλος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου· Οὗτος τιμωρέμενος ποτὲ παρὰ Νικοκρέοντος Τυράννου τῆς Κύπρου, ἔλεγε, „ πτίσσε πτίσσε „ τὸν Ἀνάξαρχου θύλακον, αὐτὸν γὰρ Ἀνάξαρχον ἔποτε πτίσσεις, σημαίνων τὸ τῆς „ ψυχῆς αὐτοῦ ἄτρωτον.

(3) Ο Ἀρκεσίλαος ἐγεννήθη εἰς τὴν Πιτάνην, πόλιν τῆς Αἰολίδος κατὰ τὸ γ.ψιδ. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμου· Ἦν ἐκ τῶν Σκεπτικῶν, καὶ ὀπαδὸς τοῦ Πύῤῥωνος, ἀμφιβάλλων ἐν ἅπασιν· Ἦν ἀγχίνους, εὐγλωττος, καὶ ὡραῖος κατὰ τὴν ὄψιν (ὁ Λάκυλλος (5), ὅστις διὰ ἰσχυρῶν ἀποδείξεων ἀναιρεῖ τὰ τῶν Ἀκαδημιακῶν, λέγει· „Οὐδεὶς ἤθελεν ἀκολουθήσῃ τὰ δόγματα τοῦ Ἀρκεσιλάου, ἂν ἡ πολυμάθεια καὶ εὐγλωττία του δὲν ἔκρυπτον τὴν προφανῆ των ῥεβλότητα, καὶ πασίδηλον ψεῦδος)· Αὐτὸς ἦν ἐλευθέριος, ἀλλ' αἰσχρᾶ βίᾳ· ταλαιπωρέμενος ἀπὸ τὰς πόνας τῆς ποδαλγίας, καὶ προσποιέμενος τὴν ὑπομονὴν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀναισθησίαν τῶν Στωϊκῶν, ἔλεγεν, ὅδὲν φθάσει ἐκεῖθεν ἐνταῦθα (δεικνύων τὰς πόδας καὶ τὸ σῆθος), θέλων νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι εἶχεν ἄτρωτον ἀπὸ τὰς πόνας τὴν ψυχὴν, τὴν ὁποίαν ἤθελον οἱ Στωϊκοὶ οἰκεῖσαν ἐν τῷ σήθει· Ἀπέθανεν ἐκ τῆς πολυποσίας εἰς ἡλικίαν οε. ἐτῶν.

(4) Ο Λαέρτιος ἔζη ἐπὶ Ἀντωνίνου, ἢ ἐπὶ Σεβήρου καὶ τῶν διαδόχων του, ἤτοι ρλή. ἔτη ἀπὸ Χριστοῦ· Ἦν ἀπὸ τὴν Λαέρτην πόλιν τῆς Κιλικίας· Συνέγραψεν εἰς δέκα βιβλία τοὺς βίους καὶ αἱρέσεις τῶν φιλοσόφων, ἐξ ὧν ἠσπάθη τὴν τοῦ Ἐπικούρου, τὴν πλέον ἀσύμφωνον τῆς ἀληθείας, καὶ ἐναντίαν τῆς ἀρετῆς.

(5) Ο Λάκυλλος, καὶ στρατηγὸς Ῥωμαίων ἐχρημάτισε ἐπὶ τοῦ Διὸς Σύλλα, καὶ τὸν Μιθριδάτην Βασιλέα τοῦ Πόντου κατετρόπωσε κατὰ τὸ ογ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ.

Πλάτωνος πατὴρ ἐκ τῶν τῆ βασιλέως Κόδρε
μήτηρ ἐκ τῆς ἀδελφῆς τῆ Νομοθέτη Σόλωνος

λαπτον ἀποκρύφως. Τότε χάριν κάποιος πανοῦργος πολιτικὸς, ἐπιτήδειος εἰς

τὸ γφπδ'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμε, ϗ ἀπέθανεν ἐνενηκοντάτης. Λέγεσι περὶ αὐτῆ ὅτι εὐγαλε τὰ ὄμματά τε, διὰ νὰ μὴ διασκορπίζωσι τὰ ὁρατὰ ὄντα τὲς νοερὲς ὀφθαλμὲς τῆς ψυχῆς τε, ϗ ἔτω νὰ προσέχῃ βαθύτερον εἰς τὰς μελέτας τε. Ἐσοχάζετο ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ἀξιογέλαςα, ϗ διὰ τῆτο πάντοτε ἐγέλα.

Ὁ Πλάτων φαίνεται εἰς ὅλα τε τὰ συγγράμματα, ὅτι ἐφρόνει καλῶς περὶ Θεῦ· ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξηγήσῃ καθαρῶς τὴν γνώμην τε εἰς ἐκείνην τὴν πολιτείαν, ϗ εἰς τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἐκινδύνευεν ὅςις ἐναντιῆτο εἰς τὴν κυριεύσαν πλάνην τῆς πολυθεΐας. Λέγει εἰς τὸν Τίμαιον, ὅτι ὁ Πατὴρ τότε τῆ Κόσμε δὲν ἐδύνατο νὰ ὀνομαθῇ· ϗ εἰς τὰ νομικά τε, ὅτι δὲν πρέπει τὶς νὰ εἶναι τόσον περίεργος εἰς τὸ νὰ ἠξεύρῃ τὶ ἐςὶ Θεός. Τῆτος τὸν ὁρίζει ἀσώματον, ϗ τὸν ὀνομάζει Δημιεργὸν τῆ παντός. Λέγει ἔτι (ϗ ἐκ τότων φαίνεται ὁ φόβος τε), ὅτι ὁ Κόσμος, δηλαδὴ ὁ Οὐρανὸς, οἱ Ἀέρες, ἡ Γῆ, αἱ ψυχαὶ, ϗ ὅσες οἱ εὐλαβεῖς πρόγονοι ἡμῶν ἐγνώρισαν διὰ θεὲς, εἰσὶ θεοί. (Οἶτος ἦν Ἀθηναῖος, ϗ ἤκμαζε κατὰ τὸ υδ'. πρὸ Χριςῆ ἔτος, ὠνομάζετο πρότερον Ἀριςοκλῆς, ὁ δὲ διδάσκαλός τε, ὅςις τὸν ἐγύμναζεν εἰς τὴν παλαίςραν, τὸν ὠνόμασε Πλάτωνα, διὰ τὲς πλατεῖς ὤμες τε. Αὐτὸς βρέφος ὢν, ϗ κοιμώμενος ὑπό τινα μύρτον, λέγεται, ὅτι πλῆθος μελισσῶν ἐκάθισεν ἐπὶ τῶν χειλέων τε, ἐξ ὅτε ἐλήφθη οἰωνισμὸς, ὅτι ἔμελε νὰ χρηματίσῃ πολὰ εὐγλωττος. Οἷος δήποτε δὲ ἦν ὁ οἰωνισμὸς, τὸ πρᾶγμα ἀλήθευσε, ϗ ἐκ τότε ὠνομάθη Ἀττικὴ μέλισσα. Διατρίβων εἰς τὴν Αἴγυπτον, λέγεσι νὰ ἐδιδάχθη τὰς βίβλες τῆ Μωσέως ϗ τῶν Προφητῶν (ϗ πολὲς ἄλλες τῶν σοφῶν θέλεσι νὰ ἀνέγνωσαν τὴν πεντάτευχον τῆ Μωσέως). Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ τλή. ἔτος πρὸ Χριςῆ, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν πά, τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐγεννήθη.)

Μάξιμος ὁ Τύριος ἦν Πλατωνικὸς, ϗ ὀρθότερον τῶν ἄλλων ὡμίλησε περὶ Θεῦ, ἑτωσί· „Ὁ Θεὸς, ὁ Πατὴρ πάντων ϗ Δημιεργὸς, ὁ ϗ χρόνε ϗ αἰῶνος κρείττων, „ὁ ἀκατονόμαςος ϗ ἄγνωςος, ἕτινος μὴ δυνάμενοι κατανοῆσαι τὴν φύσιν, σεσεύμεθα „ἐπὶ φωνὰς ϗ ὀνόματα ἐκ τῶν αὐτῆ ἐνεργειῶν, ὅθεν τὸν λέγομεν ποιητὴν, ἀγαθὸν, „ϗ τὰ ἑξῆς (Οὗτος ἤνθει κατὰ τὸ ρμ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῆ, σώζονται αὐτῆ λόγοι μβ'.)

Ὁ Ἀντισθένης ἔλεγεν, ὅτι πολλοὶ ἦσαν οἱ θεοὶ οἱ προσκυνέμενοι ὑπὸ τῶν Ἑθνῶν, ἀλλ' εἷς ϗ μόνος ὁ φυσικὸς, ἦγεν (καθὼς ἐξηγεῖ ὁ Λακτάντζιος) ὁ αἴτιος ὅλης τῆς φύσεως. (Πότε ἤκμαζεν ὁ Ἀντισθένης ἔτος ἐκ οἴδαμεν.)

Ὁ Ἀριςοτέλης εἶναι πολὰ ἀκατάσατος, ἐνίοτε λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ νῆς, δηλαδὴ τὸ νοητικὸν αἴτιον, δι' ὃ συλλογίζονται ὅλα τὰ ὄντα, ὅσα συλλογίζονται. Ἄλλοτε

τινὰ ἅμαξαν φερομένην ἐπ' αὐτὸν, ἢ χάος τὶ ἔμπροσθεν αὐτῆ, δὲν ἐξέκλινε, ϗ ὅτι οἱ φίλοι τε οἱ ἀκολεθῆντες αὐτὸν ἐφύλαξαν πολάκις τὴν ζωήν τε. Μὲ ὅλον τῆτο διωκόμενος ποτὲ ὑπὸ κυνὸς, ἔπιασε τὴν φυγήν. Ἀνάξαρχος ὁ διδάσκαλός τε εἶχε πίσῃ εἴς τινα λάκκον, ϗ τῆτος ὢν παρὼν, ὐδὲ κὰν ἤπλωσε τὸ χέρι τε πρὸς βοήθειάν τε, ὁ Ἀνάξαρχος ἀντὶ νὰ δυσαρεσθῇ, ἐμέμφθη τὲς ἐλέγχοντας τὴν σκληρέτητα τῆ Πύῤῥωνος, ἐπαινῶν αὐτὸν διὰ τὴν ἀναισθησίαν ἐκείνην, ὁπῆ τὸν ἐμπόδιζεν ἀπὸ τῆ νὰ ἀγαπᾷ τί. Βέβαια ἤθελεν ἀφανισθῇ ἡ πολιτικὴ συγκοινωνία, ἂν ἐσηρίζοντο τὰ δόγματα τοιότων φιλοσόφων. Ὁ Πύῤῥων ἔλεγεν, ὅτι ὁ θάνατος ὐδὲν διαφέρει τῆ ζῆν, ϗ ἐρωτώμενος διατὶ δὲν ἀποθνήσκει, ἀπεκρίθη, ὅτι ὐδὲν διαφέρει. Αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐκεῖνο τὸ βδελυρὸν δόγμα, ὅτι αἱ τίμιαι ϗ ἄτιμοι πράξεις, ἡ δικαιοσύνη ϗ ἀδικία, ἐξήρτηνται ἀπὸ τὲς πολιτικὲς νόμες, ϗ ἀπὸ τὴν συνήθειαν, ϗ ὅτι ἕκαςον καθ' αὐτὸ ἐκ ἦν τίμιον, ἢ αἰσχρὸν, δίκαιον, ἢ ἄδικον.

εἰς τὸ νὰ ἐννοήσῃ τῶν ἀνθρώπων τὰς ςοχασμὰς, ἀπεφάσιτε νὰ διορθώσῃ αὐτὴν τὴν ἀπόκρυφον βλάβην, ἐφευρίσκων ἓν νέον σύζημα, ἀρκετὸν εἰς τὸ νὰ

λοτε λέγει. ὅτι ὁ Κόσμος εἶναι Θεός· Ἔπειτα γνωρίζει ἕναν ἄλλον Κύριον τὸ Κόσμου, φροντίζοντα, διατάττοντα, καὶ διατηροῦντα τὴν κίνησίν τε· Εἰς ἄλλο μέρος διδάσκει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τὸ πῦρ ὁποῦ λάμπει εἰς τὸν Οὐρανόν· (Οὗτος ἦν ἀπὸ τὰ Στάγειρα πόλιν τῆς Μακεδονίας, ἐγεννήθη κατὰ τὸ ϛχκ'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμου· Λέγεται ὅτι ἀπέθανεν ἐκ λύπης, μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ τὴν παλίῤῥοιαν τὸ Εὐρίπου, ἕτεροι δὲ θέλουσιν, ὅτι ἐῤῥίφθη εἰς ἐκεῖνα τὰ ὕδατα, λέγων, ἂς μὲ χωρήσῃ ὁ Εὔριπος, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ χωρήσω τὸν Εὔριπον· (Ἦσαν καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν τοῖς ὄσιν, ἅτινα ὑπερέβαινον τὴν κατάληψίν τε, ὅθεν δὲν εἶχεν αἰτίαν νὰ λυπηθῇ μόνον δι' αὐτὸ) καὶ ἄλλοι διϊσχυρίζονται πιθανώτερον, ὅτι ἀπέθανεν ἀπὸ πόνους κολικοὺς εἰς τὸ ξγ'. ἔτος τῆς Ἡλικίας τε, καὶ μετὰ δύω χρόνους τὸ θανάτε τὸ μαθητοῦ τε, δηλαδὴ τοῦ μεγάλε Ἀλεξάνδρε.)

Ὁ Ξενοκράτης ἐδογμάτιζεν ὀκτὼ θεοὺς, πέντε ἀπὸ τοὺς Πλανήτας, ἕναν, ὅλους τοὺς Ἀςέρας ἑνωμένους ὁμοῦ (ὡς ἤθελε μέλητε) ἕβδομον τὸν Ἥλιον, καὶ ὄγδοον τὴν Σελήνην· (Οὗτος ἦν ἀπὸ τὴν Χαλκηδονίαν, σύγχρονος καὶ συμμαθητὴς τοῦ Ἀριςοτέλους· ἦν δύσκολος, ὅθεν Πλάτων ὁ αὐτῶν διδάσκαλος παραβάλλων ἀμφοτέρους, ἔλεγεν, ὅτι ἔβλεπεν εἰς μίαν ἅμαξαν ἕναν ἀνδρεῖον ἵππον καὶ ἕναν ὀκνηρὸν ὄνον, πλὴν μὲ τὴν ὑπομονήν τε, ἔφθασεν εἰς ὅπερ ἦν· καὶ ἀγκαλὰ κατὰ τὴν ὀξύτητα τοῦ νοὸς ἦν ἀσυγκρίτως κατώτερος τοῦ Ἀριςοτέλους, τὸν ὑπερέβη ὅμως πολλῷ τῷ μέτρῳ κατὰ τὴν πρακτικὴν Φιλοσοφίαν, καὶ τὴν καθαρότητα τῶν ἠθῶν τε, ὥςε ὠνομάθη ὁ κατ' ἐξοχὴν δίκαιος· Ἀπέθανε κατὰ τὸ τις'. ἔτος πρὸ Χριςοῦ, καὶ τῷ πβ'. τῆς ἡλικίας τε.)

Ὁ Θεόφραςος εἰς ἓν μέρος ὀνομάζει ὑπέρτατον θεὸν τὸν νοῦν, καὶ ἀλλαχοῦ τὸν Οὐρανὸν γενικῶς, καὶ μετ' αὐτὸν κατὰ μέρος ὅλους τοὺς Ἀςέρας (ἦτος ἦν ἐκ τῆς νήσε Λέσβε, καὶ σύγχρονος τοῦ Ἀριςοτέλους, ἕτινος ἐχρημάτισε διάδοχος· Ὠνομάθη Θεόφραςος, διὰ τὴν γλυκύτητα τῆς εὐγλωττίας τε, δύω χιλιάδας μαθητὰς εἶχεν ἡ Ἀκαδημία τε, ἀπέθανε δὲ εἰς ἡλικίαν πέ. ἐτῶν, καταδαμασθεὶς ὑπὸ τοῦ κόπε καὶ τῆς ἀγρυπνίας· Λέγεται, ὅτι ἀποθνήσκων ἐπαραπονεῖτο πολλὰ ἐναντίον τῆς φύσεως, μὲ τὸ νὰ ἔδιδε πολλὴν ζωὴν ταῖς ἐλάφοις καὶ κορώναις ἀνωφελῶς, βραχὺν δὲ βίον τοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες διὰ τῆς πολυζωΐας ἤθελον φθάσῃ ποτὲ εἰς τὴν τελείαν γνῶσιν τῶν Ἐπισημῶν.)

Ὁ Στράτων ἔλεγε τὴν φύσιν θεὸν, καὶ ὅτι αὐτὴ εἶναι αἰτία καὶ ἀρχὴ πάντων τῶν γενέσεων καὶ μεταβολῶν· (Οὗτος ἦν ἀπὸ τὴν Λάμψακον, καὶ ἤκμαζε κατὰ τὸ ϙψιή. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμου· Ἦν δεδομένος μᾶλλον εἰς τὴν φυσικὴν, καὶ ἧττον εἰς τὴν Ἠθικήν.)

Ὁ Ζήνων, ἀρχηγὸς τῆς περιφήμε αἱρέσεως τῶν Στωϊκῶν, λέγει, ὅτι τέσσαρα εἰσὶ τὰ ϛοιχεῖα τὰ συντιθέντα τὸ πᾶν, καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν σχηματίζεται μία συνεχὴς καὶ ἀδιαίρετος φύσις, καὶ πλὴν αὐτῶν ἓδὲν ἐςὶν ἐν τοῖς ὄσιν· Ὅτι αἱ ψυχαὶ συνίϛανται ἐκ τοῦ πυρὸς, ἑνωμένου εἰς τὸν αἰθέρα, ὅπου ἡ καθαρότης τε ἐδεμίαν πάσχει ἀλλοίωσιν, διότι δὲν ἐνοῦται μετὰ τῶν ἄλλων ϛοιχείων· Ὅτι τοῦτο τὸ νοερὸν, τὸ ποιητικὸν, καὶ ζωτικὸν πῦρ διαπερᾷ τὸ πᾶν, καὶ ἔχον χαρακτηριϛικὸν ἰδίωμα τὸ νοεῖν πρὸς διαφορὰν τῶν ἄλλων ϛοιχείων, μόνον αὐτὸ ἐνεργεῖ τὰ πάντα, καὶ δίδει τὸ εἶναι εἰς τὸ πᾶν μετὰ μεθόδε, δηλαδὴ ἐχὶ κατὰ τύχην, ἐδὲ τυφλῶς, ἀλλὰ μὲ κάποιους κανόνας ἀεὶ ταὐτοὺς· Ὅτι αὐτὸ, ὂν ἡ ψυχὴ τοῦ παντὸς, διατηρεῖ τὰ ὄντα, καὶ τὰ διοικεῖ σοφῶς, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ πάσης σοφίας, καὶ ἔτως ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ εἶναι Θεός· Ὅτι αὐτὸ τὸ πῦρ δίδει τὸ ἴδιον ὄνομα εἰς τὴν φύσιν, μεθ' ἧς εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, ἔσης μέρος αὐτοῦ· Λέγει ὅτι ὁ Ἥλιος, ἡ Σελήνη, καὶ ὅλοι οἱ Ἀςέρες, ὄντα πύρινα σώ-

ματα,

νὰ κατέχῃ τὲς ἀνθρώπες συνεσαλμένες, ἔτι ἢ ὅταν ἔλεγον, ἢ ἢ ἐσχόζοντο κρυφίως τὸ κακόν. Ἐξέβη εὐτυχῶς ὁ σκοπός του· ἀφ' ᾧ γὰρ ἐπρόβα-

ματα, εἰσὶ θεοί· Ὅτι ὁ Ἀήρ, ἡ Γῆ, ἢ ἡ Θάλασσα, ἔχοντα ψυχὴν ἐκεῖνο τὸ ἐράνιον πῦρ, εἰσὶν ὡσαύτως θεοί· Ὅτι ἅπαντα, εἰς ἃ φαίνεται τις ἔξοχος ἐνέργεια, ἢ ἐξαιρέτως ἐκεῖνο τὸ ποιητικὸν αἴτιον, πρέπει νὰ λέγωνται θεοί· Ὅτι αὐτὸ τὸ ὄνομα πρέπει νὰ δίδεται ἢ εἰς τὲς μεγάλες ἀνθρώπες, ὧν αἱ ψυχαὶ δι' ἐκεῖνο τὸ ἐρανίε πυρὸς, λάμπεσι μὲ φῶς εὐγενέσερον, ἢ τέλος πάντων δογματίζει, ὅτι ἐν ὁποίᾳ μορφῇ παρίσαται ἡμῖν ἡ ψυχὴ τὸ παντὸς, ἀνήκει αὐτῇ ἱερὸν Σέβας· (Οὗτος ἦν ἀπὸ τὸ Κίττιον τῆς Κύπρε· Ἀπ' ἀρχῆς ἐδόθη εἰς τὴν ἐμπορίαν, ἢ ἐρχόμενος μὲ πορφύρας τῆς Φοινίκης, ἐναυάγησεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἢ ἔκτοτε ἀφεὶς πάντα, ἠκολέθησε τὸν κυνικὸν Κράτητα (1), ἢ ἐγένετο μαθητής τε κατὰ τὸ ρχοβ'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμε, τριακοντάτης ὤν· Ἐσπέδασεν ὑπ' αὐτὸν τὸν Κράτητα, ὑπὸ τὸν Στίλπωνα (2), ὑπὸ τὸν Ξενοκράτην, ἢ ὑπὸ τὸν Πολέμωνα (3)· Ἐγερίωσε μίαν νέαν αἵρεσιν εἰς τὰς Ἀθήνας· ἢ ἐπειδὴ ἐδίδασκεν ἐν τῇ ςοᾷ, ὠνομάθησαν οἱ ὀπαδοί τε ςωϊκοί· Ἔζησεν ἕως τῶν ἔτη, χωρὶς νὰ συνέβῃ αὐτῷ εἰς ὅλην τὴν ζωὴν παραμικράς τις ἀθένεια.)

Εἴδομεν μέχρι τέδε τὰς φλυαρίας ἐκείνων τῶν περιβοήτων φιλοσόφων· Ἀλλ' ἐδὲ ἔπρεπε νὰ ἐλπίσωμεν ἀπὸ τοιῦτον σκοτεινὸν χάος (ὁποία ἦν ἡ εἰδωλολατρεία), σωινθῆρα φωτὸς καθαρᾶ ἐπὶ ἑνὶ ἄρθρῳ ὑπερβαίνοντι τὰς ἀθενεῖς δυνάμεις τε ἀνθρωπίνε νοός· Ἀρκεῖ, ὅτι οἱ Φιλόσοφοι μὲ μόνην τὴν ὀξύτητα τε νοός των ἔφθασαν νὰ καταπειθῶσιν, ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ εἶναι ἓν ὑπέρτατον ἢ θεῖον ὄν, ἢ νὰ γνωρίσωσι τὸν θεὸν, καθόσον αὐτὸς ἠυδόκησε νὰ ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς· Μερικοὶ ἐσχάθησαν, ὅτι ὁ Κόσμος ἐσχηματίθη ἀπὸ τὴν ἀναίθητον ἢ ἄνευ ὕλην, ἄλλοι ἀπὸ τὴν νοερὰν ἰδέαν· Ἀλλὰ μὴν ἐννοῦντες τὶ τελείως ἄϋλον, ἔδωκαν αὐτὸ τὸ νοερὸν εἰς τὸ πῦρ τῆς αἰθέρος· Ἄλλοι τέλος πάντων ἐγνώρισαν, ὅτι ὁ νῦς δὲν δύναται νὰ εἶναι ὑλικὸς, ἢ ὅτι ἀναμφιβόλως ἔπρεπε νὰ διακριθῇ ἀπὸ τὰ ἄλλα ὄντα· Ἤθελον ὅμως τὰ σώματα, ὅτι εἶχον τὴν ἑαυτῶν ὕπαρξιν ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἐκείνε τε νοὸς, ἢ ὅτι μόνον τὰ ἰδιάτατα ἢ ἐζωογόνει· Αὕτη ἦν γνώμη τε Ἀναξαγόρε ἢ Πλάτωνος, πολὺ ὀρθοτέρα τῶν ἄλλων, διδάσκεσα τὸ ἁπλῶς νοερὸν, ἢ διακρίνεσα πραγματικῶς τὸ

(1) Ὁ Κράτης ἦν Φιλόσοφος Κυνικὸς, ἐγεννήθη εἰς τὴν Θήβαν, ἢ ἔζη κατὰ τὸ τκή. ἔτος πρὸ Χριςᾶ· Αὐτὸς ὅλην τὴν περσίαν τε ἔῤῥιψεν εἰς τὴν Θάλασσαν διὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερος (ἦ, κατ' ἄλλες, τὴν ἔδωκε τινὶ τραπεζίτῃ διὰ νὰ τὴν δώσῃ τῷ υἱῷ τε μωραίνοντι, φιλοσοφοῦντι γὰρ, ἐδεμία ἀνάγκη ἦν αὐτῷ·) Εἰπὼν, Κράτης Κράτητος Κράτητα ἀφίησιν ἐλεύθερον· Σώζονται αὐτᾶ τινὰ Ἐπιςολαί.

(2) Ὁ Στίλπων ἦν ἀπὸ τὰ Μέγαρα, ἢ ἔζη κατὰ τὸ τς'. ἔτος πρὸ Χριςᾶ, ἐξησκηκὼς εἰς ἄκρον τὴν εὐγλωττίαν.

(3) Ὁ Πολέμων ἦν διάδοχος τῆ Ξενοκράτες, δὲν ἐμακρύνθη ποτὲ ἀπὸ τὰ δόγματα τῆ διδασκάλε τε, ἔτε ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς φρονήσεως ἢ σωφροσύνης τε· Εἰς τὴν νεότητά τε ἦν οἰνοπότης ἢ ἄσωτος, εἰσελθὼν δὲ ποτὲ εἰς τὸ σχολεῖον τῆ Ξενοκράτες μεθύων, ἢ βλέπων τὴν εὐταξίαν τῆ διδασκάλε ἢ τῶν αὐτῆ μαθητῶν, μετεβλήθη παραχρῆμα· Ὅθεν ἀφεὶς τὸν οἶνον, ἢ τὰ αἰσχρὰ ἤθη τε, ἐγένετο μαθητής τε, ἢ ἔκτοτε εἰς ὅλον τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς τε δὲν ἔπιεν εἰμὴ ὕδως· Τῆτον διεδέχθη ὁ Κράτης (4).

(4) Οὗτος ὁ Κράτης ἦν, εἷς τῆς παλαιᾶς Ἀκαδημίας, διάφορος τῆ κυνικῆ Κράτητος, πλὴν ὀλίγον γνωσός.

ἐπρόβαλεν εἰς τὸν λαὸν τὸ δόγμα ἑνὸς ἀθανάτε θεῦ, κατοικῶντος ἐν τῷ Οὐρανῷ, ἐκήρυττεν, ὅτι αὐτὸς ὁ θεὸς κατὰ μὲν τὴν γνῶσιν ἦν ἀπεριόριστος, κατὰ δὲ τὴν φύσιν ὑπέρτατος· Ὅσις ἔβλεπε καὶ ἐγίνωσκεν ὅλον ἐκεῖνο ὁπῦ ἔλεγον οἱ ἄνθρωποι, ὁπῦ ἐσοχάζοντο, καὶ ὁπῦ ἔπραττον ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὅτι ὁ πρῶτος ϛοχασμὸς τῦ πλέον ἀποκρύφε ἁμαρτήματος, δὲν ἐδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὴν θεωρίαν καὶ γνῶσιν ἐκείνε τῦ ὄντος, ὅτινος ἡ φύσις καὶ ὕπαρξις συνίϛατο κυρίως ἐν τῷ γινώσκειν· Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον

ὁ

τὸ αἴτιον ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ τὸ ἐνεργῦν ἀπὸ τὴν ὕλην, πλὴν καὶ αὐτὴ πολλὰ μακρὰν ἀπέχει τῆς ἀληθείας.

Ο῾ Βάῤῥων (1) διαιρεῖ εἰς τρεῖς τάξεις τὴν Θεολογίαν τῶν παλαιῶν, εἰς μυθώδη, εἰς πολιτικὴν, καὶ εἰς φυσικήν· Η῾ ά. ἦν τῶν ποιητῶν, ἡ β. τῦ πλήθες, καὶ ἡ γ. τῶν Φιλοσόφων, περὶ ἧς ὁμιλῶν ὁ Κικέρων (2) εἰς τὸ γ. βιβλίον περὶ φύσεως θεῶν ἀναιρεῖ τὰ πολλά της ἀτοπήματα· Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι αὐτὸς ὁ Κικέρων δὲν εἶχεν ἀρκετὴν εὔδησιν πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἀληθῦς πίϛεως, πλὴν ἤξευρε καλώτατα νὰ πολεμῇ τὲς Στωϊκὲς καὶ Ε῾πικυρείες· Μόνον μὲ τὸ φῶς τῆς φύσεως ἔφθασεν εἰς τὸ νὰ ἀναιρέσῃ τὸ ψεῦδος, ἀλλ᾽ αὐτὸ δὲν ἦτον ἀρκετὸν νὰ τὸν ὁδηγήσῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν· Ε῾νταῦθα γνωρίζεται ἡ ἀθέτεια τῦ ἀνθρωπίνε νοὸς, καὶ πόσον ματαία εἶναι ἡ μόνη τε ἐπιμέλεια εἰς τὸ νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὴν ἀκριβῆ ἐπίγνωσιν τῦ θεῦ, τῦ κεκρυμμένε κατὰ τὸν Η῾σαΐαν („σὺ γὰρ εἶ θεὸς, καὶ οὐκ ἤδειμεν, καὶ θεὸς ἄρα ἰσχυρὸς „ἀποκρυπτόμενος), καὶ κατοικῦντος κατὰ τὸν Παῦλον εἰς φῶς ἀπρόσιτον. Κεφ. ιέ.

Εἰς καταισχύνην τῆς εἰδωλολατρείας, καὶ πρὸς δόξαν τῦ Εὐαγγελίε πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι εἷς Χριϛιανὸς, ὅσον ἀπαίδευτος, εἶναι πλέον περωτισμένος, καὶ ὁμιλεῖ μὲ περισσότερον λόγον εἰς ὅλας τὰς ἀναγκαίας εἰδήσεις περὶ θεῦ, ἀπὸ ὅλες ὁμῦ τὲς Φιλοσόφες· Οἵτινες δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ διδάξωσι τὴν ὑπερφυῆ ἀλήθειαν τῆς Θεολογίας, διότι αὐτοὶ κατῴκων τὴν γῆν, ὅθεν οὐκ εἶχον ὅλως εἴδησιν περὶ τῦ κατοικῦντος ἐν τῷ Οὐρανῷ· Α῾λλ᾽ αὐτὸς ὁ μονογενὴς υἱὸς τῦ θεῦ, ὅσις ἦν καὶ εἶναι ἀχώριϛος ἀπὸ τὸν κόλπον τῦ Πατρὸς, ἔχων ὅλην τὴν εἴδησιν τῦ Πατρὸς, τὴν ἐδίδαξε πρὸς τὲς Α῾ποϛόλες· Παρ᾽ ὧν τὴν ἐδιδάχθη ἡ ἁγία ἡμῶν Ε῾κκλησία διὰ τῆς πίϛεως, ἥτις εὐθέως πλήρωτο τὸν νῆν αὐτῦ τῦ λεγομένε ἀπαιδεύτε Χριϛιανῦ ἀπὸ βεβαιοτάτην ἀλήθειαν, τοσῦτον λαμπρὰν καὶ τελείαν, ὥϛε δὲν δύναται νὰ πλησιάσωσι πρὸς αὐτὴν ὅλοι οἱ θρυλλέμενοι Φιλόσοφοι, ὄντες ὑϛερημένοι τῦ φωτὸς αὐτῆς τῆς ἀληθείας· „Λαλῦμεν σοφίαν θεῦ ἐν μυϛηρίῳ, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τῦ αἰῶνος τύτε ἔγνωκεν· Παῦλ. β. Ε῾πίϛ. πρὸς Κορ. κεφ. ζ. Πῶς λοιπὸν νὰ ὀνομαθῇ ἀπαίδευτος ὁ Χριϛιανὸς, ὅϛις διὰ τῆς Ε῾πιϛήμης τῆς πίϛεώς τε δύναται νὰ μαθητεύσῃ ὅλες τὲς ὀπαδὲς τῦ Σωκράτες, τῦ Πλάτωνος, τῦ Α῾ριϛοτέλες, καὶ ὅλων τῶν ῥηθέντων Ε῾θνικῶν Φιλοσόφων; ὅθεν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἀπειλεῖ αἰώνιον κόλασιν τῷ Χριϛιανῷ, τολμήσαντι ὀνομάσαι μωρὸν τὸν ἀδελφόν τε· „Ὅϛ᾽ δ᾽ ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτῦ μωρὲ, ἔνοχος ἔϛαι τῇ γεέννῃ. Ματθ. κεφ. έ.

---

(1) Ο῾ Βάῤῥων ἦν Φιλόσοφος, καὶ ὁ πλέον περίφημος Ῥωρικὸς μεταξὺ τῶν παλαιῶν Ῥωμάνων· Ε῎ζη κατὰ τὸ ψ. ἔτος πρὸ Χριϛῦ· Ο῾λίγα τινὰ σώζονται ἐκ τῶν συγγραμμάτων τε.

(2) Ο῾ Κικέρων ἦν μέγας ῥήτωρ, Ῥωμάνος, καὶ ἐγεννήθη κατὰ τὸ ρϛ΄. ἔτος πρὸ Χριϛῦ· Ε῾φονεύθη δὲ ὑπὸ Μάρκε Α῾ντωνίε κατὰ τὸ μγ΄. ἔτος πρὸ Χριϛῦ· Πολλὰ συγγράμματα αὐτῦ σώζονται ἡμῖν· Τὸ περὶ ῥητορικῆς τέχνης, τὸ τῶν ἐγκωμίων, τὸ τῶν Ε῾πιϛολῶν, τὸ τῶν φιλοσοφικῶν συγγραφέων, ἅπαντα πλήρη ἀγχινοίας καὶ εὐγλωττίας.

ὁ πολιτικὸς ἐκεῖνος διαδίδων αὐτὴν τὴν ἐφεύρεσιν, ἐγένετο πρωταίτιος αὐτῆς τῆς νέας, καὶ τοσοῦτον ἀπατηλῆς διδασκαλίας· Αὐτὸς ὅμως ἐκράτει τὸν ἀληθῆ τὸ σκοπὸν κεκρυμμένον ὑπὸ τὸ θαυμαστὸν κάλυμμα τῆς προσποιήσεως, (διότι ἀδόλως ἐπίστευεν ἐκεῖνο, ὅπερ μὲ τόσην ἐμβρίθειαν καὶ σοβαρότητα ἐδίδασκε τοὺς ἄλλους.)

Λοιπὸν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγχίνοους ἐφευρέσεως συνέβη, ὄντος τοῦ ἀνθρώπου φύσει δειλοῦ, νὰ αὐξήσῃ ἡ μικροψυχία του, καὶ νὰ ζῇ μὲ παντοτινὴν ἀνησυχίαν, ἀποβλέπων εἰς τὸ μέλλον· Οὔτε δύναται νὰ χαρῇ ἐν εἰρήνῃ τὸ παρὸν, διότι οἱ φόβοι τῶν τιμωριῶν, καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τῶν ἀπολαύσεων τὸν διάζωσι νὰ φαντάζεται πάντοτε τὸ μέλλον καλὸν ἢ κακὸν, ὅπερ δύναται νὰ συνέβῃ αὐτῷ· Ἐχθρὸς ἀδυσώπητος τῆς ἀναπαύσεώς του, περιφέρεται πλάττων εἰς τὴν φαντασίαν του εἰκόνας μυρίων πραγμάτων θλιβερῶν· Ὥστε ἀβέβαιος, ὑποπτος, καὶ τρέμων φαντάζεται ἄϋλα πράγματα, καὶ δίδει πίστιν εἰς χιμαίρρας (α). Ἀλλ' ὅσον εἶναι δειλὸς (διότι εἴτι βλέπει, εἴτι σοχάζεται, καὶ εἴτι ἀκούει, προξενεῖ αὐτῷ σύγχυσιν καὶ τρόμον), ὢν ἄλλο τόσον περίεργος, θέλει νὰ γνωρίσῃ τὰς ἀρχὰς καὶ αἰτίας ὅλων τῶν πραγμάτων, καὶ διὰ τοῦτο ἅπαντα ἐρευνᾷ· Ἀλλ' ἐπειδὴ σπανίως συμβαίνει, οἱ σοχασμοί του νὰ τὸν ἀναπαύωσι, ἀντὶ τῶν φυσικῶν καὶ ἀναγκαίων αἰτιῶν, ὅπερ δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, φαντάζεται πράγματα ὑπερφυσικὰ καὶ θεῖα, καὶ διὰ νὰ κρύψῃ τὴν ἀμάθειάν του, καταφεύγει εἰς τὴν ἀόρατον αἰτίαν, ὅπερ ἐπροβλήθη αὐτῷ, δηλαδὴ εἰς τὸν Θεὸν, λέγων, ὅτι αὐτὸς ἐπίσταται τὸ παρ' ἐκείνου ἀγνοούμενον, καὶ ὅτω σηρίζει ἐν ἑαυτῷ μᾶλλον τὴν πλάνην τῆς ψευδοῦς αὐτοῦ πίστεως.

Ἐν τοσούτῳ οἱ μετέπειτα Νομοθέται καὶ Πολιτικοὶ, ὠφελήμενοι ἀπὸ αὐτὴν τὴν γενικὴν συγκατάθεσιν, ὅπερ ἐφάνη εἰς τὴν σμικροψυχίαν τοῦ πλήθους, τὴν ἐπικύρωσαν, σερεώσαντες εἰς τὸς σοχασμούς του, ὅτι εἶναι εἷς Θεὸς, πρὸς ὃν οὐδὲν ἐστὶν ἀπόκρυφον, καὶ ὅτι, ἢ ταχέως, ἢ βραδέως, παιδεύει μὲ αὐστηρότητα τὰ πλέον ἀπόκρυφα πταίσματα· Αὐτὸς ὁ τρόπος ἐφάνη τοσοῦτον ὠφέλιμος διὰ νὰ βασάζῃ τὰ πλήθη εἰς ὑποταγὴν, καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν εἰρήνην ἐν τῇ πολιτικῇ συγκοινωνίᾳ, ὥστε ἐξέβη ὕστερον [illegible] ἀρχαίας ἀσὴρ (β), διὰ τοῦ ὁποίου διεύθυνον τὴν εὐτυχῆ θαλασσοπορίαν

(α) Ἐμυθολόγουν οἱ Ἕλληνες τὴν Χίμαιρραν [illegible] Τὴν ἐπερίγραφον ὡς θηρίον τρικέφαλον καὶ πυρίπνουν, ἔχουσαν δύω ἀδελφὰς λέοντα καὶ δράκοντα· Ταύτην ἔλεγον ὅτι ἐφόνευσεν ὁ Βελεροφόντης, χέων μόλυβδον ἐν τῷ στόματι αὐτῆς· Ἀλλ' ὡς ἦσαν πρᾶγμα ἀνύπαρκτον, καὶ μόνον ἁπλῶς ὀνομασίαν (καθὼς ὁ τραγέλαφος, ὁ σκίνδαψος, καὶ ἄλλα τοιαῦτα) μετέρχονται οἱ Ἰταλοὶ αὐτὴν τὴν λέξιν ἐπὶ πραγμάτων ἀνυπάρκτων, δηλῶσαν μὴ ὄν· Αὐτὴν τὴν λέξιν θέλετε εὕρῃ εἰς πολλὰ μέρη τούτου τοῦ συγγράμματος, μὴ δηλῶσαν ἄλλο, εἰμὴ μὴ ὄντα.

(β) Ἡ Ἄρκτος [illegible] ἀστέρισμος, διὰ ἧς διευθύνουσι οἱ πλέοντες τὰς ἑαυτῶν θαλασσοπορίας πρὸς τὸ ἡμῶν ἡμισφαίριον, ὅσις ὀνομάζεται παρ' αὐτοῖς κοινῶς ἄρκτος τῆς Τραμοντάνας· καὶ τοῦτον μεταφορικῶς ὀνομάζει ἐνταῦθα μέγαν ἀσέρα.

ριαν των ὅλοι οἱ νομοθέται τῶ Κόσμω, ὁπῶ κατὰ καιρὸς ἐνομοθέτησαν εἰς τὰ Ἔθνη, ἐν ὀνόματι ἐκείνω τῶ θεῶ, ὁπῶ αὐτὰ ἐλάτρευον· Οὗτος ὁ Ἄμμεσις ϗ ὁ Μνεῦσκις νομοθέται τῆς Αἰγύπτω εἶπον, ὅτι ἔλαβον τὸς νόμως, ὁπῶ ἔδιδον τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀπὸ τὸν Ἑρμῆν· Ὁ Ζωροάστρης (α), νομοθέτης τῶν Βακτριάνων, ϗ ὁ Ζάμολξις (β) νομοθέτης τῶν Γετῶν, διϊσχυρίζοντο ὅτι τὸς ἔλαβον ἀπὸ τὴν Βέσταν· Ὁ Ῥαδάμανθυς ϗ ὁ Μίνως νομοθέται τῆς Κρήτης, ἐκήρυττον, ὅτι τὸς ἔλαβον ἀπὸ τὸν Δία· Ὁ Τριπτόλεμος (γ), νομοθέτης τῆς Ἀθήνας, ἔλεγεν, ὅτι τὸς ἐνέπνευσεν αὐτῷ ἡ Δήμητρα· Ὁ Πυθαγόρας, νομοθέτης τῶν Κροτωνιάτων, ϗ ὁ Ζάλευκος (δ), νομοθέτης τῶν Λοκρῶν, ἔλεγον, ὅτι τὸς ἔλαβον ἀπὸ τὴν Ἀθηνᾶν· Ὁ Λυκοῦργος (ε), νομοθέτης τῆς Λακεδαιμονίας, ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα· Ὁ Ρωμύλος ϗ Νομᾶς, νομοθέται τῶν Ῥωμάνων, ὁ εἷς, ἀπὸ τὸν Κόνσον, ϗ ὁ ἕτερος, ἀπὸ τὴν Ἑστίαν Ἐρείαν· Ὁ Φανφὲρ, νομοθέτης τῆς Κίνας, διϊσχυρίζετο ὅτι εἶναι Υἱὸς τῦ Ἡλίω· Ὁ Μάνκος Καπὰκ, νομοθέτης τῆς Περῦ, ὡσαύτως, προσιβεὶς, ὅτι ἀπεσάλη παρὰ τῦ Πατρός τω, νὰ ἀνακαλέσῃ τὸς ἀνθρώπως ἐκ τῆς βαρβάρω ζωῆς, ϗ νὰ σερεώσῃ μεταξὺ αὐτῶν τὴν εὐταξίαν· Τὼτ ϗ Ὼδὶν, νομοθέται τῶν Βισιγότθων, κατέπεισαν τὸν ὄχλον νὰ τὸς πιςεύσῃ ὡς θεὸς· Ὁ Μωάμεθ (ζ), νομοθέτης τῶν Ἀράβων, διϊσχυ-

(α) Οὗτος ἦν [illegible] Βασιλέως τῆς [illegible] Ἀςρονόμος περιβόητος, ὅςις ἐδέετο πάντοτε νὰ ἀποθάνῃ ἀναλωθεὶς ὑπὸ τῦ ἀρανίω πυρός· ϗ ἔλεγε τοῖς νὰ λάβωσι τότε τὰ κεκαυμένα αὐτῦ ὀςᾶ, ϗ νὰ τὰ φυλάττωσι, διὰ νὰ μὴν ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτῶν ποτὲ τὸ Βασίλειον· Συμβάσης δὲ τῆς δεήσεώς τε, οἱ [illegible] μι ἐτέλεσαν τὴν παραγγελίαν τε, ϗ μέχρι τῆς σήμερον φυλάττεσι τὰ ὀςᾶ αὐτῦ· Οὗτος εἶπεν, ὅτι εἶναι μία θεία δύναμις, ϗ ἐν ᾗ μὴ ἔχων ἀρχὴν, ὅπερ ἔπλασε δύω Ἀγγέλως, τὸν καλὸν ϗ τὸν κακὸν (ἂν ἐννοῇ τὸς Ἀγγέλως ϗ τὸς δαίμονας, ἐπλησίαζεν εἰς τὴν ἀλήθειαν.)

(β) Οὗτος ἦν ἀπελεύθερος, ϗ ἐχρημάτισε μαθητὴς τῦ Πυθαγόρω.

(γ) Οὗτος ἦν Υἱὸς Ἐλεύσ, βασιλέως τῆς Ἐλευσῖνος· ϗ πρῶτος ἐδίδαξε τὴν Γεωργικὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὸ αχ'. ἔτος πρὸ Χριςῦ.

(δ) Οὗτος ἦν μαθητὴς τῦ Πυθαγόρω, ϗ ἔζη περὶ τὸ φ'. ἔτος πρὸ Χριςῦ· Ἐχρημάτισε [illegible] τῶν ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν Νομοθέτης.

(ε) Οὗτος ἦν Υἱὸς Εὐνόμω, βασιλέως τῆς Λακεδαιμονίας, ϗ ἔζη κατὰ τὸ ωό. ἔτος πρὸ Χριςῦ.

(ζ) Οὗτος ἐγεννήθη [illegible] Μέκκᾳ κατὰ τὸ φξθ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ, ϗ ἀπέθανε [illegible] Μεδινὲ κατὰ τὸ χλβ'. Αὐτὸς συνέγραψε τὸ Ἀλκοράνι· Ἐφάνη εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐπὶ τῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείω, ϗ ὢν Καμηλοβοσκὸς τῆς πλησίας Κυρίας τω Χαδδιγὲ, ἐγένετο ϗ ἀνὴρ αὐτῆς, καταπείσας αὐτὴν μὲ τὰς μαγείας τω· Ἐρχόμενος δὲ εἰς Παλαισίνην, συναναςρέφετο μὲ Ἰουδαίως ϗ Χριςιανὸς, ϗ παρ' αὐτῶν ἔλαβε γραφικά τινα· ϗ τέλος πάντων, ἐκ διαφόρων αἱρέσεων πλάττων ἓν τερατῶδες χάος, συνέςησε τὴν διδασκαλίαν τε, ἣν κατ' ἀρχὰς κρυφίως διέσπειρεν· Ἐν δὲ τῷ [illegible] ετει τῆς ἡλικίας τω, προφανῶς αὐτὴν κηρύξας ἐν τῇ πατρίδι τε, ϗ διωχθεὶς ὑπὸ τῆς ιερωσύνης τῦ τόπω, κατέφυγεν εἰς πόλιν τῆς Ἀραβίας Μεδινὲ, ϗ ἀπὸ τῆς φυγῆς τε ἄρχονται οἱ Μωαμεθανοὶ τὴν Ἐποχὴν τῦ ἔτους αὐτῶν, ἥτις Χιτζρὶτ κοινῶς λέγεται, ϗ συμπίπτει

διϊσχυρίζετο, ὅτι εἶναι ὁ Ο' Γκενγκὶς Χὰν, νομοθέτης τῶν Μογόλων, ἔφερε τὸν τίτλον τῆ υἱῆ τῆ θεῆ· ἢ ἐν συντόμῳ, εἶναι πολλὰ δύσκο-

πίστει κατὰ τὸ χκβ'. ἔτος τῆς ἐνσάρκω Οἰκονομίας, τῇ ις'. Γενάρη, ἡμέρᾳ παρασκευῇ· Ἔκτοτε δὲ διδάσκαλος ἢ νομοθέτης τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἐχρημάτισε, σύρων πλῆθος πολὺ εἰς τὴν θρησκείαν τε, τὲς μὲν ἀπατῶν, τὲς δὲ πολεμῶν· Ἀλλ' ὅδε εἶναι θαυμαστὸν τὸ νὰ λάβῃ πλῆθος ὁπαδῶν αὐτὴ ἡ θρησκεία, ὅσα κατὰ μὲν τὸν διάφορον λόγον χαροποιὸς, πρὸς δὲ τὴν ἡδονὴν εὐάρμοστος, ἥτις πίστις ἅπασα ἐν τῷ Ἀλκορανίῳ ἐμπεριέχεται, ἢ ἡ ἀνακεφαλαίωσις αὐτῆς ἐστὶν ἡ κάτωθεν.

„ Α'. Εἷς ὁ θεὸς, ποιητὴς Οὐρανῆ ἢ Γῆς, ἀνταποδότης μὲν τῶν ἀγαθῶν, ἐκδικητὴς δὲ τῶν πονηρῶν· Β'. Ὁ Γησῆς Χριςὸς ἐκ ἔστι θεὸς, ἔτε υἱὸς θεῆ, ἀλλὰ „ Προφήτης μέγας, συλληφθεὶς ἐκ θείᾳ ἐμφυσήματος ἄνευ Πατρὸς, ἢ γεννηθεὶς „ ἐκ παρθένε μητρὸς, ἔτε ἐσαυρώθη, ἀλλ' ἀντ' αὐτῆ ἕτερος· Αὐτὸς δὲ ἀναληφθεὶς εἰς Οὐρανὲς, ἐλεύσεται περὶ τὰ τέλη τῶν αἰώνων, ὅπως βεβαιώσῃ τὸν Μωάμεθ ὡς μέγαν Προφήτην· Γ'. Ὁ Μωάμεθ ἐστὶν ὁ μέγιστος Προφήτης, ὁ ἐκ θεῆ „ εἰς τὸν Κόσμον ἀποσταλεὶς, ἵνα δείξῃ τοῖς ἀνθρώποις τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας· Δ'. „ Ἐπειδὴ οἱ Ἰεδαῖοι ἢ οἱ Χρισιανοὶ τὸν θεῖον νόμον ἐνόθευσαν, ἐπέμφθη διὰ τῆ „ Ἀρχαγγέλε Γαβριὴλ τὸ Ἀλκοράνι πρὸς τὸν Μωάμεθ· Ε'. Παράδεισος ἔσεται „ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν, ἀναβλύζων ποταμὲς χαρίτων, πλήρης παντοδαπῶν ἢ γλυκυτάτων καρπῶν, γυναικῶν ὡραίων, ἢ παντὸς εἴδες ἡδονῶν, ἅτινα ἀπολαύσεσιν οἱ „ ἐχθρὲς τῆς πίςεως φονεύσαντες, ἢ ὑπὸ ἐχθρῶν φονευθέντες· ς'. Οἶνε ἢ ἀσωτίας „ ἀπεχέτωσαν οἱ Μεσελμάνοι (ἤτοι εἰλικρινόπιςοι)· Ζ'. Ἀπεχέτωσαν ἔτι τῆ φα- τὸ χαμ „ γεῖν θνησιμαῖα, ὕεια κρεᾶ, αἷμα, εἰδωλόθυτα, πνικτὰ, ὑπὸ ξύλων ἢ κεράτων φο- „ νευθέντα, ἢ ζῶα μεμιγμένα ὑπὸ διαφόρων εἰδῶν· Η'. Κατὰ τὸν μῆνα ὁπῆ κα- „ τέβη τὸ Ἀλκοράνι (ἤτοι τὸν ραμαζὰν) νηςευέτωσαν, ὥςε τὴν νύκτα τρώγοντες „ ἢ πίνοντες, ἢ μετὰ γυναικῶν συνεσιαζόμενοι, ὅλην τὴν ἡμέραν ἄσιτοι μενέτωσαν· „ Θ'. Ἔςωσαν ἐλεύθεροι τῆ λαβεῖν ὅσας ἂν γυναῖκας θελήσωσι, ἢ ἀποβαλεῖν αὐτὰς „ ὅταν θελήσωσι· Ι'. Κεκωλυμένοι ἔςωσαν τῆ λαβεῖν εἰς γυναῖκας τὰς ἑαυτῶν μη- „ τέρας, ἢ θυγατέρας, ἢ ἀδελφὰς, ἢ θείας, ἢ ἀνεψιάς· ΙΑ'. Τὲς πόρνες ἢ μοι- „ χὲς μαςιγᾶσθαι· ΙΒ'. Τὲς κλέπτας ἀκρωτηριάζεσθαι· ΙΓ'. Τόκες μὴ λαμβάνειν, ἢ ὅσα τούτοις ὅμοια. Τοῦτο ὁ ἐν τῇ Μέκκα ναὸς [illegible] βημάτων ἐςὶ κατὰ μῆκος, κατὰ δὲ πλάτος —12—, [illegible] ἔχων κολώνας [illegible]· Ἐν τῷ μέσῳ δὲ ἢ ἐν αὐτῷ κανδήλαι ἀκοίμητοι [illegible] τέτε ἐςὶ σιδηρᾶ σωρὸς (ἐν ᾗ τὸ σῶμα αὐτῆ) κρεμαμένη ἐν ἀέρι δυνάμει μαγνήτε πρὸς ἑξάπαντην τῶν τυφλῶν ὁπλῶν τε.

Ἀναγινώσκεται ἔτι ἐν τῷ Ἀλκορανίῳ ἢ ἐν ταῖς Ἑρμηνείαις αὐτῆ περὶ Χριςῆ, ὅτι, „ αὐτὸς ἦν ὁ Μεσσίας, περὶ ᾧ προεῖπον οἱ Προφῆται· ἢ ὅτι, οἱ μὲν γονεῖς „ τῆ Μωάμεθ ἦσαν εἰδωλολάτραι ἢ πονηροὶ ἐκ τῆ σπέρματος τῆς δόλης Ἄγαρ, „ ὁ δὲ Μεσσίας ἦν Υἱὸς τῆ Ἰσαὰκ, τῶν Προφητῶν ἢ τῶν δικαίων κατ' εὐθεῖαν „ σειρὰν ἕως τῆς μακαρίας Παρθένε Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτῆ· ἢ ὅτι εἶχεν ἐξ- „ σίαν παρὰ θεῆ νὰ θαυματεργῇ, ἢ νὰ θεραπεύῃ πᾶσαν μαλακίαν ἢ νόσον, ἢ νὰ „ διώκῃ δαιμόνια, ἢ νὰ ἐγείρῃ νεκρὲς, ἢ εἰδέναι πάντα τὰ τῶν καρδιῶν ἀπόκρυφα, „ ἢ ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ Ἱερῷ Εὐαγγελίῳ θαύματα εἰσὶν ἀληθῆ· Λέγει ὁ Μωάμεθ „ ἐν τῷ Ἀλκορανίῳ· „ Ὁ Ἐϊσᾶς ἐφύλαξε πᾶν βιβλίον, ἢ πᾶσαν ἐπιςήμην, ἢ „ ὅλον τὸν τῆ Μωσέως νόμον, ἢ ὅπερ πάντες ἤθελον ἢ ἔπινον ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν, „ ἢ ὅπερ ἐτίθεντο ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτῶν· Ὢν γὰρ ἐν τῷ Κόσμῳ, κατεφρόνει „ τὰ πλέτη, ἀπέῤῥιψε τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς, ἢ δὲν εἶχε παλακίδας, αἵτινες εἰσὶν „ ἡ ἁμαρτία, ἢ ἡ αἰτία τῆς παρακοῆς. Ὁ Ἐϊσᾶς λοιπὸν εἶναι ὁ „ λόγος

τετραγωνος

Μεκκηνὸς κιμωδὶ χρυσοῦς ημιπρόσωπος [illegible] τὰ δὲ ἔξω τῶν ναῶν πέντε πύργοι τετραγώνοι δια πιόνων μαρμάρων ἐν ὕψει ποδῶν 300 μεγαλώτατα — γογαγε en arabie par

δύσκολον νὰ εὑρεθῇ εἰς τὰς ἱστορίας νομοθέτης τις, ὅσις διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὸν λαὸν εἰς τὰς νόμους τα, νὰ μὴν ἔδειξε μὲ ἀπάτην εἰς τὸ πλῆθος πῶς ἐδεφεντεύετο ἀπὸ τὸν θεόν· καὶ τῇ ἀληθείᾳ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅσις δὲν φοβεῖται νὰ παραβῇ τὰς νόμους, ὧν πληροφορημένος, ὅτι ἂν δυνηθῇ διά τινος τρόπου νὰ ἀποφύγῃ τὰς διωρισμένας τιμωρίας τῶν νόμων κατὰ τῶν παραβάτων, δὲν ἤθελε δυνηθῇ ὅμως, ἢ εἰς τέτην τὴν ζωὴν, ἢ εἰς τὴν ἄλλην, νὰ ἀποφύγῃ τὴν θείαν ἐκδίκησιν; ἰδὲ αἱ ἀληθεῖς αἰτίαι τῆς ἰδέας, ὁπῦ ἔλαβον οἱ ἄνθρωποι περὶ ἑνὸς θεῦ· Ἡ ἀμάθεια καὶ ὁ φόβος ἔσπειραν τὸν σπόρον, καὶ οἱ νομοθέται ἐκαλλιέργησαν σπουδαίως καὶ ἐπιμελῶς τὸ φυτὸν, διὰ νὰ καταπείσωσι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τὺς ἀνθρώπους νὰ εὐλαβῶνται πάντοτε τὰς ἐπιταγάς των, καὶ νὰ φυλάττωσι τὺς νόμους των· Αὕτη ἦν ἡ μηχανὴ, διὰ τῆς ὁποίας ἐνήργησαν τὺς σκοπὺς των οἱ πανοῦργοι πολιτικοὶ, βιάζοντες τὺς ἀνθρώπους νὰ πιστεύωσι τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς θεῦ, μὴ φανέντος πώποτε εἰς οὐδέ τινα.

μωμεθ βλασφημει τον θεανθροπον λογον βλασφημ

„ λόγος τῦ θεῦ, καὶ πᾶς λόγος θεῦ εἶναι ὁ Ἰησῦς Χριστὸς· καὶ ὡς εἶπεν ὁ θεὸς εἰς
„ τὸν Ἠσαΐαν· „ Ἐγὼ εἰμὶ ἡ αὐτάρκειά σε, ἐγὼ ὕψωσά σε ἕως ἐμοῦ, καὶ καθαιρῶ σε
„ τῶν ἀπίστων· Ἐν τῷ αὐτῷ Ἀλκορανίῳ φαίνεται καὶ ἡ Εὐαγγελικὴ ἐκείνη ῥῆσις·
„ Αἱ ἀλώπεκες φωλεὺς ἔχουσι, κτ. Περὶ δὲ τῆς Παρθένυ Μαρίας λέγει· „ Ὁ
„ Ἄγγελος Γαβριὴλ εἶπε πρὸς τὴν Παρθένον· Ὦ Μαρία, ὁ θεὸς σὲ ἐκλεξε, καὶ
„ καὶ σὲ ἐδίδαξε χάριν, καὶ σὲ ἐπροτίμησεν ἀπὸ ὅλας τὰς γυναῖκας πάντων τῶν αἰώ-
„ νων, καὶ ἔθηκέ σε ὡς καινὸν μέσον, ὅπερ χωρίζει τὺς ἐπιγείυς ἀνθρώπυς, καὶ τὺς
„ Ἀγγέλυς τῦ θεῦ ἐν τῷ Παραδείσῳ τῆς τρυφῆς· (Ταῦτα εὗρον ἐν τῷ Ἐπιγραφομένῳ χρυσῷ πονήματι τυ Ῥαββὶ Σαμουήλ.) εγ ετει υπερ χιλιοστω μετα
Οὗτος ὁ Σαμουὴλ Ἰσραηλίτης κατάγεται ἐκ τῦ Μαρόκκυ (ἥτις
ἐστὶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ)

, πεπαιδευμένος εἰς ἄκρον τὰ τῆς
παλαιᾶς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ ἐξησκημένως τὴν Ἀραβικὴν διάλεκτον· Ὅσις γράφων
πρὸς τὸν Ῥαββὶ Ἰσαὰκ τὸν διδάσκαλον τῆς Συναγωγῆς τῆς οὔσης ἐν Σεβιλλίᾳ
τυ ἄνω ῥηθέντος Μαρόκκυ Ἀραβιστὶ ἐν εἴδει Ἐπιστολῆς, ἐλέγχει τὴν τῶν Ἰουδαίων
πλάνην, ἀποδεικνύων ἐκ τῶν Γραφῶν τὴν ἔλευσιν τυ Μεσσίᾳ, κ εν αυτω πληρω
σας ἁπάσας τὰς Προφητείας· Οὗτος ἔγραψε κατὰ τῆς πλάνης τῶν
Ἑβραίων
Τυῦτο τὸ σύγγραμμα
ἦν κεκρυμμένον, κατὰ δὲ τὸ αψλ. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ, μετεφράσθη Λατινιστὶ ἐκ
τῆ Ἀραβικῆ ὑπὸ Ἀλφόνσυ Βονόμυ Ἱσπανῦ, τῦ ἐκ Φρατορικῦ τάγματος τῶν λεγομένων Δομινικάνων, ὅσις opus aureum αὐτὸ ὠνόμασεν, ἤτοι ἔργον χρυσῦν· Τρὶς
μέχρι τῦδε ἐτυπώθη, ὡς διαλαμβάνει ὁ λατινικὸς τύπος· Πρῶτον εἰς τὰς Ἐνετίας
περὶ τὸ αυλθ. εἶτα εἰς τὴν Ματζαρέταν κατὰ τὸ αχμγ. ἔτος, ἔπειτα εἰς τὴν Λυτζέρναν κατὰ τὸ αψλς. ἔτος· καὶ ὅμως ἐξ δυσεύρετον· Ἐνδέχεται νὰ τὸ
ἀφαιρῦσιν οἱ κακεντρεχεῖς Γυδαῖοι, ἀγοράζοντες τὰ βιβλία, καὶ πυρὶ παραδιδόντες
αὐτὰ, φοβύμενοι μήπως τὸ γένος αὐτῶν ἀνοίξῃ δι' αὐτῦ τὰ ὄμματα, καὶ κατανοήσῃ
πόσον ἠπατήθη μέχρι τῦδε, μὴ ὑποδιξάμενον τὴν Εὐαγγελικὴν τῦ Σωτῆρος Διδασκαλίαν· Νῦν δὲ ἐκ τῆς Λατινικῆς πρὸς τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον μεταφρασθὲν, ἐτυπώθη ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξονίας κατὰ τὸ αψξθ. ἔτος. 1769

εν τω πρωτω κεφαλαιω φησιν ..... επερασαν χιλια ετη
και επεκεινα εξοτε δια τε τιτε αιχμαλωτισθημεν.....

Ἀκέσατε τοίνυν ὦ ἀμαθεῖς (φωνάζεσιν οἱ Δημοκριτικὶ καὶ Ἐπικάρειοι) νὰ δώσωμεν ὑμῖν ἀκριβῆ λόγον περὶ τῆς μεγάλης ταύτης δημιουργίας τῦ παντὸς, χωρὶς νὰ συνεισφέρωμεν αἰτέμιαν αἰτίαν πρώτην καὶ ὑπερφυσικὴν, μὴ συνισαμένην, εἰμὴ ἐν τῇ πεπλανημένῃ φαντασίᾳ ὑμῶν· Ἐκ μιᾶς ἀπείρυ ποσότητος ἀτόμων, διαφόρως ἐσχηματισμένων, ἀϊδίων καὶ ἀοράτων, κινημένων ὁρμητικῶς καὶ πανταχῦ ἐν τῷ ἀπείρῳ κενῷ, συγκεκομμένων, συνενωμένων, καὶ συμβαινομένων κατὰ συμβεβηκὸς, κατὰ τὸν βαθμὸν καὶ τὸν τόπον, ὁπῦ συνέβη εἰς τὸν διάφορον συσχηματισμὸν, διορισμὸν καὶ κίνησιν ἑκάςυ εἴδυς αὐτῶν, ἐσχηματίσθη κατὰ συμβεβηκὸς ὁ Κόσμος (α)· ὁ Ἥλιος δηλαδὴ,

(α) Αἱ λέξεις Κόσμος καὶ Πᾶν, εἶχον διάφορον σημασίαν παρὰ τοῖς Φιλοσόφοις· Κόσμον ἐννόων τὸν Οὐρανὸν, τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· Πᾶν ἐννόων σὺν τοῖς ῥηθεῖσι καὶ τὸ ἄπειρον κενὸν, ὅπερ ὑπόθετον πέραν τῶν ὁρίων τῦ Κόσμυ (1). Ἔλεγον, ὅτι ὁ Κόσμος ἐςὶ πλήρης καὶ διωρισμένος, ἀλλ' ὅτι πέραν τύτυ ἦσαν ἄπειρα διαςήματα, καὶ τελείως κενὰ, τότε ἕνεκεν ἐδιαίρυν ὅλα τὰ ὄντα εἰς δύω, δηλαδὴ εἰς σώματα (2), καὶ κενὸν (3)· καὶ τῦτο ἦν τὸ σύγημα τῶν Ἐπικαρείων· Τ' πόθετον αὐτοὶ ὡς μίαν βεβαίαν ἀρχὴν, ὅτι ἄνευ τῦ κενῦ ἐδεμία κίνησις ἐδύνατο νὰ δοθῇ εἰς τὸν Κόσμον, ἔτε Γένησις, καὶ ὅτι ὁ Κόσμος ὅλος ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὴν τυχὴν ἐν τῷ κενῷ συν-

(1) "Κόσμος ἐςὶ ζῶον ἔμψυχον, ἔννυτε τῇ ἀληθείᾳ, διὰ τὴν τῦ Θεῦ γεννηθὲν πρόνοιαν. Πλάτ. ἐν Τιμαίῳ.
„ Κόσμος ἐςὶν ὅλον χωρὶς κενῦ· Πᾶν ἐςὶ, τὸ σὺν τῷ κενῷ ἄπειρον. Στωϊκοί.
„ Κόσμος καθ' ὑπεροχὴν ἐςὶν ὁ Θεός· Σωματικὸς, τὸ ἐκ τῶν πέντε ςοιχείων „ σύγημα· Νοητὸς, αἱ τῶν Ἀγγέλων Γεραρχίαι· Ἀρχοειδὴς, ὁ ἔμπυρος Οὐρα„ νὸς (ἦν γάρ τις πρεσβυτέρα τῆς τῦ Κόσμυ γεννήσεως κατάσασις, ταῖς ὑπερκοσ„ μίοις δυνάμεσι πρέπυσα, ἡ ὑπερχρόνιος, ἡ αἰωνία, ἡ ἀΐδιος)· Μεταφορικῶς ὁ Ἄν„ θρωπος, καὶ ἕκασον τῶν ζώων, καθὸ ἐκ ςοιχείων, ὀςῶν, σαρκὸς, καὶ φλεβῶν συνί„ ςανται, εἷς ὁ μέγας Κόσμος, καὶ τὰ ἐκείνυ ἀναλογῦσι μόρια. Γεράσ. περὶ Κόσμυ.
(2) "Σῶμά ἐςὶ, τὸ τριχῇ διαςατὸν, πλάτει, βάθει, μήκει. Ἀμμών. καὶ Εὐκλείδ. (*).
„ Σῶμα φυσικὸν ἐςὶ τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδυς συγκείμενον· Μεταφυσικὸν, τὸ ἐκ ποι„ νῆς ἀσίας καὶ διαφορᾶς τῶν ἐνσωμάτων συνισάμενον· Μαθηματικὸν, τὸ τριχῇ „ διαςατόν· Ἁπλῦν, τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδυς, καί τινος τῶν πρώτων ποιοτήτων φερόμε„ νον, ὡς τὰ ςοιχεῖα· Μικτὸν, τὸ ἐκ τεσσάρων ςοιχείων συγκείμενον· Ἁπλέσα„ τον, τὸ ἐξ ὕλης, εἴδυς, καὶ φωτὸς συνισάμενον, ὡς ὁ Οὐρανός· Ἀψυχὸν τὸ ἐκ „ τεσσάρων ςοιχείων καὶ ξηρότητος συνισάμενον, ὡς λίθοι καὶ μέταλλα· Ἔμψυχον το „ ἐκ τεσσάρων ςοιχείων, καὶ θρεπτικῆς ψυχῆς, ὡς τὰ φυτά· Αἰθητικὸν, τὸ ἐκ „ τεσσάρων χυμῶν, καὶ αἰθητικῆς ψυχῆς, ὡς τὰ ἄλογα· Λογικὸν τὸ ἐκ τεσσάρων „ χυμῶν καὶ λογικῆς ψυχῆς, ὡς ὁ ἄνθρωπος· Παθητικὸν, τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγ„ κείμενον, ὡς τὰ μικτά· Ἀπαθὲς, τὸ μὴ ἐκ τῶν ἐναντίων, ὡς ὁ Οὐρανός. Γεράσ. περὶ Σωμάτ.
(3) "Κενὸν ἐςὶ, τόπος ἐν ᾧ μηδὲν ἐςὶ, ἔτε βαρὺ, ἔτε ἐλαφρὸν, μήτε ὐσία τις σωμα„ τική. Ἀρίςοτ. δ'. Φυσ. ς. καὶ ζ'. κεφ.

(*) Ὁ Μαθηματικὸς Εὐκλείδης πατρίδα ἔσχε τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπυ καὶ ἐδίδαξε τὰ ἑαυτῦ μαθήματα περὶ τὸ τ'. πρὸ Χριςῦ ἔτος· Τὸ κάλλιςον τῶν συγγραμμάτων τε ἐςὶ τὰ τῆς Γεωμετρίας αὐτῦ ςοιχεῖα.

δηλαδὴ, οἱ Πλανῆται, ἡ Γῆ, τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα, τὰ σώματα, καὶ αἱ ψυχαί·

συνδρομὴν τῶν ἀτόμων· Ἄτομον λέγεται τὸ ἀδιαίρετον, ἢ ἔχει ἓν μικρὸν σωμάτιον, δεκτικὸν παντὸς σχήματος, ἢ εἰσερχόμενον εἰς τὴν σύνθεσιν ὅλων τῶν ἄλλων σωμάτων· Τὰ Ἄτομα δὲν εἶναι ὁρατὰ, ὄντα εἰς ἄκρον λεπτὰ, ὥστε ὁ ὀξυδερκέστερος ὀφθαλμὸς δὲν δύναται νὰ τὰ διακρίνῃ· [illegible], ὁ Λεύκιππος (2), ἢ ὁ Δημόκριτος, ἦσαν οἱ πρῶτοι αὐτῆς τῆς διδασκαλίας· ἐκ τῶν ἀτόμων ὑπόθετον, τὰ μὲν, ὁμαλὰ, τὰ δὲ, τραχέα, τινὰ γραγγύλα, μερικὰ μὲ γωνίας, ἄλλα ἔτερα καμπύλα ἢ ἀγκυλωτά· Ὁ Ἐπίκουρος ἐπεκύρωσεν ἔπειτα αὐτὸ τὸ δόγμα, ἢ τὸ ἔφερεν εἰς ὑπόληψιν· Ὁ Κικέρων δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ, ὅτι αὐτὸς ὁ Φιλόσοφος θέλων νὰ ἐξηγήσῃ τὴν σύστασιν τοῦ Κόσμου, νὰ ὁμιλῇ μόνον διὰ τὸ ὑλικὸν αἴτιον, ἐχὶ δὲ ἢ διὰ τὸ ποιητικόν· Κατὰ ἀλήθειαν, δὲν εἶναι ἄτοπον τὸ νὰ θέλῃ, ὅτι σώματα γερὰ ἢ ἀδιαίρετα κινῶνται ἀφ' ἑαυτῶν ἀπ' αἰῶνος διὰ τῆς φυσικῆς αὐτῶν βάρες;

Ὁ Ἐπίκουρος δογματίζει, ὅτι τὰ Ἄτομα καταβαίνουσιν ἀφ' ἑαυτῶν, ἢ αὕτη ἐστὶν ἡ κίνησις ὅλων τῶν σωμάτων· Στοχαζόμενος δὲ, ὅτι ἂν ὅλα αὐτὰ κατέβαινον πάντοτε κατ' εὐθείαν, ἢ μὲ κίνησιν κατὰ κάθετον, ποτὲ δὲν ἤθελεν ἐγγίσῃ τὸ ἕν πρὸς τὸ ἕτερον, ἰσορίθη τινὰ πλαγίαν κίνησιν, δι' ἧς συναπαντῶνται, συλλαμβάνονται, ἢ συνέχονται, ἢ ἕτω σχηματίζουσι τὸν Κόσμον μὲ ὅλα τὰ μέρη τε· Ἐν ταὐτῷ δίδει αὐτοῖς ἄλλην τινὰ ἐλαφρὰν κίνησιν ἐκ πλαγίε, χωρὶς νὰ δώσῃ εὐδένα λόγον (ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον πρὸς ἕνα Φιλόσοφον), ἢ ἀρνεῖται αὐτοῖς ἀλόγως τὴν ὀρθὴν κίνησιν ἀπὸ τὰ ἄνω εἰς τὰ κάτω, τὴν ὁποίαν εἶχε διορίσῃ εἰς ὅλα τὰ σώματα· Πλὴν, μὲ ὅλα τε τὰ σοφιστικὰ ἐπιχειρήματα δὲν δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος τε· Διότι, ἂν ὅλα τὰ ἄτομα ἔχουσιν ὁμοίαν τὴν κίνησιν ἐκ πλαγίε, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνταμωθῶσι πώποτε, εἰδὲ, τὰ μὲν ἔχουσιν αὐτὴν ὀρθὴν, τὰ δὲ, πλαγίαν, ἔπεται νὰ τὰ κινῇ τὶς ἐν λόγῳ, ἢ μὲ ὅλον τοῦτο, πάλιν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ τῆς τοιαύτης τυχηρᾶς συνδρομῆς τῶν Ἀτόμων ἡ εὐταξία, ἢ ἡ θαυμάσιος καλλονὴ τῶν ὄντων· „ Ἂν ἡ κατὰ τύχην συνδρομὴ τῶν ἀτόμων (λέγει ὁ Κικέρων) εἶναι ἱκανὴ πρὸς „ σύνθεσιν τοῦ Κόσμε, διατὶ δὲν δύναται νὰ συνθέσῃ μίαν στοὰν, ἕνα ναὸν, ἕναν „ οἶκον, ἢ μίαν πόλιν, ἄτινα εἰσὶ πράγματα εὐκολότερα; Ἔπεται (λέγει ὁ αὐτὸς), „ ὅτι ἐκεῖνοι οἱ Φιλόσοφοι, ὁπὸ φρονοῦσι τὰ τοιαῦτα ἄτοπα, νὰ μὴν ὕψωσαν ποτὲ „ τὰς ὀρθαλμὰς των εἰς τὸν Οὐρανὸν, διὰ νὰ ἰδῶσι τὰ ἀναρίθμητα ἐν ζυγῷ ἢ γάθμῃ κάλλη τε.

„ Δὲν εἶναι θαυμασμοῦ ἄξιον (ἔλεγε, Βάλβος ὁ Στωϊκὸς) νὰ εὑρίσκωνται λογικοὶ „ ἄνθρωποι πιστεύοντες, ὅτι κάποια στερεὰ ἢ ἀδιαίρετα σώματα κινῶνται ἀφ' ἑαυτῶν „ διὰ τῆς φυσικῆς των βάρες, ἢ ὅτι ἀπὸ ἐκείνην τὴν τυχηρὰν συνδρομὴν ἐσχηματίσθη „ ὁ τοσοῦτον ὡραῖος Κόσμος; μὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἐδύνατο νὰ πιστεύσῃ τινὰς, ὅτι ἂν „ ἐρρίπτετο εἰς τὸν ἀέρα ποσότης ψηφίων τῶν κδ'. γραμμάτων, ἐδύναντο νὰ ἀναμιχθῶσι, μὲ τοιαύτην τάξιν, ὥστε νὰ σχηματίσωσι τὰ χρονικὰ τοῦ Αἰνείε, ἢ τὰ „ ποιήματα τοῦ Ὁμήρε, εἰς τρόπον νὰ ἀναγινώσκωνται εὐκόλως· Ὅσον λεπτολογεῖ, „ ἢ ὅσον ἐπιχειρίζεται τινὰς, ποτὲ δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ καταπείσῃ ἕνα φρόνιμον ἄνθρωπον, ὅτι ἡ Ἰλιὰς τοῦ Ὁμήρε ἐγένετο ἐξ αὐτομάτε κατὰ τὸν ῥηθέντα τρόπον· „ Λοιπὸν πῶς ὁ ἴδιος φρόνιμος ἄνθρωπος θέλει καταπεισθῇ περὶ τῆς Δημιουργίας τοῦ „ σύμπαντος (ἥτις ἐστὶν ἔργον ἀσυγκρίτως ἀξιοθαυμαστότερον τῆς Ἰλιάδος) εἰς ἐκεῖνο „ ὁποῦ ἡ φρόνησις δὲν τὸν ἀφήνει νὰ πιστεύσῃ δι' αὐτὸ τὸ ποίημα;

Τὸ

(2) Ὁ Λεύκιππος ἐχρημάτισεν εἷς τῶν περιβοήτων μαθητῶν τοῦ Ζήνωνος, περὶ τῆς πατρίδος τε δὲν συμφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς.

ψυχαί· Ταλαίπωροι καὶ σμικρόψυχοι ἄνθρωποι (κηρύττουσιν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Σπινόζα

Τὸ δόγμα ὁπῶ ἐκήρυττεν ὁ Ἐπίκουρος περὶ τοῦ Κενοῦ, εἶχε παρακινήσῃ καὶ πολλοὺς ἄλλους Φιλοσόφους νὰ ὑποθέσωσιν, ὅτι ἀπὸ τὴν συνδρομὴν τῶν ἀτόμων ἐσχηματίσθησαν καὶ ἄλλοι διάφοροι Κόσμοι, ὁμοιοι τούτω ὁπῶ ἡμεῖς κατοικοῦμεν· Ὁ Γασσένδος (1) σοχάζεται αὐτὴν τὴν γνώμην ἐναντίαν ὄχι μόνον τῆς Θείας Γραφῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν σοφωτέρων Φιλοσόφων· Ὁμολογεῖ ὅμως, πῶς δὲν δύναται τινὰς νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἐκ ἦν δυνατὸν νὰ γένωσι καὶ ἄλλοι Κόσμοι, διότι ἦν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ νὰ δημιουργήσῃ ὅσους ἤθελε καὶ θέλει· Ἀλλ' εἶναι παράλογον τὸ νὰ εἰπῇ τινὰς ὅτι εὑρίσκονται πραγματικῶς, ἐπειδὴ ὁ Κύριος δὲν τὸ ἀπεκάλυψεν ἡμῖν.

Γνῶμαι τῶν Στωϊκῶν περὶ Δημιουργίας τῆς συςάσεως τοῦ Κόσμου.

Κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, τὸ νοερὸν μέρος τῆς φύσεως δὲν ἐνήργησεν, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ βάλῃ εἰς ἔργον τὴν ἄψυχον ὕλην, ἥσαν καὶ αὐτὴν μέρος τῆς φύσεως, καὶ ἔχουσαν τὴν ὕπαρξίν της ἀπ' αἰῶνος, καθὼς καὶ τὸ νοερόν· Ἡ φύσις (ἔλεγον) ἐποίησε τὰ καλήτερα ἔργα, ὁπῶ ἦν δυνατὸν νὰ γένωσι, διὰ τῶν στοιχείων, ὄντων ἀπ' αἰῶνος· Ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ πολλοὶ ἄλλοι Περιπατητικοὶ εἶχον τὴν αὐτὴν γνώμην· Ψυχὴ τοῦ Κόσμου ὠνομάζετο ἀπὸ τοὺς Στωϊκοὺς τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο, ὅπερ ἤθελον ἐγκεχυμένον εἰς τὸν ἀέρα ἐν τοῖς ὕσι· Ἐκείνη δὲ ἡ ἀρχὴ ἡ νοερὰ, αἰσθητική τε καὶ λογική, τί ἦν; τὸ πῦρ τοῦ αἰθέρος, ὅπερ διαχωρεῖ εἰς πᾶν σῶμα, ἢ κρεῖττον εἰπεῖν, κάποιοι μηχανικοὶ νόμοι, ὅσπερ ἀπέδιδον κυρίως εἰς τὸ Οὐράνιον πῦρ, καὶ δι' ὧν ἐσχηματίζοντο καὶ ἐνήργουν ἐξ ἀνάγκης τὰ πάντα.

Ὁμολογέμενον ἦν παρὰ πᾶσι τοῖς Φιλοσόφοις, ὅτι ἡ ὕλη ἐκ ἦν δυνατὸν γενέσθαι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἅτε διαλυθῆναι εἰς τὸ μὴ ὄν· Ὁ Ἐπίκουρος ἔλεγε προφανῶς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶχε τοσαύτην δύναμιν τοῦ ἀποτελέσαι τοῦτο· „Δὲν εἶναι δυνατὸν (ἔλεγεν „αὐτὸς σὺν τοῖς ἄλλοις) ὅτι ἡ ὕλη, ἐξ ἧς συνετέθησαν τὰ ὄντα, νὰ ἐκτίσθη ἀπὸ „τὸν Θεὸν, αὐτὴ δὲ μᾶλλον ἔχει ἐσωτερικήν τινα καὶ φυσικὴν δύναμιν ἥτις τὴν ἀποτελεῖ „δεκτικὴν ὅλων τῶν σχημάτων· καὶ καθὼς ὁ Ἀρχιτέκτων, ὅςις ἐργάζεται ἐπί τινος „οἰκοδομῆς, δὲν ποιεῖ τὴν ὕλην, ἀλλὰ μεταχειρίζεται ἐκείνην ὁπῶ εὕρεν ἑτοίμην, „οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐμεταχειρίσθη τὴν προϋπάρχουσαν ὕλην (τὰ στοιχεῖα δηλαδὴ), διὰ νὰ „τελέσῃ τὰ προμελετημένα ἔργα.

„Ἀλλ' ὁ Ἀρχιτέκτων (λέγει ὁ Λακτάντζιος) δὲν δύναται νὰ κατασκευάσῃ τι ἄνευ „τοῦ ξύλου, μὲ τὸ νὰ μὴν δύναται νὰ ποιήσῃ τὸ ξύλον (καὶ τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς „ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας)· Ἀλλ' ὁ Θεὸς δημιουργεῖ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὅσα καὶ βέλεται, „διότι εἶναι Θεὸς, δηλαδὴ ἡ αὐτὴ παντοδυναμία, ἥτις δὲν ὑπόκειται εἰς ὅρια, οὔτε „εἰς μέτρα· Ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι Θεὸς, καὶ νὰ μὴν εἶναι ὁμοῦ καὶ παντο„δύναμος· Βέβαια κατὰ τὰ πρότερα, οὕτω καὶ τὰ παρεπόμενα, δηλαδὴ καθὼς ἐδογμάτιζον περὶ Θεοῦ, οὕτως ἔπεται νὰ δογματίζωσι καὶ περὶ τῆς τοῦ Κόσμου συςάσεως καὶ δημιουργίας.

Ὁ Πλάτων ὀνομάζει τὴν ὕλην αἰώνιον, βυλόμενος νὰ φανερώσῃ ὅτι εἶχε τὴν ὕπαρξίν της ἀπ' αἰῶνος ὄχι ὁρατῶς, ἀλλὰ νοητῶς εἰς τὴν ἀΐδιον ἰδέαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ἐξηγεῖ λέγων· „Τὸ παράδειγμα πάντα αἰῶνα ἐτὸν ἦν· καὶ ἀλαχῆ· „Ἠγάθητε, καὶ „εὐφραθεῖς, ἐπὶ δὴ μᾶλλον ὁμοίως πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι· Εἶναι ἀξιοσημείωτον ἐκεῖνο ὁπῶ λέγει ἐνταῦθα ὁ Πλάτων, ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν

(1) Ὁ Γασσένδος ἦν κανονικὸς, καὶ [illegible] τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δίνας πόλεως τῆς Γαλλίας· Ἤνθει κατὰ τὸ αχ'. ἔτος ἀπὸ Χριςοῦ· Ἦν Φιλόσοφος ἐκ τῆς τοῦ Ἐπικούρου αἱρέσεως· Συνέγραψε δὲ διάφορα φιλοσοφικὰς πραγματείας.

Σωινόζα (α) (διατὶ θέλετε νὰ ζῆτε ἀνησύχως ἢ νὰ καταγίνεσθε ματαίως εἰς

(α) Ὁ Σπινόζας ἦν υἱὸς Ἑβραίου τινὸς πραγματευτοῦ ἐκ τῆς Πορτογαλλίας. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀμστερδὰμ κατὰ τὸ αχλβ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ αχος'. αὐτὸς ἐκδοθεὶς τῇ Φιλοσοφίᾳ, ἀπέρριψε τὸν Ἰουδαϊσμὸν, ἢ ἐνηγκαλίσθη τὸν Ἀθεϊσμόν.

τὸν Κόσμον κατὰ τὸ αἰώνιον παράδειγμα, ὁποῦ ἐπεινόησεν ἐν ἑαυτῷ κατὰ τὸν τρόπον, ὁποῦ ὁ ἔξοχος τεχνίτης ἔχει εἰς τὸν νοῦν του ὅλην τὴν διάθεσιν ἢ ὅλον τὸν τύπον τοῦ ἔργου προτοῦ νὰ τὸ ἀρχίσῃ. Λοιπὸν κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πλάτωνος ὁ Κόσμος ἢ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, ὑπῆρχον νοητῶς εἰς τὸν Θεὸν πρὸ τῆς πραγματικῆς αὐτῶν ὑπάρξεως. Ταύτην δὲ τὴν γνώμην εἶναι πιθανὸν νὰ τὴν ἔλαβεν ἐκ τῶν Ἱερῶν βιβλίων. Τὸ, καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν, ἢ ἰδοὺ καλὰ λίαν, σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς θεωρῶν ὅλα τοῦ τὰ ἔργα, ἢ συγκρίνων αὐτὰ μὲ τὸν αἰώνιον τύπον, τοῦ ὁποίου εἶναι ὁμοιότατα, ἀπεφάσισεν ὅτι ἦσαν εὔμορφα, τέλεια, ἢ ἐξαίρετα. Τοῦτο ἔδωκεν εἰς τὸν Πλάτωνα ἐκείνην τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν τῶν ἀϊδίων παραδειγμάτων.

Ὁ Θεὸς παρισῶν εἰς τὰ ὄμματα ἡμῶν τὰ ἀναρίθμητα τοῦτα θαυμάσια, ἐξ ὧν γέμει ὁ Κόσμος, ἠθέλησε νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν διὰ τῆς κινήσεως τοῦ παντὸς, ἢ τῆς ἀμοιβαίας αὐτοῦ ἁρμονίας, τὸν Ποιητήν του ἢ Κυβερνήτην. Ἐν παντὶ ἔθετο σημεῖα τῶν Θείων αὐτοῦ προσόντων, ἐκρύβθη ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῶν ὄντων, ναὶ, ἀλλ' αὐτὰ εἰσὶ τόσον μεγάλα, ἢ τοσοῦτον εὔμορφα, ὥστε διὰ χιλίων τρόπων παρισῶσι τὴν ἄπειρον ἐκείνην σοφίαν, ὁποῦ τὰ ἐδημιούργησε, ἢ κυβερνᾷ. Πῶς λοιπὸν ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες ἐνομίσθησαν οἱ μόνοι σοφοὶ τῆς γῆς ἦσαν τόσον τυφλοὶ ἢ ἀόητοι, ὥστε νὰ ζοχαθῶσι διὰ αἰτίαν τοσούτων θαυμασίων ἀποτελεσμάτων τὴν τύχην, τὸ αὐτόματον, τὴν ὕλην, ἢ τὴν κίνησιν, χωρὶς νὰ ἐνεργήσῃ ἀλλοτρόπως ὁ Θεὸς, εἰμὴ ὑπακοὴν εἰς αὐτὲς τὲς κανόνας; τί εἶναι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ὅταν ἐγκαταλειφθῇ εἰς τὸ ἴδιόν του σκότος. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Γραφῆς, λέγω τὴν παλαιοτέραν βιβλίαν τῶν ὅσων εὑρίσκονται, ἀποκαλύπτει ἡμῖν εὐθέως τοῦτην τὴν ἀλήθειαν. „ Ἐν „ ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Οὐρανὸν ἢ τὴν γῆν. Μόνα αὐτὰ τὰ λόγια διαλύουσι τελείως διὰ τῆς ἀποκαλύψεως ὅλας τὰς ἀμφιβολίας, ἢ ἀφαιροῦσιν ὅλας τὰς δυσκολίας, ὁποῦ εἰς τόσον διάστημα καιροῦ, ἐτάραττον ἢ ἀντετίθεν ὅλες ἐκείνες τὲς θρυλλημένες σοφίες. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι διὰ μόνε τῆ φυσικῆ φωτὸς τῆ νοὸς, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσιν ὀρθῶς, ἀλλ' ἔπρεπε κἂν νὰ λάβωσι κάποιαν ἰδέαν. Ἐξ ἀνάγκης ὁ Οὐρανὸς, ἡ Γῆ, ἢ οἱ Ἄνθρωποι, ἢ ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἢ ὅλα αὐτὰ εἰσὶν αἰώνια (ὅπερ ἐςὶ μᾶλλον ἀκατάληπτον). Πῶς δύναται νὰ καταπειθῇ ποτὲ λογικὸς νοῦς, ἢ ἐλεύθερος ἀπὸ πᾶσαν πρόληψιν, ὅτι ἡ ὕλη, ὅσα αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀκατασκεύαςος, ἢ ὑςερημένη γνώσεως, ἐσχημάτισε σοφῶς τόσα τελειότατα ὄντα; ἐδῶ δὲν ἐχρειάζοντο τόσοι ζοχασμοί.

Ἡ σοφία, εἰς ἣν ἐκαυχῶντο αἱ πλέον ἔγκριτοι Αἱρέσεις, δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐξακριβώσῃ ἕνα ζήτημα, μάλιςα δὲ ἐπλαπλασίασε τὰς ἀμφιβολίας. Ὅλη ἡ ἀνθρωπίνη σοφία δὲν εἶχεν ἄλλο τέλος, εἰμὴ νὰ διδάξῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ κυβερνᾶται ἀνθρωπίνως, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώρισεν εἰς αὐτὸν, εἰμὴ ἐπιθυμίας ἢ ἀρετὰς ἀνθρωπίνας. Ὅθεν ἐδιώρισεν αὐτῷ μόνην τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν. Κατὰ ἀλήθειαν, αἱ διδασκαλίαι τῶν Φιλοσόφων ἐκ εἰσὶ πάντῃ ἀνωφελεῖς, διότι, ἂν δὲν χρησιμεύσωσι κατ' ἄλλο, ἐκβάλλουσι κἂν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν κτηνώδη ζωὴν, ὁποῦ ἀτιμάζει τὴν εὐγένειαν τῆς φύσεώς του, ἢ τὸν ὁδηγοῦσιν εἰς τὸ νὰ ζητῇ τὴν εὐτυχίαν του εἰς τὸ κατώτερον μέρος του, ὅπερ ἐςὶ τὸ σῶμα· ἀλλ' αὐτὴ ἡ ὁδηγία προξενεῖ ὀλίγον ὄφελος. Ποίαν ἐπίδοσιν ἐπροξένησαν αἱ αἱρέσεις τῶν Φιλοσόφων; (ἀγκαλὰ ἢ μὲ τόσην εὐγλωττίαν, ἢ μὲ τόσην ἀνθρωπότητα νοημάτων) ἀφῆκαν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν αὐτὴν κατάσασιν, εἰς τὰς αὐτὰς ἀμφιβολίας, εἰς τὰς ἰδίας προλήψεις, ἢ εἰς τὴν ἰδίαν τυφλό-

εἰς τὸ νὰ φαντάζεσθε τὴν δημοτικὴν χίμαιρραν; ἡ Δημιουργία τῦ παντὸς ἐςὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ ὐσία, ἀναγκαία, ἄπειρος, καὶ ἀΐδιος, ἥτις περιέχει τὸ πᾶν,

τυφλότητα· καὶ πῶς ἐδύναντο αὗται νὰ διορθώσωσι τὴν ἀνθρώπινον ζωήν, μὴ γινώσκουσαι ποῖα ἦσαν τὰ σφάλματά της, καὶ αἱ πηγαὶ τῶν δυσυχιῶν της; μὴ γινώσκουσαι ποῖον ἦν τὸ πταῖσμα τῦ Ἀδὰμ, ὁποίαν εἴδησιν ἐδύναντο νὰ ἔχωσι διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ διὰ τὴν ἀληθῆ αὐτῦ εὐδαιμονίαν; μετὰ τὴν παράβασιν ὁ ἄνθρωπος γέμει ἀπὸ χίλια ἐναντία φρονήματα, διαφυλάττει τὰς ἐκ τῆς πρώτης τῦ ἀρχῆς γνώμας, τὰς τῆς μεγαλειότητος δηλαδὴ καὶ ὑψηλοφροσύνης, αἱ ὁποῖαι εὐδόλως ἐξαλείφθησαν ἀπὸ τὴν εὐτέλειαν εἰς ἣν κατήντησεν· Ἐπιθυμεῖ τὰ πάντα, καὶ ὀρέγεται νὰ φθάσῃ παντοχῦ· Εἶναι ἄμετρος ἡ ἔφεσίς τε διὰ τὴν δόξαν, διὰ τὴν ἀθανασίαν, καὶ διὰ μίαν γενικὴν εὐτυχίαν· Ἐξ ἐναντίας, κάθε παραμικρὸν τὸν κυριεύει, ἐνασχολεῖται εἰς ἐτιδανὰ, καὶ ἓν εὐδὲν τὸν λυπεῖ καὶ τὸν παροργίζει· Εἰς χιλίας περιςάσεις εἶναι ὡς παιδίον, ἀδύνατος, δειλὸς, καὶ ἄχρειος (δὲν λέγω περὶ τῶν παθῶν τε, ἅτινα τὸν ἀτιμάζουσι, τὸν ἐξευθενῦσι, καὶ πολλάκις τὸν ἀποκαθιςῶσιν ἀλογώτερον καὶ αὐτῶν τῶν κτηνῶν)· Ἡ ἄγνοια αὐτῶν τῶν δύω κατασάσεων ἐβίασε τὺς Φιλοσόφυς νὰ πέσωσιν εἰς δύω ἄκρα ἐξ ἴσυ ἄτοπα καὶ αἰσχρά· Οἱ Στωϊκοὶ, οἱ λατρεύοντες τὴν ἀνύπαρκτον αὐτῶν σοφίαν ἄλλο δὲν ἐνέπνεον τῷ ἀνθρώπῳ, εἰμὴ φρονήματα ὑψηλὰ, ἀλλ' αὐτὴ ἐκ ἔςιν ἡ κατάσασίς τε· Ἐξ ἐναντίας οἱ Ἐπικούρειοι, οἵτινες τὸν ηχρείωναν, καθιςῶντες αὐτὸν πάντῃ σωματικὸν, ἐνετύπων αὐτῷ εὐτελῆ καὶ χαμερπῆ φρονήματα, ἀλλ' ὐδὲ αὕτη ἐςὶν ἡ κατάσασίς τε· Ἡ σοφία ἀναγκαίως ἐκ ἦν ἱκανὴ νὰ διακρίνῃ πράγματα τοσῦτον ἑνωμένα, καὶ ἐν ταυτῷ τοσῦτον κεχωρισμένα· Ἑνωμένα μὲν, διότι ἡ κατάσασις τῦ ἀνθρώπυ τὰ συνάπτει, κεχωρισμένα δὲ, καθότι ἐξ ἰδίας των φύσεως ἀρωρῶσιν εἰς κατασάσεις πάντῃ διαφόρυς· Ἡ τοιαύτη διάκρισις ἐκ ἦν δυνατὸν γενέσθαι πρὸ τῆς ἐνσάρκυ Οἰκονομίας, καὶ χωρὶς τῦ φωτὸς τῆς πίσεως· Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐγνώριζε τὸν ἑαυτόν τε, ὐδὲ ἐδύνατο νὰ τὸν γνωρίσῃ πρὸ τῦ Σωτῆρος, καὶ διὰ τῦτο, ἢ ὑπέρμετρα ὑψῦτο, ἢ εἰς ἄκρον ἐταπεινῦτο· Τὸν ἠπάτησαν πάντοτε οἱ Διδάσκαλοί τε, ἢ κολακεύοντες τὴν ἐπαρσίν τε, ἢ αὐξάνοντες τὴν εὐτέλειάν τε· Ὁ ἄνθρωπος ὢν ἐξίσε καὶ ἀμαθὴς καὶ ὑπερήφανος ἐχρειάζετο μίαν ἄπειρος σοφίαν νὰ διδάξῃ αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ μίαν ἄπειρος δύναμιν νὰ τὸν καταπείσῃ εἰς τὴν πίσιν αὐτῆς· Αὐτὰ τὰ ἐράνια προτερήματα μόνον εἰς τὸν ἐράνιον διδάσκαλον ἐφάνησαν ἐν τοῖς ὑςέροις τέτοις καιροῖς· „ Ἦν γὰρ διδάσκων αὐτὲς ὡς ἐξυσίαν ἔχων· Ματθ. κιφ. ζ. Ὅθεν ἐκ τέτων καταλαμβάνομεν πόσον ἦν ἀναγκαῖα ἡμῖν ἡ θεία ἔλλαμψις, καὶ πόσον ἐςὶ πολύτιμον τὸ θῶρον τῆς χρισιανικῆς πίσεως.

Ἀφ' ὃ εἴδομεν τὶ ἐδόξαζον οἱ θρυλλύμενοι Φιλόσοφοι περὶ τῆς τῦ κόσμυ Δημιουργίας καὶ συςάσεως, ἂς ἰδῶμεν τὶ ἐφρόνυν καὶ περὶ τῆς προνοίας τῦ Θεῦ ἐπ' αὐτὸν τὸν Κόσμον, καὶ ἐπὶ τὸν ἄνθρωτον.

Ἡ διάλεξις τῶν παλαιῶν σοφῶν περὶ τῆς θείας προνοίας συνίσατο εἰς τὸ νὰ γνωρίσωσιν ἂν οἱ Θεοὶ διοίκυν γενικῶς τὸν Κόσμον, καὶ ἂν ἐρρόντιζον κατὰ μέρος περὶ ἑκάσε τῶν ἀνθρώπων· Σχεδὸν μόνος ὁ Ἐπίκυρος ἀρνεῖτο αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν· „Ζητεῖ „ τινὰς (ἔλεγεν αὐτὸς) πῶς ζῶσιν οἱ Θεοὶ, καὶ εἰς τὶ ἐνασχολῦνται; ἢ ζωήν των εἶναι „ ἡ εὐτυχεσέρα καὶ ἡδονικωτέρα ἀπὸ ὅσον δύναται νὰ σοχαθῇ νῦς ἀνθρώπινος (βέβαια „ ἀφ' ὃ ἤθελεν ἄκρον ἀγαθὸν τὴν ἡδονὴν τὶ ἔπρεπε νὰ σοχαθῇ περὶ τῦ Θεῦ τε;)· „ Ὁ Θεὸς (ἐπέφερεν αὐτὸς) ὐδὲν ἐργάζεται, ὐδὲν ἐνεργεῖ, ὐδὲν μετέρχεται, ὅλη τε „ ἡ ἡδονὴ συνίσαται εἰς τὸ νὰ ἐννοῇ τὴν σοφίαν τε καὶ τὴν ἀρετήν τε· Αἱ ἄπειροι „ ἡδοναὶ καὶ τρυφαὶ, ὁπῦ αὐτὸς ἀπολαμβάνει, εἰσὶν ἀτελεύτητοι, καὶ ἔτος ἐςὶ Θεὸς „ εὐτυχής· Ἀλλ' ὁ ὑμέτερος (ἔλεγε πρὸς τὺς Στωϊκὺς) εἶναι βεβαρυμένος ἀπὸ τα„ λαιπωρίας καὶ κόπυς, διότι ἂν πιςεύετε, ὅτι Θεὸς εἶναι ὁ Κόσμος, ὁπῦ κυκλοφορεῖ „ ἀδια-

πᾶν, ϗ διαφόρως, εἰδοποιεῖται ἀκαταπαύςως· Οἱ ἄνθρωποι, τὰ ἄλογα ζῶα, ϗ ὅλα τὰ ὄντα ὑπάρχουσιν ἐκ τῆς αὐτῆς παγκοσμίου ὑσίας διαφόρως, ϗ .]

„ ἀδιαλείπτως περὶ τὸν Α'ξονα τῆ Οὐρανῆ μὲ ἄκραν ὁρμὴν (ϗ τοῦτο ἦν τὸ σύςημα
„ τῶν Στωϊκῶν), πῶς θέλετε ὅτι δύναται ποτὲ νὰ ἀναπαυθῆ; ἀναντίῤῥητον ἐςὶν, ὅτι
„ ὅπου δὲν εἶναι ἡσυχία ϗ ἀνάπαυσις, ἐδὲ εὐτυχία· ϗ ἂν τινὰς δογματίζῃ, ὅτι ὁ
„ Κόσμος διοικεῖται ὑπὸ Θεοῦ, διορίζοντος τὰς κινήσεις τῶν Α'ςέρων ϗ τὲς καιρὲς,
„ διατάττοντος ϗ διευθύνοντος ἅπαντα, ἐγρηγορῦντος ἐπὶ τῆς γῆς ϗ τῆς θαλάσσης,
„ ἐπιμελεμένου περὶ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, ϗ προφθάνοντος ἁπάσας τὰς χρείας
„ των (ϗ τοῦτο ἦν τὸ σύςημα τῆ Πλάτωνος) αὐτὸς βέβαια ἀποδίδει τῷ Θεῷ πολλὰς
„ ὀχληρὰς ϗ κοπιαςικὰς φροντίδας· Ε'κτὸς τέτου, αὐτὸς διορίζει ἡμῖν ἕνα κύριον,
„ ὃν διὰ παντὸς πρέπει νὰ φοβέμεθα· ϗ βέβαια πῶς δὲν εἶναι φοβερὸς ὁ Θεὸς, ὅςις
„ προβλέπει τὰ πάντα, ςοχάζεται τὰ πάντα, εἶναι εἰς τὴν ἐξέσιαν τε τὰ πάντα, ϗ
„ ἐργάζεται πάντοτε; ὁ Θεὸς (ἔλεγεν αὐτὸς ὁ Ε'πίκουρος) εἶναι εἰς ἄκρον εὐτυχὴς,
„ ϗ ἀπείρως ἥσυχος, δὲν ὀργίζεται, δὲν ταράττεται, ϗ ὅλα πρὸς αὐτὸν εἰσὶν ἀδιά-
„ φορα ἐκτὸς τῆς ἀναπαύσεως· Ε'ν τοιῦτον ἀσεβὲς δόγμα ἀναιρῶν προφανῶς τὴν
Θείαν πρόνοιαν, δὲν ἔπεται νὰ ἔχῃ ἄλλον συνήγορον, εἰμὴ τὸν Ε'πίκουρον· ϗ ἄλλη
αἰτία δὲν παρακινεῖ τὲς διαφόρες παρανόμες τὲς καθ' ἡμᾶς, νὰ πιςεύωσιν ὅτι ἐκ ἔςι
θεία πρόνοια ὀγρηγορῦσα ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν, εἰμὴ ἡ ἀπόλαυσις τῶν αἰσχρῶν
των ἡδονῶν, ϗ τὸ νὰ εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὲς ἐλέγχες τῆς συνειδήσιώς των· Τινὲς
ἐκ τῶν Φιλοσόφων ἤθελον, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει γενικὴν φροντίδα τῶν ποιημάτων τε, ϗ
ἀγαθότητά ὁμοίαν ἐκείνων τῶν βασιλέων, οἵτινες διοικῦσι φρονίμως τὰς ἐπαρχίας των,
πλὴν δὲν ἐξετάζουσιν ἐπὶ λεπτῦ τὰ πάντα, ἐδὲ συγκαταβαίνουσιν, ὥςε νὰ ἀγαπῶσι
τὲς ὑπηκόες των, ἢ τινὰ ἐξ αὐτῶν κατὰ μέρος.

„ Ο' Πυθαγόρας δώδεκα τάξεις ἐν τῷ Οὐρανῷ εἶναι ἔλεγεν· Πρώτην δὲ ϗ ἐξωτάτην
„ τὴν ἀπλανῆ σφαῖραν, ἐν ᾗ ἔςὶν ὅ,τε ὁ Θεὸς, ϗ οἱ νοητοὶ Θεοὶ, ὡς ἐδόκει Α'ριςο-
„ τέλει, ϗ αἱ τῦ Πλάτωνος ἰδέαι· Μετὰ δὲ τὴν ἀπλανῆ ὁ τῦ Κρόνου τέτακται
„ Α'ρης, ϗ οἱ ἑφεξῆς ἐξ πλανῆται, ὁ τῦ Διὸς δηλαδὴ, τῦ Α'ρεως, τῆς Α'φροδίτης,
„ τῦ Ε'ρμῦ, τῦ Η'λίυ, τῆς Σελήνης· Εἶτα ἡ τῦ πυρὸς σφαῖρα, ἐξῆς ἡ τῦ ἀέρος,
„ μετ' αὐτὸν ἡ τῦ ὕδατος, εἶτα ἡ Γῆ· Δώδεκα δὲ τάξεων ὐσῶν ἐν τῇ ἀπλανεῖ,
„ τὸ πρῶτον αἴτιον ἐςὶν ὁ Θεὸς, ϗ ὅ,τι ἂν ᾖ ἐγγὺς αὐτῦ, τῦτο φησὶ τετάχθαι
„ βεβαίως ϗ ἀρίςως, τὰ δὲ πόῤῥωθεν, ἧττον· Τὴν δὲ τάξιν μέχρι Σελήνης σώ-
„ ζεσθαι, τὰ δ' ὑπὸ Σελήνην ἐκεῖ' ὁμοίως· Ε'ξ ἀνάγκης δὲ ἐςὶ ϗ ἡ κακία εἰς τὸν
„ περὶ γῆν τόπον, ἅτε δὴ πυθμένος λόγον ἐπεχέσης τῆς γῆς πρὸς πάντα τὸν Κόσ-
„ μον, ϗ πρὸς ὑποδοχὴν ὑποςάθμης ἕσης ἐπιτηδείας· ϗ πάντα μὲν τὰ ἄλλα μέρη
„ κατὰ τὴν πρόνοιαν, ϗ τὴν βεβαίαν τάξιν, ϗ τὴν εἱμαρμένην τῦ Θεῦ, ἑπομένην αὐ-
„ τῷ, διοικεῖσθαι· Τὰ δὲ μετὰ τὴν Σελήνην τέταρσιν αἰτίαις, κατὰ Θεὸν, καθ'
„ εἱμαρμένην, κατὰ προαίρεσιν ἡμετέραν, κατὰ τύχην· οἷον, τὸ μὲν εἰσελθεῖν αὐ-
„ τὴν ναῦν ἢ μὴ εἰσελθεῖν, ἐφ' ἡμῖν ἐςί· Τὸ μέντοι ἐν εὐδίᾳ χειμῶνα ϗ ζάλην
„ ἐξαίφνης ἐπιγενέσθαι, ἐκ τύχης· Τὸ μέντοι βαπτιζομένην τὴν ναῦν παρ' ἐλπίδα
σωθῆναι, προνοίας θεῦ· Τῆς δὲ εἱμαρμένης πολλοὶ εἰσὶ τρόποι ϗ διαφοραί· Δια-
„ φέρει δὲ τῆς τύχης, ὅτι ἡ μὲν, εἱρμὸν ἔχει, ϗ τάξιν, ϗ ἀκολυθίαν, οἱ δὲ τύχη,
„ τὸ αὐτόματον, ϗ τὸ ὡς ἔτυχεν· Οἷον τὸ ἐκ τῆ παιδὸς εἰς μειράκιον ἐλθεῖν, ϗ
τὰς καθεξῆς ἡλικίας οἰκείως διελθεῖν, τῦτο ἑνὸς τρόπυ τῆς εἱμαρμένης.

Ο' Κικέρων εἰς τὸ β'. βιβλίον τῶν νομικῶν τε λέγει· „ Πρέπει νὰ εἴμεθα τελείως
„ καταπεισμένοι, ὅτι οἱ Θεοὶ εἰσὶν ὑπέρτατοι κύριοι ὅλων τῶν πραγμάτων, ϗ διοικη-
„ ταὶ τῆς οἰκεμένης· Ο'τι ὅσα γίνονται ἐν αὐτῇ, ὑπόκεινται εἰς τὴν θέλησίν των·
„ ϗ

ἡ δι' αὐτῆς μόνης διαφέρει τὸ ἓν τῶ ἑτέρω. Ἀξιοδάκρυτοι χυδαῖοι (λέγει μία μοῖρα τῶν φυσικῶν) ἀντὶ τὰ ἀκολουθῆτε τὸ μάταιον φάντασμα ἑνὸς ὄντος

„ καὶ εἰς τὴν δύναμίν των. Ὅτι θέλουσι νὰ εὐεργετῶσι τὰς ἀνθρώπους. Ὅτι ἐξετά-
„ ζουσιν ἐπιμελῶς τὰ ἔργα, τὰ φρονήματα, τὴν συναναστροφήν, τὸ σέβας, καὶ τὰ
„ περὶ θρησκείας δόγματα ἑκάστου· καὶ ὅτι τέλος πάντων, μεταξὺ τῆ δικαίᾳ καὶ τῆ
„ ἀσεβῆ ἐστὶ μεγίστη ἡ διαφορά. Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι οἱ Ἐθνικοὶ δὲν ἐγνώριζον
τὰς θεὰς διοικητὰς τῆ παντὸς μόνον γενικῶς, ἀλλ' ἦσαν ἐν τούτῳ πληροφορημένοι,
ὅτι οἱ θεοὶ ἐσοχάζοντο καὶ τὰ παραμικρὰ πράγματα, καὶ ὅτι ἐδείς τῶν ἀνθρώπων, ἢ
τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ τῶν διανοημάτων, ἐλάνθανε τὰς ὀφθαλμὰς καὶ τὴν πρόβλεψιν
τῶν θεῶν· καὶ ταῦτα μὲν οἱ Ἐθνικοὶ περὶ τῆς θείας προνοίας κατὰ τὴν αὐτῶν ἀτέλειαν
εἶπον.

Ὁ δὲ θεῖος Δαμασκηνὸς ἕτως τὴν πρόνοιαν ὁρίζεται· Β'. περὶ πίς. μφ'. „Πρό-
„ νοια ἐστὶν, ἡ τῆ θεῆ εἰς τὰ ὄντα γινομένη ἐπιμελεια, ἢ βούλησις θεῆ, δι' ἣν πάν-
„ τα τὰ ὄντα τὴν πρόσφορον διεξαγωγὴν λαμβάνει. . . Κατ' εὐδοκίαν πρόνοια ἐστὶν
„ ὅσα ἀναντιῤῥήτως εἰσὶν ἀγαθά· Κατὰ συγχώρησιν, ὅσα πρὸς δεῖξιν τῆς ἀρετῆς
„ τῶν ἀνθρώπων γίνεται· Κατὰ ἐγκατάλειψιν, τὰ πρὸς διόρθωσιν ἄλλως τελούμενα,
„ ἵνα τὸ κατ' αὐτὸν σκοπεῦντες οἱ ἄλλοι, παιδεύωνται· Ἐγκατάλειψις τελεία ἐστὶν,
„ ὅταν τῆ θεῆ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν πεποιηκότος, ἀνεπαίθητος, καὶ ἀνιάτρευτος,
„ μᾶλλον δὲ ἀνίατος ἐξ οἰκείας προαιρέσεως διαμείνας ὁ ἄνθρωτος, τότε παραδίδο-
„ ται εἰς τελείαν ἀπώλειαν, ὡς ὁ Γέδας.

Καὶ πολλοὶ τῶν Ἐθνικῶν Φιλοσόφων ὡμίλησαν ὀρθῶς περὶ τῆς θείας προνοίας·
Ὁ Πλούταρχος λέγει ἕτως· „Ἔστιν οὖν πρόνοια, ἡ μὲν, ἀνωτάτη, καὶ πρώτη τῆ
„ πρώτῃ θεῆ νόησις, εἴτε βούλησις ἔσα, εὐεργέτις πάντων, καθ' ἣν πρώτως ἔκαυσα
„ τῶν θείων ἄριστά τε καὶ κάλλιστα διὰ παντὸς κεκόσμηται· καὶ ὁ Μάρκος Ἀντώνιος (1).
„ Μηκέτι μόνον συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι ἀλλ' ἤδη καὶ συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι
„ πάντα νοερῷ· ἐφάπτον γὰρ ἧττον ἡ νοερὰ δύναμις πάντῃ κέχυται, καὶ διαπερᾴτηκε τῷ
„ σπάσαι δυναμένῳ, ἧκερ ἡ ἀερώδεις τῷ ἀναπνεῦσαι βουλομένῳ· (Τοῦτο τὸ ἐγκεχυ-
„ μένον νοερὸν πνεῦμα δὲν εἶναι ἡ θεία πρόνοια;) Καὶ ἕτερος· Ἡ τυφλότης τῆς
„ ἀνθρωπίνης διανοίας δύναται γνῶναι τὰς ὁρὰς τῆς θείας προνοίας· καὶ ἄλλος. Κιν-
„ δυνεύων ἐκ τύχης ἀπολεσθῆναι, ἐκ τῆς θείας προνοίας ἐσώθην· Καὶ Μάξιμος ὁ
„ Τύριος. Λείπομαι τῆς αἰτίας, καὶ ὁρῶμεν τὴν χορηγίαν, συνιέντες τὴν πηγὴν,
„ τὸν πατέρα καὶ ποιητὴν εἰδότες, τὸν Οὐρανῶν ἁρμοστὴν, τὸν Ἡλίου καὶ Σελήνης ἀγω-
„ γέα, τὸν κορυφαῖον τῆς τῶν Ἄστρων περιφορᾶς, καὶ διοικήσεως, καὶ χορείας, καὶ δρό-
„ μου, τὸν τῶν ὡρῶν ταμίαν, τὸν πνευμάτων οἰκονόμον, τὸν ποιητὴν τῆς θαλάσσης,
„ τὸν Δημιουργὸν Γῆς, τὸν Ποταμῶν χορηγὸν, τὸν καρπῶν τροφέα, τὸν ζώων γε-
„ νέτην, τὸν γενέθλιον, τὸν ὑέτιον, τὸν ἐπικάρπιον, τὸν πατρῶον, τὸν φυτάλμιον,
„ ἕ ὁ νῆς ἁρμαγὴς ὢν καὶ ἄτρωτος, καὶ ἐπὶ πάσας ἐξικνούμενος φύσεις ἀμηχάνῳ τάχει,
„ ὡς προσβολὴ ὄψεως, πᾶν κοσμεῖ ὅπου ἂν ἐπαφήσηται· (ἔπειτα ἐπιφέρει) καὶ
„ Ὁμήρῳ πείθομαι (2), καὶ πιστεύω Πλάτωνι, καὶ οἰκτείρω τὸν Ἐπίκουρον· καὶ ὁ πο-
„ λύαθλος

(1) Ὁ Ἀντώνιος ἦν εἷς τῶν τριῶν Βασιλέων Ῥωμάνων, υἱὸς τῆ Μάρκε Ἀντωνίε τῆ Κρητικῆ, καὶ ἔζη κατὰ τὸ μθ'. ἔτος πρὸ Χριστῆ· Ἐβουλεύθη δὲ μόνος τε, μαθὼν τὸν θάνατον τῆς Ἐρωμένης τε Κλεοπάτρας κατὰ τὸ λά. ἔτος πρὸ Χριστῆ.

(2) „ Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρῦσι νεῦσε Κρονίων,
„ Οὐδὲν γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλὸν,
„ Οὐδ' ἀτελεύτητον ᾧ, τι κεν κεφαλῇ κατανεύσω.

ὄντος αἰτιατῦ, διατὶ δὲν σπεδάζετε τὴν φύσιν; βλέπετε πόσας αἰτίας, πόσας δυνάμεις, πόσας ἐνεργείας περικλείει ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς· Βλέπετε πόσον πλατεῖ ἐσωτερικαῖς δυνάμεσιν, ἐξ ὧν ἡ αἰώνιος συνέχεια πάντων τῶν πραγμάτων ἐςὶ συνδεδεμένη, ϗ ὑποτεταγμένη, ὥςε τὸ ὅσον συμβαίνει, δὲν δύναται νὰ μὴ συνέβῃ.

Ἄνθλιοι ϗ ταλαίπωροι (προσθέτεσιν οἱ λοιποὶ) ἀνοίξατε τὰ ὄμματα ὑμῶν, ϗ ἴδετε, ὅτι ἐκ μόνης τῆς πεφυρμένης ὕλης, γεννᾶται ὅλος ὁ Κόσμος, ἀπὸ γὰρ τῦ φυρμῦ αὐτῆς παράγονται καθ' ἑκάςην φυτὰ, ἄνθη, καρποὶ, ζῶα, μέταλλα, μετέωρα, ϗ πάντα τὰ φαινόμενα· Ἂν λοιπὸν ἔχωμεν αἰτίαν καθαρὰν ϗ φυσικὴν τῆς Δημιυργίας τῦ Κόσμυ, διατὶ νὰ ἐρευνῶμεν ἄλλην αἰτίαν, σκοτεινὴν ϗ ὑπερφυσικὴν; ϗ ἂν χρεωςῶμεν νὰ εἰδοποιήσωμεν, ϗ νὰ πιςεύσωμεν ἀΐδιον ἕνα θεὸν, δὲν χρεωςῦμεν μάλιςα νὰ εἰδοποιήσωμεν ϗ νὰ πιςεύσωμεν ἀΐδιον τὴν ὕλην; εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἐν τῇ ὕλῃ δὲν καταλαμβάνομεν ἀϊδιότητα, ἀλλ' ἴσως τὴν καταλαμβάνομεν ἐπὶ θεῦ; ἐπειδὴ λοιπὸν, τόσον περὶ τῆς μιᾶς, ὅσον ϗ περὶ τῆς ἄλλης αἰτίας,

„ λύαθλος Γ'ώβ· Τὶς ἐκ ἔγνω ἐν πᾶσι τέτοις, ὅτι χεὶρ κυρίυ ἐποίησε ταῦτα, ϗ „ ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτῦ ψυχὴ πάντων τῶν ζώντων, ϗ πνεῦμα παντὸς ἀνθρώπυ; ϗ ὁ „ Ἐκκλησιαςής· Μὴ εἴπῃς, τὶ τῦτο, ἢ τὶ τῦτο; πάντα γὰρ εἰς χρείαν αὐτῶν „ ἔκτισαι, ϗ ἐν καιρῷ αὐτῶν ζητηθήσεται.

„ Ἅπαντα τοίνυν παρὰ τῆς θείας προνοίας διοικῆνται, ϗ τὰ μὲν καλὰ, διὰ θείων „ Ἀγγέλων τῇ τῦ Θεῦ προνοίᾳ οἰκονομῆνται, τὰ δὲ φαινόμενα κακὰ, δυσχίαι, „ θάνατοι, λοιμοὶ ϗ λιμοὶ, διὰ τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐνεργῆνται τῇ θελήσει ϗ „ ἀποφάσει τῆς θείας προνοίας, καλῶς διοικήσης τὰ πάντα· Τῦτο μαρτυρεῖ ϗ ὁ „ Δαβίδ· Ἀπέςειλεν εἰς αὐτὸς ὀργὴν θυμῦ αὐτῦ, θυμὸν, ϗ ὀργὴν, ϗ θλῖψιν, „ ἀποςολὴν δι' Ἀγγέλων πονηρῶν· Ὅθεν ὲ συγχωρεῖται τοῖς Δαίμοσι ποιῆσαι „ ὅσα ἂν βάλωνται, ἀλλ' ὅσα ἡ θεία πρόνοια παντόφως ἀποφασίζει· Ἄνευ τῆς „ θείας προνοίας οὐδὲν γίνεται, εἴτε κατ' εὐδοκίαν, εἴτε κατ' οἰκονομίαν, εἴτε κατὰ „ συγχώρησιν· Οὐδὲν ἀπρονόητον, οὐδὲν ἠμελημένον· Πάντα αὖτη σκοπεῖ, πᾶσι „ πάρεςι, ϗ ἑκάςῳ τὰ πρὸς σωτηρίαν δίδωσι· ϗ ὅσα δὲν καταλαμβάνομεν, μὴ πο- „ λυπραγμονῶμεν, ἀλλ' ὡς λέγωμεν μετὰ τῦ Δαβίδ· Κτηνώδης ἐγενόμην παρὰ σοὶ, „ ἐθαυμαςώθη ἡ γνῶσίς σε ἐξ ἐμῦ, ἐκραταιώθη, ὲ μὴ δύναμαι πρὸς αὐτήν.

„ Οἱ μὴ δεχόμενοι θείαν πρόνοιαν, διοικῆσαν παντόφως τὰ πάντα, τρία τινὰ ἀναγ- „ καίως ςοχάζονται (κατὰ τὸν σοφὸν Ἐμέσιον Ἐμίσσης Ἐπίσκοπον)· ἀ. ἢ, ὅτι „ δὲν γινώσκει ὁ θεὸς, ὅτι καλὸν ἐςὶ τὸ ἐπιμελεῖθαι τῦ παντὸς (ὅπερ ἐςὶ βλάσφη- „ μον, αὐτὸς γὰρ ἐςὶν ἡ ὄντως γνῶσις ϗ αὐτοσοφία)· β. ἢ, ὅτι δὲν θέλει ἐπι- „ μεληθῆναι τέτε, ὅπερ ἐκ δύω αἰτιῶν προέρχεται, ἢ ἐξ ὀκνηρίας (ἄπαγε τῆς βλασ- „ φημίας) ἢ ἐκ τῦ ἀπρεπῦς· ὅπερ ἢ καταφρόνησιν δηλοῖ εἰς τὸν θεὸν (ὅπερ ἐςὶν „ ἄτοπον), ἢ μολυσμὸν (ϗ τῦτο βλάσφημον· καὶ Ἥλιος γὰρ διερχόμενος τόπες „ ῥυπαρὲς, ὲ μολύνεται) ϗ γ'. ἢ, διατὶ δὲν δύναται νὰ προνοῇ τὸ πᾶν, ὅπερ ἀσε- „ βέσατον ἐςὶν, ὡς ἀναιρῶν τὴν παντοδυναμίαν αὐτῦ.

„ Αὕτη ἡ θεία πρόνοια (κατὰ τὲς Θεολόγες τῆς Ἐκκλησίας) ἐςὶν, ἁπλῆ ϗ μία „ ἐνέργεια τῦ Θεῦ, διοικῆσα τὸ πᾶν· Ὅπερ προέρχεται ἐκ τῆς ἀπείρυ αὐτῦ σο- „ φίας, δυνάμεως, ἀγαθότητος, ϗ ἀγάπης τῆς πρὸς τὰ ποιήματα αὐτῦ, ϗ μά- „ λιςα πρὸς τὲς Ἀγγέλες ϗ ἀνθρώπες· (ϗ ταῦτα ἐκ τῦ ὄπιθεν ῥηθέντος Καρ- „ πανίας).

τίθεται ἀϊδιότης ἄνευ καταλήψεως, εὐλογότερον εἶναι νὰ τεθῇ ἀΐδιος ἡ ὕλη, διότι πάντοτε τὴν βλέπομεν, ἀπὸ τὸ νὰ τεθῇ ἀΐδιος εἷς Θεὸς, ὅστις εἰς οὐδένα ἐφάνη πώποτε (α).

Α' ΠΟΔΕΙΞΙΣ.

Ὅτι ἡ ὕπαρξις τοῦ Θεοῦ εἶναι προφανὴς καὶ ἀλάθαστος ἀλήθεια, παρ' αὐτῷ τῷ ἰδίῳ Θεῷ ἐντετυπωμένη εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι αὐτὸς ἐδημιούργησε τὴν ὕλην, καὶ ἐσχημάτισε τὸν Κόσμον.

Αἱ οἱ ἀσεβεῖς ἄθεοι εἶχον καὶ ἄλλους πρὸ αὐτῶν ὁμόφρονας (β), καὶ τοῦτοι καὶ ἐκεῖνοι εἰσὶ μάταιοι, ἐπειδὴ προβάλλουσι πρατάσεις πάντῃ ἀσυζάτους, καὶ

(α) "Η πίστις, τυφλὲ, ἐστὶ δεῖξις πραγμάτων μὴ βλεπομένων, διότι τὸ ὅπερ βλέπο-
„ μεν, δὲν λέγομεν ὅτι τὸ πιστεύομεν, ἀλλ' ὅτι τὸ βλέπομεν καὶ τὸ ἡξεύρομεν. Σὺ
„ ἀκούεις, ὅτι ἔστι βασιλεὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ χωρὶς νὰ τὸν ἰδῇς πιστεύεις, καὶ
„ διατὶ δὲν πιστεύεις, ὅτι ἔστι Θεὸς, ἀκούων τοῦτο ἀπὸ τοὺς σοφοὺς καὶ ἰδιώτας ὅλων τῶν
„ Ἐθνῶν; ἐὰν δὲ θέλῃς καὶ νὰ τὸν ἰδῇς μὲ τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς σου,
„ βλέψον τὰ ποιήματά του, τὰς οἰκονομίας του, τὰς εὐεργεσίας του, καὶ εἶναι τὸ αὐτὸ
„ ὡσὰν νὰ τὸν ἔβλεπες. (Ἐκ τῶν τοῦ Καμπανίας.)

(β) Εἶχον ὀλίγους τινὰς τῶν παλαιῶν Φιλοσόφων, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῶν ἀσόφων τυφλο-
τέρους, οἵτινες θαρρήσαντες εἰς τὰς ἀθενεῖς δυνάμεις τοῦ νοὸς ἠθέλησαν νὰ προχωρήσω-
σιν εἰς τὰ ἀπόῤῥητα τῆς φύσεως, καὶ εἰς τὸ περὶ οὐσίας τοῦ Θεοῦ, καὶ σκοτισθέντες ἀναμ-
φιβόλως ἐκ τῆς λάμψεως τοῦ ὄντος ἐκείνου, τοῦ σκοτίζοντος τὰς περιέργους κόρας τῶν
θνητῶν, ἐτυφλώθησαν εἰς τὰς ἐξετάσεις των, καὶ εὐθὺς ἄρχησαν νὰ ἀμφιβάλλωσι περὶ
τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἔφθασαν καὶ νὰ τὴν ἀρνηθῶσιν. Ἀλλ' ὁ λαὸς, ὅστις
ἐκράτει μόνην τὴν παλαιὰν παράδοσιν, καὶ τὴν φυσικὴν ἰδέαν, τὴν ἐντυπωμένην εἰς τὰς
καρδίας τῶν ἀνθρώπων, διηγέρθη κατ' ἐκείνων τῶν σπερμολόγων τῆς ἀθεΐας, ὡς πρὸς
ἐχθροὺς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ὁ Πρωταγόρας μὲ τὸ νὰ συνέγραψεν ἓν βιβλίον ἀρχόμενον οὕτως, „οὐκ οἶδα εἰ
„ἔστι Θεὸς, οὔτε τί ἐστι, ἐδιώχθη παρὰ τῶν Ἀθηναίων οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς πόλεως,
ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἐκαύθησαν δημοσίως τὰ συγγράμματά του (δὲν ἠξεύρο-
μεν ἐν τίνι χρόνῳ ἔζη οὗτος.)

Ὁ Διαγόρας ἐκήρυξε προφανῶς, ὅτι δὲν ἦσαν Θεοὶ, ὅθεν ὠνομάσθη ἄθεος. Λέ-
γεται, ὅτι ἰσχυρογνωμία τις ἰδία τῶν συγγραφέων, καὶ ὑπερβολικὴ ἀγάπη ἑνὸς συγ-
γράμματός του, τὸν ἔῤῥιψεν εἰς τὴν ἀσέβειαν. Εἶχε κράξῃ ἔμπροσθεν τῶν Κριτῶν
ποιητήν τινα τὸν τοῦτο κλέψαντα, αὐτὸς ἐπιώρκησεν ὅτι δὲν τὸ ἔχει, καὶ μετ' ὀλίγον
τὸ ἐδημοσίευσεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ὀνόματι, ἐξ οὗ τοῦ ἀπόκτησεν ἄκραν ὑπόληψιν. Ὁ Δια-
γόρας βλέπων, ὅτι ὁ ἐχθρός του οὐχὶ μόνον δὲν ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀνομίαν του, ἀλλὰ
μᾶλλον ἐτιμᾶτο, ἐσυμπέρανεν ὅτι οὐκ ἦσαν Θεοὶ, οὔτε πρόνοια, καὶ συνέγραψε πρὸς
ἀπόδειξιν τῆς ἀσεβοῦς δόξης του. Τοῦτον ἔκραξαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸ κριτήριον νὰ ἀπο-

λογηθῇ,

ἢ διὰ τῦτο δὲν δύνανται νὰ τὰς ἀποδείξωσι· Α῎ν ἤθελε δοθῇ ὅτι ἦν ποτὲ καιρὸς, καθ᾽ ὃν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν χυδαῖοι, χωρὶς νόμυς ἢ χωρὶς διοίκησιν, δὲν ἔπεται ἐκ τύτυ ὅτι ἐκ ἦν θεὸς, ἀλλ᾽ ὅτι δὲν ἐγνωρίζετο· εἰμὴ παρ᾽ ἐκείνων μόνων ὁπῦ μετήρχοντο τὸ λογικόν των· Διότι, ἂν ἡ περὶ θεῦ ἰδέα ἐκ ἦν ἐγκεχαραγμένη ἐν τῇ φύσει, πῶς συνέβη εἰς ἐκείνυς τὺς πολιτικὺς νὰ τὴν ἐφεύρωσι, νὰ καταπείσωσιν εἰς τῦτο τὺς ἀνθρώπυς, νὰ τὴν κηρύξωσι, ἢ νὰ τὴν τρανώσωσιν ἀϊδίως εἰς τὸν Κόσμον; οἱ Κριταὶ ἢ Η῾γεμόνες τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Γῆς ὄντες διάφοροι, καθὼς κατὰ τὰς ἐπικρατείας των, ἕτω ἢ κατὰ τὰς ὑποθέσεις ἢ τέλητων, ὅλοι ἐκ συμφώνυ ἐφαντάσθησαν τὸ ἴδιον πλάσμα; πόθεν ἔλαβον αὐτὴν τὴν τοσῦτον μεγαλο-

λογηθῇ, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἔφυγε, τὸν ἐξώρισαν, διορίζοντες δημοσίως ἓν τάλαντον εἰς ὅσιον ἤθελε τὸν φονεύσῃ, ἢ δύω, εἰς ἐκεῖνον ὁπῦ ἤθελε τὸν φέρῃ ζῶντα, χαράττοντες τὸ περὶ τύτυ ψήφισμα εἰς σύλον χαλκῦν· (Οὗτος ἔζη κατὰ τὸ γ,φπέ. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμυ.)

Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος (ὅσις ἔζη κατὰ τὸ ϛ,χπδ. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμυ) ἀρνεῖτο ἢ αὐτὸς τὴν ὕπαρξιν τῦ θεῦ· Η῎θελε φερθῇ εἰς τὸν Α῎ρειον πάγον, ἢ ἤθελε κατακριθῇ, ἂν Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς (1), (ἔχων τότε μεγάλην δύναμιν εἰς τὰς Α᾽θήνας) δὲν ἤθελε τὸν βοηθήσῃ νὰ φύγῃ· ἢ ἡ ἠθικὴ τότε τῦ Θεοδώρυ ἥρμοζεν εἰς ἕναν ἄθεον, ἐδίδασκεν ὅτι ὅλα ἦσαν ἀδιάφορα, ἢ ἐδεμία πρᾶξις αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν ἦν ἀγαθὴ ἢ κακή· Διὰ τὴν ἀσέβειάν τε ἦρε πανταχῦ πολλὰς καταδρομὰς, ὥςε τέλος πάντων ἐφαρμακεύθη μόνος τε· Τῦτον Πτολεμαῖος ὁ Λάγυ (ὅσις ἐβασίλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον) ἐδέχθη εἰς τὴν Αὐλήν τε, ὃν ἢ ἀποστείλας ποτὲ πρέσβυν πρὸς τὸν Λυσίμαχον (2), ὡμίλησεν αὐτῷ μὲ τόσην τόλμην ἢ ἀναίδειαν, ὥςε εἷς τῶν βασιλικῶν ὑπηρετῶν εἶπεν αὐτῷ, μοὶ φαίνεται Θεόδωρε, ὅτι φαντάζεσαι νὰ μὴν εἶναι ἴτε Βασιλεῖς, καθὼς πιστεύεις ὅτι δὲν εἶναι ἢ θεός· Ε῎κ τύτυ φαίνεται πόσον αὕτη ἡ διδασκαλία τῦ Α᾽θεϊσμῦ ἦν καταδικασμένη πανταχῦ, ἢ μὲ ὅλον τῦτο ἐνηγκαλίσθη ἐν παντὶ καιρῷ ἀπὸ μερικύς· Ἰσσῦτον ἐσύγχιζεν ὅλα τὰ Ε῎θνη, ὥςε δικαίως τὴν ἔκρινον ἔνοχον μυρίων θανάτων· Βέβαια ἐφευρέθη ἀπὸ ὑποκείμενα βυθισμένα εἰς τὰς σαρκικὰς ὀρέξεις ἢ ἡδονάς.

Η῾ μεγάλη ἀυχηρότης τῶν Α᾽θηναίων ὠφέλησε πολλὰ πρὸς ἀναχαιτισμὸν τῆς ἀσεβείας· Οἱ Στωϊκοὶ μετήρχοντο τοσῦτον σίβας εἰς τὰ τῆς θρησκείας, ὥςε κατέκρινον ὡς παράνομον ἢ αὐτὴν τὴν συνήθειαν τῦ νὰ διαλέγεται τινὰς κατὰ τῆς θείας ὑπάρξεως, ἢ δι᾽ ἄσκησιν, ἢ διὰ συνομιλίαν, ἢ διὰ ἐπίδειξιν.

---

(1) Ο῾ Φαληρεὺς ἦν περίφημος Ρ῾ήτως, ἢ περιπατητικὸς Φιλόσοφος· Η῎ρξε τῶν Α᾽θηναίων δέκα ἔτη ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῦ μεγάλυ Α᾽λεξάνδρυ, ὑπὸ δὲ τῆς ἀκαταςασίας αὐτῶν διωχθεὶς, πρὸς τὸν Φιλάδελφον Πτολεμαῖον κατέφυγε (τὸν βασιλεύοντα τῆς Αἰγύπτυ κατὰ τὸ [illegible] ἔτος πρὸ Χριςῦ)· Μετ᾽ ὀλὺ δὲ, ἀπέθανεν ὑπὸ ἀσπίδος δηχθείς· Πολλὰ μὲν συνέγραψε, ἐδὲν δ᾽ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τε σώζεται· Η῾ δὲ ἐπ᾽ ὀνόματι αὐτῦ σωζομένη Ρ῾ητορικὴ, Διονυσίῳ τῷ Α᾽λικαρνασσέως (3) συγγραμμα ἐςί.

(2) Ο῾ Λυσίμαχος ἦν εἷς τῶν ϛρατηγῶν τῦ μεγάλυ Α᾽λεξάνδρυ, ἐβασίλευσε δὲ τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸ σπϛ'. ἔτος πρὸ Χριςῦ.

(3) Ο῾ Διονύσιος ἔζη κατὰ τὸ λ'. ἔτος πρὸ Χριςῦ· Συνέγραψεν ἐν Ρ῾ώμῃ ἢ τὴν περὶ ἀρχαιολογίας τῶν Ρ῾ωμαίων ἱςορίαν εἰς βιβλία εἴκοσι, ἐξ ὧν σώζονται τὰ πρῶτα ἕνδεκα.

μεγαλοπρεπῆ καὶ ὑψηλὴν ἰδέαν; ἐν τίνι δυνάμει κατέπεισαν τὰς χυδαίας καὶ πεπαιδευμένας; καὶ πῶς ἠδυνήθη νὰ σερεωθῇ ἡ τοιαύτη ἐφεύρεσις ἐκτοτε καὶ μέχρι τῆ νῦν χωρὶς ἐναλλαγήν; τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐκ ἦν ἄναρχον, ἀλλ' ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ αὔξησιν, ἀναγκαίως ἔν ἔπεται νὰ ἦσαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καί τινες διακριτικοὶ, ἀρκετοὶ νὰ σκεφθῶσι περὶ ἑαυτῶν, καὶ περὶ τῶν πραγμάτων ὁπῆ ἔβλεπον· Ὅθεν σκεπτόμενοι περὶ ἑαυτῶν, δὲν ἐδύναντο (μὴ ὄντες ποιηταὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν) νὰ μὴ γνωρίσωσιν, ὅτι ἀναγκαίως ὑπῆρχε τὶς πρώτη αἰτία, ἐξ ἧς ἔλαβον τὸ εἶναι· Δὲν ἐδύναντο νὰ σκεφθῶσι περὶ τῶν φαινομένων πραγμάτων, χωρὶς νὰ πληροφορηθῶσιν, ὅτι ἔσι τὶς πρώτη αἰτία, ἐξ ἧς ἅπαντα κατάγονται· Δὲν ἐδύναντο νὰ σκεφθῶσι περὶ ταύτης τῆς πρώτης αἰτίας, χωρὶς νὰ ὑποχρεωθῶσι νὰ τὴν γνωρίσωσι, νὰ τὴν εὐλαβηθῶσι, καὶ νὰ τὴν λατρεύσωσι· Εἶδον ὅτι δὲν ἐξέρχονται ἐκ τῆς γῆς, ἀλλὰ γεννῶνται ὁ εἷς ἐκ τῆ ἑτέρυ, ἐγνώρισαν λοιπὸν ἕνα πρῶτον ἄνδρα, καὶ μίαν πρώτην γυναῖκα, ἀμέσως πεποιημένας διὰ τῆς χειρὸς ἑνὸς πρωτίσυ, καὶ παντοδυνάμυ ὄντος, καὶ αὐτὸ ἐσὶ τὸ ὄν, ὅπερ ὀνομάζεται θεὸς, ἕ τινος ἡ ἰδέα εἶναι ἐγκεχαραγμένη εἰς τὸ πᾶν, καὶ ἔλαβε τὴν ἀρχήν της ἀπὸ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον.

Ἔπειτα, ἂν οἱ Νομοθέται ἦσαν ἢ δὲν ἦσαν πληροφορημένοι περὶ τῆς ἀληθείας ὁπῆ ἐδίδασκον τὰ πλήθη, οἱ ἄθεοι δὲν δύνανται νὰ τὸ ἀποδείξωσιν ἐξ ἑδενὸς μέρυς· Τῆτο ὅμως εἶναι βέβαιον, ὅτι αὐτοὶ οἱ Νομοθέται δὲν εἶναι ἐφευρεταὶ αὐτῆς τῆς διδασκαλίας· Ἐπειδὴ ἐρευνῶντες ὅλας τὰς ἱςορικὰς τῶν παλαιῶν Ἐθνῶν, εὑρίσκομεν παρ' αὐτοῖς, ὅτι πάντοτε ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐπίςευε θεόν· „ Στοχασθῆτε „ (λέγει ὁ Πλάταρχος (α)) ὅλην τὴν γῆν ἐπιφάνειαν, καὶ θέλετε εὕρη „ ἐπ' αὐτῆς πόλεις χωρὶς περιτειχίσματα, χωρὶς μάθησιν γραμμάτων, „ χωρὶς κριτήρια, χωρὶς τέχνας, χωρὶς ἤθη, χωρὶς πραγματείαν, χωρὶς „ γνῶσιν Ἐπισημῶν, δὲν θέλετε εὕρη ὅμως ἀθεμίαν, ἥτις δὲν ἐγνώριζεν,

„ ἢ

(α) Οὗτος ἦν Ἱςορικὸς, ἐγεννήθη εἰς τὴν Χαιρώνειαν πόλιν τῆς Βοιωτίας κατὰ τὸ μή. ἔτος ἀπὸ Χριςῆ, καὶ ἐχρημάτισεν εἷς τῶν περιβοήτων συγγραφέων· Τὰ συγγράμματά τε διαιρῆνται εἰς δύω, δηλαδὴ εἰς τὲς βίυς τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν καὶ εἰς τὰ Ἠθικά· Αὐτὰ περιέχυσι πολλὰ περίεργα καὶ ἐπωφελῆ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ζωῆς, καὶ τῆς πολιτικῆς; καὶ περιπλέον γνώμας ἐξαιρέτυς περὶ θεῆ, περὶ προνοίας, καὶ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἅπαντα ὅμως μεμιγμένα μὲ ἄτοπα κατὰ τὴν ἀτέλειαν τῶν Ἐθνικῶν· Ἐκ τῶν βίων (οἵτινες ὀνομάζονται καὶ παράλληλα) [redacted] τῆ Ἐπαμινώνδε, καὶ τῶν δύω ἀδελφῶν Ἀφρικανῶν, τῆ Θεμιςοκλέυς (1), καὶ τῆ Καμίλλυ (2), τῆ Πύρρυ

(1) Ὁ Θεμιςοκλῆς ἦν ςρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, Γ'ιὸς Νεοκλέυς, ἔζη κατὰ τὸ υπ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ, καὶ ἀπέθανεν εἰς Μαγνησίαν κατὰ τὸ υξδ'.

(2) Ὁ Κάμιλλος Δήμαρχος καὶ ςρατηγὸς ἦν Ῥωμαίων, ἔζη κατὰ τὸ τιϛ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ, καὶ ἀπέθανε κατὰ το τξέ.

„ ἡ δὲν ἐπίσευε θεόν· Ὅλα τὰ παλαιὰ Ἔθνη τῦ Κόσμυ, οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἰνδοὶ, οἱ Ἄραβες, οἱ Πέρσαι, οἱ Γαῖται, οἱ Γερμανοὶ, οἱ Ἕλληνες, ϗ οἱ Ῥωμάνοι, ὅλοι κοινῶς εἶχον αὐτὸ τὸ δόγμα· Οἱ ἐξοχότεροι συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος, ἤτοι ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ἐπίκυρος, ὁ Κικέρων, ὁ Πλούταρχος, ϗ ὁ Σένεκας (α), διδαχθέντες τὰ δόγματα τῶν πρὸ αὐτῶν, ϗ τῶν συγχρόνων των, ἅπαντες μᾶς πληροφορᾶσιν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος πάντοτε ἐπίσευε θεόν· Οἱ περιηγηταὶ, οἵτινες περιῆλθον ἀμφότερα τὰ ἡμισφαίρια συμφώνως βεβαιᾶσιν, ὅτι εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ϗ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, πανταχῦ εὗρον τὴν ἰδέαν τῆς θεότητος, κατὰ μέρος καθαρωτέραν, ϗ κατὰ μέρος συγκεχυμένην· Ὅθεν μένει ἀναντίῤῥητον, ὅτι ἡ ὕπαρξις τῦ θεῦ εἶναι δόγμα ὅλυ τῦ ἀνθρωπίνυ γένυς, ϗ ὁ παγκόσμιος κοινὸς σοχασμὸς ὅλων τῶν Ἐθνῶν, ϗ ἡ συμφωνία τῶν σοφῶν ϗ ἀμαθῶν περὶ τῆς γνώμης ταύτης, ἀποδεικνύυσιν, ὅτι ὁ θεὸς ἐγχαράττει τὴν ἑαυτῦ ἰδέαν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐξ αὐτῆς τῆς γεννήσεώς τυ, την σημειοῖ αὐτῷ διὰ τῦ ὀρθῦ λόγυ, ϗ τὴν ἐξαπλώνει εἰς τὸ πᾶν, ὡς ὁ ἄνθρωπος ἀνοίγων τὰ ὄμματά τυ εἰς τὸ φῶς, ἐν ταὐτῷ νὰ τὴν ἰδῇ.

Δὲν

Πύῤῥυ ϗ τῦ Μαρίυ (1), τῦ Φωκίωνος (2) ϗ τῦ Κάτωνος (3), τῦ Καίσαρος (4) ϗ τῦ Ἀλεξάνδρυ.

Εἷς συνετὸς ϗ σοφὸς ἀνὴρ ἐρωτηθεὶς, ποῖα ἐκ τῶν βιβλίων τῶν Ἐθνικῶν ἐπρόκρινε νὰ φυλάξῃ ἀπὸ ἕναν ἐμπρησμὸν, ὅς ις δὲν ἔδιδεν αὐτῷ καιρὸν νὰ φυλάξῃ περισσότερα; ἀπεκρίθη, τὰς βίας τῦ Πλυτάρχυ.

(α) Ὁ Σένεκας ἐγεννήθη εἰς τὴν Κόρδεβαν πόλιν τῆς Ἱσπανίας κατὰ τὸ ιϛ'. ἔτος πρὸ Χριϛῦ· Ἦλθεν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπὶ τῆς Βασιλείας Αὐγύϛυ (5), ϗ ἐγένετο πολίτης αὐτῆς· Αὐτὸς ἔκλεξε τὸ ἄνθος ἑκατὸν συγγραφέων Ἑλλήνων ϗ Λατίνων, συγγραψάντων πρὸς γύμνασιν τῆς εὐγλωττίας, ϗ ἐσύνθεσε τὰ δέκα βιβλία, ἅτινα ὠνόμασε τῶν ἀμφισβητήσεων, ἐξ ὧν μόλις ἔχομεν τὰ πέντε, ϗ αὐτὰ πλήρη σφαλμάτων.

---

(1) Ὁ Μάριος Γάϊος, ϛρατηγὸς ϗ ὕπατος ἦν Ῥωμαίων, ἔζη κατὰ τὸ ρζ'. ἔτος πρὸ Χριϛῦ, ϗ ἀπέθανε κατὰ τὸ πϛ.

(2) Φωκίων [redacted] ϛρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων [redacted] Κατεδικάσθη δὲ εἰς θάνατον διαβληθεὶς ἐπίβελος τῆς πατρίδος τυ κατὰ τὸ τιή. ἔτος πρὸ Χριϛῦ.

(3) Ὁ Κάτων, ϛρατηγὸς ϗ ὕπατος Ῥωμαίων ἐχρημάτισε, ἔζη περὶ τὸ σέ. ἔτος πρὸ Χριϛῦ, ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ ρμή.

(4) Γάϊος Γάλιος ὁ Καῖσαρ, ϗ πρῶτος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ Υἱὸς Λευκίυ Γελίυ Καίσαρος, ϗ Αὐρηλίας· Ἐγεννήθη ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ ιή. ἔτος πρὸ Χριϛῦ, ἐφονεύθη δὲ ἐν μέσῳ τῆς Γερυσίας κατὰ τὸ μδ'.

(5) Αὔγυϛος ὁ Καῖσαρ ἀνεψιὸς ἦν Γελίυ τῦ Καίσαρος, ϗ ἐγεννήθη ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ ξγ'. ἔτος πρὸ Χριϛῦ, ϗ ἔζησεν ἔτη οέ.

τινὰς, ὅτι οἱ πολιτικοὶ πολλάκις ὠφελήθησαν ἀπὸ τὰς σοφισμὰς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀμαθῶν εἰς τὰς σκοπός των. Αὐτὸ ὅμως δὲν συντείνει εἰς τὴν ἀσεβῆ διαβολὴν τῶ Λοκρητίε, καὶ Σπινόζα, καὶ τῶ Ὄπες, οἵτινες ἀποδίδασιν εἰς τὴν ἀμάθειαν, εἰς τὴν σμικροψυχίαν, καὶ εἰς τὸ πολιτικὸν, τὴν ἐπίγνωσιν τῆς θείας ἰδέας. Διότι αὐτὴ ἡ ἀνθρωπίνη ἄγνοια ἀποδεικνύει μάλισα τὴν θείαν ἰδέαν σαφῶς ἐγκεχαραγμένην ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ νοΐ. Ἡ συγκεχυμένη δὲ φαντασία τῶν τοσέτων διαφόρων αἰτιῶν, ὁπῶ αὐτοὶ προβάλλεσι, γεννᾶται ἀπὸ τῶ νὰ μὴ θέλωσι νὰ γνωρίσωσι μίαν κοινὴν αἰτίαν ὅλων τῶν ὄντων. Ἂς σοφαθῶσιν οἱ ἀσύνετοι, ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ καθαρὰ συνείδησις, ἥτις συνέπεται τῇ πράξει τῆς ἀρετῆς, δὲν προέρχεται ἀλλαχόθεν, εἰμὴ ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς πληροφορίας ὁπῶ ἔχομεν, ὅτι τὴν προσάζει ὁ θεὸς, ὡς μόνον μέσον, δι' ὦ δυνάμεθα ἀρέσαι αὐτῷ, καὶ ἐξ ἐναντίας, ὁ φόβος καὶ ἡ ἀνησυχία, ἅτινα εἰσὶν ἀχώρισα ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας, προέρχονται ὡσαύτως ἐκ τῶ συνειδότος τῆς ψυχῆς, ὄντες ἐσωτερικῶς πληροφορημένοι, ὅτι ὁ θεὸς ἀποσρέφεται τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἐμποδίζει ὡς αἰτίαν τῆς καθ' ἡμῶν αὐτῶ ὀργῆς. Λοιπὸν ἡ περὶ θεῶ ἰδέα, ἥτις ἐκπλήττει τὰς ἁμαρτωλὰς (ἐπειδὴ ὡς ἐχθρὸς τῆς ἁμαρτίας ὁ θεὸς, δὲν θέλει τὴν ἀφήσει ἀτιμώρητον), καὶ πληροῖ εὐφροσύνης τὰς ἐναρέτας (ἐπειδὴ ὡς φίλος τῆς ἀρετῆς, δὲν θέλει τὴν ἀφήσει ἀβράβευτον), ἐσὶν ἰδέα αὐτόφυτος, ἥτις δὲν γεννᾶται ἀπὸ ἄλλας ἰδέας, ὔτε ἀπὸ τὰς ἡμῶν αἰσθήσεις, ἀλλ' ἐντυπᾶται εἰς τὸν ἡμέτερον νᾶν ἐξ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν, καὶ εἶναι πρωτίση ἁπασῶν τῶν ἰδεῶν. Αὕτη μᾶς ὁδηγεῖ νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως καὶ ἀτελείας, δὲν πληροφορήμεθα ὅτι ἐσμὲν, χωρὶς νὰ αἰσθανθῶμεν ἐσωτερικῶς ὅτι ἔσι τὶ ὂν αὐτὸ ἀφ' ἑαυτῶ, δι' ὃ ἔχομεν ἡμεῖς τὸ εἶναι, ὔτε φαινόμεθα ἀτελεῖς, εἰμὴ συγκρινόμενοι μὲ τὴν τελειοτάτην ἐκείνην ἰδέαν, ἥτις ἐσὶ τοσῶτον ἁπλῆ, ὥσε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παράγεται ἀπὸ ἄλλας ἰδέας, ὔτε νὰ γεννᾶται ἐκ τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων.

Ἡ ἰδέα τῶ θεῶ ἐσάθη χωρὶς ἀμφιβολίαν, ἓν ἀπὸ τὰ πρώτισα μέσα, δι' ὧν οἱ Νομοθέται ἐσερέωσαν τὰς νόμες των, ἀλλ' ἐκ τέτε δὲν συμπεραίνεται ἄλλο, εἰμὴ, ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδέα ἦν παλαιοτέρα τῶν νόμων, καὶ ὅτι εὑρίσκοντές την οἱ Νομοθέται προδιατεθειμένην εἰς τὰς ἀνθρώπες, δι' αὐτῆς τὰς ὑπόταξαν εἰς τὸν ζυγὸν τῶν νόμων. Ἐντεῦθεν τινὲς ἀπαταιῶνες ἐπέτυχον εἰς τὸ νὰ καταπείσωσι τὸν Ἰουδαῖον λαὸν νὰ πισεύσῃ, ὅτι οἱ θεοὶ ἐνέπνευσαν αὐτοῖς τὰς νόμες, ὁπῶ ἔδιδον αὐτῷ, καὶ ἕτεροι κατέπειθον αὐτὸν νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ ἐπικαλῆται πλῆθος θεῶν. Οἱ περισσότεροι

Βοεμιας

Πράγα τῆς [redacted] Τὰ κυριώτερα τῶν συγγραμμάτων τε εἰσὶ, προγυμνάσματα Ἀστρονομικὰ, Αἰθερίων Κόσμων φαινόμενα, Ἀστρονομικαὶ Ἐπιστολαὶ. καὶ Ἱστορία Οὐρανία.

τεροι ὅμως ἐτίθεντο βάσιν τῶν νόμων των τὴν λατρείαν ϗ τὸν φόβον τῦ θεῦ, διότι ἐγίνωσκον τὴν φυσικὴν συγκατάθεσιν τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ νὰ πιςεύωσι, ϗ νὰ τιμῶσι τὸν θεόν· ϗ διὰ νὰ ςερεώσωσι τὲς νόμες των, ἐνηγκαλίζοντο αὐτὴν τὴν κοινὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν βέβαια δὲν ἐφεῦρον, ἀλλ' ἐξηκρίβωσαν αὐτοὶ, ἐπειδὴ ὁ λαὸς χωρὶς τῆς ῥηθείσης γνώσεως τῆς θείας ἰδέας δὲν ἤθελε δεχθῇ ποτὲ τὲς νόμες των· Η' διοίκησις λοιπὸν τῶν νομοθέτων ἀντὶ ὑποψίας, πληροφορεῖ ἡμᾶς περισσότερον περὶ τῆς θείας ἰδέας· ϗ ἐπειδὴ αὐτοὶ πρὸ πάσης ἄλλης διδασκαλίας ἐνομοθέτεν τὴν λατρείαν τῦ θεῦ, ἐννόεν ἀναμφιβόλως, ὅτι πρῶτον καθῆκον τῶν λογικῶν ποιημάτων εἶναι, νὰ γνωρίσωσι τὴν ἐξεσίαν τῦ ἀνωτάτε ὄντος, παρ' ὦ ἐξήρτηνται.

Ο'ταν, τέλος πάντων, οἱ ἄθεοι ὑπόσχωνται νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἀρχὴν, τὴν εὐταξίαν, τὸ κάλλος, ϗ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῦ παντὸς, ἀντὶ τῆς πρώτης ϗ εὐθείας παραγωγῆς τῶν πραγμάτων, δὲν διηγῶνται ἄλλο, εἰμὴ ὀνείρατα ὅπε δὲν ἐννοῦνται, ἄτοπα, ϗ ἀντιφατικά· Η'μεῖς ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ὕπαρξιν ἡμῶν, τὲς ςοχασμὲς, τὴν θέλησιν, ϗ τὸ ἐλεύθερον ϗ αὐτεξέσιον· Η'μεῖς βλέπομεν κύκλωθεν ἡμῶν ποσότητα σωμάτων, ἐξ ὧν τὰ μὲν εἰσὶ κινητὰ, τὰ δὲ, ἀκίνητα, ϗ γνωρίζομεν ἐν αὐτοῖς εὐταξίαν ϗ κάλλος ἐξαίσιον· Λοιπὸν, νὰ ὑποθέσωμεν ἓν ὄδεν διὰ ἀρχὴν τῆς αἰσθήσεως, τῦ ςοχασμῦ, τῆς θελήσεως, ϗ τῦ αὐτεξεσίε, θέλοντες νὰ γεννῶνται ἅπαντα ταῦτα ἀπὸ ἄτομα περιφερόμενα ἐν τῷ κενῷ, ἢ ἀπὸ τὴν ὐσίαν, τὴν ἀναγκαίως εἰδοποιῆσαν τὸ πᾶν, ἢ ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς τυφλῆς φύσεως, ἢ ἀπὸ τὴν βιαίαν κίνησιν ϗ φυρμὸν τῆς ὕλης, δὲν εἶναι τῶν ἀτόπων ἀτοπώτατον; αἱ κινήσεις τῶν ἀτόμων μὴ ὄσαι ἐλεύθεραι, ἔπεται νὰ εἶναι θελήσεις ἐλεύθεραι, ἢ νὰ ποιήσωσι θελήσεις αὐτεξεσίες; αἱ εἰδοποιήσεις τῆς ὐσίας μὴ ὄσαι ἐλεύθεραι, δύνανται νὰ εἶναι θελήσεις ἐλεύθεραι, ἢ νὰ εἰσάξωσι θελήσεις ἐλευθέρας; αἱ ποιότητες τῆς τυφλῆς φύσεως εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι γνώσεις, ἢ αὐτεργοὶ γνώσεων; αἱ βίαιαι κινήσεις τῆς ὕλης, ὑςερημέναι αἰσθήσεως, πῶς δύνανται νὰ ποιήσωσιν αἰσθήσεις (α); τὰ σώ-

 ματα,

(α) Τὰς ἐσωτερικὰς αἰσθήσεις πέντε εἶναι οἱ τῶν σοφῶν παῖδες κ ῥύττεσι, νῆε (περὶ ὧ εἴπομεν), διάνοιαν, δόξαν, φαντασίαν, ϗ μνήμην (αἷς ϗ τὴν κοινὴν συνάγεσιν αἰσθησιν)· Πέντε δὲ ϗ τὰς ἐξωτερικὰς, ὅρασιν, ἀκοὴν, ὄσφρησιν, γεῦσιν, ϗ ἁφήν.

„ Διάνοια ἐςὶν, αὐτῆς τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτὴν διάλογος. Δόξα ἐςὶ, συμπλοκὴ „ μνήμης ϗ αἰσθήσεως. Α'λκιν.

„ Φαντασία ἐςὶ, κίνησις ἐκ ἄνευ αἰσθήσεως γενομένη, ἐκ τῶν αἰσθητῶν, ϗ ὧν αἱ „ αἰσθήσεις εἰσί. Α'ριςοτ. περὶ ψυχ. γ'.

„ Μνήμη ἐςὶ, κάθεξις τῶν νοὸς τυπωμάτων· Γρηγορ. Θεολόγ. ὅροι. „ Κοινὴ „ αἴθησις ἐςὶν, δυνάμις τῆς ψυχῆς, ἐξ ἧς αἱ ἐξωτερικαὶ ἅπασαι αἰσθήσεις, τὴν τῦ „ αἰσθάνεσθαι δεχόμεναι δύναμιν, ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἰδίων αἰσθητῶν, νοῦσι. Γε„ ῥάσ. περὶ ψυχ. „ Αἰσθητὰ εἰσὶ, τὰ τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτοντα· Αἰσθητικὸν ἐςὶ, „ τὸ ἔχον τὴν αἴθησιν ζῶον· Δαμασ. περὶ Πίς. Β'. λβ'. Αἰσθητήρια εἰσὶ, τὰ ὄρ„ γανα, ἅγιν τὰ μέλη, δι' ὧν αἰσθανόμεθα.

„ Ο'ρασις

ματα, ἅπερ ἡμεῖς βλέπομεν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔδωκαν αὐτὰ ἑαυτοῖς τὴν ὕπαρξιν, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχωσιν ἐκεῖνο τὸ ςαθερὸν, ςερεὸν, καὶ ὡρισμένον σχῆμα, λοιπὸν ἔλαβον τὴν ἀρχὴν ὑπό τινος αἰτίας, ὄχι ὅμως ἐκ τῶν ἀτόμων, ἤτε ἐκ τῆς παγκοσμίᾳ ὐσίας, ἤτε ἐκ τῶν φυσικῶν αἰτιῶν, ἤτε ἐκ τῶν ἀποκρύφων ποιοτήτων τῆς φύσεως, ἤτε ἐκ τῆ φυρμῆ τῆς ὕλης· Διότι ὅλαι αἱ ἀνύπαρκτοι αἰτίαι, ὡς αὐταὶ, ἂν ἐνήργων ἀναγκαίως, ἤθελον ἔχῃ ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα· Τὶς δύναται λοιπὸν νὰ τὰς ἐκλάβῃ ὡς ποιητικὰς αἰτίας, μὴ ἐνεργέσας ἀναγκαίως; ἡ κίνησις, εἶναι κατὰ συμβεβηκὸς εἰς τὰ σώματα, ὅθεν ἕπεται νὰ γίνεται εἰς αὐτὰ ὑπό τινος αἰτίας, διότι ἂν ἦν ὐσιώδης, ἤθελεν εἶσαι ἓν ἀποτέλεσμα ἄπειρον χωρὶς αἰτίαν, ὅπερ ἐςὶν ἄτοπον· Ἡ εὐταξία, ἡ ὡραιότης, καὶ ἡ ςαθερότης ὁπῆ φαίνονται εἰς τὸ πᾶν, τὰ ἔμψυχα σώματα, καὶ μάλιςα τὸ ἀνθρώπινον, συντιθέμενον ἀπὸ τόσα ἐργαλεῖα ὕτω λεπτὰ, τόσον συνδεδεμένα, τόσον ἀνάλογα, καὶ τόσον ἀναγκαῖα τὸ ἓν πρὸς τὸ ἕτερον, ἐξ ὧν γίνονται ἀποτελέσματα ὕτω διάφορα, ὕτω ταχτικὰ, καὶ ὕτω θαυμάσια, εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωσι τὸ εἶναι ἐκ τῆς τυφλῆς ὐσίας, ἐκ τῆς κατὰ συμβεβηκὸς συμπήψεως τῶν ἀτόμων, ἐξ ἀποκρύφῳ ποιότητος, ὑςερημένης γνώσεως, καὶ ἐξ ὕλης ἀναισθήτῳ; πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γεννᾶται ἡ τάξις ἀπὸ τὴν σύγχυσιν; αἱ εὐταξίαι καὶ ἀναλογίαι νὰ παράγωνται ἀπὸ τὸ μηδὲν; καὶ ἂν αἱ αἰτίαι, ἐν αἷς ἀποδίδωσιν οἱ ἄθεοι τὴν δημιουργίαν τῦ παντὸς, ἐδυνήθησαν ποτὲ νὰ φέρωσιν εἰς τὸ εἶναι κατὰ συμβεβηκὸς τόσα ὡραῖα πράγματα, πόθεν προέρχεται τὸ νὰ μὴ παράγωσιν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὶ νεώτερον; ἡ ὑςέρατων ἀναξιότης, ἐςὶν ἀληθεςάτη ἀπόδειξις τῆς προτέρας των ἀδυναμίας, καὶ γνώρισμα ςαφέςατον, ὅτι τὸ πᾶν ἐδημιουργήθη ἀπὸ ἕνα δημιουργὸν, παντοδύναμον καὶ αὐτεξέσιον, ὅςις βολόμενος ποτὲ νὰ δημιουργήσῃ, ἐδυνήθη, καὶ δυνάμενος νῦν καὶ πάντοτε, δὲν θέλει πλέον νὰ δημιουργήσῃ τί· Ὅθεν ἕπεται, ὅτι ὅσον εἶναι παράλογον, τὸ νὰ πιςευθῇ ἀΐδιος ἡ ὕλη, τόσον εἶναι ἀναγκαία ἡ ἀϊδιότης τῦ θεῦ· Ἐπειδὴ ἐν ταυτῷ ὁπῆ φαίνεται ἡ πρακτικὴ ὕπαρξις τῶν ὑλικῶν πραγμάτων, φαίνεται ψηλαφητῶς καὶ ὁ παντοδύναμος βραχίων τῦ δημιουργῦ θεῦ, πρώτη καὶ ἀληθεςάτη τάτων αἰτία, ὅςις θεὸς ἐςὶν ὁ ἐσωτερικὸς ἡμῶν διδάσκαλος, ἡ πηγὴ ὅλε τῦ ἐν ἡμῖν φωτὸς, καὶ ὁ Ἥλιος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν· Ὥςε ὅλαι αἱ ἰδέαι ἡμῶν, αἱ καταλήψεις, καὶ τὰ διανοήματα, εἰσὶν ἀκτῖνες τῆς ἀϊδίας αὐτῦ λάμψεως.

ΚΕΦΑ-

„ Ὅρασις ἐςὶν, αἴθησις χρωμάτων ἀντιληπτική· Ἀκοὴ ἐςὶν αἴθησις, φωνῶν καὶ
„ ψόφων αἰθητική· Ὄσφρησις ἐςὶν αἴθησις, ἀτμῶν ἀντιληπτική· Γεῦσις ἐςὶν
„ αἴθησις, χυμῶν ἀντιληπτική· Ἁφὴ ἐςὶ, θερμῦ καὶ ψυχρῦ, μαλακῦ καὶ σκληρῦ,
„ καὶ γλίσχρυ, καὶ κραύρυ, βαρέως τε καὶ κόφε ἀντιληπτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Περὶ Ψυχῆς.

Ψυχὴ ἐςὶ πνεῦμα ἐμπεριεχόμενον ἐν σώματι ὀργανικῷ, δηλαδὴ ἢ λογικῷ, ἢ αἰσθητικῷ, ἢ αὐξητικῷ· Ἥτις, κατὰ τὴν διδασκαλίαν πολλῶν ἐγχρίτων Φιλοσόφων, εἶναι τεσσάρων εἰδῶν· Α'. ἡ παγκόσμιος, ἥτις κινεῖ τὴν μηχανὴν τῆ παντὸς, ᾗ δίδει τὸ ἐνεργεῖν εἰς ὅλας τὰς φυσικὰς αἰτίας· Αὕτη ἐςὶν ἓν πνεῦμα πανχκόσμιον, αἰθέριον, ᾗ καθαρώτατον, ὑπάρχον ἐν Οὐρανῷ· Ὅπερ περιέχον ἐν ἑαυτῷ τὴν αὐτῆ φύσιν, ἐκχεεται εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆ Κόσμυ, διὰ νὰ εἰδοποιήσῃ, νὰ ἐνεργήσῃ, ᾗ νὰ ἑνώσῃ τὰ διάφορα τέτυ μέρη εἰς ἓν μέγα σῶμα, τέλειον, ὀργανικὸν, ᾗ ἔμψυχον ἢ ζωτικόν· Διαπερᾷ τὰ ἐκ τῶν ςοιχείων (α) συντιθέμενα σώματα, ᾗ ἑνέμενον ἐσωτερικῶς μὲ ὅλα τὰ ἄτομα αὐτῶν, λαμβάνει κάποιον τὶ ἐκ τῆς φύσεώς των, ᾗ τὸ μεταβάλλει εἰς ἓν ξεχωριςὸν εἶδος· Αὐτὸ κατοικεῖ τὰ ἠράνια Βασίλεια ὡς ἰδιόντα θρόνον, διέπει ᾗ διοικεῖ τὲς ἠρανὲς, ὡσὰν νὰ εἶχον λάβῃ κατ' ἀρχὰς τὸ εἶναι δι' αὐτῆ τῆ πλεσιοδώρυ πνεύματος, ᾗ ὅλως αὐτὴ ἡ ψυχὴ ὅσα πρώτη αἰτία τῆς ζωῆς, ἐνεφύσησε πανταχῆ ἓν πνεῦμα ὅμοιον ἑαυτῇ, ἐν δυνάμει τῆ ὁποίυ ἐσχηματίσθησαν διάφορα εἴδη πραγμά-

(α) "Στοιχεῖον ἐςὶν, ἐξ ὃ πρώτυ ᾗ ἁπλᾶ ἢ τὰ πάντα γέγονε, ᾗ εἰς ὃ ἄπλᾶ ἔσατον „ τὰ πάντα ἀναλυθήσεται. Γαλην. ὅροι.

„ Στοιχεῖον ἐςὶν, ἁπλᾶν σῶμα, ἐξ ὕλης ᾗ εἴδυς συνιςάμενον· Στοιχεῖον Κόσμυ „ ἐςὶ, πρώτη ἀρχὴ ἐνσώματος, τῶν ὑλικῶν κτισμάτων συνθετική· Στοιχεῖον „ μικτόν ἐςὶ, πρώτη ἀρχὴ ἐνσώματος, κατ' ἰδίαν ἐναντιότητα, τῶν μικτῶν σωμά- „ των συνθετική· Στοιχεῖα βαρέα, τὰ τὴν κάτω φορὰν κτώμενα, οἷον Γῆ ᾗ Υ'δωρ· „ Ἐλαφρὰ, τὰ ἔχοντα τὴν ἄνω φορὰν, οἷον πῦρ, ᾗ ἀήρ· Συμβολικὰ, τὰ κατά „ τινα ποιότητα κοινωνοῦντα, οἷον ἀὴρ ᾗ ὕδωρ, κατὰ τὴν ψυχρότητα· Α'σύμβολα, „ τὰ μηδαμῇ μηδαμῶς κατὰ ποιότητα κοινωνοῦντα, οἷον πῦρ ᾗ ὕδωρ, Γῆ ᾗ Α'ήρ· „ Εὐθέα, τὰ ἄνω ἢ κάτω φερόμενα, οἷον, τὰ τέσσαρα ςοιχεῖα· Κυκλικὰ, τὰ κα- „ τὰ κύκλον ἀγόμενα, οἷον, τὰ ἠράνια σώματα· Παθητὰ, τὰ ἐκ ποιοτήτων ἐναν- „ τίων συγκείμενα, ὡς Γῆ ᾗ ὕδωρ· Α'παθῆ, τὰ ἀμέτοχα τῶν πρώτων ποιοτήτων, „ οἷον τὰ ἠράνια σώματα. Γεράσ. περὶ ςοιχ.

„ Ἡ Γῆ ἐςὶ, ςοιχεῖον ξηρόν τε ᾗ ψυχρὸν, βαρύτε ᾗ ἀκίνητον. Βρυέν λόγ. μά.

„ Τὸ Υ'δωρ ἐςὶ, ςοιχεῖον, ὑγρόντε ᾗ ψυχρὸν, βαρύτε ᾗ κατωφερὲς, εὐδιάχυ- „ τον. Δαμασ. Πίς. Β'. κγ'.

„ Ὁ Α'ὴρ ἐςὶ, ςοιχεῖον, βαρύτερον μὲν πυρὸς, ἐλαφρότερον δὲ ὕδατος, ᾗ τῦτο „ ἐπιπολάζον. Α'ριςοτ. β'. περὶ Οὐρ. δ'.

„ Τὸ Πῦρ ἐςὶ, ςοιχεῖον ξηρόν τε ᾗ θερμὸν, τῷ ὕδατι ἐναντίον. Ὁ' αὐτός.

Τὸν Οὐρανὸν δὲ ἑ. σῶμα ὁρίζει ὁ Α'ριςοτέλης ἔτως· „Οὐρανὸς ἐςὶ πέμπτον σῶμα, „ ἔτε βαρὺ, ἔτε κῦφον, κυκλικῶς δὲ φερόμενον. Ὁ' αὐτὸς περὶ Οὐρ. γ'.

πραγμάτων, ὁμοειδῶν ταῖς θείαις ἰδέαις (α)· Β'. Η' λογικὴ, ἥγεν ὁ ἄνθρώπινος νῶς, ἥτις ἐςὶν ὐσία ἀθάνατος, ϗ ἐδόθη τῷ ἀνθρώπῳ διὰ τῦ θείυ ἐμφυσήματος (β)· Γ'. Η' αἰσθητικὴ, ἥτις εἶναι ἐκείνη, ὁπῦ ὁ ἄνθρωπος ἔχει κοινὴν μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, ἥτις ἐςὶν ἐσχηματισμένη ἔξωθεν ἐκ τῶν στοιχείων (γ)· Δ'. Η' ἀυξητικὴ, ἥτις εἶναι ἐκείνη, ὁπῦ οἱ ἄνθρωποι ϗ τὰ ἄλογα ζῶα ἔχυσι κοινὴν μὲ τὰ φυτά (δ)· ϗ καθὼς ἡ λογικὴ ψυχὴ ἐςὶν ἀρχὴ τῦ λογικῦ ϗ τῆς καταλήψεως, ἤτοι τῦ τρόπυ, ὁ ὅ ἡμεῖς ἐννοῦμεν, στοχαζόμεθα, ϗ συμβυλευόμεθα, καθὼς ἡ αἰσθητικὴ ἐςὶν ἀρχὴ τῆς ζωῆς, ὅτως ἡ ἀυξητικὴ ἐςὶν ἀρχὴ τῆς ἀυξήσεως διὰ τῆς τροφῆς. Οἱ Ἐπικύρειοι δογματίζυσι τὴν λογικὴν ψυχὴν ἀέρα λεπτὸν, συντιθεμένην ἐκ τῶν ἀτόμων· Οἱ Στωϊκοὶ, φλόγα, ἢ μέρος τῦ Ὀυρανῦ φωτὸς, ϗ μεταδιδομένην ἐκ τῶν γονέων εἰς τὰ τέκνα· Ὁ Σπινόζας, ϗ οἱ τύτυ ὀπαδοὶ, λέγοντες τὸ ὅλον ὕλην, διϊσχυρίζονται, ὅτι ϗ ἡ ψυχὴ ἐςὶν ἐκ τῆς ἀυτῆς ὐσίας τῦ σώματος, ἤτοι ὑλική· Οἱ Καρτεζιάνοι δογματίζυσι τὸ ἐννοεῖν ὐσίαν τῆς ψυχῆς, ϗ πρώτην ἀυτῆς ποιότητα· Ἀλλ' ἡ ἀλήθεια δεικνύει ἡμῖν, εἶναι τὴν λογικὴν ψυχὴν ὐσίαν ἄϋλον, ἰδίαν τῦ ἐμψυχῶσαι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ϗ διὰ τῆς ἀυτῆς ἑνώσεως σὺν ἀυτῷ, εἰδοποιῆσαι ἓν ζῶον λογικὸν, ὅσοῖον εἶναι ὁ ἄνθρωπος· Δὲν συμφωνῦσιν οἱ φιλόσοφοι περὶ τῆς διατριβῆς τῆς ψυχῆς ἐν τῷ σώματι, τινὲς τὴν θέλυσιν ἐγκεχυμένην εἰς ἅπαν μέρος τῦ σώματος· Ἄλλοι λέγυσιν, ὅτι αὕτη ἐκτείνεται μὲν ϗ ἐνεργεῖ ἐπὶ πᾶν μέρος τῦ σώματος, ἔχει δὲ τὴν καθέδραν της εἴς ἔν τι ξεχωρισὸν μέρος ὀνομαζόμενον αἰσθητήριον· Ἕτεροι διϊσχυρίζονται, ὅτι εἰς τὸν ἐγκέφαλον εὑρίσκεται κάποιος χυμὸς ἀρωματικὸς ϗ λεπτότατος, ϗ ἀυτὸς εἶναι ὁ θρόνος τῆς ψυχῆς, συμπεραίνοντες, ὅτι ἡ λεπτότης, ἡ ποιότης, ϗ ἡ ὀξύτης τῆς ψυχῆς, ἐξήρτηται ἀπὸ τὴν κρᾶσιν τύτυ τῦ χυμῦ

(α) Γδε τὸν ὁρισμὸν ἀυτῦ τῦ πνεύματος ὄπισθεν εἰς τὸ περὶ Ὀυρανῦ, φύλ. II.

(β) "Ψυχὴ λογικὴ ἐςὶν, ἢ τῶν ἀνθρώπων, ἐκ θείας ἐμπνεύσεως δημιυργηθεῖσα, τα
" θεῖα γινώσκυσα, ϗ τὰ Ὀυράνια νοῦσα, λογικὴ, ἔννυς, ἀίδιος ὑπάρχυσα, ϗ ἀτε-
" λευτητος. Ἀθανατ ὅροι.
" Ψυχὴ ἐςὶν, ὐσία ζῶσα, ἁπλῆ ϗ ἀσώματος, σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς κατ' οἰκείαν
" φύσιν ἀόρατος, ἀθάνατος, λογικήτε ϗ νοερὰ, ἀσχημάτιςος. ὀργανικῷ κεχρημέ-
" νη σώματι, ϗ τύτῳ ζωῆς, αὐξήσεως τε, ϗ αἰσθήσεως, ϗ γεννήσεως παρεκτική·
" Οὐχ ἕτερον ἔχυσα παρ' ἑαυτὴν τὸν νῦν, ἀλλὰ μέρος ἀυτῆς τὸ καθαρώτατον· αὐτι-
" ξέσιος, θελητική τε ϗ ἐνεργητικὴ, τρεπτὴ, ϗ ἐθελότρεπτος. Δαμασ. β'. Πίς. κθ'.

(γ) "Ζῶον λογικὸν ἐςὶν, ὐσία ἔμψυχος, αἰσθητικὴ, μετὰ προαιρέσεως· Ζῶον ἄλο-
" γον, ὐσία αἰσθητικὴ ἄνευ βελῆς. Γερασ. περὶ Ζώων.
" Ψυχὴ ἄλογος ἐςὶ, τῶν κτηνῶν, ἐπίγειος, ἐκ γῆς ἔχυσα τὴν δημιυργίαν, τὰ
" ἐπίγεια μόνα, ζητῦσα, ϗ τῷ σώματι συναποθνήσκυσα. Ἀθανασ. Ἀλεξανδ. ὅροι.
" Ψυχὴ αἰσθητικὴ ἐςὶν, ἐντελέχεια, ἢ ζῶσι τὰ ἄλογα ζῶα. Γερασ. περὶ ψυχ.

(δ) "Ψυχὴ αὐξητικὴ ἐςὶν, ἐντελέχεια ἢ τρέφονται τὰ φυτά· Ζωόφυτον ἐςὶν ὐσία ἔμ-
" ψυχος ἀμετάβατος. Ὁ ἀυτὸς Αὐτόθι.

μᾶ (α)· Βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ ψυχὴ κατοικεῖ εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐπειδὴ, ὅταν ςοχαζώμεθα, μόνον διὰ τῆς κεφαλῆς ςοχαζώμεθα.

Περὶ τοῦ ὅτι τὰ ἄλογα ζῶα οὐκ εἰσὶ ψιλὰ ὀργανικὰ σώματα, ἀλλ' ἔμψυχα.

Τὸ σύςημα, ὅπερ ἀρνεῖται τὴν ψυχὴν τῶν ἀλόγων ζώων, εἶναι κινδυνῶδες, διότι πολὺ συμβάλλει εἰς τὴν ἀσέβειαν ἐκείνων, ὁπῶ ἀναιρῶσι τὴν ἀθανασίαν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς· Ἐπειδὴ, ὅταν δοθῇ (λέγουσιν αὐτοὶ), αἱ ἐνέργειαι τῶν ἀλόγων ζώων νὰ γίνωνται ἄνευ ψυχῆς, διὰ μόνα τὸ ὀργανισμῷ τοῦ σώματος, δίδεται ὡσαύτως ὅτι καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν ἀνθρώπων γίνονται ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας· Διότι μεταξὺ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, δὲν εἶναι ἄλλη διαφορὰ, εἰμὴ ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἥτις εὐλόγως ἀποδίδεται εἰς τὸν κατὰ μᾶλλον καὶ ἧττον τέλειον ὀργανισμὸν, ὅσις ἐςὶ συγκοινωνία τις καὶ ἀνταπόκρισις τῆς κεφαλῆς, καὶ τῆς καρδίας ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν, ἐνεργουμένη διά τινων νεύρων ἐκτεινομένων ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὴν καρδίαν· Ὅθεν τὰ ἄλογα ζῶα μὴ ἔχοντα διπλῆν τὴν διάβασιν αὐτῆς τῆς συγκοινωνίας, καθὼς τὴν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, δηλαδὴ τὴν μὲν, πρὸς ὑπηρεσίας τῶν ζωτικῶν ἐνεργειῶν, τὴν δὲ, πρὸς ἀμοιβαίαν ἐντύπωσιν τῶν διαθέσεων, ὑςεροῦνται ἐκείνου τοῦ βαθμοῦ τῆς διακρίσεως τῶν ἀνθρώπων· Τὸ νὰ μὴν ἔχωσι δὲ τὰ ἄλογα ζῶα ψυχὴν διάφορον τοῦ σώματος, εἶναι ψευδὲς, καὶ ἐναντίον αὐτῆς τῆς δοκιμῆς· Διότι, καθὼς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οὕτω καὶ εἰς τὰ ἄλογα ζῶα φαίνονται τριῶν εἰδῶν ἐνέργειαι, δηλαδὴ ἀναγκαῖαι, θελληματικαὶ, καὶ μικταί· Ἀναγκαῖαι εἰσὶν, ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ὁ παλμὸς τῆς καρδίας, ἡ ἀνάπνευσις τοῦ πνεύμονος, ἡ πέψις ἤτοι χώνευσις, αἱ ἐκκρίσεις, καὶ ἄλλαι, ὅσαι γίνονται ἀπὸ μόνους τοὺς μηχανικοὺς νόμους τῆς φύσεως ἄνευ τῆς προσαγῆς τῆς θελήσεως· Θελληματικαὶ εἰσὶν ἐκεῖναι, αἵτινες ἐξήρτηνται ἀπὸ τὴν θέλησιν τῆς ψυχῆς, καὶ διεγείρονται δι' αὐτῆς, ἤτοι ἡ κίνησις τῶν ποδῶν, τῆς κεφαλῆς, τῆς γλώττης, τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ παντὸς μέλους τοῦ σώματος· Ὅθεν εἶναι ὅρος φυσικὸς, ὅτι ἐν σῶμα ἦσυχον, δὲν ἤθελε κινηθῇ ποτὲ, εἰμὴ διά τινος ἄλλης αἰτίας, καὶ ὅταν εἶναι εἰς κίνησιν, ἀκολουθεῖ νὰ κινῆται μὲ τὴν αὐτὴν ταχύτητα καὶ εὐθύτητα, ἂν δὲν ἐμποδισθῇ ὑπό τινος αἰτίας· Οὗτος δὲ ὁ ὅρος ἐπικυροῦται δι' ἐκείνου τοῦ ἀναντιῤῥήτου φιλοσοφικοῦ ἀξιώματος, ἤτοι, „οὐδὲν „ κινεῖται ἄνευ τινὸς ἀποχρώσης αἰτίας· Λοιπὸν, ἂν τὰ ἄλογα ζῶα δὲν ἔχωσι θελληματικὰς κινήσεις, αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, τὸ ἐγνωσμένον παρὰ πᾶσιν ἀλάν-

(α) Τρία εἰσὶ τὰ μέρη τῆς εὐμαθείας, ἀγχίνοια, μνήμη, καὶ ὀξύτης· Μνήμη μὲν ἔςὶ, τήρησις ὧν ἔμαθέ τις· Ὀξύτης δὲ, ἡ ταχύτης τῆς διανοίας· Ἀγχίνοια δὲ, ἐξ ὧν ἔμαθέ τις, ἃ μὴ ἔμαθε θηρεύων.

ἀλάνθασον, ἔπεται νὰ εἶναι ψευδές· Ἡμεῖς βλέπομεν καθ' ἑκάσην, ὅτι τὰ ἄλογα ζῶα ἐγείρονται ἐκ τοῦ ὕπνου, ἢ μὴ τιθεμένης τυχόσης τινὸς αἰτίας εἰς τὸ νὰ τὰ ἐξυπνήσῃ, ἀναγκαίως πρέπει νὰ σέρξωμεν ὅτι αὐτὰ διαβαίνουσιν ἐκ τῆς ἡσυχίας εἰς τὴν κίνησιν ἐξ ἰδίας των φύσεως· Οὔτε εἶναι πιθανὸν τὸ νὰ εἰπῶσιν ἡμῖν, ὅτι τοῦτο προέρχεται διὰ τῆς κινήσεως τῆς προξενουμένης τῷ τοῦ ζώου ὀργανισμῷ ὑπὸ τῶν ἔξω ἀντικειμένων, ἐπειδὴ ἡ δοκιμὴ δεικνύει, ὅτι δύνανται νὰ ποικιλασιαθῶσιν αἱ αὐταὶ κινήσεις, χωρὶς νὰ ἐνεργήσωσι πάντοτε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα πρὸς τὸ ζῶον· παρ. χάρ. ἄν τις δείξῃ εἴς τινα κύνα κοιμώμενον ξύλον, ἢ λίθον εἰς σχῆμα ἄρτου, ἐκεῖνος ἐγείρεται, ἢ πλησιάζει εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἀνακαλύπτων τὸν δόλον, ἢ διὰ τῆς ὁράσεως, ἢ διὰ τῆς ὀσφρήσεως, ἢ διὰ τῆς γεύσεως, ἐπιστρέφει πάλιν ἢ κοιμᾶται, ἢ ἂν ἀκολούθως δειχθῇ αὐτῷ ἑκατοντάκις τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, δὲν κινεῖται πλέον, ἀλλὰ στρέφει τὰ ὄμματα εἰς ἄλλο μέρος, ἢ πάλιν δίδεται εἰς ὕπνον· Λοιπὸν τί δηλοῖ τοῦτο; αἱ ἐξωτερικαὶ κινήσεις εἰσὶν αἱ αὐταὶ, ὁ ὀργανισμὸς τοῦ κυνὸς ὁ αὐτὸς, διατὶ δὲν συμβαίνει πάντοτε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα; ἡ ἀγάπη ὅπου ἕνας κύων ἔχει εἰς τὸν αὐθέντην του, ἡ ἔφεσίς του εἰς τὸ νὰ τὸν εὕρῃ, αἱ κολακεῖαι ὅπου πρὸς αὐτὸν ποιεῖ ὅταν τὸν εὕρῃ, εἰσὶ προφανεῖς ἀποδείξεις γνωρίσεως, διότι πῶς δύναται νὰ ἐκλέξῃ τὸν αὐθέντην του μεταξὺ ἑκατὸν ἄλλων ἀνθρώπων ὁμοίων αὐτῷ; πῶς τρέχει πρὸς αὐτὸν; πῶς γνωρίζει, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὅπου πρέπει νὰ κολακεύσῃ; ἢ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μετέλθῃ ὅλα αὐτὰ, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ νὰ τὰ μετέλθῃ; ἓν ἀρνίον, ὅπερ βλέπει τὴν μητέρα του δέκα βήματα μακρὰν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἢ ἄλλας ἑκατὸν Ἀμνάδας περὶ αὐτὴν, πῶς νὰ μετέλθῃ τοιαύτας διακρίσεις, ὅτι βλέπει τὴν μητέρα του εἰς τὸν ὁδεῖνα τόπον, ἢ πῶς εἰς τόσον μῆκος τὴν γνωρίζει μεταξὺ τοσούτων ἄλλων; ἢ πῶς ὑπάγει πρὸς αὐτὴν, ἢ ἔχει πρὸς ἄλλην, χωρὶς νὰ διακρίνῃ, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἐκείνη ὅπου ζητεῖ; ἢ πῶς νὰ τὸ διακρίνῃ χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ; ἢ πῶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ χωρὶς νὰ ἔχῃ γνώρισιν συμπερασματικὴν, ἢ νοητικὴν; ἡμεῖς βλέπομεν μὲ πόσην φροντίδα, ἢ ἔφεσιν, ἀνατρέφουσι τὰ ἄλογα ζῶα τὰ ἑαυτῶν ἀρτίτοκα, ἢ εἰς πόσους κινδύνους ἐμπίπτουσι διὰ τὴν αὐτῶν ἀσφάλειαν· Ὡς ἢ ἐκεῖνα τὰ τόσον δειλὰ (ἅτινα εἰς ἄλλον καιρὸν φεύγουσι τὴν θεωρίαν τῶν ἀνθρώπων), ἐξέρχονται, ἢ κινδυνεύουσι πρὸς φύλαξιν τῶν νεογνῶν των· Βλέπομεν τὰς ὄρνιθας, ὅπου ἀντὶ νὰ φύγωσιν, ἐφορμῶσι πρὸς ἐκείνους ὅπου πειράζουσι τὰ πουλία των, ἢ τὰς πέρδικας, ὅπου πρὶν νὰ πετάσωσιν οἱ νεοσσοί των, πολλάκις πίπτουσιν ἔμπροσθεν τῶν κυνῶν, διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς βλάψωσι· Μὲ πόσον πόθον ἢ προσοχὴν ἄλλα ζῶα ὁδηγοῦσι τὰ τέκνα των ἔνθεν κἀκεῖσε, διὰ νὰ τὰ φέρωσιν εἰς τόπον ἀσφαλῆ; ἢ μὲ ποίαν φιλοσοργίαν καταγίνονται ἕτερα εἰς τὸ νὰ ἑτοιμάσωσι τὴν τροφήν των, ἢ νὰ τὰ διδάξωσι τὸν τρόπον νὰ νέμωνται; τὰ περιβάλπουσι, τὰ κολακεύουσι, ἢ πολλάκις τὰ διορθώνουσι ἢ τὰ παιδεύουσιν, ὡς αἱ τροφοὶ αἱ διωρισμέναι παρὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ νὰ φροντίζωσι τὰ

αὐτῶν

αὐτῶν νήπια· καὶ πῶς δύνανται νὰ πράττωσιν ὅλα αὐτὰ (ἐξ ὧν τινὰ εἰσὶν ἐναντία εἰς τὸ φυσικόν των ἴδίωμα) χωρὶς νὰ ἔχωσι καθαρὰν γνώρισιν; ἔτι ἡμεῖς βλέπομεν συνεχῶς, ὅτι αὐτὰ τὰ ζῶα γίνονται δεκτικὰ λογικῆ· Αὐτὰ μανθάνουσιν ἐκεῖνα (τὰ ἀνάλογα εἰς τὸν ὀργανισμόν των) ὁπῆ τὰ διδάσκομεν, παιδεύονται, ἀνταμείβονται, καὶ τὸ ἐνθυμοῦνται, ὥστε μὲ τὴν ἀνταμοιβὴν καὶ παιδείαν ἀκολουθοῦσι τὰς γνώμας τῶν ἀνθρώπων· Αὐτὰ ποιοῦσι νεύματα τὸ ἓν πρὸς τὸ ἕτερον, ἐννοοῦσι τὰ ἡμέτερα, καταλαμβάνουσι τὴν ὁμιλίαν ἡμῶν, καὶ καθόσον δύνανται, γνωρίζουσιν ἡμῖν τὴν ἑαυτῶν· Τὰ ὀνομάζομεν, καὶ καταλαμβάνουσι τὰ ὀνόματά των· Μᾶς ἀγαπῶσι, μᾶς φοβοῦνται, μᾶς γνωρίζουσι, καὶ ὑπακούουσιν ἡμῖν· Περιπλέον, ὅλα τὰ ἄλογα ζῶα, ὅσον κατὰ τὴν σύλληψιν, γέννησιν, καὶ ἀνατροφὴν, ἔχουσι τὰς αὐτὰς ἀρχὰς καὶ τροόδους μὲ τοὺς ἀνθρώπους· Διότι ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, αἱ φλέβαις, τὰ ἐντόσθια, τὸ ὕφασμα τῶν νεύρων, οἱ μύες, τὰ ζωτικὰ μόρια, καὶ τὰ ὀσέα ἐκείνων, εἰσὶ τοῦ αὐτοῦ μίγματος μὲ τὰ ἡμέτερα, ὅθεν πρέπει νὰ εἶναι διωρισμένα καὶ διὰ τὰς αὐτὰς ὑπηρεσίας· Διότι τίνος ἕνεκεν ἔθετο ὁ θεὸς τοσαύτας καὶ τοιαύτας ὑποσάσεις καὶ ἐργαλεῖα εἰς τὴν θαυμασὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος τῶν ἀλόγων ζώων, κατὰ πάντα ὅμοια τοῦ ἀνθρωπίνου; εἰμὴ, ὅτι ἡ ὕλη κατὰ διαφόρους τρόπους εἰδοποιημένη, νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς τοῦτα (δηλαδὴ τὰ ἡμῶν σώματα), καὶ εἰς ἐκεῖνα (δηλαδὴ τῶν ἀλόγων ζώων), κατὰ τὰς διαφόρους εἰδοποιήσεις τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος, εἰς τὸ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας τῆς ζωῆς, καὶ τῆς χρήσεως τῶν αἰσθήσεων· Λοιπὸν τὰ ζῶα βλέπουσιν, ἀκούουσι, γνωρίζουσι τὰ ὑποκείμενα καὶ τὰ διακρίνουσι, καὶ ἐπειδὴ τὸ βλέπειν, τὸ ἀκούειν, τὸ γνωρίζειν, καὶ τὸ διακρίνειν τὰ ὑποκείμενα, εἰσὶν ἐνέργειαι, αἵτινες εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξήρτηνται ἀπὸ μόνον τὸν ὀργανισμὸν, ἔπεται, ὅτι ἡ ἀρχὴ, ἐξ ἧς παράγονται, νὰ εἶναι ψυχή· Λοιπὸν τὰ ἄλογα ζῶα μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀρκετὰ νὰ ἐννοήσωσι, νὰ ἐνεργήσωσι διάτι τέλος, νὰ ἐνθυμηθῶσι τὸ παρελήλυθὸς, νὰ προβλέψωσι τὸ μέλλον, νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὴν δοκιμὴν διὰ τῆς μερικῆς σκέψεως, εἰς ἣν τὰ ὁδηγεῖ ἡ πεῖρα, δὲν εἰσὶν ἁπλῶς ὀργανικὰ σώματα, ἀλλὰ ἔμψυχα ὡς καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Α' ΠΡΟΔΕΙΞΙΣ.

Ὅτι ἡ ψυχὴ ἡ Ἐνεργοῦσα τὸ ζῆν εἰς τὸ σῶμα, ἔχει κοινὴ εἴς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄλογα ζῶα.

Στοχαζόμενοι τὴν μεγάλην ὁμοιότητα ὁπῆ εἶναι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀλόγων ζώων ἐν τῷ ἐνεργεῖν, πρέπει νὰ φέρξωμεν ἀναμφιβόλως, ὅτι αἱ ἐνέργειαι, τόσον τῶν ἀλόγων ζώων, ὅσον καὶ τῶν ἀνθρώ-

L. Caelius Lactantius Firmianus
Αφρικανος το Γενος

πων, προέρχονται ἀπὸ τὰς αὐτὰς ἀρχάς· Οὔτε πρέπει τοῦτο νὰ φανῇ ἡμῖν θαυμαστὸν, διότι ὁ Σολομὼν (α) λέγει, ὅτι ὁ θεὸς ἔθετο τοιαύτην ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, ὥστε φαίνονται νὰ εἶναι ὅμοια τοῦτα ἐκείνοις· καὶ πολλοὶ Ἅγιοι Πατέρες, καθὼς μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Ἀμβρόσιος (β), καὶ ὁ μέγας Βασίλειος (γ), δίδασιν κοινὸν τὸ συμπεραίνειν καὶ αἰσθάνεσθαι τοῖς τε ἀνθρώποις καὶ ἀλόγοις ζώοις, ὡσαύτως καὶ ὁ Λακτάντζιος (δ), προσιθέμενος ὅτι ἡμεῖς δὲν διαφέρομεν ἐκείνων κατ' ἄλλο, εἰμὴ κατὰ τὴν θρησκείαν· καὶ βέβαια καθὼς ἀπὸ τὰς αὐτὰς αἰτίας γεννῶνται τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, καὶ ἀπὸ ὁμοίας αἰτίας ὅμοια ἀποτελέσματα, οὕτω καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀποτελεσμάτων πρέπει νὰ συμπερανθῶσιν αἱ αὐταὶ αἰτίαι, καὶ ἐκ τῶν ὁμοίων ἀποτελεσμάτων ὅμοιαι αἰτίαι· Ἡμεῖς βλέπομεν, ὅτι ἐδεμίαν κίνησιν θελιματικὴν ἔχουσι τὰ ζῶα, ὁπὸ νὰ μὴν τὴν ἔχωσι καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐδεμίαν οἱ ἄνθρωποι, ὁπὸ νὰ μὴν τὴν ἔχωσι καὶ τὰ ζῶα· Τὸ νὰ κινήσωσι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μέλος τοῦ σώματος, τὸ νὰ περιπατῶσιν, ἢ νὰ ἵστανται, τὸ νὰ ἀπέρχωνται, ἢ νὰ ἐπιστρέφωσι, καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ ἐνέργειαι, αἵτινες γίνονται ἐκ μόνης τῆς θελήσεως, καὶ ἐξήρτηνται ἀπὸ τὸ αὐτεξούσιον, γεννῶνται διὰ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν, καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς τὰ ἄλογα ζῶα· Αὐτὰ τὰ ζῶα αὐτοθελήτως ὀρέγονται νὰ φάγωσι καὶ νὰ πίωσι καθὼς οἱ ἄνθρωποι, πότε μὲ περισσοτέραν, πότε μὲ ὀλιγωτέραν ὄρεξιν· Οὔτε προξενοῦσιν εἰς τὰ ζῶα δριμυτέρους πόνους αἱ ἀσθένειαι καὶ στρεβλώσεις τοῦ σώματος, οὔτε ἐλεεινοτέρας φωνὰς ἢ σχήματα, ἀπὸ ὅσα προξενοῦσι καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους αἱ αὐταὶ περιστάσεις· Εἰς τὴν ἀφροδίσιον μίξιν, καὶ πρῶτον καὶ ὕστερον, ποιοῦσι τὸ αὐτὸ τὰ ζῶα, καθὼς καὶ οἱ ἄνθρωποι· καὶ ἐν ἑνὶ λόγῳ, τὸ ὅσον ἀποβλέπει πρὸς ἡδονὴν καὶ πόνον, ἢ πρέπει νὰ τὸ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ πρέπει νὰ τὸ δώσωμεν καὶ εἰς τὰ ἄλογα ζῶα· Ἡ ἡδονὴ καὶ ὁ πόνος εἰσὶ δύω πράγματα τοσοῦτον ἑνωμένα καὶ ἀναγκαῖα εἰς τὴν ζωὴν, ὥστε αὐτὴ δὲν δυναται

(α) Εἶπα ἐγὼ ἐν καρδίᾳ μου περὶ λαλιᾶς υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι διακρινεῖ αὐτοὺς ὁ θεὸς, καὶ τοῦ δεῖξαι ὅτι αὐτοὶ κτήνη εἰσί· Καίγε συνάντημα υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ συνάντημα τοῦ κτήνους, συνάντημα ἓν αὐτοῖς· Ὡς ὁ θάνατος τούτου, οὕτω καὶ ὁ θάνατος τούτου, καὶ πνεῦμα ἓν τοῖς πᾶσι· καὶ τί ἐπερίσσευσεν ὁ ἄνθρωπος παρὰ τὸ κτῆνος; οὐδέν· Ἐκκλησ. κεφ. γ'. (Ὁ Σολομὼν ἐγεννήθη κατὰ τὸ αλγ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ· Ἔζησεν ἔτη νη'. ἐξ ὧν ἐβασίλευσε μ'., ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ μοέ. ἔτος πρὸ Χριστοῦ· Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τε σώζονται αἱ Παροιμίαι, ὁ Ἐκκλησιαστὴς, καὶ τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων.)

(β) Ὁ Ἀμβρόσιος ἦν Ἀρχιεπίσκοπος Μεδιολάνων [illegible] Ἐκκλησιαστικὸς, ἤνθει κατὰ τὸν δ'. αἰῶνα.

(γ) Ὁ μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη κατὰ τὸ τκθ'. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ παρὰ Βασιλείῳ καὶ Ἐμμελίας τῶν ἁγίων ἐν τῇ κατὰ τὸν Πόντον Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας, τῇ πρώην Μάζακα καλουμένῃ· Τὴν ἀρετὴν, ἁγιότητα, καὶ σοφίαν τοῦ ἀνδρὸς πάντες οἴδασι· Κατὰ δὲ τὸ τπ'. ἔτος ἀπῆλθε πρὸς κύριον.

(δ) Ὁ Λακτάντζιος ἐχρημάτισε περίβλεπτος συγγραφεὺς Ἐκκλησιαστικὸς, ἦν Ἀφρικανὸς, καὶ ἤνθει περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ [illegible] ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου

μαθητὴς Ἀρνοβίου

Caelius .... Lactantius Firmianus

ὁ Διδάσκαλος [illegible]

Διδασκαλος του Μεγαλου Βασιλειου Κωνσταντινου
Κ μαθητης του Αρνοβιου

ναται νὰ συντηρηθῇ, εἰμὴ δὶ αὐτῶν· Φυσικῶς ἓν τὰ ζῶα φέρονται εἰς τὴν σαρκικὴν μίξιν, διὰ τὴν συντήρησιν τῶ εἴδως των, καθὼς ϗ οἱ ἄνθρωποι, ὡσαύτως ϗ εἰς τὸ ἐσθίειν ϗ πίνειν διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ἑαυτῶν ἀτόμων (τὰ ὁποῖα ἤθελον ἀμελήσῃ ϗ οἱ ἄνθρωποι ϗ τὰ ἄλογα ζῶα ἂν δὲν ἐβιάζοντο ὑπὸ τῶ πόνε τῆς πείνης, ϗ δίψης)· ϗ ἐν ὀλίγοις, ὁ πόνος ϗ ἡ ἡδονὴ, διδάσκησι ϗ τάτες ϗ ἐκεῖνα νὰ φροντίζωσι τὰ ἀναγκαῖα τῆς ζωῆς, ϗ νὰ ἀποφεύγωσι τὰ βλαβερὰ (α)· Ἔτι τὰ ἄλογα ζῶα πλετῶσι τῶν μικτῶν ἐνεργειῶν, δηλαδὴ εἶναι δεκτικὰ κλίσεων ϗ παθῶν, ϗ ὑπόκεινται εἰς ἀγάπην, εἰς φόβον, εἰς ἀποσροφὴν, εἰς πόνον, εἰς χαρὰν, εἰς ἡδονὴν, εἰς ἐπιθυμίαν, ϗ εἰς θυμόν· ϗ ἐσομένως ἔχασιν ἓν εἶδος ψυχῆς ἀρκετὸν νὰ γνωρίσῃ, νὰ ϛοχασθῇ, νὰ θελήσῃ, νὰ ἐνθυμηθῇ, ϗ νὰ συμπεράνῃ σχεδὸν καθὼς ϗ τὸ τῶν ἀνθρώπων· Ἂς ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐν μιᾷ ϗ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ γεννῶνται ἐξ διάφορα ζῶα, μία Γαλῆ, μία Ἀηδὼν, εἷς Κύων, εἷς Ψιττακὸς, εἷς Πίθηξ, ϗ ἓν Βρέφος· Εἰς ἓξ ἑβδομάδων διάςημα ἡ Γαλῆ μανθάνει τὸ θηρεύειν μύας, μετὰ τρεῖς μῆνας ἡ Ἀηδὼν μανθάνει ἓν τεχνικὸν ᾆσμα, πρὸς τὸ τέλος τῶ χρόνε ὁ Κύων γίνεται θηρευτὴς ἄριςος, πρὸς τὴν αὐτὴν διορίαν, ὁ ψιττακὸς μανθάνει νὰ ὁμιλῇ σχεδὸν ὡς ἄνθρωπος, εἰς τόσον διάςημα χρόνε, ὁ Πίθηξ μανθάνει πολλὰ ϗ διαφόρες χορὰς, μὲ τοσαύτας ςάσεις ϗ κινήσεις τῶ σώματος, ὥςε δὲν ἐλλείπεται αὐτῷ ἄλλο, εἰμὴ τὸ ὄργανον τῆς γλώττης διὰ νὰ συναναςρέφεται μὲ τὲς ἀνθρώπες· ϗ τὸ βρέφος εἰς τέσσαρας ἢ πέντε χρόνες ὀδὲν σχεδὸν ἐπίςαται· Ἐκ τάτων λοιπὸν δὲν φαίνεται, ὅτι ἡ Γαλῆ, ἡ Ἀηδὼν, ὁ Κύων, ὁ Ψιττακὸς, ϗ ὁ Πίθηξ εἰσὶ ζῶα διανοητικὰ, ϗ τὸ Βρέφος ἓν ψιλὸν πτῶμα; μάλιςα, ἂν αὐτὸ ἤθελεν ἀυξήσῃ ἐγκαταλελειμμένον τῆς συναναςροφῆς τῶν ἀνθρώπων, ὥςε νὰ μὴν ἀκέσῃ ὁμιλίας, ϗ νὰ μὴ βλέπῃ διὰ νὰ μιμῆται (καθὼς διηγεῖται ὁ Σαλμὼν (β) περὶ τοιάτων εὑρεθέντων παιδίων,) ποία

Q 2 ἐξωτε-

(α) Αὐτὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καλεῖ ὁ Ἀριςοτέλης, ἃς ϗ ὁρίζει ἔτως·. Περὶ ψυχ. βιβλ. β'. κεφ δ'. „ Δύναμις θρεπτικὴ τῆς ψυχῆς ἐςὶ, δι' ἧς ζῶμεν, ϗ καθ' ἣν ἡ ψυ-„ χὴ τὸ ἔμψυχον διατηρεῖ τῇ τροφῇ.
„ Ὄρεξις λογικὴ ἐςὶν ἡ θέλησις· Ὄρεξις αἰσθητικὴ ἐςὶν, ὁρμὴ ἐκ φανταςίας·
„ Δύναμις λογικὴ τῆς ψυχῆς ἐςὶ, καθ' ἣν προαιρετικῶς ἐνεργεῖ· Δύναμις ἄλογος,
„ καθ' ἣν ἀλόγως ἐργάζεται. Ὁ αὐτὸς αὐτόθι κεφ. ί.
„ Ἄλογος δύναμις ἀνήκοος λόγῳ ἐςὶν, ἡ μὴ πειθομένη λόγῳ, ὡς τὸ ζωτικὸν,
„ ὃ ϗ σφυγμικὸν λέγεται, ϗ τὸ σπερματικὸν, ἤτοι τὸ γεννητικὸν, ϗ τὸ φυτικὸν, ὃ
„ ϗ θρεπτικὸν ϗ αὐξητικὸν λέγεται. Δαμασ. περὶ Πίς. κεφ. κή.
„ Θρεπτικὴ δύναμις ἐςὶν, καθ' ἣν τὸ ἔμψυχον διατηρεῖται κατ' ἐπανάκτησιν τῶ ἐκ
„ τῶ ἐμφύτε θερμῶ καταδαπανηθέντος· Αὐξητικὴ, καθ' ἣν τὸ ἔμψυχον εἰς τελείαν
„ ϖοσότητα φέρεται· Γεννητικὴ, καθ' ἣν τὸ ἔμψυχον εἰς ἰδιότητα κατ' ἀλληλοδο-
„ χίαν διαιρεῖται. Γεραδ. περὶ ψυχ.

(β) Οὗτος ὁ Σαλμὼν εἶναι ὁ περίφημος περιηγητὴς Βρεττανὸς, ὅςις διαμερίζει ὅλον ὁμῶ τὸ πλῆθος τῶ ἀνθρωπίνε γένες (τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ παρὸν ζῇ διεσπαρμένον εἰς

τὰ

ἐξωτερικὴ διαφορὰ ἤθελεν εἶναι μεταξὺ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἀλόγων ζώων; βέβαια ἀδεμία· καὶ ἂν αὐτὸν τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον ἤθελες τὸν παραβάλῃ μὲ ἕναν Πίθηκα καλῶς ἐξησκημένον, δὲν ἤθελε φανῇ, ὅτι τὸ ἄλογον ἐκεῖνο ζῶον εἶναι ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἄλογον ζῶον; ἐκ τούτων ἐξὶ δῆλον, ὅτι ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ ἐννοεῖν, τοῦ γνωρίζειν, τοῦ μανθάνειν, καὶ τοῦ ἐξηγεῖν τὰς ἰδέας, τόσον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἄλογα ζῶα, ἀναπτύσσεται κατ' ὀλίγον ὀλίγον, ἀλλ' ἀδὲ εἶναι ἀθάνατον· Διότι, ἂν τὰ ἄλογα ζῶα εἶχον ψυχὴν ἀθάνατον, ἦσαν καὶ ἱκανὰ νόμων καὶ ἀρετῶν ἠθικῶν· Οὔτε ἦν συγχωρημένον τοῖς ἀνθρώποις νὰ τὰ φονεύωσιν, ἢ νὰ τὰ βλάπτωσιν, ἔχοντα κοινὸν νόμον σὺν αὐτοῖς· καὶ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ψυχῆς ἔχει νὰ ἀφανισθῇ ἀναλυόμενον ἅυδις εἰς τὸ μηδέν· Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀλόγων ζώων ἀφανίζονται ἀφ' οὗ ἐνεργήσωσι τὰς ὑπηρεσίας των ἐν τοῖς σώμασιν, διὰ ἃς ἐδημιουργήθησαν, διατὶ δὲν ἀφανίζονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων; ἐπειδὴ ὅσαι αὗται κοιναὶ, ἢ ὅλαι ἔπρεπε νὰ ἀφανίζονται, ἢ ὅλαι νὰ ζῶσιν αἰωνίως· Οὐγὰρ ἐξὶ δίκαιον νὰ συντηρῆται, ἢ νὰ ἀφανίζεται τοῦ ἑνὸς εἴδους ἡ ψυχὴ, ἀχὶ δὲ καὶ τοῦ ἑτέρου· Ὅθεν μὲ τὸ νὰ μὴν εἶναι ἄτε τὸ ἕν, ἄτε τὸ ἕτερον, ἕπεται, ὅτι ἡ ψυχὴ ἡ ἐνεργοῦσα εἴς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄλογα ζῶα, καὶ ὁπου χορηγεῖ τὰς ἀναγκαίας ἐνεργείας καὶ θελητικὰς, ἀκ ἔξιν ἡ ἀθάνατος, ἥτις ἐδόθη μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀχὶ δὲ καὶ τοῖς ἀλόγοις· καὶ αὕτη ὅσα ἀθάνατος, ὅταν χωρισθῇ ἐκ τοῦ σώματος, πρέπει νὰ παρασταθῇ ἐνώπιον τοῦ θείου κριτηρίου, διὰ νὰ δώσῃ λόγον περὶ τῆς ὁδηγίας της, καὶ νὰ λάβῃ παρὰ τῆς θείας ἀποφάσεως, ἢ τὸ βραβεῖον τῶν ἀρετῶν, ἢ τὴν ποινὴν τῶν ἁμαρτιῶν ὁπου ἔπραξεν.

Ἀπόδει-

τὰ τέσσαρα μέρη τῆς Γῆς) ὁλοσχερῶς εἰς μέρη τριάκοντα, καὶ λέγει, ὅτι τὰ πέντε τριακοστημόρια εἶσὶ Χρισιανοὶ, τὰ ἕξ Μωαμεθανοὶ, τὰ δὲ λοιπὰ δεκαεννέα Ἐθνικοὶ καὶ Εἰδωλολάτραι· καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦτον πλέον παρὰ τὰ τρία τεταρτημόρια, τοῦς ἐξὶ τὰ πέντε ἑκτημόρια (ὁπου δίδουσι τεταρτημόρια τρία, καὶ τριτημόριον ἕν τοῦ τεταρτου) τῆς εἰς τὴν πίσιν κλήσεως ἔτι δὲν ἠξιώθησαν· Ἐξαιρέντες λοιπὸν καὶ τοὺς κακοπίσους καὶ αἱρετικοὺς, ὁ ἀριθμὸς τῶν Ὀρθοδόξων μένει πολλὰ σμικρός· Ἀλλ' ὁ πισὸς ἐκ τούτου τοῦ ἀναλογισμοῦ δύω συμπεράσματα δύναται νὰ λάβῃ· α. Θέλει γερεωθῇ μᾶλλον εἰς τὴν πίσιν του, βλέπων πραγματωδῶς ἀληθεύουσαν τὴν Εὐαγγελικὴν ῥῆσιν, „ὀλί„γοι οἱ ἐκλεκτοὶ· καὶ τὴν ἄλλην, „ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι· β. Θέλει συλλάβῃ φόβον ἔνθεον καὶ σωτηριώδη εἰς τὸ νὰ ἐπιμελῆται τὴν σωτηρίαν του, δεόμενος τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν ἀξιώσῃ τῆς μοίρας τῶν ὀλίγων ἐκλεκτῶν, καὶ σωζομένων. Ματθ. κεφ. κβ'. Λουκᾶς κεφ. ιγ'.

Ὅτι δὲ ὀλίγοι οἱ ἐκλεκτοὶ, τοῦτο καὶ Ζαχαρίας ὁ Προφήτης προεῖρηκεν· „καὶ ἔσαι „ἐν πάσῃ τῇ γῇ, τὰ δύω μέρη αὐτῆς ἐξολοθρευθήσεται καὶ ἐκλείψει, τὸ δὲ τρίτον, „ὑπολειφθήσεται ἐν αὐτῇ· καὶ διάξω τὸ τρίτον διὰ πυρὸς, καὶ πυρώσω αὐτοὺς, ὡς „πυροῦται τὸ ἀργύριον, καὶ δοκιμάσω αὐτοὺς, ὡς δοκιμάζεται τὸ χρυσίον· Αὐτὸς „ἐπικαλέσεται τὸ ὄνομά μου, κἀγὼ ἐπακούσομαι αὐτοῦ, καὶ ἐρῶ, λαός μου ἔτος ἐξὶ, καὶ „αὐτὸς ἐρεῖ, Κύριος ὁ Θεός μου.

HBOΫ imeti.lt Mažvydo

Ἀπόδειξις.

Ὅτι ἡ ψυχὴ τῶν ἀλόγων ζώων ἔχει τὶ πνεῦμα ζωτικὸν, διάφορον τὸ σώματος, καὶ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Θέλοντες, ὅτι ἐν τῇ φύσει ἐδημιουργήθησαν δύω εἰδῶν οὐσίαι, δηλαδὴ σῶμα, καὶ λογικὴ ψυχὴ (μὲ τὸ νὰ μὴ γνωρίζωμεν ἡμεῖς ἄλλα), περιορίζομεν τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ εἰς ςενότατα ὅρια· Ὅθεν ἀναγκαίως πρέπει νὰ ςέρξωμεν, ὅτι ἐδημιουργήθησαν ἄπειροι οὐσίαι, αἵτινες κατὰ τὸ γένος εἶσὶ πάντῃ διάφοροι τῆς θνητῆς καὶ ἀθανάτου τῶν ἐγνωσμένων παρ' ἡμῖν· Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει, ὅτι ὁ Θεὸς ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τοιαύτας οὐσίας, καὶ ἐσωμένως νὰ τὰς δημιουργήσῃ καθὼς τὰς ἐννόησε· Ἐπειδὴ γνωρίζοντες ἕνα Θεὸν ποιητὴν τοῦ παντὸς, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι δύναται καὶ νὰ δημιουργήσῃ πνεύματα καὶ οὐσίας διαφόρους, τῶν ὧν ἠξεύρομεν· Λοιπὸν ἐκ τῶν ἀπείρων φαινομένων τῆς φύσεως τῶν παρ' αὐτοῦ δημιουργηθέντων ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν εἶναι ἐναντίον ἔτε τῷ ὀρθῷ λόγῳ, ἔτε τῆς ἁγίας ἡμῶν πίςεως νὰ ςέρξωμεν, ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ἐποίησε καί τινα οὐσίαν πνευματικὴν, ἐπέχουσαν μέσον τόπον τῆς ὕλης καὶ τῆς ἀθανάτου οὐσίας· καὶ αὐτὴ εἰσερχομένη εἰς τὰ ὀργανικὰ σώματα, δίδει αὐτοῖς αἴσθησιν καὶ γνῶσιν, καὶ διά τινων νόμων ἀγνωρίςων παρ' ἡμῖν, ἐνεργεῖ ὅλα τὰ ἐν τῇ φύσει φαινόμενα ἀποτελέσματα· Οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἐπιδέχεται, ὅτι εἰς τὸν Κόσμον ἔχει τὶ παράγον τὰς κινήσεις τῶν σωμάτων, καὶ τὰς δραςηρίας αὐτῶν δυνάμεις, τὸ αὐξητικὸν εἰς φυτὰ, τὴν ἀφθονίαν εἰς τὰ σπέρματα καὶ ᾠὰ, τὴν Γένεσιν εἰς τὰ ζῶα, καὶ τὰς θαυμασίας αὐτῶν ἐνεργείας· Λοιπὸν, αὐτὸ ὁποῦ ζωογονεῖ τὸς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα, καὶ κοινωνεῖ αὐτοῖς ὅλας τὰς ἀναγκαίας, θελητικὰς, καὶ νοητικὰς ἐνεργείας, εἶναι ἓν πνεῦμα ζωτικὸν, ἡ οὐσία πνευματικὴ, ἐγκεχυμένη εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἑτοίμη εἰς τὴν χρῆσιν ὅλων τῶν ζώντων, ἐν οἷς εἰσερχομένη διορίζει ἀναγκαίως τὰς κινήσεις των κατὰ τὸ μέτρον τῶν ὀργάνων, δι' ὧν ἐνεργεῖ· Αὕτη ἐλαττοῦται καὶ αὐξάνει, καὶ διὰ τοῦ θανάτου τελείως ἀφανίζεται, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Γὼβ λέγων, ὅτι ἡ ζωή του ἔχει πνεῦμα (α)· Ὅτι δὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα εἰσέρχεται εἰς τὰ σώματα διὰ τῆς ἀναπνοῆς, μάρτυς καὶ ὁ Προφητάναξ Δαβὶδ (β)· Ὅθεν αὐτὸ ἐκ τῶν σωμάτων ἐξερχόμενον, ἐπανέρχεται εἰς τὸν ἀέρα· Λοιπὸν τοῦτο τὸ ζωτικὸν πνεῦμα δίδει αἴσθησιν, κίνησιν, ζωὴν, κλίσιν, γνῶσιν, καὶ ἐνθύμησιν εἰς τὸ σῶμα, εἰς δὲ τὴν ἀθάνατον ψυχὴν, λόγον· Ὅθεν, ἐκεί-

(α) "Μνήσθητι ὅν ὅτι πνεῦμά μου ἡ ζωή· καὶ ἄυθις, „ἀπαλλάξεις ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου „τὴν ψυχήν μου. Γὼβ κεφ. ζ.

(β) "Τὸ στόμα μου ἤνοιξα, καὶ εἵλκυσα πνεῦμα· (Ὁ Δαβὶδ ἐγεννήθη εἰς Βηθλεὲμ κατὰ τὸ αφί. ἔτος πρὸ Χριςοῦ ἐξ Γεσσαὶ τοῦ ἐκ φυλῆς Γάδα· Ἐχρίσθη βασιλεὺς τῆς Γαδαίας κατὰ τὸ αξγ'. ἔτος τῷ κβ'. ἔτει τῆς ἡλικίας του, καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ αιέ.)

ἐκείνην τὴν καλλιέργειαν ὁπῶ αὐτὸ ἐνεργεῖ πρὸς ἡμᾶς (ἐκλαμβανόμενον μὲ τὴν ἁπλῆν φανταστικὴν ἀντίληψιν τῶν ἀντικειμένων), τὴν αὐτην ἐνεργεῖ καὶ εἰς τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ διὰ τῦτο, τὸ ὄργανον τῆς κινήσεως, τῆς ζωῆς, καὶ τῶν αἰσθήσεων, ἐςὶ κοινὸν εἴτε τὰς ἀνθρώπες καὶ ἄλογα ζῶα, καθὼς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ῥήσεων ὅλων τῶν ἐδαφίων τῆς Γερᾶς Γραφῆς εἴτε τὸ περὶ πλάσεως τῦ ἀνθρώπε (α), καὶ περὶ τῶν ζώων, ὁπῶ ἐπνίγησαν εἰς τὸν Κατακλυσμόν (β). Διότι μεταχειρίζεται τὰς αὐτὰς λέξεις περὶ τῆς ψυχῆς τόσον τῶν ἀνθρώπων, ὅσον καὶ τῶν ἀλόγων ζώων. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐκ ἔςι καθαρὸν, νοητὸν, καὶ ἄϋλον (διότι ἂν ἦν τοιῦτον, ἦν ἂν καὶ ἀθάνατον), ἕπεται ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἐσία τις διάφορος τῶν δύω ἐσιῶν τῶν ἡμῖν γνωςῶν. Ὅθεν καὶ ἀναγκαίως πρέπει νὰ ἀποφασίσωμεν ὅτι δύω ἔσίαι διάφοροι σχηματίζεσι τὸ σύνθετον τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ τρεῖς τὸ ἄτομον τῦ ἀνθρώπε. Δύω τινὰ εἰσὶ κοινὰ εἴτε τὰς ἀνθρώπες καὶ ἄλογα ζῶα, τὸ σῶμα δηλαδὴ καὶ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα, καὶ ἓν ἕτερον φύσεως ἀθανάτε, ἤτοι ὁ νᾶς, ἡ διάνοια, ἡ λογικὸν, ἀνήκει εἰς μόνον τὸν ἄνθρωπον. Ὥςε τὰ ἄλογα ζῶα εἶναι μὲν κατὰ πάντα ὅμοια τοῖς ἀνθρώποις, κατὰ τὰς πράξεις δηλαδὴ τῆς κινήσεως, ζωτικὰς καὶ αἰσθητικὰς, διαφέρεσι δὲ κατὰ τὴν δύναμιν τῦ ὁμιλεῖν καὶ τῦ ἀνθίζαθαι κατὰ τῶν παθῶν, μὲ τὸ νὰ εἶναι ὑςερημένα τῦ ὑψηλοτέρε μέρες, ἤτοι τῦ νοὸς, ὅςις μόνος εἶναι ἱκανὸς νὰ διοικήσῃ τὸ πνεῦμα, διευθύνων τὰς διαθέσεις τῶν αἰσθήσεων ὡς θέλεται, καὶ διακρίνων, ἂν πρέπῃ ἢ δὲν πρέπῃ, ἁρμόζῃ ἢ δὲν ἁρμόζῃ εἰς τὸ αὐτῦ ἄτομον, εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ εἰς τὰς νόμες τὸ ἔργον ὁπῶ αὐτὸ διορίζει.

Αὐτὸ τὸ σύγκμα εἶναι θεμελιωμένον ἐπὶ φυσικῶν καὶ δεδοκιμασμένων λόγων, καὶ ἐπὶ τῆς ἀλανθάςε διδασκαλίας τῆς Γερᾶς Γραφῆς. Διότι ἐκτὸς τῦ Πλάτωνος (ὅςις θέλει τὸ ζωτικὸν πνεῦμα ὡς ζωογονῦν τὸ σῶμα, καὶ τὴν λογικὴν ψυχὴν ὡς διευθύνεσαν τὸ πνεῦμα) καὶ ὁ Ἀπόςολος Παῦλος (γ) ὁ Οὐρανοβάμων καὶ Θεοδίδακτος, δείκνυσι τὸν ἄνθρωπον σύνθετον ἐκ τριῶν

(α) "Ἰδὲ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὃ ἐςὶν ἐπάνω πάσης
" τῆς γῆς, καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος ὑμῖν ἔσαι εἰς βρῶσιν,
" καὶ πάσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τῦ Οὐρανῦ, καὶ παντὶ ἑρπετῷ
" ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς. Γενέσ. κεφ. ά.

(β) "Καὶ ἀπέθανε πᾶσα σὰρξ κινεμένη ἐπὶ τῆς γῆς τῶν πετεινῶν, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ
" τῶν θηρίων, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κινέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς ἄνθρωπος, καὶ πάντα
" ὅσα ἔχει πνοὴν ζωῆς, καὶ πᾶν ὃ ἦν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀπέθανε. Γενέσ. κεφ. ζ'.
Καὶ αὖθις· "Τῦτο τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης, ὃ ἐγὼ δίδωμι ἀναμέσον ἐμῦ καὶ
" ὑμῶν, καὶ ἀναμέσον πάσης ψυχῆς ζώσης, ἣ ἐςὶ μεθ' ὑμῶν εἰς γενεὰς αἰωνίες.
Καὶ αὖθις· "Καὶ ἔσαι τὸ τόξον με ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ὄψομαι τῦ μνηθῆναι διαθήκην αἰώνιον ἀναμέσον ἐμῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ ἀναμέσον ψυχῆς ζώσης ἐν πάσῃ σαρκὶ, ἣ ἐςὶν ἐπὶ τῆς γῆς. Γενέσ. κεφ. θ'.

(γ) Ὁ Θεῖος Παῦλος ἐγεννήθη εἰς Ταρσὸν ἐξ Ἰεδαίων, ἐβαπτίθη εἰς Δαμασκὸν ὑπὸ Ἀνανίε ἐπὶ Κλαυδίε Καίσαρος τῷ έ. ἔτει τῆς αὐτῦ Βασιλείας· Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον

τριῶν ἁσιῶν, ὅταν γράφων πρὸς Θεσσαλονικεῖς λέγῃ, „ διὰ νὰ φυλαχθῇ „ καθαρὸν τὸ πνεῦμα ὑμῶν, ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα (α). Ἔτι ὁ αὐτὸς γράφων πρὸς Ἑβραίους φησί, „ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ εἶναι τόσον ἐνεργὴς, ὥστε „ χωρίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸ πνεῦμα (β). Γ' δὲ λοιπὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον τρία τινὰ ἀποδεδειγμένα καὶ διὰ λόγου, καὶ διὰ πείρας, καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἤτοι πνεῦμα, ψυχὴ (δηλαδὴ νοῦς ἀθάνατος), καὶ σῶμα. Ὅθεν ὅτι ἐκτὸς τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος (ἤτοι τῆς κοινῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀλόγων ζώων) εἶναι εἰς μόνον τὸν ἄνθρωπον ἄλλη τις ἁσία λογικὴ καὶ ἀθάνατος μᾶς τὸ διδάσκει ἡ Γραφὴ λέγουσα, „ ὁ θεὸς ἐποίησε τὸν ἄν- „ θρωπον κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν. „ Τὸ διατάττει ἡμῖν ἡ παράδοσις, τὸ ἐπιχυροῖ ἡ πίστις, τὸ βεβαιοῖ ἡ κοινὴ πληροφορία ὅλων τῶν Ἐθνῶν, καὶ ἀπεδείχθη διὰ προφανῶν ἀποδείξεων. Ἀναγκαῖον ἦν ἀρκετὸν τοῖς ἀνθρώποις νὰ ἠξεύρωσιν, ὅτι ὄντες πλασμένοι κατ' εἰκόνα θεοῦ, εἶναι καὶ διάφοροι τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ ὅτι ὅσον πρέπει νὰ ἀποφεύγωσι τὰς ἀλογίας τῶν ἀλόγων διὰ τῆς ὁδηγίας τοῦ ἀθανάτου νοὸς, ἄλλο τόσον πρέπει νὰ ἀγωνίζωνται εἰς τὸ νὰ ἐξομοιῶνται καθόσον δυνατὸν μὲ τὸ θεῖον αὐτῶν πρωτότυπον.

Περὶ τῶν ἰδεῶν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅτι ἅπασαι προέρχονται διὰ τῶν αἰσθήσεων τοῦ σώματος.

Ἡ ἰδέα ἐστὶ τὸ ἄμεσον ὑποκείμενον τοῦ νοὸς, περὶ ὃ καταγινόμεθα ὅταν ἀντιλαμβανώμεθα τινὸς, ἢ ἐννοῶμεν τί. Οὕτως ὅταν βλέπωμεν τὸν Ἥλιον, δὲν βλέπομεν ἐκεῖνο τὸ φῶς αὐτὸ καθ' αὐτὸ, ἀλλὰ τὴν εἰκόνα του, ἢ ἐπιφάνειάν του εἰσπεμπομένην εἰς τὴν ψυχὴν διὰ τοῦ ὀργάνου τῆς ὁράσεως, καὶ

γέλιον εἰς Ἀραβίαν, εἰς Ἱεροσόλυμα, εἰς Καισσάρειαν, εἰς Ταρσὸν, εἰς Ἀντιόχειαν ὅπου πρῶτον τὸ Χριστιανικὸν ὄνομα ἐδόθη τοῖς πιστεύσασι δηλαδὴ κατὰ τὸ λή. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ), εἰς Κύπρον, εἰς Πάφον, εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, εἰς Λίστραν, εἰς Κιλικίαν, εἰς Λυκαονίαν, εἰς Φρυγίαν, εἰς Γαλατίαν, εἰς Μακεδονίαν, καὶ δὶς εἰς τὴν Ῥώμην, ἔνθα τὸ β'. τὸ διὰ Χριστὸν μαρτύριον ὑπέμεινεν ἀποτμηθεὶς τὴν κεφαλὴν παρὰ Νέρωνος διὰ τὸ ἐπιστρέψαι εἰς τὴν πίστιν Ποππέαν Σαβίναν τὴν αὐτοῦ παλλακήν. Σώζονται αὐτοῦ ιδ'. Ἐπιστολαὶ ἐπιγεγραμμέναι, ἐκτὸς τῆς πρὸς Ἑβραίους ἀνεπιγράφε ἔσης.

(α) „ Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελῶς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ „ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ „ Χριστοῦ τηρηθείη. Ἐπιστ. ἀ. κεφ. ε.

(β) „ Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστο- „ μον· καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε, μυελῶν, καὶ κρι- „ τικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας. Κεφ. δ'.

Καὶ ὁ Σολομὼν ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ· „ Ἐγνώσθη ἡ καρδία αὐτοῦ, ὅτι ἠγάπησε τὸν „ πλάσαντα αὐτὸν, καὶ τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτῷ ψυχὴν ἐνεργοῦσαν, καὶ ἐμφυσήσαντα „ πνεῦμα ζωτικόν. Κεφ. ιέ.

καὶ αὐτὴν τὴν εἰκόνα ὀνομάζομεν ἰδέαν. Λοιπὸν ὅλαι αἱ ἰδέαι ἡμῶν ὑπάκεινται εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις, καὶ αὐταὶ ἅπασαι ἔμφυτοι, πεποιημέναι, καὶ πλασταὶ εἰσὶν ἢδὲν πρὸς μόνην τὴν ἔμφυτον ὅπερ ἔχομεν περὶ τῆς τοῦ θεοῦ ὑπάρξεως. Διότι ἡ ψυχὴ ἡμῶν δὲν ἔχει ἄλλας ἰδέας ἐκτὸς ἐκείνων ὅπερ αἱ αἰσθήσεις εἰσάγουσιν ἐν αὐτῇ, καὶ ἐκείνων, ὅπερ αὐτὴ σχηματίζει ἐπ' αὐτὰς διὰ τῶν ἰδίων της ἐνεργειῶν. Ὥστε εἷς ἄνθρωπος ὑστερημένος μιᾶς τῶν αὐτοῦ αἰσθήσεων δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἡδεμίαν ἰδέαν ἀνήκουσαν εἰς ἐκείνην τὴν αἴσθησιν, καὶ ἂν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ὑποτεθῇ ὑστερημένος ὅλων τῶν αἰσθήσεων δὲν ἔχει ἰδέαν τὸ σύνολον, μὴν ἔχοντα τὰ ἐξωτερικὰ ὑποκείμενα ἄλλην εἴσοδον νὰ εἰσάξωσιν αὐτῷ τὰς ἰδέας, εἰμὴ τὴν διὰ τῶν αἰσθήσεων (α), ὅσις δὲν ἔχει ἰδέαν, ἑπομένως ἢδὲ σκέψιν κέκτηται, διότι μὴν ἔχων αἰσθήσεις δὲν ἔχει ἐκεῖνο, ὅπερ δύναται νὰ διεγείρῃ εἰς αὐτὸν τὰς ἐνεργείας τοῦ νοὸς, δι' ὧν γίνεται ἡ σκέψις. Λοιπὸν εἶναι προφανὲς, ὅτι ἄλλη ἰδέα δὲν εἶναι ἔμφυτος εἰς τὴν ψυχὴν, εἰμὴ ἡ περὶ θεοῦ, καὶ εἶναι ἀληθέστατον, ὅτι αὐτὴ μόνη εἶναι ἀδίδακτος εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ συνδημιουργημένη αὐτῇ τῇ ψυχῇ (β). Πρὶν νὰ καταλάβῃ ὁ νοῦς τὰ ἐξωτερικὰ ὑποκείμενα διὰ τῶν αἰσθήσεων,

(α) Ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει, ἢδέποτε ἐν τῷ νῷ, τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀξίωμα. Ὁ Ζήνων δὲ, ἀρχηγὸς τῶν Στωϊκῶν, ἐπέμενε μᾶλλον πρὸς τὰς βεβαίας, προφανεῖς, καὶ καθαρὰς ἰδέας, παρὰ εἰς τὰς αἰσθήσεις. Καθὼς καὶ τὴν σήμερον ἀποδεικνύεται σφαλερὸν τὸ ἄνωθεν ἀξίωμα. Διότι, ἢδὲν ἐννοεῖται καθαρώτερον ἀπὸ τὸν ἴδιον διαλογισμὸν ἡμῶν, καὶ ἢδὲν ἐπιχείρημα ἐστὶ φανερώτερον τούτου. „Ἐγὼ ἐννοῶ, ἄρα ὑπάρχω.„ Ὅθεν ὃν ἀναντίῤῥητον, ὅτι τὰς ἰδέας, τὰ ἐννοῶ καὶ τὰ ὑπάρχω, τὰς ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν, ἂς εἰπῶσιν ἡμῖν οἱ Ἀριστοτελικοὶ διὰ ποίων αἰσθήσεων εἰσήχθησαν εἰς τὸν νοῦν; πρέπει λοιπὸν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν προέρχονται ἅπασαι αἱ ἰδέαι ἡμῶν ἐκ τῶν αἰσθήσεων.

(β) Ἰδὲ ἡ περὶ ψυχῆς ὑγιαινουσα διδασκαλία τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. „Ἀπὸ „ τῶν ἐν τῇ Κοσμοποιΐᾳ θείων λογίων τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς μαρτυρεῖται ἡ ψυχὴ τοῦ „ ἀνθρώπου λογικὴ καὶ νοερά. „καὶ ἐνεφύσησεν ὁ θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδὰμ „ πνοὴν ζωῆς.„ πρὸς δὲ τὴν πλάσιν τῶν ἀλόγων ζώων λέγει. „Εἶπεν ὁ θεὸς, „ ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν. (Τοῦτο ἕνεκεν καὶ ὅλα τὰ ἄλογα πρὸς „ τὴν γῆν βλέπουσι). Ὅτι δὲ ἐκ γῆς αἱ αὐτῶν ψυχαὶ γεγόνασι, διὰ τοῦτο θνηταί. „Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ ἐγένοντο ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ὅθεν ἀϊδίως μενοῦσι (πλὴν ἀλλαγήσονται, καὶ ἀνακαινισθήσονται ὡς ὁ θεὸς οἶδεν). Ὅσα δὲ ἐγένοντο ἐξ ὕλης τῆς „ γῆς, ὡς τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα, καὶ αἱ ἄλογοι ψυχαὶ, πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ὕλην κα„ ταντήσουσιν. Ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ οὐκ ἐγένετο ἐξ ὕλης, ἀλλ' ὡς εἴρηται, ἐκ τοῦ „ θείου ἐμφυσήματος, λοιπὸν ἀΐδιος ἔσαι καὶ ἀθάνατος, ὡς ἀπὸ ἀϊδίου, ἀνάρχου, καὶ „ ἀθανάτου Πατρὸς τοῦ θεοῦ. Δὲν ἔγινεν ἐκεῖνο τὸ θεῖον ἐμφύσημα ψυχὴ, ἀλλ' αὐτὸ „ ἐδημιούργησε τὴν αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου ψυχήν. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ μεγάλου „ Ἀθανασίου, καὶ ἄλλων Πατέρων, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν γεννᾶται ἀπὸ τῆς ψυχῆς „ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐκ θεοῦ, καὶ τοῦτο συνάγεται ἐκ τοῦ ῥητοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστ. „ Ἐπιστρέψει ὁ χοῦς ἐπὶ τὴν γῆν ὡς ἦν, καὶ τὸ πνεῦμα ἐπιστρέψει πρὸς τὸν θεὸν, ὃς „ ἔδωκεν αὐτό. καὶ ἐκ τοῦ Ζαχαρίου. „Πλάσσας πνεῦμα θεοῦ ἐν αὐτῷ. Ἄλλοι δὲ „ θέλουσι τὴν ψυχὴν τοῦ βρέφους νὰ γεννᾶται ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ πατρὸς ἀῤῥήτῳ λόγῳ, „ καθὼς π. χ. λαμπὰς λαμβάνει τὸ φῶς ἐκ τῆς λαμπάδος, λέγοντες, ὅτι κατὰ

„ τὴν

σεων, ϗ νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς καταλήψεως αὐτῶν, δὲν ἔχει ὑποκείμενον ἄμεσον· Μόνη ἐκείνη ἡ ἰδέα εἶναι ἔμφυτος, τὴν ὁποίαν ἔχομεν εὐθὺς ὁπ-

τὴν γραφὴν ὁ Θεὸς κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτῦ, ϗ τὸ συνάγεσιν ἐκ τῦ ῥητῦ τῦ Παύλε· „Ο δεκάτας λαμβάνων Λευὶ δεδεκάτωται, ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τῦ πατρὸς αὐτῦ ἦν· Τὶς ἦν (λέγεσιν) ἐν τῇ ὀσφύϊ τῦ Ἀβραὰμ, ὁ δὲς δεκάτας τῷ Μελχισεδὲκ, τὸ σῶμα τῦ Λευὶ, ἢ ἡ ψυχὴ; βέβαια ἡ ψυχή· Τὸ δὲ, ὁ πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται„, ἐννοῦσι διὰ τὸ προνοητικὸν τῦ Θεῦ, ϗ ἐχὶ διὰ τὸ δημιεργικόν· Ἡ ψυχὴ ἐ προϋπάρχει τῦ σώματος, ἀλλ' ὥσπερ ἀπὸ συγκρέσεως σιδήρε ϗ λίθε γεννᾶται ὦρ, ἕτως ἀπὸ ἀνδρὸς ϗ γυναικὸς συνίσαται σῶμα, ϗ εὐθέως ἡ ψυχὴ ἀῤῥήτῳ λόγῳ συντρέχει, ὅθεν ἅμα σῶμα ϗ ψυχὴ συνδημιεργῦνται· Ἡ γνῶσις τῆς ψυχῆς, ἡ φυσικὴ ἐςὶν ἢ λογική· Τῆς φυσικῆς γνώσεως μετέχεσι ϗ τὰ ἄλογα ζῶα, ἡ δὲ λογικὴ, μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἐδόθη, ϗ αὐτὴ διττῶς λέγεται, φυσικὴ, ϗ κατὰ συμβεβηκός· Φυσικὴ μὲν ἐςὶν, ἡ φύσει νοητικὴ δύναμις, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, ἡ προσποριζομένη ἀπὸ τὰς μελέτας τῶν γραφῶν, ἀπὸ τὰς συνομιλίας τῶν σοφῶν, ἀπὸ τὰς ἐρεύνας, ϗ ἀπὸ τὰς διαφόρες πείρας ϗ πράξεις· Ἂν τινὲς κατὰ τὸν νῦν (ταυτὸν εἰπεῖν ψυχὴν) εἰσὶν ὀξεῖς, ϗ τῶν ἄλλων ἐπιτηδειότεροι, τῦτο προέρχεται ἀπὸ τὴν κρᾶσιν τῦ σώματος, διὰ τῆς πολλῆς αὐτῦ συμπαθείας ϗ συγχοινωνίας μετὰ τῆς ψυχῆς· καθὼς λέγει ϗ ὁ φυσιολόγος Παρμενίων· „Ὡς γὰρ ἑκάςῳ ἔχει κρᾶσις μελέων πολυπλέκτων, τὸς νόος ἀνθρώποισι παρέςηκεν„· ϗ ἄλλοι πολλοὶ συμφωνῦσι μὲ τὴν γνώμην αὐτήν· Πλὴν ἡ παιδιόθεν γύμνασις ϗ σπυδὴ πολὺ ὀξύνει τὸν νῦν, ϗ πολλοὶ διὰ γυμνασίας ἐνίκησαν τὴν κρᾶσιν τῦ σώματος· Κατὰ τὸν θυμὸν ϗ ἐπιθυμίαν κοινωνεῖ ὁ ἄνθρωπος τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ἔχει ὅμως κατὰ τὴν προαίρεσιν, τὴν διακρίνεσαν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα· Ὅτι ἐςὶν ἡμέρα ϗ νύξ, Γῆ ϗ Ἥλιος, τὸ αἰσθάνονται ϗ τὰ ἄλογα ζῶα, ἅτινα ἔχεσιν αὐτὴν τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων, τὴν δὲ θεωρίαν ϗ κρίσιν τύτων ἔχει μόνος ὁ ἄνθρωπος· Ἂν δηλαδὴ ἀνατείλῃ ὁ Ἥλιος, ἐςὶν ἡμέρα, ϗ δύων, ἔςαι νύξ, τοιαύτας σκέψεις τὰ ἄλογα ζῶα δὲν ἔχεσιν, ἕτε εἰσὶν ἱκανὰ νὰ γνωρίσωσι ϗ νὰ λατρεύσωσι τὸν ποιητήν των, καθὼς πολλὰ βάρβαρα Ἔθνη ἐκ τῶν ποιημάτων τὸν ἐγνώρισαν· Οὐδὲν ζῶον ἐναντιεῖται εἰς τὰς ὀρέξεις τε πλὴν τῦ ἀνθρώπε (ϗ τῦτο ἐςὶν ἡ κυριωτέρα ἀπόδειξις τῆς αὐτεξεσίε ψυχῆς)· Φλυαρῦσι λοιπὸν οἱ λέγοντες τὰ λοιπὰ τῶν ζώων λογικὰ, τόσον Ἕλληνες, ὅσον ϗ ἄλλοι τινές· Ἡ ἀνθρώπινος ψυχὴ ἕτε ὀρέγεται, ἕτε ἐπιποθεῖ ποτὲ τὰ ἀδύνατα, ὡσὰν νὰ πετάσῃ εἰς τὰ νέφη, ἢ νὰ περιπατήσῃ ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἐπιποθεῖ δὲ νὰ μείνῃ ἀθάνατος· Λοιπὸν, ἐκεῖνο ὁπῦ φύσει ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ, ϗ ἔςι καλὸν, ϗ εἰς τὸν παντοδύναμον Θεὸν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ δώσῃ αὐτῇ, διατὶ τὸ ἀρνῦνται τινὲς ἀσεβεῖς, ϗ διατὶ αὕτη ἡ ψυχὴ νὰ μὴν εἶναι ἀθάνατος; ὅλοι οἱ σοφοὶ θέλεσιν, ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ κατὰ πρώτην διαίρεσιν διαιρεῖται εἰς λόγον ϗ πάθος· Ἂν τὸ πάθος ὑπερισχύσῃ, ϗ τὸν νοητὸν λόγον τῆς ψυχῆς ἀμαυρώσῃ, γίνεται ἡ κακία· Ἂν δὲ ὁ λόγος ὑπερισχύσῃ, ϗ τὸ πάθος καταδαμάσῃ, γίνεται ἡ ἀρετή· Πῶς δὲ συμπάσχυσι τὸ σῶμα ϗ ἡ νοερὰ ψυχὴ, τῦτο ἐςὶν ἀπόῤῥητον, μόνῳ θεῷ γνωσὸν, τῷ συνδήσαντι ταῦτα, πάσχοντος γὰρ τῦ σώματος συμπάσχει ϗ ἡ ψυχὴ, ϗ πασχόσης τῆς ψυχῆς, συμπάσχει ϗ τὸ σῶμα· Ὅρος δέ ϗ μέσον, καθ' ὃν κοινωνεῖ ἡ ψυχὴ μετὰ τῦ σώματος, ἐςὶν ἡ φαντασία· Ἂν αὐτὴ ὑπὸ τῶν ματαίων πλανηθῇ ϗ νικηθῇ, ϗ τὴν ἀθλίαν ψυχὴν εἰς τὰ μάταια ἕλκει ϗ φέρει· Ἂν δὲ ὑπὸ τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἑλκυθῇ, συνέλκει ϗ τὸ σῶμα εἰς τὰ ἀσώματα ϗ ἐράνια· Αὐτὴν τὴν νοερὰν ψυχὴν ὅ, τε

„ θεῖος

ὁπῶ ἀρχήσωμεν νὰ μεταχειριζώμεθα τὸ λογικὸν ἡμῶν. Τὰ συμπεράσματα ὁπῶ ἡμεῖς ποιοῦμεν ἀπὸ τὰς ἰδέας ὁπῶ ὁ νῶς λαμβάνει διὰ τῶν αἰσθήσεων, εἰσὶν ἀτελῆ. Ὅταν ὁ νῶς καταγίνεται εἰς τὰ αἰσθητὰ ὑποκείμενα, ἀποκτῶμεν τὰς ἰδέας τῶ πικρῶ, τῶ γλυκέως, τῶ κοκκίνω, τῶ μέλανος, τῶ σκληρῶ, τῶ ἁπαλῶ, ϗ ἄλλων τοιούτων, ϗ αὐτὰς ὀνομάζομεν αἰσθητικάς. Ἀλλ' ὅταν καταγίνεται εἰς τὰς αὐτῶ ἐνεργείας, ἀντιλαμβανόμενος αὐτῶν, ϗ σκεπτόμενος περὶ τούτων, ὡς περιφερομένων κύκλω τῶν ἰδεῶν τῶν προαποκτημένων διὰ τῶν αἰσθήσεων, τότε λαμβάνομεν τὰς ἰδέας τῆς καταλήψεως, τῶ συλλογισμῶ, τῆς ἀμφιβολίας, τῆς θελήσεως, ϗ ἄλλων ὁμοίων, ἃς ϗ ὀνομάζομεν ἐσωτερικὰς αἰσθήσεις, ἢ σκέψεις. Καὶ αὐτὰ τὰ δύω, δηλαδὴ τὰ ἐξωτερικὰ ὑλικὰ πράγματα, ὡς ὑποκείμενα τῶν αἰσθήσεων, ϗ αἱ ἐνέργειαι τῶ νοὸς, ὡς ὑποκείμενα τῶν σκέψεων εἰσὶ δύω πηγαὶ, ἐξ ὧν ἐκβλύζουσιν ὅλαι ἡμῶν αἱ ἰδέαι. Ὅταν ἡμεῖς ϛοχαθῶμεν αὐτὰς τὰς πηγὰς ϗ τὰς διαφόρους αὐτῶν τρόπους ϗ ἑνώσεις, τὰς εὑρίσκομεν νὰ ἐμπεριέχωσιν ὅλας ἡμῶν τὰς ἰδέας, ὥϛε ὁ νῶς δὲν ἔχει ἀδοτιῶν φῶς ἰδέας ἂν δὲν τὸ λάβῃ ἐκ μιᾶς αὐτῶν τῶν πηγῶν, ϗ οὕτω φαίνεται σαφῶς ὅτι ὁ νῶς εἶναι παθητὸς, μὲ τὸ νὰ μὴ δύναται νὰ ἐκλέξῃ ἂν θέλῃ νὰ ἔχῃ ἢ νὰ μὴ ἔχῃ αὐτὰς τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς γνώσεως, ἤτοι τὴν ὕλην τῆς καταλήψεως. Ἀφ' ὧν δὲ τὰ ὑποκείμενα τῶν αἰσθήσεων ἐμβάλωσι τὰς ἰδέας των ϗ τὰς τῶ νοὸς ἐνεργείας ἐν αὐτῷ τῷ νῷ, τότε δίδει ἡμῖν κάποιαν γνῶσιν αὐτῶν, εἰ ϗ σκοτεινήν.

ΚΕΦΑ'.

„ Θεὸς Γρηγόριος Νύσσης (1) ϗ Ἀναςάσιος ὁ Σιναΐτης (2), ϗ ἄλλοι δὲν τὴν ὁρίζουσι κατοικοῦσαν ἔτε ἐντὸς τῶ σώματος ἄυλον οὖσαν (τὸ γὰρ ἄυλον ἐ περικλείεται „ οὐδὲ κρατεῖται ὑπὸ τῶ ὑλικῶ), ἔτε ἐκτὸς τῶ σώματος εἶναι λέγουσιν, ἀλλ' ἀποροῦσιν ὡς πρὸς μυςήριον ἄγνωσον. Κατὰ δὲ τὴν κοινὴν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας ἐντὸς „ τῶ σώματος ἐςὶν ἡ ψυχὴ, ὅλη ἐν ὅλῳ λόγῳ ἀνερμηνεύτῳ. „ Κατὰ τὴν Θεολογίαν τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας αἱ κεφαλαιώδεις ἀρεταὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς εἰσὶ τρεῖς, „ ἐλπὶς, πίϛις, ϗ ἀγάπη, ϗ ὁ ταύτας κτώμενος ἑνοῦται τῇ ἁγίᾳ Τριάδι. (ϗ ταῦτα ἐκ τῶ ῥηθέντος Καμπανίας.)

(1) Οὗτος ἦν ἀδελφὸς τῶ μεγάλω Βασιλείω, ἐχειροτόνησεν Ἐπίσκοπος Νύσσης κατὰ τὸ τοβ'. ἔτος ἀπὸ Χριϛῶ, ϗ ἀπέθανε κατὰ τὸ τιϛ'. Συνέγραψε πολλὰ ϗ διάφορα Ἐκκλησιαϛικὰ συγγράμματα.

(2) Οὗτος Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἐχειροτόνησε κατὰ τὸ φξά. ἔτος ἀπὸ Χριϛῶ, ϗ ἀπέθανε κατὰ τὸ φυβ'. σώζονται τινὰ συγγράμματα αὐτῶ, ὧν τὰ πρῶτα φέρουσιν αἱ εἰς τὴν ἑξαήμερον θεωρίαι.

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἀντίρασις τῶν ἀσεβῶν, ὅτι τὸ περὶ Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, καὶ περὶ αἰωνίου ζωῆς δόγμα ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ τῆ πολιτικῆ τῶν νομοθέτων, καὶ ἀπὸ τῆς ἀλαζονείας τῶν ἀνθρώπων.

Παρίσανται οἱ κακόφρονες ὑλομανεῖς (α), καὶ προβάλλοντες ἀτεβῆ ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, λέγουσιν, ὅτι αὐτὸ τὸ δόγμα ἐφευρέθη πολιτικῶς ἀπὸ τὰς νομοθέτας τῆς Αἰγύπτου εἰς τὸ νὰ χαλινώσωσι τὰς κακὰς διὰ τῆ φόβου τῶν βασάνων μιᾶς ἄλλης ζωῆς, καὶ εἰς τὸ νὰ παρακινήσωσι τὰς καλὰς πρὸς ἀρετὴν διὰ τῆς ἐλπίδος μιᾶς αἰωνίου ἀνταποδόσεως· Ἡ ἀλαζονεία τῶν ἀνθρώπων ἐπεκύρωσεν αὐτὴν τὴν μυθώδη ἐφεύρεσιν, διότι, φιλοτιμούμενοι νὰ εἶναι ἀθάνατοι, καὶ γνωρίσαντες διὰ τῆς πείρας, ὅτι τὸ σῶμα ἀποθνήσκει, ἔκριναν ἀναγκαῖον νὰ φανταθῶσιν, ὅτι ἔχουσιν ἄλλο τὶ ἐν ἑαυτοῖς ἀγνώριστον, μὴ νοούμενον, καὶ ἀθάνατον, ὅπερ ὠνόμασαν ψυχήν· Ἐξ ὅτου συνέβη, οἱ ἄνθρωποι (καὶ μάλιστα ὑποκείμενα ἀξιόλογα) νὰ τρέφωνται μὲ τὴν ἐλπίδα μιᾶς ἀτελευτήτου ζωῆς, νὰ γίνωνται ἀνάλωμα μυρίων ἀνησυχιῶν διὰ τὴν μέλλουσαν τύχην των, νὰ λεπτύνωσι τὸν νοῦν των εἰς τὸ νὰ αὐξήσωσι τὰ αὐτῶν καθήκοντα δι' ἕν καὶ μόνον ἀποτέλεσμα τῆς αὐτῶν ἀλαζονείας, τῆς κακῆς παραδόσεως, τῆ πανικῆ φόβου, τῆς δεισιδαιμονίας, τῆς ἀμαθείας, καὶ τῆς ἀπάτης· Αὐτὴ ἡ ἰδέα (τῆ ὅτι ὁ ἄνθρωπος σύγκειται ἐξ ὑλικῆ σώματος, καὶ ἀΰλου καὶ ἀθανάτου ψυχῆς), ἦν πάντα ἀγνώριστος τοῖς παλαιοῖς, οἵτινες ἀδεμίαν εἶδησιν εἶχον περὶ αὐτῆς τῆς ἁπλῆς καὶ ἀΰλου οὐσίας, διότι οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ἔθνη τὰ πλέον πεφωτισμένα τῶν ἄλλων, ὠνόμαζον ἀέρα, φύσημα, καὶ πνοὴν ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ ἀνθρώπου, ὅπερ ἔπειτα ὠνομάσθη ψυχὴ ἀθάνατος· Ἀλλ' οὐδὲ οἱ Φιλόσοφοι εἰς τὸν περὶ ψυχῆς ὁρισμὸν ἀναφέρουσιν ὅλως περὶ ἀθανασίας· Ὁ Ἐμπεδοκλῆς τὴν ὁρίζει λεπτὸν αἷμα, ὁ Παρμενίδης, σύνθετον γῆς καὶ πυρός, ὁ Ξενοφῶν (β), σῶμα ἐκ γῆς καὶ ὕδατος,

(α) Τοὺς θέλοντας τὴν λογικὴν ψυχὴν ὑλικὴν ὀνομάζομεν ὑλομανεῖς, καὶ ὑλολάτρας, μαινόμενοι γὰρ ἐν τῇ ὕλῃ, τὴν ὕλην λατρεύουσι (περὶ ὧν καὶ ὁ Ἀπόστολος Γεδὰς λέγει ἐν τῇ αὐτῆ καθολικῇ Ἐπιστολῇ· „Οὗτοι, ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται), καὶ τοῦτο σημαίνουσι αἱ λέξεις αὗται ὅπου ἂν εὑρεθῶσιν ἐν τῷ παρόντι συγγράμματι.

(β) Οὗτος ἦν Ἀθηναῖος, καὶ ἐχρημάτισεν εἷς τῶν ἐνδοξοτέρων μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, ἐκ ὁμως αὐτουργὸς τινὸς αἱρέσεως· Ἦν μέγας Φιλόσοφος, καὶ γενναῖος [redacted] ἀπέθανε κατὰ τὸ τξ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Στρατηγὸς Ἀριστος

ὁ Ἐπίκυρος, μίγμα ἐξ ἀέρος, πυρὸς, καὶ πνεύματος, ὁ Ζήνων καὶ ὁ Ἵππαρχος (α), λεπτὸν πῦρ, ὁ Ἀναξιμένης, ἀέρα καθαρώτατον, ὁ Ἱπποκράτης (β), ζωτικὸν πνεῦμα, ὁ Δημόκριτος, φύσημα προερχόμενον ἀπὸ τὰ δραστικώτερα ἄτομα, ὁ Ἡράκλειτος (γ), σπινθῆρα τὸ ἀστρῶδες πυρὸς, ὁ Διόδωρος (δ), αὐτὸ τὸ ἴδιον σῶμα, Φίλων ὁ Ἰουδαῖος (ε), ὁ Ἀθηναγόρας (ζ), ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, καὶ ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρείας, ἐμόνον ἀποβάλλουσι τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀϋλότητα, ἀλλ' ἤθελον σωματικὰς καὶ αὐτὰς τὰς Ἀγγέλους, διϊσχυριζόμενοι, ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ, οἱ λαβόντες κατὰ τὴν Γραφὴν τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἦσαν οἱ Ἄγγελοι, καὶ ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς συνουσίας ἐγεννήθησαν οἱ Δαίμονες. Ἂν οἱ Ἀπόστολοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰς πράξεις των περιγράφωσι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὡς βίαιον ἄνεμον, καὶ ὡς λεπτὸν πῦρ (η), ὁποίαν ἰδέαν εἶχον περὶ ψυχῆς; ὁ Τερτυλ-

(α) Οὗτος ἦν Ἕλλην Ἀστρονόμος, καὶ περίφημος μαθηματικὸς, ἐγεννήθη εἰς τὴν Νύσσαν πόλιν τῆς Βιθυνίας, καὶ ἔζη ἐπὶ Πτολεμαίου Φιλομήτορος καὶ Εὐεργέτου, ἤτοι κατὰ τὸ σκ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Οὗτος εὗρε πρῶτος τὴν ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς κίνησιν τῶν ἀπλανῶν Ἀστέρων.

(β) Οὗτος ἦν ἐκ τῆς νήσου Κῶ, ἐγεμμάτισε μαθητὴς τοῦ περιφήμου Γατρὸς Ἡροδίκου (ἀρχηγὸς τῆς διαιτητικῆς καὶ γυμναστικῆς [illegible] καὶ ζῶντος κατὰ τὸ υξδ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ). Ἐγεννήθη κατὰ τὸ υξ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ. [illegible] ὅλα τὰ μέρη τῆς Γατρικῆς, [illegible] εἰς ἐκεῖνον τὸν ὑψηλὸν βαθμὸν τῆς τελειότητος, ὁποῦ ἐδύνατο νὰ φθάσῃ κατ' ἐκείνους τοὺς καιρούς. Τὰ πολυάριθμα συγγράμματά του ἐνομίθησαν ἕκτοτε καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὸ τελειότερον ἔργον τῶν ὅσων ἔχομεν περὶ Ἰατρικῆς, καὶ ὡς βάσις καὶ θεμέλιον αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης. Ἦν τίμιος καὶ ἐνάρετος, ἐπαινεῖται πολλὰ ἡ φιλοχρηματία του, δὲν ἔχομεν ἀκριβῆ εἴδησιν περὶ τοῦ θανάτου του, ἀπέθανεν ὅμως πολλὰ προβεβηκὼς κατὰ τὴν ἡλικίαν.

(γ) Οὗτος ἦν ἀπὸ τὴν Ἔφεσον, καὶ ἔζη κατὰ τὴν νβ'. ὀλυμπιάδα. Λέγουσιν ὅτι δὲν ἐσπούδασεν εἰς διδάσκαλον, ἀλλ' ὅτι ἔγινε σοφὸς μὲ μόνας τὰς μελέτας του. Ἦν μισάνθρωπος, εἰς ἐδέν εὐχαριστεῖτο ἐν ἅπασι δυσαρεστούμενος. Ὅλα τὰ ἐσοχάζετο ἀξιοθρήνητα, καὶ πώποτε δὲν ἐξήρχετο τῆς οἰκίας του χωρὶς νὰ χύνῃ θερμὰ δάκρυα, ὅθεν ὠνομάσθη Θρηνῶν. Τόσον μῖσος ἔλαβε κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ἀνεχώρησεν εἰς ἕν ὄρος, καὶ ἔζη σὺν τοῖς θηρίοις, δι' ἀγρίων χόρτων τρεφόμενος. Ἐκεῖ δὲ ταλαιπωρούμενος ὑπὸ τοῦ ὕδρωπος, ὁπου ἐπροξένησεν αὐτῷ ἐκεῖνος ὁ τρόπος τοῦ ζῆν, ἠναγκάσθη νὰ καταβῇ εἰς τὴν πεδιάδα, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀπέθανε.

(δ) Οὗτος ἦν ἀπὸ τὴν Μεσσήνην, καὶ μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔζη δὲ ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

(ε) Οὗτος ἦν Ἰσορικὸς Ἀλεξανδρεὺς, ἐκ γένους Ἰουδαίου Ἱερατικοῦ [illegible] ἤκμαζε κατὰ τὸν α'. αἰῶνα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐσύνθεσε πολλὰ συγγράμματα, καὶ πέντε βιβλία περὶ τῶν κακῶν ὁποῦ ὑπόφεραν οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τὸν Γάϊον.

(ζ) Οὗτος ἦν Ἀθηναῖος, καὶ Φιλόσοφος, ὀρθόδοξος Χριστιανὸς, περίφημος διὰ τὴν πολυμάθειάν του, καὶ διὰ τὸν περὶ εὐσεβείας ζῆλόν του.

(η) "Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον, ὅπου ἦσαν καθήμενοι, καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς. Πράξ. κεφ. β'.

НБ ОГУ имени И. Мечникова

Τερτυλλιανὸς (α), ὁ Θεόφιλος (β), ὁ Εἰρηναῖος (γ), ὁ Ἀρνόβιος (δ), ὁ Λακτάντζιος, καὶ ὁ Συνέσιος (ε), ῥητῶς λέγουσιν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ὑλική. Ἡ ἐν Ἑλβίρᾳ Σύνοδος εἶχε τὸ αὐτὸ φρόνημα, ἐπειδὴ ἐμπόδισε τὸ νὰ ἀνάπτωσι κηρία εἰς τὰ κοιμητήρια. Ὁ Σωφρόνιος Πατριάρχης Γεροσολύμων (ζ) ἐπρόβαλεν, ὅτι αἱ ψυχαὶ καὶ οἱ Ἄγγελοι δὲν ἦσαν ἀθάνατοι καὶ ἄφθαρτοι κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ θείαν χάριν, ἡ Σύνοδος δὲν ἐναντιώθη εἰς τοῦτο, οὐδὲ ἀπέβαλε τὸ πρόβλημά του, ὅθεν ἂν οἱ Ἄγγελοι καὶ αἱ ψυχαὶ δὲν εἶσιν οὐσίαι κατὰ φύσιν ἀθάνατοι, λοιπὸν εἶσιν ὑλικαί.

Ὁ Πλάτων συνέγραψε πρῶτος περὶ αὐλότητος καὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, δογματίζων αὐτὴν μέρος τῆς κοινῆς ψυχῆς τοῦ παντός. Μετὰ ταῦτα αἱ τρεῖς μεγάλαι αἱρέσεις τῆς παλαιᾶς Φιλοσοφίας, ἡ λαὴ ἡ Στωϊκὴ, ἡ Ἀκαδημιακὴ, καὶ ἡ Περιπατητικὴ (η), ἐδογμάτισαν τὴν ψυχὴν εἶναι μέρος ἀφωρισμένον τοῦ ὅλου, καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ ὅλον ἐστὶν ἡ κοινὴ ψυχὴ τοῦ παντός.

(α) Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Καρχηδόνι κατὰ τὸ ρξ. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Ἠσπάθη τὰ τῶν Χριστιανῶν κατὰ τὸ ρπέ., προεχειρίθη πρεσβύτερος τῆς ἐν Καρχηδόνι Ἐκκλησίας κατὰ τὸ ρυβ. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν τοῦ Μοντανοῦ (1) παρεκτραπεὶς κακοδοξίαν, τέθνηκεν περὶ τὸ σκ. ἔτος.

(β) Οὗτος ς. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας ἐχρημάτισε κατὰ τὸ ρξβ. ἔτος. Σώζονται αὐτοῦ τρία βιβλία κατὰ τῶν διαβαλλόντων τὴν εὐσέβειαν. Ἐν αὐτῇ τῇ πραγματείᾳ ἡ τῆς Τριάδος λέξις τὸ πρῶτον ἐν χρήσει γέγονεν.

(γ) Οὗτος ἦν Ἀσιανὸς, ἢ ἰδία Σμυρναῖος, Λευϊτῶν τῶν ἐν Γαλλίᾳ χρηματίσας Ἐπίσκοπος. Ἠθλησε τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον κατὰ τὸ σή. ἔτος.

(δ) Οὗτος ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς Ῥητορικῆς εἰς Σίκκα. Ἦν Ἀφρικανὸς, εἰδωλολάτρης τὸ πρῶτον, εἶτα βαπτισθεὶς ἔγινεν ὀρθόδοξος. Ἤνθει δὲ κατὰ τὸ συϛ. ἔτος.

(ε) Συνέσιος ὁ μαθητὴς τῆς περιφήμου Ὑπατίας τῆς ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, ἔγινε Χριστιανὸς διὰ προτροπῆς τοῦ πίστεως, ὁρμηθέντων εἰς τοῦτο ἀπὸ τὴν εὐταξίαν τῶν ἠθῶν του. Ἐχρημάτισε συνήγορος εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ υ. ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ, ὅτε καὶ τὸν περὶ βασιλείας λόγον προσέφερεν Ἀρκαδίῳ τῷ Αὐτοκράτορι.

(ζ) Οὗτος ἐγεννήθη εἰς Δαμασκὸν, ἐχρημάτισεν εἷς τῶν λαμπροτέρων ὑπερασπιστῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ τῶν Μονοθελητῶν (2), κατὰ δὲ τὸ ἔτος ἀπῆλθε πρὸς Κύριον.

(η) Στωϊκὴ ὠνομάσθη ἀπὸ τῆς στοᾶς, ὅπου συνηθροίζοντο οἱ ἀκροαταί. Ἀκαδημιακὴ, ἐκ τῆς οἰκίας Ἀκαδήμου τινὸς παλαιοῦ Ἥρωος Ἀθηναίου, ἣν ἐκαλλώπισεν ὁ Κίμων (3) μὲ πηγὰς καὶ δένδρα πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν ἐκεῖσε ἐνασχολουμένων Φιλοσόφων. Περιπατητικὴ ἐκ τοῦ περιπάτου τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς περιπατῶν.

(1) Ἡ τοῦ Μοντανοῦ αἵρεσις ἡ αὐτὴ ἦν τῶν Καταφρύγων, οἵτινες τὴν παλαιὰν καὶ καινὴν διαθήκην ἐδέχοντο, ἕτερος δὲ Προφήτας παρεισέφερον.

(2) Μονοθελῆται ἦσαν οἱ ἀπὸ Κύρου καὶ Σεργίου Κωνσταντινουπόλεως, οἱ δύω φύσεις καὶ μίαν ὑπόστασιν ἐν Χριστῷ κηρύττοντες, μίαν δὲ θέλησιν καὶ μίαν ἐνέργειαν αὐτὸν ἔχειν.

(3) Ὁ Κίμων υἱὸς ἦν Μιλτιάδου καὶ Ἐγησιφύλης, καὶ εἷς τῶν Ἐπισήμων στρατηγῶν τῶν Ἀθηναίων. Ἔζη δὲ κατὰ τὸ υὸ. ἔτος πρὸ Χριστοῦ, καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ υμθ.

παντὸς, δηλαδὴ ὁ Θεὸς, μὲ τὸ ὁποῖον ὅλον πρέπει τέλος πάντων ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ νὰ ἐνωθῇ ἅῦθις διὰ τῆς ἀποβιώσεως· „Πρὸς βεβαίωσιν „ αὐτῆ τῆ δόγματος (λέγει ὁ Κικέρων) ὃν ἀδύνατον νὰ εὑρεθῶσι τὰ ἰδιώ- „ ματα τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἐν τῇ ὕλῃ (διότι ἐδὲν ὑλικὸν εὑρίσκεται νὰ „ ἐννοῇ, νὰ ἐνθυμῆται τὸ παρελθὸν, νὰ σοχάζεται τὸ παρὸν, καὶ νὰ προ- „ βλέπῃ τὸ μέλλον), ἕπεται αὐτὰ τὰ ἰδιώματα νὰ εἶναι θεῖα, καὶ ἐδὲν „ τῶν ὄντων δύναται νὰ τὰ ἔχῃ, εἰμὴ διὰ τῆ θεῆ· Συμπεραίνει λοιπὸν, ὅτι αἱ ἡμέτεραι ψυχαὶ εἰσὶ μέρη ἀφῃρημένα ἀπὸ τὴν ἀΐδιον ἀσίαν τῆ θεῆ, μὲ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἑνωθῶσιν ἅῦθις, καθ' ὁμοίωσιν τοσέτων φιάλων, γεμάτων ἀπὸ τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ βυθισμένων εἰς τὴν αὐτὴν θάλασσαν, τῶν ὁποίων συνθλασθέντων, τὸ ἐν αὐταῖς ὕδωρ ἑνῶται ἅῦθις μὲ τὸ ὅλον ὕδωρ τῆς θαλάσσης, ἐξ ἧς ἐλήφθη· Οὕτω καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα ὄντα πλήρη τῆς θείας ἀσίας (ἥτις ἀσία ἦσαν ἐν ἡμῖν, ὀνομάζεται ψυχὴ), ὅταν διὰ τῆ θανάτε ἀναλυθῶσιν, ἡ θεία ἀσία, ἐξ ἧς ἦσαν πλήρη, ἑνῶται ἅῦθις μὲ τὸ παγκόσμιον πνεῦμα, ὅπερ ἐςὶν ἡ θεία φύσις (α)· Οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Χριςιανοὶ τίνος ἕνεκεν ἔλεγον τὸ περὶ ἀναςάσεως τῶν

(α) Ἐν ἐδενὶ ζητήματι εἰσὶ τοσῦτον διηρημέναι αἱ γνῶμαι τῶν Φιλοσόφων, ὅσον εἰς τὸ περὶ ἀσίας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καὶ ἐδὲν ἄλλο γνωρίζει ἡμῶν τρανότερον πόσον ἀθενὴς ἐςὶν ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, ὅταν διοικῆται μὲ μόνον τὸ φῶς της· Μεγάλη φιλονεικία εἶναι μεταξύ των περὶ τῆ τὶ ἐςὶ ψυχὴ, πόθεν λαμβάνει τὸ εἶναι, πῶ ἵςαται, καὶ τὶ γίνεται μετὰ θάνατον· Μερικοὶ ἐσοχάθησαν, ὅτι ἡ καρδία εἶναι ἡ ψυχή· Ὁ Ἐμπεδοκλῆς θέλει τὸ περὶ καρδίαν αἷμα, ἕτεροι ἕντι μέρος τῆ μυελῆ, ἄλλοι διϊσχυ- ρίζονται, ὅτι αὐτὰ εἰσὶν ἡ κληδέρα τῆς ψυχῆς, καὶ αὐτὴν τὴν θέλεσιν ἀέρα, ἢ πῦρ, (τῆτο ἦν Δόγμα τῆ Στωϊκῆ Ζήνωνος)· Ὁ Ἀριςόξενος ὁ καὶ μεσικὸς (1) λέγει, ὅτι αὐτὴ συνίςαται εἰς μίαν ἁρμονίαν διαφόρων μελῶν τῆ σώματος· Ὁ δὲ Ξενοκρά- της τὴν ὁρίζει ἀριθμὸν, καθὼς καὶ ὁ πρὸ αὐτῶν Πυθαγόρας· Ὁ Πλάτων τὴν διαιρεῖ εἰς τρία μέρη, λογικὸν, θυμικὸν, καὶ ἐπιθυμητικὸν, τιθέμενος τὸ ἀ. εἰς τὴν κεφαλὴν, τὸ β. εἰς τὸ στῆθος, καὶ τὸ γ. εἰς τὴν καρδίαν· Ὁ Ἀριςοτέλης ἰδὼν, ὅτι ἐδεμία ἐκείνων τῶν τεσσάρων ἀρχῶν, ἐξ ὧν κατ' αὐτὸν συνετίθετο τὸ πᾶν, εἶναι δεκτικὴ τῶν ἰδιωμάτων τῆς ψυχῆς (ἤτοι τῆς νοήσεως, τῆς ὁρμήσεως, τῆς ἀγάπης, τῆ μίσες, καὶ τῶν ἑξῆς), ὑποδέτει πέμπτην τινὰ, τῆς ὁποίας ἐδὲν ὄνομα δίδει, ὃ ἐνομάζει τὴν ψυχὴν μὲ μίαν νέαν λέξιν, ἐντελέχειαν, δηλαδὴ συνεχῆ τινὰ καὶ ἀδιάλειπτον κίνησιν, τῆς ὁποίας τὴν δύναμιν δὲν καταλαμβάνεσιν, ἅτε δύνανται νὰ ἐξηγήσωσιν οἱ πλέον σοφοὶ (2). Αὕτη ἐςὶν ἡ ἐπαρίθμησις, ὁπῶ ἀρῆκεν ἡμῶν ὁ Κικέρων τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν γνωμῶν εἰς τὸ περὶ ψυχῆς· Τῶ δὲ Δημοκρίτε, τὴν θέλεσαν αὐτὴν συντεθεμένην ἐκ τῶν ἀτόμων, συζέλλεται καὶν νὰ τὴν ἀναφέρῃ· Ἔπειτα λέγει, ποία ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀληθὴς, μόνον εἷς θεὸς οἶδεν, ἀλλὰ ποία νὰ εἶναι ἡ πιθανωτέρα, εἰς τῆτο

(1) Ὁ Ἀριςόξενος ἦν ἀπὸ τὸ Τάραντον, καὶ ἤκμαζε κατὰ τὸ τκδ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ· Σώζονται αὐτῆ συγγράμματα περὶ ςοιχείων ἁρμονικῶν, καὶ τῆς παλαιᾶς μεσικῆς περιγραφαί.

(2) Ἐντελέχεια ἐςὶν, ἡ τελειότης τῆ ὑποκειμένε· Ἐντελέχεια πρώτη ἐςὶν, τὸ ἐσιῶδες εἶδος τῆ πράγματος, τὸ ἐσωτερικῶς εἰδοποιῆν τὸ ὑποκείμενον τῆς τοιαύτης ἐντελε- χείας· Ἐντελέχεια δευτέρα ἐςὶν, ἡ ἐργασία τῆ πράγματος.

τῶν σωμάτων δόγμα; βέβαια μὲ τὸ νὰ μὴ δύνωνται νὰ ἐννοήσωσι πῶς ἡ ψυχὴ χωριζομένη ἐκ τῦ σώματος, ὅσα πνεῦμα ἄϋλον δύναται νὰ αἰσθανθῇ ἡδονὴν

τῦτο συνίζαται ἡ μεγάλη ἀμφισβήτησις. Κατὰ ἀλήθειαν ὁ Κικέρων περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ὁμιλεῖ πανταχῦ μὲ ἀμφιβολίαν, ὑποθέτων ἢ τὰς δύω γνώμας ἐξίσε ἰσχυρὰς ἢ πιθανάς. Ἄμποτε αὐτὸς ὁ ἔλεγχος νὰ ἤρμοζεν εἰς μόνυς τῦς παλαιῦς Φιλοσόφυς. Φαίνεται βέβαια παρ' αὐτοῖς ἀξιοθρήνητος τύφλωσις, ἢ τελεία ὑσέρησις τῦ λογικῦ, ἀλλ' ἡ αὐτὴ ἀμφιβολία, ὅταν εἶναι θεληματικὴ εἰς τὸν Χρισιανὸν, ἐς τέρας ἢ ἀγνωσία ἀκατάληπτος.

„ Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς (λέγει ὁ Κύριος Πασχάλης (1) εἰς τὰς σκέψεις τε) „ εἶναι τοσῦτον ἀναγκαία ἢ συμφέρυσα ἡμῖν, ὥσε πρέπει νὰ νομισθῇ τελείως ἀναίσθη„ τος ὅσις δὲν φροντίζει τῦ ἰδέναι τὶ ἐσί. Ὅλαι αἱ πράξεις ἡμῶν ἢ οἱ διαλογισμοὶ „ πρέπει νὰ διοικῦνται ἐκ τῆς ἐλπίδος τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἀτοβλέποντες πάντοτε „ εἰς ἐκείνην τὴν μετὰ θάνατον κατάσασιν. Δύναται νὰ δοθῇ μεγαλητέρα ἄνοια ἀπὸ „ τῦ νὰ κινδυνεύσῃ τινὰς διὰ μίαν ἁπλῶς ἀμφιβολίαν νὰ ὑσερηθῇ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, „ ἢ νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὰ αἰώνια βάσανα; (αὕτη ἡ γνώμη ἐσὶν ἡ αὐτὴ τῦ Σωκράτες, „ ὡς θέλομεν ἰδῇ ἔμπροσθεν.)

Πολλοὶ ἐκείνων τῶν ῥηθέντων Φιλοσόφων δὲν ἐδέχοντο ἁπλᾶ πνεύματα, ἀλλὰ μόνον σώματα, ἢ αὐτὴν τὴν γνώμην εἶχον ἢ οἱ Στωϊκοί. Αὐτοὶ δὲν ἐπίσευον ἁπλῶς τὰς ψυχὰς ἀθανάτυς, ἀλλ' ἤθελον, ὅτι ἔζων πολὺν καιρὸν, ἐννοῦντες τὸ διάσημα τὸ μέχρι τῦ ἐσχάτε καθολικῦ ἐμπρησμῦ τῦ Κόσμυ. Ἤθελον γάρ, ὅτι μέλλει νὰ συνέβῃ μία ἐσχάτη συγροφὴ, ἢ ὅτι τὸ πᾶν ἤθελε κατακαῇ, ἢ τότε ἐκεῖναι αἱ κατὰ μέρος ψυχαὶ ἔμελλον νὰ βυθισθῶσιν εἰς τὴν καθόλε ψυχὴν, ἐξ ἧς ἔλαβον τὸ εἶναι, ἢ ὅτι μέχρις ἐκείνε τῦ καιρῦ κατοικῦσι τὴν ἀνωτάτην σφαῖραν, σπεδάζεσαι τὰ ἀρεσὰ αὐταῖς, ἢ θεωρῦσαι ἐκιθεν τὸ σύγημα τῦ παντός.

Οἱ Φιλόσοφοι ὁπῦ ὑπερασπίθησαν τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἔλεγον, ὅτι αὐτὴ ἔχει μίαν ἐνάρετον ἐνασχόλησιν μετὰ θάνατον. Δὲν ἐξετάζω, ἂν ὁ Ἀριστοτέλης πρέπει νὰ συναριθμηθῇ μὲ αὐτὰς, διότι τὸ ζήτημα ὁπῦ ἐξήσκησε τὰς σοφὰς, ἢ τὰς ἐδιαίρεσεν εἰς διαφόρυς γνώμας διὰ μόνην τὴν ἀμφιβολίαν τε, ἀμαυροῖ τὴν ὑπόληψίν τε. Ὁ Πυθαγόρας, ὁ Πλάτων, ἢ ὁ Σωκράτης (2), καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ συγγράμματά των, ἐπίσευον ἀθάνατον τὴν ψυχήν. Ὁ ὀρθὸς λόγος ἔπεισθεν ἐκείνας τὰς σοφὰς ἄνδρας, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς δικαιοσύνης τῦ θεῦ, νὰ πισεύσωσιν ὅτι ἦν ἀναγκαῖον μετὰ ταύτην τὴν ζωὴν νὰ βραβευθῶσιν οἱ ἐνάρετοι, ἢ νὰ τιμωρηθῶσιν οἱ ἁμαρτωλοί.

(1) Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὸ Κλαιρμὸν πόλιν τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ αχχγ'. ἔτος. Ἐχεμάτισε θεοφθεγμος μαθηματικός. Συνέγραψε πολλὰ ἢ διάφορα συγγράμματα, Ἀριθμητικὰ, Γεωμετρικὰ, Φυσικὰ, ἢ Ἐκκλησιαστικά. Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ αχξβ'. ἔτος.

(2) Ὁ Σωκράτης ἐγεννήθη κατὰ τὸ ,φλδ'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμυ, ἢ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ὁ. ἐτῶν. Ἐχεμάτισε μαθητὴς τῦ Ἀρχελάε (*) ἢ Ἀναξαγόρε. Ὁ Κικέρων εἰς πολλὰ μέρη τῶν συγγραμμάτων τε παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Σωκράτης, σοχαζόμενος

(*) Οὗτος ἦν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἢ ἀπὸ τὴν Μίλητον, ἢ ἐχεμάτισε μαθητὴς ἢ διάδοχος τῦ Ἀναξαγόρε. Ἐνησχολήθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν φυσικὴν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν πρὸ αὐτῦ, συνέγραψεν ὅμως περὶ ἠθικῆς πεοισσότερον ἐκείνων, εἰς ἣν ἀνέθρεψε τὸν μαθητήν τε Σωκράτην, τὸν τοσῦτον τιμήσαντα αὐτὴν τὴν ἠθικὴν, ἔχοντα ταύτην ὡς κορυφαίαν τε σπεδήν.

ἡδονὴν ἢ πόνον· Ἐδογμάτισαν λοιπὸν ἀνάσασιν τῶ σώματος διὰ νὰ συμπεραν-
θῇ, ὅτι σὺν αὐτῷ ἐνωμένη ἡ ψυχὴ αἰωθάνεται ἀμφότερα· Γ'δὲ τοί-
νυν

μενος ὅλας τὰς φυσικὰς θεωρίας ἐδεμιᾶς ὠφελείας προξένες, ἐνησχολήθη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἠθῶν, ϗ δικαίως νομίζεται παρὰ τοῖς Ἕλλησιν θεμελιωτὴς τῆς Ἠθικῆς Φιλοσοφίας· Δὲν λέγομεν ὅμως νὰ μὴν ἐπιθύμασε κατὰ βάθος ϗ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Φιλοσοφίας, πλὴν μὲ τὸ νὰ τὰ ἐσοχάζετο ὀλίγον ὠφέλιμα εἰς τὴν καλὴν διαγωγὴν, ὀλίγον ϗ τὰ ἐπιχειρίθη· Αὐτὸς ὢν φυλακωμένος, ϗ καταδικασμένος εἰς θάνατον παρὰ τῶν Ἀθηναίων, ἔλεγε πρὸς τὸν φίλον τε Φαίδωνα, ὅτι, „ὁ Φιλόσο-
„φος πρέπει νὰ ἐπιθυμῇ τὸν θάνατον διὰ μόνην ἐλπίδα τῆς μακαριότητος ἐν τῇ ἑτέ-
„ρᾳ ζωῇ, ϗ ὅτι αὕτη ἡ ἐλπὶς ἐν ὐδενὶ ἄλλῳ ςηρίζεται, εἰμὶ ἐπὶ τῇ αὐλότητι ϗ ἀθα-
„νασίᾳ τῆς ψυχῆς· Οὗτος ὁ μέγας Φιλόσοφος ἐδαπάνησε τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ζωῆς τε εἰς αὐτὴν τὴν μεγίςην ϗ ἀναγκαίαν ὑπόθεσιν, ἐξηγῶν τοῖς φίλοις τε ὅλας τὰς ἀποδείξεις, δι' ἃς πιςεύεται ἡ ἀθανασία τῆς Ψυχῆς, ϗ ἀναιρῶν ὅλας τὰς ἀντιςάσεις (ὁμοίας σχεδὸν ἐκείνων, ὁπῦ ϗ τὴν σήμερον προβάλλονται παρὰ τῶν ἀσεβῶν, καθὼς διεξοδικῶς εἰς τὸν διάλογον τῦ Πλάτωνος ἐπιγραφόμενον πρὸς Φαίδωνα φύλ. 59. φαίνεται)· Πρὸ τῦ δὲ νὰ ἀποκριθῇ εἰς αὐτὰς τὰς ἀντιςάσεις, ὀδυρόμενος τὸ κοινὸν εἰς τὲς ἀνθρώπες κακὸν, ἔλεγε· „Δὲν εἶναι τάχα, ὦ ἠγαπημένε με Φαί-
„δων, ἀξιοδάκρυτος δυσυχία, ἔχοντες οἱ ἄνθρωποι ἀποδείξεις ἀληθεῖς, βεβαίας, ϗ
„εὐκαταλήπτες, νὰ εὑρίσκωνται τινὲς ἐξ αὐτῶν κατατεισμένοι, ὡς ὐδὲν ἐςὶ βέβαιον,
„ϗ νὰ ἀμφιβάλλωσιν ἐπὶ πᾶσι; οἱ τοιῦτοι ἀσυνείδητοι ϗ ἄλογοι ἄνθρωποι, ἀντὶ νὰ
„καταδικάζωσι τὸν ἑαυτόν των, ϗ τὴν ὀλίγην των μάθησιν, τὴν πρόξενον αὐτοῖς
„τῶν τοιέτων ἀμφιβολιῶν, μέμφονται ϗ μισῦσι τὰς ὀρθὰς ἀποδείξεις, νομίζοντες
„ἑαυτὲς σοφωτέρες τῶν ἄλλων, ϗ ὅτι μόνοι αὐτοὶ ἔφθασαν νὰ γνωρίσωσι, ὡς ἐν
„ὡάσαις αὐταῖς ταῖς ὑποθέτεσιν ὐδὲν ἐςὶ βέβαιον ϗ ἀληθές·„ Ἀποδεικνύει ἔπειτα ἐκεῖ, πόσον ἄδικος ϗ περάλογος εἶναι αὐτὴ ἡ γνώμη, λέγων· „Ἐκ δύω γνωμῶν
„ἐξίσε ἀβεβαίων ϗ ἀμφιβόλων, ἡ φρόνησις μᾶς διδάσκει νὰ ἐκλέγωμεν τὴν ὠφελι-
„μωτέραν ϗ τὴν φέρεσαν ζημίαν ὀλιγωτέραν· Ὅθεν, ἂν εἶναι ἀληθὲς τῦτο ὁπῦ
„ἐγὼ λέγω, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐςὶν ἀθάνατος, εἶναι καλὸν ϗ συμφέρον νὰ τὸ πιςεύω,
„ϗ κερδίζω πολύ· Εἰ δὲ μετὰ τὸν θάνατόν με δὲν ἀληθεύσῃ, ἐγὼ ὐδὲν ἀπώλεσα,
„μᾶλλον δὲ ϗ ὠφελήθην εἰς τέτην τὴν ζωὴν, καθότι μὲ ἐλύπησαν ὀλιγώτερον τὰ
„κακὰ, ὁπῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖςον τὴν συνοδεύεσιν· Ὅθεν ϗ ἀμφίβολος ἂν ἦν ἡ ἀθα-
„νασία τῆς ψυχῆς (μὲ ὅλον ὁπῦ ὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἐπιδέχεται), πᾶς νοητὴς
„ἄνθρωπος διὰ τὴν ἐλπιζομένην μακαριότητα πρέπει νὰ ςοχάζεται ὡς ὐδὲν τὴν ὑςέ-
„ρησιν ταύτης τῆς ζωῆς, μᾶλλον δὲ συρόμενος παρ' αὐτῆς τῆς εὐτυχῦς ἐλπίδος, τὸ
„ὡᾶν πρέπει νὰ βάλῃ εἰς κίνδυνον.

Ὁ Κικέρων ἐκθέτων αὐτὰς τὰς γενναιοτάτας γνώμας μὲ τὴν συνήθη τε εὐγλωττίαν ϗ γλυκύτητα εἰς τὰ Τεσκελανικά τε (1) λέγει· „Σχεδὸν εἰς τὴν αὐτὴν γνω-
„μὴν ὁπῦ ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς τε ὁ περίφημος ἕτος Φιλόσοφος τὸ θανατηφόρον
„ποτήριον τῦ κωνείε, ὡμίλησεν ἕτως, ὥςε φαίνεται σαφέςατα νὰ ἐσοχάζετο
„τὸν θάνατον, ἐχὶ ὡς δυναςείαν ϗ παιδείαν, ἀλλ' ὡς κλίμακα ἀναβιβάζεσαν αὐτὸν
„εἰς τὸν Οὐρανὸν, ϗ φρονῶν, ὅτι ἐξερχόμενος ὁ ἄνθρωπος ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς
„εὑρίσκει δύω ὁδὲς, ἐξ ὧν ἡ μία φέρει εἰς τὸν τόπον τῶν αἰωνίων βασάνων τὰς ψυ-
„χὰς, ὁπῦ ἐμολύνθησαν ἐνταῦθα διὰ τῶν αἰσχρῶν ἡδοιῶν, ϗ ἡ ἑτέρα ὁδηγεῖ εἰς
„τὴν εὐτυχῆ κατοικίαν τῶν θεῶν ἐκείνας ὁπῦ ἐφυλάχθησαν καθαραὶ ἀπὸ τῆς γῆς,
„διότι ὅσαι ἐνωμέναι μὲ ἀνθρώπινα σώματα, μετῆλθον θείαν ζωήν.

(1) Τεσκελανικὰ ὀνομάζονται ὅσα συνέγραψεν ὁ Κικέρων διατρίβων εἰς ἓν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὑποςατικῶν τε ὀνομαζόμενον Τέσκελον.

νυν ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ περὶ τῆς ἀϋλότητος καὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διδασκαλία εἶναι νέα ἐφεύρεσις τῆ ἀνθρωπίνη πολιτικῆ, τῆ χυδαίᾳ τύφῳ, καὶ τῆς τυφλῆς πίςεως τῶν ἀνθρώπων.

Α' π ό δ ε ι ξ ι ς.

Ο'τι ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ἀΐδιος ζωὴ εἰσὶν ἀληθειαι βεβαιόταται καὶ παλαιαὶ ὅσον καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἐςηριγμέναι ἐπὶ μαρτυρίας ἀξιοπίςες καὶ λόγον ὀρθόν.

Μὲ τοιαύτας μαρτυρίας, φερομένας κατὰ τῆς ἀϋλότητος καὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ςοχάζονται οἱ ἀσεβεῖς ὑλολάτραι νὰ καταβάλωσι τὰς ὀρθοδόξες; εἶναι ἀληθὲς, ὅτι οἱ παλαιοὶ Νομοθέται εἶχον βάσιν τῶν νόμων των τὸ περὶ μελλήσης ζωῆς δόγμα (καθὼς βεβαιῶται ἐκ τῶν νόμων τῆ Ζαλεύκε, τῆ Χαρόνδα (α), τῆ Πλάτωνος, καὶ τῆ Κικέρωνος). Α'λλ' ἐκ τέτε δύναται νὰ συμπεραν θῇ, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἐφευρεταὶ αὐτῆ τῆ δόγματος; αὐτοὶ ὡσαύτως τίθενται θεμέλιον τῶν νόμων των τὸ δόγμα τῆς θείας ὑπάρξεως, ἀλλὰ συμπεραίνεται ἐκ τέτε, ὅτι ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἐφευρεταὶ αὐτῆ τῆ δόγματος; ὁ Πλέταρχος, ἐκεῖνος ὁ τόσον περίφημος ἱςορικὸς, εἰς τὸν πρὸς Α'πολλώνιον παραμυθητικόν τε λόγον, λέγει· „Η' „ ἰδέα τῆ, ὅτι οἱ ἐνάρετοι μέλλεσι νὰ ἀνταμειφθῶσι μετὰ θάνατον εἶναι „ τόσον παλαιὰ, ὥςε δὲν ἐδυνήθην ποτὲ νὰ εὕρω ἔτε τὴν ἀρχὴν, ἔτε „ τὸν εὑρετὴν ταύτης τῆς ἰδέας." Ο' Κικέρων, καὶ ὁ Σένεκας λέγεσι τὸ αὐτὸ, ὁ πρῶτος εἰς τὰ Τεσκελανικά τε λέγει· „Ε'κ φύσεως ἔχομεν τὴν περὶ „ θεῆ ἰδέαν, ἕ τινος τὰ ἰδιώματα γνωρίζομεν διὰ τῆ λογικῆ, ἐτι πιςεύομεν „ κατὰ τὴν κοινὴν ἰδέαν ὅλων τῶν Ε'θνῶν, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐςὶν ἀθάνατος." Λέγει ὁ δεύτερος „ὅταν ἐξετάζεται ἐπιμελῶς ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἡ ὁμόγνωμος ἰδέα ὅλε τῆ ἀνθρωπίνε γένες περὶ τῆς ἐλπίδος τῆς ἑτέρας ζωῆς, καὶ ὁ κοινὸς φόβος εἰκ εἰσὶ μερικαὶ ἀποδείξεις.

Α'ν τὸ περὶ μελλήσης ζωῆς δόγμα ἦν πρὸς ςηριγμὸν τῶν ἡδονῶν καὶ ἀπολαύσεων, καὶ ἂν ὑπόσχετο μόνον ἐλπίδας ἀπολαύσεως, ἐξαιρῶν τὸν φόβον τῶν τιμωριῶν, ἐδύνατο νὰ εἰπῇ τινὰς μὲ κάποιον λόγον, ὅτι ἡ φιλαυτία τῶν ἀνθρώπων τὸ ἐφεῦρε, πλὴν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ εἰς ἅπαν Ε'θνος

(α) Οὗτος ἐγεννήθη εἰς Κατάνην πόλιν τῆς Σικελίας κατὰ τὸ υμ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ· Ε'χρημάτισε νομοθέτης τῶν Θεριανῶν, ἐφονεύθη δὲ μόνος τε, μὲ τὸ νὰ παρέβῃ τὸν νόμον, ὁπῆ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔδωκε, δηλαδὴ τῆ νὰ μὴν εἰσέρχωνται ἔνοπλοι οἱ Γερουσιασταὶ εἰς τὰς συνελεύσεις.

νος ἐδογματίζετο ἀΐδιος εὐτυχία τοῖς ἐναρέτοις, ϗ ἀΐδιος δυσυχία τοῖς ἁμαρτωλοῖς (κατὰ τὴν ἰδέαν ὁπῶ εἶχον τῆς θείας δικαιοσύνης), δὲν ἔχομεν λοιπὸν αἰτίαν νὰ ἐνώσωμεν μὲ τὸ πολιτικὸν, ϗ μὲ τὴν φιλαυτίαν τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐπιθυμάντων, ἵνα πάντοτε ὦσιν ἀθάνατοι, τὴν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἰδέαν, τὴν ἐντυπωμένην εἰς τὴν καρδίαν ἑκάςε ὑπὸ τῦ θεοῦ.

Η᾽ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ψυχῆς ϗ τῦ σώματος, ϗ ἡ ἀθανασία αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ἐχὶ μόνον ἐςὶ δόγμα ἐξ ἀρχῆς ϗ ἄνωθεν ὅλε τῦ ἀνθρωπίνε γένες, ἀλλ᾽ ἔχασι βάσιν των ϗ τὸν ὀρθὸν λόγον· Περὶ τῦ ἀ. (ὅτι ἐςὶ δόγμα παγκόσμιον) ἂς ἀκέωσιν οἱ ἀσεβεῖς ὑλομανεῖς τῦ Ὁμήρε, τῦ παλαιοτάτε μεταξὺ τῶν Ποιητῶν ϗ Φιλοσόφων, λέγοντος περὶ τῦ Ἀχιλλέως (α), ὡς ἔπεμπε τὰς ψυχὰς τῶν Η᾽ρώων εἰς τὸν Ἅδην, γινομένων τῶν σωμάτων αὐτῶν ἀνάλωμα τῶν Σαρκοβόρων ὀρνέων (β)· Ἂς ἀκέωσι τὸν αὐτὸν, λέγοντα τὴν ψυχὴν τῦ Πατρόκλε (γ) ζῶταν ϗ ὑπάρχεσαν μετὰ θάνατον· Ἂς ἰδῶσιν εἰς τὸν αὐτὸν Ὅμηρον τὸν Ὀδυτσέα (δ) καταβαίνοντα εἰς τὸν Ἅδην διὰ νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὰς ἐκεῖ φίλας τε· Ἂς ἀναγνώσωσι τὰς Ποιητὰς, τὰς Ἱςορικὰς, ϗ τὰς Ῥήτορας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ϗ τῆς Ἀθήνας, ϗ ἐχ᾽ εὑρήσασι πώποτε παρ᾽ αὐτοῖς τὴν ψυχὴν συγχεχυμένην μὲ τὸ σῶμα· Οὔτε ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν, ὅτι οἱ παλαιοὶ εἶχον περὶ ψυχῆς τὴν αὐτὴν ἰδέαν ὡς ἡμεῖς, ἀλλ᾽ ἀκολυθῆντες τὴν συνήθειαν, ὁπῶ εἶχον τότε τῶ νὰ ἐξηγῶσι τὰ ἄϋλα ϗ ἀόρατα διὰ τῆς ὁμοιώσεως ἐκείνων τῶν σωματικῶν ὐσιῶν ὁπῶ φαίνονται ἧττον ὑλικαὶ, ἔκλεξαν τὸν ἀέρα, τὸ φύσημα, τὴν πνοὴν, ϗ ἄλλα τοιαῦτα διὰ νὰ παραςήσωσι τὴν ὐσίαν τῆς ψυχῆς, μὲ τὸ νὰ εἶναι αὐτὰ λεπτότερα τῶν ἄλλων σωμάτων, ϗ ἑπομένως προσφυέςερα εἰς τὸ νὰ σημειώσωσι τὴν διαφορὰν, ὁπῶ αὐτοὶ ἐδογμάτιζον μεταξὺ τῆς ψυχῆς ϗ τῦ σώματος· Περὶ δὲ τῶν Φιλοσόφων, ὁπῶ φέρυσι πρὸς μαρτυρίαν οἱ ὑλομανεῖς, ἀποδεικνύυσι σαφῶς διὰ τῦ ἑαυτῶν παραδείγματος, ὅτι δύναται τινὰς νὰ φέρῃ τὸ φιλοσοφικὸν ὄνομα, ϗ νὰ ὑποκειται ἐνταυτῷ εἰς τὰς ἀναιδεςέρας φλυαρίας, τὶ θαυμαςὸν λοιπὸν, ἂν εὑρίσκοντο ϗ μερικοὶ μεταξὺ τῶν παλαιῶν, οἵτινες ἐξέλαβον τὴν ψυχὴν ὡς ποιότητα ὁμοίαν τῦ σώματος, ϗ συναπολυμένην αὐτῷ; ὁ ἀριθμὸς ὅμως τῶν τοιάτων εἶναι σμικρότατος, παραβαλλόμενος μὲ τὰς πιςεύοντας τὴν ψυχὴν ὐσίαν διάφορον τῦ σώματος· Ἀλλ᾽ ὐδὲ εἶναι εὔκολον

(α) Ὁ Ἀχιλλεὺς υἱὸς ἦν Πηλέως ϗ Θέτιδος, εἷς τῶν ἐνδοξοτέρων Η᾽ρώων, ϗ ἐπίσημος διὰ τὰς ἐν τῷ Τρωϊκῷ πολέμῳ ἀνδραγαθίας τε.

(β) „ Πολλὰς δ᾽ ἰφθίμυς ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν
„ Η᾽ρώων· Αὐτὰς δ᾽ Ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν
„ Οἰωνοῖσί τε πᾶσι· Διὸς δ᾽ ἐτελείετο βυλή. Ἰλιάδ. ἀ.

(γ) Ὁ Πάτροκλος υἱὸς ἦν Μενοιτίε, εἷς τῶν ςρατευσάντων ἡγεμόνων κατὰ τῆς Τρωάδος, συγγενὴς ϗ πάνυ ἀγαπητὸς τῦ Ἀχιλλέως.

(δ) Ὁ Ὀδυσσεὺς υἱὸς ἦν Λαέρτε ϗ Ἀντικλείας, βασιλεὺς Ἰθάκης, ϗ εἷς τῶν ςρατευσάντων ἡγεμόνων κατὰ τῆς Τρωάδος.

λον νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ᾗ ἐκεῖνοι ὁπῶ τὴν ὠνόμαζον ἀέρα, φύσημα, κίνησιν, ᾗ πῦρ, τὴν ἐδογμάτιζαν ὑλικὴν, διότι μένει ἀναπόδεικτον, ἂν εἶχον τότε τὰς ἰδέας τῶν τοιούτων ὐσιῶν, καθὼς ἡμεῖς τὰς ἔχομεν τόγε νῦν ἔχον· ᾗ ἂν τὸ πῦρ, ὁ ἀὴρ, ἡ κίνησις, ἡ πνοὴ, ᾗ ἄλλα ὑποτίθενται παρ' ἡμῶν ὡς ὕλη λεπτὴ, φαίνεται ὅπι παρ' ἐκείνοις (μὴ ὄσα ὕλη, εἰμὴ ἡ γήϊνος), ὁ ἀὴρ, τὸ φύσημα, ἡ κίνησις, ᾗ τὰ τοιαῦτα, ἐνομίζοντο ὐσίαι ἄϋλοι, ὡς διαπερῶσαι τὴν ὕλην, ᾗ μεταβάλλεσαι αὐτὴν ἐξ ἑνὸς εἰς ἄλλο εἶδος, ὅθεν παρ' αὐτοῖς ᾗ αἱ συσατικαὶ δυνάμεις ἐνομίζοντο τοσαῦται ψυχαὶ κατὰ φαντασίαν ἐν τοῖς σώμασιν· Οἵοία δὲ ἦν ἡ γνώμη ἐκείνων, τῦτο εἶναι φανερὸν, ὅτι μεταξὺ τῶν Φιλοσόφων οἱ περισσότεροι ἐδογμάτιζον τὴν ψυχὴν τῆς ὕλης διάφορον.

Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὀλίγοι Ἐκκλησιασικοὶ πατέρες, οἱ λέγοντες, ὅτι οἱ Ἄγγελοι, ἐραθέντες τῶν θυγατέρων τῶν ἀνθρώπων, ἐκριμνίθησαν ἐκ τῦ Οὐρανῦ, δὲν ἤθελον διὰ τῦτο τὸς Ἀγγέλες σωματικὸς κατὰ φύσιν, ἀλλὰ μόνον ἱκανὸς τῇ ἐρᾷν, ὅτι εἶχον ἐπιθυμίας σαρκικὰς, ᾗ ὅτι ἔλαβον αὐτὰς τὰς γυναῖκας· ᾗ αὐτὸς ὁ χυδαῖος ςοχασμὸς ἐγεννήθη αὐτοῖς ἀπὸ τὴν κατὰ τὸ γράμμα ἐξήγησιν ἑνὸς ἐδαφίε τῆς Γενέσεως (α), ἐν ᾧ, ἀντὶ νὰ ἐννοήσωσι διὰ ὑιὸς τῦ θεῦ τὸς ἀπογόνυς τῦ Σήθ (πρὸς διάκρισιν τῶν ὑιῶν τῦ Κάϊν), ἐνόμισαν αὐτὸς τὸς Ἀγγέλες· Ἀλλ' ἐξηγῦντες τῦτο τὸ ἐδάφιον ὁ θεῖος Χρυσόςομος (β), ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὁ Θεοδώρητος (γ), ὁ Ὠριγένης (δ), ᾗ ἄλλοι, ἀποβάλλεσι τὸν ἄνωθεν ςοχασμὸν ὡς μάταιον, μυθώδη, ᾗ ἐναντίον τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς, ᾗ τῆς ἡσύχε ἀναπαύσεως ᾗ ἀϋλότητος τῶν Ἀγγέλων· Ὅθεν εἶναι μάταιον τὸ νὰ προβάλλωσιν οἱ ὑλισαὶ τὴν πτῶσιν τῶν Ἀγγέλων ὡς ἀπόδειξιν τῆς ὑλικῆς αὐτῶν φύσεως.

Τέλος πάντων, πῶς ἐτόλμησαν νὰ εἰσάξωσιν εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τῶν Ἐθνικῶν τὸς Ἀποςόλες ᾗ τὸς πρώτες Χρισιανὸς; ἀγνοῦσιν ἴσως, ὅτι τὸ καθ' αὐτὸ κήρυγμα τῶν μαθητῶν τῦ Σωτῆρος ἦν περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ψυχῆς ᾗ τῦ σώματος ᾗ τῆς ἀθανασίας αὐτῆς τῆς ψυχῆς; ἂν οἱ ὑλισαὶ ἀνεγίνωσκον τὰς ῥάξεις τῶν Ἀποςόλων, ἤθελον πληροφορηθῇ,

(α) Ἰδόντες δὲ οἱ ὑιοὶ τῦ θεῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων ὅτι εἰσὶ καλαὶ, ἔλαβον αὐτὰς εἰς γυναῖκας. Γενέσ. κεφ. β'.

(β) Οὗτος ἐγεννήθη εἰς Ἀντιόχειαν ὑπὸ Σεκούνδε ᾗ Ἀνθούσης τῶν εὐπατριδῶν κατὰ τὸ τμζ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ· Τὴν ἀρετὴν, ἐπίδοσιν, ᾗ ἁγιότητα αὐτῦ, ᾗ ὅσα περὶ αὐτῦ, πάντες οἴδασιν· Ἀνεκαύθη ἐν κυρίῳ κατὰ τὸ υζ'. ἔτος.

(γ) Οὗτος Σύρος ἦν τὸ γένος, Πατρὶς δὲ αὐτῦ ἡ Ἀντιόχεια· Ὠνομάθη Θεοδώρητος διὰ τὸ δῶρον αὐτὸν τῷ θεῷ ὑπὸ τῆς αὐτῦ μητρὸς προσενεχθῆναι, χειρας ὄσης· Ἤνθει κατὰ τὸ υνᾶ. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ· Ἐχρημάτισε δὲ διαβόητος διά τε τὴν ἀρετὴν αὐτῦ ᾗ πίδοσιν.

(δ) Οὗτος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τεχθεὶς κατὰ τὸ ρπς'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ πολὺς ἦν κατὰ τὴν σοφίαν, καθὼς τὰ συγγράμματα αὐτῦ τὸν ἀποδεικνύσιν· Ἀλλ' ἀπεσπίρτησε τῆς ἀληθείας δογματίσας τέλος κολάσεως· Ἔζη δὲ περὶ τὸ σλ'. ἔτος.

τὰς διωγμὰς

ὅτι αὐτὸ ἦν κυρίως ὅπερ ἐζήριζεν αὐτὲς εἰς τὸ νὰ ὑποφέρωσι τὰς καταδρομὰς, καθὼς καὶ μέχρι τῆς σήμερον αὐτὸ εἶναι, ὁπᾶ διαθέτει τὲς Χριζιανὲς νὰ ζῶσι καὶ νὰ ἀποθάνωσιν ἐναρέτως. Λοιπὸν, ἐν τίνι ζηρίζεται, ὅτι οἱ Δ'ωόζολοι, καὶ οἱ πρῶτοι Χριζιανοὶ, ἐνόμιζον τὸ Α'γιον Πνεῦμα βίαιον φύσημα, καὶ λεπτὸν πῦρ; μὲ τὸ νὰ ἐπερίγραψαν τὰ ἐξωτερικὰ εἴδη, ὁπᾶ συνέποντο εἰς τὴν κατάβασίν τε ἐπ' αὐτὲς; ὢ τὶ ὀρθὸν συμπέρασμα. Ε'τι καὶ τᾶτο ἐζὶ προφανὴς συκοφαντία, τὸ νὰ θέλωσι νὰ ἀποδείξωσιν ὑλοδόξες μερικὲς παλαιὲς συγγραφεῖς Ε'κκλησιαζικὲς διά τινας ὄρες ὁπᾶ συνέγραψαν περὶ ψυχῆς (κατὰ τὴν ἰδέαν ὅμως τινῶν Ε'θνικῶν, οἵτινες ὠνόμαζον ψυχὴν χωρὶς νὰ ἠξεύρωσι τὶ ἐφλυάρων). Μὲ ὅλον τᾶτο αὐτοὶ δὲν συγχέσιν ὅλως τὴν ψυχὴν μὲ τὸ σῶμα, καὶ ἀναμφιβόλως ἐπίζευον τὴν μέλλεσαν ζωὴν κατὰ τὴν τῆς Ε'κκλησίας παράδοσιν. Μόναι δὲ αἱ ἰδέαι τᾶ Τερτελιανᾶ ἐπ' αὐτῷ τῷ ἄρθρῳ εἰσὶ τοσᾶτον συγκεχυμέναι, ὥζε ἀδὲ αὐτὸς σχεδὸν τὰς καταλαμβάνει, μὲ ὅλον τᾶτο τελείως δὲν βοηθᾶσι τοῖς ὑλιζαῖς, διότι, ὅσον ὑποτίθησιν ὁ Τερτελιανὸς τὴν ψυχὴν ἐκτεταμένην εἰς ἅπαν τὸ σῶμα, ὁ αὐτὸς ἀποδεικνύει, ὅτι ἐζὶν ἀόρατος καὶ ἀθάνατος.

Τῇ ἀληθείᾳ οἱ ὑλομανεῖς ἔπεται νὰ εἶναι ἀναίθητοι, θέλοντες νὰ προζεφάψωσιν ὑλισμὸν εἰς τὲς Πατέρας τῆς ἐν Ε'λβίρᾳ Συνόδε (α), οἵτινες ἐμπόδισαν τὸ νὰ ἀνάπτωσι κηρία εἰς τὰ ἐν ταῖς Ε'κκλησίαις κοιμητήρια, βέβαια ὄχι διὰ ἄλλο, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ συγχίζηται ἡ προσοχὴ τῶν πιζῶν τῶν συναθροιζομένων εἰς προσευχὴν ἀπὸ τὰς χασμωδίας. Ο' δὲ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος, καὶ ὁ Α'γιος Αὐγεζῖνος, καὶ ὁ Α'γιος Εἰρηναῖος, ἔπρεπε τάχα νὰ κατακριθῶσιν ἀπὸ τὴν ς'. Οἰκεμενικὴν Σύνοδον, μὲ τὸ νὰ ἐπρόβαλον αὐτὴν τὴν βεβαίαν ἀλήθειαν; (ὅτι αἱ ψυχαὶ καὶ οἱ Α'γγελοι δὲν εἶναι ἐζίαι κατὰ φύσιν ἀθάνατοι, ἀλλὰ κατὰ θείαν χάριν). Καὶ ποῖος ἀμφιβάλλει, ὅτι ἡ ἀθανασία τῶν ψυχῶν καὶ τῶν Α'γγέλων ἐξήρτηται ἀπὸ μόνην τὴν θείαν βέλησιν; δικαίως λοιπὸν ἡ σύνοδος ἐπικύρωσε τὸ πρόβλημά των. ες 680

Αἱ τρεῖς μεγάλαι αἱρέσεις τῆς παλαιᾶς Φιλοσοφίας, ἤτοι ἡ Στωϊκὴ, ἡ Α'καδημιακὴ, καὶ ἡ Περιπατητικὴ, δὲν ἐξέκλιναν ἀπὸ τὸ σφάλμα τῶν ἄλλων, εἰμὴ διὰ νὰ κρημνιθῶσιν εἰς ἄλλο χείριζον. Ε'πειδὴ τὸ συμπέρασμα

(α) Οὐδένα τόπον εὑρίσκω μὲ τὸ ὄνομα τᾶτο Ε'λβίρα, ἀλλ' ἐν Αὐρηλίᾳ τῆς Γαλλίας εὗρον νὰ ἐσυγκροτήθησαν πέντε σύνοδοι. Η' ά. κατὰ τὸ φζ'. ἔτος ἀπὸ Χριζᾶ, διὰ προσαγῆς Κλοδοβαίε Βασιλέως τῶν Φράγκων, ἐξ ἧς ἐξετέθησαν κανόνες λά. εἰς ἀνανέωσιν τᾶ Ε'κκλησιαζικᾶ μαθήματος. Η' β'. κατὰ τὸ φλγ'. ὑπὸ Ε'πισκόπων λ'., οἵτινες ἐξέδωκαν κανόνας κβ'. περὶ τῶν κληρικῶν, περὶ συνοικεσίων, καὶ περὶ ἄλλων. Η' γ'. κατὰ τὸ φμ'. ἥτις τὰ παλαιὰ δόγματα βεβαιώσασα, ἐπρόθισε καὶ νέα τινὰ, καθὼς ἀπήτησαν οἱ καιροὶ καὶ αἱ περιζάσεις, ἧς σώζονται κανόνες λζ'. Η' δ'. κατὰ τὸ φμά. ἔτος, περὶ τῆς Ε'κκλησιαζικῆς καταζάσεως, καὶ ἐξέθετο κανόνας λή. Η' έ. κατὰ τὸ φοβ'. ἔτος, ὑπὸ ν'. Ε'πισκόπων, ἧς κανόνες κγ'., ἐξ ὧν ὁ ά. τὴν τᾶ Εὐτυχᾶς καὶ Νεζορίε αἵρεσιν καταδικάζει, οἱ δὲ λοιποὶ τὸ Ε'κκλησιαζικὸν μάθημα κρατύνεσι.

πέρασμα ὁπῶ ἔπεται ἐκ τῆς προτάσεώς των (τῶ ὅτι αἱ ψυχαὶ εἰσὶ μέρος τῆς θείας ὐσίας) ἀποδεικνύει, πόσον εἶναι ἀσεβὲς κ ἄτοπον τὸ τοιῦτον σύγημα· Διότι, ἂν αἱ ἡμέτεραι ψυχαὶ εἰσὶ μέρος τῆς θείας ὐσίας, ἔπεται νὰ συνίσανται ἀφ' ἑαυτῶν, κ ἑπομένως νὰ εἶναι ἄναρχοι κ ἀΐδιοι κατὰ φύσιν (ἰδὲ τὸ ἄτοπον)· κ ἂν τὰ ἡμῶν σώματα εἰσὶ ὡς τόσα ἀγγεῖα πλήρη τῆς θείας ὐσίας, ἥτις ἐνῶται ἄυθις μὲ τὴν θείαν ὐσίαν συνθλασθέντων τῶν ἀγγείων, ἔπεται ἕκαστος ἡμῶν νὰ εἶναι θεὸς (ἰδὲ τὸ ἀσεβές)· Ὅθεν μοὶ φαίνεται, ὅτι δὲν εἶναι τὶς ὁπῶ νὰ μὴν ἐννοῇ πόσον εἶναι χυδαῖον αὐτὸ τὸ σφάλμα.

Τὸ β'. (ὅτι ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς ςηρίζεται ἐπὶ τὸν ὀρθὸν λόγον) πρόδηλον, διότι, ἂν δὲν εἶναι ἄλλη μέλλουσα κ ἀΐδιος ζωή, ἡ γῆ ἐςὶν ἓν θέατρον θλιβερὸν, ἐν ᾧ κατεδικάσθημεν νὰ ζήσωμεν μίαν μόνην ςιγμὴν πρός τινα πενιχρὰν κ δυςυχῆ παράταξιν· Ὅθεν, ποῖος ςοχαζόμενος μόνον αὐτὸ, δὲν ἤθελε γνωρίσῃ, ὅτι ἐςὶ μέλλουσα ζωή; ὁ ἄπειρος κ δίκαιος θεὸς δὲν ἤθελε συγχωρήσῃ παντοτινὴν σύγχυσιν, ταλαιπωρίαν, κ ἀταξίαν εἰς τῶν χειρῶντα τὸ ποίημα· Ἐπὶ τούτῳ τῷ ςοχασμῷ θεμελιῶται τὸ δόγμα τῆς ἀναςάσεως, κ εἶναι τόσον παλαιὸν, κ τόσον ἐκτεταμένον, ὅσον ἐςὶ τὸ δόγμα τῆς θείας ὑπάρξεως.

Αἱ τιμαὶ, ὁπῶ ἔποιων ὅλα τὰ Ἔθνη πρὸς τοὺς νεκρούς των, τὰ ἐντάφια ὁπῶ ἀπέδιδον αὐτοῖς, αἱ θυσίαι κ δεήσεις ὁπῶ περὶ αὐτῶν ἐπρόσφερον, ἡ ἐπιμέλεια ὁπῶ εἶχον εἰς τὸ νὰ καλλωπίζωσι τοὺς τάφους των, τὶ ἐδήλου; βέβαια τὴν τελείαν πληροφορίαν ὁπῶ εἶχον, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα σώματα μέλλουσι ποτὲ νὰ ἀναςηθῶσι διὰ νὰ ζῶσιν ἀΐδιως ἑνωμένα μὲ τὰς ψυχάς των· Αἵτινες ψυχαὶ ἔτι κ εἰς ὅσον καιρὸν εἰσὶ κεχωρισμέναι ἀπὸ τὰ σώματά των, εἶναι δεκτικαὶ ποινῆς κ βραβείου (α). Διότι ἡ θεία ἐκείνη παντοδυναμία ὁπῶ ἐδυνήθη νὰ τὰς δημιουργήσῃ, ὁμοίως δύναται νὰ τὰς ἔχῃ κ δεκτικὰς ποινῆς κ βραβείου· Ἐκ τούτων λοιπὸν σαφῶς ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς δόγμα εἶναι τόσον παλαιὸν, ὅσον κ ὁ Κόσμος, ὅτι εἶναι σαφεςάτη ἀλήθεια, ἀποδεδειγμένη ἀπὸ τὰς δόξας τῶν Φιλοτόφων, τῶν Ποιητῶν, τῶν Ἱςορικῶν, κ τῶν Ἁγίων Πατέρων, κ ὅτι τὸ ἀσεβὲς σύγημα τῶν ἀπίςων ὑλομανῶν εἶναι χίμαιρα, τὴν ὁποίαν ἐφεῦρον, ὅπως μὴν ἔχοντες τὶ νὰ φοβηθῶσι, νὰ ἐκδίδωνται εἰς τὰς κακίας κ βδελυρὰς ἀσωτίας ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ ἀνερυθριάτως, κ χωρὶς ἔλεγχον συνειδήσεως.

Φέρονται

(α) Ἀναιρεῖται ἀρκετῶς αὐτὸ τὸ δυτικὸν δόγμα ἔμπροσθεν εἰς φύλ. 15.

Φέρονται ἄλλα ἐπιχειρήματα παρὰ τῶν ὑλομανῶν κατὰ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς.

Ἂν ὑποθέσωμεν (λέγουσιν οἱ ὑλομανεῖς) ὅτι εἶναι ἄϋλος ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ, ἔπεται νὰ εἶναι καὶ τελείως ἁπλῆ· Τότε δὲ δοθέντος (κατὰ τὸ δόγμα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Κικέρωνος, ἔτι καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον) αὐτὴ εἶναι θεός· Διότι, ὁποῖαι διακρίσεις ἤθελον εἰσηχθῇ μεταξὺ τῶν ἀΰλων οὐσιῶν, εἰσὶ φαντασιώδεις, ἀνύπαρκτοι, καὶ χωρὶς ὅλως βάσιν· Καὶ ἐπειδὴ ἡ ὕπαρξις τῶν ἀΰλων οὐσιῶν συνίσταται ἐν τῇ ἁπλότητι (ἥτις δὲν ἐπιδέχεται μᾶλλον καὶ ἧττον), καὶ ὅλα τὰ αὐτῶν συσατικὰ πρέπει νὰ εἶναι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ· Ἀλλ' ὅταν δοθῇ διάκρισις εἰς τὰ ἄϋλα, καὶ φανταζώμεν τὸ ἓν καθαρώτερον καὶ τελεώτερον τοῦ ἑτέρου, δίδεται μὲ ὀρθότερον λόγον διάκρισις εἰς τὴν ὕλην, νὰ μὴν εἶναι δηλαδὴ ὅλη χοντροειδεςάτη, ἀναίσθητος, καὶ τυφλὴ, καθὼς ἡμεῖς τὴν βλέπομεν· καὶ ἂν τὰ μᾶλλον ἁπλᾶ ἄϋλα ὑπάρχουσι κρείττονα τῶν ἧττον ἁπλῶν, δὲν εἶναι ἄτοπον τὸ νὰ εἴπωμεν, ὅτι καὶ ἓν μέρος ὕλης καθαρώτερον καὶ δραςικότερον (ὅπερ ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν) δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἀποτελέσματα ἀνεπίδεκτα τῇ γνωςῇ ἡμῖν ὕλῃ· Ἂν τινὰς ἐρωτήσῃ τοὺς Χριςιανοὺς, ποίας ἀποδείξεις ἔχουσι περὶ ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς, ἀποκρίνονται, ὅτι αὐτὴ ὅσα συνέπεια τοῦ νοὸς, ἐπειδὴ ὁ νοῦς δὲν δύναται νὰ συνέλθῃ τῇ ὕλῃ, ἀναγκαίως ἐςὶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ μία οὐσία ἄϋλος, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα ἐςὶν ὁ νοῦς, καὶ αὐτὴ ἡ οὐσία ὀνομάζεται ψυχή· Ἰδοὺ ἓν προφανὲς σόφισμα· Ὁ νοῦς, δι' ὃ συνίσταται ἡ ψυχὴ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνέλθῃ τῇ ὕλῃ, καὶ διατί; διότι (ἀποκρίνονται) εἶναι πνεῦμα· Ὥςε ἀπὸ τῆς φύσεως τοῦ νοὸς συμπεραίνουσι τὴν ὕπαρξιν τῆς ψυχῆς, καὶ ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τοιαύτη ἐςὶν ἡ φύσις τοῦ νοός· καὶ τοῦτο δὲν εἶναι κύκλος σοφισμάτων;

Ἔτι, τὸ ἐπιτήδευμα αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ νὰ ἐξουσιάζῃ τὰ ζωτικὰ πνεύματα, καὶ νὰ τὰ κινῇ εἰς τὸ νὰ ἐνεργῶσι τὰς ὑπηρεσίας τοῦ σώματος· Ἀλλ' αὐτὴν τὴν κίνησιν, ὁπῶ ἡ ψυχὴ κοινωνεῖ τοῖς ζωτικοῖς πνεύμασιν, ἐξ ἰδίας της φύσεως τὴν ἔχει; ἂν τοῦτο ἐςὶ, πρέπει νὰ ὑποπέσωμεν εἰς τὸ σύςημα τοῦ Πλάτωνος, συγχέοντες τὴν ψυχὴν μὲ τὸν θεόν· Εἰδὲ καὶ τὴν δέχεται ἀλλαχόθεν, τί χρησιμεύει ἡ ψυχὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον; ἡ ἀλλη αἰτία ὁπῶ κινεῖ τὴν ψυχὴν, δὲν δύναται νὰ κινήσῃ ἀμέσως τὸ σῶμα; ἤθελον εἰπῇ, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐδόθη τῷ ἀνθρώπῳ, ὅπως διὰ τῶν αὐτῆς ἐννοιῶν παρακινῆται ὁ θεὸς εἰς τὸ νὰ διορίζῃ τὰς κινήσεις τοῦ σώματος· Ἀλλὰ μένει πάντοτε ἡ αὐτὴ ἀπορία, διότι, τὰς ἐννοίας τῆς ψυχῆς ἢ τὰς διεγείρει ὁ θεὸς (καὶ τότε δοθέντος, πρέπει νὰ τρέχωμεν ἐπ' ἄπειρον διὰ νὰ εὕρωμεν εἰς τί χρησιμεύει ἡ ψυχὴ τῷ ἀνθρώπῳ)· Ἢ δύναται αὐτὴ νὰ τὰς ἐνεργήσῃ ἀμέσως, χωρὶς

νὰ

νὰ ἐξήρτηται ἐκ τῆς τοιαύτης βοηθείας, ϗ τοῦτο τὴν ἐξομοιοῖ ἀυθις μὲ τὸν θεὸν, ϗ τὴν δεικνύει ἀνεξάρτητον ἀυτοῦ.

Α"ν ὅμως ςέρξωμεν τὴν δύναμιν τοῦ ἐννοεῖν ἐν τῇ ὕλῃ, τρανότερον φαίνεται ἡ παντοδυναμία τοῦ θεοῦ· ϗ ὅςις τὸ ἀρνεῖται εἶναι ἀσεβὴς, διότι λαμβάνει τόλμην νὰ τὴν περιορίσῃ, ἀυτὴ γὰρ δύναται ὅ,τι ϗ βάλεται χωρὶς ἀντίςασιν ἢ ἀντιλογίαν· ϗ λοιπὸν δὲν εἶναι προφανὴς ἀσέβεια τὸ νὰ διϊσχυρίζωνται οἱ Χριςιανοὶ, ὅτι ὁ θεὸς δὲν ἐδύνατο νὰ δώσῃ αἴθησιν ϗ γνῶσιν τῇ ὕλῃ; ἂν ἀποκριθῶσιν, ὅτι ἡ ὕλη δὲν γνωρίζεται νὰ εἶναι δεκτικὴ τοῦ ἐννοεῖν, τοῦτο δὲν χρησιμεύει, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ δείξῃ τὴν ἄλογον ἀυτῶν ἀμάθειαν, διότι ὑςερῶσι τὸν Δημιουργὸν θεὸν ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργῆσαι ἓν μέρος ὕλης διαφόρου ἐκείνης ὁπῶ βλέπομεν, ϗ νὰ βάλῃ ἐν ἀυτῇ τὴν δύναμιν τοῦ ἐννοεῖν· Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἐν τῇ ὕλῃ δὲν φαίνεται, εἰμὴ ἔκτασις, δηλαδὴ μῆκος, πλάτος ϗ βάθος. Ἀλλ' ἴσως ἡμεῖς ἐξηκριβώσαμεν τὴν φύσιν, ϗ ὅλας τὰς ἰδιότητας τῆς ὕλης; ἀυτὴ δύναται νὰ ἔχῃ μυρίας ἄλλας ἀγνωρίσας ἡμῖν· Ὅθεν δίδεται εὐκολότατα, μία ἐκ τούτων νὰ εἶναι ϗ ἡ δύναμις τοῦ ἐννοεῖν· Α"ν δὲν καταλαμβάνεται ὅτι ἡ ὕλη εἶναι δεκτικὴ τοῦ ἐννοεῖν, καταλαμβάνεται ἴσως ὅτι εἶναι ἄλλη τις ὐσία ἐνωμένη μὲ τὴν ὕλην, ἔχουσα ϗ τὴν δύναμιν τοῦ ἐννοεῖν; λοιπὸν, τὸ νὰ τεθῇ ἐν τῇ ὕλῃ μία ἰδιότης ἀγνώριςος, ἢ νὰ τεθῇ μία ὐσία ἀγνώριςος ἑνωμένη μὲ τὴν ὕλην, ἀμφότερα εἰσὶν ἀκατάληπτα, μὲ ἀυτὴν ὅμως τὴν διαφοράν, ςέργοντες δηλαδὴ τὸ ἐννοεῖν ἐν τῇ ὕλῃ, δὲν ἐκπίπτομεν τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ϗ γνωρίζεται τρανότερον ἡ παντοδυναμία τοῦ θεοῦ· Ἐξ ἐναντίας δὲ, ὑποτιθέντες ψυχὴν ἄϋλον ϗ ἀθάνατον, ςηρίζεται ἓν σαθρὸν δόγμα, συγχέεται ἡ πίςις, ϗ χωρὶς αἰτίαν ἀνησυχεῖ ϗ δυσφημεῖται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς.

Καταβάλλονται τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ὑλομανῶν, ϗ ἀποδεικνύεται διὰ σαφεςάτων ἀποδείξεων ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς.

Πῶς; εἰς μίαν ὐσίαν διὰ νὰ εἶναι θεὸς δὲν χρειάζεται ἄλλο, εἰμὴ ἡ ἁπλότης; μία ὐσία, μὴ ἔχουσα ἔκτασιν ϗ διαίρεσιν, ἕπεται ἐκ τούτου νὰ εἶναι αὐτὸ τὸ ἄπειρον ὄν, ϗ ἡ ὑπερτάτη τελειότης; ἄπαγε· Αἱ νοεραὶ ὐσίαι διακρίνονται ἐκ τῆς ἀυτῶν ἁπλότητος καθὸ διάφοροι τῶν σωμάτων· Ἀλλὰ κατὰ πόσους ἄλλους βαθμοὺς διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων; μόνος ὁ θεὸς ἐςὶν ὃν αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ, ϗ ἑπομένως ἀυτὴ ἡ παντελειότης· Τὰ δὲ ἄλλα ὄντα ἐδημιουργήθησαν ἅπαντα ἐξ αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν βαθμὸν τῆς τελειότητος, ὁπῶ ἤρεσεν αὐτῷ· Ἡ ἁπλότης εἶναι μὲν ἰδία τῶν νοερῶν ὐσιῶν, ἀχὶ δὲ ὅλη ἡ ὕπαρξις αὐτῶν, κατὰ τὸν τρόπον ὁπῶ ϗ ἡ ἔκτασις εἶναι ἰδία τῶν σωμάτων, δὲν διορίζει ὅμως ὅλην τὴν φύσιν αὐτῶν· Μία ὐσία ἁπλῆ δύναται νὰ εἶναι μᾶλλον καὶ ἧττον τελεία ὡς πρὸς τὸ ἄπειρον· Διότι πᾶσα αἴθησις, πᾶσα γνῶσις, πᾶσα ἐπιθυμία, πᾶσα ἄρνησις, πᾶσα

βεβαίωσις.

βεβαίωσις, πᾶσα ὑποψία, εἰσὶν ἀσίαι ἁπλαῖ, ἀλλὰ πόσας βαθμὸς τελειότητος ἐπιδέχονται; οἱ ὑλισαὶ εὐκόλως δύνανται νὰ δώσωσι διαφορὰς εἰς τὴν ὕλην, καὶ νὰ πιςεύσωσιν ὅτι δὲν εἶναι ὅλη ἕτω χοντροειδεςάτη καθὼς παρ' ἡμῖν φαίνεται· Μὲ ὅλον τοῦτο ἡ πλέον καθαρὰ, ἡ πλέον λεπτὴ, καὶ ἡ πλέον εὔςροφος ὕλη ἐςὶ πάντοτε ὕλη ἔχουσα ἔκτασιν, τριχῆ διαςατὴ, καὶ διαιρετή· Αὕτη δύναται νὰ εἶναι πλέον εὐκίνητος, καὶ προσφυεςέρα εἰς τὸ νὰ λάβῃ εἶδος, ἀλλὰ δὲν δύναται ποτὲ νὰ εἶναι ἓν μέρος ὕλης, ὁπῶ νὰ ἐννοῇ, νὰ γνωρίζῃ, νὰ θέλῃ, καὶ παρ' ἡμῖν νὰ εἶναι ἄγνωςον.

Ὅςις προσεκτικῶς θελήσῃ νὰ ἐξετάσῃ τὰς ἐν ἑαυτῷ ἰδιότητας καὶ ἐνεργείας, καὶ νὰ τὰς παραβάλῃ, μὴ εὑρίσκων τι κοινὸν μεταξὺ τούτων καὶ ἐκείνων, ἀναγκαίως πρέπει νὰ συμπεράνῃ, ὅτι δὲν ἀνήκουσιν ἅπασαι ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ὐσίᾳ, καὶ ἑπομένως θέλει γνωρίσει, ὅτι αὐτὸς ἐςὶ σύνθετος ἐκ δύω ὐσιῶν· Ἀνακρίνων δὲ μᾶλλον τὴν φύσιν αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἰδιοτήτων τῶν ὕτως ἐναντίων, θέλει καταπειθῇ, ὅτι τινὲς αὐτῶν, ὅσαι ἁπλαὶ καὶ ἀδιαίρετοι, πρέπει νὰ ἀποδοθῶσιν ἐν μιᾷ ὐσίᾳ ἁπλῇ καὶ ἀδιαιρέτῳ, καὶ αὕτη ἐςὶν ἐκείνη, ἥτις ὀνομάζεται ψυχή· Λοιπὸν, πῦ ἐςὶν ἐνταῦθα ὁ κύκλος τῶν σοφισμάτων; ἀδίκως ἐκατηγόρουν οἱ ἀσεβεῖς, ἔτι καὶ ἂν ἐσυμπεραίνετο ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς ἡ φύσις τοῦ νοὸς, διότι ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἰδέαν τῆς ἀπείρου σοφίας, ὁπῶ δύναται τὸ πᾶν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ φύσις τοῦ νοὸς πολλὰ καλὰ δύναται νὰ συμπερανθῇ ἀπὸ τὴν ὕπαρξιν τῆς ψυχῆς, ὡσαύτως καὶ ἡ ὕπαρξις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ αὐτοῦ νοός.

Ποία δὲ ψυχὴ (ἐξαιροῦντες ἴσως τὴν τοῦ Πλάτωνος) ἐνομίσθη ποτὲ ἀνεξάρτητος τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν τῷ ἐννοεῖν, ἢ ἐν τῷ κινεῖν τὰ ζωτικὰ πνεύματα; ἀπὸ τὴν κίνησιν ὁπῶ ἐνεργεῖ ἡ ψυχὴ εἰς τὸ σῶμα, φαίνεται, ὅτι ἔχει ἐξουσίαν νὰ διορίσῃ τὴν κίνησιν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νὰ τὸ κινῇ, χωρὶς νὰ ἠξεύρωμεν πόθεν κατάγονται καὶ πόθεν γίνονται αἱ κινήσεις ὁπῶ αὐτὴ διορίζει, φαίνεται ὅτι βοηθεῖται ὑπό τινος ἀνωτέρας αἰτίας (ἥτις γινώσκει τὸ παρ' ἡμῖν ἀγνοούμενον), τῆς ὁποίας ἡ θέλησις ἑρμοσμένη ὡρὸς τὴν ἡμετέραν δίδει τῷ σώματι τὰς προσβολὰς ἐκείνας, ὁπῶ ἡμεῖς δὲν καταλαμβάνομεν· Ὑποκείμεθα λοιπὸν εἰς τὰς νόμους μιᾶς αἰτίας, ἥτις διὰ τῶν ἡμετέρων σοχασμῶν ἐπιτίθησιν ὁρισμὸν τινὰ τοῖς ἐν ἡμῖν ὀργάνοις, διὸ, εἰς τὸ πρῶτον νεῦμα τοῦ τῆς ψυχῆς βουλήματος, ἀνταποκρίνονται ἀμέσως αἱ ἐνέργειαι τοῦ σώματος.

Δὲν χρειάζεται νὰ τρέξωμεν ἐπ' ἄπειρον διὰ νὰ εὕρωμεν κατὰ τὶ χρησιμεύει ἡ ψυχὴ τῷ ἀνθρώπῳ· Ἀρκεῖ νὰ σοχασθῶμεν τὰς ἰδιότητας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ τὰς τούτων ἐνεργείας· Λοιπὸν, ἡ ψυχὴ χρησιμεύει τῷ ἀνθρώπῳ, καθότι ἄνευ ταύτης αὐτὸς ἦν ἁπλῶς πτῶμα· Χρησιμεύει, καθότι οἱ σοχασμοὶ αὐτῆς εἰσὶν αἰτίαι τῶν κινήσεων τοῦ σώματος, καὶ καθότι αἱ κινήσεις τοῦ σώματος εἰσὶν αἰτίαι τῶν σοχασμῶν τῆς ψυχῆς· Διότι ἡ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἕνωσις δὲν συνίσταται εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἀνταπόκρισιν· καὶ τέλος πάντων, χρησιμεύει, καθότι διὰ

τῆς

τῆς ἑνώσεως αὐτῆς μετὰ τοῦ σώματος, δέχεται ὁ ἄνθρωπος τὰς προσβολὰς ὅλων τῶν ὑποκειμένων ὑπὸ συνθέτους τὸ πᾶν, ᾧ αὐτῷ δύναται ᾧ πρέπει νὰ ὑμνῇ ᾧ νὰ δοξάζῃ δι' αὐτῶν τὴν παντοδυναμίαν ᾧ μεγαλοπρέπειαν τοῦ Δημιουργοῦ αὐτῆς θεοῦ.

Ἡμεῖς πιστεύομεν ἀδιακρίτως τὴν παντοδυναμίαν τοῦ θεοῦ ᾧ ἂν τὴν ἐπίστευον ᾧ οἱ ὑλολάτραι, δὲν ἀρνοῦντο, ὅτι ἦν τόσον εὔκολον εἰς τὸν θεὸν νὰ δημιουργήσῃ ψυχήν, ὁποίαν δοξάζομεν ἡμεῖς τὴν ἀνθρωπίνην, ὅσον ἦν εὔκολον πρὸς αὐτὸν νὰ δώσῃ τὸ ἐννοεῖν ἐν τῇ ὕλῃ, καθὼς αὐτοὶ φαντάζονται· Ἡμεῖς ἔχομεν πρὸς ἀπόδειξιν ὅλον τὸ φῶς τὸ ἀνῆκον τῇ ἀληθείᾳ, δηλαδὴ τὴν ἐσωτερικὴν αἴσθησιν, τὰς καθαρὰς ᾧ τῶν ἄλλων διακεχριμένας ἰδέας, ᾧ τὰς παραδόσεις· Ἐκεῖνο ὁποῦ ἐν ἡμῖν ἐννοεῖ, τὸ αἰσθανόμεθα ὑπάρχον, τὸ αἰσθανόμεθα ἓν μονώτατον, ᾧ διάφορον παντὸς ἄλλου πράγματος, εἰδικώτατον τοῦ σώματος, ᾧ διοικοῦν αὐτὸ ᾧ ὅλα τὰ μέρη του συνεχῶς ὡς ἴδιόν του βασίλειον· Τοῦτο δὲν δύναται νὰ τὸ ἀρνηθῇ ὅσις προσέχει εἰς ἃ συμβαίνουσιν αὐτῷ· Αἱ ἰδέαι ὁποῦ ἔχομεν περὶ τῆς ὕλης, ᾧ αἱ ἰδέαι ὁποῦ ἔχομεν περὶ τῆς νοερᾶς οὐσίας, εἰσάγουσιν ἡμῖν ὅλην τὴν ἐπιθυμητὴν ἀλήθειαν· Πῶς θέλομεν ἡμεῖς τὴν ὕλην; βέβαια οὐσίαν ἔχουσαν ἔκτασιν, διαιρετὴν, δεκτικὴν κινήσεως, ἡρεμίας, ᾧ εἴδους, ᾧ ἀδύνατον κινηθῆναι αὐτὴν ἀφ' ἑαυτῆς· Πῶς θέλομεν τὴν νοερὰν οὐσίαν; βέβαια ἁπλῆν, αἰσθανομένην τὴν ἑαυτῆς ὕπαρξιν, δεκτικὴν ἡδονῆς ᾧ πόνου, ἀρκετὴν νὰ φαντάζεται, νὰ ἀγαπᾷ, νὰ διακρίνῃ τὸ ἀληθὲς τοῦ ψεύδους, νὰ παραβάλλῃ τὰς ἐνεργείας της, νὰ κρίνῃ, νὰ διευθύνῃ, νὰ ἐπιθυμῇ, νὰ ἐχάζεται, νὰ θέλῃ, νὰ ἀποφασίζῃ, ᾧ νὰ ἐκλέγῃ· Λοιπὸν τί κοινὸν ἔχουσιν αὐταὶ αἱ δύω οὐσίαι; ἓν μέρος τῆς ὕλης, ὅσον λεπτὸν ᾧ καθαρὸν, μὴ αἰσθανόμενον τὴν ἑαυτοῦ ὕπαρξιν, δὲν εἶναι δυνατὸν οὐδὲ νὰ ἐννοήσῃ· Ὅθεν, γίνεται ὕβρις τῇ θείᾳ παντοδυναμίᾳ ἐκ τοῦ νὰ θέλωμεν, ὅτι ἠδύνατο δημιουργῆσαι ὕλην νοητικὴν, ὡσὰν ἐκ τοῦ νὰ φρονῶμεν, ὅτι ἠδύνατο ποιῆσαι ἕνα κυκλον τετράγωνον, ὅσις, κύκλος ὢν δὲν εἶναι πλέον τετράγωνον, ἢ ὂν τετράγωνον δὲν εἶναι πλέον κύκλος· Τέλος πάντων ἔχομεν τὴν παράδοσιν τῆς Γραφῆς· Δύνανται οἱ ὑλισταὶ, ἀναγινώσκοντες εἰς τὴν Γένεσιν τὸ περὶ πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀρνηθῶσι τὴν τῆς ψυχῆς αὐλότητα; ἂν ὁ πλάσης τοῦ ἀνθρώπου ἐκ ἔσιν ὑλικὸς, τὸ ἐμφύσημα αὐτοῦ πρὸς τὸ ἐμψυχῶσαι τὸν ἄνθρωπον, ᾧ ποιῆσαι κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ᾧ ὁμοίωσιν ἔπεται νὰ εἶναι ὑλικόν;

Θέλοντες οἱ ὑλολάτραι τὸ ἐννοεῖν ἐν τῇ ὕλῃ, βέβαια ὀνειρεύονται ἔξυπνοι· Διότι, ἐξ ἑνὸς μέρους φαίνεται ὅτι ἡ ὕλη ἀνάγεται εἰς τὸ σχῆμα, εἰς τὴν ἐλαστικὴν δύναμιν, ᾧ εἰς τὴν κίνησιν· Ἐκ τοῦ ἑτέρου φαίνεται, ὅτι τὸ ἐννοεῖν δὲν δύναται νὰ εἶναι οὔτε σχῆμα, οὔτε δύναμις ἐλαστικὴ, οὔτε κίνησις, ἀλλ' οὐδὲ ἀποτέλεσμα τούτων· Τὸ ἐννοεῖν ἐστὶν ἀδιαίρετον, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἥμισυ μιᾶς βεβαιώσεως, μιᾶς ἀρνήσεως, ᾧ ἑνὸς

λόγου·

λόγε· Ἀλλ' ἡ ὕλη ἀναγκαίως ἐςὶ διαιρετὴ, ὥςε ὅσον μικρὸν φανταθῶμεν ἓν μέρος ταύτης, δυνάμεθα νὰ ςοχαθῶμεν ϗ ἕτερον τέτε μικρότερον (τὸ γὰρ ποσὸν ἐς ἄπειρον διαιρετόν)· Ὡσαύτως ϗ πᾶν τὸ ἀνῆκον τῇ ὕλῃ ἀναγκαίως ἐςὶ διαιρετόν· Τὸ ἐννοεῖν δὲ ἔχει ἔκτασιν, διότι, εἰ ἐκτεταμένον ἦν, εἶεν ἂν ϗ ἐσχηματισμένον, ϗ ἑπομένως ὁρατόν· Ἡ δὲ ὕλη ἀναγκαίως ἐςὶν ἐκτεταμένη ϗ ἐσχηματισμένη, ϗ πάντα τὰ πρὸς αὐτὴν ἀναγόμενα μετέχεσι τῆς αὐτῆς ἐκτάσεως ϗ σχήματος· Λοιπὸν, τὸ ἐννοεῖν μὴ ἀναγόμενον τῇ ὕλῃ, ἐςὶ σαφεςάτη ἀπόδειξις τῆς ἀϋλότητος τῆς ψυχῆς· Ὅθεν, τέτων ὕτως ἐχόντων, ἂν δὲν καταλαμβάνωμεν τὴν νοερὰν ἐσίαν ἑνωμένην τῷ σώματι, ἕπεται νὰ εἴμεθα ἄφρονες, ὡσὰν ὁπᾶ ἐκ τῶν εἰρημένων τόσον καλῶς τὴν πληροφορέμεθα ὡσὰν ϗ νὰ τὴν ἐβλέπομεν· Λοιπὸν ὅσον ὑβρίζεται ἡ θεία παντοδυναμία, περιοριζομένη εἰς μόνην τὴν δημιεργίαν τῆς ὕλης, τόσον τιμᾶται ϗ δοξάζεται, φρονᾶντες αὐτὴν ποιητικὴν ἐσιῶν διαφόρων, ϗ τελεωτέρων τῆς ὕλης·

Ἐκτίθενται ἅπασαι αἱ δυνάμεις τῶν Ὑλιςῶν πρὸς ἀναίρεσιν τᾶ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ϗ μελλέσης ζωῆς δόγματος.

Μέχρι τᾶδε οἱ δυσσεβεῖς ὑλολάτραι ἐκ ἐξέθεντο ὅλα των· τὰ ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ϗ τῆς ἀϊδίε ζωῆς· Ὅθεν δοκιμάζοντες τανῦν νὰ ἀνατρέψωσιν ὁλοτελῶς τᾶτο τὸ δόγμα, λέγεσι· Πόθεν ἀποδεικνύεται ἡ ὕπαρξις τῆς ψυχῆς αὐτῆς τῆς ἀϋλε ϗ ἀθανάτε; διὰ τῆς ἀνάγκης τῶν τιμωριῶν τῶν διορισθέντων παρὰ θεᾶ τοῖς ἁμαρτωλοῖς, ϗ διὰ τῶν βραβείων τῶν προητοιμασμένων τοῖς δικαίοις ἐν τῇ μελλέσῃ ζωῇ (ὕτως ἀποκρίνονται οἱ προσάται τέτε τᾶ δόγματος)· Ὑμεῖς λοιπὸν ἀποδεικνύετε τὴν ἀϋλότητα ϗ ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς διὰ τῆς ἀνάγκης τῆς μελλέσης ζωῆς, ὅπε ὁ ἄνθρωπος μέλλει ἢ νὰ τιμωρηθῇ ἢ νὰ βραβευθῇ· Ἔπειτα ἀποδεικνύετε τὴν ἀνάγκην τῆς μελλέσης ζωῆς διὰ τῆς ἀϋλότητος ϗ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς· ϗ ἠκέσθη ποτὲ ἄλλη γελοιοδεςέρα πρότασις, ϗ σόφισμα προφανέςερον τέτε;

Ἐν τίνι πρέπει ὁ θεὸς νὰ ἐνεργήσῃ τὰς παιδείας ϗ τὰ βραβεῖα ὁπᾶ φαντάζεσθε; βέβαια πρὸς τὸν ἄνθρωπον· ϗ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἔπραξε τὸ κακὸν ἢ τὸ καλὸν, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ τιμωρηθῇ ἢ νὰ βραβευθῇ· Ὅσις γὰρ τιμωρεῖ ἢ βραβεύει μόνον τὸ ἓν μέρος τᾶ ἀνθρώπε, βέβαια εἶναι ἄδικος· Διότι ὁ ἄνθρωπος ὅλος σῶος ὢν ὁ πράξας τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν, πρέπει ϗ ὅλος σῶος νὰ λάβῃ ἢ τὸ βραβεῖον τῶν ἀρετῶντε, ἢ τὴν παι-

δείαν

δείαν τῶν ἁμαρτιῶν τε· καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἐςὶ σύνθετος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἂν ὁ Θεὸς μέλλει νὰ τιμωρήσῃ, ἢ νὰ βραβεύσῃ, πρέπει βέβαια τὴν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι· Ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα ἐγκαταλελειμμένον ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἐςὶν οὐχὶ μόνον ἀνεπίδεκτον, ἀλλὰ καὶ ἀνάξιον βραβείε ἢ τιμωρίας· Ἡ δὲ ψυχὴ, χωριζομένη ἐκ τῶ σώματος, δὲν εἶναι πλέον αὐτὴ ὅλος ὁ ἄνθρωπος, ὅθεν ὄτε εἶναι δίκαιον νὰ λάβῃ τὰς τιμωρίας, ἢ τὰ βραβεῖα τὰ ἀνήκοντα ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσιν· Διὰ νὰ ἀποφύγωσι δὲ αὐτὸν τὸν ἔλεγχον οἱ παλαιοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐδογμάτισαν τὴν ἀνάςασιν τῶν νεκρῶν (α) προσιθέντες, ὅτι ὁ Θεὸς προσμένει ἡμέραν τινὰ παγκοσμίε κρίσεως διὰ νὰ τιμωρήσῃ ἢ νὰ βραβεύσῃ τὴν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι.

Τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς εἰ καὶ τὴν ἐδέχθησαν πολλοὶ, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τὴν ἀπέβαλον (β)· Ὥςε οἱ ἄνθρωποι ἦσαν καὶ εἶναι μέχρι τοῦ νῦν διηρημένοι περὶ ταύτης τῆς διαφορᾶς· Ὅθεν εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῶν πρώτων ἀνθίσταται ἡ ἀποβολὴ τε Ἐπικέρε καὶ τε Λε-

(α) Βέβαια ἀναςήσονται οἱ νεκροί· καὶ τέτο τὸ δόγμα ςηρίζεται ἐπ' αὐτῇ τῇ ἀπείρῳ δικαιοσύνῃ τε παναγάθε Θεε· Διότι, ἀνηκάσης ἀνταποδόσεως τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις, ποῖον ἔργον δύναται νὰ ἐκτελίσῃ ἡ ψυχὴ ἄνευ τῆς συνεργείας τε σώματος; τρέχεσιν οἱ Ἀπόςολοι εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκεμένης νὰ κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον, ποῖον κοπιάνεται τὰς κόπες; τὸ σῶμα· Δίδονται οἱ Μάρτυρες εἰς τὰ βασανιςήρια διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίςεως, ποῖον ὑποφέρει τὰς πόνες; τὸ σῶμα· Ἀγωνίζονται οἱ ὅσιοι Ἀσκηταὶ εἰς τὰς σκληραγωγίας, ποῖον ὑποφέρει τὰς θλίψεις; τὸ σῶμα· Ἡ ψυχὴ μόνον ἀποφασίζει, ἀλλὰ τὸ σῶμα κοπιάζει· Ἂν τὸ σῶμα δὲν ἐδέλευεν εἰς τὰς θελήσεις τῆς ψυχῆς, ἐδένα ἤθελεν ἔχῃ ἡ πίςις τε Χριςε νὰ τὴν ὑπερασπίζεται εἰς τὰ Κριτήρια τῶν Τυράννων, ἢ μὲ παντοτινὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς τε νὰ ἀγωνίζεται εἰς τὴν περίωσίν της· Ἀναγκαίως πρέπει ἡ ψυχὴ νὰ ἀγαπᾷ τὸ σῶμά της, ἐκ τῶ ὁποίε λαμβάνει τόσας σωτηριώδεις πρὸς αὐτὴν ἐκδελεύσεις· Τέτε χάριν φθάνει εἰς τόσον σύνδεσμον μὲ αὐτὸ, ὥςε ὐδὲν φοβεῖται ἐν τῷ Κόσμῳ, εἰμὴ τὴν ζημίαν τε σώματός της, ὄτε ἄλλο τι ἐπιθυμεῖ, εἰμὴ τὴν αὐτε εὐτυχίαν· Λοιπὸν πῶς δύναται νὰ τὸ ὑποτάξῃ εἰς τόσας δυσκόλες θλίψεις καὶ εἰς τόσα ἐδυνηρὰ βασανιςήρια, εἰς ἃ τὸ ὑποχρεώνει ἡ πίςις, ἂν δὲν ἐγνώριζεν, ὅτι ἀποταμιεύονται αὐτῷ ἀμοιβαὶ κόπων τε; δικαίως ἔν ὁ παγάθος Θεὸς ἀποφάσισε νὰ ἀναμείνῃ καὶ τὸ σῶμα σὺν τῇ ψυχῇ ἐν τῇ κοινῇ ἀναςάσει, ὡς συνεργάτην, καὶ σύντροφον αὐτῆς τῆς ψυχῆς.

(β) Ὅταν λέγωσιν οἱ δυσσεβεῖς, ὅτι ἔλαβε καὶ ἔχει πολλὲς ὀπαδὲς αὕτη ἡ βεβακχευμένη καὶ ἀφροδισιάζεσα διδασκαλία, ὁμοιάζεσι τὴν ἀχρειεσάτην ἐκείνην πόρνην Καλιςὼ, ἥτις εἶπε πρὸς τὸν Σωκράτην· „Σὺ μὲν ὐδένα τῶν ἐμῶν ὀπαδῶν δύνῃ ἀσποσπάσαι, „ἐγὼ δὲ ἐὰν βάλομαι τὲς σὲς πάντας· ὁ δὲ πρὸς αὐτήν· „Σὺ μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν „κατάντη αὐτὲς πάντας ἄγεις, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἥκειν βιάζομαι· (Αἰλιανὸς ποικίλ. Ἱςορ. βιβλ. ιϛ'.) τὶ αἰσχύνη περὸς ἄνδρας ἐπαγγελομένες Φιλοσόφες νὰ διδάσκωσι γυμνὴν τὴν κακίαν, νὰ φαίνωνται ἄνδρες, καὶ νὰ εἶναι Καλιγοὶ ἀσελγέςαται.

κρετζίε (α), αἱ ὁμιλίαι τοῦ Καίσαρος (β) πρὸς ὅλην τὴν Σύκλητον, αἱ ἐκφράσεις ὅλων ἀδιαφόρως τῶν Γ'σορικῶν περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, αἱ ἀμφιβολίαι τοῦ Καίσαρος, τοῦ Σένεκα, καὶ τοῦ Πλινίε (γ)· τζίε

(α) Ὁ Λεκρέτζιος ἦν ποιητὴς Ρ'ωμάνος, ἐγεννήθη κατὰ τὸ ϛμή. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμε, ἐν δὲ τῷ μδ. ἔτει τῆς αὐτῆ ἡλικίας ἐφονεύθη ἀφ' ἑαυτῆ· Ε'σύνθεσεν ἓξ βιβλία περὶ τῆς τῶν ὄντων φύσεως, διεξηγῶν ἐν τέτοις τὸ δόγμα τῆ Ε'πικέρε· Οὐδεὶς ἐσάθη πώποτε τολμηρότερος τέτε εἰς τὸ νὰ ἀρνηθῇ τὴν θείαν πρόνοιαν, ἔτε νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ θεῆ μὲ περισσοτέραν ἀναισχυντίαν· Αὐτὸς ἐγκωμιάζων εἰς τὰ συγγράμματά τε τὸν Διδάσκαλόν τε Ε'πίκερον λέγει περὶ αὐτῆ· „ Εὑρισκόμενον τὸ ἀν-„ θρώπινον γένος δεδελωμένον ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς θρησκείας, εἷς θνητὸς γεννηθεὶς „ ἐν τῇ Ε'λλάδι ἐτόλμησε νὰ ἐγείρῃ τὰ ὅπλα ἐναντίον αὐτῆς τῆς πλάνης χωρὶς νὰ „ φοβηθῇ ἔτε τὴν δύναμιν τῶν θεῶν ἔτε τὲς κεραυνές των· ἢ ἔτω διαλύων τὰ σφιγ-„ τὰ δεσμὰ τῆς φύσεως, διῆλθε τὰ ἀπόκρυφα ταύτης μυςήρια· (Βέβαια τοιέτε δένδρε τοιῆτος ὁ καρπὸς, ἢ τῆς μανίας εἰς ἣν κατήντησε, τοιαῦτα τὰ γνωρίσματα ἢ ἀποτελέσματα.)

(β) Οὗτος ὁ Καῖσαρ ἦν ὁ Γ'άλιος, ὅσις ἔζη κατὰ τὸ μζ. ἔτος πρὸ Χριςῆ· Ἦν εὔγλωττος, ἢ ἤθελε νὰ νικᾷ περισσότερον διὰ τῆς γλώττης, ἢ διὰ τῶν ὅπλων, ἀνασκευάζων ἢ κατασκευάζων ἀδιαφόρως πᾶσαν ὑπόθεσιν, μὴ ἀποβλέπων εἰς ἄλλο, εἰμὴ πρὸς δεῖξιν τῆς εὐγλωττίας τε, δι' ἧς ἤλπιζε τὸ τέλος τῶν σκοπῶν τε.

(γ) Οὗτος ἐλέγετο Πλίνιος ὁ Γέρων (πρὸς διάκρισιν τῆ νέε Πλινίε, περὶ ἧ ἐρῆμεν ἔμπροσθεν)· Ἐγεννήθη εἰς τὴν Οὐϊρώνην πόλιν τῆς Γ'αλίας, ἢ ἔζη ἐπὶ Οὐεσπεσιανῆ ἢ Τίτε τῆ υἱῆτε, ἤτοι κατὰ τὸ ὁ. ἔτος ἀπὸ Χριςῆ· Ἦν φυσιολόγος, συνέγραψε μίαν ἀριθμὸν βιβλίων, ἐξ ὧν μόλις ἔχομεν τὴν φυσικήν τε Γ'σορίαν διηρημένην εἰς λ'. βιβλία, ἐν ᾗ ὁμιλεῖ περὶ Α'ςέρων, περὶ Πλανήτων, περὶ Χαλάζης, περὶ Α'νέμων, περὶ ὑετῶν, περὶ δένδρων, περὶ φυτῶν, περὶ ἀνθέων, περὶ μετάλλων, ἢ περὶ παντὸς εἴδες ζώων, χερσαίων, θαλασσίων, ἢ πτηνῶν· Περιγράφει τόπες ἢ χώρας, ἔτε ἀφίησι τὶ μέρος τῆς φύσεως ἢ τῆς τέχνης ἀνεξέταςον· Διὰ νὰ συνθέσῃ τέτο τὸ σύγγραμμα, ἀνέγνωσε σχεδὸν δύω χιλιάδες βιβλία· Εὑρίσκονται ὅμως ἐν αὐτῷ πολλὰ σφάλματα· Αἱ γνῶμαί τε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖςον μεγαλύνονται, ἢ ἐξέρχονται τῶν ὅρων τῆς ἀληθείας, ἢ ἑπομένως εἰσὶ ψευδεῖς ἢ φλυαρίας πλήρεις· Ἐκτίθημι ἐνταῦθα μίαν πρὸς διάκρισιν· „ Δικαίως (λέγει αὐτὸς εἰρωνικῶς) ἀποδίδεται τῷ ἀν-„ θρώπῳ ὁ ἀνώτερος βαθμὸς μεταξὺ ὅλων τῶν ποιημάτων, διότι αὐτὰ φαίνεται να' „ ἔγιναν ἀπὸ τὴν φύσιν πρὸς ὑπηρεσίαν τῆ ἀνθρώπε· Ἀλλ' ἡ ἰδία φύσις τὸν ὑπο-„ χρεώνει νὰ ἀποκτήσῃ ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα μὲ ὑπερβολικὴν τιμήν, ὥςε δὲν ἠ-„ ξέρω ἂν πρέπῃ νὰ τὴν ὀνομάσωμεν μητέρα συγκαταβατικήν, ἢ σκληρὰν μητρυιάν· „ Ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα γεννῶνται ὁπωσῆν σκεπασμένα, ἢ μόνος ὁ ἄνθρωπος ἔχει „ ἀνάγκην ἐξωτερικῆς βοηθείας πρὸς σκέπην τε· Γεννᾶται γυμνὸς ἐπὶ τῆς γῆς, ἥτις „ εἶναι γυμνὴ ὡς αὐτός· Τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς ζωῆς τε ἐςὶν ὁ κλαυθμηρισμός, „ ὁ θρῆνος, ἢ τὰ δάκρυα, δυσχεία, ἣν ἐδὲν τῶν ἀλόγων ζώων δοκιμάζει· Εἰς τὴν „ ἀρχὴν τῆς ζωῆς τε τίθεται ἐν τοῖς σπαργάνοις, ἐν οἷς σφίγγονται ὅλα τὰ μέλη „ τε, ἢ ἕτως ἀυξυνθεὶς, ζῇ ἐν ταῖς βασάνοις, κατάκριτος μόνον διατὶ ἐγεννήθη· „ ἢ ἔτος ἐςὶν ὁ βασιλεὺς τῶν ζώων; Γ'δὲ ποίαν διάκρισιν εἶχεν ἔτος ὁ πολυθρύλλητος περὶ τῆ ὡραιοτέρε πλάσματος τῆ Θεῆ· Ε'γνώριζε τὴν δυσχείαν τῆ ἀνθρώπε, ἀλλ' ἀγνοῆσε τὴν αἰτίαν τῆς δυσχείας τε, καθὼς σημειοῖ ὁ Α'γιος Αὐγεςῖνος περὶ τῆ Κικέρωνος· „ Τὸ πρᾶγμα οἶδε, τὴν αἰτίαν ὐκ οἶδε·„ Α'ς ἰδῆμεν ἢ τὸ τέλος τῆ Πλινίε· Οὗτος ὢν εἰς Μεσσήνην Ναύαρχος τῆ ςόλε τῶν Ρ'ωμάνων, ἢ βλέπων νὰ ὀψᾶται ἓν νέφος μεγαλώτατον ἢ σχήματος παραδόξε, ἐσήκωσεν ἐκεῖθεν τὰς ἄγκυ-

ρας,

Τὰ σκώμματα τοῦ Ο'ρατζίου (α), τοῦ Ο'βιδίου (β), καὶ τῆ Γ'ιβενάλε

ρας, ϗ ποντοπορῶν πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἐκατάλαβεν, ὅτι τὸ νέφος ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ ὄρος Βησέβιον, ἐτάχυνε νὰ φθάσῃ ἐκεῖ εἰς καιρὸν ὁπῆ οἱ ἐκεῖσε ἔφευγον· Ο'σοι ἐπλησίαζεν, ἐρίπτετο αἰθάλη εἰς τὸ πλοῖόν τε, ἔπιπτον ἐπ' αὐτὸ πέτραι ἀσβέστε ϗ λίθοι κεκαυμένοι ἐκ τῆ πυρός· Κατ' ἀρχὰς ἔμεινεν ἑκατικὸς, ἀλλὰ λαβὼν τόλμην, ἠκολούθησε τὴν θαλασσοπορίαν τε· Φθάσας δὲ εἰς τὴν Σταβίαν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ἑνὸς φίλε τε, ὀνομαζομένε Πομπωνιανῆ ὅλος τρέμων· Ε'γεύθη ἐκεῖ, ἔπειτα ἐκοιμήθη ἀφρόντιστος (ὢ πώρωσις, ὢ ἀναισθησία·) ὁ πλησίον κίνδυνος ἐβίασε τὲς ἐν οἴκῳ νὰ τὸν ἐξυπνήσωσι· Ο'λα τὰ πέριξ ὀσπήτια ἐκρημνίζοντο ἐκ βάθρων ἀπὸ τὲς συνεχεῖς σεισμὲς (1), ὅθεν ἐξῆλθον ἅπαντες εἰς τὴν πεδιάδα· Ε'κεῖ ἡ νὺξ σκοτεινὴ, ϗ μὴ ἔχουσα ἄλλο φῶς, ἐκτὸς ἐκεῖνο τῆ ἐμπρησμῆ, κατετρόμαζεν ἅπαντας· Αἱ φλόγες ὁπῆ ἐμεγαλύνοντο, ϗ ἡ δυσωδία τῆ θείε ἐβίασεν ὅλες εἰς φυγήν· Η'γέρθη ϗ ὁ ἀσύνετος Πλίνιος βοηθέμενος ἀπὸ δύω δέλεςτε, ἀλλ' εὐθέως ἔπεσεν ἀποθαμένος, πνιγεὶς (καθὼς συμπεραίνεται) ἀπὸ τὸν πεπυκνωμένον καπνόν· Δὲν εἶναι λοιπὸν παράδοξον τὸ νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἐκεῖνος ὁπῆ, ἀμφιβάλλων διὰ τὸν ἐπικείμενον ϗ προφανῆ κίνδυνον, ἔριψεν εἰς αὐτὸν τὴν ἰδίαν τε ζωήν.

(α) Ο' Ποιητὴς Ο'ράτζιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Βενόζαν τῆς Νεαπόλεως κατὰ τὸ κβ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ, ϗ ἦν υἱὸς ἀπελευθέρε τινὸς, ὅςις μὲ ὅλην τὴν πενιχράν τε κατάςασιν ἐπιμελήθη μεγάλως διὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆ υἱέ τε, νεθετῶν αὐτὸν νυκτὸς ϗ ἡμέρας πρὸς μίμησιν τῆ καλῆ, ϗ ἀπροφύλακτον τῆ κακῆ· Α'λλ' αὐτὸς τὰς πατρικὰς νεθεσίας ἐσιχέργει εἰς σατυρικὰ ποιήματα· Δὲν δύναται τινὰς νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ὁ Ο'ράτζιος ἦν ἀγχινέςατος, ϗ ὅτι τὰ ποιήματά τε εὐφημίθησαν· Ε'κ τῶν ὁποίων ἂν τὸν διακρίνωμεν, πρέπει νὰ τὸν ὑποθέσωμεν σεμνότατον, πλὴν τὰ ἤθη τε ἦσαν ἀχρειέςατα, ϗ αὐτὸς ὅλος Ε'πικούρειος, ϗ ἔκδοτος εἰς τὰς ἡδονὰς, καθὼς φαίνεται ἐκ πολλῶν περικοπῶν τῶν συγγραμμάτων τε, περὶ ὧν λέγει ϗ ὁ Κυϊντιλιανός· „Ε'ντισὶ δὲ τὸν „Ο'ράτιον ἐκ ἂν βελοίμην διερμηνεύεθαι·„ Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν τόσον διὰ τὸν Ο'ράτζιον, ὅσον ϗ διὰ τὲς ἄλλες Ε'θνικὲς συγγραφεῖς, ὅτι, ὅταν δὲν ὁμιλῶσι κινημένοι ἀπὸ πάθος, ἢ ὅταν μόνον διορίζωσι γνώμας χρησοήθεις (ἐχὶ δὲ ϗ νὰ τὰς πράξωσιν), ἐρανίζονται παρὰ τῆ λογικῆ ϗ τῆς θεοσεβείας λέξεις ϗ ἐμφάσεις ὡραιοτάτας.

(β) Ο' Ποιητὴς Ο'βίδιος ἦν Ρ'ωμάνος Ι'ππεὺς, γεννηθεὶς κατὰ τὸ μγ'. ἔτος πρὸ Χριςῆ· Μὲ ὅλην δὲ τὴν ἐναντιότητα τῆ πατρός τε ἔλαβε μεγαλωτάτην ἔφεσιν πρὸς τὴν ποίησιν· Τὰ ποιήματά τε ἤθελον ἐπαινεθῇ, ἂν δὲν ἦσαν μεμιγμένα μὲ ἀναιδείας ϗ ἀπώλειαν τῶν ἠθῶν, ϗ πλήρη φληνάφων ϗ ἀσελγείας, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ Αὔγεςος Καῖσαρ τὸν ἐξώρισεν ~~εἰς Θόμεως κωνῆς Τομεύρι~~· Τοιοῦτοι ποιηταὶ πρέπει νὰ ὀνομάζωνται δημόσιοι ὀλετῆρες, ϗ ἀνάξιοι τῆς ἀνθρωπίνης συγκοινωνίας, ϗ τὰ ποιήματά

ΤΟΜΙ

(1) Ο'περ ἐν τῷ ἀέρι ὁ Κεραυνὸς, τοῦτο ϗ ἐν τῇ γῇ ὁ σεισμὸς (κατὰ τὸν Πλίνιον, ϗ τὴν τῶν νεωτέρων γνώμην)· Κοινὸν γὰρ τούτοις ὁ πάταγος, ἔςι δ' ὅτε ϗ ἡ ὑπὸ γῆν ἔκρηξις ϗ παλμὸς, οἱ φωτεινοὶ κίονες ὑπὲρ γῆν, ἤτε πρόωσις ϗ ὁ μυκησμός· Εἶτα, ὡς εἴτις δύω πέταλα ἐξ ὑέλε ταῖς χερσὶ πιέζῃ, ἐν οἷς ϗ πέταλον μεταλλῶδες ἄλλο ἐκτίθεται, αὐτίκα ἐὰν δὶ αὐτοῦ σπινθὴρ ἠλεκτρικὸς διέλθῃ, τὲς πιέζοντας δακτύλες σφοδρῶς τινασσομένες ϗ πάλλοντας αἰσθήσεται (ϗ ἐκ ἀπίθανον ϖαντάπασι τὸ τοιοῦτον, ὅτι ὑπὸ γῆν σπήλαια ὑπερμεγέθη, ϗ σύριγγες μύχιοι εἰσὶν, ἐδόλως ἀμοιρῆντα τῆ ἠλεκτρικῆ πυρὸς, ὡς δὲ ϗ θειώδη ϗ σιδήρια μέρη ὑπὸ γῆν εἰσὶν, ἅτινα ῥαδίως τῇ συντρίψει συνεκπυρεῦνται)· Οὕτω δὴ ϗ τὸ ἠλεκτρικὸν πῦρ ἐκτοξευόμενον, τὴν γῆν κραδαίνεται, καθάπερ ϗ τέχνη.

νάλε (α), οἱ ὅροι τῶν Φιλοσόφων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμάνων περὶ οὐσίας τῆς ψυχῆς· Ἡ σοβαρότης τῦ Πλάτωνος, ἡ δεινότης τῦ Πρωταγόρα, τῦ Θεοδώρα, καὶ τῦ Διαγόρα, τὰ συςήματα τῦ Ὀπες, τῦ Σπινώζα, καὶ τῦ Βαΐλε (β)· Ἀλλ' οὐδὲ ὁ Μωσῆς φαίνεται νὰ εἶχε τινὰ εἴδησιν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὅτε περὶ μελλούσης ζωῆς· Διότι αὐτὸς ἀνατραφεὶς εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ διδαχθεὶς τὴν μυσικὴν Θεολογίαν ἐκείνε τῦ τόπε, ἂν τότε ἦν αὐτὴ ἡ δόξα, ἤθελε τὴν διδαχθῆ, καὶ ἤθελε τὴν παραδώσῃ τῇ νεοσυλλέκτῳ αὐτῦ ἀριςοκρατίᾳ· Ἡ ἀπόδειξις τῦ ὅτι δὲν εἶχεν ὅλως εἴδησιν περὶ αὐτῦ τῦ δόγματος εἶναι προφανὴς, ἐπειδὴ εἰς ὅλην τὴν πεντάτευχον δὲν λέγει οὐδὲ ἕν ῥῆμα περὶ μελλούσης ζωῆς, ἢ περὶ τῆς μετὰ θάνατον καταςάσεως τῆς ψυχῆς· Ὅθεν ἂν αὐτὸς ὁ Νομοθέτης, ὅςις εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τε ἓν πλῆθος ταραχοποιὸν, καὶ κλῖνον ἀεὶ εἰς ἐπαναςάσεις,

τὰ τῶν νὰ μισῶνται καὶ νὰ ἀποβάλλωνται ὡς λύμη τῦ ἀνθρωπίνε γένες· Οὗτος εἰς τόσην ἀφροσύνην κατήντησεν, ὥςε τὸν Αὔγεσον μετὰ θάνατον ἐλάτρευσεν ὡς θεὸν, καὶ τὸν ἐπικαλεῖτο ἐγείρων αὐτῷ βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπρόσφερεν αὐτῷ καθ' ἑκάςην θυσίας, συμπεριλαμβάνων εἰς αὐτὰς τὰς θεϊκὰς τιμὰς καὶ τὲς συγγενεῖς τε, καὶ τὸν διάδοχον τῦ θρόνε τε, καὶ εἶναι φανερὸν ὅτι διὰ τέτε ἠγωνίζετο νὰ ἑλκύσῃ παρ' αὐτῶν τὴν ἄφεσιν τῆς ἐξορίας τε, πλὴν δὲν τὸ ἐπέτυχεν, ἀλλ' ἐκεῖσε τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν εἰς ἡλικίαν ἐτῶν ξ'. ὁ Ὀβίδιος ἐφοβεῖτο τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, καὶ ἐπεθύμει νὰ ἐτελείωνε καὶ αὐτὴ ὁμῦ μὲ τὸ σῶμά τε· Ἐφρόνει ὅτι τὸ πνεῦμα τε ἔμελλε νὰ περιπλανᾶται ἔνθεν κἀκεῖσε μετὰ τῶν Σαρματῶν, καὶ διὰ τῦτο ἐζήτει θερμῶς νὰ ἀποκομισθῶσι τὰ λείψανά τε εἰς τὴν Ῥώμην· Εἶχε συνθέσῃ πολλὲς σίχες, μέρος τῶν ὁποίων ἐχάθη· καὶ ἦν ὠφελιμώτερον, ἂν ἤθελον μείνῃ ὀλιγότεροι· Ἐπαινεῖτο ἡ Μήδειά τε, ἥτις ἀπεδείκνυεν (ὡς λέγει ὁ Κυϊντιλιανὸς), πόσον ἤθελεν εἶναι ἀξιέπαινος ὁ ποιητής της, ὅταν ἀντὶ νὰ βυθισθῇ εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς εὐφυῦς ἀγχινοίας, ἤθελε κρατηθῇ εἰς τὲς ὀρθὲς ὅρες τῆς σεμνότητος.

(α) Ὁ Ποιητὴς Ἰεβενάλης ἦν ἀπὸ τὸ Ἀκύϊνον τῆς Νεαπόλεως, καὶ ἔζη ἐπὶ Δομετιανῦ, Νερύα καὶ Τραϊανῦ, ἤτοι κατὰ τὸ ιϛ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ· Ἦν περιβόητος εἰς τὰ σατυρικὰ ποιήματα, ἐξ ὧν ἔμειναν ἡμῖν δεκαέξ· καθὼς λέγει ὁ Δεσπρεὼ (1), ὁ Ἰεβενάλης ἀνατραφεὶς εἰς τὰς κραυγὰς τῦ σχολείε, ἔφερεν ἐς ἄκρον τὰς πικράς τε ὑπερβολάς· Ἦν ἀρεσὸν, ὅτι αὐτὸς ὁ Ποιητὴς ἐλέγχων τὰ ἤθη τῶν ἄλλων μὲ τοσαύτην αὐςηρότητα, κἂν νὰ μὴν ἀπεδείκνυε τὴν ἀναισχυντίαν τε, καὶ νὰ μὴν ἐσηλίτευε τὰς κακίας, ὥςε νὰ παρακινῇ τινὰ περισσότερον νὰ τὰς πράττῃ, ἀπὸ τῦ νὰ τὰς μισῇ καὶ νὰ τὰς ἀποςρέφεται.

(β) Ὁ Ὄπες καὶ ὁ Βαΐλες ἔζων εἰς τὲς ὑςέρες τέτες αἰῶνας, σύγχρονοι ὄντες τῦ Σπινώζα (περὶ ἧ εἴπομεν ὅπισθεν), ἢ τὰ δόγματά των συνετέθησαν κατὰ τὴν ζωήν των, ἢ ἡ ζωή των συνερίζετο πρὸς ςερέωσιν τῶν δογμάτων των· Ἅπασαι αἱ πολύπλοκοι καὶ πολυειδεῖς φλυαρίαι των ἀποβλέπεσιν ἐσιωδῶς τὰς τῶν παλαιῶν φυσικῶν, καὶ ἐξόχως τὰς γνώμας τῦ Ἐπικύρε, ἕτινος ἐχρημάτισαν ὀπαδοὶ καὶ κατὰ τὰ ἤθη καὶ κατὰ τὰς δόξας (ὡς παρατηρήσῃ ὁ ἀναγινώσκων ὁποίες συγγραφεῖς φέρεσιν οἱ ὑλισαὶ ἀναιρέται τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς.)

---

(1) Ὁ Δεσπρεὼ ἦν υἱὸς Γύλε Βοαλὼ γραφίως τῦ μεγάλε κριτηρίε τῆς Γαλλίας· Ἐγεννήθη κατὰ τὸ αχλς'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ· Ἐχρημάτισεν εἷς τῶν πλέον περιφήμων ποιητῶν Γάλλων, καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ ᾳψιά ἔτος.

σάσεις, δὲν ἐπρόβαλεν αὐτῷ ἄλλας τιμωρίας ἡ βραβεῖα, εἰμὴ τὰ καιρικὰ καὶ γήϊνα (α), τὶ πρέπει νὰ συμπεράνωμεν; αὐτὸς διὰ νὰ τὸ κρατῇ χαλινωμένον διὰ τῆς ἐλπίδος τῶν ἀπολαύσεων, ἡ διὰ τὸ φόβο τῶν τιμωριῶν τῆς μελλόσης ζωῆς, δὲν ἤθελε τὸ διδάξῃ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ἂν τὴν ἤξευρεν; ἄχ, ἄμωτε οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶχαν σαθῇ πάντοτε ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας, ἡ κἂν νὰ ἤθελαν καταπειθῇ εἰς τὴν ἀλήθειαν, τὴν φανεῖσαν ἐν τέτοις τοῖς ὑςέροις καιροῖς, ὅτι ὁ περὶ πνεύματος λόγος ὀλίγον χρησιμεύει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διαγωγὴν, ὅσις ἀντὶ εὐτυχεςέρας ἀποκαθισᾷ τὰς ἀνθρώπας δυσυχεςέρας διὰ τῶν τοσέτων ἀνησυχιῶν ὁπᾶ γίνεται πρόξενος αὐτοῖς.

Ἀλλ' ἔςω, ἂς δοθῇ ὅτι οἱ παλαιοὶ Φιλόσοφοι καὶ Νομοθέται συμφώνως ἐδίδασκον περὶ μελλόσης ζωῆς (ἥτις ἐςὶ τὸ ὑποκείμενον τᾶ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς δόγματος)· Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ κηρύττοντες αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν ὡς ἀναγκαίαν μόνον διὰ τὴν συντήρησιν τῆς πολιτικῆς συγκοινωνίας, τὴν ἐπίςευον ἄρα ὡς ἀληθῆ; πρέπει νὰ τὸ ἐξαγγείλωμεν πρὸς καταισχύνην τᾶ ἀνθρωπίνε γένες· Ἅπαντες αὐτοὶ ἐφρόνεν, ὅτι ἦν ἐλεύθερον καὶ συγκεχωρημένον διὰ τὰ κοινὰ τέλη ἄλλο νὰ ἐννοῶσι, καὶ ἄλλο νὰ διδάσκωσι· Ὁ Κικέρων (φέρων εἰς παράδειγμα τὸν Πλάτωνα) εὑρίσκει αὐτὸν τὸν τρόπον τοσᾶτον ἁρμόδιον καὶ ἀναγκαῖον, ὥςε λέγει, τὸ νὰ ποιήσῃ τὶς τἐναντίον ἐςὶν ἀσέβεια· Ὁ περίφημος Ἀρχιεπίσκοπος Σκαίβολας ἐπιβεβαιοῖ, ὅτι ἦν συγχωρημένον τὸ νὰ ἀπατῶσι τὰ πλήθη διὰ τῆς θρησκείας· Ὁ Γερὸς Αὐγεςῖνος λέγει, ὅτι ὁ Βαρόνες ὁμιλῶν περὶ θρησκείας διϊσχυρίζετο, ὅτι εἰσὶ πολλὰ πράγματα ἀληθῆ, ἅτινα δὲν ἁρμόζει νὰ διδάσκωνται καὶ νὰ κηρύττωνται εἰς τὸν λαόν· καὶ εἰσὶ πολλὰ, τὰ ὁποῖα ἀγκαλὰ καὶ ψευδῆ, πρέπει ὅμως νὰ τὰ διδάσκηται τὸ πλῆθος ὡς ἀληθῆ· Ἐξ ὧν συμπεραίνει αὐτὸς ὁ μέγας Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ὁ τρόπος ἦτος ἦν ὅλη ἡ βάσις τῶν παλαιῶν σοφῶν πρὸς διοίκησιν τᾶ λαᾶ, καὶ τῶν ἐπαρχιῶν· Ὁ Μακρόβιος (β) λέγει, ὅτι οἱ νομοθέται, οἱ Φιλόσοφοι, καὶ οἱ Διοικηταὶ τῶν λαῶν διὰ τὸ κοινὸν ὄφελος εἶχον τὴν ἄδειαν τᾶ ψεύδεσθαι, ὅταν ἐπραγματεύοντο περὶ ψυχῆς καὶ περὶ θεῶν· Ἐντεῦθεν ἐκατάγετο ἡ διπλῆ αὐτῶν διδασκαλία, ἤτοι ἡ κοινὴ, καὶ ἡ κατὰ μέρος ἐπὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων· Ἡ μὲν α. (ἡ κοινὴ δηλαδὴ) ἐδιδάσκετο ἀναφανδὸν τοῖς πᾶσιν· Ἡ δὲ β. (ἤτοι ἡ κατὰ μέρος) ἐφυλάττετο διὰ μερικὰς μόνον μαθητάς· Ὥςε αὐτοὶ οἱ μεγάλοι νομοθέται καὶ Φιλόσοφοι, ἐμεταχειρί-

(α) Τὸ κή. κεφ. τᾶ Δευτερονομίε ἐμπεριέχει τὰς ἀρὰς, ἂς ὁ Μωσῆς ἀπειλεῖ τοῖς υἱοῖς Γσραὴλ ἂν παραβῶσι τὸν θεῖον νόμον, ὡσαύτως καὶ τὰς εὐλογίας, ἂν τὸν φυλάξωσι, πλὴν ὅλας καιρικὰς, γηΐνας, καὶ προσκαίρας.

(β) Οὗτος ἦν συγγραφεὺς Λατῖνος, ἐς ἄκρον πεπαιδευμένος, ἔζη περὶ τὸ τέλος τᾶ δ. αἰῶνος, καὶ ἐχρημάτισεν ἀξιωματικὸς τᾶ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίε, τᾶ Βασιλεύοντος κατὰ τὸ τοδ'. ἔτος ἀπὸ Χριςᾶ· Συνέγραψε τὰ Κρονικὰ, καὶ ἄλλα.

χειρίζοντο αὐτὲς τὲς τρόπες, διὰ νὰ κρατῶσι τὲς ἀνθρώπες χαλιναγωγημένες, ϗ ὄχὶ νὰ τὲς διδάξωσι τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀντίζηλος τῦ Πλάτωνος (εἰ ϗ μαθητὴς αὐτῦ) προφανῶς ἐκφράζει κατὰ τῶν τιμωριῶν ϗ βραβείων τῆς μελλόσης ζωῆς εἰς τὸ περὶ φυσικῆς αὐτῦ ἀκροάσεως ὕτωσί· „ Τὸ φοβερώτερον ὅλων τῶν πραγμάτων ἐςὶν ὁ θάνατος, ἀπογινομένης „ δι' αὐτῦ τῆς ἡμῶν ὑπάρξεως, ϗ μετὰ τῦτον ὅτε καλὸν ἐλπίζομεν, ὅτε „ κακὸν φοβόμεθα (α). ϗ ὁ Σένεκας εἰς τὸν παραμυθητικὸν αὐτῦ λόγον πρὸς Μαρκίαν λέγει· „ Μὴ φοβῆδε τὸν θάνατον, διότι οἱ ἄνθρωποι, „ ἀφ' ὧ ἐκλημήσωσι τῆς ζωῆς, ὐδὲν κακὸν αἰσθάνονται· Ἡ φοβερὰ ἀπειλὴ τῦ Ἅδε εἶναι μῦθος, διότι διὰ τὲς ἀποθανόντας δὲν εἶναι πλέον ὅτε σκότη, ὅτε φυλακαὶ, ὅτε πῦρ, ὅτε Κριτήρια, ὅτε παιδευτήρια· Ἅπαντα γὰρ ταῦτα ὐκ εἰσὶν, εἰμὴ ἐπίπλασα φόβητρα τῦ ἄφρονος πλήθες, ϗ ψιλὸν παίγνιον τῶν Ποιητῶν· Ὁ θάνατος ἐςὶ τὸ τέλος παντὸς πόνε ϗ πάντων τῶν λυπηρῶν, ἐπειδὴ ἀποκαθίςησιν ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν κατάςασιν τῆς ἀμεριμνίας ϗ ἡσυχίας, εἰς ἣν εὑρισκόμεθα πρὸ τῦ γενέσθαι· Ἴδε λοιπὸν ἀποδεδειγμένον σαφῶς, ὅτι τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ϗ μελλόσης ζωῆς δόγμα ἐςὶ ψιλὴ ἐφεύρεσις τῦ ἀνθρωπίνε νοός.

Καταβάλλονται ὡς ψευδεῖς ἅπασαι αἱ δυνάμεις τῶν Ὑλομανῶν, ϗ συμπεραίνεται διὰ προφανῶν ἀποδείξεων ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ϗ ἡ μέλλοσα ζωή.

Αὐτὰ λοιπὸν εἰσὶ τὰ ἄλυτα ἐπιχειρήματα ϗ αἱ ἀναντίῤῥητοι ἀποδείξεις τῶν ἀσεβῶν, δι' ὧν θαῤῥῦσι νὰ καταβάλωσι τὸ σαφέςατον δόγμα τῶν πιςῶν, ἤτοι τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ϗ μελλόσης ζωῆς; αὐτὰ εἰσὶ μάταια σοφίσματα, τὰ ὁποῖα ὁ ὀρθὸς λόγος καταβάλλει, ϗ ἡ πεῖρα ἀποδεικνύει ψευδῆ· Ἡμεῖς δὲν προβάλλομεν, ὅτι ἐςὶν ἡ ψυχὴ ἀθάνατος διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς μελλόσης ζωῆς, ἀλλὰ διὰ τὸ νὰ ἀπεδείξαμεν, ὅτι αὐτὴ ἐςὶν ἄϋλος (εἰ ϗ δεκτικὴ ποινῆς ϗ βραβείε)· Ἡμεῖς προβάλλομεν διὰ τῆς ἰδέας ὁπῦ παρὰ τῦ θεῦ ἔχομεν, ὅτι τὴν ἐκδέχεται ἄλλη αἰώνιος ζωὴ, διὰ νὰ βραβευθῇ, ἢ νὰ τιμωρηθῇ ἐκεῖ κατὰ τὰ ἔργα της· Ἡμεῖς δὲν προβάλλομεν ἀμέσως τὴν ἀθανασίαν της, καθότι εἶναι ἄϋλος (διότι καλῶς πεπείσμεθα, ὅτι ἔχει ἕνα Δημιεργὸν, ὕτινος ἡ θέλησις τὴν ἔφερεν εἰς τὸ εἶναι), ἀλλὰ συμπεραίνομεν ὅτι ὅσα ὐσία διάφορος τῦ σώματος, εἶναι δυνατὸν νὰ συνίςαται ϗ ἄνευ τῦ σώματος· Εἰς τὶ λοιπὸν ςηρίζομεν ἡμεῖς

(α) „ Ὅ,τε Ἀριστοτέλης ϗ Πλάτων (φησὶν εἷς Φιλόσοφος) ἀθάνατον λέγεσι τὴν ψυ- „ χὴν, κἂν τινὲς εἰς τὸν Ἀριστοτέλες νῦν ὐκ ἐμβαίνοντες, θνητὴν νομίζεσιν αὐτὸν „ λέγειν.

ἡμεῖς αὐτὸ τὸ δόγμα; βέβαια ἐπὶ τῇ ἀπείρῳ δικαιοσύνῃ καὶ ἀγαθότητι τοῦ Θεοῦ. Ἔ'στιν εἷς Θεὸς; ναί· καὶ αὐτὸς ἄπειρος δίκαιος; ναί· Δὲν θέλει ἀφήσει λοιπὸν ὅτε τὴν ἁμαρτίαν ἀτιμώρητον ὅτε τὴν ἀρετὴν ἀβράβευτον· Ἀλλ' ἡμεῖς βλέπομεν συνεχῶς εἰς τοῦτον τὸν ζωὴν, ὅτι οἱ κακοὶ εἰσὶ πλήρεις εὐτυχιῶν, καὶ οἱ καλοὶ πεφορτισμένοι δυσυχιῶν· Οἱ πρῶτοι, καταφρονοῦντες θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, εὐημεροῦσιν· Οἱ δεύτεροι, ἐναγκαλιζόμενοι τὴν ἀλήθειαν, τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν, δυσυχοῦσι· Λοιπὸν ἡ τοιαύτη κατάστασις δὲν γέμει συγχύσεως καὶ ἀταξίας; πῦ ἐστιν ἡ ἀνταπόδοσις τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ παιδεία τῆς κακίας; πῶς δυνάμεθα νὰ συμβιβάσωμεν αὐτὴν τὴν ἄδικον διοίκησιν μὲ τὴν ἄπειρον δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ; ἔπεται λοιπὸν νὰ εἶναι ἄλλη ζωὴ, εἰς τὴν ὁποίαν θέλει φυλαχθῇ τὸ δίκαιον, καὶ ὅπου δὲν θέλει βραβευθῇ ἡ κακία, καὶ θέλει παραβλεφθῇ ἡ ἀρετή· Τίνι ἓν λόγῳ καταχρίνεται ὡς ἀξιογέλαστος πρότασις καὶ ὡς σόφισμα, τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ μελλούσης ζωῆς δόγμα;

Ἡ πίστις μᾶς διδάσκει, καὶ ἅπαντες οἱ παλαιοὶ καὶ νέοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἀναστήσεται ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, καὶ ἑνόμενον τῇ ψυχῇ, γενήσεται συμμέτοχον τῆς καλῆς ἢ κακῆς καταστάσεώς της (α).

Μὲ

(α) "Μὲ ποῖον τρόπον γενήσεται ἡ ἀνάστασις τῶν σωμάτων ὁποῦ ἤδη διεφθάρησαν, καὶ „ ἐγένοντο κρίνιορτὸς, ὁ ἀθενὴς ἡμῶν νοῦς δὲν δύναται νὰ τὸ ἐννοήσῃ· (Πλάτων „ Μοσκοβίας.) Ὅθεν οἱ Ἐθνικοὶ Φιλόσοφοι θαρρῆντες εἰς τὴν σοφίαν των, ἢ δὲν „ ἐκατάλαβαν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ἢ τὴν περιώρισαν εἰς γενότατα ὅρια, καὶ ἀκούοντες „ τὸν Παῦλον κηρύττοντα τὴν τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν, κατεγέλων αὐτοῦ· Ἡμεῖς δὲ „ μεγαλύνοντες τὴν ἀλήθειαν τοῦ λόγου περισσότερον ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον λογικὸν, „ ἐλπίζομεν ἀδιάκτως τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν· καὶ χρέος μὲν ἡμῶν εἶναι ἔτω νὰ „ πιστεύωμεν, ἔργον δὲ τῆς θείας παντοδυναμίας ἐστὶ νὰ μεταχειρισθῇ ὁποιονδήποτε „ μέσον ἤθελεν εἰς τὴν τότε ἐκτέλεσιν· Διότι ἂν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὰ πάντα παρήγαγεν, πῶς ἀδύνατον αὐτὰ τὰ ἴδια φθαρέντα νὰ φέρῃ εἰς τὴν προτέραν των ἀποκατάστασιν καὶ μορφὴν; διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἐλέγχων τὴν μωρίαν τῶν περὶ ταύτης τῆς „ ἀληθείας ἀμφιβαλλόντων, λέγει· Πρὸς Κόρινθ. ά. Ἐπίς. κεφ. ιέ. „ Ἀλλ' ἐρεῖ τις „ πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροὶ; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ „ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι σίτου, ἢ τινὸς τῶν „ λοιπῶν· Ὁ δὲ Θεὸς, αὐτῷ δίδωσι σῶμα καθὼς ἠθέλησε· „ Αὕτη ἡ κοινὴ ἀνάστασις γενήσεται ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ· Ἅπαντες οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ὡς ἐξ ὕπνου, καὶ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἁρπαχθήσονται ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ „ Κυρίου, οἱ δὲ ζῶντες δὲν θέλουσιν ἀποθάνῃ, ἀλλὰ θαυμασίως θέλουσι μεταβληθῇ· „ Ὁ Παῦλος οὕτω περιγράφει τὴν τοιαύτην μεταλλαγήν. (Αὐτόθι) „ Σπείρεται ἐν „ φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· Σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· Σπείρεται ἐν „ ἀθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· Σπείρεται σῶμα ψυχικὸν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν· „ Ἔ'στι σῶμα ψυχικὸν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν· (καὶ αὖθις) „ δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν „ τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. „ Ὥ'στε τὰ „ σώματα τῶν μακαρίων γενήσονται· ά. ἄφθαρτα καὶ ἀθάνατα, καὶ δὲν θέλουν χωρισθῇ „ ποτὲ ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἔτε ὑπόκεινται εἰς μεταβολήν· β. Θέλουν εἶναι δεδοξασμένα,

„ τέτοιοι,

Μὲ ὅλον τοῦτο, ἐν λόγῳ διϊσχυρίζονται οἱ ἀσεβεῖς, ὅτι πρὸ ἐκείνα τῷ καιρῷ εἶναι ἄδικον εἰς τὸν Θεὸν τὸ νὰ ἀποδώσῃ εἰς μόνην τὴν ψυχὴν τὰ κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων της; ἡ ψυχὴ ὡς πρώτη αἰτία τῶ καλῶ καὶ τῶ κακῶ, εἶναι καὶ μόνη ἀξία τῶ βραβείω καὶ τῆς παιδείας· Διότι, εἰς τὶ ἀνήκει ἡ ἀνταπόδοσις, εἰμὴ εἰς τὴν [illegible] καλῶν ἔργων; (ἥτις προέρχεται ἀπὸ τῶ Θεῶ) καὶ εἰς τὶ ἀνήκει ἡ τιμωρία, εἰμὴ εἰς τὴν ἀποτροφὴν τῶν καλῶν ἔργων; (ἥτις προέρχεται ἐξ ἡμῶν)· Αἱ ἐξωτερικαὶ πράξεις, τῶν ὁποίων ἐσὶ μόνον ὄργανον τὸ σῶμα, εἰσὶ καλαὶ ἢ κακαὶ, καθότι προέρχονται ἀπὸ καλὴν ἢ κακὴν θέλησιν (ὅπερ ἐσὶ τῆς ψυχῆς)· Λοιπὸν ἂν ἡ ψυχὴ ἐσὶν ἡ πρώτη αἰτία τῶ καλῶ ἢ τῶ κακῶ, πῶς εἶναι ἄδικον τὸ νὰ βραβευθῇ ἢ νὰ τιμωρηθῇ ἄνευ τῶ σώματος; π. χ. δύω ὑπήκοοι συνεργάσαντο ἀξιόλογον τινὰ θέλεσιν τῷ Βασιλεῖ, καὶ διὰ τοῦτο θέλει νὰ τοὺς ἀνταμείψῃ· Ἐξ αὐτῶν, ὁ μὲν ἐσὶ παρὼν, ὁ δὲ, ἀπών· Ὁ Βασιλεὺς ἐκεῖνος διὰ νὰ μὴν εἶναι ἄδικος, πρέπει νὰ ἀναβάλῃ τὸν καιρὸν εἰς τὸ νὰ ἀνταμείψῃ τὸν παρόντα ὑπήκοον, ἕως ἔ νὰ ἔλθῃ καὶ ὁ ἀπών; ὡσαύτως δύω ὑπήκοοι συνώμοσαν κατὰ τῶ Βασιλέως, φανερωθείσης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς, ὁ μὲν, ἐκρατήθη, ὁ δὲ, ἔφυγε· Δὲν πρέπει ὁ Βασιλεὺς να παιδεύσῃ τὸν ἀνὰ χεῖρας ἔνο-

χον

„ τοῦτέσι, ὁλοσμένα μὲ ὅλα τὰ χαρίσματα ὡραιότητος ἀφθάρτε καὶ ἀμαράντε. „ Ματθ. κεφ. ιγ'. „ Οἱ γὰρ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶ Πα- „ τρὸς αὐτῶν· ϛ'. Θέλουσιν εἶναι ἰσχυρὰ, τοῦτέσιν, ἐκ ἔσονται ὑποκείμενα εἰς τὰ „ πάθη, εἰς τὰς ἀδενείας τῆς νεότητος, εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶ γήρους, ἢ εἰς πόνες, „ ἀλλὰ πάντοτε ἰσχυρὰ, ὑγιῆ, καὶ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατάςασιν. δ'. ἔσονται σώ- „ ματα πνευματικὰ, ὁηλαδὴ δὲν χρειάζονται ὅτε τροφὴν, ὅτε ποτὸν, ὅτε ἐνδύματα, „ ὅτε ὕπνον, ὅτε ἀέρα πρὸς ἀναπνοὴν, ὅτε φῶς πρὸς διάκρισιν τῶν πραγμάτων, „ διότι, „ ὁ Κύριος ἔσαι αὐτοῖς φῶς αἰώνιον· Ἡσαΐας κεφ. ξ'. „ Οὔτε θέλει „ ὑπανδρεύονται· „ Ἐν γὰρ τῇ ἀναςάσει ὅτε γαμῶσιν, ὅτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς „ Ἄγγελοι τῶ Θεῶ ἐν Οὐρανῷ εἰσί· Ματθ. κεφ. κβ'. „ καὶ τοιαύτη ἔσεται ἡ ἀνά- „ ςασις τῶν υἱῶν τῶ Θεῶ· Μετὰ τὴν ἀνάςασιν πάντες φανερωθήσονται ἐνώπιον „ τῆς τῶ Θεῶ κρίσεως, καὶ μετὰ τὴν κρίσιν γενήσεται ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν δικαίων, καὶ ἡ „ τιμωρία τῶν ἁμαρτωλῶν.

Γίνεσθε, ὅτι ὁ Γερὸς Αὐγεσῖνος γράφων πρὸς τὸν Ἅγιον Γερώνυμον, παρεκάλει νὰ σημειώσῃ αὐτῷ τίνα γνώμην ἔχει περὶ τῆς ἀνταμοιβῆς τῶν δικαίων· Πρὸ τῶ δὲ λαβεῖν τὴν Ἐπιςολὴν, ἐκοιμήθη ὁ Γερώνυμος· Ἔπειτα φανεὶς κατ' ὄναρ τῷ Αὐγε- σίνῳ, εἶπεν αὐτῷ· „ Ἀδελφὲ, ἡ Οὐράνιος μακαριότης καὶ σόματι δὲν περιγράφεται, „ καὶ ἀνθρωπίνῳ νοῒ δὲν καταλαμβάνεται, ἣν καὶ Ἄγγελοι ἀπολαμβάνουσιν, καὶ οἱ δίκαιοι „ συναπολαμβάνουσι, καὶ μείνε πιςεύων ἔτως· Ὅθεν εἶπεν ὁ Αὐγεσῖνος· „ Ἂν καὶ „ μίαν μόνην ἡμέραν ἔμελλον νὰ ἀπολαύσω τὴν ἐράνιον βασιλείαν, πάντα τὰ τῶ Κόσ- „ μου, καὶ πᾶσαν σωματικὴν καταφρονήσω ἀπόλαυσιν.

Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν πρὸς τοὺς νέους παραινετικὸν λόγον, ἔτως περὶ τῆς ἐκεῖσε ἀπολαύσεως λέγει.

„ Πᾶσαν ὁμῶ, τὴν ἀφ' ἧ γεγόνασιν ἄνθρωποι, τῷ λόγῳ τὶς συλλαβὼν, καὶ εἰς ἓν „ ἀθροίσας εὐδαιμονίαν, οὐδὲ πολλοςῷ μέρει τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων εὑρήσει παρισεμέ- „ μένην, ἀλλὰ πλεῖον τοῦ ἐν ἐκείνοις ἐλαχίςου τὰ σύμπαντα τῶν τῇδε καλῶν κατὰ „ τὴν ἀξίαν ἐρεσηκότα, ἢ καθόσον σκιὰ καὶ ὄναρ τῶν ἀληθῶν ἀπολείπεται.

χον μὲ τὸ νὰ μὴν εἶναι παρὼν ἢ ὁ συνωμότης τε; λοιπὸν εἶναι γελοιῶδες, τὸ ὅτι ἡ ψυχὴ ἄνευ τε σώματος δὲν πρέπει ὕτε νὰ τιμωρηθῇ (α). Ὅτι δὲ ὁ Θεὸς προσμένει τὴν παγκόσμιον κρίσιν διὰ νὰ βραβεύσῃ ἢ νὰ τιμωρήσῃ, τὕτο ὂν δόγμα τῶν Χιλιαςῶν (β), ὁ μερικὸς ςοχασμὸς τινὸς Πα-

τρὸς

(α) Ὁ σκοπὸς τε συγγραφέως ἐνταῦθα εἶναι νὰ συςήσῃ τὸ καθαρτήριον πῦρ, ἢ τὴν πρὸ τῆς τελευταίας κρίσεως ἀπόλαυσιν τῶν ψυχῶν, ἅτινα ἄλις ἀνῃρέθησαν ὅπιθεν Κεφ. δ'. φύλ. 73. τὸ νὰ ἐπιφέρῃ δὲ, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐςὶν ἀξία αὐτὴ μόνη τῶν τιμωριῶν ἢ τῶν βραβείων ὡς πρώτη αἰτία τε καλε ἢ τε κακε, ἅτινα γίνονται ἐκ τῆς προαιρέσεως αὐτῆς, ταυτὸν ἐςὶ τῷ εἰπεῖν, ὅτι οἱ βαθμοὶ τῆς ἁμαρτίας, ἤτοι ἡ προσβολὴ, ὁ συνδυασμὸς, ἢ ἡ συγκατάθεσις, κατακρίνονται περισσότερον ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς αὐτῆς ἁμαρτίας· Ἀλλ' ἔχει τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ἐναντιέμενον ἢ λέγοντα εἰς ἓν τῶν ἑαυτε τετραςίχων·

„ Ὄψις συνήρπασέ με πλὴν ἀλλ' ἐσχέθην
„ Εἴδωλον ἐκ ἔςησα τῆς ἁμαρτίας·
„ Εἴδωλον ἔςι πεῖρα, πρᾶξιν ἐκπεφύγαμεν·
„ Βαθμοὶ τά δ' εἰσὶ τῆς πλάνης τε δυσμενεῦς.

Ὅθεν ἂν αὐτὰ (ἡ ὄψις δηλαδὴ ταυτὸν εἰπεῖν προσβολὴ, ἢ ἡ πεῖρα, ἤτις ἢ συγκατάθεσις) ὀνομάζωνται ἀπὸ τὸν Ἅγιον βαθμοὶ τῆς πλάνης, ἄρα ἡ καθ' αὐτὸ πλάνη ἐςὶν ἡ πρᾶξις τῆς ἁμαρτίας, δι' ἣν λέγει, „πρᾶξιν ἐκπεφύγαμεν. Λοιπὸν, ἀφ' ἧ ἡ πρᾶξις καταδικάζεται περισσότερον τῆς προαιρέσεως κατὰ τὸν Θεολόγον, ἢ κατὰ τὸν ὁμόφρονα ςοχασμὸν τῆς Καθόλε Ἐκκλησίας, ἡ ψυχὴ δὲν δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πρᾶξιν, εἰμὴ σὺν τῷ σώματι, ἄρα σὺν αὐτῷ τέτῳ πρέπει ἢ νὰ βραβευθῇ ἢ νὰ τιμωρηθῇ· Τὸ δὲ παράδειγμα τῶν δύω ὑπηκόων δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα, διὰ δύω τινά· ά. ὅτι ἐκεῖνοι ἦσαν δύω, ἢ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐδύνατο νὰ πράξῃ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν χωρὶς τε ἑτέρε, ὅθεν ἢ δικαίως ἀνταμείβεται ἢ τιμωρεῖται μὴ παόντος τε ἑτέρε· Ὁ δὲ ἄνθρωπος, εἰ ἢ σύνθετος ἐκ ψυχῆς ἢ σώματος, πλὴν τὸ ἓν χωρὶς τε ἑτέρε δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἢ τὸ ἓν χωρὶς τε ἄλλε δὲν δύναται νὰ πράξῃ ὕτε τὸ καλὸν ὕτε τὸ κακόν· β'. Ὁ Βασιλεὺς ἐκεῖνος ὡς ἄνθρωπος δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναβάλῃ τὸν καιρὸν ἕως εἰς τὸν ἐρχομὸν τε ἑτέρε εἰς τὸ νὰ παιδεύσῃ ἢ νὰ βραβεύσῃ τὸν παόντα ὑπήκοον, μὴ ὢν βέβαιος, ἂν δύναται νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας ἢ τὸν μὴ παόντα, ὅσις ἐκ πολλῶν περισάσεων ἐνδέχεται νὰ μείνῃ ἀβράβευτος ἢ ἀτιμώρητος διὰ παντός· Ὁ δὲ Θεὸς, ὡς παντοδύναμος Βασιλεὺς, εἰς ὃν τὰ πάντα διαπαντὸς ὑπόκεινται, ἢ ὡς ὢν ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, ἐ δυνάμεθα φυγεῖν ἀπ' αὐτε οἱ ἁμαρτωλοὶ, βέβαια πρέπει νὰ προσμένῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἣν ἢ ἐπὶ τέτῳ ἐδιώρισεν εἰς τὸ νὰ βραβεύσῃ ἢ νὰ τιμωρήσῃ τὴν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι, ὡς συμπράξαντα τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν· Πε δὲ ἔςανται αἱ ψυχαὶ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν μέλλσι νὰ ἑνωθῶσι τοῖς ἑαυτῶν σώμασι, ἐῤῥέθη ὅπιθεν Κεφ Δ'. φύλ. 75 ἢ 76.

(β) Κήρινθος ὁ δυσσεβόφρων πρῶτος τῆς αἱρέσεως τῶν Χιλιαςῶν ἔζη εἰς τὸν καιρὸν τε Εὐαγγελις Ἰωάννε, ἢ ἦν μαθητὴς Σίμωνος τε μάγε (1)· Ἐδέχετο τὴν περιτο-

μὴν,

(1) Πάσης αἱρέσεως εὑρετὴς Σίμων ὁ Μάγος ὁ ἐκ τῆς Σαμαρείας· Αὐτὸς ἐλθὼν πρὸς τὸν θεῖον Πέτρον τε ὠνήσασθαι τὴν πίςιν ἢ τὴν τῶν θαυμάτων ἐνέργειαν ἀργυρίοις, ἢ ἀποβληθεὶς, ἦλθεν εἰς Ῥώμην, φέρων μεθ' αὐτε καί τινα πόρνην ὀνόματι Ἑλένην· Οὗτος πρῶτος ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ φανεὶς ἐπὶ τε ὄρες Σινᾶ ὡς Πατὴρ, ἢ ἔπειτα εἰς τὸς Ἑβραίυς (ἐχὶ μὲ σάρκα, ἀλλὰ κατὰ φαντασίαν) ὡς

Χρις ός·

Μὲ ὅλον τοῦτο, ἐν λόγῳ διϊσχυρίζονται οἱ ἀσεβεῖς, ὅτι πρὸ ἐκείνης τῆς καιρῆς εἶναι ἄδικον εἰς τὸν Θεὸν τὸ νὰ ἀποδώσῃ εἰς μόνην τὴν ψυχὴν τὰ κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων της; ἡ ψυχὴ ὡς πρώτη αἰτία τῆς καλῆς καὶ τῆς κακῆς, εἶναι καὶ μόνη ἀξία τῆς βραβείου καὶ τῆς παιδείας. Διότι, εἰς τί ἀνήκει ἡ ἀνταπόδοσις, εἰμὴ εἰς τὴν [illegible] καλῶν ἔργων; (ἥτις προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεὸν) καὶ εἰς τί ἀνήκει ἡ τιμωρία, εἰμὴ εἰς τὴν ἀποστροφὴν τῶν καλῶν ἔργων; (ἥτις προέρχεται ἐξ ἡμῶν). Αἱ ἐξωτερικαὶ πράξεις, τῶν ὁποίων ἐστὶ μόνον ὄργανον τὸ σῶμα, εἰσὶ καλαὶ ἢ κακαὶ, καθότι προέρχονται ἀπὸ καλὴν ἢ κακὴν θέλησιν (ὅπερ ἐστὶ τῆς ψυχῆς). Λοιπὸν ἂν ἡ ψυχὴ ἐστὶν ἡ πρώτη αἰτία τῆς καλῆς ἢ τῆς κακῆς, πῶς εἶναι ἄδικον τὸ νὰ βραβευθῇ ἢ νὰ τιμωρηθῇ ἄνευ τοῦ σώματος; π. χ. δύω ὑπήκοοι συνεργάσαντο ἀξιόλογον τινὰ δόλευσιν τῷ Βασιλεῖ, καὶ διὰ τοῦτο θέλει νὰ τοὺς ἀνταμείψῃ· Ἐξ αὐτῶν, ὁ μὲν ἐστὶ παρὼν, ὁ δὲ, ἀπών· Ὁ Βασιλεὺς ἐκεῖνος διὰ νὰ μὴν εἶναι ἄδικος, πρέπει νὰ ἀναβάλῃ τὸν καιρὸν εἰς τὸ νὰ ἀνταμείψῃ τὸν παρόντα ὑπήκοον, ἕως ἔλθῃ καὶ ὁ ἀπών; ὡσαύτως δύω ὑπήκοοι συνώμοσαν κατὰ τοῦ Βασιλέως, φανερωθείσης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς, ὁ μὲν, ἐκρατήθη, ὁ δὲ, ἔφυγε· Δὲν πρέπει ὁ Βασιλεὺς νὰ παιδεύσῃ τὸν ἀνὰ χεῖρας ἔνοχον

τοῦτοι, σολισμένα μὲ ὅλα τὰ χαρίσματα ὡραιότητος ἀφθάρτου καὶ ἀμαράντου. Ματθ. κεφ. ιγ'. „Οἱ γὰρ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν· γ'. Θέλουσιν εἶναι ἰσχυρὰ, τοῦτοι, ἐκ ἴσονται ὑποκείμενα εἰς τὰ πάθη, εἰς τὰς ἀδυνατείας τῆς νεότητος, εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ γήρους, ἢ εἰς πόνους, ἀλλὰ πάντοτε ἰσχυρὰ, ὑγιῆ, καὶ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατάστασιν. δ'. ἔσονται σώματα πνευματικὰ, δηλαδὴ δὲν χρειάζονται οὔτε τροφὴν, οὔτε ποτὸν, οὔτε ἐνδύματα, οὔτε ὕπνον, οὔτε ἀέρα πρὸς ἀναπνοὴν, οὔτε φῶς πρὸς διάκρισιν τῶν πραγμάτων, διότι, „ὁ Κύριος ἔσαι αὐτοῖς φῶς αἰώνιον· Ἡσαΐας κεφ. ξ'. „Οὔτε θέλει ὑπανδρεύονται· „Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἐν Οὐρανῷ εἰσί· Ματθ. κεφ. κβ'. „καὶ τοιαύτη ἔσεται ἡ ἀνάστασις τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ· Μετὰ τὴν ἀνάστασιν πάντες φανερωθήσονται ἐνώπιον τοῦ τοῦ Θεοῦ κρίσεως, καὶ μετὰ τὴν κρίσιν γενήσεται ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν δικαίων, καὶ ἡ τιμωρία τῶν ἁμαρτωλῶν.

Ἱστορεῖσι, ὅτι ὁ Γερὸς Αὐγεστῖνος γράφων πρὸς τὸν Ἅγιον Γερώνυμον, παρεκάλει νὰ σημειώσῃ αὐτῷ τίνα γνώμην ἔχει περὶ τῆς ἀνταμοιβῆς τῶν δικαίων· Πρὸ τοῦ δὲ λαβεῖν τὴν Ἐπιστολὴν, ἐκοιμήθη ὁ Γερώνυμος· Ἔπειτα φανεὶς κατ' ὄναρ τῷ Αὐγεστίνῳ, εἶπεν αὐτῷ· „Ἀδελφὲ, ἡ Οὐράνιος μακαριότης καὶ σόματι δὲν περιγράφεται, καὶ ἀνθρωπίνῳ νοῒ δὲν καταλαμβάνεται, ἣν καὶ Ἄγγελοι ἀπολαμβάνουσιν, καὶ οἱ δίκαιοι συναπολαμβάνουσι, καὶ μείνε πιστεύων ὅτως· Ὅθεν εἶπεν ὁ Αὐγεστῖνος· „Ἂν καὶ μίαν μόνην ἡμέραν ἔμελλον νὰ ἀπολαύσω τὴν ἐράνιον βασιλείαν, πάντα τὰ τοῦ Κόσμου, καὶ πᾶσαν σωματικὴν καταφρονήσω ἀπόλαυσιν.

Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν πρὸς τοὺς νέους παραινετικὸν λόγον, ὅτωσι περὶ τῆς ἐκεῖσε ἀπολαύσεως λέγει.

„Πᾶσαν ὁμοῦ, τὴν ἀφ' ἧς γεγόνασιν ἄνθρωποι, τῷ λόγῳ τις συλλαβὼν, καὶ εἰς ἓν ἀθροίσας εὐδαιμονίαν, οὐδὲ πολλοστῷ μέρει τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων εὑρήσει παρισαμένην, ἀλλὰ πλεῖον τοῦ ἐν ἐκείνοις ἐλαχίστου τὰ σύμπαντα τῶν τῇδε καλῶν κατὰ τὴν ἀξίαν ἐλλείποντα, ἢ καθόσον σκιὰ καὶ ὄναρ τῶν ἀληθῶν ἀπολείπεται.

χον μὲ τὸ νὰ μὴν εἶναι παρὼν ἡ ὁ συνωμότης τε; λοιπὸν εἶναι γελοιῶδες, τὸ ὅτι ἡ ψυχὴ ἄνευ τῦ σώματος δὲν πρέπει ἔτε νὰ τιμωρηθῇ (α). Ὅτι δὲ ὁ Θεὸς προσμένει τὴν παγκόσμιον κρίσιν διὰ νὰ βραβεύσῃ ἢ νὰ τιμωρήσῃ, τῦτο ὂν δόγμα τῶν Χιλιαζῶν (β), ὁ μερικὸς ςοχασμὸς τινὸς Πα-

τρὸς

(α) Ὁ σκοπὸς τῦ συγγραφέως ἐνταῦθα εἶναι νὰ συςήσῃ τὸ καθαρτήριον πῦρ, ἢ τὴν πρὸ τῆς τελευταίας κρίσεως ἀπόλυσιν τῶν ψυχῶν, ἅτινα ἄλις ἀνῃρέθησαν ὄπιθεν Κεφ. δ'. φύλ. 73. τὸ νὰ ἐπιφέρῃ δὲ, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐςὶν ἀξία αὐτὴ μόνη τῶν τιμωριῶν ἢ τῶν βραβείων ὡς πρώτη αἰτία τῦ καλῦ ἢ τῦ κακῦ, ἅτινα γίνονται ἐκ τῆς προαιρέσεως αὐτῆς, ταυτὸν ἐςὶ τῷ εἰπεῖν, ὅτι οἱ βαθμοὶ τῆς ἁμαρτίας, ἤτοι ἡ προσβολὴ, ὁ συνδυασμὸς, ἢ ἡ συγκατάθεσις, κατακρίνονται περισσότερον ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς αὐτῆς ἁμαρτίας. Ἀλλ' ἔχει τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ἐναντιέμενον ἢ λέγοντα εἰς ἓν τῶν ἑαυτῦ τετραςίχων·

„ Ὄψις συνήρπασέ με πλὴν ἀλλ' ἐσχέθην
„ Εἴδωλον ἐκ ἔςησα τῆς ἁμαρτίας·
„ Εἴδωλον ἔςι πεῖρα, πρᾶξιν ἐκπεφεύγαμεν·
„ Βαθμοὶ τά δ' εἰσὶ τῆς πλάνης τῦ δυσμενῦς.

Ὅθεν ἂν αὐτὰ (ἡ ὄψις δηλαδὴ ταυτὸν εἰπεῖν προσβολὴ, ἢ ἡ πεῖρα, ἤτις ἢ συγκατάθεσις) ὀνομάζωνται ἀπὸ τὸν Ἅγιον βαθμοὶ τῆς πλάνης, ἄρα ἡ καθ' αὐτὸ πλάνη ἐςὶν ἡ πρᾶξις τῆς ἁμαρτίας, δι' ἣν λέγει, „πρᾶξιν ἐκπεφεύγαμεν. Λοιπὸν, ἀφ' ἧ ἡ πρᾶξις καταδικάζεται περισσότερον τῆς προαιρέσεως κατὰ τὸν Θεολόγον, ἢ κατὰ τὸν ὁμόφρονα ςοχασμὸν τῆς Καθόλυ Ἐκκλησίας, ἡ ψυχὴ δὲν δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πρᾶξιν, εἰμὴ σὺν τῷ σώματι, ἄρα σὺν αὐτῷ τέτῳ πρέπει ἢ νὰ βραβευθῇ ἢ νὰ τιμωρηθῇ. Τὸ δὲ παράδειγμα τῶν δύω ὑπηκόων δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα, διὰ δύω τινά· ἀ. ὅτι ἐκεῖνοι ἦσαν δύω, ἢ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐδύνατο νὰ πράξῃ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν χωρὶς τῦ ἑτέρυ, ὅθεν ἢ δικαίως ἀνταμείβεται ἢ τιμωρεῖται μὴ παρόντος τῦ ἑτέρυ· Ὁ δὲ ἄνθρωπος, εἰ ἢ σύνθετος ἐκ ψυχῆς ἢ σώματος, πλὴν τὸ ἓν χωρὶς τῦ ἑτέρυ δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἢ τὸ ἓν χωρὶς τῦ ἄλλυ δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἔτε τὸ καλὸν ἔτε τὸ κακόν· β'. Ὁ Βασιλεὺς ἐκεῖνος ὡς ἄνθρωπος δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναβάλῃ τὸν καιρὸν ἕως εἰς τὸν ἐρχομὸν τῦ ἑτέρυ εἰς τὸ νὰ παιδεύσῃ ἢ νὰ βραβεύσῃ τὸν παρόντα ὑπήκοον, μὴ ὢν βέβαιος, ἂν δύναται νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας ἢ τὸν μὴ παρόντα, ὅςις ἐκ πολλῶν περισάσεων ἐνδέχεται νὰ μείνῃ ἀβράβευτος ἢ ἀτιμώρητος διὰ παντός· Ὁ δὲ Θεὸς, ὡς παντοδύναμος Βασιλεὺς, εἰς ὃν τὰ πάντα διαπαντὸς ὑπόκεινται, ἢ ὡς ὢν ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, ἐδυνάμεθα φυγεῖν ἀπ' αὐτῦ οἱ ἁμαρτωλοὶ, βέβαια πρέπει νὰ προσμένῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἣν ἢ ἐπὶ τέτῳ ἐδιώρισεν εἰς τὸ νὰ βραβεύσῃ ἢ νὰ τιμωρήσῃ τὴν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι, ὡς συμπράξαντα τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν· Πῦ δὲ ἴσανται αἱ ψυχαὶ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν μέλλυσι νὰ ἑνωθῶσι τοῖς ἑαυτῶν σώμασι, ἐρρέθη ὄπιθεν Κεφ. Δ'. φύλ. 75 ἢ 76.

(β) Κήρινθος ὁ δυσσεβόφρων πρῶτος τῆς αἱρέσεως τῶν Χιλιαζῶν ἔζη εἰς τὸν καιρὸν τῦ Εὐαγγελις Γ'ωάννυ, ἢ ἦν μαθητὴς Σίμωνος τῦ μάγυ (1)· Ἐδέχετο τὴν περιτο-

μὴν,

(1) Πάσης αἱρέσεως εὑρετὴς Σίμων ὁ Μάγος ὁ ἐκ τῆς Σαμαρείας· Αὐτὸς ἐλθὼν πρὸς τὸν θεῖον Πέτρον τῦ ὠνήσασθαι τὴν πίςιν ἢ τὴν τῶν θαυμάτων ἐνέργειαν ἀργυρίοις, ἢ ἀποβληθεὶς, ἦλθεν εἰς Ῥ'ώμην, φέρων μεθ' αὑτῦ καί τινα πόρνην ὀνόματι Ἑλένην· Οὗτος πρῶτος ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ φανεὶς ἐπὶ τῦ ὄρυς Σινᾶ ὡς Πατὴρ, ἢ ἔπειτα εἰς τὲς Ἑβραίυς (ἐχὶ μὲ σάρκα, ἀλλὰ κατὰ φαντασίαν) ὡς Χρις ός·

τρὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐπέχει τόπον, παραβαλλόμενος μὲ τὴν μαρτυρίαν ὅλων τῶν μαθητῶν τῦ Ἰησῦ Χριςῦ, τῦ περισσοτέρω Κλήρω τῶν Ἁγίων Πατέρων, καὶ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀποῤῥιψάσης τὸν [redacted] Παπίαν, πρώτω εὑρετῆ τῦ τοιάτω ςοχασμῦ.

Οὔτε ἦν, ὅτε ἔσεται ποτὲ ἀλήθεια, μὴ ἔχουσα καὶ ἀντιπάλους· Ὅθεν ἂν ἦσαν καί τινες ἀμφιβάλλοντες περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἐκ ἧς ἄλλος ὁ σκοπὸς αὐτῶν, εἰμὴ, τῦ νὰ μὴν ἑνώσωσι τὰς ἰδέας των μὲ ἐκείνας τῦ πλήθους, καὶ τῦ νὰ διακρίνωνται κακῶς καὶ ἀυθαδῶς ἀπὸ τὰς ςοχασμὸς τῶν ἄλλων οἱ ἑαυτῶν· Τὸ δόγμα περὶ τῆς μελλόσης ζωῆς, ὅπερ ἐνηγκαλίσθησαν ὅλα τὰ ἔθνη, εἶναι ἐςηριγμένον ἐπὶ τὴν ἀπείρως σοφωτάτην καὶ δικαιοτάτην πρόνοιαν· Λοιπὸν, ποῖος ςοχαζόμενος περὶ τῆς ἀπείρου ταύτης σοφίας, ἤθελεν ἀποφασίσῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐδημιουργήθη ἐξ αὐτῆς διὰ νὰ ζήσῃ μόνον ὀλίγας τινὰς ἡμέρας ἐπὶ τῆς γῆς; ποῖος ςοχαζόμενος περὶ αὐτῆς τῆς ἀπείρου δικαιοσύνης, ἤθελεν ἀποφασίσῃ, ὅτι συγκεχώρηται τῷ ἀνθρώπῳ νὰ ζῇ ἀπολύτως χωρὶς τιμωρίαν, καὶ ἐναρέτως χωρὶς ἀνταμοιβήν; οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Φοίνικες, οἱ Ἄραβες, οἱ Πέρσαι, οἱ Ἰνδοὶ, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμάνοι, ὅλοι οἱ παλαιοὶ Λαοὶ, καὶ ὅλα τὰ

μὴν, ἐκήρυττε τὸν Κόσμον ὑπ' Ἀγγέλων γεγενῆθαι, καὶ τὸν Ἰησῦν κατὰ προκοπὴν Χριςὸν καλεῖσθαι· Παπίας ὁ Ἱεραπόλεως, καί τινες ἄλλοι Αἱρετικοὶ μεθ' ἁπλότητος ὑιοθέτησαν ταύτην τὴν αἵρεσιν· Ἤρεσεν ἔτι καὶ εἰς ἄλλους τινὰς τῶν παλαιῶν τῆς Ἐκκλησίας πατέρων, οἵτινες ἀναγινώσκοντες τὸ κ'. κεφ. τῆς ἀποκαλύψεως („ καὶ εἶδον τὰς „ ψυχὰς τῶν πελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τῦ Θεῦ, καὶ „ οἵτινες δὲ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, ὅτε τῇ εἰκόνι αὐτῦ, καὶ δὲν ἔλαβον τὸ χάραγμα „ ἐπὶ τῷ μετώπῳ αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ „ τῦ Χριςῦ τὰ χίλια ἔτη· Αὕτη ἡ ἀνάςασις ἡ πρώτη· Ἐπὶ τούτυς ὁ Θάνατος ὁ „ δεύτερος δὲν ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τῦ Θεῦ, καὶ τῦ Χριςῦ, καὶ βασιλεύσι „ μετ' αὐτῦ χίλια ἔτη), ἐσυμπέραναν, ὅτι πρὸ τῆς συντελείας ἔμελεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ νὰ φανῇ πάλιν ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ τῶν δικαίων χίλια ἔτη· Πλὴν τῶν μὲν αἱρετικῶν ἡ χιλιαςὺς ἐπαγγέλετο ἡδονὰς καὶ τρυφὰς σωματικὰς καὶ φαιδρὰς, ἡ δὲ τῶν Πατέρων, ἐξεναντίας πνευματικὰς καὶ θείας· Ὅθεν παρὰ τοῖς μετέπειτα ἐκεῖνος μὲν, ὠνομάσθη χιλιασμὸς παχὺς, ἔτος δὲ λεπτός· Οἱ ἐξῆς ὅμως Πατέρες ἀπέβαλον ἐξίσυ καὶ ἐκεῖνον καὶ τοῦτον, κηρύττοντες τὰ ἐν τῇ ἀποκαλύψει λεγόμενα ἀπόῤῥητα καὶ μυςηριώδη· Ἡ μὲν αἵρεσις τῦ Κηρίνθυ καὶ Παπία, αὕτη ἦν· Ὅτι δὲ ὁ Θεὸς προσμένει τὴν ἡμέραν τῆς παγκοσμίυ κρίσεως διὰ νὰ βραβεύσῃ, ἢ νὰ τιμωρήσῃ τὴν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι, αὕτη ἐςὶν ἡ ἀλάνθαςος δόξα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐςηριγμένη ἐπὶ τὰς ῥήσεις τῦ Εὐαγγελίυ, καὶ σύμφωνος μὲ τὰς ἐξηγήσεις τῶν ἁγίων Πατέρων.

Χριςός· καὶ ὕςερον εἰς τὰ Ἔθνη ὡς Πνεῦμα Ἅγιον· καὶ τοσῦτον ἐπλάνησε τὴν Ῥώμην, ὥςε ὁ Αὐτοκράτωρ Κλαύδιος ἔςησεν αὐτῷ ἀνδριάντα παρὰ τῷ Τιβέρει ποταμῷ μὲ ἐπιγραφὴν τοιαύτην· „ Simoni Sancto Deo, ἤτοι, Σίμωνι Ἁγίῳ Θεῷ· Ἐκτεινομένης λοιπὸν τῆς πλάνης, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ὅτε ὁ Σίμων μεταχειριζόμενος τὲς Δαίμονας ὡς ὅπλα, ἀνήρχετο εἰς τὸν Οὐρανὸν ἐνώπιον πάντων, ὄντες εἰς Ῥώμην οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Πέτρος, ἔκλιναν γόνυ προσευχόμενοι, καὶ εὐθέως ὁ νομιζόμενος Θεὸς, ἐρίφθη κατὰ γῆς νεκρός.

ἔπεσε

ψαλμ-ΞΗ:
ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βιβλίων ζώντων,
καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν.

32-ἐξαλείψομέ σε ἐκ τῆς βίβλου ὃν ἔγραψας.
33-καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωυσῆν: εἴτις ἁμάρτηκεν ἐνώπ
ἐξαλείψω αὐτὸν ἐκ τῆς βίβλου μου.

τὰ Ἔθνη, ὅσα τὴν σήμερον εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπίστευον καὶ πιστεύουσιν, ὅτι τὴν παροῦσαν ζωὴν τὴν ἐκδέχεται ἄλλη αἰώνιος, εἰς τὴν ὁποίαν θέλει παιδευθῇ ἡ ἁμαρτία, καὶ θέλει βραβευθῇ ἡ ἀρετή· Λοιπὸν, ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἐστὶ δόγμα διδαγμένον παρὰ τῆς φύσεως, καὶ ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν ὅλα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων ἦσαν καὶ εἰσὶ πληροφορημένα περὶ αὐτῆ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προέρχεται, ἤτε ἀπὸ φαντασίας, ἤτε ἀπὸ πάθη, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως αὐτῆ τῆ θεῆ· Ἄτοπον εἶναι λοιπὸν τὸ νὰ θέλωσιν οἱ δυσσεβεῖς τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς δόγμα ψευδὲς, μὲ τὸ νὰ τὸ ἀρνήθησαν τινὲς ἀσεβεῖς ὡς αὐτοὶ, ὅταν ὅλος ὁ κόσμος τὸ ἐπίστευε καὶ τὸ πιστεύει ἀληθές.

Ὁ Μωσῆς ἐκ ἔθετο ἐν τοῖς νόμοις, ὃς ἔδωκε τοῖς Ἑβραίοις, τὰς τιμωρίας καὶ βραβεῖα τῆς ἄλλης ζωῆς, διότι αὐτοὶ ἦσαν προδιδαγμένοι εἰς τοῦτο (α)· καὶ ἐπειδὴ μὲ ὅλον ὅπερ ἦσαν προδιδαγμένοι περὶ τῶν τοιούτων, ἦσαν πάντοτε εὐμετάβλητοι, παντελῶς δὲν ἐχρησίμευε τὸ νὰ ἐκθέσῃ εἰς τοὺς νόμους τὰς ἀπειλὰς καὶ ὑποσχέσεις τῆς μελλούσης ζωῆς, ἀλλ' ὁ σκοπός του ἦν νὰ τοὺς καταπείσῃ νὰ πιστεύσωσιν εἰς μίαν πρόνοιαν, διατιθεμένην τὸ ὅλον ἐν τῷ δε τῷ βίῳ, ὁδηγῶν αὐτοὺς ἕτως ἐμμέσως νὰ πιστεύσωσιν αὐτὴν τὴν πρόνοιαν, προδιατιθεμένην τὴν μέλλουσαν ζωὴν διὰ τῆς παρούσης· Ὅθεν ἀναγκαῖον ἦν νὰ δώσῃ αὐτοῖς ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλὰς, τῶν ὁποίων τὰς ἐκτελέσεις νὰ αἰσθανθῶσιν εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν· Αἱ ἀγαθαὶ πράξεις συνίστανται εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾷ τινὰς τὸ ἀξιαγάπητον ὅ ἔν τέλος νόμιμον· Αὕτη ἡ ἐκλογὴ ἐξήρτηται κυρίως ἀπὸ τὸ πνεῦμα, διότι αὐτὸ μόνον δύναται νὰ γνωρίσῃ τὰ ὑποκείμενα, ἅπερ πρέπει νὰ ἀγαπήσῃ, καὶ τὰ μέσα εἰς τὸ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀγάπην· Λοιπὸν δὲν εἶναι ἄτοπον τὸ νὰ διϊσχυρίζωνται οἱ δυσσεβεῖς, ὅτι ὁ περὶ πνεύματος λόγος ὀλίγον χρησιμεύει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διοίκησιν;

Ὅτι

(α) Εἰμὴ παντὸς ἦν τὸ τῆς ἀναστάσεως χρῆμα, πῶς ἔλεγε πρὸς Ἀβραὰμ ὁ Θεός· „ Σὺ δὲ ἀπελεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου μετ' εἰρήνης ταφεὶς ἐν γήρει καλῷ; πῶς γὰρ ἂν ἀπῆει, καὶ πρὸς ποίους, εἰ μηδαμῶς μηκέτι μήτε ἦτος ἔμελλεν εἶναι, μήτε πρὸς οὓς ἀπῆει; πῶς δὲ πάλιν μετ' ὀλίγον τὸ ἱερὸν φησὶ λόγιον περὶ αὐτοῦ; „ καὶ ἐκλιπὼν „ ἀπεθανεν Ἀβραὰμ ἐν γήρει καλῷ, πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν, καὶ προσετέθη εἰς „ τὸν λαὸν αὐτοῦ „, Τὶς γὰρ τῆ μὴ ὄντος προσθήκη; καὶ πῶς προσίθεται τοῖς μὴ οὖσι τὸ ὄν; τὶ δὲ λέγει καὶ περὶ τοῦ Ἰακὼβ, ὅτι, „ συνέχθησαν πάντες οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ „ πᾶσαι αἱ θυγατέρες, καὶ ἦλθον παρακαλέσαι αὐτὸν, καὶ ἐκ ἤθελε παρακληθῆναι λέ- „ γων, ὅτι, καταβήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μου πενθῶν εἰς Ἅδην· Πῶς γὰρ ἂν ἐπινοηθῇ κάθοδος τῆ μὴ ὄντος; πῶς δὲ κατέβαινε καὶ πρὸς τὸν υἱόν, τὸν μηδαμῆ μηδαμῶς δυνάμενον εἶναι; πάλιν δὲ τοὺς υἱοὺς εὐλογήσας ὁ Ἰακὼβ φησίν· „ Ἐγὼ δὲ προσίθε- „ μαι πρὸς τὸν λαόν μου „. Ἔτι ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τὶ λέγει τῷ Μωσεῖ; προσεθήσῃ „ πρὸς τὸν λαόν σου, καθὰ προσετέθη καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου· Λέγοντος τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Μωσῆν, „ ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακὼβ, τὶ ἐδηλῶσε ἄλλο, εἰμὴ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, πῶς γὰρ ἂν εἴη Θεὸς, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, τῶν μηκέτι ἐσομένων, ἀλλ' ἀπορθαρέντων εἰς τὸ μὴ ὄν; Πῶς ἓν λέγετε ἀναίσθητοι, ὅτι ὁ Μωσῆς ἐδεμίαν εἶχεν εἴδησιν περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς;

Ὅτι δὲ οἱ Φιλόσοφοι, καὶ οἱ Νομοθέται εἶχον διπλῆν διδασκαλίαν περὶ Θεοῦ καὶ περὶ ψυχῆς, φαίνεται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῶν αἱρέσεών των· Διότι αὐτοὶ ἀφαιροῦσι τὴν θείαν πρόνοιαν ἀπὸ τὸν Κόσμον, διϊσχυριζόμενοι, ὅτι ὁ Θεὸς, μὴ δυνάμενος νὰ θυμώσῃ δὲν εἶναι δυνατὸν ὅτε νὰ βλάψῃ τινὰ, συγχέοντες ὅτω τὴν θείαν τε δικαιοσύνην μὲ τὸν θυμόν· Αὐτοὶ οἱ μάταιοι, ἂν ἐφθασαν νὰ γνωρίσωσι τὴν πρόνοιαν τὴν διοικοῦσαν τὸ πᾶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐδογμάτιζον τὴν ψυχὴν ἢ μέρος τοῦ σώματος, ἢ μέρος τῆς θείας οὐσίας· Ἀλλὰ τὸ νὰ νομίζωσι τὸ περὶ τιμωριῶν καὶ βραβείων τῆς μελλούσης ζωῆς δόγμα χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον πρὸς διατήρησιν τῆς πολιτικῆς συγκοινωνίας, καὶ ἐν ταυτῷ νὰ τὸ πιστεύωσι ψευδὲς, δὲν εἶναι ἄτοπον; τὸ νὰ συγχέωσι τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ, δὲν εἶναι ἄτοπον; τὸ νὰ ἀφαιρῶσι τὴν διοίκησιν τῆς θείας προνοίας ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον γένος, δὲν εἶναι ἄτοπον; καὶ τέλος πάντων τὸ νὰ δογματίζωσι τὴν ψυχὴν τῆς αὐτῆς ποιότητος τοῦ σώματος, ἢ μέρος τῆς θείας οὐσίας, δὲν εἶναι τῶν ἀτόπων ἀτοπώτατον; εἶναι ἀναγκαῖον νὰ φοβώμεθα τὸν θάνατον, ἀλλ' ἐστὶν ἀναγκαιότερον νὰ φοβώμεθα τὴν κόλασιν, καὶ νὰ ζῶμεν ὅτως, ὡς ὁ θάνατος νὰ εἶναι ἡμῖν ἐπιθυμητὸς, ἀποφεύγοντες διὰ τῆς σεσεᾶς ἐλπίδος τῆς θείας εὐσπλαγχνίας τὸν φόβον τῆς θείας δικαιοσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῆς Ἱερᾶς Ἱσορίας (α) τῆς Παλαιᾶς Ἁγίας Γραφῆς (β), ἐφ' ἣν ςηρίζεται ἡ τῶν Χριςιανῶν πίςις, καὶ τὰ δόγματα αὐτῆς, ἕως μέχρι τοῦδε ἐξεθέμεθα.

Πάντη διάφορος ἐςὶν ἡ βάσις τῆς ἡμετέρας Ἱερᾶς Ἱσορίας, ἐφ' ἣν ςηρίζεται

(α) Ἱσορία ἐςὶ βεβαίωσις διηγήσεως τῶν ἐν τῷ Κόσμῳ συμβάντων, καὶ διαιρεῖται εἰς ἕξ, ἤτοι εἰς Ἱερὰν, Κοινὴν, Γενικὴν, Μερικὴν, Παλαιὰν, καὶ Νέαν· Ἱερὰ Ἱσορία ἐςὶν, ἡ πραγματευομένη τὰ περὶ θρησκείας ἑκάςε Ἔθνες, ἥτις καθ' ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Κόσμε, μέχρι τοῦ θανάτε τοῦ Κυρίε ἡμῶν, ὀνομάζεται Ἐκκλησιαςική· Κοινὴ ἐςὶν, ἡ πραγματευομένη περὶ τῶν τακτικῶν συμβεβηκότων τῶν εὐγενῶν, ἥτις καὶ Ἠθικὴ λέγεται. Γενικὴ ἐςὶν, ἡ διηγεμένη τὰ ἀξιόλογα συμβεβηκότα ὅλε τοῦ Κόσμε, ἢ ἑνὸς ὁλοκλήρε Ἔθνες· Μερικὴ ἐςὶν, ἡ διηγεμένη τὸ ὅσον συνέβη εἰς διωρισμένον καιρὸν, εἰς μίαν ἐπαρχίαν ἢ πόλιν, ἢ τὸ συμβὰν ἑνὶ μόνῳ ἀξιολόγῳ ὑποκειμένῳ· Παλαιὰ ἐςὶν, ἡ διηγεμένη περὶ τῶν συμβάντων ἐκ τῆς δημιεργίας τοῦ Κόσμε μέχρι τοῦ δ'. αἰῶνος· Νέα ἐςὶν, ἡ διηγεμένη τὰ συμβάντα ἀπὸ τοῦ δ'. αἰῶνος μέχρι τέτων τῶν ὑςέρων καιρῶν· Λοιπὸν ὁ συγγραφεὺς ἐνταῦθα καλεῖ ἱερὰν τὴν Ἱσορίαν . . . . . πρὸς διαφορὰν τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς Ἱσορίας.

(β) Πέντε χιλιάδων ἐτῶν Ἱσορίαν περιέχει ἡ παλαιὰ Γραφὴ κατὰ τὸν Ἰώσηπον.

ζεται ἡ ὀρθόδοξος πίςις, ἀπὸ τὴν Γερὰν Γσορίαν τῶν Ε'θνικῶν (α) (περὶ ἧς ὄπιθεν εἴπομεν)· Ο'θεν καὶ ἡ θρησκεία ἐκείνων θεμελιῶται ἀπὸ ψευδεῖς ἀρχὰς, καὶ κατὰ φαντασίαν ἐφευρέσεις τινῶν ἀπαταιώνων πλανώντων τὸν χυδαῖον λαόν· Α'λλ' ἡ ἡμετέρα πίςις ἔχει βάσιν τὴν θείαν γραφὴν, δηλονότι τὴν ἀποκάλυψιν τῶ ἰδίω θεῶ, τῶ εὐδοκήσαντος ἐμφανίσαι τὴν αὐτοῦ θέλησιν εἰς τοὺς ἁληθεῖς αὐτοῦ Προφήτας (β), τοὺς μεταξὺ τῶν Ε'βραίων χρηματίσαντας, διὰ νὰ τὴν προβάλωσι καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν ἀνθρώπων· Λοιπὸν

gentiles payens

(α) Τὰς Ε'θνικὰς Pagani, ἤτοι Παγάνας ὀνομάζεσιν οἱ Γταλοὶ, ὅπερ σημαίνει Κωμήτας, ἤτοι τοὺς ἐν ταῖς Κώμαις οἰκοῦντας· Διότι μετὰ τὴν ἔκτασιν τῆς Χριςιανικῆς πίςεως, οἱ ἐπιμείναντες εἰς τὴν πλάνην τῆς εἰδωλολατρείας, κατώκουν τὰς κώμας καὶ χωρία, διωχθέντες παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῶν διαδόχων του ἐκ τῶν πόλεων.

(β) "Δώδεκα ἀριθμοῦνται οἱ ἐγκριτότεροι Προφῆται κατὰ τὴν τῆς Ε'κκλησίας τάξιν, „ (Ε'κ Πασχαλίς χρονικοῦ τῆς Βυζαντίδος·) ἐξ ὧν Α'. τίθεται ὁ Ω'σηὲ (ὅπερ δηλοῖ „ σωζόμενος)· Ο'ςις προεφήτευσε περὶ τῆς τοῦ Χριςοῦ ἀναςάσεως ἑτωσί· „Ο'ταν „ θλιβῶσιν, ὀρθρίσουσι πρός με λέγοντες· Δεῦτε ἐπιςρέψωμεν πρὸς κύριον τὸν θεὸν „ ἡμῶν, ὅτι αὐτὸς ἥρπακεν, καὶ ἰάσεται ἡμᾶς μετὰ δύο ἡμέρας, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τρίτῃ „ ἀναςησόμεθα ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ γνωσόμεθα, (καὶ αὖθις)· „Ε'κ χειρὸς ῥύσομαι αὐ„τούς· Πῦ ἡ δίκη σου θάνατε; τὸ κέντρον πῦ σου ἅδη; ταῦτα ἐχρήσατο ὁ Α'πόσο„λος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους· (Οὗτος ὁ Προφήτης ἦν ἐκ Βελεμὼν τῆς φυλῆς Γσσάχαρ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ.

Β'. „ Ο' Α'μὼς (ὅπερ δηλοῖ γεραίωσις) ἔτος προεφήτευσε περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ „ Χριςοῦ ἑτω „ Διότι ἰδοὺ ἐγὼ γεραῶν βροντὴν, καὶ κτίζων πνεῦμα, καὶ ἐπαγγέλων „ εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριςὸν αὐτοῦ, (καὶ αὖθις)· „Ε'ν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναςήσω „ τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ ἀνοικοδομήσω αὐτὴν, καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ „ αἰῶνος, ὅπως ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ „ Ε'θνη, ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα· „ Ταύτης τῆς χρήσεως μέμνηται Γάκωβος ὁ Α'πόςολος ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Α'πο„ςόλων· (Οὗτος ἦν ἐκ Θεκουὲ, καὶ Α'μεσίας συνεχῶς αὐτὸν ἐτυμπάνισε· Τέλος „ ἀνεῖλεν αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ῥοπάλῳ πλήξας τὸν κρόταφον, καὶ μεθ' ἡμέρας δύο ἀπέ„θανε, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ)

Γ'. „ Ο' Μιχαίας Μωραθίτης ἐκ φυλῆς „ Ε'φραὶμ·

Δ'. „ Ο' Γωὴλ (ὅπερ δηλοῖ αὐθαίρετος ἰσχύς)· Οὗτος περὶ τοῦ κατὰ τὸν Χριςὸν „ μυςηρίου προεῖπε· „Καὶ ἔσαι μετὰ ταῦτα ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν „ σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν· καὶ δώσω τέρατα ἐν „ τῷ Οὐρανῷ, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς, αἷμα, καὶ πῦρ, καὶ ἀτμίδα καπνοῦ· Ο' Η'λιος „ μεταςραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ Σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου, „ καὶ ἔσαι πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται· Ταύτης τῆς χρή„σεως μέμνηται ὁ μακάριος Πέτρος ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Α'ποςόλων, πληρεμένης, „ ὅτε ἡ κάθοδος τοῦ Α'γίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς Α'ποςόλους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκο„ςῆς ἐγένετο· (Οὗτος ἦν ἐκ γῆς τοῦ Ρ'εβὶμ, ἀγροῦ τοῦ Βεθιμωρών· Α'πέθανε δὲ „ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ.)

Ε'. „ Ο' Α'βδὲ (ὅπερ δηλοῖ δουλεύων Κυρίῳ), ὅςις ἑτωσὶ περὶ Χριςοῦ προεῖρηκεν· „ Ε'γγὺς ἡμέρα Κυρίου ἐπὶ πάντα τὰ Ε'θνη, (καὶ αὖθις)· Ε'ν τῷ ὄρει Σιὼν ἔσαι ἡ „ Σωτη-

Λοιπὸν διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀληθῆ Γερὰν Γ'σοριαν, τὴν βάσιν δηλαδὴ τῆς ἡμετέ-

,, Σωτηρία· (Οὗτος ἦν ἐκ γῆς Σιχὲμ, ἀγρῷ Βιθεγαράμ, ϗ μαθητὴς Η'λία·)
,, Α'πέθανε δὲ ϗ ἐτάφη μετὰ τῶν πατέρων αὐτῦ.

ς'. ,, Ο' Γωνᾶς (ὅπερ δηλοῖ δέησις κυρίε ϗ βαπτιςὴς), ὅσις ἐ διὰ λόγων, ἀλλ'
,, ἔργῳ ϗ τύπῳ προεμήνυσε τὴν ἀνάςασιν τῦ Χριςῦ, τρεῖς ἡμέρας ςαθεὶς, ἐν τῷ κοι-
,, λίᾳ τῦ κήτους· (Οὗτος ἦν ἐκ [redacted]

Ζ'. ,, Ο' Ναὲμ (ὅπερ δηλοῖ Παράκλητος), ὅσις ἐτωσὶ περὶ Χριςῦ προείρηκεν·
,, Ε'όρταζε Γ'ιδα τὰς ἑορτάς σε, ἀπόδος Κυρίῳ τὰς εὐχάς σε, διότι ἐ μὴ προσθῶσιν
,, ἔτι τῦ διελθεῖν εἰς παλαίωσιν, συνεπλήσθη, συντετέλεσαι, ἀνέβη ὁ ἐμφυσῶν εἰς
,, πρόσωπόν σε, ἐξαιρέμενός σε ἐκ θλίψεως· (Οὗτος ἦν ἀπὸ Ε'λκέσε, πέραν τῦ Γ'ς
,, Βιταβαβὺν ἐκ φυλῆς Συμεών· Α'πέθανε δὲ ἐν εἰρήνῃ, ϗ ἐτάφη ἐν τῇ γῇ αὐτῦ.)

Η'. ,, Ο' Α'ββακὲμ (ὅπερ δηλοῖ περίληψις), ὅσις περὶ Χριςῦ ἐτωσὶ προείρηκεν·
,, Ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ, ϗ ἐπιβλέψατε, ϗ θαυμάσατε, ϗ ἀφανίσθητε, διὶ ὃ ἐγὼ ἐρ-
,, γον ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ὃ ἐ μὴ πιςεύσετε, ἐὰν τὶς ἐκδιηγῆται· Ταύ-
,, την τὴν χρῆσιν ἁρμοδίως ὁ Παῦλος ἐπὶ τῆς ἀναςάσεως τῦ Χριςῦ ἐξέλαβεν· Οὗ-
,, τος ἦν ἐκ φυλῆς Συμεών, ἐξ ἀγρῦ Βηθ τῦ Χάρ· (Οὗτος γενόμενος ἐν Βαβυλῶνι
,, διὶ Α'γγέλε, ἔφερε τὸ ἄριςον τῷ Δανιὴλ ὄντι ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων· ϗ πρὸ
,, δύο ἐτῶν τῆς ἐπανόδε τῦ Γ'σραὴλ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπέθανε ϗ ἐτάφη ἐν ἀγρῷ
,, ἰδίῳ μόνος ἐν τῇ Γ'δαία).

Θ'. ,, Ο' Σοφονίας (ὅπερ δηλοῖ σκοπεύων), ὅσις περὶ Χριςῦ ἐτωσὶ προείρηκεν·
,, Χαῖρε σφόδρα θύγατερ Γ'ερυσαλὴμ, εὐφραίνε ϗ κατατέρπε ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σε
,, θύγατερ Γ'ερυσαλὴμ, περιεῖλε κύριος τὰ ἀδικήματά σε, λελύτρωταί σε ἐκ χειρὸς
,, ἐχθρῶν σε, Βασιλεὺς Γ'σραὴλ ὁ Κύριος ἐν μέσῳ σε, ἐκ ὄψει κακὰ ἐκέτι· (Οὗτος
,, ἦν ἐκ φυλῆς Συμεών, ἐξ ἀγρῦ Σαβαρθαθὰ, ϗ θανὼν ἐτάφη ἐκεῖ.)

Ι'. ,, Ο' Α'γγαῖος (ὅπερ δηλοῖ ἑορτὴ), ὅσις ἦλθε νέος ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Γερυ-
,, σαλὴμ, ϗ φανερῶς περὶ τῆς ἐπιςροφῆς τῦ λαῦ προεφήτευσε, ϗ εἶδεν ἐκ μέρους
,, τὴν οἰκοδομὴν τῦ ναῦ· ϗ θανὼν ἐτάφη πλησίον τῦ τάφυ τῶν Γ'ερέων ἐνδόξως ὡς
,, αὐτοί.

[illegible]
,, νικος· ϗ περὶ τῆς λειτυργίας αὐτε[illegible] ϗ
,, ηὐλόγησεν αὐτὸν σφόδρα· Τὰ δὲ τῆς Προφητείας [illegible] ἐν Γερυσαλὴμ, ϗ περὶ
,, τέλες Ε'θνῶν, ϗ τῦ ναῦ, ϗ ἀργίας Προφητῶν, ϗ Γ'ερέων, ϗ περὶ διπλῆς κρίσεως
,, ἐξέθετο, ϗ ἀπέθανεν ἐν γήρει μακρῷ, ϗ ἐτάφη σὺνεγγυς τῦ Α'γγαίυ.

ΙΒ'. ,, Ο' Μαλαχίας (ὅπερ δηλοῖ Α'γγελος), ὅσις μετὰ τὴν ἐπιςροφὴν ἐκ τῆς
,, Βαβυλῶνος τίκτεται ἐν Σοφᾷ, ϗ ἔτι πάυ νέος ὢν, καλὸν βίον ἔσχηκεν· ϗ ἐπειδὴ
,, πᾶς ὁ λαὸς ἐτίμα αὐτὸν ὡς ὅσιον ϗ πρᾶον, ἐκάλεσαν αὐτὸν Μαλαχίαν, ἦν γὰρ
,, τῷ εἴδει εὐπρεπὴς, ἀλλὰ ϗ ὅσα εἶπεν αὐτὸς ἐν Προφητείᾳ, αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ὀφθεὶς
,, Α'γγελος Κυρίε, ἐπεδευτέρωσεν, ὡς ἐγένετο ἐν ἡμέραις τῆς ἀναρχίας, ὡς γέ-
,, γραπται ἐν Σφερεταλειμ, τετέσιν ἐν βίβλῳ Κριτῶν· ϗ ἔτι νέος ὢν, προσετέθη
,, πρὸς τὲς πατέρας αὐτῦ ἐν ἀγρῷ αὐτῦ.

,, Οἱ

ἡμετέρας πίστεως, τῆς ἐσηριγμένης εἰς τὰς προφητείας, καὶ ἑπομένως διὰ νὰ διακρί-

„ Οἱ τέσσαρες δὲ μεγάλοι Προφῆται εἰσὶν ἕτοι· Α'. Ο' Ησαΐας ὅσις ἦν υἱὸς „ Αμὼς, πατρίδα ἔσχε τὴν Γερσαλὴμ, προεφήτευσεν ἀπὸ τῆς ἔτους ψλέ. πρὸ Χρι- „ στοῦ, μέχρι τῆς χπά. ἀπέθανε δὲ πριθεὶς εἰς δύω ὑπὸ Μανασσῆ, καὶ ἐτέθη ὑποκάτω „ δρυὸς Βογήλ· Ἔτι δὲ ὁ τάφος αὐτῆ ἐχόμενος τῆ τάφῳ τῶν Βασιλέων.

Β'. „ Ο' Γερεμίας, ὅσις ἦν ἐξ Ἀναθὼθ, καὶ ἐν Τάφναις Αἰγύπτου, [redacted] „ Γερ[redacted], λίθοις δὲ ὑποβληθεὶς ὑπὸ τῆς λαῆς ἀποθνήσκει· Κεῖται δὲ ἐν τοπῳ „ τῆς οἰκήσεως Φαραὼ, ὅτι Αἰγύπτιοι ἐδόξασαν αὐτὸν εὐεργετηθέντες δι' αὐτὸ, ηὖ- „ χετο γὰρ αὐτοῖς, τῶν γὰρ ὑδάτων οἱ θῆρες (ὡς καλοῦσιν οἱ Αἰγύπτιοι Μενεφωθ, „ Ἕλληνες δὲ Κροκοδείλους) δι' αὐτῆ κατεβλήθησαν· καὶ ὅσοι εἰσὶ πιστοὶ, θεὸν ἕως „ σήμερον εὔχονται ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, καὶ λαμβάνοντες τῆ χοὸς τῆ τόπου δήγματα „ τῶν ἀνθρώπων θεραπεύουσι, καὶ πολλοὶ αὐτὰ τὰ θηρία τὰ ἐν τῷ ὕδατι φυγαδεύουσι· „ Αλέξανδρος δὲ ὁ μέγας ἐπισὰς τῷ τόπῳ τῆ Προφήτου, καὶ ἐπιγνοὺς τὰ εἰς αὐτὸν „ μυστήρια, εἰς Αλεξάνδρειαν μετέσησεν αὐτῆ τὰ λείψανα, περιθεὶς αὐτὰ ἐνδόξως, „ καὶ ἐκωλύθη ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης τὸ γένος ἀσπίδων, ὡσαύτως καὶ ἐκ τῆ ποταμοῦ· „ Οὗτος δὲ ἐνέβαλεν ἐκεῖ καὶ τοὺς ὄφεις τοὺς λεγομένους Αργολάους (ὅ ἐστιν ὁριομά- „ χους), οὓς ἤνεγκεν ἐκ τῆ Αργους τῆ Πελοποννησιακῆ· Λαλιὰν δὲ ἕτοι ἔχουσιν ἡδυ- „ τάτην καὶ φωνευόνυμον· Οὗτος Γερεμίας σημεῖον ἔδωκε τοῖς Γερεῦσιν Αἰγύπτου, „ ὅτι δεῖ σειθῆναι τὰ εἴδωλα αὐτῶν, καὶ συμπεσεῖν διὰ Σωτῆρος παιδὸς ἐκ Παρ- „ θένου γενομένου, ἐν φάτνῃ δὲ κειμένου· Διὸ καὶ ἕως νῦν θεοπρεπῶσι παρθένον λο- „ χὸν, καὶ βρέφος ἐν φάτνῃ [redacted] τιθέντες προσκυνοῦσι· Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ τὴν „ αἰτίαν πυνθανομένῳ ἔλεγον, ὅτι παράδοτον ἐστὶ μυστήριον ὑπὸ Οσίου Προφήτου τοῖς „ πατράσιν ἡμῶν παραδοθέν.

Γ'. „ Ο' Γεζεκιὴλ, ὅσις ἦν ἐξ Αιρὰ [redacted] Γερ[redacted], καὶ „ ἀπέθανεν ἐν γῇ Χαλδαίων ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας· Απέκτεινε δὲ αὐτὸν ὁ Ηγού- „ μενος τῆ λαῆ Γσραὴλ ἐκεῖ, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ εἰδώλων σεβάσμασι· καὶ „ ἔθαψεν αὐτὸν ὁ λαὸς ἐν ἀγρῷ Μαὲρ.

Δ'. „ Ο' Δανιὴλ, ὅσις ἦν ἐκ φυλῆς Γούδα τῶν ἐξεχόντων τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας, „ ἀλλ' ἔτι νήπιος ὤν, ἤχθη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ὑπὸ Χαλδαίων· Εγεννήθη δὲ ἐν Βε- „ θερὼμ τῇ ἀνωτέρω, καὶ ἦν ἀνὴρ σώφρων· Οὗτος πολλὰ ηὔξατο ὑπὲρ τῆ Ναβυχο- „ δονόσορ (ὅτι ἐγένετο θηρίον καὶ κτῆνος) ἵνα μὴ ἀπόληται· Ηὖν γὰρ τὰ ἔμπροσθεν „ αὐτῆ ὡς βοῦς σὺν τῇ κεφαλῇ, καὶ οἱ πόδες σὺν τοῖς ὄπισθεν λέων, ἐθίων χόρτον ἐν „ ἀγρῷ· Μετὰ δὲ τὴν πέψιν τῆς τροφῆς ἐν καρδίᾳ ἀνθρωπίνῃ γενόμενος ἔκλαιε, καὶ „ ἠξίου Κύριον πᾶσαν τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα τεσσαρακοντάκις δεόμενος· Ηρθη δὲ ἡ „ γλῶσσα αὐτῆ τοῦ μὴ λαλεῖν, καὶ νοῶν εὐθὺς ἐδάκρυε, καὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῆ ἦσαν ὡς „ νεκρῶν κρέας ἐν τῷ κλαίειν, ὥωλοι γὰρ ἐξιόντες τῆς πόλεως ἐθεώρων αὐτόν· Ο' „ Δανιὴλ δὲ προσευχόμενος πρὸς τὸν ὕψιστον, ἤτησε γενέσθαι ὃς εἶπε καιροὺς μῆνας „ ἑπτὰ, καὶ τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ καιρῶν ἐτελέσθη ἐπ' αὐτόν· Ότι ἀποκαταστὰς ἐν „ ἑπτὰ μησὶν ὡς ἦν τὸ πρὶν, τὰ ἓξ ἔτη καὶ πέντε μῆνας ὑπέπιπτε κυρίῳ, καὶ ὡμολόγει „ τὴν

Αἰγύπτιοι Χαμψας καλοῦσι τὸν Ἰωνᾶν κροκόδειλον

(1) Τὴν ἁγίαν [redacted] δηλαδὴ εἰς τὴν μὴν μετενεχθῆναι φασὶν, καὶ ἤδη ἐν τῷ ναῷ [redacted] (ὀνομαζομένῳ Maggiore, ἤτοι Μείζονι) [redacted].

διακρίνωμεν τὰς ἀληθεῖς Προφήτας ἀπὸ τὰς ἀπαταιῶνας, πρέπει νὰ ἰξεύρωμεν, ὅτι ἀφ' ἧς ἐξεδόθη ἡ νέα Γραφὴ (α) εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐδιώρισαν οἱ Αἰγύπτιοι τινὰς κοινὰς γραφέας, οἵτινες συνήθροιζον ὅσα συνέβαινον ἀξιόλογα εἰς τὸ ἔθνος των, καὶ σημειώνοντές τα εἴς τινα τετράδια, ἐγράφοντο ἔπειτα εἰς τὰς κοινὰς Κώδηκας. Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Μωσῆς ἀνατραφεὶς εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Αἰγύπτε, καὶ διδαχθεὶς τὰς ἐπισήμας ἀπ' τότε μετήρχοντο, ἤτοι τὰς Ἠθικὰς, τὰς Πολιτικὰς, καὶ ἐξόχως τὰς τῆς τ' λαῦ διοικήσεως, μὲ τὸ νὰ ἦτον ἀρχηγὸς τῶν Ἑβραίων (οἵτινες ἐνασχολέμενοι πάντοτε εἰς σωματικὰς ἐργασίας, καὶ μὴ ἔχοντες ἀδεμίαν σιγμὴν καιρὸν διὰ νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν σπουδὴν καὶ καλλιέργειαν τῆς νοὸς, ἐξ ἀνάγκης ἦσαν ὅλοι χυδαῖοι), ἐδιώρισε καὶ αὐτὸς κοινὰς γραφέας, οἵτινες πρὸς διάκρισιν τῶν πολλῶν, ὠνομάσθησαν Προφῆται. Αὐτοὶ ὄχι μόνον κατεγίνοντο εἰς τὸ νὰ σημειώνωσι τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸ Ἔθνος των, μὲ ἄδειαν νὰ ἀφαιρῶσι, νὰ προσθέτωσι, νὰ μετατρέπωσι, καὶ νὰ διορθώνωσιν ἅπαντα, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἐδίδασκον, καὶ ἐνουθέτουν τὸν λαὸν, ἀφαιροῦντες ἀπ' αὐτῦ τὴν χυδαιότητα καὶ ἀμάθειαν· Δεικνύοντες αὐτοῖς τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν, τὸ μὲν, προτρεπτικῶς, τὸ δὲ, ἀποτρεπτικῶς· Λοιπὸν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς φαίνεται, ὅτι δὲν ἔπεται, ἀλλ' οὐδὲ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ὑποτεθῇ τὸ ὅσον ἐμπεριέχει ἡ Βίβλος τῶν Ἑβραίων (β) ὅτι ἐγράφη, ἄτε ἀπὸ τὸν θεῖον Μωσῆν, ἄτε ἀπὸ συγγραφεῖς

„ τὴν ἀσέβειαν αὐτῦ, καὶ πᾶσαν τὴν ἀνομίαν αὐτῦ, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν
„ αὐτῦ· καὶ ἅτε ἄρτον, ἅτε κρέας ἔφαγεν, ἅτε οἶνον ἔπιεν, ἐξομολογέμενος Κυρίῳ·
„ Ὅτι Δανιὴλ προσέταξεν αὐτὸν ὀσπρίοις βρεκτοῖς καὶ χλωροῖς ἱλεώσασθαι Κύριον·
„ Διὰ τᾶτο ἐκάλεσεν αὐτὸν τὸν Δανιὴλ Βαλτάσσαρ ὡς τὸν υἱὸν αὐτῦ· Ἀπέθανε δὲ
„ Δανιὴλ καὶ ἐτάφη ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ Βασιλικῷ μόνος ἐνδόξως.

(α) Νέαν γραφὴν ὀνομάζει τὴν εὑρεθεῖσαν ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ τὴν συμβολικὴν ὡς εἴπομεν, ἥτις καὶ πολιτεύεται ταυτὸν σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη τῆς Γῆς, ὁμοία τῷ τρόπῳ, εἰ καὶ διάφορος τοῖς γράμμασιν.

(β) „ Εἰκοσιδύω εἰσὶ τὰ στοιχεῖα τῆ Ἑβραϊκῆ Ἀλφαβήτε, εἰκοσιδύω καὶ τὰ κανονισθέντα
„ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς· ἀ. Γένεσις· β. Ἔξοδος· γ. Λευιτικὸν· δ.
„ Ἀριθμοί· ε. Δευτερονόμιον (ταῦτα καὶ ὠνομάσθησαν τῆ Μωϋσέως λέγονται)· ς.
„ Ἰησοῦς τῆ Ναυῆ· ζ. Κριταί· ἡ. Ῥοὺθ· θ. Τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον τῶν Βασιλειῶν·
„ ι. Τὸ τρίτον καὶ τέταρτον τῶν Βασιλειῶν· ια. Τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον τῶν παραλει-
„ πομένων· ιβ. Ἔσδρας· ιγ. Ψαλμοί· ιδ. Παροιμίαι· ιε. Ἐκκλησιαστής· ις.
„ Ἆσμα Ἀσμάτων· ιζ. Γὼβ· ιη. Οἱ δώδεκα Προφῆται· ιθ. Ἡσαΐας· κ. Ἱε-
„ ρεμίας σὺν τῷ Βαρὺχ, καὶ τοῖς θρήνοις, καὶ τῇ αὐτῦ Ἐπιστολῇ· κα. Ἰεζεκιὴλ· κβ.
„ Δανιὴλ. Εἰσὶ καὶ ἄλλα βιβλία τῆς παλαιᾶς, οὐχὶ κανονισθέντα, δεχθέντα ὅμως παρὰ
„ τῶν Ἁγίων Πατέρων, ἤτοι, Σοφία Σολομῶντος, Σοφία Σειρὰχ, Ἐσθὴρ, Ἰουδὴθ,
„ Τωβὶτ, καὶ Μακκαβαῖοι· Ἄτινα λέγονται ἀναγινωσκόμενα· Τὰ δὲ λεγόμενα
„ ἀπόκρυφα βιβλία τῆς παλαιᾶς, εἰσὶ τάδε· Ἐνὼχ, Πατριάρχαι, προσευχὴ Ἰω-
„ σὴφ, διαθήκη Μωϋσέως, ἀνάληψις Μωϋσέως· Ἀβραὰμ· Ἐλδὰδ καὶ Μωδὰδ·
„ Ἠλίε Προφήτε· Σοφονίε Προφήτε· Ζαχαρίε τοῦ Προφήτε· Βαρὺχ, Ἀβ-
„ βακὺμ, Ἰεζεκιὴλ, καὶ Δανιὴλ· Αὐτὰ γὰρ εἰσιν ὄχι τὰ ἀληθῆ τῶν Προφητῶν,
„ ἀλλὰ ψευδεπίγραφα. Ἐκ τῶν τῆ Καμπανίας.

φεῖς συγχρόνως αὐτῷ, καὶ αὐτόπτας τῶν ὅσων ἱστοροῦσι. Διότι τότε δοθέντος, ἔπεται νὰ ἀληθεύωσιν ἅπαντα τὰ ἐν ταῖς βίβλοις τῶν Ἑβραίων (α), ἀλλ' ἐδὲ αὐτὸς ὁ Μωσῆς ἀναφέρει εἰς τὴν Γένεσιν, ὅτι ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ θεοῦ ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα, ἐδ' ὅτι ἐγράφησαν διὰ προφητικῆς χαρίσματος. Λοιπὸν συμπεραίνεται, ὅτι ὁ Μωσῆς συνέγραψε τὰς ἐντολὰς μόνον (β), καὶ μερικὰς προφητείας. Τὰ δὲ λοιπὰ τῆς Πενταteύχου συνήχθησαν μέρος παρὰ τῶν κοινῶν γραφέων, καὶ μέρος ἀπὸ ἄλλας συγγραφεῖς ἐκ παραδόσεως. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἀκολουθῶν ἔπειτα τὴν Ἱστορίαν, προσέθετο [illegible] τὰ περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μωσέως. Ὁ Ἔσδρας προσέθετο τὴν Ἱστορίαν τῶν Βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἄλλα τινά.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥοβοὰμ, συνέβη ἓν σχίσμα μεταξὺ τῶν Ἑβραίων, καὶ διῃρέθησαν εἰς δύω
173 Βασίλεια (ἔτει πρὸ Χριστοῦ μγ΄.). Τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν, ὅπερ συνετίθετο ἐκ τῶν δύω φυλῶν ὠσαὶ ἔμειναν εἰς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ῥοβοὰμ, ὠνομάσθη τοῦ Ἰούδα· καὶ τὸ ἕτερον, ὅπερ συνετίθετο ἀπὸ τὰς δέκα φυλὰς, ὠνομάσθη τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἵτινες ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἱεροβοὰμ (γ) κατῴκησαν τὴν Σαμάρειαν, καὶ ἐξ αὐτῆς ὠνομάσθησαν Σαμαρεῖται. Ὁ Σαλμανασὰρ Βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας, ὑπέταξε τὴν Σαμάρειαν (ἔτει πρὸ Χριστοῦ ψκά), καὶ ἀπέστειλεν ὅλους τοὺς Ἰσραηλίτας αἰχμαλώτους εἰς τόπους μακρυνοὺς, κἀκεῖσε ἅπαντες ἀπωλέσθησαν ἐκ τῆς ταλαιπωρίας. Οὗτος ἔφερεν ἀντ' αὐτῶν εἰς τὴν Σαμάρειαν ἀποίκους Βαβυλωνίων, καὶ ἄλλων Εἰδωλολατρῶν, οἵτινες μὴ γινώσκοντες τίνι τρόπῳ νὰ διαταχθῶσιν ἐν τῇ νεοσυλλέκτῳ ἐκείνῃ πολιτείᾳ ἐζήτησαν ἕνα Ἱερέα Ἰσραηλίτην νὰ τοὺς διδάξῃ τὸν νόμον τοῦ Μωσέως, καὶ τὰ ἤθη τοῦ τόπου, ὅπου νεωστὶ κατῴκησαν, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς. Εἶτα ἀπῆλθον αἰχμάλωτοι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὴν Βαβυλῶνα (ἔτει πρὸ Χριστοῦ φπή.)· καὶ ὅταν ἐπὶ τῆς βασιλείας [illegible] ἠλευθερώθησαν (ἔτει πρὸ Χριστοῦ φιή.), ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐκεῖ συνεκρότησαν τὴν λεγομένην συναγωγὴν, καὶ συλλέξαντες τὰ λείψανα τῆς Γραφῆς, ὅπου εἶχον μείνῃ, ἐποίησεν ἐκ τούτων ὁ Ἔσδρας ἀρχηγὸς τῆς συναγωγῆς σύνοψίν τινὰ πρὸς χρῆσιν τῆς θρησκείας, καὶ τῶν δικαιικῶν ὑποθέσεων, [illegible] Καὶ ἐπειδὴ τότε οἱ Ἰουδαῖοι μετήρχοντο τὴν χαλδαϊκὴν διάλεκτον, διὰ νὰ ἐννοῶνται

(α) Βίβλος τῶν Ἑβραίων φαίνεται νὰ ἐννοῇ ὁ συγγραφεὺς τὰς μεταφράσεις, τὰς προσθήκας, τὰς ἀφαιρέσεις, τὰς μετατρίψεις, καὶ τὰς νοθεύσεις τῶν Ἑβραίων ἐν ταύταις ταῖς βίβλοις. Ἔτι καὶ τὰ βιβλία τῶν Ῥαβίνων, ἅτινα (ὡς πάντες οἴδασι) γέμουσι μύθων καὶ φληναφων, καὶ ὅσα ἐκτὸς τῶν Κανονικῶν, ἅτινα ἡ Ἐκκλησία ἀπέβαλε.

(β) Καὶ ἔγραψε Μωσῆς τὰ ῥήματα τοῦ Νόμου τούτου εἰς βιβλίον, καὶ ἔδωκε τοῖς Ἱερεῦσιν, καὶ τοῖς υἱοῖς Λευὶ, τοῖς αἴρουσι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Δευτερον. κεφ. λγ΄.

(γ) Ὁ Ἱεροβοὰμ δοῦλος ἦν τοῦ Σολομῶντος, καὶ ἀποστάτης κατὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥοβοάμ.

Φυσιογνωμία, ορος

νοῆται παρὰ πάντων ἡ Γραφὴ, τὴν ἐξέδωκαν ἑνωμένην Χαλδαϊκὴν καὶ Ἑβραϊκὴν, μεταχειριζομένη ἔτι ἡ Ἰουδαϊκὴ Ἀριστοκρατία τὰς ῥηθέντας κοινὰς γραφέας, οἵτινες ἦσαν ἐκλελεγμένοι ἀπὸ τὴν μεγάλην σύναξιν ὀνομαζομένην συνέδριον· Αὐτὸ τὸ συνέδριον ἦν τὸ ἀνώτερον βαλευτήριον, διορισθὲν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Μωσέως, ὅπερ καὶ ἐφυλάττετο χωρὶς διακοπὴν μέχρι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Καὶ ἐν αὐτῷ ἐθεωροῦντο ἅπασαι αἱ μεγάλαι ὑποθέσεις τῆς τε θρησκείας καὶ διοικήσεως, καὶ συνετίθετο ἀπὸ ἑβδομήκοντα ἄνδρας πλήρεις συνέσεως, ἐξ ὧν ἦσαν καὶ Γερεῖς, καὶ Λευῖται, καὶ Πολιτικοὶ ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν, πλὴν εὐγενεῖς, πλέσιοι, φρόνιμοι, χωρὶς ἐυτέλειας τοῦ σώματος, καὶ ἐπισήμονες τῆς Μαγικῆς, ἥτις ἦν αὐτοῖς ἀναγκαία εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζωσι δι' αὐτῆς ἀπὸ τὸν λαὸν τὰ ἀποτελέσματα τῆς αὐτῆς Μαγείας (α).

Λοιπὸν

(α) "Μαγεία, Γοητεία, Φαρμακεία, Ἐπῳδὴ, Ἀστρολογία, καὶ τὰ ἐξῆς διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων· Μαγεία ἐστὶν, ἐπίκλησις δαιμόνων, διὰ σύγασιν τινὸς ἔρωτος, ὡς τὰ τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως θεσπίσματα· Γοητεία ἐστὶν, ἡ ἐξάγουσά τες νεκρὸς ἐκ τῶν τάφων· Ὠνομάσθη δὲ ἔτως ἀπὸ τῶν ἐν τάφοις γόων καὶ θρήνων· Φαρμακεία ἐστὶν, ἡ διά τινος φαρμάκου διδομένου διὰ τοῦ στόματος ἐνεργοῦσα πρὸς ἔρωτα, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις διαβολικοῖς ἀποτελέσμασιν· Ἐπῳδὴ ἐστὶ, δι' ἧς οἱ Μάγοι καλοῦσι τοὺς Δαίμονας εἰς τὰς θελήσεις των· Ἀστρολογία ἐστὶν, ἡ διὰ τῶν ἄστρων μαντεύουσα, ἣν χρῶνται οἱ γενεθλιακοὶ Ἀστρολόγοι ἐκ τοῦ συνισαμένου θέματος, καὶ τοῦ ὡροσκοπίου ἐπὶ τῆς γεννήσεως ἑκάστου, προγινώσκοντες καὶ προλέγοντες τὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ· Πρὸς τούτοις ὑπάρχει καὶ ἡ φυσιογνωμία, ἥτις ἐστὶ μαντεία καὶ ἐπίνοια ἐκ τοῦ χρώματος καὶ τῶν τριχῶν, καὶ τῶν λοιπῶν μερῶν, καὶ ἀναλογίας τοῦ σώματος, ἐξ ὧν συμπεραίνεσι τὴν μακροζωΐαν, τὰ ἤθη, τὴν εὐρυθμίαν, καὶ τὰ ὅμοια· Ἥτις συγκεχωρημένη ἐστὶν, ὅταν ἐκ ἀπομακρύνεται ἐκ τῶν ὁρίων της. Ἐκκλησ. Ἰσορ.

"Εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς Καββάλης τῶν Ἑβραίων, ἣν νομίζουσιν ὅτι ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῷ Μωσεῖ ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ· Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐδίδασκον αὐτὴν τοῖς μετὰ ταῦτα διὰ γραμμάτων, ἀλλὰ διὰ μόνης φωνῆς ἕως τοῦ Ἔσδρα· Ὅθεν καὶ Καββάλα ὠνομάσθη, τουτέστιν ἀποδοχή· Παρὰ δὲ τοῦ Ἔσδρα συνήχθη εἰς βιβλία ἑβδομήκοντα· Τέχνη ἀρχαιοτάτη, ὡς λέγεται, πρὸ ὀλίγων δὲ χρόνων ἐφανερώθη τοῖς Χριστιανοῖς τὸ ὄνομά της. Εἴδη αὐτῆς δύο· τὸ ἓν καλεῖται Βερσσύλη, τουτέστι Κοσμολογία, ὅπερ φανερώνει τὰς δυνάμεις τῶν φυσικῶν ἐντων, τῶν τε ἐφανίων, καὶ τῶν ὑπὸ Σελήνην· Ἔτι φανερώνει διὰ λόγων φυσικῶν τὰ τοῦ νόμου καὶ τὰ τῶν Γραφῶν ἀπόῤῥητα· Ἥτις ἔτως θεωρουμένη, ἐδὲν διαφέρει μαγείας φυσικῆς, ἐν ᾗ ὁ Βασιλεὺς Σολομὼν ὡς ἐδεὶς ἄλλος Ἔλαμψεν, ἐρευνήσας τὰς δυνάμεις ὅλων τῶν ὄντων, ἀπὸ τῆς κέδρου δηλαδὴ μέχρι τῆς ὑσσώπου ἐκπορευομένης διὰ τοῦ τείχους· καὶ ἐχὶ μόνον τῶν φυτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πετεινῶν, καὶ τῶν θηρίων, τῶν ἑρπετῶν, καὶ τῶν ἰχθύων· καὶ πολλοὶ τῶν μεταγενεστέρων Ἑβραίων ἐκτήσαντο δι' αὐτῆς ἐκ ὀλίγην μάθησιν. Τὸ δ' ἕτερον καλεῖται Μαρκενά, ὅπερ καταγίνεται εἰς τὰς ὑψηλοτέρας θεωρίας, τουτέστι περὶ θείων καὶ ἀγγελικῶν δυνάμεων, καὶ ἱερῶν ὀνομάτων καὶ σημείων· Αὕτη ἡ ἐπιστήμη ἐστὶν ὡς μία συμβολικὴ θεολογία· Ἐν ᾗ τὰ γράμματα, οἱ ἀριθμοὶ, τὰ σχήματα, τὰ ὀνόματα, αἱ κεραῖαι τῶν στοιχείων, τὰ σημεῖα τῶν πραγμάτων, οἱ τόποι, καὶ τὰ ὅμοια, εἰσὶ δηλωτικὰ πραγμάτων βαθυτάτων καὶ ἀπορῥήτων. Εἰς δύο δὲ καὶ τοῦτο τὸ εἶδος ὑποδιαιροῦσιν, εἰς Ἀριθμητικὴν (ἣν καὶ σημειωτικὴν καλοῦσι, περιέχουσαν περὶ τῶν Ἀγγελικῶν Δυνάμεων, περὶ τῶν ὀνομάτων καὶ σημείων,

" ἔτι

Λοιπὸν ἐκ τῶν δύω ἀντιγράφων τῆς Γραφῆς, δηλαδὴ Ἑβδαϊκῆ καὶ Σαμαρικῆ, τὸ ὕστερον ἔπεται νὰ εἶναι πλέον σύμφωνον τῷ Πρωτοτύπῳ· Διότι οἱ Σαμαρεῖται, καὶ δὲν ἦσαν Ἑβραῖοι κατὰ τὸ γένος, πλὴν ἐπειδὴ εἰς τὸ ἑξῆς δὲν ἔλαβον τινὰ καταστροφήν, εἶναι πιθανὸν, ὅτι ἐφύλαξαν τὴν Γραφὴν καθὼς τὴν εἶχον λάβει ἀπὸ τὸν Ἰσραηλίτην (α) Ἔσδραν· Μετὰ ταῦτα, οἱ μετὰ τῶν Ἑλλήνων οἰκοῦντες Ἑβραῖοι μετέφρασαν τὴν Γραφὴν εἰς Ἑλληνικὴν διάλεκτον, διὰ νὰ τὴν καταλαμβάνῃ τὸ πλῆθος· καὶ αὐτὴ ἡ μετάφρασις ἐπικυρώθη ἔπειτα παρὰ τῷ Συνεδρίῳ διὰ νὰ ἀναγινώσκεται νομίμως ἐν ταῖς Συναγωγαῖς ταῖς ὅσαις εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας· Ὅθεν εἶναι πιθανὸν, ὅτι αὐτὴ ἡ μετάφρασις ὠνομάσθη τῶν ἑβδομήκοντα, οὐχ ὅτι ἦσαν ἑβδομήκοντα οἱ μεταφρασταὶ, ἀλλ' ὅτι ἐβεβαιώθη καὶ ἐπικυρώθη παρὰ τῶν ἑβδομήκοντα Κριτῶν τῷ Συνεδρίῳ· Τὸ πρωτότυπον αὐτῆς ἦν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῷ Πτολεμαίῳ τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἔπειτα ἐνεπρήσθη ἐκεῖ ἐπὶ Ἰουλίου Καίσαρος· Ἡ περὶ τῆς μεταφράσεως τῆς Γραφῆς διήγησις, ὅτι μετεφράσθη ὑπὸ ἑβδομήκοντα μεταφραστῶν, δὲν ἔχει ἄλλην ἀπόδειξιν, εἰμὴ τὴν τῷ Ἀριστέου Ἱστορίαν· καὶ αὐτὴ ἐστὶ γεγραμμένη παρά τινος Ἑβραίου ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῷ Ἀριστέου· Αὐτὴν ἠκολούθησε καὶ ὁ Φίλων καὶ ἄλλοι, εἶναι ὅμως πλέον μῦθος ἡ Ἱστορία (β).

Λοιπὸν

„ ἔτι καὶ περὶ τῶν περιστάσεων τῶν δαιμόνων, καὶ τῶν ψυχῶν), καὶ εἰς Θεόμαντειαν· Ἥτις
„ ἐρευνᾷ τὰ μυστήρια τῆς θείας μεγαλειότητος, τὰς φωτοχυσίας, τὰ ἱερὰ ὀνόματα,
„ καὶ τὰ ὅμοια· Ἥς ὁ Ἐπιστήμων (ὡς λέγεσι) ποιεῖ τεράστια καὶ θαύματα ὑπὲρ ἄν-
„ θρωπον, προγινώσκει τὰ μέλλοντα, κυριεύει τῆς φύσεως, καὶ ὑπερέχει ταύτης, ἔχων
„ ἐξουσίαν κατὰ Ἀγγέλων καὶ Δαιμόνων. Διὰ μέσου ταύτης τῆς Καββάλης νομίζουσιν,
„ ὅτι ἐποίησεν ὁ Μωσῆς τὰ τοσαῦτα θαύματα· Ὁ Ἰησοῦς τῷ Ναυῆ ἔστησε τὸν
„ Ἥλιον, ὁ Ἠλίας ἐκατέβασε πῦρ ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ ἀνέσησε τὰ παιδία· Ὁ Δανιὴλ
„ ἔφραξε τὰ στόματα τῶν Λεόντων, οἱ τρεῖς παῖδες ἔμειναν ἀβλαβεῖς εἰς τὴν Κά-
„ μινον· καὶ διὰ μέσου αὐτῆς λέγουσιν οἱ ἅπαντες Ἑβδαῖοι, ὅτι ἐτέλεσεν ὁ Κύριος ἡμῶν
„ ὑπὲρ ἀνθρωπίνην δύναμιν θαύματα· Δι' αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης ἔδεσε καὶ ὁ Σολομὼν
„ τοὺς Δαίμονας, καθὼς λέγει ὁ Ἰώσηππος. Ἀρχαιολογ. Βιβλ. ἡ. κεφ. β'. Ταῦτα
„ φλυαροῦσιν οἱ ἀνόητοι Ἑβραῖοι περὶ τῆς Καββάλης των, ἥτις ἐκ ἔστιν ἄλλο, εἰμὴ μα-
„ γωδία δεισιδαιμονιῶν, καὶ φαινομένη θεουργικὴ μαγεία, πλήρης ματαιότητος καὶ ψευ-
„ δῶν ὑπολήψεων. Αὐτόθι.

(α) Ἰσραὴλ Χαλδαϊκὴ λέξις ἐστὶ, καὶ ἑρμηνεύεται, νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν.

(β) Ἀμάρτυρος φέρεται αὐτὴ ἡ περὶ τῆς μεταφράσεως τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς Ἱστορία παρὰ τῷ συγγραφέως, ὅθεν καὶ δυσπαράδεκτος. Ἡμεῖς διὰ τῶν πνευματοφόρων Πατέρων τοιαύτην εἴδησιν ἔχομεν περὶ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς· Α'. Ἔκδοσις ταύτης καὶ Ἑρμηνεία ἐστὶν ἡ τῶν Ἑβδομήκοντα ἑλθόντων ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ Πτολεμαίου· Οἵτινες τελειωθέντες ἀνὰ δύω μετὰ καὶ τῶν διερμηνευτῶν, μετέφρασαν συμφώνως αὐτὴν ἐν ἔτει τλ'. πρὸ Χριστοῦ· Μόνην αὐτὴν τὴν μετάφρασιν ἐδέχθη ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, καθότι καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐκ ταύτης τὰς ῥήσεις λαμβάνει, ὡσαύτως καὶ πάντες οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι καὶ Θεοφόροι Πατέρες· Λοιπὸν ἐστὶν ἀληθεστάτη· Β'. Μετάφρασις ἐστὶν ἡ τοῦ Ἀκύλα Σινωπέως, Ἕλληνος τὸ γένος, βαπτισθέντος, καὶ πάλιν ἀθετήσαντος, καὶ προσδραμόντος τοῖς Ἑβραίοις· Αὕτη ἐγένετο ἐπὶ Ἀδριανοῦ [redacted] ητοι

Λοιπὸν ὑποτιθέντες συμφωνοτέραν τῇ πρωτοτύπῳ τὴν Γραφὴν τῶν Σαμαρειτῶν, αὕτη συνίσατο (ὡς ἡ Ἑβδαϊκὴ) εἰς μίαν συνάθροισιν διαφόρων χειρο-

[redacted] μετὰ τὴν τῆ Σωτῆρος ἀνάληψιν· Γ'. Η' τῆ Συμμάχῳ, ὃς ἦν Σαμαρείτης ὢν, προσῆλθε τοῖς Ἑβδαίοις, ἢ ἐκ δευτέρου περιετμήθη· Αὕτη ἐγένετο ἐπὶ Σεβήρου, ἤτοι νς'. ἔτη μετὰ τὴν τῆ Ἀκύλα· Δ'. Η' Θεοδοτίωνος τῆ Ἐφεσίῳ, ὄντος ἐκ τῆς αἱρέσεως Μαρκίωνος τῆ Ποντικῆ· Αὕτη ἐγένετο ἐπὶ Κομμόδου· Ε'. Η' εὑρεθεῖσα κεκρυμμένη ἔν τινι πίθῳ ἐν Γεριχὼ ἐπὶ Καρακάλλα, ἥτις ἢ ἀπώλετο· ς'. Η' ἢ αὐτὴ ἔν τινι πίθῳ εὑρεθεῖσα κεκρυμμένη ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Μαμμαίᾳ ἐν τῇ Νικοπόλει τῇ πρὸς Ἄρκτον, ἢ αὕτη ἀπωλέσθη· Θέλουσι ἢ Ζ'. γεννηθεῖσαν μετὰ ταῦτα παρὰ Λευκιανῆ τῆ μεγάλῃ Ἀσκητῆ ἢ Μάρτυρος, ὃς ζοχαζόμενος τὰς προρηθείσας, ἢ ἐρευνῶν φιλοπόνως τὸ Ἑβραϊκὸν ἀρχέτυπον, ὡς εἰδημονέστατος τῆς Ἑβραΐδος, κατέγραψεν ἰδίαν ἔκδοσιν, ἢ ἰδιόχειρον, τῆς Παλαιᾶς μηδὲν ἐλλείπουσαν, ἢ περιττεύουσαν, ἥτις μετὰ τὸ μαρτύριον αὐτῆ ἐπὶ Διοκλητιανῆ ἢ Μαξιμιανῆ εὑρέθη ἔν τινι πύργῳ, κεκλεισμένη ἐν τόπῳ κρυπτῷ ἐπὶ Κωνσταντίνου τῆ μεγάλου· Ἀλλ' ἐδὲ αὕτη σώζεται ἡμῖν, ὅθεν ἀρχόμεθα τῇ μεταφράσει τῶν ἑβδομήκοντα.

Γ'δὲ ἢ τὸ ὅσον εὑρίσκω εἰς Ῥ'ωλλῖνον (1) περὶ τῆς μεταφράσεως τῶν ἑβδομήκοντα (Τόμῳ ἡ τῆς Παλαιᾶς Ἱστορίας). „Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἰσύναξεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν μίαν Βιβλιοθήκην ἀξιολογωτάτην, κατὰ τὸ ,γψξ'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως „Κόσμου· Φέρων ὠνταχόθεν τὰ στανιώτερα ἢ ἀξιολογώτερα βιβλία· Διὰ νὰ λά„βῃ δὲ ἀπὸ τὸν μέγαν [redacted] ερέα τῶν Ἑβραίων Ἐλεάζαρον τὸ βιβλίον τῆ Μωσαϊκῆ „νόμῳ, ἢ τὴν Ἱστορίαν ἐκείνης τῆ Ἔθνους, ἠλευθέρωσε τὸ πλῆθος τῶν Ἑβραίων τὸ „εὑρισκόμενον αἰχμάλωτον εἰς ὅλον τὸ εὐρύχωρον αὐτῆ Βασίλειον, ἔτι ἢ τὰ τέκνα „ὅπῃ ἐγεννήθησαν αὐτοῖς εἰς τὸ τῆς αἰχμαλωσίας διάστημα. Τὰ χρήματα ὅπῃ κατέβαλε πρὸς ἐξαγορὰν ἦσαν τετρακόσια τάλαντα· Οἱ δὲ ἐξαγορασθέντες ἦσαν „σχεδὸν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδες· Ὅθεν οἱ ἀπεσταλμένοι πρέσβεις περὶ ταύτης „τῆς ὑποθέσεως ὑπέστρεψαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἀλεξάνδρειαν μὲ ἓν βιβλίον ἀντί„γραφον τῆ Μωσαϊκῆ νόμῳ, ἀγεγραμμένον μὲ χρυσᾶς χαρακτῆρας, ὅπερ ἔδωκεν αὐ„τοῖς ὁ μέγας [redacted] ερεὺς, ἢ ἅνα ἐξ πρεσβύτας ἀπὸ πάσαν φυλὴν, οἵτινες συμπο„σῶνται ἑβδομήκοντα δύω διὰ νὰ μεταφράσωσιν αὐτὸ τὸ ἀντίγραφον Ἑλληνιστί· Αὐτοὶ „ἤρξαντο τῆ ἔργῳ ἐν τῷ ἑτοιμασθέντι αὐτοῖς οἴκῳ εἰς τὸ νησίον τῆς Φάρου, ὅπερ ἢ „ἐτέλεσαν εἰς διάστημα ἑβδομήκοντα δύω ἡμερῶν, ἢ αὕτη ἐστὶν ἡ μετάφρασις ἡ ὀνο„μασθεῖσα τῶν ἑβδομήκοντα, ἢ ἐχὶ τῶν ἑβδομήκοντα δύω διὰ τὸ τέλειον τῆ ἀριθμῷ· Ὁ συγγραφεὺς ταύτης τῆς Ἱστορίας ἐστὶν ὁ Ἀρισταῖος, ὃς ἦν στρατηγὸς τῶν „φυλάκων Πτολεμαίου τῆ Φιλαδέλφου· Οὗτος σημειοῖ πολλὰς ἄλλας περιστάσεις ἃς „τινὰς παρατρέχω, [redacted] ὅθεν ὅλοι οἱ συγγραφεῖς „τόσον οἱ Ἑβραῖοι, ἤτοι ὁ Ἀριστόβουλος, ὁ Φίλων, ἢ ὁ Ἰώσηππος, ὅσον ἢ οἱ „Χριστιανοί, ἤτοι ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ Εἰρηναῖος, ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἱλάριος (2)

(1) Ὁ Ῥ'ωλλῖνος ἐγεννήθη εἰς Παρίσιον κατὰ τὸ αχξα'. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ αψμά. Οὗτος ἀπέγραψε τὴν παλαιὰν Ἱστορίαν τῶν Αἰγυπτίων, Καρχηδονίων, Ἀσσυρίων κτλ'. ἔτι ἢ Ἱστορίαν Ῥωμαϊκὴν ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης, ἣν ἐπειτα Κρεβιέρος ὁ Μαθητὴς τε ἀνεπλήρωσεν ἀπὸ τῆ Θ'. μέχρι τῆ ις'. Τόμῳ, ὡροθεὶς ἐν δώδεκα Τόμοις ἢ τὴν τῶν Βασιλέων Ἱστορίαν μέχρι Κωνσταντίνου.

(2) Οὗτος ἐχρημάτισεν ἐπίσημος εἰσηγητὴς τῆ μοναδικῆ βίβλου ἐν Παλαιστίνῃ ἢ ἐγεννήθη εἰς Παβὰθ πλησίον τῆς Γάζης· Κατὰ τὸ σνά. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ ἐνηγκαλίσθη τὴν εὐσέβειαν· Ἔκτισε πολλὰ μοναστήρια εἰς Παλαιστίνην ἢ Συρίαν· Ἐν αὐτῇ Κύπρῳ ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος κατὰ τὸ τοά. ἔτος.

χειρογράφων, συντεθειμένων κατὰ τὴν ἐκείνων συνήθειαν χωρὶς τάξιν, χωρὶς διάκρισιν ϛιγμῶν, κομμάτων, ἑπομένως καὶ νοημάτων· καὶ ὅλως ἦν πολλὰ συγκεχυμένη· Τὸ μὲν, διὰ τὸ ἀμφιῤῥεπὲς καὶ ἀμφίβολον αὐτῆς νόημα (ἴδιον τῆς πρώτης Ἑβραϊκῆς διαλέκτου, εἰς ἣν μία περίφρασις ἐννοεῖται διαφόρως)· Τὸ δὲ διὰ τὴν παραδρομὴν καὶ ἀμέλειαν τῶν διαφόρων γραφέων· Ἔτι καὶ διὰ τὸ νὰ μὴν ἐφάνη ἀκριβὴς ἡ φύλαξις τῶν βιβλίων αὐτῆς, μάλιστα ἀφ' ὅ δὲν ἐπολιτεύετο πλέον ἡ διάλεκτός της, τούτων ἕνεκεν ὑπέπεσε καὶ εἰς μεταβολὰς καὶ ἐναλλάξεις· Ἀλλ' αὐταὶ αἱ ἴδιαι μεταβολαὶ τῆς Γραφῆς ἀποδεικνύουσι τὴν παλαιότητά της, καὶ ὅτι τῇ ἀληθείᾳ διῆλθε διὰ τῶν χειρῶν πολλῶν ἀλληλοδιαδόχων Γραφέων· Πλὴν, μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ναυάγια ὁπὸ ὑπόφερε, ἔμεινε πάντοτε σῶα καὶ ἀνόθευτος ἡ οὐσία τῆς ἀκραιφνὸς ἀληθείας, ὁπὸ εἰς αὐτὴν ἐμπεριέχεται· καὶ τοῦτο εἶναι φανερὸν μὲ τὸ νὰ σώζωνται πάντοτε ἐν αὐτῇ αἱ αὐταὶ ἐντολαὶ, τὰ αὐτὰ θαύματα, αἱ αὐταὶ προφητεῖαι, ἡ αὐτὴ συνέχεια τῆς Ἱστορίας, καὶ ἡ αὐτὴ διδασκαλία· Δὲν ἔχομεν λοιπὸν ἀνάγκην ἀπὸ προσθήκας, διότι ϛοχαζόμενοι τὸ βάθος τῶν ἐν αὐτῇ ἐμπεριεχομένων νοημάτων, ἀρκεῖ ἡμῖν νὰ τὴν γνωρίσωμεν πλήρη ἀληθείας, καὶ ἀξίαν εὐλαβείας.

Καθὼς αἱ ψευδεῖς προῤῥήσεις διὰ τῶν ἐκβάσεων ἀνακαλύπτονται, ἔτως αἱ ἀληθεῖς ἐκβάσεις δεικνύουσι τὴν θείαν ἔμπνευσιν, ὁπὸ ἐμπεριέχει αὐτὴ ἡ θεία Γραφή· Οἱ ψευδοπροφῆται τῶν Ἐθνῶν, [illegible] ἐμάνθανον εἰς [illegible] σχολεῖα τὴν μέθοδον τὸ προφητεύειν, καὶ ἀπατᾶν. — βεβαιῶται ἀπὸ πολλὰ ῥητὰ τῆς Γραφῆς, ὅτι ἦν μέγας ἀριθμὸς προφητῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων, οἱ μὲν ἐγυμνάζοντο τὸν τρόπον τὸ διοικεῖν, οἱ δὲ, τὰ τῆς θρησκείας, καὶ ἄλλοι, τὰς ἀποκαλύψεις τῶν παρ' αὐτοῖς ἀπολελυμένων ἀνδρῶν, καὶ τὴν μαντείαν· Ἐκ τούτων ὁ Ἀχαὰβ Βασιλεὺς [illegible] τὸ Ἰσραὴλ ἐσύναξεν ἕως τετρακοσίους, διὰ νὰ μάθῃ παρ' αὐτῶν, [illegible] πρέπει νὰ κινήσῃ πόλεμον κατὰ τὸ βασιλέως τῆς Συρίας, καὶ ὅλοι τὸν ἐπαρακίνησαν, προλέγοντες αὐτῷ νίκας, ὡς ἐξ ὀνόματος

" καὶ ἄλλοι, οἵτινες ἀναφέρουσι περὶ ταύτης τῆς μεταφράσεως) ἔχουσι βάσιν μόνην τὴν " μαρτυρίαν τὸ Ἀριστέως, ἥτις ὑποτεύεται πεπλασμένη· Τίνες τούτων προσέθεντα " καὶ τίνας περιῆραν, [illegible] Ὁ Φίλων γράφει, ὅτι εἰς τὰς μεταφράσεις ὁπὸ οἱ πρεσβύτεροι " ἐποίησαν χωρισμένοι ὄντες ἀπ' ἀλλήλων, δὲν εὑρέθη, ἔχει μόνον διαφορὰ τις εἰς τὸ " νόημα, ἀλλ' ὄχι ἐν μιᾷ λέξει· Ὅθεν συμπεραίνει, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν θεόπνευστοι· " Οἱ ἄνωθεν πατέρες λέγουσιν, ὅτι οἱ ἑβδομήκοντα δύω μεταφρασταὶ ἔγραφεν ἕκαστος " κατ' ἰδίαν εἰς ἀνὰ ἕνα οἴκημα, ὅτι ἐδέχθη κοινωνίαν εἶχον μετ' ἀλλήλων, καὶ ὅτι αἱ " αὐτῶν μεταφράσεις εὑρέθησαν σύμφωνοι. Ἐγὼ (ἐπιφέρει ὁ αὐτὸς Ῥολλῖνος) δὲν " προχωρῶ εἰς τοιαῦτα ἱερὰ ζητήματα, ἅτινα ἀπαιτοῦσι μεγάλην πολυμάθειαν καὶ " πολὺν καιρόν· Ἀρκεῖ ὅτι ἐξ βεβαίου καὶ ἀδιαφόρου ἀρνεῖται τὸ νὰ ἐγίνεν εἰς τὸν Αἴγυπτον " μία μετάφρασις Ἑλληνικὴ τῶν Ἱερῶν Βιβλίων ἐπὶ Πτολεμαίου, ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν μέχρι τὸ νῦν αὐτὴν τὴν μετάφρασιν, καὶ ὅτι εἶναι ἡ αὐτὴ ἡ ὁποία ἐπὶ τὸ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ματος τῦ Κυρίυ (α)· ϗ πολλοὶ Προφῆται τῦ Βάαλ ἐφονεύθησαν διὰ προσαγῆς τῦ Βασιλέως Ἰηϑ (β)· ϗ ὁ Κύριος ἡμῶν πολλάκις ἀναφέρει περὶ τῶν ψευδοπροφητῶν (γ)· Ἐξ ὅτυ δεικνύεται τὸ αὐτῶν πολυάριθμον· Ἀλλ' οἱ ὄντως Προφῆται ὅσα προεῖπον πρὸ τοσύτων χρόνων, οὐχὶ μόνον περὶ τῦ Μεσσίυ, ἀλλὰ ϗ περὶ τῆς αἰχμαλωσίας ϗ ἐλευθερίας τῦ λαῦ τῶν Ἑβραίων, περὶ τῆς δορυκτησίας τῶν νικητῶν, ϗ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Μοναρχιῶν, ἀποδεικνύονται διὰ τῶν ἐκβάσεων, ὅτι ἦσαν ἐκ θείας ἐμπνεύσεως· Ὁ Μιχαίας ἀληθὴς προφήτης τῦ ὑψίστυ, προεῖπε βεβαίως τῷ Βασιλεῖ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι θέλει νικηθῇ ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς εἰς τὸν πόλεμον· Ἔτι ϗ τὸν θάνατον τῦ Βασιλέως Ἀχαὰβ (ἔτει πρὸ Χριστῦ ,μή.), τῦ ἀπατηθέντος ἐκ τῶν αὐτῦ ψευδοπροφητῶν (δ)· Ὁ Ἡσαΐας ῥητῶς προεφήτευσε τὸ Βασίλειον ϗ τὰς ἀποκτήσεις τῦ Κύρυ ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτη πρὸ τῆς ἐκείνυ γεννήσεως (ε)· Ὁ Ἱερεμίας προεῖπε τὰ ἔτη τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίας (ζ), πρὶν νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ αἰχμάλωτος ὁ Ἰσραηλιτικὸς

(α) "Καὶ συνήθροισεν ὁ Βασιλεὺς πάντας τὺς Προφήτας ὡσεὶ τετρακοσίυς ἄνδρας, ϗ
„ εἶπεν αὐτοῖς· Εἰ πορευθῶ εἰς Ῥεμὰθ Γαλαὰδ εἰς πόλεμον, ἢ ἐπισχῶ; ϗ εἶπον·
„ Ἀνάβαινε, ϗ δώσει κύριος εἰς χεῖρας τῦ Βασιλέως. Βασίλ. γ'. κεφ. κβ'.

(β) "Καὶ ἦλθον πάντες οἱ δοῦλοι τῦ Βάαλ, ϗ πάντες οἱ Ἱερεῖς, ϗ πάντες οἱ Προφῆται
„ αὐτῦ, ϗ κατελείφθη ἀνὴρ ὃς ϗ παρεγένετο· ϗ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τῦ Βάαλ,
„ ϗ ἐπλήσθη ὁ οἶκος τῦ Βάαλ στόμα εἰς στόμα, ϗ Ἰηϑ ἔτυξεν ἑαυτῷ ἔξω ὀγδοήκον-
„ τα ἄνδρας, ϗ εἶπεν· Ἀνὴρ ὃς ἐὰν διασωθῇ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν ὧν ἐγὼ ἀνάγω ἐπὶ
„ χεῖρα ὑμῶν, ἡ ψυχὴ αὐτῦ ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτῦ· ϗ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε ποιῶν
„ τὴν ὁλοκαύτωσιν, ϗ εἶπεν Ἰηϑ τοῖς παρατρέχυσι ϗ τοῖς προστάταις, εἰσελθόντες
„ κατάξατε αὐτὺς, μὴ ἐξελθέτω ἐξ αὐτῶν ἀνήρ· ϗ ἐπάταξαν αὐτὺς ἐν στόματι
„ ῥομφαίας. Βασιλ. δ'. κεφ. ί.

(γ) "Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν δέρμασι προ-
„ βάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἅρπαγες· Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν, ἐπιγνώσεσθε
„ αὐτύς. Ματθαῖ. κεφ. ζ.

(δ) "Εἶδον Θεὸν Ἰσραὴλ καθήμενον ἐπὶ θρόνυ αὐτῦ, ϗ πᾶσα ἡ στρατιὰ τῦ Οὐρανῦ εἱ-
„ στήκει περὶ αὐτὸν ἐκ δεξιῶν αὐτῦ ϗ ἐξ εὐωνύμων αὐτῦ· ϗ εἶπε Κύριος· Τὶς ἀπα-
„ τήσει τὸν Ἀχαὰβ βασιλέα Ἰσραὴλ ϗ ἀναβήσεται, ϗ προσέξαι ἐν Ῥεμμὰθ Γαλαάθ;
„ ϗ ἐξῆλθε πνεῦμα ϗ ἔστη ἐνώπιον Κυρίυ, ϗ εἶπεν· Ἐγὼ ἀπατήσω αὐτόν ϗ εἶπε
„ πρὸς αὐτὸ Κύριος· Ἐν τίνι; ϗ εἶπεν· Ἐξελεύσομαι, ϗ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς εἰς
„ τὸ στόμα πάντων τῶν Προφητῶν αὐτῦ (ϗ ἄυθις)· „Καὶ ἐπέτεινεν εἰς τὸ τόξον
„ εὐσχόως, ϗ ἐπάταξε τὸν βασιλέα Ἰσραὴλ, ἀναμέσον τῦ πνεύμονος, ϗ ἀναμέσον τῦ
„ θώρακος, ϗ ἀπέθανεν ἑσπέρας. Βασιλ. γ'. κεφ. κβ'.

(ε) "Οὕτω λέγει Κύριος τῷ Χριστῷ μυ Κύρῳ, ᾧ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς, ἐπακύσαι ἔμ-
„ προσθεν αὐτῦ ἔθνη, ϗ ἰσχὺν Βασιλέων διαῤῥήξω, ἀνοίξω ἐμπροσθεν αὐτῦ θύρας,
„ ϗ πόλεις οὐ συγκλεισθήσονται· Ἐγὼ ἔμπροσθέν συ πορεύσομαι, ϗ ὄρη ὁμαλιῶ,
„ θύρας χαλκᾶς συντρίψω, ϗ μοχλὺς σιδηρᾶς συγκλάσω· ϗ δώσω σοι θησαυρὺς
„ σκοτεινὺς, ἀποκρύφυς, ἀοράτυς ἀνοίξω σοι, ἵνα γνῶς, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός συ,
„ ὁ καλῶν τὸ ὄνομά συ, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ἕνεκεν τῆ παιδός μυ Ἰακὼβ, ϗ Ἰσραὴλ τῦ
„ ἐκλεκτῦ μυ, ἐγὼ καλέσω σε τῷ ὀνόματί συ, ϗ προσδέξομαί σε. Ἡσαΐας κεφ. έ.

(ζ) Ὁ Μιχαίας προεῖπεν ἔτι τὴν αἰχμαλωσίαν ϗ ἐπιστροφὴν τῦ Ἰσραηλιτικῦ λαῦ ἐκ τῆς Βαβυλῶνος. „Νῦν ἐξελεύσῃ ἐκ πόλεως ϗ κατασκηνώσεις ἐν παιδίῳ, ϗ ἥξεις ἕως

„ Βαβυλῶ-

λιτικὸς λαὸς (α). Ὡσαύτως ὁ Δανιὴλ προήγγειλε τὰς Βασιλείας τῶν Περσῶν, τῶν Ἑλλήνων, τῦ μεγάλε Ἀλεξάνδρε, ϗ τῶν διαδόχων τε· Ἔτι ϗ τὴν ἱερόσυλον ἀσέβειαν Ἀντιόχε τῦ Ἐπιφανῦς (β). Ἐξόχως δὲ αἱ περὶ

„ Βαβυλῶνος, ἐκεῖθεν ῥύσεταί σε, ϗ ἐκεῖθεν λυτρώσεταί σε Κύριος ὁ Θεός σε ἐκ χει-
„ ρὸς ἐχθρῶν σε. Κεφ. δ'.

(α) „ Διὰ τὰς ἁμαρτίας, ἃς ἡμαρτήκατε ἐναντίον τῦ Θεῦ, ἀχθήσεσθε εἰς Βαβυλῶνα
„ αἰχμάλωτοι ὑπὸ Ναβεχοδονόσορ Βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων· Εἰσελθόντες δὲ εἰς
„ Βαβυλῶνα, ἔσεσθε ἐκεῖ ἔτη πλείονα, ϗ χρόνον μακρὸν ἕως γενεῶν ἑπτά· Μετὰ
„ τῦτο δὲ, ἐξάγω ὑμᾶς ἐκεῖθεν μετ' εἰρήνης, Ἱερεμ. κεφ. κέ. (ϗ αὖθις)· „ Τάδε
„ λέγει κύριος, ἐπειδὴ εἰκ ἐπιστεύσατε τοῖς λόγοις με, ἰδὲ ἐγὼ ἀποστέλλω, ϗ λήψο-
„ μαι πατριὰν ἀπὸ Βορρᾶ, ϗ ἄξω αὐτὸς ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην, ϗ ἐπὶ τὸς κατοικῦντας
„ αὐτὴν, ϗ ἐπὶ πάντα τὰ Ἔθνη τὰ κύκλω αὐτῆς, ϗ ἐξερημώσω αὐτὸς εἰς ἀφανισ-
„ μὸν, ϗ εἰς ὄνειδος αἰώνιον, ϗ ἀπολῶ ἀπ' αὐτῶν φωνὴν χαρᾶς ϗ φωνὴν εὐφροσύνης,
„ φωνὴν νυμφίε, ϗ φωνὴν νύμφης, ὀσμὴν μύρε, ϗ φῶς λύχνε, ϗ ἔσαι πᾶσα ἡ γῆ
„ εἰς ἀφανισμὸν, ϗ δελεύσεσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἑβδομήκοντα ἔτη, ϗ ἐν τῷ πληρωθῆ-
„ ναι τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐκδικήσω τὸ Ἔθνος ἐκεῖνο (ϗ αὖθις)· „ Οὕτως εἶπε Κύ-
„ ριος ἐπὶ [illegible] ἐπὶ Σεδεκίαν, ἰδὼ ἐγὼ δίδωμι αὐτὸς εἰς χεῖρας Βασιλέως Βα-
„ βυλῶνος, ϗ πατάξει αὐτὸς κατ' ὀφθαλμὸς ὑμῶν, ὅταν μέλλῃ πληρῦσθαι Βαβυλῶνι
„ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐπισκέψομαι ὑμᾶς, ϗ ἐπιστήσω τὸς λόγος με ἐφ' ὑμᾶς, τῦ ἀπο-
„ στρέψαι τὸν λαὸν ὑμῶν εἰς τὸν τόπον τῦτον. Κεφ. κθ'.

(β) „ Σύνες υἱὲ ἀνθρώπε, ὁ Κριὸς ὃν εἶδες, ὁ ἔχων τὰ κέρατα Βασιλεὺς Μήδων ϗ
„ Περσῶν, ὁ Τράγος τῶν αἰγῶν, Βασιλεὺς Ἑλλήνων, ϗ τὸ κέρας τὸ μέγα, ὃ ἦν
„ ἀναμέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῦ, αὐτὸς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς ὁ πρῶτος· ϗ τῦ συντρι-
„ βέντος, ϗ ἔστησαν τὰ τέσσαρα κέρατα ὑποκάτω, τέσσαρες Βασιλεῖς ἐκ τῆ Ἔθνους
„ αὐτῦ ἀναστήσονται, ϗ ἐκ ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν (ϗ αὖθις)· „ Ταῦτα τὰ θηρία τὰ
„ τέσσαρα, τέσσαρες Βασιλεῖς ἀναστήσονται ἐπὶ τῆς γῆς, αἱ ἀρθήσονται, ϗ παρα-
„ λείψονται τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστε, ϗ καθέξεσιν αὐτὴν ἕως αἰῶνος τῶν αἰώνων·
„ ϗ ἐζήτουν ἀκριβῶς περὶ τῦ θηρίε τῦ τετάρτε, ὅτι ἦν διαφέρον παρὰ πᾶν θηρίον,
„ φοβερὸν περισσῶς, οἱ ὀδόντες αὐτῦ σιδηροῖ, ϗ οἱ ὄνυχες αὐτῦ χαλκοῖ, ἐσθίον ϗ
„ λεπτῦνον, ϗ τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶν αὐτῦ συνεπάτει, ϗ περὶ τῶν κεράτων αὐτῦ τῶν
„ δέκα τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτῦ· ϗ εἶπέ μοι ὁ ἄνθρωπος, τὸ θηρίον τὸ τέταρτον βα-
„ σιλεία τετάρτη ἔσαι ἐν τῇ Γῇ, ἥτις ὑπερέξει πάσας τὰς βασιλείας, ϗ καταφάγε-
„ ται πᾶσαν τὴν Γῆν, ϗ συμπατήσει αὐτὴν, ϗ κατακόψει, ϗ τὰ δέκα κέρατα αὐτῦ,
„ δέκα βασιλεῖς ἀναστήσονται (ϗ αὖθις)· „ Σὺ Βασιλεῦ ἐθεώρεις, ϗ ἰδὲ εἰκὼν μία,
„ μεγάλη ἡ εἰκὼν ἐκείνη, ϗ ἡ πρόσοψις αὐτῆς ὑπερφερὴς, ἑστῶσα πρὸ προσώπε σε,
„ ϗ ἡ ὅρασις αὐτῆς φοβερά· Εἰκὼν, ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσία χρηστὴ, αἱ χεῖρες ϗ τὸ
„ στῆθος ϗ οἱ βραχίονες αὐτῆς ἀργυροῖ, ἡ κοιλία ϗ οἱ μηροὶ χαλκοῖ, αἱ κνῆμαι σι-
„ δηραῖ, οἱ πόδες, μέρος μέν τι σιδηρᾶν, ϗ μέρος δέ τι ὀστράκινον· Ἐθεώρεις, ἕως
„ ἀπεσχίσθη λίθος ἐξ ὄρες ἀ[illegible] χειρῶν, ϗ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα ἐπὶ τὰς πόδας τὰς
„ σιδηρᾶς ϗ ὀστρακίνας, ϗ ἐλέπτυνεν αὐτὰς εἰς τέλος· Τότε ἐλεπτύνθησαν εἰσάπαξ
„ τὸ ὄστρακον, ὁ σίδηρος, ὁ χαλκὸς, ὁ ἄργυρος, ὁ χρυσὸς, ϗ ἐγένετο ὡσεὶ κονιορ-
„ τὸς ἀπὸ ἅλωνος θερινῆς, ϗ ἐξῆρεν αὐτὰ τὸ πλῆθος τῦ πνεύματος, ϗ τόπος οὐχ
„ εὑρέθη αὐτοῖς, ϗ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα, ἐγενήθη ὄρος μέγα, ϗ ἐπλήρω-
„ σε πᾶσαν τὴν γῆν· Τῦτο ἐστὶ τὸ ἐνύπνιόν σε, ϗ τὴν σύγκρισιν αὐτῦ ἐρῦμεν· Σὺ
„ εἶ βασιλεῦ ἡ κεφαλὴ ἡ χρυσῆ, ϗ ὀπίσω σε ἀναστήσεται βασιλεία ἑτέρα ἥττων σε·
„ ϗ βασιλεία τρίτη, ἥτις ἐστὶν ὁ χαλκὸς, ἣ κυριεύσει πάσης τῆς Γῆς, ϗ Βασιλεία
„ τετάρ-

περὶ τῦ Μεσσίᾳ προφητεῖαι, ὁπῦ εἰς αὐτὴν τὴν Γερὰν Γραφὴν ἐμπεριέχονται, εἶναι τοσαῦται ϗ τοιαῦται, κατὰ πάντα ἐκτετελεσμέναι ϗ ἀνάλογοι μὲ τὸ Γερὸν Εὐαγγέλιον, ὥςε διηγῶνται σχεδὸν ὁλοκλήρως τὴν γέννησιν, τὴν ζωὴν, ϗ τὸν θάνατον τῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν, ὅτι τὰ ἔργα, ϗ αἱ Προφητεῖαι ὁπῦ περιέχει ἡ Παλαιὰ Γραφὴ, εἰσὶν ἁπλῶς ἀποτελέσματα τῆς ἀνθρωπίνης προγνώσεως.

Βλέποντες οἱ ἐχθροὶ τῦ χριςιανιςμῦ, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Πίςις ἐςὶν ἐςηριγμένη ἐπὶ τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, ἐπιχειρίζονται νὰ ἀνατρέψωσι μὲ σοφιςικὰς ἀνασκευὰς τὰς Προφητείας, δι' ὧν εὐηγγελίθη ὁ Κύριος ἡμῶν Γησᾶς Χριςός· ϗ παρατηρῶντες, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ἐξήρτηται κυρίως ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ Γραφῇ προφητειῶν, ὁρμῶσιν εἰς τὸ νὰ ἀνατρέψωσιν, ἢ

„ τετάρτη, ἥτις ἔςαι ἰσχυρὰ ὡς σίδηρος, ὃν τρόπον ὁ σίδηρος λεπτύνει ϗ δαμάζει „ πάντα, ὕτω πάντα λεπτυνεῖ ϗ δαμάσει· ϗ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν Βασιλέων ἐκείνων, „ ἀναςήσει ὁ Θεὸς τῦ Οὐρανῦ Βασιλείαν, ἥτις εἰς τὺς αἰῶνας ὐ διαφθαρήσεται, ϗ „ ἡ βασιλεία αὐτῦ λαῷ ἑτέρῳ ὐχ ὑπολειφθήσεται, λεπτυνεῖ ϗ λικμίσει πάσας τὰς „ Βασιλείας, ϗ αὐτὴ ἀναςήσεται εἰς τὺς αἰῶνας, ὃν τρόπον εἶδες, ὅτι ἀπὸ ὄρες ἐτ„ μήθη λίθος ἄνευ χειρῶν, ϗ ἐλίπτυνε τὸ ὄςρακον, τὸν σίδηρον, τὸν χαλκὸν, τὸν „ ἄργυρον, τὸν χρυσόν· Ὁ Θεὸς ὁ μέγας ἐγνώρισε τῷ Βασιλεῖ ἃ δεῖ γενέθαι μετὰ „ ταῦτα, ϗ ἀληθινὸν τὸ ἐνύπνιον, ϗ πιςὴ ἡ σύγκρισις αὐτῦ. Κερ. ἡ. ζ. β'.

„ Ὀπίσω αὐτῶν ἀναςήσεται ἕτερος, ὃς ὑπεροίσει κακοῖς πάντας τὺς ἔμπροσθεν, „ ϗ τρεῖς Βασιλεῖς ταπεινώσει, ϗ λόγυς πρὸς τὸν ὕψιςον λαλήσει, ϗ τὺς ἁγίυς „ ὑψίςυ παλαιώσει, ϗ ὑπονοήσει τῦ ἀλλοιῶσαι καιρὺς ϗ νόμον, ϗ δοθήσεται ἐν „ χειρὶ αὐτῦ ἕως καιρῦ ϗ καιρῶν καίγε ἥμισυ καιρῦ, (ϗ αὖθις)· „ ϗ ἐζήτην περὶ „ τῦ ἑτέρυ θηρίυ τῦ ἀναβάντος ϗ ἐκτινάξαντος τῶν πρώτων, ᾧ οἱ ὀφθαλμοὶ ϗ τὸ „ ςόμα λαλῶν μεγάλα, ϗ ἡ ὅρασις αὐτῦ μείζων τῶν λοιπῶν· Ἐθεώρυν, ϗ τὸ „ κέρας ἐκεῖνο ἐποίει πόλεμον μετὰ τῶν Ἁγίων, ϗ ἴσχυε πρὸς αὐτὺς (ϗ αὖθις)· „ Ἕως ἐςχάτων τῆς Βασιλείας αὐτῶν, πληρεμένων τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, ἀναςήσεται „ Βασιλεὺς ἀναιδὴς προσώπῳ, ϗ συνιὼν πρoβλήματα, ϗ κραταιὰ ἡ ἰσχὺς αὐτῦ, ϗ „ θαυμαςὰ διαφθερεῖ, ϗ κατευθυνεῖ, ϗ ποιήσει, ϗ διαφθερεῖ ἰσχυρὺς, ϗ λαὸν Ἅγιον. „ Καὶ ἐν τῷ ἥμισυ τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεται μυ θυσία ϗ σπονδὴ, ϗ ἐπὶ τὸ Ἱερὸν „ βδέλυγμα τῶν ἐρημώσεων, ϗ ἕως τῆς συντελείας καιρῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ „ τὴν ἐρήμωσιν. Δαν. κεφ. ζ. ἡ. ϗ θ'.

Αὐτὰς τὰς τῦ Δανιὴλ Προφητείας ϗ Πορφύριος ὁ ἐχθρὸς τῶν Χριςιανῶν δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἀληθευσαν ἐντελῶς κατὰ τὸν χρόνον, εἶπε μόνον, ὅτι συνημόθησαν μετὰ τὰ συμβάντα.

ἢ νὰ ἀμαυρώσωσιν αὐτὰς, ϗ ἐπομένως νὰ ἀποδείξωσιν ἀσύσατον ϗ γελοιώδη τὴν παλαιὰν ϗ νέαν Γραφήν· Ἂς ὑποθέσωμεν (λέγουσιν) ἕνα θεὸν, ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν ϗ γνῶσιν ἀϊδίως πάντων τῶν συμβαινόντων, παρωχημένων, ἐνεςώτων τε ϗ μελλόντων, ἐλευθέρων, ϗ ἀναγκαίων· Μάλιςα ςέργομεν, ὅτι ἔςι κύριος, ϗ δύναται νὰ φανερώσῃ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, ἢ δι' ἄλλων προσώπων τὸ μέλλον ὡς παρόν· ϗ ἐπομένως, ὅτι αἱ ἀληθεῖς προφητεῖαι εἰσὶν ἐνδεχόμεναι· Ἀλλ' ὅσαι ἐνδεχόμεναι, ἔπεται ϗ νὰ ἐσυνέβησαν; αὐταὶ εἰσὶ πολλὰ σκοτειναὶ ϗ συγχεχυμέναι, μὲ ὅλον τοῦτο, οἱ Ἰουδαῖοι ϗ Χριςιανοὶ, προβάλλουσι πλῆθος αὐτῶν· Ἀλλὰ τὶ θέλουσιν ἀποκριθῇ εἰς ἐκεῖνον ὁπου ἤθελεν ἀποδείξῃ αὐτοῖς, ὅτι αὐταὶ ἅπασαι οὐκ εἰσὶν ἐκ θείας ἀποκαλύψεως, οὐδὲ ὑπερφυσικαὶ, ἀλλ' ἁπλῶς προγνώσεις τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς, ϗ ὅτε ἔχουσι τινὰ ξεχωρισὴν θείαν ἔμπνευσιν, ἐκτὸς ἐκείνης, ὁπου ὁ θεὸς ἐγχέει εἰς ὅλας ἁπλῶς τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων;

Εἰς τὰς Ἱςορίας εὑρίσκομεν παραδείγματα πολλῶν ἀνθρώπων πολιτικῶν, οἵτινες προεῖδον ϗ προεῖπον τὰς μελλούσας ἐκβάσεις πολλῶν Βασιλειῶν· Πλὴν αἱ προρρήσεις των δὲν ἦσαν ἄλλο, εἰμὴ ψιλαὶ προγνώσεις ἀνθρώπινοι, αἵτινες δὲν ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἐκεῖνοι ὁπου τὰς προήγγειλαν, εἶχον ξεχωρισὴν τινὰ θείαν ἔμπνευσιν· Λοιπὸν, τὶ περισσότερον περιέχουσιν, αἱ τόσον περίφημοι προφητεῖαι τῶν Ἰουδαίων ϗ Χριςιανῶν; βέβαια αὐταὶ εἶναι ἔργον τινῶν πανούργων δεισιδαιμόνων, οἵτινες τὰς ἐσύναξαν, ϗ τὰς συνήρμοσαν καθ' ὅσον ἐπιτηδειοτέρως ἐδυνήθησαν μετὰ τὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων ὁπου προλέγουσι, ϗ κηρύττοντες αὐτὰς ὡς παλαιὰς, ἔδωκαν αὐταῖς ὑπόληψιν προφητειῶν.

Ὅτι δὲ ἡ Ἰουδαϊκὴ Γραφὴ ἐςὶ συνάθροισις μύθων, σαφῶς φαίνεται ἀπὸ τὰς ἀντιλογίας ϗ ἀντιφάσεις, ὁπου εἰς αὐτὴν ἐμπεριέχονται· Καθὼς, π. χ., ἡ προσαγὴ ὁπου ἐξεδόθη εἰς τὴν Αἴγυπτον τοῦ νὰ φονεύωσιν, ἢ νὰ ῥίπτωσιν εἰς τὸν Νεῖλον ὅλα τὰ ἄῤῥενα βρέφη τῶν Ἑβραίων, διὰ νὰ ἐξολοθρευθῇ ἐκεῖνο τὸ Ἔθνος (α), ἐγένετο πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Μωϋσέως· ϗ αὐτὸς ὁ ἴδιος πεσὼν εἰς τὴν αὐτὴν δυσυχίαν, ἐσώθη κατὰ τύχην παρὰ τῆς Βασιλίσσης τῆς Αἰγύπτου (β). Ὅταν αὐτὸς ὡδήγησε τοὺς Ἑβραίους διὰ νὰ τοὺς ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ἦν ὀγδοηκοντούτης· Ὅθεν, ἂν εἰς ὅλον ἐκεῖνο τὸ διάςημα, πλέον τῶν ὀγδοήκοντα χρόνων, ὅλα τὰ ἄῤῥενα βρέφη ἐφονεύοντο, βέβαια δὲν ἔμενον ἄλλοι, εἰμὴ ὀλίγοι γέροντες, οἱ γεννηθέντες πρὸ τῆς προσαγῆς· Λοιπὸν, ἢ δὲν ἀληθεύει ὅπερ ὁ Μωσῆς σημειοῖ, ὅτι ὡδήγησεν ἑξακοσίας χιλιάδας ἄνδρας ἄνευ γερόντων, παιδίων,

(α) "Συνέταξε δὲ Φαραὼ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ λέγων· Πᾶν ἄρσεν, ὃ ἐὰν τεχθῇ τοῖς „ Ἑβραίοις, εἰς τὸν ποταμὸν ῥίψατε. Ἔξοδ. κεφ. ά.

(β) Αὕτη ἡ βασιλὶς ὠνομάζετο Μερρὶ, ϗ ἦν θυγάτηρ τοῦ Παλμανωθεὶ τοῦ βασιλεύοντος τῶν περὶ Ἡλιόπολιν τόπων, ϗ γυνὴ τοῦ Χενεβρὼν τοῦ βασιλεύοντος τῶν ὑπὲρ Μέμφιν τόπων, ϗ αὕτη ἦν στεῖρα.

καὶ γυναικῶν (α), ἢ δὲν ἀληθεύει ἡ προσαγή, ἣν αὐτὸς ἐκτίθησιν ὡς ἀληθῆ.

Ἀπὸ μίαν ἀξιόλογον Ἐπιτομὴν τῦ Μανέθωνος (β), ἣν ἀναφέρει Ἰώσηππος ὁ Φλάβιος, βεβαῖται, ὅτι κατὰ τὸ βυιγ'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμυ ὁ Βασιλεὺς Θέφθμωσις, ἀφ' ἧ ἐδίωξεν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον τὸν λαὸν τῶν Ποιμένων (δηλαδὴ τὲς Ἑβραίυς), ὁπῦ ἀπήρχοντο εἰς τὴν Ἱερυσαλὴμ (γ), ἔζησε, ϗ ἐβασίλευσεν εἰκοσιπέντε χρόνυς ἔτι, ϗ τέσσαρας μῆνας (δ). Ἰδὲ λοιπὸν πεπτωκὸς ὅλον ἐκεῖνο, ὁπῦ ἡ Γραφὴ βεβαιοῖ περὶ τῦ θανάτυ τῦ Φαραὼ ἐκείνυ, τῦ κατακιώξαντος τὲς Ἑβραίυς ὅταν ἐξήρχοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτυ, ἀχὶ διὰ νὰ τὲς ἐμποδίσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τὲς ἐξορίσῃ. Ὅθεν ἂν αὐτὸς ἔζησε ϗ ἐβασίλευσεν ἔπειτα τόσυς χρόνυς, δὲν ἀληθεύει, ὅτι ἐβυθίσθη εἰς τὴν θάλασσαν.

Περὶ δὲ τῆς διαιρέσεως τῆς ἐρυθρᾶς (ε) θαλάσσης, ἢ κρεῖττον εἰπεῖν, τῦ Ἀραβικῦ κόλπυ ἢ Ἱεραπολιτικῦ, πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι ὢν ἐκεῖ θαλάσσιος κόλπος (ζ), σχηματιζόμενος ἀπὸ τὴν θέσιν τῆς Γῆς, ἔπρεπε νὰ εἶναι γνωσὸν εἰς τὸν Μωσῆν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παλιρροίας, ἤτοι

600,000

(α) Ἀπάραντες δὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ Ῥαμεσσῆ εἰς Σοκχὼθ εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας ,, πεζῶν οἱ ἄνδρες πλὴν τῆς ἀποσκευῆς, ϗ ἐπίμικτος πολὺς συναν έβη αὐτοῖς Ἔξοδ. κεφ. ιϛ'. Διακόσια ϗ δεκαπέντε ἔτη ἦσαν εἰς Αἴγυπτον οἱ Ἑβραῖοι, ἀριθμέμενα ἀπὸ τῆς καθόδυ τῦ Ἰακὼβ ἐκεῖ.

(β) Οὗτος ἦν Ἱερεὺς Αἰγύπτιος. Πατρίδα ἔσχε τὴν Ἡλιόπολιν, ἔζη ἐπὶ Πτολεμαίυ τῦ Φιλαδέλφυ, ἤτοι κατὰ τὸ τδ'. ἔτος πρὸ Χριστῦ. Συνέγραψε τὴν Ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτυ Ἑλληνιστὶ, ϗ ἄλλα τινά.

(γ) Εἶναι φανερὸν ψεῦδος, διότι ὁ Θέφθμωσις ὅστις ἐδίωξε τὲς Βασιλεῖς Ποιμένας, ἐβασίλευε τῆς Αἰγύπτυ κατὰ τὸ βροβ'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμυ κατὰ τὴν μαρτυρίαν πολλῶν ἀξιολόγων Ἱστορικῶν.

(δ) Ὁ Οὐσσέριος (ι) δείκνυσι, ὅτι ὁ Ἀμέσσης Μιαμοὺν ἦν ἐκεῖνος ὁ Φάραω (αὐτὸ τὸ ὄνομα ὠνομάζοντο ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτυ), ὅστις ἐκάκωσε τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν ϗ ὁ πρωτότοκος υἱὸς ὀνομαζόμενος Ἀμένωθις, ἣν ἐκεῖνος, ὅστις καταδιώκων αὐτὲς, κατεποντίσθη εἰς τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν.

Διόδωρος λέγει, ὅτι ὁ Φέρων, ὅστις κατεδυνάστευσε τὲς Ἑβραίυς, ἦν ὁ Σέσωστρις, ϗ ὁ υἱὸς τυ Φέρων ἦν ὁ καταποντισθείς. Ὁ Ἀμένωθις ἐβασίλευε κατὰ τὸ βυιϛ'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμυ, ὁ δὲ Σέσωστρις κατὰ τὸ βριγ'., ὅστις ἦν υἱὸς τῦ Ἀμένωθι.

(ε) Παρ' Ἐρύθρᾳ Πέρσᾳ υἱῦ Μυοζάιδ ἔσχε τὴν κλῆσιν ἡ Ἐρυθρᾶ Θάλασσα.

(ζ) Τρὶς τὰ λ'. μίλια λέγυσιν ὅτι ἐκτείνεται τὸ εὖρος ἐκείνυ τῦ κόλπυ.

(ι) Ὁ Οὐσσέριος ἐγεννήθη εἰς Δεβλῖνον Μητρόπολιν τῆς Ἱρλανδίας ἐκ λαμπροτάτων γονέων, ἐσύνθεσε τὰ περὶ πίστεως ϗ Ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας ἄρθρα εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Κληρικῶν τὴν γενομένην ἐν Ἱρλανδίᾳ κατὰ τὸ αχιέ. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ. Συνέγραψε ϗ πολλὰ Ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, ἐν οἷς φαίνεται πολλὴ διάκρισις ϗ παιδεία. Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ αχιϛ'. ἔτος ὢν ἐτῶν οέ.

ἤτοι τῆς πλημμύρας καὶ παλινδρομίας τῆς θαλάσσης, ὅπου ἐκεῖ ἐγίνετο· Ὅθεν ἔχων αὐτὸς παρατηρημένον καὶ σημειωμένον ἀκριβῶς τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἡ παλίρροια ἐγίνετο, καὶ οἱ Ἰσραηλῖται ὄντες ἐς ἄκρον χυδαῖοι, καὶ μὴ δυνάμενοι ἐννοῆσαι ἐκεῖνο τὸ ἀποτέλεσμα, φέρων αὐτὸς εἰς ἐκείνας τὰς ἀκτὰς κατὰ τὸν καιρὸν ὅπου ἡ παλίρροια ἤρχετο, βλέπουσι τὸ ὕδωρ νὰ ἀποσύρεται εἰς τὰ ὀπίσω, τότε καὶ αὐτοὶ χωρὶς παρέλευσιν καιροῦ διέβησαν πρὸς τὸ ἄλλο μέρος· Μετὰ δὲ τὴν διάβασιν αὐτῶν πνέοντος τοῦ ἁρμοδίου τῆς πλημμύρας ἀνέμου, καὶ ἐπαναστραφέντων τῶν ὑδάτων, εἶδον μὲ μεγάλην των ἔκπληξιν νὰ γεμίσῃ ὑδατος ἐκεῖνο τὸ κενὸν, διὰ τοῦ ὁποίου ἀβρόχοις ποσὶ διήλθοσαν· καὶ δὲν ἔπρεπεν ὁ Μωσῆς νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ λάβῃ τὴν δόξαν τοῦ τοιούτου τερατουργήματος; ἐὰν ἦν πρᾶγμα εὐκολώτερον τοῦτο εἰς τὸ νὰ καταπείσῃ τὴν ὁμήγυριν ἐκείνων τῶν χυδαίων νὰ πιστεύσωσιν ὡς θαῦμα, ἐκεῖνο ὅπου ἕνας πανοῦργος ἄνθρωπος ἔκρινεν ἁρμόδιον εἰς τὸς σκοπούς του· Λοιπὸν τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν θαυμάτων, ὅπου ἡ παλαιὰ Γραφὴ ἐμπεριέχει, κατὰ μέρος εἶσι χίμαιρραι, καὶ κατὰ μέρος ἀποτέλεσμα τῆς φιλοτιμίας, τοῦ πολιτικοῦ, καὶ τῆς πανουργίας τοῦ Μωσέως, ὅσις εὗρε τὸν τρόπον διὰ τῶν μηχανεργιῶν, τῆς ἀπάτης, καὶ τῆς πλαστῆς θείας ἐμπνεύσεως, νὰ ἀπατήσῃ αὐτὸν τὸν χυδαῖον καὶ βάρβαρον λαὸν διὰ νὰ τὸν ἐξουσιάσῃ.

Καὶ τῇ ἀληθείᾳ, σοχαζόμενοι ὀρθῶς, εἶναι ἀνάρμοσον νὰ ἀποφασίσωμεν, ὅτι ὁ θεὸς εἰργάσατο τοσαῦτα ἀξιόλογα θαύματα πρὸς βοήθειαν ἑνὸς μόνου Ἔθνους, τόσον ὀλίγου, τόσον ἰσχυρογνώμονος, καὶ τοσοῦτον διεσκεδασμένου· Ὁ Ὀράτζιος καὶ ὁ Ἰουβενάλης ὡρεπόντως διεύθυνον τὰς Κωμῳδίας των κατὰ τῆς κακοηθείας τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐνόμισαν ὡς παίδων ἀθύρματα τὴν ἄπειρον ἐκείνην πληθὺν τῶν θαυμάτων. Ἔτι μεταξὺ ἐκείνου τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ ἡμετέρου εἶναι ἓν διάστημα σχεδὸν γ'. χιλιάδων χρόνων, ὅθεν δὲν πρέπει νὰ ὑποπτεύσωμεν εἰς πράγματα τόσον θαυμαστὰ, καὶ τόσον πεπαλαιωμένα;

Ὁ λαὸς τῶν Ἑβραίων, ἐπικρατήσης τῆς Βασιλείας τοῦ Μανασσῆ (ἔτος χμά πρὸ Χριστοῦ), καὶ τοῦ Ἀμμὼν (ἔτος χιή πρὸ Χριστοῦ), ὠλίσθησε κοινῶς εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν· Ὥστε ἐθυσίαζον τοῖς εἰδώλοις ἐν μέσῳ τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐλατρεύετο ὁ Βάαλ ἐν τῷ ναῷ, μὴ ἔχουσα ὅρια ἡ ἀσέβεια· Ὅθεν εἶναι πολλὰ πιθανὸν, ὅτι ὁ Ἱερεὺς Χελκίας ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰωσίου, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὸ σκότος καὶ τὴν ἀπροσεξίαν, ἔσπειρε τὰς αὐτοῦ σοχασμὰς, τὰς συντείνοντας εἰς τὰ τέλη τοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, αἵτινες εὑρίσκοντο ἐν τῷ ναῷ, καὶ τὰς ἐγέμισεν ἀπὸ ὀνείρατα καὶ μύθους.

Ἀποδεί-

Α' πόδειξις.

Ὅτι τὰ θαύματα καὶ αἱ προρρήσεις, ὁπῦ περιέχυσι τὰ ἱερὰ βιβλία τῦ Μωσέως καὶ τῶν Προφητῶν, εἰσὶν ἀληθειαι ἀξιόπιστοι καὶ θεῖαι.

Τὸ νὰ δοθῇ, ὅτι αἱ ἀληθεῖς προφητεῖαι εἰσὶν ἐνδεχόμεναι, ἀλλὰ δὲν ἐσυνέβησαν, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡσὰν νὰ δοθῇ ἐδέν· Ταλαίπωροι ἀσεβεῖς, δὲν βλέπετε, ὅτι μεταξὺ τῶν θείων προφητειῶν, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων προγνώσεων εἶναι ἄπειρος ἡ διαφορὰ; ἀνάγνωτε τὰς ἱερὰς βίβλυς τῶν Ἑβδαίων καὶ Χριστιανῶν, καὶ θέλετε εὕρῃ ποσότητα προειρημένων συμβάντων, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις ἐςὶν ἀνωτέρα πάσης ἀνθρωπίνης καταλήψεως· Εἰς μόνον τὸν θεὸν ἔξεσι νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῦ μέλλοντος ὡς παρόντος, καὶ νὰ ὁμιλήσῃ μὲ βεβαιότητα καὶ διὰ ὅλας τὰς περιςάσεις· Λοιπὸν ἀναγινώσκοντες τὺς Προφήτας, οἵτινες εἰσὶ τὰ ὄργανα, ὁπῦ ὁ θεὸς ἐπιχειρίσθη διὰ νὰ ὁμιλήσῃ τοῖς ἀνθρώποις, θέλετε γνωρίσει εἰς αὐτὰς τὸν μέγαν χαρακτῆρα τῶν θείων ἐμφάσεων· Οὐχὶ ἀπὸ μόνην τὴν κατάςασιν τῶν καιρικῶν περιςάσεων ἀνήγγειλεν ὁ Ἡσαΐας πρὸ διακοσίων χρόνων τὰς δορυκτησίας τῦ Κύρυ, καὶ τὴν ἐπάνοδον τῦ Ἰσραηλιτικῦ λαῦ (α)· Οὐκ εἰσὶν αἰτία αἱ καιρικαὶ περιςάσεις τῦ νὰ σημειώσῃ ὁ Δανιὴλ τὴν μέλλυσαν διαδοχὴν τῶν Βασιλειῶν τῶν Βαβυλωνίων, τῶν Περσῶν, τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῶν Ῥωμάνων· Ὁ Μωσῆς προεῖπε τοῖς Ἑβραίοις ἀμοιβὰς καὶ παιδείας, ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλὰς, ἅτινα εἶχαν ὑποκείμενον συμβεβηκότα ἐξηρτημένα ἐκ τῆς θελήσεως τῦ θεῦ, καὶ ἐκ τῆς θελήσεως ἑνὸς ὁλοκλήρυ λαῦ· Τὶ δύναται νὰ προβλέψῃ ἐνταῦθα ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια; μόνος ὁ θεὸς γινώσκει, ἐκεῖνο ὁπῦ μέλλει νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸς, καὶ ἐκεῖνο ὁπῦ ἔμελλε νὰ μετέλθῃ ὁ λαός τυ· καὶ ὅμως εἶναι φανερὸν, ὅτι ἅπασαι αἱ ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλαὶ, ὁπῦ ὁ Μωσῆς ἔδωκε τοῖς Ἑβραίοις, ἔλαβον τελείαν ἔκβασιν· Ὅθεν εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι ἐκ ἦν δυνατὸν νὰ ἀναγγελθῶσιν, εἰμὴ ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπον πεφωτισμένον ἐκ θείας ἐμπνεύσεως (β)· Ὁ Μωσῆς δὲν ἐπροεῖπεν ἁπλῶς αὐτὰς τὰς

(α) "Οὗτος οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μυ, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῦ λαῦ μυ ἐπιςρέψει, ἐ „ μετὰ λύτρων, ἐδὲ μετὰ δώρων. Ἡσαΐας κεφ. νέ.

„ Καὶ ἀποςραφήσονται, καὶ ἥξυσιν εἰς Σιὼν μετ' εὐφροσύνης, καὶ εὐφροσύνη αἰώνιος „ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν. Κεφ. λέ. καὶ νά. „ Τῶτο γὰρ κυρίε ἀποςραφήσονται, καὶ „ ἥξυσιν εἰς Σιὼν μετ' εὐφροσύνης, καὶ ἀγαλλιάματος αἰωνίυ.

(β) "Καὶ ἔςαι, ἐὰν ἀκοῇ ἀκέσῃς τῆς φωνῆς Κυρίυ τῦ θεῦ συ, φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πά- „ σας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, καὶ δώσει σε Κύριος ὁ „ θεός συ ὑπεράνω ἐπὶ πάντα τὰ Ἔθνη τῆς Γῆς. Δευτερον. κεφ. κή. „Καὶ ἔςαι ἐὰν „ μὴ εἰσακέσῃς τῆς φωνῆς Κυρίυ τῦ θεῦ συ φυλάσσεσθαι πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτῦ, „ ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, καὶ ἐλεύσονται ἐπὶ σὲ πᾶσαι αἱ κατάραι αὗται, καὶ

„ κατα-

τὰς ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλὰς, ἀλλ' ἀποφασιστικῶς μὲ ὅλας των τὰς περιςάσεις, ἔτι καὶ τὸν καιρὸν τῆς αὐτῶν ἐκβάσεως· Λοιπὸν, τὰ πράγματα ὁπὲρ προλέγονται μὲ βεβαιότητα, καὶ μὲ ὅλας των τὰς περιςάσεις, καὶ ἐκβαίνωσι, δὲν εἶναι δυνατὸν ἵνα ὦσιν ἀνθρώπινοι προβλέψεις, ἀλλὰ βεβαίως ἀληθέςαται ἀποκαλύψεις τὲ Θεὲ.

Εἷς φρόνιμος πολιτικὸς (καθὼς π. χ. ὁ Κικέρων) βλέπων ἓν βασίλειον βυθισμένον εἰς ὅλα τὰ ἐλαττώματα, ἐναντία τῆς ἀρετῆς, ἥτις ἐςάθη τὸ θεμέλιον τῆς ἀρχῆς καὶ αὐξήσεώς τε, βλέπων ἀντὶ τῶν παλαιῶν ἠθῶν (δηλαδὴ τῆς εὐσεβείας, τῆς φρονήσεως, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀδωρολιψίας τῶν κριτηρίων, τῆς ἀγάπης τῆς πατρίδος, τῆς ἐλευθεριότητος, τῆς δόξης, τῆς ἐργασίας καὶ τῆς μετριότητος τὲ λαὲ, τῆς ἀξιότητος τῶν ςρατηγῶν, τῆς ἄμιλλας τῶν ςρατιωτῶν, καὶ τῆς ἀσκήσεως τῶν ςρατευμάτων), βλέπων, λέγω, ἀντὶ τέτων ἀσέβειαν, ἀμάθειαν, ἀσωτίαν, ὑπεροψίαν, φιλαυτίαν, φιλαργυρίαν, δυναςείαν, βίαν, καὶ πᾶν εἶδος ἀταξίας, συμπεραίνει ἐν λόγῳ, ὅτι ἐκεῖνο τὸ Βασίλειον δὲν εἶναι ςερεὸν, ὅθεν προγινώσκει τὴν πτῶσίν τε, τὸν ἀφανισμόν τε, καὶ τὴν παντελῆ αὐτὲ ἐξολόθρευσιν· Ἀλλ' αὐτὸς ὁ πολιτικὸς ποτὲ δὲν ἤθελε τολμήσῃ νὰ παῤῥησιάσῃ τὰς προγνώσεις τε, μὴν ὢν πληροφορημένος περὶ τῆς τύχης ἐκείνε τὲ βασιλείε, ὅτε ἔχει βεβαίαν τὴν ἔκβασιν τῆς προβλήψεώς τε, ὅτε δύναται νὰ προϊδῇ, ἂν πρὸ τὲ φθάσῃ ἡ καταςροφή τε, ἤθελε συμβῇ ἓν συμβεβηκὸς ἀρμόδιον εἰς τὸ νὰ ἐξυπνήσῃ τὸν λαὸν ἐκείνε τὲ Βασιλείε ἀπὸ τὸν λήθαργόν τε, καὶ δίδου αὐτῷ τρόπε, καὶ ἀνακαλῶν αὐτὸν εἰς τὴν προτέραν τε ἀρετὴν, ἤθελε τὸν διεγείρῃ εἰς τὸ νὰ ἀποφύγῃ πᾶσαν κακὴν πρόῤῥησιν· Οὔτε δύναται νὰ εἰπῇ, ὅτι εἰς τὸν ὁδεῖνα καιρὸν μέλλει νὰ ἀρχίσῃ ἡ καταςροφή τε καὶ ἡ μεταβολή τε, ὅτε τὸ ὁδεῖνα πρόσωπον ἔσεται ὁ ἐξολοθρευτὴς αὐτὲ, ὅτε τὸ ὁδεῖνα Βασίλειον ὑψωθήσεται εἰς τὴν πτῶσίν τε· Ἀλλ' οἱ Προφῆται προεῖπον τὰ μέλλοντα μὲ πᾶσαν βεβαιότητα, καὶ μὲ ὅλας των τὰς περιςάσεις, διότι αἱ Προφητεῖαί των ἀπεκαλύπτοντο αὐτοῖς ἐκ θείας ἐμπνεύσεως.

Ἀλλ' εἰς τὶ θεμελιῶσιν οἱ ἀσεβεῖς τὴν τολμηρὰν αὐτῶν ἔνςασιν, τὲ ὅτι αἱ Προφητεῖαι τῆς παλαιᾶς Γραφῆς εἰσὶ πλάσματα πανέργε τινὸς δεισιδαίμονος, ἢ συνηρμοσμέναι μετὰ τὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων; δὲν ἔχωσιν ἀδεμίαν πεῖφασιν, ὅτε δύνανται νὰ ἀποδείξωσιν αὐτὴν τὴν βλασφημίαν μετὰ λόγε, ἢ διὰ σκιᾶς μαρτυρίας.

Ὅσον μὲν περὶ τῆς βασιλικῆς προσαγῆς ὁπὲ ἐξεδόθη εἰς Αἴγυπτον πρὸ ὀλίγων χρόνων τῆς τὲ Μωϋσέως γεννήσεως εἰς τὸ νὰ φονεύσωσι τὰ ἄῤῥενα βρέφη τῶν Ἑβραίων, εἶναι φανερὸν, ὅτι αὐτὴ ἔπαυσεν, ὅταν διὰ τῆς βασιλίσσης ἐσώθη ὁ Μωσῆς, καὶ ἤρξαντο οἱ Ἑβραῖοι νὰ ἀνατρέφωσι τὰ

τὰ

„ καταλείψουσι σοι. Τὸ δευτερονόμιον γέμει τῶν τοιέτων ὑποσχέσεων καὶ ἀπειλῶν, καὶ ὁ βελόμενος ἰδέτω ἐκεῖ.

τὰ τέκνατων ὡς καὶ πρότερον, ὥςε διὰ τῆς θείας εὐλογίας ἐπληθύνθησαν, καὶ εἰς τὴν ἔξοδόν των εὑρέθησαν πολλαπλασιασμένοι εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀριθμὸν, ὁπῦ σημειοῖ ὁ αὐτῶν ὁδηγός.

Ἡ μαρτυρία δὲ τῆς τῦ Μανέθωνος ἐπιτομῆς ἐςὶ ψευδὴς, καὶ ἀδεμιᾶς πίςεως ἀξία· Διότι τὰ ὅσα αὐτὴ περιέχει (καθὼς ὁ ἴδιος μαρτυρεῖ), ἐκ εἰσὶν ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλ' ἀπὸ ἀβεβαίας συγγραφεῖς· Ὅθεν εἶναι γυμνὸν ψεῦδος, ὑςερημένον πάσης πιθανότητος, καὶ ἑπομένως ὁ Φαραὼ ἔμεινε βυθισμένος πανςρατεὶ ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ.

Εἶναι ἀξιογέλαςος ἡ ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν, τῦ ὅτι ὁ Μωσῆς ὠφελήθη ἀπὸ τὴν παλίρροιαν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς τὸ νὰ ἀπατήσῃ τὲς Ἰσραηλίτας, διότι, διατρίβοντες αὐτοὶ πάντοτε εἰς ἐκείνας τὰς ἀκτὰς, ὅσον καὶ ἂν ἦσαν ἰδιῶται, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν ἐπαρατήρησαν ποτὲ ἓν τοιῦτον ἀποτέλεσμα· Τὸ ὕδωρ ἀπεσύρετο κατ' ὀλίγον ὀλίγον, καὶ ἐν ταυτῷ ὁπῦ ἐτελείωνεν, ἤρχετο πάλιν νὰ πλημμυρῇ τὸ χερσαῖον· Τὸ διάςημα ὁπῦ ἔμενε κενὸν αὐτὸ τὸ χερσαῖον, δὲν ἐκτείνετο εἰς πολὺ, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων ὁπῦ διέβησαν ἦν πολύς· Αἱ ὀλίγαι ὧραι αἱ μεταξὺ τῆς παλιρροίας καὶ πλημμύρας, δὲν ἦσαν ἀρκεταὶ οὐδὲ κἂν εἰς τὸ νὰ διαβῇ ἓν μικρὸν μέρος αὐτῶν· Λοιπὸν ὁ Μωσῆς τῇ ἀληθείᾳ διέῤῥηξε τὰ ὕδατα ἐκείνης τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα, ἤνοιξαν ὁδὲς, καὶ ἀφῆκαν ἐλευθέραν τὴν διάβασιν εἰς τὸν φυγάδα λαὸν διὰ μέσα αὐτῶν (α).

Ἐν τίνι λόγῳ κατηγορῦσιν οἱ δυσσεβεῖς τὴν εἰλικρίνειαν τῦ Μωϋσέως ὡς ἀπάτην; οἱ Ἰσραηλῖται, τόσον οἱ ἐν Αἰγύπτῳ, ὅσον καὶ οἱ ἐν ἐρήμῳ σύγχρονοι αὐτῦ, βέβαια ἐγνώρισαν τὰς Προφητείας καὶ τὰ θαύματά τε, καὶ ἦν ἀδύνατον νὰ ἀπατηθῶσι παρ' αὐτῦ· καὶ ἐπειδὴ ἐν ταῖς βίβλοις ὁπῦ ἔπειτα ἔδωκεν αὐτοῖς εἶδον σημειωμένα τὰ ὅσα ἤξευρον, τὰ ἐδέχθησαν.

(α) "Ἐξέτεινε δὲ Μωσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ὑπέγαγε κύριος τὴν θάλασσαν ξηρὰν, καὶ ἐσχίθη τὸ ὕδωρ, καὶ εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῆς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων· καὶ κατεδίωξαν οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ εἰσῆλθον ὀπίσω αὐτῶν, καὶ πᾶς ἵππος Φαραὼ, καὶ τὰ ἅρματα καὶ οἱ ἀναβάται εἰς μέσον τῆς θαλάσσης· Ἐξέτεινε δὲ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπεκατέςη τὸ ὕδωρ, καὶ ἐξετίναξε κύριος τὲς Αἰγυπτίυς μέσον τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπαναγραφὲν τὸ ὕδωρ, ἐκάλυψε τὰ ἅρματα καὶ τὲς ἀναβάτας, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν Φαραὼ τὲς εἰσπορευομένυς ὀπίσω αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς· Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. Ἔξοδ. κεφ. ιδ'.

Ὁ Διόδωρος ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης λέγει· "Ἦν παλαιοτάτη παράδοσις, ἣν εἶχον κατὰ διαδοχὴν οἱ υἱοὶ ἀπὸ τὲς πατέρας, ὅτι ἕνα καιρὸν ἐκ μιᾶς παραδόξυ παλιρροίας ἡ θάλασσα ἐξηράνθη ὁλοτελῶς, ὥςε ἐφάνη ὁ βυθὸς, καὶ τὰ ὕδατα μετ' ὀλὺ δὶ ἑνὸς βιαίυ ῥεύματος ἀνέκαμψαι εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν τοποθεσίαν. Εἶναι δὲ φανερὸν, ὅτι τῦτο ἐγένετο ἐπὶ τῆς διαβάσεως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ὅταν ὁ Μωσῆς διέβη μετὰ τῦ Ἰσραηλιτικῦ λαῦ· (Ἰδὲ καὶ παρ' ἄλλων Ἑλληνικῶν μεμαρτυρημένον τὸ θαῦμα.)

σαν· Εἰδὲ, ἤθελον ἐμπαίζωσι ϗ τὰ βιβλία ϗ τὸν συγγραφέα· Μὲ τὸ νὰ ἐδέχθησαν δὲ αὐτὰ τὰ βιβλία, μὲ τὸ νὰ τὰ εὐλαβήθησαν, τὰ ἐδιαφύλαξαν, ϗ τὰ μετέδωκαν μὲ ἀλληλοδιάδοχον προθυμίαν οἱ πατέρες πρὸς τὲς υἱὲς, οἱ πρόγονοι πρὸς τὲς ἀπογόνες ὡς πράξεις ἑνὸς θαυματεργῦ, Νομοθέτε ϗ Προφήτε, τᾶτο αὐτὸ ἐςὶ προφανὴς ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας ὁπῦ ἐμπεριέχεσιν· Αἱ προρρήσεις τῦ Μωσέως ἔχεσαι ὑποκείμενον τὸ μέλλον, ἕκαςος τῶν μεταγενεςέρων, ἐδύνατο νὰ παραβάλῃ τὰς ἐκβάσεις ὁπῦ ἔβλεπε μὲ τὰς Προφητείας τὰς σημειωμένας ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ϗ νὰ κρίνῃ, ἂν αὐταὶ ἀνταποκρίνοντο πρὸς ἐκείνας· π. χ. ὅταν οἱ Ἰσραηλῖται κατῴκησαν τὴν γῆν ⇒ Χαναὰν, ἣν ὁ Ἰησῦς τῦ Ναυῆ ἐκυρίευσεν, δὲν ἐδύναντο νὰ πληροφορηθῶσι τὸ ἀληθὲς τῆς τῦ Μωϋσέως προρρήσεως ἐκ τῶν ἐκβάσεων (α); αἱ αὐταὶ παρατηρήσεις δύνανται νὰ γένωσι ϗ ἐπὶ πάντας τὲς λοιπὲς Προφήτας, ϗ θέλει φανῇ, ὅτι οἱ ὕςεροι αἰῶνες, ἔδειξαν κατὰ διαφόρες καιρὲς πλῆθος ἐκβάσεων, προειρημένων ἐν ταῖς βίβλοις τῦ Μωσέως, ϗ τῶν ἄλλων Προφητῶν· Κατὰ τῶν ὁποίων εἶναι πάντα ἀδύνατον νὰ φέρωσιν οἱ κατήγοροι τινὰ ἀπόδειξιν ἀπάτης ϗ ψεύδες.

Α'ν τὲς ἐκπλήττῃ ἡ ποσότης τῶν θαυμάτων, τῶν ἐνεργηθέντων πρὸς βοήθειαν ἑνὸς ἔθνες σμικρῦ, διεσραμμένε ϗ εὐτελῦς, δὲν πρέπει νὰ ϛοχάζωνται τὸ ἔθνος ἁπλῶς, ἀλλὰ τὲς σκοπὲς τῆς θείας προνοίας, ὁπῦ τὸ ἔκλεξεν εἰς τὸ νὰ γεννηθῇ ἐξ αὐτῦ ὁ λυτρωτὴς τῦ Κόσμε.

Αἱ κωμωδίαι τῦ Ὁρατζίε, ϗ Ἰβενάλη, αἱ κατὰ τῆς πίςεως τῶν Ἰεδαίων, δὲν χρησιμεύεσιν εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ δείξωσι τὰ ἄσεμνα ἤθη ϗ ἀπιςίαν αὐτῶν τῶν Κωμωδῶν. ἐπειδὴ ὅλη ἡ ἀρχαιότης Ἐθνικῶν, Ἰεδαίων, ϗ Χριςιανῶν, ἐγνώρισαν ϗ γνωρίζωσι τὸν Μωϋσέα ὡς νομοθέτην τῦ Ἰεδαϊκῦ Ἔθνες· Α'ν ὁ νόμος τῦ Μωσέως δὲν εἶχε βάσιν τὰ θαύματα, ϗ ἂν ὁ λαὸς τῶν Ἑβραίων, ἐκ ἦν αὐτόπτης τῆς ἀληθείας αὐτῶν τῶν θαυμάτων, δὲν ἤθελε δυνηθῇ ὁ Μωϋσῆς, ὄχι νὰ καταπείσῃ τὸν λαὸν νὰ δεχθῇ τὸν νόμον τε, ἀλλ' ὐδὲ κἂν νὰ τὸν προβάλῃ εἰς αὐτόν· Λοιπὸν ὅτε ὁ Μωσῆς ἦν ἱκανὸς τῆς τοιαύτης ὑπερβολικῆς ἀπάτης, ὅτε οἱ Ἑβραῖοι τῆς τοιαύτης ὑπερβολικῆς πίςεως ϗ ἀφροσύνης.

Τὰ θαυμασὰ ἔργα ὁπῦ φαίνονται ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐγράφησαν εἰς τὸν καιρόν των, ϗ ἐπιςεύθησαν εἰς τὰς ἐκβάσεις των· Λοιπὸν ἐκεῖνοι ὁπῦ τὰ ἔγραψαν, ϗ ἐκεῖνοι ὁπῦ τὰ ἐπίςευσαν, δὲν εἶναι δυνατὸν ὅτε νὰ ἀπατήσωσιν, ὅτε νὰ ἀπατηθῶσιν· Α'λλ' ὐδ' οἱ ἔκτοτε αἰῶνες δύνανται νὰ τὰ ἀποτελέσωσιν ὕποπτα, διότι ἡμεῖς ἔχομεν ἀπομνημονεύματα σύγχρονα αὐτῶν, παλαιότερα, ϗ νεώτερα, ϗ δὲν ὑποπτεύομεν ψεῦδας ἐν αὐτοῖς·

Καθὼς

(α) " Α'ναβιβάσει ὑμᾶς ὁ θεὸς ἐκ τῆς κακώσεως τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν γῆν τῶν Χα-
" ναναίων, ϗ Χετταίων, ϗ Α'μορραίων, ϗ Φερεζαίων, ϗ Γεργεσαίων, ϗ Εὐαίων, ϗ
" Γεβουσαίων, εἰς γῆν ῥέουσαν μέλι ϗ γάλα.

Καθὼς π. χ., ὅτι ἦν ἡ Ἀριστοκρατεία τῶν Ῥωμάνων, ἡ Μοναρχία τῶν Ἀσσυρίων, τῶν Μήδων, καὶ τῶν Περσῶν, ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, καὶ ἄλλα τοσαῦτα τῶν πάλαι αἰώνων· Ἔχομεν Ἱστορίας γεγραμμένας ἀπὸ συγχρόνους συγγραφεῖς τότων, ἔχομεν τὴν σύμφωνον παράδοσιν ἑνὸς ὁλοκλήρου Ἔθνους, ὅπερ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τὸ νὰ μαρτυρῇ καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν τῶν ἔργων, καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν Ἱστορικῶν ὁπὸ τὰ ἔγραψαν.

Οὔτε ἐκ μέρους τὸ μεγάλου Ἱερέως ἢ τὸ Βασιλέως, ἐπὶ τὸ καιρὸ τῆς τῶν Ἑβραίων εἰδωλολατρείας, προξενεῖται δυσπιστία κατὰ τῶν ἱερῶν βίβλων, διότι ἡ ἀπάτη δὲν ἐδύνατο νὰ μένῃ κεκρυμμένη εἰς τὰς διαδόχους τὸ Βασιλέως Ἰωσίου, ἐπειδὴ εἰς τὸ Γαζοφυλάκιον τὸ Ἱερὸ διεφυλάχθησαν καὶ ἄλλα βιβλία τότοις ὅμοια, μεθ' ὧν παραβαλλόμενα ἤθελον φανερωθῇ τὰ σφάλματα· Ἔτι τὸ σέβας, ὁπὸ οἱ Ἰουδαῖοι ἔφερον ταῖς Ἱεραῖς βίβλοις, ἦν μέγα ἐμπόδιον πρὸς τὴν τότων νόθευσιν· Λοιπὸν ἡ Ἰουδαϊκὴ Γραφὴ ἐκ ἔχει συνάθροισις μύθων, ἀλλὰ πραγμάτων ἀληθεστάτων· καὶ αἱ νομιζόμεναι ἀντιφάσεις φαίνονται τοιαῦται μόνοις τοῖς μὴ θέλουσιν ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀπάτης διὰ τὸ λογικὸ αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἀντίρασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι αἱ ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ ἐμπεριεχόμεναι ὑποσχέσεις ἐκ εἰσὶ περὶ τὸ θείου Μεσσία· Ὅτι αὐταὶ ἐκ ἐπληρώθησαν εἰς τὸν Χριστὸν γραφικῶς, ἀλλ' εἰσὶν ἁπλῶς ῥήσεις κατὰ συμβεβηκὸς ἀληθεύσασαι εἰς αὐτὸν, κατὰ τύχην, καὶ κατὰ β'. λόγον τυπικὸν καὶ ἀλληγορικόν.

Ὁ θεῖος Μεσσίας, ἤτοι ὁ Σωτὴρ, ὁ ἐπαγγελθεὶς παρὰ τὸ θεὸ τῷ Κόσμῳ, ἦν τὸ κέντρον τῶν ἀποκαλύψεων, καὶ τὸ μέγα ὑποκείμενον πρὸς σωτηρίαν τὸ Κόσμου· Ἀναμφιβόλως λοιπὸν ὀνειρεύονται καὶ φλυαρῶσιν οἱ θρασεῖς ἀσεβεῖς· Οἵτινες, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀγχινοίας των, ἐκλαμβάνουσι τὴν πίστιν ὡς μῦθον πολιτικῶς ἐφευρεθέντα εἰς τὸ νὰ φοβῶνται οἱ ἄνθρωποι διὰ τῶν τιμωριῶν, καὶ νὰ ἀπατῶνται διὰ τῶν ἀπολαύσεων τῆς μελλόσης ζωῆς· καὶ διὰ νὰ συσήσωσι τὴν τολμηρὰν καὶ βδελυρὰν αὐτῶν δυσπιστίαν, ἐνεδρεύοντες τὴν χριστιανικὴν πίστιν, προχωροῦσιν εἰς τὴν ἄρνησιν τὸ μυστηρίου τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, λέγοντες, ὅτι λαμβάνον σάρκα ἀνθρωπίνην τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, αὐτὴ ἡ Τριὰς ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἀτελὴς, μακρύνον

κρῦνον ἀπ' αὐτῆς τὸ ἓν πρόσωπον, τὸ τοσοῦτον ἀναγκαῖον εἰς τὴν ἄκραν αὐτῆς τελειότητα (α)· ἢ ὅτι αἱ ῥήσεις τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, αἵτινες ἐφαρ-

μόζονται

(α) Ἡ συγκατάβασις τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος ἠδυνήθη ἔλλειψιν ἔφερεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐτράνωσεν, ἐγνώρισε, καὶ ἐδόξασεν αὐτῆς τῆς ἀμερίστου Τριάδος τὴν τελειότητα. Γωάν. κεφ. ιζ'. „ Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, φανερώσασ τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις (λέγει πρὸς τὸν Πατέρα ὁ Υἱὸς)· καὶ ἀγκαλὰ ἐγνωρίσθη ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεὸς καὶ πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, πλὴν ἐχὶ ὡς ἦν καὶ εἶναι θεῖος, διότι τότε ἐγνωρίζετο μόνον ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς θαυματουργίας του, ἐχὶ δὲ καὶ ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς ἐνεργείας του· Ἐγνωρίζετο ἐχὶ ὡς Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ, καὶ Προβολεὺς τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ἁπλῶς Θεός· καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ὅτε εἶναι, ὅτε θέλει νὰ ὀνομάζεται μονοϋπόστατος Θεὸς, ἀλλὰ Θεὸς, Θεὸς, Θεὸς, καὶ εἷς Θεὸς, διὰ τοῦτο λέγει ὁ Υἱὸς πρὸς τὸν Πατέρα, σὲ ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνακαλύψας Πατέρα Θεὸν, Υἱὸν Θεὸν, καὶ Πνεῦμα Θεὸν, ἵνα Θεὸν τρισυπόστατον, καὶ διδάξας τοὺς ἀνθρώπους προσκυνεῖν ἐν Τριάδι Θεὸν, Πατέρα δηλαδὴ ἀγέννητον, Υἱὸν γεννητὸν, καὶ Πνεῦμα ἐκπορευτόν· Ἐδοξάσθη λοιπὸν ὑπερβαλλόντως ὁ Θεὸς μὲ τὸ νὰ ἐγνωρίσθη, διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ, τοῦ β'. προσώπου τῆς τελειοτάτης Τριάδος, θεὸς τρισυπόστατος καὶ καθὼς ἐστὶ, δηλαδὴ καθ' αὐτὸ θεός. Ὅθεν ὁ θεῖος Παῦλος προσφυέστατα ὀνομάζει τὸν Υἱὸν ἀπαύγασμα τῆς δόξης τοῦ Πατρός· Πρὸς Ἑβρ. κεφ. ά. Ἡ ἀκτὶς γὰρ ἐστὶ τοῦ Ἡλίου ἀπαύγασμα, ὅτις γεννᾶται ἀπὸ τὸν ἥλιον, καὶ ἐστὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας τοῦ Ἡλίου, καὶ ἀχώριστος ἀπὸ τὸν Ἥλιον· Ὁ Υἱὸς γεννᾶται ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἐστὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, καὶ ἀχώριστος ἀπὸ τὸν Πατέρα· Πίπτουσα ἡ λαμπρὰ ἀκτὶς τοῦ Ἡλίου πρὸς τὴν γῆν δεικνύει, πόσον φωτεινὸς, ὑπερμεγέθης, καὶ ἔνδοξος ἐστὶν ὁ Ἥλιος· Παραγὰς εἰς τὸν Κόσμον ὁ Υἱὸς, παρίστησι τὴν ἄπειρον μεγαλειότητα, καὶ τὴν ὑπέρμετρον καὶ ὑπέρλαμπρον δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός· Ἐπαινεῖται καὶ θαυμάζεται διὰ τῆς ἀκτῖνος ὁ Ἥλιος· Μεγαλύνεται καὶ δοξάζεται διὰ τοῦ Υἱοῦ ὁ Πατήρ· Ἂν ἡ ἀκτὶς δὲν ἐμφανίζετο ἡμῖν, οὐδὲ ἐφανταζόμεθα ὅτι ἐστὶν Ἥλιος· Ἂν πρὸς ἡμᾶς δὲν ἐφανερώνετο Υἱὸς, οὐκ ἐγινώσκομεν ὅτι ἐστὶ Πατήρ· Ἐδόξασε λοιπὸν ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς. Ἂς ἴδωμεν καὶ τὴν δόξαν, ὁποῦ ὁ Υἱὸς ἐζήτει παρὰ τοῦ Πατρός. Γωάν. κεφ. ιζ'. „ Καὶ νῦν δόξασόν με σὺ Πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣν εἶχον πρότου τὸν Κόσμον „ εἶναι παρὰ σοί· καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω· Ἐδόξασεν ὁ Πατὴρ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Υἱοῦ, ὅταν δι' ἀτυπήθους ἀέρος ὑπερλάμποντος τὰς λοιπὰς ἐρανίους, ὡδήγησε τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀνατολῆς διὰ νὰ προσκυνήσωσι μὲ δῶρα αὐτὸν τὸν Βασιλέα τοῦ παντὸς, τὸν διὰ Πνεύματος Ἁγίου συλληφθέντα, καὶ ἐξ ἀπειράνδρου καὶ παρθένου μητρὸς τεχθέντα. Ματθ. κεφ. β'. „ Καὶ ἰδοὺ ὁ Ἀστὴρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, προῆγεν αὐ„ τοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω, ὅπου ἦν τὸ παιδίον· Τὸν ἐδόξασεν, ὅταν ὑμνεῖτο καὶ ἐδοξολογεῖτο ὑπὸ πλήθους ἐρανίου στρατιᾶς ἡ ὑπερφυὴς γένησίς του. Λουκᾶς κεφ. β'. „ Ἐγένετο πλῆθος στρατιᾶς ἐρανίου αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων· Δόξα ἐν ὑψίστοις „ Θεῷ· καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· Τὸν ἐδόξασεν, ὅταν ἀνεσχαιτίθη ὁ Ἰορδάνης, ἠνεῴχθησαν οἱ Οὐρανοὶ, κατέβη ἐπ' αὐτὸν τὸ πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς, καὶ ἐμαρτυρήθη ὑπὸ τῆς πατρῴας φωνῆς. Ματθ. κεφ. γ'. „ Οὗτος ἐστὶν ὁ υἱός μου ὁ „ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ἠυδόκησα· Τὸν ἐδόξασεν, ὅταν ὡς ἐράνιον Βασιλέα, τὸν ὑπεδέχθη ἅπασα ἡ Γερουσαλὴμ μὲ τὰ σύμβολα τῆς νίκης, καὶ τὸν ἐκήρυξε Βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ. Ματθ. κεφ. κά. „ Ὡσαννὰ ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ· Τὸν ἐδόξασεν, ὅταν ἐν τῷ Θαβὼρ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ Ἥλιος, ἐγένοντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λευκὰ ὡς τὸ φῶς, καὶ ἐμαρτυρήθη αὖθις Υἱὸς ἀγαπητὸς αὐτοῦ τοῦ προαναρχου Πατρός· καὶ τὸν ἐδόξασεν, ὅταν διὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων τεράτων καὶ σημείων ἐθαυμαγώθη ἡ δύναμίς του ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ· Ἀλλὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν δόξαν, μὲ τὴν ὁποίαν τέλος πάντων ἐδόξασεν ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ τὴν ἀνθρωπότητα, ὡς ὑπέσχετο μὶ τὸ, καὶ πάλιν δοξάσω,

μόζονται πρὸς τὴν νέαν, γίνονται μᾶλλον ἐμπόδιον, εἰ ὁδηγία εἰς τὸν δρόμον τῦ Χριςιανισμῦ, δι' αἰτίαν τῶν ἀπείρων ὑποψιῶν, φιλονεικιῶν, κ) καταχρήσεων, ὧν αἱ ἀυταὶ εἰσὶ κ) αἰτίαι κ) ἀποτελέσματα· Διότι, (λέγυσι) τόσον οἱ παλαιοὶ Πατέρες, ὅσοι κ) οἱ παρόντες Κριτικοὶ εἰσὶ διηρημένοι κατὰ τὰς γνώμας εἰς τὸ περὶ φύσεως, καὶ χρήσεως τῶν τυπικῶν προβλημάτων τῆς παλαιᾶς Γραφῆς· κ) τῦτο φέρει μεγάλην δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ ἐννοηθῶσιν αἱ προφητεῖαι, κ) εἰς τὸ νὰ συμφωνήσῃ ἡ νέα μὲ τὴν παλαιὰν Γραφήν· Οἱ Ἀπόςολοι ἔλαβον ἀπὸ τὴν παλαιὰν Γραφὴν ῥήσεις κ) Προφητείας περὶ τῆς Γεννήσεως τῦ Χριςῦ, αἵτινες παντελῶς δὲν ἀνήκυσιν εἰς ἀυτὸν κατὰ τὴν καθ' ἀυτὸ γραφικὴν ἔννοιαν ὁπῦ ἔχυσιν ἐν τῇ παλαιᾷ· Οἱ Εὐαγγελισαὶ ἐφαρμόζυσιν εἰς τὸν Μεσσίαν κάποια ῥητὰ τῆς παλαιᾶς, τὰ ὁποῖα προφανῶς ἀνάγονται εἰς ἄλλο τι πρᾶγμα ἢ πρόσωπον· Ὅθεν πρέπει νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν τῶν διπλῆν ἔκβασιν, ὅτι δηλαδὴ ἀυτὰ ἀληθευσαν πρῶτον ἐν ἄλλοις πράγμασιν ἢ προσώποις, κ) δεύτερον εἰς τὸν ὑποσχεθέντα Μεσσίαν· Ἢ πρέπει νὰ δώσωσιν ἀυτοῖς σημασίαν ἀλληγορικὴν, ἢ τυπικὴν, ἤτοι συμβολικὴν, κ) προεικονισικὴν πραγμάτων τινῶν τυχηρῶν.

Τοιαύτη

„ σω, Ματθ. κεφ. ιζ. ἀναγγέλλει ἡμῖν ὁ θεῖος Παῦλος. Πρὸς Ἑβρ. κεφ. ἡ. „ Βλέπομεν Γησῦν διὰ τὸ πάθημα τῦ θανάτυ, δόξῃ κ) τιμῇ ἐςεφανωμένον· Τὴν ὁποίαν δόξαν ἐξηγῶν ὁ αὐτὸς, λέγει. „ Ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῦ θρόνυ τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς Οὐρανοῖς· Ὦ δόξα τῆς τῦ Υἱῦ ἀνθρωπότητος ἀκατάληπτος τῷ ἀνθρωπίνῳ νοΐ· Ἐθεώθη χωρὶς νὰ μεταβληθῇ εἰς θείαν φύσιν· χωρὶς νὰ γένῃ ἄπειρος, χαίρεται τὰ ἰδιώματα τῆς ἀπειρότητος· χωρὶς νὰ γένῃ θεὸς, θεία ἐγίνετο· Τιμᾶται ὑπὸ βασιλέων, προσκυνεῖται ὑπὸ Ἡγεμόνων, θυσιάζεται ὑπὸ Ἱερέων, δοξάζεται ὑπὸ πάσης τῆς αἰθητῆς κτίσεως· Ὑμνολογεῖται ὑπὸ τῶν Χερυβὶμ, βασάζεται ὑπὸ τῶν Θρόνων, κ) λατρεύεται ὑπὸ πάσης τῆς ὁράτυ κτίσεως ὡς θεός· Διὰ τῦ παθήματος τῦ θανάτυ ἀφθαρτίθη, ἀθανατίθη, ἐθεώθη· Ἐβασίλευσεν εἰς τὴν γῆν, εἰς τὰ καταχθόνια, κ) βασιλεύει εἰς τὸν Οὐρανόν: Πεπλήρωται ὁ τύπος, κ) τὸ προεικόνισμα τῦ Γεδεὼν εἰς τὸν Ἰησῦν, τὸν Υἱὸν τῦ θεῦ κ) Πατρὸς, τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς ἀδιαιρέτυ Τριάδος· Ἐκεῖνος διὰ θείᾳ προσάγματος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν Εὐφραθᾶ, νὰ καταπατρωθῇ τὰς Μαδιανίτας, κ) νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν Ἰσραὴλ· Οὗτος εὐδοκίᾳ τῦ Πατρὸς, κ) συνεργείᾳ τῦ Ἁγίυ Πνεύματος, κατέβη ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν εἰς τὴν Γῆν, διὰ νὰ καταβάλῃ τὰ πνεύματα τῦ σκότυς, κ) νὰ λυτρώσῃ τὸν νέον Ἰσραὴλ· Ἐκεῖνος βαςᾶ ἀναμμένην λαμπάδα, τῆς ὁποίας τὸ φῶς σκεπάζει μὲ ἓν πήλινον δοχεῖον· Οὗτος εἶναι ἑνωμένος ὑποςατικῶς μὲ τὴν θεότητα, ἀλλὰ μὲ τὸ κάλυμμα τῆς ἀνθρωπότητος σκεπάζει τὸ φῶς τῆς θεότητος· Πλησιάζων ἐκεῖνος εἰς Μαδιὰμ, συντρίβει τὸ πήλινον δοχεῖον, λάμπει τὸ φῶς τῆς λαμπάδος, νικῶνται οἱ Μαδιανῖται, καὶ κεῖνος δοξάζεται. Οὗτος πλησιάζων εἰς τὸν θάνατον, πάσχει ἡ ἀνθρωπότης τυ, ἀποθνήσκει, λάμπει τὸ φῶς τῆς θεότητος, τροπῶται ὁ Ἅδης, ἐλευθερῶται τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἀφθαρτίζεται ἡ ἀνθρωπότης τυ, ἀθανατῶται, θεῦται, κ) κάθηται ἐν δεξιᾷ τῦ θεῦ κ) Πατρὸς ὑπερένδοξος· Αὐτὴν τὴν δόξαν ἐζήτει αὐτὸς παρὰ τῦ προανάρχυ κ) συναναρχυ αὐτῦ Πατρὸς, ὅταν ἔλεγε. „ Δόξασόν με σὺ Πάτερ παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον, πρὸ „ τῦ τὸν Κόσμον εἶναι παρὰ σοί· Ἐδοξάθη λοιπὸν ὁ υἱὸς τῦ ἀνθρώπυ, κ) ὁ θεὸς ἐδοξάθη ἐν αὐτῷ, κ) ἤτως ἐτανώθη, ἐγνωρίθη, κ) σέβεται, κ) προσκυνεῖται ὁ τρισυπόςατος θεὸς ἐν τῷ Κόσμῳ.

Τοιαύτη ἐςὶν ἡ περίφημος Προφητεία τῦ Ἡσαΐα· „Ὁ Κύριος θέ-
„ λει δείξει σημεῖον· Ἰδὲ ἡ παρθένος θέλει ἐγγαςρωθῇ, καὶ θέλει γεν-
„ νήσει υἱὸν, ὅςις θέλει ὀνομασθῇ μεθ' ἡμῶν ὁ θεός· Αὐτὸς θέλει φάγῃ
„ γάλα καὶ μέλι, ἕως νὰ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν νὰ ἀποβάλῃ τὸ κακὸν, καὶ
„ νὰ ἐκλέξῃ τὸ καλόν· Ἀλλὰ πρὶν αὐτὸ τὸ βρέφος ἤθελε γνωρίσῃ νὰ
„ ἐκλέξῃ τὸ καλὸν, καὶ νὰ ἀποβάλῃ τὸ κακὸν, αἱ ἐπαρχίαι τῶν δύω ἐχ-
„ θρῶν σε θέλεσιν ἐρημωθῇ, καὶ ἐξολοθρευθῇ·„ Αὕτη ἡ Προφητεία φέρε-
ται ἀπὸ τὸν Ματθαῖον, ὡς μεγίςη ἀπόδειξις τῆς ἐλεύσεως τῦ Μεσσία, καὶ ὡς ἁρμόζουσα ἀμέσως εἰς τὴν Μαρίαν καὶ εἰς τὸν Ἰησῦν· Αὐτὴ ὅμως κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἔννοιαν, τὴν καθ' αὐτὸ γραφικὴν, ἥρμοζεν εἰς τὴν νέαν σύζυγον τῦ Βασιλέως Ἄχαζ, ἥτις μετ' ὀλίγον ἐγέννησεν υἱόν· Ὅταν ὁ Ῥατὴν βασιλεὺς τῆς Συρίας, καὶ ὁ Φακεὲς βασιλεὺς τῦ Ἰσραὴλ εἶχον πολιορκημένην τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὁ Προφήτης Ἡσαΐας, διὰ νὰ θαρρύνῃ τὸν Ἄχαζ Βασιλέα τῦ Ἰούδα νὰ μὴ φοβῆται τὰς δύω ἐχθρός τα, τὸν ἐβεβαίωνεν ἐν ὀνόματι τῦ Κυρίε, ὅτι δὲν ἐκυρίευον τὴν πόλιν, καὶ εἰς σημεῖον τῆς ἀληθείας ταύτης τῆς καλῆς εἰδήσεως, ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν ἐγκυμοσύνην τῆς συζύγα τα, ὡς πρᾶγμα πάντη ἀγνώριςον, ἐπειδὴ ἀδεὶς ἐγίνωσκεν ὅτι ἦν ἐγκυμονῦσα· Τὴν ὠνόμασε δὲ παρθένον ὖσαν ἔγκυον, μὲ τὸ νὰ μὴν εἶχε γεννήσῃ ἔτι· Λοιπὸν ὁ Ἡσαΐας ὁμιλεῖ περὶ ἑνὸς υἱῦ, μέλλοντος γεννηθῆναι ταχέως, μάλιςα πρὸ τῦ θανάτε τῦ Φακεὲς, ὅςις ἀπέθανε μετὰ τρεῖς χρόνες τῆς προρρήσεως· καὶ ἐπειδὴ, πρὶν αὐτὸ τὸ βρέφος ἤθελε φθάσῃ εἰς ἡλικίαν διακρίσεως, ἡ Σαμάρεια καὶ ἡ Δαμασκὸς ἔμελλον πεσεῖν εἰς χεῖρας τῶν Ἀσσυρίων (καθὼς καὶ συνέβη), φαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῦ μέλλοντος Μεσσία, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐχρόνισε ἐπέκεινα τῶν ἑξακοσίων ἐτῶν μετὰ τὴν προφητικὴν ἀγγελίαν· Ὅθεν μὴ ὄσα τότε ἡ Προφητεία ἐκπληρωμένη εἰς τὸν Χριςὸν κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἔννοιαν, τὴν καθ' αὐτὸ γραφικὴν, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐκπληρώθη κατὰ τὴν δευτέραν· Δηλαδὴ ἀληθεύσασα πρῶτον γραφικῶς εἰς τὴν γέννησιν τῦ υἱῦ τῦ Ἄχαζ, ἀληθεύσε καὶ δεύτερον εἰς τὴν Γέννησιν τῦ Μεσσία, ὡς εἰς συμβεβηκὸς τῦ αὐτῦ εἴδες.

Ἡ περὶ τῶν ἑβδομήκοντα ἑβδομάδων Προφητεία τῦ Δανιὴλ, ἥτις φέρεται ὡς χρονικὴ ἀπόδειξις, καὶ ὡς ἀσφαλὴς βάσις τῆς τῦ Χριςῦ γεννήσεως, κατὰ τὴν γραφικὴν καὶ ἰδίαν της ἔννοιαν ἀνήκει ὄχι εἰς τὸν ἐρχομὸν τῦ Μεσσία, ἀλλὰ εἰς τὸν τῦ Ἀντιόχα (ῥό. ἔτη πρὸ Χριςῦ) τῦ Ἐπιφανῦς, διώκτα καὶ τυράννα τῶν Ἑβραίων· Ὅςις ἐξήλειψεν ὅλας τὰς Ἱερὰς τελετὰς, ἐμόλυνε τὸν ναὸν, βαλὼν ἓν εἴδωλον εἰς τὸ κοινὸν προσκυνητήριον, ἐπαίδευσε μὲ διάφορα μαρτύρια τὰς Ἑβραίας, τὰς κατέκοψε μεληδὸν, καὶ τὰς ἐξωλόθρευσεν ὁλοτελῶς· Ἡ Προφητεία λοιπὸν τῦ Δανιὴλ ἀλήθευσε καὶ κατὰ τὸν καιρὸν, καὶ κατὰ τὴν ἔκβασιν, πρῶτον εἰς αὐτὴν τὴν περίςασιν, καὶ δεύτερον εἰς τὸν κατεδαφισμὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὁπῦ συνέβη μετὰ τὸν θάνατον τῦ Χριςῦ, ὡς εἰς πρᾶγμα κατὰ συμβεβηκὸς ὅμοιον τῦ πρώτε.

Καὶ

Καὶ τέλος πάντων κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ϗ αἱ λοιπαὶ ῥήσεις τῆς Γραφῆς, ἀληθεύσασαι πρῶτον εἰς τὰς καθ' αὐτὸ ἐκβάσεις των, ἥρμοσαν κατὰ δεύτερον ϗ εἰς τὸν Χριςόν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Ἔθνος τῶν Ἑβραίων ὠνομάζετο υἱὸς, τέκνον, ϗ λαὸς τῦ θεῦ, ϗ μὲ τὸ νὰ ἐδιαυθεντεύοντο ἀπὸ τὸν θεὸν (α), ὅλα τὰ ἐδάφια, ϗ αἱ ῥήσεις τῆς Γραφῆς, δι' ὧν θέλουσιν, ὅτι προφητεύονται αἱ τυραννίαι, αἱ πληγαὶ, αἱ ταλαιπωρίαι, αἱ καταδρομαὶ, τὰ πάθη, ϗ ὁ θάνατος τῦ Χριςῦ, καθ' αὐτὸ γραφικῶς, προεμήνυον τὴν ἀξιοδάκρυτον κατάςασιν τῶν Ἑβραίων ἐωὶ τῆς αἰχμαλωσίας. Μάλιςα ὅλα αὐτὰ ἔλαβον τὴν ἔκβασίν των ἐπὶ Ἀρταξέρξυ (β), ὅςις ἀποφάσισε τὸν παντελῆ ἀφανισμὸν αὐτῶν, ϗ τελείαν ἐξολόθρευσιν ἀπὸ τὸ βασιλειόν τυ, διὰ τῆς σκληρᾶς συμβελῆς τῦ ςυγερῦ Ἀμὰν (γ). Ἔπειτα δὲ ἐσώθησαν διὰ τῦ ἔργυ τῦ Μαρδοχαίυ (δ), μεσιτευόσης τῆς βασιλίσσης Ἐσθὴρ (ε). ϗ ὕτω μεταβαλὼν ὁ Βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἑβραίων μῖσος, ἐνέπλησεν αὐτὺς εὐτυχιῶν, ὁ Ἀμὰν κατεκρίθη (ζ), ϗ ὁ Μαρδοχαῖος ὁ πρώην μισητὸς, ὑψώθη εἰς τὰς ἐνδοξοτέρας τιμὰς (η).

Αἱ

(α) "Ἔνεκεν τῦ παιδός μυ Ἰακὼβ, ϗ Ἰσραὴλ τῦ ἐκλεκτῦ μυ. Ἡσαΐας κεφ. μέ. ϗ νγ'.
„ Ποτίσαι τὸ γένος μυ τὸ ἐκλεκτὸν, λαόν μυ, ὃν περιεποιησάμην.
„ Λαός μυ τί ἐποίησά σοι, ἢ τί ἐλύπησά σε, ἢ τί παρηνώχλησά σοι; λαός μυ,
„ μνήσθητι δή. Μιχαίας κεφ. ς'.

(β) Οὗτος υἱὸς ἦν Ἀμαδαθῦ τῦ Μακεδόνος, ἔρθασε δὲ ἐπίτροπος τῦ δευτέρυ Ἀρταξέρξυ, ϗ πρῶτος αὐτῦ σύμβελος.

(γ) "Καὶ ἐποίησεν Ἀμὰν ψῆφισμα ἐν ἔτει ιβ'. τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξυ, ὥςε ἀπο-
„ λέσαι τὸ γένος Μαρδοχαίυ· ϗ περιελόμενος ὁ βασιλεὺς τὸν δακτύλιον, ἔδωκεν εἰς
„ χεῖρας τῷ Ἀμὰν, σφραγίσαι κατὰ τὰ γεγραμμένα κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ϗ εἶπεν
„ ὁ Βασιλεὺς τῷ Ἀμάν· Τῷ ἔθνει χρῶ ὡς βέλει· Προσετάχαμεν γὰρ τὰς σημειω-
„ μένας ἡμῖν ἐν τοῖς γράμμασιν ὑπὸ Ἀμὰν τῦτο ταγμένυ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ϗ
„ δευτέρυ Πατρὸς ἡμῶν, πάντας σὺν γυναιξὶ ϗ τέκνοις ἀπολέσαι ὁλοριζεὶ, ταῖς τῶν
„ ἐχθρῶν μαχαίραις ἄνευ παντὸς οἴκτυ ϗ φειδῦς, τῇ τεσσαρασκαιδεκάτῃ τῦ δωδεκά
„ τυ μηνὸς Ἀδὰρ τῦ ἐνεςῶτος ἔτυς. Ἐσθὴρ. κεφ. γ'.

(δ) "Καὶ Μαρδοχαῖος ἐδεήθη Κυρίυ· Εὗρε δὲ ὁ Βασιλεὺς τὰ γράμματα τὰ γραφέν-
„ τα περὶ Μαρδοχαίυ, ὡς ἀπήγγειλε τῷ Βασιλεῖ περὶ τῶν δύω εὐνούχων τῦ Βασι-
„ λέως ἐν τῷ φυλάσσειν αὐτὺς ϗ ζητῆσαι ἐπιβαλεῖν τὰς χεῖρας Ἀρταξέρξυ. Κεφ.
γ'. ϗ ε'.

(ε) "Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ Ἐσθὴρ εἶπεν· Εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιον τῦ βασιλέως, δοθήτω ἡ
„ ψυχὴ τῷ αἰτήματί μυ, ϗ ὁ λαός μυ τῷ ἀξιώματί μυ, ἐγὰρ ἄξιος ὁ διάβολος
„ τῆς ἀυλῆς τῦ Βασιλέως· Εἶπε δὲ ὁ Βασιλεύς· Τὶς ἔτος ὅςις ἐτόλμησε ποιῆσαι
„ τὸ πρᾶγμα τῦτο; εἶπε δὲ Ἐσθήρ· Ἄνθρωπος ἐχθρὸς, Ἀμὰν ὁ πονηρὸς ἔτος.
Κεφ. ζ.

(ζ) "Εἶπε δὲ Βαγαθὰν εἷς τῶν εὐνούχων πρὸς τὸν Βασιλέα· Ἰδὲ ϗ ξύλον ἡτοίμασεν
„ Ἀμὰν Μαρδοχαίῳ τῷ λαλήσαντι περὶ τῦ Βασιλέως, ϗ ὤρθωτο ἐν τοῖς Ἀμὰν ξύ-
„ λον πηχῶν πεντήκοντα· Εἶπε δὲ ὁ Βασιλεὺς, ςαυρωθήτω ἐπ' αὐτῦ· ϗ ἐκρεμάθη
„ Ἀμὰν ἐπὶ τῦ ξύλυ, ὃ ἡτοιμάθη Μαρδοχαίῳ. Αὐτόθι.

(η) "Ἔλαβε δὲ βασιλεὺς τὸν δακτύλιον, ὃν ἀφεῖλε τῷ Ἀμὰν, ϗ ἔδωκεν αὐτὸν Μαρδο-
„ χαίῳ, ϗ κατέςησεν Ἐσθὴρ Μαρδοχαῖον ἐπὶ πάντων τῶν Ἀμάν.

Αἱ ῥήσεις, αἱ εὐαγγελιζόμεναι γυναῖκα τινὰ ἀνδρείαν, ἔξοχον, εὔσπλαγχνον, διωρισμένην πρὸς ἐλευθερίαν τῶ λαῶ, ὑπερέχουσαν ὅλων τῶν ἄλλων κατὰ τὸ κάλλος, κατὰ τὴν ἀρετὴν, ϗ κατὰ τὴν ἀνδρείαν, ϗ ἀξίαν ὅλων τῶν ἐπαίνων (τὰς ὁποίας ῥήσεις ἤρμοσαν οἱ Χριστιανοὶ πρὸς Μαρίαν τὴν μητέρα τῶ Ἰησῶ), γραφικῶς, ϗ κατὰ τὴν καθ' αὐτὸ αὐτῶν ἔννοιαν, ἐσήμαινον τὰς θαυμασὰς ἐκείνας ϗ ἀοιδίμους Ἡρωΐσσας, ἤτοι τὴν Ἰουδὶθ (α), τὴν Δεβόῤῥαν (β), τὴν Ἐσθὴρ (γ), ϗ ἄλλας· Ἑκάστη τῶν ὁποίων ἐπροξένησεν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἑβραίων εὐτυχίαν ϗ λύτρωσιν.

Αἱ προφητεῖαι, αἱ ἐπαγγέλλουσαι εἰρήνην, εὐτυχίαν, ἀνάπαυσιν, ϗ χαρὰν, ὅλαι εὐηγγέλιζον τὴν μέλλουσαν ἐπιστροφὴν τῶν Ἑβραίων εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐκ τῶν διαφόρων αὐτῶν αἰχμαλωσιῶν· Ἔτι ϗ αἱ λοιπαὶ ῥήσεις τῆς Γραφῆς, αἱ εὐαγγελιζόμεναι τὴν γέννησιν ἑνὸς υἱῦ, λυτρωτῦ, Μεσσία, ἅπασαι ἀνήκουσι γραφικῶς εἰς τὸ κάλλος, εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν, εἰς τὴν δόξαν, εἰς τὴν σοφίαν, ϗ εἰς τὴν καλὴν διοίκησιν τῦ Σολομῶντος, ἢ εἰς τὰς κατὰ διαφόρους καιροὺς σωτῆρας τῦ Ἑβραϊκῦ Ἔθνους, ἤτοι τῦ Μωϋσέως, τῦ Ἰησῦ τῦ Ναυῆ (δ), τῦ Γεδεὼν (ε), τῦ Σαμψὼν (ζ), ϗ κατ' ἐξοχὴν τῦ Κύρυ· Ὅσις ἀφ' ἧ ἐκυρίευσε τὴν Βαβυλῶνα, ἀφῆκε τὸς Ἑβραίους νὰ ἀπέλθωσιν εὐτυχῶς εἰς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῦ Ζοροβάβελ (η)· ϗ τότε ἡ Ἰουδαϊκὴ Ἀριστοκρατία ἦν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς λαμπρότητος

(α) Ἡ Ἰουδὶθ Ἰσραηλῖτις ἦν χήρα, ἐκ πόλεως Βετυλύας, καλὴ τὸ εἶδος· ϗ τῦ Ὀλοφέρνυς Ἀρχιστρατήγυ τῦ Ναβυχοδονόσορ τὴν πόλιν αὐτῆς πολιορκήσαντος, προσῆλθεν αὐτῷ ὡς τὴν πόλιν παραδώσουσα· Εὐκαιρίας δὲ τυχοῦσα, ἐν μιᾷ νυκτὶ, τῦ Ὀλοφέρνυς ἐν συμποσίῳ μεθυσθέντος, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτῦ, ϗ ἀνήγαγεν εἰς Βετυλύαν· Τότε οἱ στρατιῶται σκορπισθέντες ἅπαντες, ϗ οἱ ἐν τῇ πόλει ἐξελθόντες, τοσαῦτα λάφυρα ἔλαβον, ὥστε μόλις ἐν τριάκοντα ἡμέραις διένειμον αὐτὰ ἑαυτοῖς.

(β) Ἡ Δεβόῤῥα ἐκ φυλῆς ἦν Ἐφραὶμ, γυνὴ Λαφυδὼ, ἥτις τὸν Σισάραν στρατηγὸν Γαβεὶς [illegible] ϗ κριτὴς Ἑβραίων ἐχρημάτισε.

(γ) Τῦ β'. Ἀναξέρξυ ὀργισθέντος κατὰ τῆς βασιλίσσης Ἀστὶν διὰ τὴν ἀνυποταξίαν αὐτῆς, ϗ ἀποδιωξάντος αὐτὴν, προσηνέχθησαν αὐτῷ κοράσια, ὅπως ἐκλέξῃ ἐξ αὐτῶν ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα· Ἀρισάσης δὲ αὐτῷ Ἐσθὴρ τῆς τῶν αἰχμαλώτων Ἰουδαίων παρθένε, ὀρφανῆς, ϗ ἐπιτροπευομένης παρὰ τῦ θείυ αὐτῆς Μαρδοχαίυ, καλῆς ὄσης τῷ εἴδει σφόδρα, ἐνεμφυήθη αὐτὴν· Ἥτις διὰ τῆς μεσιτείας της, ἔσωσε τὸ Ἔθνος αὐτῆς ἐκ τῆς κατ' αὐτῦ ἐκδοθείσης βασιλικῆς προσαγῆς πρὸς παντελῆ ὄλεθρον.

(δ) Οὗτος σύγχρονος ἦν τῷ Μωσεῖ, ϗ Ἀρχιστράτηγος αὐτῦ.

(ε) Οὗτος ἐκ φυλῆς ἦν Μανασσῆ, ϗ σὺν τριακοσίοις ἀνδράσιν ἐπολέμησε τὸν Ὠρὴβ, ϗ Ζὴβ, ϗ τὺς ἄρχοντας τῶν Μαδιανίτων, [illegible] τῶν ἀλλοφύλων, ϗ ἕξι τῦ Ἰσραὴλ ἔτη μ'. Ἧτος διὰ σημείων τῦ πόκυ, ἔχων τριακοσίους ἄνδρας, κατέκοψε δυωκαίδεκα μυριάδας τῶν Μαδιανίτων.

(ζ) Οὗτος Υἱὸς ἦν Μανωὲ, ἐκ φυλῆς Δὰν, ἰσχυῖ διάσημος· Ὅθεν ϗ οἱ Ἕλληνες τὰς τῦ Ἡρακλέους πράξεις ταῖς τύτυ παραβάλλουσιν· Οὗτος ἐν ἰσχυῖ μεγίστῃ τὺς ἀλλοφύλυς ἐξεπολέμησε, ϗ ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη κ'.

(η) Οὗτος υἱὸς ἦν Σαλαθιὴλ, ἐκ φυλῆς Ἰούδα, ἀρχηγὸς Ἑβραίων, τῶν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπιστρεψάντων ἐπὶ Κύρυ βασιλέως· Οὗτος τὸν ναὸν ἀνα-

κτήσαι

τητος καὶ κυριότητός της. Ὅθεν αἱ Προφητεῖαι, αἱ ἀνήκεσαι ἐνὶ λυτρωτῇ, καὶ ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ, ἣν δι' ἐκείνε ἔμελλον νὰ ἀπολαύσωσιν οἱ Ἑβραῖοι, ἅπασαι ἔλαβον τὴν ἐαυτῶν ἔκβασιν μέχρι σιγμῆς ἐπὶ Κύρε (α), ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ Ἀρταξέρξε τοῦ μακρόχειρος (β) ἔπειτα κατὰ β'. λόγον ἀνήκεσι καὶ εἰς τὸν ἐρχόμενον τοῦ Χριςοῦ, μόνον δι' ἁπλῆς καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ὁμοιώσεως. Ὅθεν, οἱ ἐπαγγελόμενοι πεφωτισμένα (γ) πνεύματα, ἂν σοχάζωνται, ὅτι αἱ βάσεις, ἐπὶ τὰς ὁποίας σηρίζεται ἡ πίςις αὐτῶν εἶτὶν αἱ Προφητεῖαι τῆς παλαιᾶς Γραφῆς αἱ ὑποσχόμεναι καὶ εὐαγγελιζόμεναι τὸν Μεσσίαν, σφάλλεσι. Γ'δὲ γὰρ ἀπεδείχθη, ὅτι ἀδεμία αὐτῶν ἀνήκει εἰς τὸν Μεσσίαν τῶν Χριςιανῶν κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἔννοιαν. Λοιπὸν, ἀνήκεσιν ἴσως κατὰ δευτέραν, τυπικὴν δηλαδὴ καὶ ἀλληγορικήν.

Λοιπὸν ἡ κακοπιςία καὶ ἀμάθεια τῶν Χριςιανῶν (ἐπιφέρεσιν οἱ ἀγχίνοες (δ) ἐςὶν ἀξιοδάκρυτος, ἀξιογέλασος, ἀποβεβλημένη, καὶ ἄτοπος, μὲ τὸ νὰ κατέςησεν ἅπαντα τύπες καὶ Προφητείας. Οἱ τύποι ἐκ εἰσὶ ψιλαὶ ὁμοιότητες, ἢ ἀλληγορίαι παραγόμεναι ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἅτε σοχασμοὶ κατὰ τὴν θέλησιν ἡμῶν, ἐκλαμβανόμενοι ἁπλῶς ἀπὸ τὴν κατὰ συμβεβηκὸς ὁμοιότητα τῶν ὑποκειμένων. Ἀλλὰ διὰ νὰ ὑποτεθῇ ἕνας τύπος, ζητεῖται ἀκριβὴς διορισμὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ θεία ἀποκάλυψις πρὸς τὴν τέτε δήλωσιν. Πολλοὶ ἦσαν οἱ τύποι ἐν τῇ παλαιᾷ Γραφῇ, καθὼς ἡ ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν (ε), ὁ δεσμὸς τοῦ Ζαχαρίε (ζ), καὶ ἄλλοι, δι' ὧν ἐσημαί-

καινίσαι ἤρξατο κατὰ τὸ φλέ. ἔτος πρὸ Χριςοῦ, ὃν μετὰ [illegible] ἔτη διὰ βοηθείας Δαρείε τοῦ Ὑς άσπε ἐπελείωσε.

(α) "Τάδε λέγει ὁ Βασιλεὺς Περσῶν Κῦρος· Ἐμὲ ἀνέδειξε βασιλέα τῆς Οἰκεμένης „ ὁ Κύριος τοῦ Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ ὕψιςος, καὶ ἐσήμηνέ μοι οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον „ ἐν Ἱερεσαλὴμ τῇ ἐν τῇ Ἰεδαίᾳ· Εἴτις ἐςὶν ἐν ὑμῶν ἐκ τοῦ Ἐθνες αὐτοῦ, ἔςω ὁ „ Κύριος αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν Ἱερεσαλὴμ οἰκοδομείτω τὸν οἶκον τοῦ Κυ- „ ρίε τοῦ Ἰσραήλ. Ἔσδρ. κεφ. β.

(β) "Βασιλεύοντος Ἀρταξέρξε τοῦ Περσῶν Βασιλέως προσέβη Ἔσδρας Ἀζαρίε, ἔτος „ Ἔσδρας ἀνέβη ἐκ Βαβυλῶνος, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Βασιλεὺς δόξαν, εἰρόντος χάριν „ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἀξιώματα αὐτοῦ· καὶ συνανέβησαν ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, „ καὶ ἐκ τῶν Ἱερέων, καὶ Λευίτων, καὶ Ἱεροψάλτων, καὶ Θυρωρῶν, καὶ Ἱεροδούλων εἰς Ἱε- „ ρεσαλὴμ ἔτες ζ'. βασιλεύοντος Ἀρταξέρξε ἐν τῷ ε'. μηνί. Ἔσδρ. κεφ. ή.

(γ) Τὲς Χριςιανὲς ὀνομάζεσιν οἱ δυσσεβεῖς εἰρωνικῶς.

(δ) Ἀγχίνοας τὲς ἀπίςες καλεῖ εἰρωνικῶς ὁ συγγραφεὺς, Ἰταλιςὶ τὲς ὀνομάζει spiriti forti, ἤτοι ἰσχυρὰ πνεύματα· καὶ γὰρ (κατὰ τὸν Παῦλον· Πρὸς Ῥωμαίες κεφ. ά.) „ Οὗτοι εἰσὶν, οἵτινες ὡς σκοντες καὶ σοφοὶ, ἐμωράνθησαν.

(ε) Ὁ Ἀαρὼν σύγχρονος ἦν τῷ Μωσεῖ, καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ πατρόθεν καὶ μητρόθεν, ἤτοι ἐκ τοῦ Ἀμβρὰν καὶ τῆς Ἰοχαβήθ· Οὗτος πρῶτος Ἀρχιερεὺς Ἑβραίων ἐγένετο τῷ ἕκτῳ ἔτει τῆς ἐξόδε αὐτῶν, καὶ τῷ πθ'. τῆς ἡλικίας τε· καὶ τότε ἡ ῥάβδος ἐβλάςησε, σημαίνεσα τὸν παρθενικὸν τόκον.

(ζ) Ὁ Ζαχαρίας υἱὸς ἦν Ἰωδαὲ τοῦ Ἱερέως, ἐξ Ἱερεσαλὴμ, [illegible] ὁ Βασιλεὺς Ἰωὰς ἐχόμενον τοῦ θυσιαςηρίε ἐξέχεε τὸ αἷμα αὐτοῦ ἀναμέσον τοῦ Ἐ-

λὰμ

Οἱ πλεῖσοι τῶν ΙΒ Ἁγίων Ἀποστόλων ἁλιεῖς.

ἐσημαίνοντο μέλλοντα πράγματα, ᾗ ἐκ τούτων συγχωρεῖται τῷ ἀναγινώσκοντι νὰ ἐννοήσῃ ἄλλα ἀντ' ἄλλων. Οὐκ ἔξεσιν ὅμως αὐτῷ νὰ φαντάζεται τὶ δι' αὐτῶν ἀφ' ἃ παρῆλθον αἱ ἐκβάσεις των. Πλὴν οἱ Χριστιανοὶ ἔφθασαν εἰς τόσην ὑπερβολὴν τῆ ἐρευνᾷν τύπες, ὥστε ἀποκαλύπτουσι μυστήρια τῆ Χριστιανισμῆ ᾗ ἀπὸ αὐτὰς τὰς λέβητας τῆς σκηνῆς. Ἀλλὰ ἐδὲ ἔπρεπε καλὸν νὰ τὰς προβάλλωσι χωρὶς νὰ τὰς δοκιμάσωσι, ᾗ χωρὶς νὰ γνωρίσωσι καλῶς, ὅτι τῇ ἀληθείᾳ ἦσαν τύποι, σύμβολα, ᾗ προεικονίσματα τῆ Χριστῆ. Τοῦτο δὲ ποιοῦσι πρὸς σύστασιν τῶν Ἀποστόλων (α), οἵτινες ἐξ αὐτῶν

λαμ ᾗ τῆ οἴκη [illegible] ᾗ λαβόντες αὐτὸν οἱ Γερεῖς ἔθαψαν μετὰ τῶν Πατέρων αὐτῆ.

Ἄξιον σημειώσεως ἐστὶ ᾗ τὸ παρ' Ἑβραίοις Ἔφὸδ (ὅπερ δηλοῖ λύτρωσις, ἢ τῆ μέλλοντος δήλωσις). Τὸ εἶδος ᾗ σχῆμά τε ἦν ὡς σπιθαμή. Ἦπῆρχε χρυσοῦφαντον, ᾗ κατεσκευασμένον τεχνιέντως. Εἶχεν ἐν τῷ μέσῳ ὡς ἀστέρα ὁλόχρυσον, ᾗ ἐξ ἑκατέρων τούτου τῶν μερῶν ἀνὰ ἕνα σμάραγδον. Ὧν ἕκαστος εἶχε κεχαραγμένας ἐν αὐτῷ ἀνὰ ἓξ φυλὰς τῆ Ἰσραήλ. Μεταξὺ δὲ τῶν σμαράγδων εἶχε λίθον ἀδάμαντα ᾗ ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς ἔμελλε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Θεὸν, ἔβαλε τὸ Ἔφὸδ (ὡς πέταλον ὄν) ἐν τῇ ἐπωμίδει κατὰ μέσον τῆ στήθες τε. Ποτὲ δὲ μόνος δὲ τὰς χεῖράς τε, ᾗ δεχόμενος ἐν ταῖς παλάμαις τῆ τὸ Ἔφὸδ ὡς βιβλίον, ᾗ ἀτενίζων ἐν αὐτῷ, ἠρώτα τὸν Θεόν. ᾗ ἂν τὸ ἐρώτημα ἦν εὐάρεστον τῷ Θεῷ ᾗ συμφέρον τῷ λαῷ, ἤρχετο ὁ ἀδάμας, ᾗ ἐκτίνας ἐξέπεμπε· ᾗ ἐσήμαινε σημήσεσθαι τοῦτο. Εἰδὲ μὴ ἦν εὐάρεστον, ἔμενεν ὁ ἀδάμας ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆ φύσει. Ὅταν δὲ τὸ Ἔθνος διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῆ, θεῖ παροργισθεὶς ἔμελλε διελθεῖν ἐν ῥόμφαι μαχαίρας, ὁ ἀδάμας ἐγίνετο αἱματώδης. Εἰδὲ λοιμὸς ἔμελλε συμβαίνειν τῷ λαῷ, ὁ ἀδάμας μέλας ἐγίνετο. Ταύτην δὲ τὴν ἰδιότητα ἀπώλεσε μετὰ τὴν περὶ Χριστῆ.

(α) Εἰπομεν ᾗ περὶ τῶν Μακαρίων Ἀποστόλων τίνες πόθεν ἦσαν, ᾗ περὶ τῆ αὐτῶν κηρύγματος. „Πέτρος ᾗ Ἀνδρέας ἀδελφοὶ, ἐκ πατρὸς Ἰωνᾶ, μητρὸς Ἰωαννᾶ „ἁλιεῖς τὴν τέχνην, ἀπὸ Θηβαΐδας, ἢ Βηθσαϊδᾶς τῆς κώμης. Ὁ μὲν Πέτρος [illegible] „Γαλατίαν [illegible] Πόντε ᾗ κατὰ τῶν τὴν Καππαδοκίαν ᾗ Βιθυνίαν „κηρύξας τὸ Εὐαγγέλιον, μετὰ τὸ ἐπαναζεῦξαι αὐτὸν ἀπὸ Ἀντιοχείας, ὕστερον δὲ „[illegible] ὑπὸ Νέρωνος σαυρωθεὶς, θάπτεται ἐκεῖ· „Ἀνδρέας δὲ πᾶσαν τὴν παραλίαν τῆς Βιθυνίας τε ᾗ Πόντε, Θράκης τε, ᾗ Σκυθίας „διῆλθεν, εὐαγγελιζόμενος τὸν Κύριον. Μετεπειτα ἐπορεύθη ἐν Σεβαστοπόλει τῇ „μεγάλῃ, ὅπου ὁ παρεμβολὴ Ἄψαρος, ᾗ ὁ Φᾶσις ποταμὸς, ἔνθα οἱ ἐσώτεροι Αἰ„θίοπες κατοικοῦσι, ἐτάφη ἐν Πάτραις τῆς Ἀχαΐας, σαυρωθεὶς ὑπὸ Αἰγιάτε. Ἰά„κωβος ᾗ Ἰωάννης ἀδελφοὶ, ἐκ πατρὸς Ζεβεδαίε, μητρὸς Γεροκλείας, ἁλιεῖς καὶ „αὐτοί. Ὁ Ἰάκωβος τὰς δώδεκα φυλὰς τῆ Ἰσραὴλ εὐαγγελιζόμενος τὸν Χριστὸν, „ἀναιρεῖται μαχαίρᾳ ὑπὸ Ἡρῴδε τῆ Τετράρχε ἐν Καισαρείᾳ τῆ Γαλιλαίας. „Ὁ δὲ Ἰωάννης (ὃς ᾗ Εὐαγγέλιον ἐγραφήκει [illegible] ἐν τῇ Ἐφέσῳ κηρύξας τὸν Χρι„στὸν, ὑπὸ Δομετιανῆ τῆ Βασιλέως εἰς Πάτμον τὴν Νῆσον διὰ τὸν λόγον τῆ Χριστῆ „ἐξορίζεται, [illegible] „μετάρσιος ἐγεγόνως, λόγος κεκράγκε σὺν τῷ Ἐνὼχ ᾗ „τῷ Ἠλία ἔτι ἐν σαρκὶ αὐτὸς ὑπάρχειν. Φίλιππος ἐκ πατρὸς Φιλισανῶς, μητρὸς „δὲ Σαρίας, ἀπὸ Θηβαΐδας τῆς κώμης, [illegible] Οὗτος ἐν Φρυ„γίᾳ κηρύξας τὸ Εὐαγγέλιον, θάπτεται [illegible] στολεῖ μετὰ τῶν ἑπτὰ θυγατέρων „αὐτῆ. Θωμᾶς ὁ Δίδυμος, ὃν μετὰ ἀδελφὸς ἐγομένης Λυσίας, ἐκ πατρὸς Δι„φανῆς, μητρὸς δὲ Ῥώας ἀπὸ Ἀντιοχείας. Οὗτος Πάρθοις, ᾗ Μήδοις, ᾗ Πέρ„σαις

αὐτῶν τῶν συμβόλων ἐσοίκιν τὰ ἑαυτῶν συμπεράσματα· Ἀλλὰ παρούσης τῆς ἐκβάσεως τῶν πραγμάτων, δὲν χρησιμεύουσι πλέον οἱ τύποι· Ἔτι δὲ τὸ

" σαις, [illegible] ὁ Βάκτρεις, ὁ Μάγοις κηρύξας τὸ Εὐαγγέλιον, τελειῶται " ἐν πόλει τῆς Ἰνδίας Καλαμίτῃ. Βαρθολομαῖος, ἐκ πατρὸς Σωθένους, μητρὸς δὲ " Οὐρανίας, Ν[illegible], [illegible] Οὗτος Ἰνδοῖς τοῖς καλουμένοις " Εὐδαίμοσιν κηρύξας τὸν Χριστὸν, ὁ δεδωκὼς αὐτοῖς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέ- " λιον, ἐκοιμήθη ἐν Κορβανοπόλει τῆς μεγάλης Ἀρμενίας· Θαδδαῖος (ὁ ὁ Ἰούδας " Ἰακώβου μετονομασθεὶς) ὁ Λεββαῖος ἐκ πατρὸς Νεκρεφᾶ, μητρὸς δὲ Σελήνης [illegible] " Οὗτος ἐν πάσῃ τῇ Μεσοποταμίᾳ κηρύξας τὸν Χριστὸν, τελειοῦται ἐν Ἐδέσ- " σῃ, ὁ ἐκεῖ θάπτεται· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἁλφαίου, ἐκ πατρὸς Ἀνδρώνου, μητρὸς " δὲ Εὐτυχίας ἀπὸ Γερασόλεως, [illegible] Ματθαῖος, ὁ ὁ Λευὴς (ὁς " συνέγραψεν Εὐαγγέλιον) Τελώνης τὸ ἐπιτήδευμα, ἐκ πατρὸς Ἀλφαίου, μητρὸς δὲ " Χειροθείας, ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας. Οὗτος Ἑβραϊστὶ συγγράψας τὸ Εὐαγγέλιον, " παρέδωκε τῇ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίᾳ, ὁ κηρύξας τὸν Χριστὸν, τελειοῦται ἐν Ἱε- " ραπόλει τῆς Συρίας. Σίμων Καναννίτης, ἀριστόκλητος τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς γάμους, " ἐκ πατρὸς Γαλιλαίου, μητρὸς δὲ Ἀμμίας· Οὗτος ἐν Ἐλευθεροπόλει, ὁ ἀπὸ " Γάζης ἕως Αἰγύπτου κηρύξας τὸν Χριστὸν, θάπτεται ἐν τῇ Ὀσραικίνῃ πόλει τῆς " Αἰγύπτου, σαυρωθεὶς ἐπὶ Τραϊανοῦ τοῦ Βασιλέως· Σίμων ὁ καλούμενος ζηλωτὴς " ἀπὸ Σαλὴμ ἐκ πατρὸς Ζήνωνος. Οὗτος πᾶσαν τὴν Μαυρεταυίαν, ὁ τῶν Ἄφρων " χώραν διελθὼν, ὁ κηρύξας τὸν Χριστὸν, ὕστερον ὁ ἐν Βρεττανίᾳ σαυρωθεὶς, θάπ- " τεται ἐκεῖ. Ματθίας, ὁ συγκαταριθμηθεὶς τοῖς ἕνδεκα Ἀποστόλοις ἀντὶ τοῦ Ἰσκα- " ριώτου Ἰούδα, τῇ πρώτῃ Αἰθιοπίᾳ κηρύξας τὸν Χριστὸν, τελειοῦται ὁ θάπτεται ἐκεῖ.

" Σημείωσαι ὅτι ὁ Λουκᾶς τὸν μὲν Θαδδαῖον Ἰούδαν Ἰακώβου ἐκάλεσιν, ὡς ἄνωθεν [illegible] Σίμωνα δὲ τὸν Κανανίτην ζηλωτήν.

" σχολίῳ χρονι[illegible]

Τούτων τῶν Ἀποστόλων τὸν δωδεκάριθμον χορὸν προεικόνισε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μὲ πολλοὺς τύπους εἰς τὴν θείαν γραφήν. Δώδεκα ἦσαν οἱ Πατριάρχαι Υἱοὶ τοῦ Ἰακὼβ, οἵτινες ὡς θεόφυτα δένδρα ἐκαρποφόρησαν τὸν λόγον τῆς Ἐπαγγελίας, τὸν Ἰσραὴλ, εἰς τύπον τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, τῶν ἀναγεννησάντων τὸν νέον Ἰσραὴλ, τὸν περιούσιον λαὸν, τὰ ἀναρίθμητα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγ- ματος. Δώδεκα ἦσαν οἱ ἄρχοντες τῶν Ἑβραίων, οἵτινες ὑπὸ τοῦ πρώτου Κριτοῦ (τοῦ Μωσέως δηλαδὴ) ἔκριναν ὅλον τὸν λαὸν, τύπος τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, οἵτινες ὑπὸ τοῦ πρώτου Κριτοῦ ζώντων καὶ νεκρῶν, τοῦ Χριστοῦ, ἔκριναν ἐνταῦθα τῇ ἐπιπνοίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ὀρθοδόξων, καὶ ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, καθήμενοι ἐπὶ δώδεκα θρόνων, κρινοῦσι τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ· Δώδεκα ἦσαν οἱ κατά- σκοποι, οἱ παρὰ τοῦ Μωσέως καλέσαντες εἰς τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας, τύπος τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, οἵτινες ἐξάλησαν παρὰ τοῦ Χριστοῦ Ἐπίσκοποι τῆς καθολικῆς Ἐκ- κλησίας [illegible] χάριτος· Δώδεκα ἦσαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, [illegible] Ἰσραηλιτικὸν λαὸν, τύπος τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, οἵτινες ἐξῆλθον τῆς γῆς μὲ τὰ ζωηφόρα νάματα τῆς θείας διδ[illegible] τῷ ναῷ τοῦ Σολομῶντος, οἱ βαστάζοντες τὴν χαλ[illegible] Ἀποστόλων, οἵτινες, ἀφ' ὧς νοητοὶ Βόες μὲ[illegible] τὴν Ἐκκλησίαν, ἐθυσιάθησαν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ μαρτυρί[illegible] Δώδεκα ἦσαν τὰ Ἄγρα, ἅτε ἔχοντα τὴν

τὸ νὰ συμπεραίνωμεν ἀπὸ τύπους, ἐὰν ἔχιν ἄλλο, εἰμὴ νὰ συμπεραίνωμεν ἀπὸ παραδείγματα, ἢ ἀπὸ ὁμοιότητας· καὶ ἑπομένως ὅλαι αἱ ῥήσεις αἱ ἐκλαμβανόμεναι ἀπὸ τοιαῦτα συμπεράσματα, ἢ οὐδὲν, ἢ πολλὰ ὀλίγον ἀποδεικνύουσι· καὶ ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τῆς ὁμοιώσεως ἐχὶ, τὸ διηγῆσαι ἢ ἐξηγῆσαι ἰδέας τινὰς μὲ περισσοτέραν καθαρότητα, εἶναι ἄτοπον τὸ νὰ συμπεραίνωμεν ἐκβάσεις ἀπὸ παραδείγματα, ἢ ἀπὸ ὁμοιώσεις, ἢ νὰ συμπεραίνωμεν ἄλλα πράγματα ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ αὐτοῦ πράγματος, πλὴν τῶν ὁμογενῶν· Πῶς δύνανται νὰ ἀποδείξωσιν οἱ Χριστιανοὶ, ὅτι αἱ τελεταὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἦσαν σημαντικαὶ μελλόντων πραγμάτων, ἤτοι τοῦ νόμου τοῦ Μεσσίου; ἐν τῇ παλαιᾷ Γραφῇ ἀναφέρεται τὶ προεικόνισμα τοσοῦτον προφανὲς, ὡς τὰ σημεῖα τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ πολλῶν παλαιῶν Ἱστορικῶν; φαίνεται, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἐμεταχειρίζοντο τοὺς τύπους κατὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων συνήθειαν, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ τύποι ἐγίνοντο διὰ θείας Ἀποκαλύψεως, ὅθεν καὶ φαίνεται μεγάλη ἀναλογία μεταξὺ τῶν τύπων καὶ τῶν πραγμάτων, τόσον φυσικῶς, ὅσον καὶ ἠθικῶς· Εὔκολον εἶναι νὰ συμπεραίνῃ τινὰς διὰ τῆς ὁμοιώσεως, ἀλλὰ τὸ ὅτι νὰ ἐδόθη αὐτὴ ἡ ὁμοίωσις, διὰ νὰ φανερώσῃ, καὶ νὰ προμηνύσῃ ἄλλην μέλλουσαν περίστασιν, δὲν δύναται ποτὲ νὰ τὸ δεχθῇ τὶς, ἂν δὲν εἶναι καθαρῶς καὶ προφανῶς ἀποδεδειγμένον.

Λοιπὸν οἱ Ἀπόστολοι ἀναφέροντες καὶ ἐφαρμόζοντες εἰς τὸν Μεσσίαν κατὰ τὴν τυπικὴν ἔννοιαν ὅλας τὰς Προφητείας, ὁποῦ εἰς τὴν παλαιὰν Γραφὴν ἐμπεριέχονται, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἔννοιαν αὐτῶν δὶ ἄλλου τρόπου, εἰμὴ ἀλληγορικῶς· Ἀλλὰ μία τοιαύτη ἐξήγησις ἐστὶ δυσπαράδεκτος, ὡς πολλὰ ἀνίσχυρος, ἐπιφορτικὴ, βεβιασμένη, καὶ ἐνθουσιαστική·

τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικὸς, ἣν εἶδεν ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν ἀποκάλυψιν, περιβεβλημένην τὸν Ἥλιον, καὶ ἔχουσαν τὴν Σελήνην ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς· (,, καὶ σημεῖον μέγα ,, ὤφθη ἐν τῷ Οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν Ἥλιον, καὶ ἡ Σελήνη ὑποκάτω τῶν ,, ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος Ἀστέρων δώδεκα· κεφ. ιβ'.), τύπος [illegible] τοῦ δωδεκαφώτου στέφανου τῆς Ἐκκλησίας, τῆς μυστικῆς Νύμφης τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἡμφιεσμένης τὸ φῶς τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας, καὶ καταπατούσης τὰς σκιὰς τῆς Συναγωγῆς· Δώδεκα ἦσαν οἱ πολύτιμοι λίθοι, ὁποῦ εἶδεν ὁ αὐτὸς Ἰωάννης εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν (,, καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ ,, τιμίῳ κεκοσμημένοι· Ὁ θεμέλιος ὁ α'. Ἴασπις, ὁ β'. Σάπφειρος, ὁ γ'. Χαλκηδών, ὁ δ'. Σμάραγδος, ὁ ε'. Σαρδόνυξ, ὁ ς'. Σάρδιος, ὁ ζ'. Χρυσόλιθος, ὁ η'. ,, Βήρυλλος, ὁ θ'. Τοπάζιον, ὁ ι'. Χρυσόπρασος, ὁ ια'. Ὑάκινθος, ὁ ιβ'. Ἀμέθυστος· κεφ. κά.), ἐπὶ τῶν ὁποίων ἦν θεμελιωμένη ἡ ἄνω Ἱερουσαλὴμ, τύποι ἐναργέστατοι τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, ἐπὶ τοὺς ὁποίους ἐθεμελίωσεν ὁ Χριστὸς τὴν ἁγίαν του Ἐκκλησίαν. ,, Καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐν αὐτοῖς τὰ ὀνόματα ,, τῶν δώδεκα Ἀποστόλων τοῦ Ἀρνίου· κεφ. κά. Αὐτὰ καὶ ἕτερα πλεῖστα ἐσήμαινον καὶ προετύπωνον αὐτοὺς τοὺς δώδεκα, πρώην μὲν ἀμαθεῖς ἁλιεῖς, ἔπειτα δὲ τοῦ Θεανθρώπου λόγου Θεόπνευστα στόματα χρηματίσαντας, Θεοκλήτους συνεργοὺς τῆς Θείας οἰκονομίας, πνευματέμφορους κήρυκας τῆς παγκοσμίου σωτηρίας, ἀσαλεύτους στύλους τῆς Ἐκκλησίας, πιστοὺς οἰκονόμους τῆς Θείας χάριτος, καὶ παγκλεῖδας κλειδούχους τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

Ὅθεν, ἐπειδὴ ἅπασαι αἱ Προφητεῖαι ἔχουσι διπλῆν ἔννοιαν, ὥστε δύνασθαι δι' ἄλλου τρόπου νὰ ἐξηγηθῇ ἡ αὐτῶν πρὸς τὸν Μεσσίαν ἐκπλήρωσις, εἰμὴ κατὰ τὴν δευτέραν ἔννοιαν (ἀφ' ἧς δηλαδὴ ἐπληρώθη ἡ καθ' αὐτὸ καὶ πρώτη αὐτῶν ἔννοια πρὸ πολλοῦ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους), ἀφανίζονται ἅπασαι αἱ γενναῖαι καὶ μεγάλαι ἀποδείξεις τῶν Χριστιανῶν, αἱ φερόμεναι πρὸς σύστασιν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας, καὶ σαφῶς γνωρίζεται, ὅτι ἡ πίστις αὐτῶν ἐστὶ φαντασιώδης καὶ ἀσύστατος ἐφεύρεσις.

Α' ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ.

Ὅτι αἱ τῆς παλαιᾶς Γραφῆς Προφητεῖαι εἰσὶ φανεραὶ ὑποσχέσεις περὶ τοῦ θείου Μεσσία· Ὅτι αὗται ἐπληρώθησαν γραφικῶς, καὶ ἀληθεύουσι κατὰ τὴν καθ' αὐτὸ καὶ πρώτην αὐτῶν ἔννοιαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ὁ Ἀΐδιος λόγος τοῦ Πατρὸς, ὁ ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, μὴ ὢν περιωρισμένος εἰς καιρὸν, εἰς διάστημα, καὶ εἰς τόπον, καλώτατα ἐδύνατο ὡς ἄνθρωπος νὰ εἶναι ἐν τῷ Κόσμῳ, καὶ διὰ τῆς παντοδυνάμου αὐτοῦ θείας φύσεως νὰ εἶναι ἐν τῷ Οὐρανῷ δοξαζόμενος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὅπου ὑποφερεν εἰς τὴν Γῆν διὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον (α).

Ἂν ἡ Ἱερὰ Γραφὴ ὑπόκειται εἰς ἀμφιβολίας, εἰς φιλονεικίας, καὶ εἰς κατηγορίαν διὰ αἰτίαν τῶν σκοτεινῶν νοημάτων καὶ ἀσαφῶν ὅπου τῇ ἀληθείᾳ φαίνονται εἰς πολλὰς Προφητείας, τοῦτο δὲν τὴν ῥίπτει εἰς ὑποψίαν ψεύδους, ἢ σφάλματος, ἢ ἀπάτης. Οὐδεὶς ἀρνεῖται, ὅτι ὁ Θεὸς (κρίμασιν οἷς οἶδεν αὐτὸς) ἐσυγχώρησε νὰ εὑρίσκωνται ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωποι κακοὶ καὶ διεστραμμένοι, ἐνωμένοι μὲ τοὺς καλούς· Λοιπὸν ὅτε ἀμφιβάλλεται, ὅτι τὰ σκοτεινὰ νοήματα τῶν Προφητειῶν εἰσὶ τοιοῦτα εἰς αὐτοὺς μόνους· Αὗται γὰρ αἱ Προφητεῖαι, ἀγκαλὰ πρὸ τῆς ἐκβάσεως αὐτῶν ἐφαίνοντο κεκρυμμέναι ὡς ὑπό τινος καλύμματος, τοῦτο ὅμως δὲν ἐμπόδισε τὰς δικαίας καὶ εὐδιαθέτους ψυχὰς ἀπὸ τοῦ νὰ ἀνακαλύψωσι τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, διότι ἐζήτουν, καὶ ἐξέταζον εἰλικρινῶς νὰ τὴν γνωρίσωσιν· Ἀλλ' οἱ ἀκατάστατοι, ὑπερήφανοι, καὶ δοκόφρονες νόες, διὰ τὴν κακίαν αὐτῶν καὶ τυφλότητα, κατέ-

ςησαν

(α) "Ὥσπερ ἀπὸ μιᾶς δαδὸς ἀνάπτεται μὲν πυρὰ πολλὰ, τῆς δὲ πρώτης δαδὸς, διὰ "τὴν ἔξαψιν τῶν πολλῶν δαδῶν, οὐκ ἐλαττοῦται τὸ φῶς· οὕτω καὶ ὁ λόγος, προελ- "θὼν ἐκ τῆς τοῦ Πατρὸς δυνάμεως, οὐκ ἄλογον πεποίηκε τὸν γεγεννηκότα· Καὶ γὰρ "αὐτὸς ἐγὼ λαλῶ, καὶ ὑμεῖς ἀκούετε, καὶ ἐδήπου διὰ τῆς μεταβάσεως τοῦ λόγου, κενὸς, "ὁ προσομιλῶν λόγος γίνομαι.

σησαν ἀπρόσιτον εἰς τὰ ὄμματα τῆς διεφθαρμένης καὶ ἀκαταστάτε διανοίας των τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν τῶν Προφητειῶν.

Δὲν ἀρνοῦνται οἱ Χρισιανοὶ ὅτι τινὲς Προφητεῖαι ἐρρέθησαν, ἢ καὶ ἀλήθευσαν πρῶτον εἰς ἄλλα συμβάντα μερικῶς, ἔπειτα δὲ τελεώτερον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριςόν· Μὲ ὅλον τοῦτο, ὅσαι ἐπληρώθησαν γραφικῶς καὶ κατὰ τὴν καθ' αὐτὸ αὐτῶν ἔννοιαν εἰς μόνον αὐτὸν, εἰσὶ τοσαῦται, ὥςε ψηλαφητῶς δεικνύεται τὴν ἐν τῷ Κόσμῳ αὐτοῦ ἔλευσιν.

Εἶναι ἐναντίον τῇ ὀρθῇ λόγῳ, ὁ ἐπιφανέςατος υἱὸς, ὁ εὐαγγελισθεὶς ὑπὸ τοῦ Προφήτε Ἡσαΐε τῷ Βασιλεῖ Ἄχαζ ὡς μέλλων γεννηθῆναι ἐκ μιᾶς παρθένε, ὅτι ἦν ὁ Ἐζεκίας, ὁ υἱὸς ἐκείνε τοῦ Βασιλέως· Διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁ Ἐζεκίας ἦν γεννημένος· Διὰ νὰ σημειώσῃ δὲ ὁ Προφήτης τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ Ἰουδαία ἔμελλε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Ῥασὴν καὶ τοῦ Φακεὲ, προεῖπεν, ὅτι αἱ Ἐπαρχίαι αὐτῶν ἤθελον ἐρημωθῇ πρὶν παρέλθῃ τὸ διάσημα ὁποῦ χρειάζεται εἰς ἕν βρέφος νὰ φάγῃ μέλι καὶ γάλα, καὶ νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν· Οὐδὲ δύναται νὰ νομισθῇ ἡ γυνὴ τοῦ Βασιλέως ἐκείνη ἡ Παρθένος, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ Προφήτης· Διότι ἦσα ὕπανδρος, καὶ ἔχασα τότε υἱὸν ἐκ ἧς παρθένος (α). Λοιπὸν τὸ θαυμαςὸν σημεῖον, ὁπερ τότε ἐδείχθη τῷ Προφήτῃ διὰ

(α) "Καὶ προσέθετο Κύριος λαλῆσαι τῷ Ἄχαζ λέγων· Αἴτησε σεαυτῷ σημεῖον παρὰ
„ Κυρίε τοῦ θεοῦ σε εἰς βάθος ἢ εἰς ὕψος· καὶ εἶπεν Ἄχαζ. Ἡσαΐας κεφ. ζ. Οὐ μὴ
„ αἰτήσω, οὐδὲ μὴ πειράσω κύριον· καὶ εἶπεν· Ἀκούσατε δὴ οἶκος Δαβὶδ, μὴ μικρὸν
„ ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις, καὶ πῶς κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα; διὰ τοῦτο δώσει
„ κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱὸν,
„ καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ· Βούτυρον καὶ μέλι φάγεται, πρινὴ γνῶναι
„ αὐτὸν, ἢ προελέσθαι πονηρὰ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν· Διότι πρινὴ γνῶναι τὸ παι-
„ δίον ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἀπειθεῖ πονηρία, ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθὸν, καὶ καταλειφθήσεται
„ ἡ γῆ, ἣν σὺ φοβῇ ἀπὸ προσώπε τῶν δύω Βασιλέων. Κεφ. η. „Καὶ εἶπε κύριός
„ μοι, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταχίως σκύλευσον, ἐξέως προνόμευσον· Διότι πρινὴ
„ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ τὰ
„ σκῦλα Σαμαρείας ἔναντι Βασιλίως Ἀσσυρίων. Γνῶτι ἔθνη καὶ ἡττᾶσθε, ἐπακούσατε
„ ἕως ἐσχάτε τῆς γῆς, ἰσχυκότες ἡττᾶσθε, ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσητε, καὶ πάλιν ἡτ-
„ τηθήσεσθε, καὶ ἣν ἂν βουλὴν βουλεύσησθε διασκεδάσει Κύριος, καὶ λόγον ὃν ἐὰν λαλή-
„ σητε, οὐ μὴ ἐμμείνῃ ἐν ὑμῖν, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. Κεφ. θ'.
„ Ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος ἐν σκότει ἴδετε φῶς μέγα, οἱ κατοικοῦντες ἐν χώρᾳ σκιᾷ
„ θανάτε, φῶς λάμψει ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ὑμῖν υἱὸς, καὶ ἐδόθη ὑμῖν, ἧ
„ ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὤμε αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς
„ Ἄγγελος, θαυμαςὸς σύμβολος, ἰσχυρὸς, ἐξουσιαςὴς, ἄρχων εἰρήνης, Πατὴρ τοῦ
„ μέλλοντος αἰῶνος· Μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔσιν ὅριον, ἐπὶ
„ θρόνον Δαβὶδ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ κατορθῶσαι αὐτὴν, καὶ ἀντιλαβέσθαι ἐν κρίματι
„ καὶ δικαιοσύνῃ, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα· Ὁ ζῆλος Κυρίε Σαββαὼθ ποιήσει
„ ταῦτα.
„ Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἄχαζ τοῦ Γωάθαμ τοῦ Τοῦ Ὀζίε Βασιλίως Ἰούδα,
„ ἀνέβη Ῥασὴν Βασιλεὺς Ἀραμ, καὶ Φακεὲ Τιὸς Ῥομελίε Βασιλέως Ισραὴλ ἐπὶ
„ Ἱερουσαλὴμ πολεμῆσαι αὐτήν. Κεφ. ζ.

διὰ τῆς θείας ἐμπνεύσεως ἦν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐκ τῆς νηδύος τῆς ἀπειράνδρου παρθένου· Μάλιστα ὁ αὐτὸς Προφήτης ὑπεσχέθη τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου πλησιεστάτην (α), διότι ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ θείου Πνεύματος, ὁποῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ εἶχεν ἐξάψῃ τὴν ψυχήν του, παρίστη αὐτῷ ὡς σύντομον διάστημα ὅλην ἐκείνην τὴν παρέλευσιν τοῦ ἐκ τῆς Προφητείας καιροῦ μέχρι τῆς αὐτῆς ἐκπληρώσεως· Ἔτι ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Ἡσαΐου καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρῆλθον δύο χιλ. καὶ τόσα ἔτη· Ἂν λοιπὸν εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν ἦλθεν ὁ Μεσσίας, ἕπεται, ὅτι αὐτὸς ὁ Προφήτης ψευδῶς ἐπροφήτευσε· Πρέπει λοιπὸν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἦλθεν ὁ Μεσσίας πρὸ αψνδ'. ἐτῶν (β) ἤδη, καὶ ἐςὶν αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριςὸς, ὁ καταγόμενος ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, καὶ τοῦ βασιλικοῦ γένους τοῦ Δαβὶδ, καὶ βασιλεύει, καὶ διοικεῖ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐν τῷ Οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ Γῇ· Αὐτὸς ὁ συλληφθεὶς ἀσπόρως, καὶ γεννηθεὶς ἐξ αὐτῆς τῆς πρὸ τόκου καὶ μετὰ τόκον παρθένου Μαρίας (γ) εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς, καὶ δυνάμει καὶ συνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· Αὐτὸ λοιπὸν ἐςὶ τὸ θαυμαςὸν σημεῖον, ὁποῦ ἐδέποτε ἐφάνη ἐν τῷ Κόσμῳ, καὶ προεπόντως ἐσημειώθη ἐν τῇ Ἱερᾷ Γραφῇ διὰ νὰ πιςεύεται ὡς ἄρθρον ἀλάνθαςον, ὅτι ἡ παρθένος καθ' ὁμοιότητα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ὅςις ἕνωσε μὲ τὴν ὑπερένδοξον αὐτοῦ θεότητα τὴν γήϊνον σάρκα, οὕτω καὶ αὐτὴ συνῆψε τῇ προτέρᾳ δόξῃ τῆς παρθενίας της, τὴν δόξαν τοῦ τιμηθῆναι εἰς μητέρα θεοῦ· Ἔτι ὁ Προφήτης, πρὸς ἔνδειξιν τῆς τοῦ Μεσσίου θεότητος, ὑπόσχεται τὴν τοῦ Κόσμου ἀπολύτρωσιν δι' αὐτοῦ, ὡς ὁ μέλλων λυτρώσασθαι τὸν Κόσμον ἐςὶν ὁ Μεσσίας, ἤτοι αὐτὸς ὁ ἴδιος θεὸς, καὶ ἑπομένως, ὡς αὐτὴ ἡ λύτρωσις ἔσεται διάφορος τῶν ἄλλων· Διότι ἐκεῖναι, γενόμεναι ἐμέσως δι' ἀνθρώπων, ἐκ ἦσαν πολυχρόνιοι, καθὼς οὐδὲ οἱ ἐκτελέσαντες ταύτας, οἵτινες σήμερον ὡς νικηταὶ ζῶσι μὲ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας, καὶ αὔριον νικημένοι ἀπὸ τὸν θάνατον, κεῖνται ἐν τῷ τάφῳ· Ἀλλ' αὕτη ἔσεται αἰδιος, ὡς ἐνεργημένη ἀμέσως παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου θεοῦ.

Ἂν ἡ περὶ τῶν ἑβδομήκοντα ἑβδομάδων Προφητεία τοῦ Δανιὴλ φαίνεται δυσνόητος, καὶ ἀνεξήγητος, ὁ Προφήτης Ἰεζεκιὴλ τὴν σαφηνίζει, ἑρμηνεύων, πῶς πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται μία προφητικὴ ἡμέρα, καὶ ὅτι ἑκάςη ἐμπερι-

(α) Ταχὺ ἔρχεται καὶ οὐ χρονιεῖ, καὶ ἐλεήσει Κύριος τὸν Ἰακὼβ, καὶ ἐκλέξεται ἔτι τὸν Ἰσραὴλ. Κεφ. ιδ'. καὶ νά. „Ἐγγίζει ταχὺ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἐξελεύσεται ὡς φῶς „τὸ σωτήριόν μου, καὶ εἰς τὸν βραχίονά μου Ἔθνη ἐλπιοῦσι.

(β) Κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος συνέγραφεν ὁ συγγραφεὺς τὸ παρὸν σύγγραμμα.

(γ) Ἐν Ναζαρὲτ ἐτέχθη ἡ θεοτόκος Μαρία ἐξ Ἰωακεὶμ καὶ τῆς Ἄννης χείρας ἄσης, καὶ ἐξ ἐπαγγελίας· [illegible] ἀφιερώθη, [illegible] δωδεκα[illegible]. Ἔπειτα εἰς Ναζαρὲτ εὐαγγελισθεῖσα, ἔτεκεν ἀσπόρως καὶ ὑπερφυῶς τὸν Κύριον ἡμῶν· μετὰ δὲ τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάληψιν, ζήσασα ἔτη δεκατέσσαρα, ἀπῆλθεν εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς, συμβασιλεύουσα τῷ υἱῷ αὐτῆς. Ὥςε ἐκ τῆς εἰς τὴν γῆν διατριβῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν συνάγεται, ὅτι ἔζησεν ἐπὶ γῆς ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔτη ξγ.

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

ἐμπεριέχει ἔν ἔτος (α)· Ὅθεν ταυτὸν φαίνεται ψηλαφητῶς, ὅτι αἱ προφητευθεῖσαι ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες τῷ Δανιὴλ, συντιθέμεναι ἀπὸ ἑπτὰ ἡμερῶν, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἐκλαμβανομένη ἀνὰ ἕν ἔτος, φέρουσι τετρακόσια ἐννενήκοντα ἔτη (β)· καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ καιροῦ μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἑπτὰ ἑβδομάδων (αἵτινες φέρουσιν μθ'. ἡμέρας προφητικὰς, καὶ ἑπομένως μθ'. ἔτη) ἔμελλε νὰ ἀνοικοδομηθῇ ὁ ναὸς, ὅσις ἔμελλε νὰ ἐπικρατήσῃ ξβ'. ἑβδομάδας, τουτέστι υλδ'. ἡμέρας προφητικὰς, καὶ ἑπομένως υλδ'. ἔτη· Ἐτιμένοντος δὲ τούτου τοῦ Ναοῦ, ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ὁ προσδοκώμενος Μεσσίας κατὰ τὸν ἀπὸ καταβολῆς τοῦ Κόσμου θεῖον ὡρορισμὸν (γ)· καὶ κατ' αὐτὸν τὸν

(α) "Καὶ θήσεις τὰς ἀδικίας τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ κατὰ ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν γ'. καὶ ρ'. καὶ ,, ἐγὼ δίδωκά σοι τὰς ἀδικίας αὐτῶν εἰς ἀριθμὸν ἡμερῶν μ'. καὶ ς'. ἡμέρας, καὶ συν- ,, τελέσεις ταῦτα, καὶ κοιμηθήσῃ ἐπὶ τὸ πλευρόν σου τὸ δεξιὸν, καὶ λήψῃ τὰς ἀδικίας ,, τοῦ οἴκου Ἰούδα μ. ἡμέρας, ἡμέραν εἰς ἑνιαυτὸν τεθεικά σοι. Ἰεζεκιὴλ κεφ. δ'.

(β) "Ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες συνετμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν Ἁ- ,, γίαν τοῦ συντελεσθῆναι ἁμαρτίαν καὶ τοῦ σφραγίσαι ἁμαρτίας, καὶ ἀπαλεῖψαι τὰς ἀδι- ,, κίας, καὶ τοῦ ἐξιλάσασθαι ἀδικίας, καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον, καὶ τοῦ σφρα- ,, γίσαι ὅρασιν καὶ Προφήτην, καὶ τοῦ χρίσαι ἅγιον ἁγίων, καὶ γνώσῃ καὶ συνοίσεις ἀπὸ ,, ἐξόδου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλὴμ ἕως Χριστοῦ Ἡγουμένου ,, ἑβδομάδες ἑπτὰ καὶ ἑβδομάδες ἑξήκοντα δύω, καὶ ἐπιστρέψει, καὶ οἰκοδομηθήσεται ,, πλατεῖα καὶ τεῖχος, καὶ ἐκκενωθήσονται οἱ καιροὶ, καὶ μετὰ τὰς ἑβδομάδας τὰς ἑξή- ,, κοντα δύω ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, καὶ κρίμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ· καὶ τὴν πόλιν καὶ ,, τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ, ἐκκοπήσονται ἐν κατακλυσμῷ, ,, καὶ ἕως τέλους πολέμου συντετμημένου τάξει ἀφανισμοῖς· καὶ δυναμώσει διαθήκην πολ- ,, λοῖς, ἑβδομὰς μία. Δανιὴλ κεφ. θ'.

(γ) "Τὸ περὶ προορισμοῦ, καὶ τὸ περὶ προγνώσεως τοῦ Θεοῦ δεῖται μεγάλης προσοχῆς διὰ ,, νὰ μὴν ὑποτέσωμεν εἰς βλασφημίαν, ὡς τινὲς ἀνόητοι ἔφθασαν νὰ ἀποδώσωσιν εἰς ,, τὸν Θεὸν τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων, φέροντες δῆθεν καὶ ῥητὰ τῆς Γραφῆς· ,,Οὐ τοῦ ,, θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ ἐλεοῦντος· καὶ, ,,ὃν μὲν θέλει ἐλεεῖ, ,, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει· καὶ, ,,τὸν Ἰακὼβ ἠγάπησε, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἐμίσησε· Ἅτινα ,, δηλοῦσι μὲν πρόγνωσιν Θεοῦ, οὐχὶ δὲ προορισμόν· Ὡς Θεὸς γὰρ προγινώσκει τὰ ,, πάντα, πλὴν οὐ διορίζει αὐτὰ, ἀλλ' ἅπαντα γίνονται κατὰ τὴν ἰκάστου αὐτεξούσιον ,, προαίρεσιν· Ὅθεν λέγει πρὸς τὸν Ἱερεμίαν· ,,Πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ,, ἐπίσταμαί σε, καὶ πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας ἡγίακά σε, καὶ ὁ Παῦλος· ,,Οὓς ,, προέγνω, τούτους καὶ προώρισεν, οὓσερον ἐδικαίωσεν, οὓσερον ἐδόξασε· καὶ ἂν ὁ αὐτὸς ,, λέγῃ, ,,ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, τοῦτο δὲν φέρει ἀνάγκην, διότι, εἰ ,, τοῦτο ἦν, δὲν ἐπέφερεν, ,,ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις ,, κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι· καὶ ἂν ὁ αὐτὸς λέγῃ, ,,ὁ κεραμεὺς ἄλλο σκεῦος ,, ποιεῖ εἰς τιμὴν, καὶ ἄλλο εἰς ἀτιμίαν, ἐπιφέρει πάλιν, ,,ἐν μεγάλῃ οἰκίᾳ εἰσὶ σκεύη ,, χρυσᾶ, ἀργυρᾶ, ξύλινα, καὶ πήλινα· Ἐκ τούτων οὖν προέγνω ὁ Θεὸς τὰ μὲν πρὸς ,, τιμὴν, τὰ δὲ πρὸς ἀτιμίαν·,, καὶ πρὸς Τιμόθεον· ,,Ὁ μετανοήσας γενήσεται ,, σκεῦος εὔχρηστον·,, Ἡ προαίρεσις προγινώσκεται παρὰ Θεοῦ, καὶ αὕτη, ἢ ἐπαινεῖται, ,, ἢ κατακρίνεται παρ' αὐτοῦ· Ἰωσῆπος ὁ Φιλόσοφος καὶ μάρτυς λέγει· ,,Τὸ μέλλον ,, γενέσθαι καλὸν ἢ κακὸν ἐστὶν αἴτιον τῆς θείας προγνώσεως, καὶ οὐκ ἕπεται τῇ πρό- ,, γνώσει τοῦ Θεοῦ τὸ μέλλον, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι ἡ πρόγνωσις, καὶ ὐδαμῶς ὁ προ- ,, γινώσκων αἴτιος τοῦ μέλλοντος· Οὐχὶ ὁ Χριστὸς αἴτιος τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα, ,, ἀλλ' ἡ τοῦ Ἰούδα προδοσία αἰτία τῆς τοῦ Χριστοῦ προγνώσεως· Ὁ δὲ ἀνόητος λέγει,

,, ὁ

τὸν καιρὸν ἔμελλε νὰ θυσιασθῇ· Ἔπειτα αὐτὸς ὁ ναὸς ὁμοῦ μὲ τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ ἔμελλεν αὖθις νὰ κατεδαφισθῇ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν στρατευμάτων ὁποῦ ἔμελλον νὰ τὴν πολιορκήσωσι, καὶ νὰ παύσωσιν αἱ θυσίαι (α), καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Συναγωγῆς, καὶ ὁ ἀφανισμὸς αὐτῆς νὰ φθάσῃ

„ ὁ Θεὸς προέγνω καὶ προεῖπε τοῦτο, λοιπὸν ἀναγκαίως γενήσεται· Οὐχὶ ἀνθητε, μὴ „ δίδῃς εἰς τὸν Θεὸν τὴν αἰτίαν, ἀλλ' εἰς τὸν μέλλοντα ποιῆσαι, ὅπερ ὁ Θεὸς προγι„ νώσκει μόνον, ἀλλὰ δὲν ἀποφασίζει, ἢ βιάζει· Προγινώσκει ἕναν ἄνθρωπον μέλ„ λοντα γενέσθαι ἁμαρτωλὸν, καὶ αὖθις προγινώσκει αὐτὸν μέλλοντα διὰ τῆς μετα„ νοίας γενέσθαι ἅγιον, λοιπὸν παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ αἰτία τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ „ οὐχὶ παρὰ τῷ Θεῷ· Ὁ Θεὸς λέγει (ἐπιφέρει ὁ ἀνόητος)· „ Ἐγὼ σκληρυνῶ τὴν „ καρδίαν Φαραὼ (1) καὶ ὁ Ἡσαΐας. „ Τί ὅτι ἐπλάνησας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου, „ καὶ ἐσκλήρυνας τὰς καρδίας ἡμῶν τοῦ μὴ φοβεῖσθαί σε; καὶ ὁ Δαβίδ. „ Ἀπέστρεψας „ τὰς τρίβους ἡμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου. Ὁ Θεὸς, ἀνόητε, δὲν ἐνεργεῖ αὐτά· Ἄπαγε „ τῆς βλασφημίας· Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς ὡς αὐτεξούσιοι ἐκλέξαμεν τὴν τοιαύτην ὁδὸν, „ ἐγκατέλιπεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ματαίοις πορεύεσθαι, βία γὰρ παρὰ τῷ Θεῷ πο„ λέμιον· Ἡ ἀκτὶς τοῦ Ἡλίου, τὸν μὲν κηρὸν ἐκμαλάσσει, τὸν δὲ βόρβορον σκλή„ ρύνει· Ἡ φύσις τοῦ Ἡλίου ἡ αὐτὴ, ἀλλ' ὁ κηρὸς ἔχων φυσικὸν ἰδίωμα τὸ μαλάσ„ σεσθαι, ἕλκει τοῦτο ἐκ τῆς Ἡλίου ἐνεργείας, ὁ δὲ πηλὸς, τὸ σκληρύνεσθαι, κατὰ „ τὴν ἰδιότητα τῆς αὐτοῦ φύσεως· καὶ ὅπερ ἐστὶ ἐν τῷ κηρῷ καὶ βορβόρῳ ἡ φύσις, τοῦτο „ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ προαίρεσις.

„ Τρεῖς ἦν ἐνέργειαι εἰσὶ παρὰ τῷ Θεῷ αἱ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἐνεργούμεναι· „ Πρόγνωσις, προορισμὸς, καὶ πρόνοια· Προγινώσκει ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ἀλλὰ δὲν „ προορίζει, εἰμὴ μόνον τὰ καλά· Ἡ πρόγνωσις ἐστὶ φυσικὴ ἰδιότης τοῦ Θεοῦ· Ὁ „ προορισμὸς ἐστὶ, δικαία ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, μεμιγμένη τῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ, δι' ἧς „ διορίζει τὰ καλὰ ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ, ὡς ἐστὶν ἡ ἔνσαρκος οἰκονομία πρὸς σωτη„ ρίαν τοῦ Κόσμου, καὶ ὡς ἔσεται ἡ δευτέρα αὐτοῦ παρουσία· Ἡ πρόγνωσις προγινώσ„ κει ἅπαντα καλὰ καὶ κακὰ, ἀλλ' ὁ προορισμὸς προορίζει γενέσθαι μόνον τὰ καλὰ, „ κατὰ τὴν θεολογικὴν χάριν, ἥτις λέγεται, ἐνδυναμοῦσα· Ἡ δὲ πρόνοια φρουτι„ στικὴ ἐστὶν ἐνέργεια, διότι πρὸ τοῦ γενέσθαι τὰ πράγματα, ἑτοιμάζει ὁ Θεὸς αὐτοῖς „ τὰ ἀναγκαῖα, καθὼς προγινώσκων τὴν παράβασιν καὶ πτῶσιν τοῦ Ἀδὰμ, προητοί„ μασεν αὐτῷ ἐμόνον Οὐρανὸν, Γῆν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς ψυχῆς „ αὐτοῦ σωτηρίαν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

(α) Πολλῶν ὄντων ζώων, ἃ τῶν καθαρῶν ἐτάχθη μερίδος, διατὶ πέντε μόνα ἐθυσιάζοντο τοῖς παλαιοῖς, καὶ ἱερουργοῦντο, τράγος δηλαδὴ καὶ κριὸς, καὶ βοῦς, τρυγὼν, καὶ περιστερὰ; ἅτε δὴ καὶ τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἐχούσας, ταύτας ἡμᾶς κεκαθαρμένας προσάγειν τῷ λόγῳ νομοθετεῖται καὶ βουλεύεται ὁ νομοθέτης.

---

(1) Ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ σκληρότης ἀπουσία ἐστὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἥτις ἀφίεισι τὸν ἁμαρτωλὸν εἰς ἀπόγνωσιν ἄνευ θείας βοηθείας, ὅταν αὐτὸς ἐξ ἰδίας τε προαιρέσεως σκληρυνθῇ (ὅτως ἐξηγοῦσιν οἱ ἱεροὶ διδάσκαλοι τό· „ Ἐγὼ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραὼ· καὶ ἄλλα τοιαῦτα ῥητὰ) π. χ. ὁ αἰσθητὸς ἥλιος, ὅσον πορισσότερον μακρύνει ἀπὸ τὸν ἡμέτερον ὁρίζοντα, τόσον ὀλιγωτέρα ἐστὶν ἡ θερμότης τε, ὅσον δὲ ἐλαττοῦται ἡ θερμότης, τόσον αὐξάνει ἡ ψυχρότης καὶ ὅσον αὐξάνει ἡ ψυχρότης, τόσον σκληρύνεται ὁ κρύσταλος· Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ψυχὴν, ἐξ ἧς ἀπομακρυνθεὶς διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὁ νοητὸς ἥλιος ἐλαττοῦται ἀπ' αὐτῆς ἡ φωτιστικὴ χάρις, περισσεύει τὸ σκότος, αὐξάνει ἡ ψυχρότης, πήζει ὡς κρύσταλος ἡ καρδία, καὶ σκληροτέρα τῆς πέτρας ἀποκαθίσταται. „ Οὐ θετικῶς (λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος) ἀλλ' ἀποφατικῶς, ἐκ ἐπιχέων τὴν κακίαν, ἀλλ' ὑπεξάγων τὴν χάριν.

εἰς γενικὸν καὶ αἰώνιον διασκορπισμόν· Ἅπαντα ταῦτα γραφικῶς καὶ καθ' αὐτὸ ἀληθεύσαν κατὰ τὸν παρὰ τῆς Προφητείας διορισθέντα καιρὸν, καὶ ὅλα προφανῶς ἀνήκασιν εἰς τὸν Χριστὸν, εἰς τὸν ἀφανισμὸν τῆς πόλεως Γερασαλὴμ καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ εἰς τὴν παντελῆ ἐξολόθρευσιν τῆς Συναγωγῆς τῶν Γ'αδαίων· Ἕπεται λοιπὸν ἀναμφιβόλως κατὰ τὴν Προφητείαν, ὅτι ὁ Μεσσίας ἦλθε, καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁ Γησοῦς Χριστὸς, ὃν ἡμεῖς καλῶς ἐγνώκαμεν, καὶ ὀρθῶς ἐπιστεύσαμεν.

Ὁ Πατριάρχης Γακὼβ (α) πλησιάζων εἰς τὸν θάνατον, ἐσύναξε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ προεῖπεν αὐτοῖς τὰ μέλλοντα συμβῆναι τοῖς ἀπογόνοις των εἰς τὸν ἐρχομὸν τοῦ ὑποσχεθέντος Μεσσίᾳ, πρὸς δὲ τὸν Γ'ούδαν εἶπεν, ὅτι δὲν θέλει λείψει τὸ σκῆπτρον ἀπ' αὐτοῦ, οὐδὲ Ἀρχηγὸς ἐκ τῆς ὀσφύος του, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, ἐννοῶν τὸν Μεσσίαν, τὴν προσδοκίαν τῶν Ἐθνῶν· Λοιπὸν ποῖος δὲν βλέπει, ὅτι παρῆλθον ἤδη δεκαεπτὰ ἥμισυ αἰῶνες ἀφ' ὃ ἔλειψε τὸ σκῆπτρον ἀπὸ τὸν Γ'ούδαν; δηλαδὴ κυρίως καθ' αὐτὸ ἀπὸ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν Κόσμον;

Ὁ Μαλαχίας προεφήτευε σαφῶς, ὅτι ὁ προσδοκώμενος Μεσσίας ἔμελλε νὰ γεννηθῇ, καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἐν τῷ ναῷ τῆς Γερασαλὴμ (β)· Λοιπὸν,

(α) Ὁ Ἀ'βραὰμ υἱὸς ἦν Θάρρα, ἔζησε δὲ ἔτη ροέ. τῷ ρ'. ἔτει τῆς ἡλικίας του ἐγεννήθη αὐτῷ ὁ Γ'σαὰκ ἐκ τῆς Σάρρας· καὶ τῷ ρλέ. ἔτει ἀπήνεγκεν αὐτὸν εἰς θυσίαν, ὄντα ἐτῶν λέ. Ὁ Γ'σαὰκ (1) δύω υἱοὺς ἔσχε, τὸν Η'σαῦ καὶ τὸν Γ'ακώβ· Ὁ Γ'ακὼβ δεύτερος ὢν υἱὸς, ἔλαβε τὴν πατρικὴν εὐλογίαν, καὶ τὰ πρωτοτόκια Η'σαῦ τοῦ ἀδελφοῦ του κατ' οἰκονομίαν· Αὐτῷ δὲ τῷ Γ'ακὼβ δώδεκα υἱοὶ ἐτέχθησαν· Ρ'εβὲμ, Συμεὼν, Λευὶ, Γ'ούδας, Γ'σσάχαρ, Δὰν, Νεφθαλεὶμ, Γὰδ, Ἀ'σσὴρ, Ζαβουλὼν, Γωσὴφ, καὶ Βενιαμίν· Εὐλογῶν δ' ἕτος τὸν Γούδαν, προεῖπεν· „Γ'ούδα, σὲ αἰνέσουσιν οἱ ἀδελ-„φοί σου, αἱ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν σου, προσκυνησάτωσάν σοι οἱ υἱοὶ τοῦ „πατρός σου, σκύμνος λέοντος Γ'ούδα ἐκ βλαστοῦ μου υἱέ μου· Ἀναπεσὼν ἐκοιμήθης „ὡς λέων, καὶ ὡς σκύμνος, τὶς ἐγερεῖ αὐτόν; οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Γ'ούδα, οὐδὲ ἡ-„γούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀπόκειμενα αὐτῷ, καὶ αὐτὸς προσδο-„κία Ἐθνῶν· Δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἕλικι τὸν πῶλον τῆς „ὄνου αὐτοῦ· Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν περιβολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς, χαροποιοὶ „οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα.„ Καίτοι τοῦτον οὐ προσεκύνησαν οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὐναντίον, αὐτὸς προσεκύνησε τῷ Γωσήφ· Εὔδηλον ἦν, ὅτι πᾶσα ἡ Προφητεία αὕτη εἰς τὸν ἐξ αὐτοῦ τεχθέντα Δεσπότην Χριστὸν κατὰ σάρκα ἔσχε τὸ πέρας, τότε δυνατὸν καὶ βασιλικὸν αὐτοῦ παρισῶσα, καὶ τὸ πάθος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πάθους ἀνάστασιν.

(β) Οὗτος ὁ ναὸς ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος ἐκ λίθων καὶ ξύλων ἀπὸ τοῦ Λιβάνου, καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδες ἀνθρωποι εἰργάζοντο ἐν αὐτῷ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἔργον ἑπτὰ ἔτεσιν· Μετὰ δὲ ὑμᾶ. ἔτη ἐνεπρήσθη ὑπὸ Ναβυχοδονόσορ, καὶ ἦν ἐρείπιον ἑβδομήκοντα ἔτεσιν

(1) "Δύω Ἔθνη ἐν γαστρί σου εἰσὶ, καὶ δύω λαοὶ ἐκ τῆς κοιλίας σου διασταλήσονται, καὶ „Ἔθνος Ἔθνους ὑπερέξει· καὶ ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι (λόγος Θεοῦ πρὸς Ρ'εβέκκαν, κεφ. κέ. τοῦ ά. βιβλίου τοῦ νόμου.

πὸν, ἂν ἐκεῖνος ὁ ναὸς, ὅσις ἀνηγέρθη μὲ τόσην φήμην, καὶ εἰς ὃν ἔμελλεν ἀναμφιβόλως νὰ εἰσέλθῃ ὁ Σωτὴρ, δὲν εἶναι πλέον, ἐπειδὴ κατηδαφίσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμάνων τεσσαράκοντα χρόνους μετὰ τὸν θάνατον τῦ Σωτῆρος, πρέπει ἀναγκαίως, ἢ νὰ πιςεύσωμεν ὅτι ἦλθεν ὁ Μεσσίας, καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον τὸν ναὸν πρὶν κατεδαφισθῇ (αὐτὸς δὲ ἦν ὁ Ἰησῦς Χριςὸς, μὲ τὸ νὰ μὴν ἐφάνη ἄλλος μετ' αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἱερυσαλήμ)· Ἢ πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν ψεύςην τὸν ἴδιον θεὸν, τὸν ὁμιλῆντα διὰ τῦ ςόματος τῶν ἁγίων αὐτῦ Προφητῶν, ὅπερ μόνον νὰ ςοχαζώμεθα, φέρει τρόμον.

Λοιπὸν ὅλαι αἱ Προφητεῖαι, ὅσον ἐςὶ ψευδὲς ὅτι εἶδες ἐκβάσεις κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὸν Χριςὸν ἀληθεύσασαι, τόσον εἰσὶ καλῶς ἡρμοσμέναι εἰς μόνον αὐτὸν, ὡς εἰς ἄδενα ἕτερον· Τὸ ὕψος καὶ ἡ ταπείνωσις, ἡ δόξα καὶ ἡ ἀτιμία, τὰ πλῆτη καὶ ἡ πτωχεία, ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀσθένεια, ἡ ὑπερβάλλουσα ἁγιότης, καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι ἐδέχθησαν τὸν Ἰησῦν, ὡς ἔνοχον θλίψεως καὶ κακοποιὸν, ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, τὰ κέρδη καὶ αἱ ζημίαι, αἱ νίκαι καὶ αἱ ἥττες, ἅπαντα αὐτὰ συνῆλθον εἴς τι ἄλλο πρόσωπον; ὁ Προφήτης Μιχαίας βλέπει τὸν Ἄρχοντα

ἔτεσιν ὁ. εἶτα ὁ Ζοροβάβελ ἀνήγειρεν αὐτὸν σχεδὸν ὡς καὶ πρότερον· Μετὰ δὲ τνδ'. ἔτη ἐσυλήθη ὑπὸ τῦ Ἀντιόχε, καὶ ἐγένετο εἰδωλεῖον· Μετὰ ϙ'. ἔτη ἐκαθάρισεν αὐτὸν ὁ Μακκαβαῖος, καὶ μετὰ ρ'. Πομπήϊος ὁ ςρατηγὸς Ῥωμαίων ἀπέκτεινεν ἐν αὐτῷ δώδεκα χιλιάδας Ἰουδαίων, ἂν ἐγύμνωσεν ὅμως, οὐδὲ ἥψατο τῶν ἐν αὐτῷ· [illegible] Ἡρώδης δὲ ὁ Ἀσκαλωνίτης ἀνήγειρεν αὖθις καὶ ἐκόσμησεν ἀσυγκρίτως κάλλιον· Τῷ δὲ φος'. ἔτει ἀπὸ τῆς τῦ Ζοροβάβελ οἰκοδομῆς αὐτῦ, καθ' ὃν χρόνον ὁ Τίτος κατέπρησε τὴν Ἱερυσαλήμ, ςρατιώτης τις τῶν αὐτῦ, ἐνέπρησε τὸν ναὸν τῦτον, τῇ ι'. τῦ Αὐγέςε, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ ὥραν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων πρότερον ἐνεπρήσθη· [illegible] Τότε καὶ οἱ ἐν τῇ Ἱερυσαλὴμ Χριςιανοὶ ἐκ θείας Ἀποκαλύψεως ἅπαντες πρὸ ἡμερῶν εἰς τὰ πέριξ ἐξῆλθον· Μετὰ δὲ ἔτη ξέ. ἀποςατησάντων τῶν Ἰουδαίων, καὶ βιαζομένων ἀνακαινίσαι τὸν ναὸν, ὀργισθεὶς ὁ Αἴλιος Ἀδριανὸς ἐφόνευσε πεντακοσίας ὀγδοήκοντα χιλιάδας Ἰουδαίων· Μετὰ σκζ'. ἔτη, ὁ Παραβάτης Ἰουλιανὸς διὰ νὰ δείξῃ ψευδόμενον τὸν Χριςὸν, τὸν εἰπόντα, „ἐ μὴ μείνῃ λίθος ἐπὶ λίθον," Λουκ. κεφ. ιθ'. ἔδωκε τοῖς Ἰουδαίοις ἐκ τῦ δημοσίε χρήματα εἰς ἀνακαίνισιν αὐτῦ τῦ ναῦ· Ἀλλὰ τῇ β'. ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἤρξαντο τῦ ἔργε, ἐγένετο λαῖλαψ, καὶ διεσκόρπισε πᾶσαν τὴν ὕλην, τὴν ἑτοιμαθεῖσαν πρὸς τὴν οἰκοδομήν· Ἔπειτα σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ἐξετίναξεν ἅπαντα τὰ παλαιὰ θεμέλια· Ἰσχυροτάτων δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐπιμενόντων ἐν τῷ κτίζειν τὰ θεμέλια, ἀνήρθη πῦρ ἐξ αὐτῶν, καὶ κατέκαυσε πολλὲς, καὶ τὰ ἐργαλεῖα ἤφάνισε, καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐφάνη Στέφανος πύρινος ἐν Οὐρανῷ, καὶ πάντων τὰ ἱμάτια ἐτυπώθησαν ὑπὸ ςαυρῶν ἀοράτως, καὶ ἕτω φοβηθέντες οἱ μάταιοι κατέλιπον τὸ ἔργον, καὶ ἀληθεύσει, καὶ ἀληθεύσει εἰς τὸν αἰῶνα ἡ πρόῤῥησις τῦ Χριςῦ πρὸς καταισχύνην τῦτε παραβάτε Ἰουλιανῦ, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ δυσσεβῶν.

Ἰδὲ καὶ ἡ περὶ τῆς εἰσόδε τῦ Χριςῦ εἰς τῦτον τὸν ναὸν Προφητεία. „Καὶ ἐξαίφνης „ ἥξει εἰς τὸν ναὸν αὐτῦ κύριος, ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ Ἄγγελος τῆς διαθήκης, ὃν „ ὑμεῖς θέλετε· Ἰδὲ ἔρχεται, λέγει κύριος παντοκράτωρ. Μαλαχ. κεφ. γ'.

χοντα τᾶ λαᾶ τὸν προαιώνιον, ἐξερχόμενον ἐκ τῆς Βεθλεὲμ (α), ϗ δὲν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν ὁ Γησᾶς Χριςὸς; ὁ Η'σαΐας εὐαγγελίζεται τὸν Σωτῆρα καταγόμενον ἀπὸ τὸν Γεσσαὶ, ὡς βλαςὸν ἐκ δένδρε (β)· Η' Μαρία κατάγεται καθ' αὐτὸ ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥίζης, λοιπὸν ὁ Μεσσίας γεννηθεὶς ἐξ αὐτῆς εἶναι ἀναμφιβόλως αὐτὸς ὁ βλαςὸς ϗ τὸ ἄνθος, ὁπᾶ εὐηγγελίσθη ἀπὸ τὸν Προφήτην· Ο' Ζαχαρίας ϗ ὁ Η'σαΐας τὸν ἀνήγγειλαν ὡς πτωχὸν χωρὶς παῤῥησίαν, μάλιςα ἀσχημότατον (γ)· καὶ ποῖα ἦσαν τὰ πλήθη τα; ποῖα ἡ δόξα τα; αὐτὸς ἐγεννήθη ἐν μιᾷ φάτνῃ, ϗ εἰς ὅλον τὸ διάςημα τριάκοντα ϗ ἐπέκεινα ἐτῶν συνανες ρέφετο μὲ τὸν εὐτελέςερον λαόν· Ἂς ἀκέσωμεν τὶ λέγει περὶ ἑαυτᾶ ὁ ἴδιος· „ Αἱ ἀλώπεκες, ϗ τὰ πε-„ τεινὰ τᾶ Οὐρανᾶ ἔχεσι κατοικίας, ἀλλ' ὁ υἱὸς τᾶ ἀνθρώπε δὲν ἔχει „ πᾶ νὰ κλίνῃ τὴν κεφαλήν τα (δ)· Ο' Μαλαχίας λέγει· Γδὲ ςέλλω „ τὸν μηνυτήν μα ἔμπροσθέν μα, νὰ ἑτοιμάσῃ τὸν δρόμον μα (ε)· ϗ ὁ Η'-„ σαΐας ἀκέει τὴν φωνὴν αὐτᾶ τᾶ Κήρυκος, κράζοντος εἰς τὴν Ε'ρημον (ζ)· Πῖος δὲν ἠξεύρει, ὅτι ὁ Βαπτις ὴς Γωάννης προητοίμασεν ὡς Α'γγελος τὰ πλήθη εἰς τὸν ἐρχομὸν τᾶ Σωτῆρος, τᾶ ὁποῖε ὁ λόγος ἐταπείνωσε τὰ βουνὰ, δηλαδὴ τὴν ὀφρῦν τῶν μεγις άνων ὑπὸ τὸν χρηςὸν ζυγὸν τᾶ Εὐαγγελίε, ϗ ὕψωσε τὰς κοιλάδας, δηλαδὴ τὰς πτωχὰς ϗ ἀμαθεῖς, εἰς τὰ τόσον ὑψηλὰ μυςήρια τᾶ Χριςιανισμᾶ; ὁ Ζαχαρίας προλέγει, ὅτι ὁ Μεσ-

(α) "Καὶ σὺ Βηθλεὲμ οἶκος Εὐφραθᾶ, ὀλιγοςὸς εἶ τᾶ εἶναι ἐν χιλιάσιν Γ'ηδα· Ε'ξ ἧ „ μοι ἐξελεύσεται τᾶ εἶναι· εἰς ἄρχοντα τᾶ Γσραὴλ, ϗ ἔξοδοι αὐτᾶ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ „ ἡμερῶν αἰῶνος. Μῖχ. κεφ. ε.

(β) "Ε'ξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Γεσσαὶ, ϗ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης αὐτᾶ ἀναβήσεται, ϗ „ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τᾶ Θεᾶ, πνεῦμα σοφίας ϗ συνέσεως, πνεῦμα βελῆς „ ϗ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως ϗ εὐσεβείας ἐμπλήσει αὐτὸν, πνεῦμα φόβε Θεᾶ, ὐ κα-„ τὰ τὴν δόξαν κρινεῖ, ὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξει, ἀλλὰ κρινεῖ τα πεινῷ κρίσιν, ϗ „ ἐλέγξει τὰς ταπεινὰς τῆς γῆς, ϗ πατάξει γῆν τῷ λόγῳ τᾶ ςόματος αὐτᾶ, ϗ ἐν „ πνεύματι διὰ χειλέων ἀνελεῖ ἀσεβῆ, ϗ ἔσαι δικαιοσύνη ἐζωσμένος τὴν ὀσφῦν αὐτᾶ, „ ϗ ἀληθεία ἠλιμμένος τὰς πλευράς. Η'σαΐας κεφ. ιά.

(γ) "Οὐκ ἔχει εἶδος αὐτῷ ὐδὲ δόξα, ϗ εἴδομεν αὐτὸν, ϗ οὐκ εἶχεν εἶδος ὐδὲ κάλλος, „ ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτᾶ ἄτιμον, ϗ ἐκλεῖπον παρὰ τὸς υἱὸς τῶν ἀνθρώπων. Η'σαΐας κεφ. λγ'.

(δ) "Αἱ ἀλώπεκες φωλεὸς ἔχεσι, ϗ τὰ πετεινὰ τᾶ Οὐρανᾶ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τᾶ ἀνθρώπε οὐκ ἔχει πᾶ τὴν κεφαλὴν κλῖναι. Ματθ. κεφ. ή.

(ε) "Γδὲ ἐξαποςελῶ τὸν Α'γγελόν μα, ϗ ἐπιβλέψεται ὁδὸν πρὸ προσώπε μα. Μα-λαχ. κεφ. γ'.

(ζ) "Φωνὴ βοῶντος ἐν Ε'ρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίε, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρί-„ βες τᾶ Θεᾶ ἡμῶν· Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, ϗ πᾶν ὄρος ϗ βουνὸς ταπεινω-„ θήσεται· ϗ ἔσαι πάντα τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖα, ϗ ἡ τραχεῖα εἰς ὁδὸς λείας, ϗ „ ὀφθήσεται ἡ δόξα Κυρίε, ϗ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τᾶ Θεᾶ, ὅτι Κύριος „ ἐλάλησεν. Η'σαΐας κεφ. μ.

σίας ἐλεύσεται, ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ πῶλον ὄνε (α)· Δὲν φαίνεται ὥσπερ νὰ ἔβλεπεν ὁ Προφήτης μὲ τὰ ἴδιά τε ὄμματα τὸν Σωτῆρα, ἐμβαίνοντα θριαμβευτὴν εἰς τὴν Ἱερσαλὴμ, ϗ τὲς μαθητὰς αὐτῦ φέροντας τὸν πῶλον τῆς ὄνε, ϗ στρωνύοντας ἐπ' αὐτὸν τὰ ἱμάτιά των διὰ νὰ ἐπιβῇ ἐπ' αὐτὸν τὸν πῶλον; οἱ Προφῆται προεῖδον τὸν Μεσσίαν πτωχὸν, εὐτελῆ, ϗτιδανὸν (β), προδομένον ἀπὸ ἕναν φίλον τε διὰ τριάκοντα νομίσματα (γ), ἐξ ὧν ἠγοράσθη ὁ ἀγρὸς τῦ Κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις (δ)· Προεῖδον αὐτὸν ἐγκαταλελειμμένον ἀπὸ τὲς μαθητάς τε (ε), ὀφειλέτην διὰ τὰ πταίσματα τῶν ἀνθρώπων, φερόμενον εἰς τὸν θάνατον, ὡς ἀρνίον εἰς τὴν σφαγὴν, χωρὶς νὰ ἀνοίξῃ στόμα πρὸς ἀπολογίαν (ζ), ϗ συνωδευμένον μὲ τὲς κακύργες (η)· Τὸν εἶδον ἐγκαλεσμένον ἀπὸ ψευδεῖς μάρτυρας (θ), μὲ χεῖρας ϗ πόδας πληγωμένες, ϗ μὲ σῶμα κατεσπαραγμένον ἀπὸ τὰ τραύματα (ι)· Τὰ φορέματά τε διαμοιρασμένα μὲ κλῆρον (κ), ἐμπαιζόμενον

(α) "Χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιὼν, κήρυσσε θύγατερ Ἱερσαλήμ· Ἰδὲ ὁ Βασιλεύς ἔρ-
„ χεταί σοι δίκαιος ϗ σώζων, αὐτὸς πραὺς ϗ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον
„ νέον. Ζαχαρ. κεφ. ι'.

(β) "Ῥῦσαί με, ὅτι πτωχὸς ϗ πένης εἰμὶ ἐγώ· „Πτωχὸς ϗ ἀλγῶν εἰμὶ ἐγώ· „Ὀ-
„ νειδος ἀνθρώπων ϗ ἐξουθένημα λαῦ· „Ὁ ἐθλίων ἄρτες με, ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ
„ στερνισμόν. Δαβ. ἐν διαφόροις Ψαλμ.

(γ) "Καὶ ἔσησαν τὸν μισθόν με τριάκοντα ἀργυρᾶς, ϗ ἔλαβον τὲς τριάκοντα ἀργυρᾶς,
„ ϗ καθῆκα, ϗ ἐνέβαλον αὐτὲς εἰς τὸν οἶκον Κυρίε. Ζαχαρ. κεφ. ια'.

(δ) Ἡ γῆ αὐτῦ τῦ ἀγρῦ ἔχει φύσιν τὰ τῶν ξένων νεκρὰ σώματα ἐν ὥραις εἰκοτέσσαρ-
σιν εἰς χῶν μεταβαλεῖν

(ε) "Οἱ φίλοι με ϗ ὁ πλησίον με ἐξ ἐναντίας με ἤγγισαν ϗ ἔσησαν, ϗ οἱ ἔγγυς μου
„ ἀπὸ μακρόθεν ἔσησαν. Δαβ. Ψαλμ. λζ'.

(ζ) "Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει, ϗ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται· Αὐτὸς δὲ ἐτραυματίθη
„ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, τῷ μώλωπι αὐτῦ ἡμεῖς ἰάθημεν, ϗ κύριος παρέδωκεν αὐ-
„ τὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, ϗ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτῦ·
„ Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, ϗ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τε κείροντος ἄφωνος, ἕτως
„ οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα, ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτῦ ἤρθη, τὴν γενεὰν αὐτῦ τὶς
„ διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τῦ λαῦ με
„ ἦχθη εἰς θάνατον, ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτῦ, ϗ
„ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνοίσει, ϗ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε, ϗ διὰ τὰς
„ ἁμαρτίας αὐτῶν παρεδόθη. Ἡσαΐας κεφ. νγ'.
„ Τὸν νῶτόν με ἔδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας με εἰς ῥαπίσματα, τὸ δὲ
„ πρόσωπόν με οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων. Κεφ. ν'.

(η) "Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίθη. Κεφ. νγ'.

(θ) "Ἀναστάντες μοι μάρτυρες ἄδικοι, ἃ οὐκ ἐγίνωσκον ἠρώτων με. Δαβ. Ψαλμ. λδ'.

(ι) "Ὤρυξαν χεῖράς μου ϗ πόδας μου, ἐξηρίθμησαν πάντα τὰ ὀστᾶ μου· ϗ ἐπὶ τὸ ἄλγος
„ τῶν τραυμάτων μου προσέθηκαν. Ψαλμ. κά.

(κ) "Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, ϗ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. Αὐ-
τόθι.

μενον ἀπὸ τὰς ἐχθρὰς τε (α); ϗ ἡπλωμένον μεταξὺ τῶν ἀνόμων· Αὗται εἰσὶν αἱ ῥήσεις, ὅπε οἱ Α'πόςολοι ἐφαρμόττεσιν ἐκ τῆς παλαιᾶς εἰς τὴν νέαν Γραφήν· Ποῖος ὢν πληροφορημένος τὰ περὶ τῆς ζωῆς τε Χριςε, ἤθελε τολμήσῃ νὰ εἰπῇ, ὅτι ὅλα αὐτὰ ἀνήκεσιν αὐτῷ κατὰ β'. ἔννοιαν; ὁ Γησες Χριςὸς ἐφάνη ἐπὶ τῆς γῆς ἐπικρατήσης ἔτι τῆς Α'ριςοκρατείας τῶν Γεδαίων, ϗ πρὸ τε νὰ κατεδαφισθῇ ὁ ἐκ δευτέρε οἰκοδομηθεὶς ναὸς τῆς Γερεσαλήμ· Αὐτὸς ἐγεννήθη εἰς τὴν Βηθλεὲμ ἐξ οἴκε Δαβὶδ, καὶ ἐκ μητρὸς παρθένε, ὠνομάσθη Γησες, ἦν πτωχὸς, εἶχεν ἕνα Πρόδρομον, ἐδίδαξε, προεῖπε τὸ μέλλον, εἰργάσατο θαύματα, ἔδωκε νόμες, εἰσῆλθε θριαμβευτὴς εἰς τὴν Γερεσαλήμ, ἐςερέωτε μίαν νέαν Ε'κκλησίαν, ἐδιώρισε μίαν νέαν θυσίαν (β), ἀπέθανεν, ἀνέςη, ϗ ἀνελήφθη εἰς τὰς Οὐρανές· Ε'πέςρεψε τὰ Ε'θνη εἰς τὴν αὐτε πίςιν, ἐγένετο πέτρα προσκόμματος ϗ σκανδάλε τοῖς Γεδαίοις, ἐν αὐτῷ ἐπληρώθησαν ἅπασαι αἱ Προφητεῖαι κυρίως ϗ καθ' αὐτὸ, καθὼς ἐρρέθησαν ἀπὸ τὸν Γακὼβ, ἀπὸ τὸν Δανιὴλ, ἀπὸ τὸν Α'γγαῖον (γ), ἀπὸ τὸν Μαλαχίαν, ϗ ἀπὸ τὸν Δαβὶδ περὶ τῆς ἐλεύσεως τε Μεσσίε· ϗ εἶναι προφανέςατον, ὅτι ὁ παρ' αὐτῶν προειρημένος καιρὸς ἐςὶν ἐκεῖνος, καθ' ὃν ὁ Γησες Χριςὸς ἐφάνη τοῖς ἀνθρώποις· Λοιπὸν αἱ Προφητεῖαι τῆς παλαιᾶς Γραφῆς ἁρμόζεσιν εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν γραφικὴν ϗ ἰδίαν αὐτῶν ἔννοιαν, ἆρα οἱ Α'πόςολοι δὲν τὰς ἐφαρμόττεσιν εἰς

(α) " Ε'ξεμυκτύρισάν με μυκτυρισμόν· „ Πάντες οἱ θεωρῦντές με ἐξεμυκτύρισάν με, ἐλά-„ λησαν ἐν χείλεσιν, ἐκίνησαν κεφαλήν· Η'λπισεν ἐπὶ κύριον, ῥυσάσθω αὐτόν· Σω-„ σάτω αὐτὸν, ὅτι θέλει αὐτόν· „ Ε'γνικά σε ὑπήνεγκα ὀνειδισμόν, ἐκάλυψεν ἐντρο-„ πὴ τὸ πρόσωπόν με· „ Παρὰ πάντας τὰς ἐχθρές με ἐγενήθην ὄνειδος. Ε'ν Ψαλ-μοῖς διαφόροις.

(β) Καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ Γραφῇ προείρηται ἡ νέα αὕτη θυσία. „ Οὐκ ἔςι με θέλημα ἐν „ ὑμῖν, ϗ θυσίαν ε' προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν· Διότι ἀπὸ Α'νατολῶν Η'λίε „ ϗ ἕως Δυσμῶν τὸ ὄνομά με δεδόξασαι ἐν τοῖς Ε'θνεσι, ϗ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα „ προσάγεται τῷ ὀνόματί με, ϗ θυσία καθαρά· Διότι μέγα τὸ ὄνομά με ἐν τοῖς „ Ε'θνεσι, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. Μαλαχ. κεφ. ά.

„ Αὐτὸς (τε Ε'τέτειν ὁ Α'αρὼν) ἐκτενεῖ τὰς χεῖρας αὐτε ἐπὶ τὸ θυσιαςήριον, ϗ προ-„ σάξει αἷμα ςαφυλῆς, ϗ θυμίαμα τῷ ζῶντι Θεῷ, ϗ προσάξει τὴν θυσίαν ἡμῶν ἐκ „ τῶν σπερμάτων τῆς γῆς ὥσπερ ὁ Μελχισεδὶκ προσήνεγκεν ἐνώπιον τε Α'βραάμ· (τῦτο δ' εὑρίσκεται ἐν τῇ μεταφράσει τῶν ἑβδομήκοντα, ἀλλ' ἐν τῷ ῥηθέντι πονήματι τε Ρ'αββὶ Σαμυήλ.)

„ Εἶπεν ὁ Γησες ὁ ἀγαπητὸς ϗ ἔνδοξος τοῖς υἱοῖς Γσραήλ· Ο'ταν εἰσέλθητε „ εἰς τὴν γῆν τῆς κατοικήσεως ὑμῶν, ἣν δώσει ὑμῖν κύριος ὁ Θεὸς εἰς κληρονομίαν, „ προσοίσετε τῷ Θεῷ ἄρτες εἰς θυσίαν, ϗ θυσίαν ὁλόκληρον· (ἐδὲ τῦτο εὕρηται, ἀλλ' ὁ ῥηθεὶς Σαμυὴλ γράφων τῷ Ρ'αββὶ Γσαὰκ, λέγει· „ Σὺ οἶδας πᾶ γέγραπται τῦτο.)

(γ) " Τὸ πνεῦμά με ἐφέςηκεν ἐν μέσῳ ὑμῶν, θαρσεῖτε, διότι τάδε λέγει κύριος παντο-„ κράτωρ, ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείσω τὸν Οὐρανὸν ϗ τὴν γῆν ϗ τὴν θάλασσαν ϗ τὴν ξη-„ ρὰν, ϗ συσσείσω πάντα τὰ Ε'θνη· ϗ ἥξει τὰ ἐκλεκτὰ πάντων τῶν Ε'θνῶν· ϗ „ πλήσω τὸν οἶκον τῦτον δόξης, διότι μεγάλη ἔσαι ἡ δόξα τε οἴκε τέτε ἡ ἐσχάτη „ ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ. Α'γγαῖος κεφ. β'.

εἰς τὴν νέαν κατὰ β'. ἔννοιαν τυπικὴν καὶ ἀλληγορικὴν, καθὼς ἐμπαθῶς οἱ ἀσεβεῖς διϊσχυρίζονται, ἀλλὰ κατὰ τὴν γραφικὴν, τὴν καθ' αὐτὸ καὶ ἰδίαν αὐτῶν ἔννοιαν· Τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ πεπλήρωται· Ὅθεν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστὶν ὁ Μεσσίας.

Ἐκ τούτων δῆλον ἐστὶν, ὅτι καὶ ἅπασαι αἱ λοιπαὶ Προφητεῖαι, αἵτινες εὐηγγέλιζον τὴν γέννησιν ἑνὸς υἱοῦ λυτρωτοῦ, Μεσσίᾳ, Προφήτου (α), ἐκεῖναι ὅπου προέλεγον γυναῖκα τινὰ ἔξοχον (β), καὶ ἐκεῖναι ὅπου ὑπέσχοντο εἰρήνην, εὐτυχίαν καὶ ἀνάπαυσιν (γ), ὅλαι εὐηγγελίζοντο τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ἅπασαι πληρέσται ἐπληρώθησαν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῇ Παρθένῳ Μαρίᾳ τῇ Μητρὶ αὐτοῦ· καὶ ἀνοήτως διϊσχυρίζονται οἱ ἀσεβεῖς ὅτι ἤρμοζαν εἰς ἄλλους λυτρωτὰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ· Ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἦσαν, εἰμὴ σκιαὶ καὶ ὡροσκοπίσματα τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ· Λοιπὸν σαφέστατα ἀποδεικνύεται ἡ τοῦ Χριστοῦ ἔλευσις· καὶ ἡ Χριστιανικὴ πίστις μὴ ὄσα φαντασιώδης ἐφεύρεσις (ὡς οἱ ἀσεβεῖς φλυαροῦσι), φαίνεται ἀποκε-

(α) "Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν υἱὸς, καὶ ἐδόθη ἡμῖν. „Οὐ πρέσβυς οὐδὲ Ἄγγελος, ἀλλ' „ αὐτὸς ὁ Κύριος ἔσωσεν αὐτούς. Ἡσαΐας.

„ Οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν, ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπι-
„ ζήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ·
„ Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. Ἱερεμίας.

„ Ἐξαπέστειλε τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ἰάσατο αὐτούς. Δαβὶδ.

Καὶ ὁ Μωσῆς. Ἀριθμ. κεφ. κδ'. „Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ θεὸς ἐκ
„ τῶν ἀδελφῶν ὡς ἐμὲ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα, ὅσα ἂν εἴπῃ πρὸς ὑμᾶς· Ἔσται
„ δὲ πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ Προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ
αὐτῆς. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει ὡς ἀπὸ τοῦ Βαλαὰμ εἰρημένων· „Ἀνατελεῖ
„ ἄστρον ἐξ Ἰακὼβ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ θραύσει τοὺς Ἄρχοντας
„ Μωὰβ, καὶ ὑποτάξει πάντας τοὺς υἱοὺς Σήθ· Τίνι δὲ Σὴθ ὅλος ὁ Κόσμος ἐστί·
„ Ὁ γὰρ Σὴθ θεμέλιος ἑρμηνεύεται· Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κάϊν καὶ τὸ τούτου σπέρμα ἐν τῷ
„ Κατακλυσμῷ ἅπαν ἀπώλετο, Ἄβελ δὲ ἄπαις, νεώτερος ἐτελεύτησε, τούτων ὁ Σὴθ
„ μεταγενέστερος ἐγίνετο, ἐξ οὗ καὶ ὁ Νῶε καὶ πᾶς ὁ Κόσμος κατάγεται· Διὰ τοῦτο καὶ
„ ὁ Ἀδὰμ ἐνθουσιάσθεὶς Σὴθ αὐτὸν ἐπωνόμασεν, ἵνα εἴπῃ ὅλον τὸν Κόσμον· Τοῦτο
„ δὲ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ μόνον ἁρμόζει, πρὸς ὃν πᾶσα ἡ θεία Γραφὴ ἀφορᾷ· (Ἐκ
Πασχαλίου χρονικοῦ τῆς Βυζαντίδος.)

(β) "Πολλαὶ θυγατέρες ἐκτήσαντο πλοῦτον, πολλαὶ ἐποίησαν δύναμιν, σὺ δὲ ὑπέρκεισαι
„ καὶ ὑπερῆρας πάσας. Παροιμ. κεφ. κθ'.

(γ) "Εὐφράνθητε Οὐρανοὶ, ὅτι ἠλέησεν ὁ θεὸς τὸν Ἰσραὴλ, σαλπίσατε τὰ θεμέλια
„ τῆς Γῆς, βοήσατε ὄρη εὐφροσύνην, οἱ βρυοὶ καὶ πάντα τὰ ξύλα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὅτι
„ ἐλυτρώσατο ὁ θεὸς τὸν Ἰακὼβ, καὶ Ἰσραὴλ δοξασθήσεται. Ἡσαΐας κεφ. νδ.

„ Ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ ἀγαλλίαμα Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκέτι μὴ ἀκουσθῇ ἐν αὐτῇ φωνὴ
„ κλαυθμοῦ, καὶ φωνὴ κραυγῆς· Τότε λύκοι καὶ ἄρνες βοσκηθήσονται ἅμα. Κεφ. νέ.

„ Τάδε λέγει Κύριος Παντοκράτωρ, ἰδοὺ ἐγὼ σώζω τὸν λαόν μου ἀπὸ γῆς Ἀνατο-
„ λῶν, καὶ ἀπὸ γῆς Δυσμῶν, καὶ εἰσάξω αὐτούς, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ Ἱερου-
„ σαλὴμ, καὶ νῦν οὐκ κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς ἔμπροσθεν ἐγὼ ποιῶ, ἀλλ' ἢ δείξω εἰρήνην,
„ καὶ ἔσεσθε ἐν εὐλογίᾳ. Ζαχαρ. κεφ. γ'.

„ Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συγκαλέσεται ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ὑποκάτω ἀμπέλου
„ καὶ ὑποκάτω συκῆς. Κεφ. ή.

ἀποκεκαλυμμένη ἐκ θεῦ διὰ τῶν Προφητῶν, σημειωμένη ϗ προεικονισμένη ἀπὸ τὰς ἀξιολογωτέρας πράξεις ϗ τελετὰς τῦ παλαιῦ νόμυ, ὅθεν ἐςὶ τοσῦτον ἀληθὴς, ὅσον ϗ ὁ θεὸς ὁ ταύτης πρωταίτιος.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Α'ντίςασις τῶν ἀσεβῶν· Ο'τι ἡ σκοτεινὴ ἔλευσις τῦ Μεσσίυ, αἱ κακαὶ δεξιώσεις αἱ γενόμεναι αὐτῷ, ὁ ἀνάρμοςος τρόπος τῆς παρεσίας τυ, ϗ αἱ ἀντιλογίαι τῶν Προφητῶν, κατεδαφίζεσι τὰ θεμέλια τῦ Χριςιανισμῦ.

Δὲν ἔωσταν (λέγεσιν οἱ ἀγχίνοες), ὅτι ὁ Μεσσίας ἦλθε ϗ διέτριψεν ἐπὶ τῆς γῆς τόσα ἔτη, ὅτι ἔζησεν ἐν μέσῳ ἐκείνυ τῦ Ε'θνυς, τῦ ἔχοντος τόσην ἔφεσιν εἰς τὸ νὰ πιςεύῃ θαύματα, ϗ ὁπῦ τὸν ἐπρόσμενε μὲ τόσην προθυμίαν, ϗ ὅτι δὲν ἐγνωρίσθη, εἰμὴ παρά τινων ὀλίγων ἀλιέων ἐκείνυ τῦ Ε'θνυς· Ε'πρεπε δὲ μᾶλλον, ὁ ἴδιος Μεσσίας νὰ εὐδοκήσῃ ἀμέσως εἰς τὸ νὰ τὸν γνωρίσωσιν ἅπαντες (α), καὶ νὰ ἀκολυθήσῃ αὐτῷ ὅλος ὁ Κόσμος· Οὕτως ἤρμοζεν εἰς τὸν σκοπὸν τῦ ἐκ θεῦ πρὸς ἅπαντας καλέντος λυτρωτῦ, ϗ ἀχὶ νὰ γένῃ ὁ ἐρχομένυ ὑποπτος τοῖς πᾶσιν· Οὐδὲ ἔπρεπε νὰ δώσῃ ὅλην τὴν φροντίδα τῆς τῦ Κόσμυ δικαιώσεως, ϗ τῆς σερεώσεως τῆς ἀληθῦς πίςεως εἰς τινας ὀλίγυς ἁλιεῖς ἠδεμιᾶς ὑπολήψεως· Οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἠπόρυν μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωσι τὶς τῶν ἀνθρώπων νὰ δώσῃ πίςιν εἰς αὐτὸς, ϗ νὰ πληροφορηθῇ ἐκ τῆς αὐτῶν βεβαιώσεως· Α'ν εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ὁ Μεσσίας εἰργάσατο τοσαῦτα περίφημα θαύματα ϗ τεράσια, πῶς δὲν εἶχον αὐτὰ ἐνέργειαν ϗ δύναμιν νὰ φέρωσιν εἰς θεογνωσίαν τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ὁπῦ τὰ ἔβλεπεν; (ὁ λόγος γὰρ τῦ θεῦ ἐςὶ τοσῦτον δραςήριος, ὥςε ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ ἀνθρωπίνη καρδία νὰ ἐναντιωθῇ αὐτῷ) ἀλλ' ἐνήργησαν εἰς τὸ νὰ πληροφορήσωσι μόνον τινὰς ἀμαθεῖς ἁλιεῖς; Ε'τι ἂν ὁ Χριςὸς ἦν ἀληθῶς ὁ Μεσσίας, πώποτε δὲν ἤθελεν ἐπιτρέψῃ ὁ θεὸς νὰ παιδευθῶσιν οἱ Α'πόςολοι αἱ κυρύττοντες τὸν ἐρχομένυ τυ, νὰ ςαυρωθῶσι, ϗ κατὰ διαφόρυς τρόπυς νὰ φονευθῶσι· Οὔτε νὰ εἶναι παρὰ πᾶσι μισητοὶ ὅσοι ἐνηγκαλίσθησαν τὴν πίςιν διὰ τῦ Α'ποςολικῦ κηρύγματος, διωκόμενοι, ϗ ἀνιλεῶς φονευόμενοι μέχρι τῆς βασιλείας Κωσαντίνυ τῦ Α'. ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, ἡ ἐξυσία ϗ λατρεία τῦ Γ'ηςῦ ἔπρεπε νὰ εἶναι τότε εὐτυχὴς ϗ δεδοξασμένη, καθὼς τὴν σήμερον, ϗ ἔτι πλέον.

Α'ν

(α) Α'νθρωπος ἐςὶ, ϗ τὶς γνώσεται αὐτὸν; Γερεμ. κεφ. ιζ.

Α'ν ὁ Θεὸς ἐζήτει ἐξιλέωσιν τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ ὅλου τὸ ἀνθρώπινον γένος, κατὰ τῆ ὁποίᾳ ἦν ὠργισμένος διὰ τὴν παράβασιν τῦ Α'δὰμ, βέβαια ἤθελεν ἐπιχειρισθῆ ὡς παντοδύναμος μέσον καὶ τρόπον ἁρμοδιώτερον καὶ εὐπρεπέσερον τῇ θείᾳ αὐτῦ μεγαλειότητι, καὶ τῷ ἀγαπητῷ υἱῷ αὐτῦ, καὶ ὄχι ἐκεῖνον ὁπῦ οἱ Χριστιανοὶ δοξάζουσιν ὅτι τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν γῆν ἐν τοιαύτῃ πενιχρᾷ παρουσίᾳ (α), καὶ τὸ χείριστον, χωρὶς νὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ἐρχάλη (β). Φαίνεται γὰρ, ἀφ' ὅ παρῆλθον πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν τε, μόλις ἄρχισε νὰ πραγματεύεται ὁ νόμος τε, καὶ τότε διὰ μεγάλης ξενοχωρίας καὶ ἀντιστάσεως, ἦν γὰρ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις πάντη βδελυκτὸς ὡς ἀποτρόπαιος εἰδωλολατρεία. Ἕπεται λοιπὸν ἐκ τύτε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀντὶ νὰ δείξωσιν εἰς τὸν Θεὸν ἁρμοίαν μετάνοιαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῦ προπάτορός των, καὶ νὰ λάβωσι παρὰ τῦ προσδοκωμένε σωτῆρος τὴν ἄφεσιν ἐκείνε τῦ πταίσματος, ηὔξησαν περισσότερον τὴν ἀνομίαν των, ποιοῦντες νέας ὕβρεις πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν, ἐπειδὴ ἠρνήθησαν, ἐδέχθησαν κακῶς, καὶ ἐφόνευσαν ἀτίμως διὰ τῦ πλέον ἐπονειδίςε θανάτε τὸν ἰδικόν τε Υἱὸν (γ), ὅθεν καὶ πρέπει αὐτοῖς τελεία ἐγκατάλειψις· καὶ ἐκ τύτων

(α) Α'φ' ὅ ὁ Θεὸς κατεδέχθη νὰ γένῃ ἄνθρωπος, ζητεῖτε ἀνόητοι τρόπες ἁρμοδίες καὶ εὐπρεπεῖς τῇ αὐτῦ Θεότητι, ὅσες φαίνονται ὑμῖν τοιῦτοι; καὶ ποῖοι τρόποι τύτων ἁρμοδιώτεροι, καὶ ἀνήκοντες μόνῳ Θεῷ ἦτο νὰ βλέπετε δηλαδὴ ἐν αὐτῷ τὰς μεγαλητέρας ἀντιλογίας συνημμένας εἰς μίαν ἀσύγχυτον ὁμόνοιαν, βάθος λέγω καὶ ὕψος, πλῆτον καὶ πτωχείαν, δύναμιν καὶ ἀσθένειαν, δόξαν καὶ ἀτιμίαν, παθητὸν καὶ ἀπαθὲς, περιγραπτὸν καὶ ἀπερίγραπτον, θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα; ἀλλὰ σκοτεινὸς εἰς τὴν γῆν ὁ ἐρχομός τε; ναὶ, ἔτως ἔδει γενέσθαι· ὁ βασιλεὺς δηλαδὴ τῆς δόξης νὰ φανῇ ὁ πλέον πενιχρὸς ἄνθρωπος τῆς γῆς, διὰ νὰ πλανηθῇ περισσότερον ὁ διάβολος, νὰ τὸν νομίσῃ ἄνθρωπον ψιλὸν, διὰ νὰ τὸν εὕρῃ ἔπειτα ὕψιστον θεόν. Χρυσός. λογ. τῇ Κυριακῇ τῆς Ἀναστ. „Τότε ὅταν ἔλαβε σῶμα καὶ θεῷ περιέτυχεν, ἔλαβεν ὅπερ ἔβλεπε, καὶ „ πίπτωκεν ὅθεν οὐκ ἔβλεπε.

(β) Ὁ σκοπὸς τῆς ἐνσάρκε οἰκονομίας οὐκ ἦν ἄλος, εἰμὴ τὸ νὰ φανερωθῇ ἡ ἄπειρος τῦ Θεῦ ἀγαθότης καὶ ἀγάπη ἡ πρὸς τὸν ἄνθρωπον· Ἡ παράβασις ἔκλεισε τὰς πύλας τῦ παραδείσε τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ κατήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν Ἅδην τὰ βάραθρα, ὅπε κατείχοντο οὔτε προπάτορες, οἱ Πατριάρχαι, οἱ Προφῆται, καὶ ὅλοι οἱ δίκαιοι ὑπὸ τὴν ἐξεσίαν τῦ Διαβόλε· Ἐσαρκώθη ὁ υἱὸς τῦ Θεῦ, καὶ διὰ τῦ αὐτῦ θανάτε καθεῖλε τὸν διάβολον, ἐκένωσε τὸν Ἅδην, ἠλευθέρωσε τὰς ἀπ' αἰῶνος ἐκεῖσε δεσμίες, καὶ ἠνέωξε τῷ ἀνθρώπῳ τὰς πύλας τῦ Παραδείσε· Ἁρμοδιώτατα ἦν ἐξετελίσθη ὁ σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τῦ υἱῦ τῦ Θεῦ, καὶ ὑπερβαλλόντως ἀπεδείχθη ἡ αὐτῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπη· Ἀνήκει λοιπὸν τῷ ἀνθρώπῳ εἰσελθεῖν διὰ τῆς πύλης τῆς ἀνεωχθείσης αὐτῷ εἰς τὸν Παράδεισον· Πρὸ τῆς ἐνσάρκε γὰρ οἰκονομίας οὐκ ἦν αὐτῷ δυνατὸν καὶ θέλοντι εἰσελθεῖν.

(γ) Α'ς μὴν ἐκπλήττῃ ὑμᾶς ἡ πενιχρὰ αὕτη παρουσία τῦ υἱῦ τῦ Θεῦ, καὶ ὁ σαυρικὸς αὐτῦ θάνατος, ἔτω γὰρ ἔδει γενέσθαι, διότι καὶ τὸ χρέος, ὁπῦ διὰ τὴν ἄπειρόν τε εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγάπην πρὸν τὸν ἄνθρωπον ἐδέχθη νὰ πληρώσῃ, τοιαύτην ἀπῄτει τὴν ἐξιλέωσιν· Ἐδύνατο ὅμως δι' ἑνὸς εἴδες ἐνδοξοτέρε θανάτε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς παγκοσμίε σωτηρίας, καὶ ὄχι σαυρικε, ὅπερ ἦν τὸ ἐπονειδίσον πάντων· Δευτερον. κεφ. κβ. „Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλε· Αὐτὸς ἔμελλε νὰ εἶναι

τῶτων ἀποδεικνύεται ἡ δεισιδαιμονία, τὸ χυδαῖον σφάλμα, ᾗ ἡ ἀπάτη τῶν Χριστιανῶν.

Οἱ δύω Προφῆται Ἡσαΐας ᾗ Μιχαίας προφανῶς βεβαιῶσιν, ὅτι εἰς τὴν ἔλευσιν τῦ Μεσσίᾳ θέλῃσι παύσει αἱ μάχαι, ἐκλείψει ἡ εἰδωλολατρεία, ᾗ βασιλεύσει πλέον ἐν τῷ Κόσμῳ κλαυθμὸς ἢ δυσυχία (α). Αὐτὰ μὲ τὸ νὰ μὴν ἐπληρώθησαν μέχρι τῦ νῦν, ἔσι προφανὲς, ὅτι ὁ Μεσσίας ἐκ ἐλήλυθεν· Ἂν δὲ πρὸς ἀπάντησιν φέρωσιν οἱ Χριστιανοὶ τὴν Προφητείαν τῦ Δανιὴλ τὴν ἐκ διαμέτρᾳ ἀντιλέγασαν εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν (β), σαφῶς ἐξαγγέλῃσι τὴν ἀντιλογίαν τῆς γραφῆς, ᾗ ἔτως ἀποδοκιμά-

εἶναι ἀρχηγὸς μιᾶς νέας πίστεως, ἥτις ἔμελλε νὰ κηρυχθῇ ἐν ὅλῳ τῷ Κόσμῳ, λοιπὸν ποίαν ὑπόληψιν ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς ἕνα τοιῦτον διδάσκαλον, ἀποθαμένον ὡς λῃςήν; πῶς νὰ δεχθῶσι μίαν πίστιν διδαγμένην ἀπὸ τὴν καθέδραν ἑνὸς σαυρῦ, ὀργανῦ τῦ πλέον ἐπονειδίςῦ θανάτῦ; Ἀλλὰ τῦτο ἐςὶ τὸ μέγιςον θαῦμα· Ὅλος ὁ Κόσμος ἤξευρεν, ὅτι ἡ πίστις τῦ Χριςῦ ἦν διδασκαλία ἑνὸς ἐσαυρωμένῦ· Ὁ Παῦλος δὲν ἐντρέπετο νὰ τὸ κηρύττῃ· „ Πιςεύομεν εἰς Χριςὸν, ᾗ τῦτον ἐσαυρω„ μένον· Μὲ ὅλον τῦτο ἅπας ὁ Κόσμος ἐδέχθη τοιαύτην πίστιν· Ὅλοι ἐγνώρισαν ᾗ κατεπίσθησαν, ὅτι ἦτος ὁ ἀποθανὼν ὡς λῃςὴς ἐπικαταρατος ἐπὶ ξύλῳ, εἶναι ὁ ὑιὸς τῦ Θεῦ· Τῦτο ἐδύνατο νὰ γένῃ ἐξ ἀνθρωπίνης δυνάμεως; ὄχι· Ἐγένετο; ναί· Λοιπὸν διὰ θείας δυνάμεως ἐγένετο· Θεία εἶναι λοιπὸν ἡ πίστις τῦ ἐσαυρωμένῦ Χριςῦ· Μάθετε τοίνυν, ὅτι τοιαύτη ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ παρῦσία ᾗ δεξίωσις τῦ Χριςῦ, ᾗ τοιῦτον θάνατον ἔπρεπε νὰ ὑποφέρῃ, διὰ νὰ βεβαιώσῃ μᾶλλον τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεώς τῦ· Ὡς κατάκριτος ἔπρεπε νὰ ἀποθάνῃ, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ ἡμᾶς τῆς κατάρας· Παῦλ. πρὸς Γαλ. κεφ. γ'. „ Χριςὸς ἐξηγόρασεν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τῦ νόμῦ, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· Ἡμεῖς λοιπὸν πλήρεις χαρᾶς ᾗ θυμηδίας, δοξάζομεν τὴν ἄφεσιν αὐτῦ δι' ἡμᾶς συγκατάβασιν, ᾗ καυχώμεθα πιςεύοντες Θεὸν ὑιὸν τὸν προσηλωμένον εἰς τὸν ξύλον, τῦτο γὰρ ἐςὶν ἡ μεγαλητέρα ἀπόδειξις τῦ ὅτι ὅλη Θεία, ὅλη ἀληθὴς ἐςὶν ἡ πίστις ἡμῶν· Ἡ καταφρόνησις αὐτῦ μᾶς ἐδόξασε, τὸ αἷμά τῦ μᾶς ἐξηγόρασε, αἱ πληγαί τῦ μᾶς ἰάτρευσαν, ὁ ἀκάνθινός τῦ στέφανος ἐγίνετο ἡμῖν στέφανος δόξης, ὁ ξύλος τῦ, εἰ ᾗ σκάνδαλον ᾗ μωρία τοῖς ἀπίςοις, ἀλλ' ἡμῖν καθέδρα τῆς ἀληθείας, τρόπαιον κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ᾗ κλίμαξ πρὸς Οὐρανόν.

(α) „ Ἀφείλε κύριος ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπῦ· Τὸ ὄνειδος τῦ λαῦ „ ἀφεῖλεν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς· ᾗ ἐρῦσι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἰδὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐφ' ᾧ „ ἠλπίζομεν, ᾗ σώσει ἡμᾶς· Οὗτος κύριος, ὑπεμείναμεν αὐτῷ, ᾗ ἀγαλλιάσεθα, ᾗ „ εὐφρανθησόμεθα ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν. Ἡσαΐας κεφ. κέ.

„ Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀπαρνήσονται οἱ ἄνθρωποι τὰ χειροποίητα αὐτῶν τὰ ἀργυρᾶ ᾗ „ τὰ χρυσᾶ, ἃ ἐποίησαν αἱ χεῖρες αὐτῶν. Κεφ. λά.

„ Δοθῆναι τοῖς πενθῦσι Σιὼν αὐτοῖς δόξαν ἀντὶ σποδῦ, ἄλειμμα εὐφροσύνης τοῖς „ πενθῦσι, καταςολὴν δόξης ἀντὶ πνεύματος ἀκηδίας. Κεφ. νά.

„ Πάντα τὰ γλυπτὰ αὐτοῖς κατακόψῦσιν, ᾗ πάντα τὰ εἴδωλα αὐτοῖς θήσομαι „ εἰς ἀφανισμόν. Μιχ. κεφ. ά.

„ Καὶ κατακόψῦσιν οἱ λαοὶ τὰς ῥομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, ᾗ τὰ δόρατα αὐτῶν „ εἰς δρέπανον, ᾗ ἐκέτι μὴ ἀντάρῃ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος ῥομφαίαν, ᾗ ἐκέτι μὴ μάθωσι „ πολεμεῖν. Κεφ. δ.

(β) „ Καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἔσαι καιρὸς θλίψεως, θλῖψις οἵα ὐ γέγονεν, ἀφ' ἧ γεγέν„ νηται ἔθνος ἐν τῇ γῇ, ἕως τῦ καιρῦ ἐκείνῦ, ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθάσεται ὁ λαὸς „ πᾶς ὁ γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ. Δανιὴλ κεφ. ιβ.

δοκιμάζεται ἡ πίςις τῶν Προφητειῶν· Διότι ἐν τίνι λίγῳ νὰ δοθῇ πίςις τῷ ἑνὶ Προφήτῃ, ἀχὶ δὲ ϗ τῷ ἑτέρῳ; πῶς δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὶς ἐξ αὐτῶν λέγει τὴν ἀλήθειαν, ϗ τὶς τὸ ψεῦδος; εἰς τοιαύτην μεγάλην ὑπόθεσιν (καθὼς ἕκαςος τὸ ἐννοεῖ) δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀδεμία διαφορὰ εἰς τὰς Προφητείας, ἀδὲ νὰ λείπῃ ἓν ἄτομον πρὸς τὴν τελείαν αὐτῶν ἐκπλήρωσιν, ἀδὲ νὰ ὑπόκειται τὶς ἐξ αὐτῶν εἰς παραμικρὰν ἀμφιβολίαν, ἅτε αἱ διακρίσεις αὐτῶν νὰ μετέχωσιν ὀλίγης πιθανότητος, ϗ νὰ εἶναι βεβιασμέναι· Μένει λοιπὸν πολλὰ σκοτεινὸν ϗ ἀναπόδεικτον τὸ ὡς σαφέστατον δογματιζόμενον μυςήριον τῆ παρθενικῆ τοκετῷ, ϗ ἡ χριςιανικὴ πίςις ἐπὶ σαθρὰ ϗ ἀδύνατα ἐςηριγμένη θεμέλια, ἅτινα εὐκολότατα πίπτουσιν.

Α' π ό δ ε ι ξ ι ς.

Ὅτι ἡ σκοτεινὴ κατὰ τὰς ἀσεβεῖς ἔλευσις τῆ Μεσσίᾳ, αἱ κακαὶ δεξιώσεις ὅπῃ ἐγένοντο αὐτῷ, ὁ ταπεινὸς τρόπος τῆς παρουσίας τε, ϗ αἱ φαινόμεναι ἀντιλογίαι τῶν Προφητῶν, ςηρίζουσι τὰ θεμέλια τῆ Χριςιανισμῷ.

Α"ν ὁ κοινὸς σωτὴρ δὲν ἐγνωρίζετο τοῖς πᾶσι, δὲν συμπεραίνεται ἐκ τούτου, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶχεν αὐτὴν τὴν εἰλικρινῆ θέλησιν, τῆ νὰ τὸν γνωρίσωσι δηλαδὴ ὅλοι, νὰ ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ ὅλοι, ϗ νὰ σωθῶσιν ἅπαντες δι' αὐτῆ, ἀλλ' ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ βιάσῃ τῶν ἀνθρώπων τὸ αὐτεξούσιον, βία γὰρ παρὰ τῷ θεῷ πολέμιον· Ὅθεν ἂν ὀλίγοι (α) ἦσαν ϗ ἔσονται οἱ σωζόμενοι, ἡ αἰτία δὲν προσφέρεται εἰς τὸν θεὸν, ἀλλ' εἰς τὴν κακίαν ϗ πώρωσιν τῶν μὴ βουληθέντων πιςεῦσαι· Τούτου χάριν ϗ ὁ Προφήτης Ἡσαΐας πολλαχῆ λέγει, ὅτι εἰς τὸν ἐρχομὸν τῆ Μεσσίᾳ, ὀλίγοι ἔσονται οἱ δίκαιοι, ϗ ὅτι αὐτὸς θέλει ἐπιχειρισθῇ ὁ θεὸς ὡς σπόρον, διὰ νὰ αὐξήσῃ εἰς τὸν Κόσμον τὴν πίςιν τε, ϗ αὐτοὶ ἦσαν καθ' αὐτὸ οἱ θεῖοι Ἀπόςολοι (β).

Οἱ διωγμοὶ οἱ κατὰ τῆ Χριςῆ, τῶν Ἀποςόλων, ϗ τῶν πρώτων Χριςιανῶν, ἅτε ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἐγκατέλιπεν αὐτὸς ὁ θεὸς, ἅτε, ὅτι ἦσαν πρὸς παιδείαν των διὰ τὸ ψευδὲς τῆ αὐτῶν κηρύγματος, διότι ϗ εἰς τὸν παλαιὸν νόμον φαίνονται οἱ αὐτοὶ διωγμοὶ κατὰ τῶν Πατριαρχῶν, τῶν Προφη-

(α) Περὶ τῆ ὅτι ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι, ἴδε ὄπιθεν ἐν κεφάλ. ς'. φύλ. 124.

(β) "Καὶ ἐξαποςελῶ ἐξ αὐτῶν σεσωσμένους εἰς τὰ ἔθνη εἰς Θαρσεῖς, ϗ Φοὺδ, ϗ
" Λοὺδ, ϗ Μοσὸχ, ϗ εἰς Θοβὲλ, ϗ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ϗ εἰς τὰς νήσους τὰς πόῤῥω,
" οἳ οὐκ ἀκηκόασίμε τὸ ὄνομα, οὔτε ἑωράκασίμε τὴν δόξαν· Καὶ ἀναγγελοῦσι τὴν
" δόξαν μου ἐν τοῖς Ἔθνεσιν, ϗ ἄξουσι τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν ἐκ πάντων τῶν Ἐθνῶν δῶ-
" ρον Κυρίῳ. Ἡσαΐας κεφ. νς'.

Προφητῶν, ϗ τῶν δικαίων· Λοιπὸν, ὄντων κοινῶν τῶν διωγμῶν εἴς τε τὰς πίςεις τᾶ παλαιᾶ νόμε, ϗ τᾶ νέε, δὲν ἁρμόζει νὰ συμπερκίνωσιν ἐκ τέτων ὡς ψευδῆ τὴν πίςιν τᾶ Χριςᾶ.

Ἐπειδὴ δὲ ἔπρεπε κατὰ τὴν προσκυνητὴν ἀπόφασιν τῆς θείας προνοίας νὰ συντρέξῃ ἰσότιμος ἡ ἐξιλέωσις τῇ θείᾳ ὕβρει, ἧς ὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἦν ἱκανὸς, διὰ τὴν ἄπειρον διαφορὰν τὴν μεταξὺ τᾶ ὑβριωθέντος θεᾶ ϗ τῶν ὑβριςῶν ἀνθρώπων, ἔτως ἦν ἐχὶ μόνον δίκαιον, ἀλλὰ ϗ ἀναγκαῖον ἵνα συγκαταβῇ ἓν τῶν θείων προσώπων εἰς τὸ νὰ φιλιώσῃ τὸν ποιητὴν μὲ τὰ ποιήματα· ϗ ἐκεῖνο ὁπᾶ δὲν ἐδύναντο νὰ ἐνεργήσωσιν ὅλοι ὁμᾶ οἱ ἄνθρωποι, νὰ τὸ ἐνεργήσῃ ἀυτὸ, θυσιαζόμενον σαρκικῶς ἐπὶ ϛαυρᾶ (α), ϗ διὰ τῶν ἀυτᾶ παθῶν ϗ τᾶ θανάτε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν· ὁ Προφήτης Ζαχαρίας προεἰρηκεν, ὅτι ὁ Μεσσίας ἔσεται διωγμένος, ϗ ῥαβδισμένος, ϗ οἱ ὀπαδοὶ ἀυτᾶ κακοχθήμενοι, ϗ διασκορπισμένοι (β)· Ὡσαύτως ϗ ὁ Προφητάναξ ὁμιλῶν ἀναφανδὸν διὰ τὰς καταφρονήσεις, τὰς πόνας, ϗ τὸν θάνατον τᾶ Μεσσίε, ϗ προλέγων τὰς πληγὰς καὶ τὰ πάθητου, τὸν δεικνύει ὡς καταφρονεμένον σκώληκα [redacted] Ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας ὁμιλῶν πλέον ἐκτεταμένως περὶ τῶν παθῶν, ϗ τᾶ θανάτε τᾶ σωτῆρος, τότε τὸν ὀνομάζει [redacted] ὑποκείμενον εἰς πόνας, ϗ καταπληγωμένον, ἄτιμον ϗ ἀγνώριςον τὸ πρόσωπόν τε, ϗ ὡότε λέγει, ὅτι ἐπάνω τῶν ὤμων τε ἔφερε τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ϗ ὑπέμεινε τὰς τιμωρίας τὰς ἡμῖν ἀνηκέσας· Τὸν ὀνομάζει [redacted] τιμωρέμενον παρὰ θεᾶ, λέγων, ὅτι αἱ πληγαί τε εἰσὶν ἀποτέλεσμα τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ϗ ὅτι ἡμεῖς ἰάθημεν ἀπὸ τὲς ἀυτᾶ μώλωπας, ϗ τέλος πάντων, ὅτι ὡς ἀρνίον θέλει φερθῇ πρὸς τὸν θάνατον χωρὶς νὰ ἀπολογηθῇ, ϗ ὡς τεθήσεται μεταξὺ τῶν κακούργων διὰ τὰς ἁμαρτίας τᾶ λαᾶ, ϗ διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Μεσσίας ἔπρεπε νὰ λάβῃ διωγμὲς, καὶ τέλος πάντων θάνατον (τοιᾶτε ὄντος τᾶ σκοπᾶ, ϗ τῆς θελήσεως τῆς θείας προνοίας), τὶ θαυμαζὸν, ἂν κατεδιώχθησαν ϗ ἐφονεύθησαν ϗ οἱ ὀπαδοί τε, ἀφ' ὧ ὁ διδάσκαλος ἀυτῶν ὑπέφερε τὰ πλέον σκληρὰ ϗ ἐπώδυνα μαρτύρια; Τὸ Βασίλειον τᾶ Μεσσίε δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι κατ' ἀρχὰς δεδοξασμένον, μάλιςα δὲ δύσφημον ϗ βδελυκτὸν εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη, ἅτινα ϗ γε-

(α) Τὸ μῆκος τᾶ τιμίε ϛαυρᾶ ἦν ποδῶν δεκαπέντε, τὸ δὲ εὖρος ἐκτώ.

(β) "Καὶ ἐρῶ πρὸς ἀυτὸν, τὶ αἱ πληγαὶ αὗται ἀναμέσον τῶν χειρῶν σε; ϗ ἐρεῖ, ἃς ,, ἐπλήγην ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἀγαπητῷ με· Ῥομφαία ἐξεγέρθητι ἐπὶ τὲς ποιμένας με, ,, ϗ ἐπὶ ἀνδρα πολίτην με, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ· Πατάξατε τὲς ποιμένας, ,, ϗ ἐκσπάσατε τὰ πρόβατα, ϗ ἐπάξω τὴν χειρά με ἐπὶ τὲς μικρές. Ζαχαρ. κεφ. γ'.

Ἐγὼ δὲ εἰμὶ σκώληξ ϗ ὐκ ἄνθρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων ϗ ἐξουθένημα λαᾶ. Δαβὶδ Ψαλμ. κά.

νικῶς ὥρμησαν κατ' αὐτῦ· ϗ αὐτὸ τὸ μῖσος κατεδίωξε συνεχῶς τὰς αὐτῦ ὀπαδὰς τριακοσίας χρόνας μετὰ τὸν θάνατόν τα· Α'λλ' ὅλον τῦτο ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ γένῃ· Διότι ἡ διοίκησις τῦ βασιλείᾳ τάτη ἦσα ἁγία, δικαία, φιλάνθρωπος, ϗ θεία, ἦν ἐναντία ὅλων τῶν λοιπῶν διοικήσεων, ϗ ὡς πνευματικὴ ἦν ἀντικειμένη εἰς τὸ δόγμα ὅλα τῦ Κόσμα, τῦ δεδομένα εἰς τὰς σωματικὰς ἡδονὰς, ϗ μὴ γινώσκοντος ἄλλας εὐτυχίας, πλὴν τῶν γηΐνων ἀπολαύσεων ϗ τρυφῶν· ϗ ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ βασίλειον ἔμελλε νὰ ἐκτανθῇ εἰς ὅλον τὸν Κόσμον, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ δυσυχεῖς ἀρχὰς, ἤτοι διωγμὰς σκληρὰς, ϗ αἱματοχυσίας ἀδίκως, διὰ νὰ γνωρισθῇ, ὅτι ὐκ ἦρξατο ἀπὸ ἀνθρωπίνης δυνάμεως ἢ σοφίας, ἀλλ' ἦσαν τὰ γενέθλια αὐτῦ ἐξ Οὐρανῦ, ϗ ἡ αὔξησίς τα παρὰ τῆς παντοδυνάμα δεξιᾶς τὰ ὑψίστα θεῦ· Τῦτο ἐςὶ τῶν θαυμάτων τὸ θαῦμα, ϗ τὸ προφανὲς γνώρισμα, ὅπερ ὁ θεὸς ἔδειξε τοῖς πιςοῖς· Οὐδεὶς γὰρ ἄλλος ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ, ἵνα ὀλίγοι πτωχοὶ, ἀνίσχυροι, ϗ ἀμαθεῖς ἁλιεῖς κατασείσωσιν ὅλα τὰ Ε'θνη εἰς τὸ νὰ γνωρίσωσι τὸν Μεσσίαν, ϗ ἵνα ἐπιςρέψωσιν ὁλόκληρον τὸν Κόσμον ἐναντίον τοσαύτης δυνάμεως καὶ σοφίας, ὅπῦ ὥρμησε κατ' αὐτῶν, εἰμὴ ὁ θεάνθρωπος.

Οἱ Προφῆται Δανιὴλ, Η'σαΐας, ϗ Μιχαίας, μὲ ὅλον ὅπῦ οἱ ὕςεροι λέγυσιν, ὅτι εἰς τὸν ἐρχομὸν τῦ Μεσσίᾳ θέλυσι παύσει αἱ μάχαι, ϗ ὁ πρῶτος βεβαιοῖ, ὅτι γεννήσεται μία μάχη σκληροτέρα τῶν ὅσων ποτὲ ἐγένοντο, ὅλοι ἐξίσα ωροεφήτευσαν τὴν ἀλήθειαν· Διότι τὸ ὅπερ λέγει ὁ Δανιὴλ, ἠκολάθησε τεσσαράκοντα χρόνας μετὰ τὸν Χριςῦ θάνατον, ϗ ἦν ὁ πόλεμος, ὅπῦ οἱ Ρ'ωμάνοι κατὰ τῶν Ε'βραίων ἐκίνησαν, ἐξ ἧ τοσῦτον ἠφανίσθησαν, ὥςε ϗ μέχρι τῦ νῦν εὑρίσκονται πλανώμενοι εἰς ὅλην τὴν γῆν· Τὸ ὅπερ δὲ ὁ Η'σαΐας ϗ ὁ Μιχαίας λέγυσι, δῆλον· Εἰς τὸν καιρὸν γὰρ τῆς τῦ Χριςῦ γεννήσεως ἐπὶ Αὐγύςα Καίσαρος, ἐγένετο ἡ περίφημος ἐκείνη ἀπογραφὴ ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἐπικράτειαν τῆς Ρ'ώμης, εἰς ἣν συμπεριελαμβάνοντο ϗ οἱ Ε'βραῖοι, αὕτη δὲν ἐδύνατο νὰ γένῃ ἐν καιρῷ πολέμα, ϗ λοιπὸν ὁ Κόσμος τότε ἐχαίρετο κοινὴν εἰρήνην· Ε'τι λέγοντες οἱ Προφῆται, ὅτι παύσονται αἱ μάχαι, ἐννόυν ὐχὶ τὰς δικαίας, ἀλλὰ τὰς ἀδίκως, διότι δὲν ἔμελλον πλέον νὰ ἐξέρτηνται ἀπὸ τὴν ἐξυσίαν ϗ πλεονεξίαν τῶν βασιλέων ϗ τῦ πλήθυς, ἀλλὰ νὰ γίνωνται ἐξ ἀνάγκης ϗ ὀρθῶς διὰ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν ϗ ἀσφάλειαν κατὰ τὰς προσαγὰς ϗ νόμυς τῦ θείᾳ Μεσσίᾳ· Ο'θεν αἱ Προφητεῖαι, εἰ ϗ ἐναντίαι κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐξίσα ἀληθεύυσι· Περὶ δὲ τῆς τῶν εἰδώλων ἐξαλείψεως, βλέποντες εἰς τὶ κατήντησεν ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν τὸν ἐρχομὸν τῦ Μεσσίᾳ· Ε'κ γὰρ τῦ καιρῦ τῆς αὐτῦ ἀναςάσεως, ἤρξατο νὰ πίπτῃ ἡ ἀνοσιὰς λατρεία τῶν εἰδώλων, ϗ ἐλαττωμένη πάντοτε τοσῦτον ἠφανίσθη, ὥςε κατὰ τὸ παρὸν μόλις εὑρίσκεται ἴχνος αὐτῆς ἐν τῷ Κόσμῳ· Ω'σαύτως λέγοντες οἱ Προφῆται, ὅτι ὐκ ἔσεται πλέον

θάνα-

θάνατος (α), δάκρυα καὶ δυσυχίαι, βέβαια ἄλλο δὲν ἐννόουν, εἰμὴ τὸν αἰώνιον θάνατον τῆς ψυχῆς, τὴν ἐξολόθρευσιν τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῶν πνευματικῶν δυσυ-

(α) Πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας πικρὸς ἦν ὁ θάνατος, ἀλλὰ γενόμενος ἄνθρωπος ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποθανὼν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, καθεῖλε τὸν θάνατον· Πρὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ φοβερὸς ἦν ὁ θάνατος τῷ ἀνθρώπῳ, μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ ἄνθρωπος φοβερὸς ἐστὶ τῷ θανάτῳ· Ἀφ' οὗ ὁ Χριστὸς ἐνίκησε τὸν θάνατον, τὸν καταφρονοῦσι θαρραλαίως καὶ οἱ αὐτοῦ ὀπαδοὶ, καὶ ἔστι φανερὸν ἀπὸ τὰ τόσα πλήθη τῶν μαρτύρων, οἵτινες πασχαροι ηὐτομόλησαν εἰς τὸν θάνατον· Μικρὰ παιδία καὶ ἁπαλὰ κοράσια ἤδη τὸν περιπαίζουσιν· Αὕτη ἐστὶ τοῦ ἀναστάντος δεσπότου ἡ δωρεά· Ἡμεῖς πίπτομεν μὲν ὡς θνητοὶ, ἀνιστάμεθα δὲ ὡς ἀθάνατοι· Προσμένομεν θάνατον, ἀλλὰ προσδοκῶμεν ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν ἀθάνατον· Οὐκ ἔστι τοίνυν ὁ θάνατος τῶν πιστῶν θάνατος, ἀλλὰ μετάβασις ἐκ τῶν γηΐνων πρὸς τὰ ἐράνια, μετοίκησις ἐκ τῶν προσκαίρων πρὸς τὰ αἰώνια. „Θάνατος ἀνδρὶ εὐσεβεῖ ἀνάπαυσις. „Θάνατος τότε ὁ „θάνατος ἦν, νῦν δὲ ἐχ ἔτως (1).

(1) Οὔτε γὰρ τὸ φαντασικὸν δρέπανον τοῦ θανάτου, ὅπερ ὡς σάχυας χθαμηλὰς θερίζει ἅπαντας τοὺς ταπεινοὺς ἀνθρώπους, ἔτε τὸ ἄγκιστρον τῆς δεξιᾶς τοῦ ὄφεως ἐν πνεύματι εἶδεν Ἀμὼς ὁ Προφήτης ἐγκρεμνίζων ὡς καρποὺς ἐξ ὑψηλῶν τοὺς ἐνδόξους τῆς γῆς ἐκφοβεῖ τοὺς Χριστιανοὺς, αὐτοὶ γὰρ εὐγεύσονται θανάτου· Ὁ θάνατος τῶν Χριστιανῶν ἐκ ἔστι πραγματικὸς, ἀλλὰ κατ' ἐπίδειξιν, „ἐν ὀφθαλμοῖς γὰρ ἀφρόνων ἔδοξαν τεθ„νάναι (λέγει ὁ Σολομών)· Ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἐστὶν ἰδία προληπτικὴ τῆς πεπλανημένης φαντασίας, ἥτις ἐκρίνει εἰμὴ διὰ τῶν πεπλανημένων αἰσθήσεων· Ὅθεν πότε τὸν ζοχάζεται μέγα κακὸν ὡς στέρησιν τῆς ζωῆς, καὶ πότε τὸν κρίνει κακὸν ὡς θείαν κατάραν, καὶ ποινὴν τῆς ἁμαρτίας τοῦ πρωτοπλάστου· „Θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· Ἀλλὰ καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ζοχασμοὶ εἰσὶ σφαλεροὶ, καὶ ἂς τοὺς ἐξετάσωμεν· Ποία ἦν ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ Παραδείσῳ; τὸ λέγει συνωδὰ τῇ γραφῇ ὁ θεῖος Χρυσόστομος· „Πάσης φθορᾶς τὸ σῶμα ἐκεῖνο τοῦ ἐξ ἀρχῆς γινομένου ἀνθρώπου ἀπήλακτο, „καὶ ἔτε πόνος ἠνώχλει, ἔτε ἱδρὼς ἐλυμαίνετο, ἐ φροντίδες ἐπεβάλευον, ἐκ ἀθυμίαι „ἐπολιόρκουν, ἐ ῥῦπος, ἐ δάκρυον, ἐδ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἐλύπει παθῶν· Ποία ἀπεκατέστη ἡ ζωὴ αὕτη ἐν τῷδε τῷ βίῳ; ὅλη φθαρτὴ καὶ περικυκλωμένη ἀπὸ ἄμετρα πάθη, πλήρης πόνων καὶ θλίψεων, φροντίδων καὶ βασάνων, καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ ἐκεῖσε ἀτάραχος ὡς τελείως εὐδαίμων ἐνταῦθα ἀννάως τεταραγμένη ἀπὸ ἀκατάπαυστον ἐπιθυμίαν, ἥτις ὅσον ἀναβιβάζει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τοὺς ἐπιθυμητοὺς βαθμοὺς, τόσον γνωρίζεται ἔλλειπὴς, μὴ δυναμένη πληρῶσαι τὴν ἔφεσίν του (ἔτω βεβαιοῖ ὁ αὐτὸς Χρυσορῆμον)· „Σκόπει γὰρ ὅσων γέμει κακῶν ὁ παρὼν βίος, ἐνόησον ὁσάκις αὐτὸς κατη„ράσω τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐμικρᾷ συνεκληρώθης καταδίκῃ· Ὁ θάνατος λοιπὸν εἰς ποίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς δύω διατριβὰς ἤθελεν ἀποδωθῇ κακὸς; βέβαια εἰς ἐκείνην τὴν διατριβὴν τοῦ Παραδείσου· Τούτου χάριν καὶ ὁ εὔσπλαγχνος καὶ παναγαθὸς Θεὸς δὲν ἐπετόησεν ἐκεῖ τελείως θάνατον, „θάνατον ἐκ ἐποίησε (λέγει ὁ Σολομών), „ἀλ' ἐπ' ἀφθαρσίᾳ τὸν ἄνθρωπον ἔκτισε κατ' εἰκόνα τῆς ἰδιότητος αὐτοῦ· Εἰς ποίαν δὲ διατριβὴν ἐφάνη καλὸς ὁ θάνατος; βέβαια εἰς τούτην τῆς παρούσης ζωῆς· καὶ ἂν εἰς τὴν πρώτην ἡ ἀθανασία ἐδώθη παρὰ Θεοῦ ὡς ἐξαίρετον χάρισμα, εἰς τὴν δευτέραν ἤθελεν εἶναι ἀξιοδάκρυτος τιμωρία, ἀποκαθιστῶσα τὸν ἄνθρωπον ἀθανάτως δυσυχῆ, καὶ ἀθανάτως ἁμαρτωλόν· Ἀπὸ τὴν μεταβολὴν λοιπὸν τῆς ἀθῴου ζωῆς ἔλαβεν ὁ θάνατος τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐγένετο πάντως φύσει καλὸν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἀποτέλεσμα ἄκρας φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον· „Κερδαίνει μέντοι καὶ ταῦθα ὁ „ἄνθρωπος τὸν θάνατον, ἵνα μὴ ἀθάνατον ᾖ τὸ κακὸν, καὶ γίνεται φιλανθρωπία ἡ τι-

„μωρία,

δυσυχιῶν, ϗ τῶν μελλόντων δακρύων· Η' γὰρ χάρις τῆ Γησῆ Χριςῆ διὰ τῶν αὐτῆ παθημάτων ἐδιώρθωσε τῆτο τὸ κακὸν εἰς ὅσες ἠθέλησαν νὰ ὠφεληθῶσι (α)· Γ'δὲ λοιπὸν, ἅπασαι αἱ ἀντιςάσεις τῶν ἐσαγγελομένων ὑψηλῶν

(α) Α'ν ἐννοήσωμεν τὰ ῥητὰ τῶν Προφητῶν (ἤτοι, τὸ, „ἀφετλε κύριος πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς ῳροσώπε· „Τὸ ὄνειδος τῆ λαῆ ἀφετλεν· „Α'γαλλιασομεθα ϗ εὐφραν- „θησόμεθα· „Δοθῆναι τοῖς πενθῆσιν ἄλειμμα εὐφροσύνης, ϗ ἄλλα τοιαῦτα) ἐν „τῷδε τῷ βίῳ, ἀντιλέγομεν εἰς τὰς ἐπιταγὰς τῆ Α'ρχηγῆ τῆς σωτηρίας ἡμῶν· Αὐτὸς γὰρ λέγει, Λεκ. κεφ. ς'. „ϐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι νῦν, ὅτι πεινάσετε· „Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε ϗ κλαύσετε· Ματθ. κεφ. ζ'. „Στενὴ „ἡ πύλη ϗ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς, ἡ ἀπάγεσα εἰς τὴν ζωήν· ϗ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσ- „κοντες

„μωρία, ἕτω γὰρ πείθομαι κολάζειν Θεὸν (λέγει ὁ Θεολογ. Γρηγορ.)· Κατὰ τὶ λοιπὸν κακὸς ὁ θάνατος; καθ' ὅτι ὑςερεῖ ἡμᾶς ταύτης τῆς ζωῆς; ϐαὶ ἡμῖν ἂν ἐμείνομεν ἐνταῦθα ἀθάνατοι· Α'κεσον τὸν Γερεμίαν πῶς θρηνεῖ ταύτην τὴν ζωήν· „Γνα „τὶ τῆτο (λέγει κεφ. κ'.) ἐξῆλθον ἐκ μήτρας τῆ βλέπειν κόπες ϗ πόνες; ἐπικατά- „ρατος ἡμέρα ἐν ᾗ ἐτέχθην ἐν αὐτῇ· Καὶ ὁ Σολομὼν ὁ σοφώτερος ϗ εὐτυχέςερος πάντων τῶν βασιλέων· „Ζυγὸς βαρὺς ἐπὶ υἱὲς Α'δὰμ, ἀφ' ἡμέρας ἐξόδε ἐκ γα- „ςρὸς μητρὸς αὐτῶν, ἕως ἡμέρας ἐπιςροφῆς εἰς μητέρα πάντων, ϗ αὐθις· „Καὶ „ἐπήνεσα ἐγὼ σύμπαντας τὲς τεθνηκότας τὲς ἤδη ἀποθανόντας ὑπὲς τὲς ζῶντας, „ϗ ἀγαθὸς ὑπὲρ τὲς δύο τέτες ὅςις ἕπω ἐγένετο, ὃς ἐκ οἶδε σύμπαν τὸ ποίημα „τὸ πονηρὸν τὸ πεποιημένον ὑπὸ τὸν ἥλιον, κεφ. δ'. ϗ ὁ Ε'κκλησιας ής· „Ω' Θά- „νατε καλόν σε τὸ κρίμα, κεφ. ιδ'. ϗ ὁ Παῦλος περὶ Κορίνθ. κεφ. έ. „Ε'ὰν ἡ „ἐπίγειος ἡμῶν οἰκεία τῆ σκήνες καταλυθῇ οἰκοδομὴν Θεῆ ἔχομεν οἰκείαν ἀχειροποίη- „τον αἰώνιον ἐν τοῖς ἐρανοῖς· Γ'δὲ λοιπὸν ὅτι σφαλερὰ ἡ ἰδέα τῆς φαντασίας ϛοχα- ζομένης τὸν θάνατον κακὸν ὡς ὑςέρησιν τῆς παρέσης ζωῆς. Α'ς ἰδῶμεν κἂν ἂν κρίνῃ ὀρθῶς ὅταν τὸν ϛοχάζεται κακὸν ὡς ποινὴν τῆς ἁμαρτίας τῆ πρωτοπλάςε, ϗ ἀπο- τέλεσμα τῆς Θείας κατάρας. Ο'λοι συμφώνως οἱ Γεροὶ διδάσκαλοι ὁμολογῆσι κατά- ραν πρὸς ποινὴν τῆς παραβάσεως τὸ, „Ε'πικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σε, ἐν „λύπαις φαγῇ αὐτὴν πᾶσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σε, ἀκάνθας ϗ τριβόλες ἀνατε- „λεῖ σοι, ἐν ἱδρῶτι τῆ προσώπε σε φαγεῖν τὸν ἄρτον σε· ϗ ὅτι ἐχὶ ὡς κατάραν, ἀλλὰ κατὰ Θείαν φιλανθρωπίαν προσέθετο τὸ, „Ε'ως τῆ ἀποςρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, τιθέμενος ὅρον τέτων τῶν δυσυχιῶν τὸν θάνατον· Τὸ „θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, ἐξη- γῶν ὁ Θεῖος Α'μβρόσιος· „Τὴν παχυτέραν (λέγει) „δηλοῖ σάρκα ϗ θνητὴν ἐν τῇ „τῆ δερματίνε χιτῶνος περιβολῇ· Γνα μὴ ἀθανάτε μείναντος αὐτῆ μετὰ τὴν παρά- „βασιν μείνῃ σὺν αὐτῷ ϗ τὸ κακὸν ἐξ ἀνάγκης ἀθάνατον· ϗ ὁ μέγας Βασίλειος· „Ε'πικέρδει ὁ θάνατος, ϗ ἐπ' εὐεργεσίᾳ ἡ τιμωρία δίδοται, ἐφ' ᾧ ϗ σκυθρωπάζειν „ἐωῖ τέτοις ἐκ εὔλογον· Διὸ ἐκ ἐκώλησε τὸν θάνατον ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ ἀθάνατον „ἡμῖν τὴν ἁρρωσίαν τηρήσῃ· ϗ ἕτω ἐννοῶν ὁ θεανοφάντωρ τὸ, „θανάτῳ ἀποθα- „νεῖσθε, λέγει, ὡς τὴν μὲν δικαιοσύνην αὐτῆ ἐνεδείξατο ὁ Θεὸς διὰ τῆς κατάρας, τὴν δὲ εὐσπλαγχνίαν αὐτῆ τῇ ἀφαιρέσει τῆς κατάρας διὰ τῆ θανάτε, ὅθεν ἐπιφέρει· „Α'πὸ τότε ἡ δικαιοσύνη σε ϗ τὸ ἔλεός σε· Α'ποφασίθη τοίνυν ὁ θάνατος κατὰ Θείαν πρόγνωσιν οἰκονομικῶς, ϗ γίνεται ἰατρεία τῆς ποινῆς, ϗ ἐχὶ ἐκδίκησις τῆς πα- ραβάσεως.

Γ'δὲ λοιπὸν σφαλερὰ ἡ ἰδέα τῆς φαντασίας ϗ ὅταν ϛοχάζεται ὡς ποινὴν τῆς ἁμαρ- τίας τῆ πρωτοπλάςε τὸν θάνατον· ϗ ἑκατέρωθεν ἀποδεδειγμένον τὸ καλὸν ϗ ὠφέ- λιμον τῆ θανάτε.

ὑψηλῶν νόων ὄσαι ἀνίσχυροι, ἀσύσατοι, θρασεῖαι, ὀλέθριοι, ϗ ἐναντίκι τῦ ὀρθῦ λόγυ, καταβάλλονται ὡς πάντη ψευδεῖς, ϗ ἀπῤδεικνύονται σεβ-βότατα τὰ θεμέλια τῆς χριςιανικῆς πίςεως.

ΚΕΦΑ'-

,, κοντες αὐτήν· ,,Δεῖ ὑμᾶς διὰ πολλῶν θλίψεων εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ,, Οὐρανῶν· ,,Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων· Ματθ. κεφ. ι. ,,Οὐκ ἦλθον βαλεῖν ,, εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν· ,,Δοκεῖτε, ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δῶναι ,, ἐν τῇ γῇ, οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν· Λυκ. κεφ. ιβ'. ,,Μὴ φοβῆθε ἀπὸ ,, τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα· ϗ τέλος πάντων, Ματθ. κεφ. ι. ,,ὅςις θέλει ὀπίσω ,, μυ ἀκολυθεῖν, ἀπαρνησάθω ἑαυτὸν, ϗ ἀράτω τὸν ςαυρὸν αὐτῦ (δηλαδὴ τὰς θλί-ψεις, τὰ πάθη, τὰ δάκρυα)· Λυκ. κεφ. θ'. Λοιπὸν ὁμιλῆντες ὅτως οἱ Προφῆται, ἄλλο βέβαια δὲν ἐννόεν, εἰμὴ τὴν κατάπαυσιν τῶν μελλόντων αἰδίων δυσυχιῶν, κακυχιῶν, ϗ δακρύων· Πλὴν ϗ ἐν τῷδε τῷ βίῳ βλέπομεν αὐτὰ τὰ νομιζόμενα κακυχήμα-τα νὰ καταφρονῆνται ἀπὸ τὺς ἀληθεῖς ὀπαδὺς τῦ σωτῆρος ἡμῶν, ϗ νὰ νομίζωνται δόξα ϗ ἀγαλλίασις· Οἱ Ἀπόςολοι ἀπὸ τέτυς ἐπεριπαίζοντο ὡς ἄφρονες, ἀπὸ ἐκεί-νυς ἐραβδίζοντο ὡς παράνομοι, ἕτεροι τὺς ἐλίθαζον ὡς βλασφήμυς, ϗ τὺς ἐφυλάκωναν ὡς ςασιαςὰς, ϗ ἄλλοι τὺς ἐθανάτωναν ὡς νεωτερισὰς, ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐνόμιζον ὡς δόξαν των· Σέβλας, ἐσχάρας, τήγανα, λέβητας, φέρνυς, δαρμὺς, ξεσμὺς, σκολοπίσεις, ἀρμομελοτομίας, καύσεις, τομὰς, ἐκριζώσεις τῶν ὀδόντων ϗ τῶν ὀνύ-χων, σπαράγματα τῶν μελῶν, πληγὰς ὀδυνηροτάτας, θανάτυς πολυβασανίςυς, αὐ-τὰ ὑπέμενον εἰς τὸ γάδιον τῦ μαρτυρίυ ἄνδρες ϗ γυναῖκες, νέοι ϗ γέροντες, κοράσια τρυφερὰ, ϗ παιδία ἀνήλικα, ἀλλὰ τρυφὴν ϗ θυμηδίαν τὰ ἐνόμιζον, ϗ πασίχαροι ηὐ-τομόλυν εἰς αὐτά· Μὲ τὸν κόσμον ὅλον, μὲ τὺς Δαίμονας, ϗ τὴν ἰδίαν των σάρκα πολεμῆσι νυκτὸς ϗ ἡμέρας οἱ ὅσιοι ϗ δίκαιοι· Ὁ Κόσμος τὺς διώκει μὲ τὰς μα-ταιότητας, οἱ δαίμονες τὺς πειράζυσι μὲ πᾶν εἶδος πειρασμῶν, μὲ τὰς ἐπιθυμίας τὺς φλογίζει ἡ σάρξ. Ὅθεν ἄλλοι τρέχυσιν εἰς τὰ ὄρη, ϗ ἐκεῖ τήκονται γυμνοὶ, ἄσιτοι, ἀσκεπεῖς· Ἄλλοι μένυσιν εἰς τὰς πόλεις διὰ νὰ κερδήσωσι ψυχὰς, ϗ ἐδῶ κινδυνεύυσι, διώκονται, ἐξορίζονται· Ἀλλ' ὅλα ταῦτα νομίζυσι τέρψιν, θυμηδίαν, ἀγαλλίασιν· Ἀφεῖλε λοιπὸν ἡ ἐναντρώπησις τῦ Σωτῆρος τὸ ὄνειδος αὐτῶν, ϗ πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπυ· Διότι αὐτὰ τὰ νομιζόμενα κακυχήματα εἰσὶ τοιαῦτα ὅσοις δὲν ἠθέλησαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὴν δωρεὰν τῦ Ἀρχηγῦ τῆς παγκοσμίυ σωτηρίας καὶ χαρᾶς, οὐδὲ θέλυσι νὰ ἀγαλλιῶνται, ϗ νὰ εὐφραίνωνται ἐπὶ τὸν σώσαντα αὐτὺς κύριον, ϗ ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν φαινομένων θλίψεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν, ὅτι ἡ θρησκεία ἐςὶν ἀρχὴ σφαλερὰ, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιςεύσωμεν τυφλῶς τὰς Ἀποςόλους, ὄντας πλάνους καὶ ἀπατεῶνας.

Ἐπειδὴ ἡ θρησκεία ἐςὶν ἀρχὴ κοινὴ ὅλων τῶν Ἐθνῶν (λέγουσιν οἱ ἀσεβεῖς), ὑποτάττοντες τὸν ἄνθρωπον εἰς αὐτὴν, τὸν ὑποτάττομεν εἰς ἀρχὰς σφαλεράς. Ὅλαι αἱ θρησκεῖαι διϊσχυρίζονται ὅτι εἰσὶν ἀληθεῖς, καὶ ἅπασαι ζητοῦσι παρὰ τῶν ἀνθρώπων τυφλὴν ὑποταγὴν εἰς τὰ δόγματά των. Ὅλαι καυχῶνται, ὅτι ἔχουσι βάσεις τῶν δογμάτων καὶ Προφητείας. Λοιπὸν κατὰ τὶ ἐπαγγέλεται ἡ χριςιανικὴ νὰ διαφέρῃ τῶν ἄλλων, καὶ μᾶς βιάζει νὰ τὴν πιςεύσωμεν ὡς ἀληθῆ; ποῖαι εἰσὶν αἱ ἀποδείξεις της; διατὶ δὲν προβάλλει ἀνακεκαλυμμένην τὴν ἀλήθειαν, καὶ διατὶ δὲν θεμελιοῦται ἐπὶ ἀρχὰς τοσοῦτον σαφεῖς, καθὼς εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ τῆς Μαθηματικῆς (α), διὰ νὰ μὴ μένῃ τὸ σύνολον αἰτία ὑποψίας; εἶναι ἀληθὲς, ὅτι οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται φύσει ὑποκλινεῖς εἰς τὴν θρησκείαν, διὰ τοῦ ἀναγκαίου ἀποτελέσματος τῆς θείας ἰδέας, ἥτις τὴν ἐγχαράττει εἰς τὴν ψυχὴν ἑκάςου. Ἀλλ' ἡμεῖς, βλέποντες τὰς τόσας ἄλλας ψευδεῖς καὶ ἀπατηλὰς θρησκείας, ὁποῦ καταποντίζουσι τὸν Κόσμον πρὸς ἀτιμίαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ καταισχύνην τοῦ λογικοῦ, δὲν πρέπει οὐδὲ κἂν νὰ ὑποπτεύσωμεν, ἢ νὰ ἐξετάσωμεν; ἔρχονται τινὲς καὶ λέγουσιν ἡμῖν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἐξαπέςειλε νὰ φανερώσωμεν ὑμῖν τὴν θέλησίν του, ἔτος ἐςὶν ὁ τρόπος, δι' ὃν πρέπει νὰ λατρεύετε αὐτῷ, καὶ πιςεύσατε εἰς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. Ἂν εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ὁ λαλῶν ἡμῖν ἐςὶν ὁ Θεὸς, ἠθέλαμεν ἀκόσῃ αὐτοῦ μὲ πᾶσαν ὑπόκλισιν. Ἀλλὰ μὴν ἡξεύροντες, νὰ θυσιάζωμεν τὸ λογικὸν ἡμῶν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, τοῦτο ἐςὶν ὕβρις πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ὄχὶ λατρεία.

Ποῖος

(α) "Μαθηματικὰ ἐςὶ τὰ κατά τι τῆς ὕλης χωριςὰ, καὶ κατά τι ἀχώριςα, ὡς τῶν ,, ἀύλων καὶ ὑλικῶν μέσα. Ἀμών. ἐ. φων. ,, Πᾶσα ἐπιςήμη ἔχει ἀρχὰς καὶ ἀξιώ- ,, ματα, καὶ ὁ μὴ εἰδὼς ταῦτα, ὅτε ἐπιςήμων ἐςὶν, ὅτε μετὰ ἐπιςημόνων δύναται ,, διαλεχθῆναι. Ἡ ἁγία ἡμῶν πίςις ἔχει πέντε ἀρχὰς, ἐπὶ τὰς ὁποίας ςηρίζεται ,, κατὰ τὰς πέντε αἰσθήσεις ψυχικάς τε καὶ σωματικάς. ἀ. Τὰ τέσσαρα θεῖα Εὐαγ- ,, γέλια, ἅτινα ὡς τέσσαρες ςῦλοι ςηρίζουσι τὰ τέσσαρα μέρη τῆς Γῆς. β'. Τὰς ,, πράξεις τῶν Ἀποςόλων. γ'. Τὰς Καθολικὰς καὶ μερικὰς αὐτῶν Ἐπιςολὰς, καὶ τὸς ,, Κανόνας. δ'. Τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. ἑ. Τὰς ψήφους καὶ κανόνας ,, τῶν ἁγίων συνόδων, καὶ τινας κανόνας, ὁποῦ ἐδέχθη ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία τι- ,, νῶν θεοφόρων Πατέρων. Ἐκ τῶν τοῦ Καμπανίας.

Πῶς μᾶς βεβαιοῖ (α), ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, ὄντες μόνοι αὐτοὶ καὶ κήρυκες καὶ μάρτυρες τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Μεσσίᾳ, δὲν μᾶς ἀπατῶσι; αὐτοὶ ἔγραφον καὶ

(α) Μᾶς βεβαιοῖ ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία. Ἐπὶ Μαξιμιανοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥώμης ἐπαῤῥησιάσθη εἰς τὸν ἔπαρχόν του Ἀσκληπιάδην ὁ μάρτυς Ῥωμανὸς, ὅστις ἐκκαιόμενος μᾶλλον ἀπὸ τὸν πόθον τοῦ νὰ πείσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως τὸν Ἔπαρχον, παρὰ ἀπὸ τὰ μαρτύρια ὁποῦ ἐδοκίμαζε, καὶ βλέπων τινὰ χρισιανὴν ἰσαμένην ἐκεῖ, καὶ θηλάζουσαν τὸ βρέφος της, εἶπε μετὰ θερμοτάτης πίστεως πρὸς τὸν Ἔπαρχον· Ἂν δὲν πεισθῇς ὦ Ἀσκληπιάδη εἰς τοὺς λόγους μου, ἐρώτησον καὶ ἐκεῖνο τὸ βρέφος νὰ μάθῃς παρ' αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν· Ὅπερ ἐρωτώμενον, ὕψωσε φωνὴν, καὶ ἐκήρυξε τὸν Χριστὸν θεὸν ἀληθῆ· Ἠρώτησε καὶ αὖθις ὁ Ἀσκληπιάδης τὸ βρέφος, ποῖος τὸ ἐδίδαξεν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ὅπερ ἀπεκρίθη, ὅτι τὸ ἔμαθεν ἀπὸ τὴν μητέρα του, καὶ ὡς ἡ μήτηρ αὐτοῦ τὸ ἐδιδάχθη ἀπὸ τὸν θεόν· Ἐρωτᾶτε τυφλοὶ, ποῖος μᾶς βεβαιοῖ τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως ἡμῶν; ἀποκρινόμεθα, ἡ μήτηρ ἡμῶν ἡ Ἁγία Ἐκκλησία, ἥτις τὴν ἐδιδάχθη παρὰ Γησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ διὰ τῶν Ἀποστόλων. Παῦλ. πρὸς Τιμόθ. ά. κεφ. β'. „ Ὁ Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη Ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη „ ἐν Ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν Κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ. καὶ ἂν αὐτὴ ἡ ἀλήθεια δὲν βεβαιῶται τόσον διὰ τῆς ἀκοῆς, ὑπερβεβαιῶται διὰ τῆς ὁράσεως· Διότι ἡ Ἐκκλησία πιστεύει ὅσον εἶδον ὀφθαλμοφανῶς οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὸν Χριστόν. Γωάν. Ἐπισ. ά. κεφ. ά. „ Ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, ἀπαγγέλομεν ὑμῖν· Ὅσα εἶδον, αὐτὰ ἐδίδαξαν οἱ Ἀπόστολοι τὴν μητέραν ἡμῶν Ἐκκλησίαν, ἅτινα τὰ ἐπικύρωσαν μὲ τὴν πληθὺν τῶν θαυμάτων των, καὶ ἐπεσφράγισαν μὲ τὴν ἔκχυσιν τοῦ ἰδίου αἵματός των· Ἔπεται λοιπὸν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡμεῖς πιστεύομεν πράγματα ἐκ τόσον ἀκριβᾶ, ὅσον ὁρατὰ καὶ ψηλαφητά.

Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι ἡ Ἁγία ἡμῶν πίστις τῇ ἀληθείᾳ εἶναι δυσκατάληπτος, ἔστι γὰρ ὑψηλὴ καὶ ἐράνιος· Ὅθεν καὶ τὰ δόγματα καὶ μυστήριά της λέγονται ὑπὲρ νοῦν καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν· Ἀλλ' αὐτὸ τὸ δυσκόλητον αὐτῆς παρίστησιν ἡμῖν βεβαιότητα φανερωτέραν τῶν ἰδίων ἐπιστημῶν, αἵτινες κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν εἶσὶ ἀβέβαιοι, διότι ὑπόκεινται εἰς πολλὰ σφάλματα, ἠπατημέναι παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων αἰσθήσεων, παρ' ὧν λαμβάνουσι τὰς ἀρχὰς τῆς βεβαιώσεώς των (ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει, οὐδέποτε ἐν τῷ νῷ)· Ἡ ὅρασις, ἥτις ὑπερέχει τῶν λοιπῶν αἰσθήσεων, ὅσον ἡ φρόνησις τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ποσάκις παρίστησιν ἡμῖν ἄλλα ἀντ' ἄλλων; αὕτη δεικνύει ἡμῖν τὸ κωπίον ἐν τῇ θαλάσσῃ στρεβλὸν, καὶ αὐτὸ εἶναι ἴσον· Μᾶς βεβαιοῖ τὰ χρώματα τῆς Γειδος ὡς ἀληθῆ, καὶ αὐτὰ εἰσὶ κατὰ φαντασίαν· Δεικνύει ἡμῖν τὸν δίσκον τοῦ Ἡλίου μιᾶς σπιθαμῆς κατὰ τὸ μέγεθος, καὶ αὐτὸς ἐστὶ μεγαλήτερος ἁπάσης [illegible] χιλίως χιλιάκις· Εἰσὶν ἔτι αἱ ἐπιστῆμαι ἀβέβαιοι καὶ ἐκ τῶν σοφισμῶν αὐτοῦ τοῦ λογικοῦ, ὅπερ ἀφ' οὗ κατεσάθη τυφλὸν ἀπὸ τὸν σκοτασμὸν τῆς ἁμαρτίας, πολλάκις ἀπατᾶται εἰς τὰς κρίσεις του· καὶ ἔστι φανερὸν ἀπὸ τὰς ἀντιφάσεις τῶν Φιλοσόφων ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν ὄντων· Ἀλλὰ τὸ δυσκατάληπτον τῆς Ἁγίας ἡμῶν πίστεως ὡς θεοδίδακτον, ἐστὶ φῶς ἐράνιον, λάμψαν ἡμῖν ἐκ τῆς τρισηλίου θεότητος· Ὅπερ ἐκ μόνου δὲν ἐσβέθη ἀπὸ τόσους σφοδροτάτους λαίλαπας τῶν ἀκαταπαύστων διωγμῶν, ἀλλ' ἐξαστράπτον εἰς τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα, φωταγωγεῖ τοὺς πιστοὺς, καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς νὰ ὑποτάσσωνται θελητικῶς ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ἁγίων του νόμων· Εἰς τὸ ὁποῖον φῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀτενίσωσιν ἄνθρωποι χαμερπεῖς καὶ φιλόκοσμοι, οἵτινες οὐδὲ θέλουσι νὰ φαίνεται εἰς τὸν Κόσμον τοιαύτη Ἁγία πίστις, ἀντικειμένη εἰς τὰς ἀτάκτους ὀρέξεις των· Ἀλλ' ἤθελον πίστιν ἔχουσι τὰ ὅρια τῆς μεταξὺ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους, μεταξὺ τῶν σαρκικῶν καὶ

καὶ ἐκήρυττον εἴτι ἐφαίνετο, καὶ εἴτι ἤρεσκεν αὐτοῖς· Οὔτε κατεδέχθη τὶς σοφὸς καὶ φρόνιμος νὰ ἀναλάβῃ τὸ βάρος εἰς τὸ νὰ ἐξετάσῃ τὰς ὁμιλίας, ἃς αὐτοὶ διέσπειρον, ἢ νὰ διαβάσῃ τὰ συγγράμματα ὀλίγων τινῶν καὶ δυσυχῶν ἁλιέων· Οἱ πρῶτοι ἐπῆ ἐνηγκαλίσθησαν τὸ αὐτῶν κήρυγμα, ἦσαν ὀλίγοι ἀμαθεῖς, χωρὶς σπουδὴν καὶ χωρὶς διάκρισιν, ὅθεν καὶ ἀνεπαύοντο ὡς χυδαῖοι εἰς ὅσα ἔλεγον αὐτοῖς· Οἱ σπουδαῖοι καὶ φρόνιμοι, οἵτινες ἐδύναντο νὰ ἀντιτείνωσιν, ἐσοχάζοντο αὐτὴν τὴν αἵρεσιν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς φαντασίας ἐκείνων τῶν ἀφρόνων· Μερικοὶ δὲ προκομμενέσεροι, οἵτινες παρελθόντος τοῦ χρόνου, ἄρχησαν νὰ συζήνωσιν αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν, τὸ μετήρχοντο, ποῖος διὰ πολιτικὸν, ποῖος διὰ ὑποχρέωσιν, καὶ ποῖος διὰ τὸ μῖσος ὁποῦ εἶχε κατά τινος, διότι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον εἶχον αἰτίαν νὰ γράφωσι καὶ νὰ ἀντιγράφωσιν ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἑτέρου.

Ἀλλ' ἂν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐκήρυττον τὴν ὀρθὴν πίστιν, καὶ ὑπερασπίζοντο τὴν θείαν λατρείαν, διατὶ τοὺς ἐγκατέλιπεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν ἐχθρώντων; δὲν ἔπρεπε μάλιστα νὰ δίδῃ αὐτοῖς θείαν βοήθειαν, δι' ἧς δυνήσαθαι θριαμβεύσαι ἐν παντὶ καιρῷ κατὰ τῶν ἐχθρώντων; ἠξεύρομεν ὅμως, ὅτι ὅλα τὰ Ἔθνη τῆς γῆς ἦσαν αὐτοῖς ἐναντία, μὲ τὸ νὰ τοὺς ἐγνώριζον ὡς τόσους ἀπαταιῶνας· Ἂν αὐτοὶ εἶχον ἀποδείξεις προφανεῖς τῆς ἀληθείας ὁπῆ ἐκήρυττον, δὲν ἤθελον ὑποπέσῃ εἰς τὸ κοινὸν μῖσος, καὶ δὲν ἤθελε τοὺς ἔχῃ ὅλος ὁ Κόσμος διὰ πλάνους· Ἅπαντες οἱ αὐτῶν σύγχρονοι, καὶ ἐξόχως οἱ Ἑβραῖοι, ἔπρεπε νὰ εἶναι μάρτυρες τῶν ἔργων καὶ θαυμάτων αὐτῶν, καὶ ἐπομένως ἔπρεπε νὰ τὰ πιστεύσωσι· Λοιπὸν ὂν ἀναπόδεικτον καὶ ἐναντίον τῇ ὀρθῇ λόγῳ, ὅτι ὅλοι οἱ κατοικοῦντες τὸν Κόσμον ἦσαν τότε τυφλοὶ, καὶ μόνοι ἐκεῖνοι οἱ ὀλίγοι ἁλιεῖς ἦσαν πεφωτισμένοι, ἡ ἀπάτη φαίνεται ψηλαφητή· Ὅθεν καὶ τὰ σχίσματα, αἱ αἱρέσεις, αἱ φιλονεικίαι ὁπῆ διηγέρθησαν μεταξὺ

καὶ πνευματικῶν, μεταξὺ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου· Ὥστε ἐντεῦθεν νὰ δελεύῃ τῇ αὐτῶν ματαιότητι, κἀκεῖθεν τῇ θεότητι· καὶ τότε ἕνεκεν λέγουσι τὴν ἁγιωτάτην ἡμῶν πίστιν παράδοσιν ἀνθρώπων, διορισθεῖσαν ὡς τυραννίαν τοῦ νοός· καὶ ἐρευνῶσιν αὐτὴν μὲ λόγους φυσικοὺς, καὶ ζητοῦσι τὰς ἀρχάς της ὡς τὰς τῆς Μαθηματικῆς, καὶ θέλουσι νὰ τὴν παραβάλλωσι μὲ τὴν σοφίαν τοῦ Κόσμου, ἥτις πρὸς αὐτὴν κρίνεται τῷ ὄντι μωρία, μὴ δυνάμενοι νὰ κατανοήσωσι τὸ σύνολον τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς ὅρους τῶν μυστηρίων της· Πάντως οἱ θέλοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ κατεγάθησαν ἄθλιοι διὰ τὴν κενοδοξίαν των, θέλοντες νὰ ἐρευνῶσι μὲ τὰ ὄμματα τῆς πολυπραγμοσύνης τὸ πᾶν, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ.

Τὸ νὰ ὀνειρεύεται τινὰς ὅτι ἔχει πολλὰ ὄμματα, τὸ ἐξηγοῦσιν οἱ ὀνειροκρίται προμήνυμα τῆς τυφλώσεώς του· Τοῦτο συμβαίνει εἰς τοὺς τοιούτους, μὲ τὸ νὰ νομίζωσιν, ὅτι διακρίνουσι καὶ συμπεραίνουσιν ὀρθότερον ἀπὸ τόσους σοφοὺς καὶ ἁγίους διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας· Οἵτινες δι' ἀρετῆς, δι' ἐγκρατείας, καὶ δι' ἀγγελικῆς ἐπὶ γῆς βίου, πεφωτισμένοι ἐκ θείου πνεύματος, ἐξετάσαντες αὐτὴν τὴν πίστιν μὲ ἀκατοήλευτον ἔρευναν, τὴν εὗρον πάντοτε καθαρωτέραν τοῦ σίτου, ὁποῦ πολλάκις κοσκινίζεται, καὶ λαμπροτέραν τοῦ χρυσίου, ὁποῦ πολλάκις δοκιμάζεται διὰ τοῦ χωνευτηρίου.

ταξὺ τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ τῆ καιρῆ ἔτι τῶν Ἀποστόλων, ἢ μετὰ ταῦτα, βέβαια δὲν ἐπροξενῆντο ἀλλαχόθεν, εἰμὴ ἀπὸ τὸ διάφορον ἢ σαθρὸν θεμέλιον τῆς διδασκαλίας τῶν πρώτων ἐκείνων διδασκάλων. Τὰ κυριώτερα μυςήρια τῆ Μεσσίᾳ, καθὼς ἡ ἀνάςασις, ἡ ἀνάληψις, ἢ αἱ γλῶσσαι τῆ πυρὸς, αἱ καταβᾶσαι διὰ τῆς βιαίας πνοῆς τῆ ἀέρος, ἐφάνησαν μόνοις τοῖς Ἀποστόλοις. Τίνος ἕνεκεν δὲν ἀνέςη ὁ Χριστὸς ἐκ τῆ τάφε, ἢ δὲν ἀνελήφθη εἰς τὰς Οὐρανὰς ἐπ' ὄψιν ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Ἱερσαλήμ; ἢ κἂν, διατὶ εἰς τὸ διάςημα, τὸ μεταξὺ τῆς ἀναςάσεως ἢ ἀναλήψεως, δὲν ἐφάνη εἰς ὅλην τὴν Ἰεδαίαν, καθὼς ὅταν ἔζη; ἂν αὐτὸς ἦλθε διὰ ὅλες, διατὶ δὲν ἐφάνη, εἰμὴ μόνον εἰς ὀλίγες (α); ἐκεῖνα τὰ θαυματεργὰ ἢ τερατώδη ἔργα, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ὀλίγης μετέχησι τῆς πίςεως, μαρτυρῶνται ἀπὸ ὀλίγες μάρτυρας, ἢ ὀλίγον ἀξιοπίςες, τόσον διὰ τὴν αὐτῶν ποιότητα, ὅσον ἢ διὰ τὸ αὐτῶν ἐπάγγελμα. Λοιπὸν φαίνεται σαφῶς, ὅτι ψευδῶς ἐτέθησαν, ἀμαθῶς ἐσυμπεράνθησαν, καὶ σφαλερῶς ἢ ἀπατηλῶς παρὰ τῆ χυδαίᾳ λαῆ ἐπιςεύθησαν.

Ἅπαντες τὸ δέχονται, ἢ ἡ πεῖρα τὸ μαρτυρεῖ, ὅτι ἕκαςος αἰὼν εἶχε τὰς ἀπαταιῶνας ἢ λυμεῶνάς τε, οἵτινες ἐπιτηδεύοντο ποικιλοτρόπως νὰ πείθωσι τὰ πλήθη ἵνα ἀκώσιν αὐτῶν, ἢ νὰ ἀκολαθῶσιν αὐτοῖς. Οὕτω ἢ οἱ Ἀπόςολοι, νομίζοντες τὰ φυσικὰ συμβεβηκότα ὡς ἀληθῆ θαύματα, ἢ, χωρὶς νὰ ἰδῶσι τὶ, φανταζόμενοι ἰσχυρογνωμόνως ὅτι εἶδον θαύματα, πρῶτον τὰ ἐπίςευον αὐτοὶ, ἔπειτα τὰ ἐκήρυττον, καὶ εὑρίσκοντες πολλὰς τυφλὰς, κατέπειθον ἢ αὐτὰς νὰ τὰ πιςεύωσι· ἢ αὕτη ἐςὶν ἡ ἀρχὴ τῆς χριστιανικῆς πίςεως.

(α) Ποῖον ὄφελος ἤθελε προξενήσῃ ἡ μετὰ τὴν ἀνάςασιν ἐμφάνεια τῆ Σωτῆρος εἰς ὅλην τὴν Ἰεδαίαν; οἱ εἰλικρινεῖς ἢ εὐπροαίρετοι ὠφελήθησαν ἀρκετῶς ἀπὸ ὅσον εἶδον καὶ ἤκεσαν· Ἀλλ' οἱ ἐμπαθεῖς ἢ δύςροποι (τῶν ὁποίων τὴν διεςραμμένην διάθεσιν προϊδὼν ὁ Ἡσαΐας εἶπεν· „Πεπώρωκεν αὐτῶν τὸν νῶν, ἢ τετύφλωκε τὴν καρδίαν, (ἡ „κακία των δηλαδὴ) ὅπως βλέποντες μὴ βλέπωσι, ἢ ἀκοντες μὴ συνιῶσι) ἔπειθον „τὰς γραϊδίτας νὰ κρύψωσι τὴν τῆ Κυρίᾳ Ἀνάςασιν, λέγοντες, ὅτι, Ματθ. κεφ. κή. „ἡμῶν κοιμωμένων, ἦλθον οἱ μαθηταὶ, ἢ ἔκλεψαν αὐτόν. Τὴν τῆ κυρίᾳ ἀνάληψιν δὲν τὴν ἐμαρτύρησαν ὀλίγοι αὐτόπται μάρτυρες, εὑρεθέντες εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὅπε ἢ μέχρι τῆς σήμερον φαίνεται τὸ ἴχνος τῆ Χριςῆ τυπωμένον ἐπὶ πέτρας ὡς ἐπὶ κηρῆ, βλέπον ἐπὶ δυσμάς. Περὶ ἧ προείρηκε Ζαχαρίας· „Ἐγχαράξθσιν οἱ πόδες „ἴχνη ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. Κεφ. ιδ'. Τὰς δὲ δωρεὰς τῆ Ἁγίε Πνεύματος, τὰς ἐμαρτύρησαν σχεδὸν ὅλα τὰ Ἔθνη, ἀκόντα ἕκαςον τὴν ἰδίαν τε διάλεκτον λαλθντων τῶν Ἀποςόλων.

Ἀπόδειξις.

Ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐστὶν ἀληθεστάτη καὶ ἀλάνθαστος, ὅτι ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν τοῖς Ἀποστόλοις δι' ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων, καὶ ὅτι αὐτοὶ εἰσὶ πιστοὶ, εἰλικρινεῖς, καὶ ἅγιοι διηγηταὶ ἀληθεστάτων πραγμάτων.

Καὶ δὲν αἰσχύνονται οἱ τολμηροὶ ἀσεβεῖς λέγοντες, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς θρησκείας, ἥτις κοινὴ εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη, ἐστὶ σφαλερά; ἡ ἰδέα περὶ θεοῦ ἔστι κοινὴ ἐν πάσαις ταῖς θρησκείαις, ἕπεται ἄρα ἐκ τούτου νὰ εἶναι σφαλερά; τὸ νὰ εἶναι τινὰς ἀξιόπιστος, τιμημένος, δίκαιος καὶ εἰλικρινὴς, εἶναι γνώμη ἐπαινετὴ ἀπὸ ὅλα τὰ Ἔθνη, ἕπεται λοιπὸν ἐκ τούτου νὰ εἶναι σφαλερά; ἡ θρησκεία ἥτις κοινὴ ἀρχὴ ὅλων τῶν Ἐθνῶν, ἕπεται νὰ εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁποία ἐστὶ καὶ ἡ θεία ἰδέα, ἥτις ἐστὶ τοσοῦτον φυσικὴ, ὥστε ποτὲ δὲν ἐξάλθη ἔθνος, ὅπερ ἔχον λογικὸν, νὰ μὴν εἶχε καὶ ἰδέαν θεοῦ· Λοιπὸν τόσον ἡ θεία ἰδέα, ὅσον καὶ ἡ πίστις, ἥτις ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν κοινὴ ἐν πᾶσι τοῖς Ἔθνεσι, ποῖος δὲν γνωρίζει, ὅτι εἰσὶν ἐντυπωμέναι ἐν αὐτῇ τῇ φύσει ἀπὸ τὸν θεὸν; ὅθεν ὅσις τὰς ἀποβάλλει, ἕπεται νὰ εἶναι ἡ ἀναίσθητος ἢ ἀσεβής· Ὅσις πιστεύει καὶ λατρεύει τὸν Ποιητὴν, πράττει φυσικῶς τε καὶ λογικῶς· Ἀλλ' ὅσις πιστεύων παντὶ πνεύματι, πιστεύει ἀντὶ τοῦ ποιητοῦ τὰ ποιήματα, ὁ τοιοῦτος δὲν πράττει, οὔτε φυσικῶς, οὔτε λογικῶς· Λοιπὸν χρέος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι, ὄχι μόνον τὸ νὰ ἔχῃ πίστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ πιστεύῃ ἀληθῶς· Ἡ ἀληθὴς πίστις πρέπει νὰ ἔχῃ ἀποδείξεις, αἵτινες νὰ ἀνήκωσιν εἰς μόνην αὐτὴν, καὶ ὄχὶ εἰς ἑτέρας ψευδεῖς· Καὶ τὶς δύναται ἁπλῶς νὰ εἰπῇ, ὅτι δὲν βλέπει τοιαύτας ἀποδείξεις εἰς τὴν θείαν πίστιν τῶν Χριστιανῶν; αἱ Προφητεῖαι τῆς παλαιᾶς, καὶ τὰ θαύματα τῆς νέας ἁγίας Γραφῆς ἔχουσιν ὅλους τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὴν βεβαίωσιν, ὁποῦ δύναται νὰ ἐπιθυμήσῃ τοῦ ἀνθρώπου τὸ λογικόν· Ἀλλ' αἱ ἀποδείξεις καὶ αἱ φλυαρίαι πάσης ἄλλης θρησκείας, ὅσης αὐτῆς ψευδοῦς, καὶ αὐταὶ εἰσὶν ἀπίστευτοι, καὶ ἄνευ τινὸς θείας σημείας· Δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν, ὅτι ὁ θεὸς ἐδύνατο νὰ δείξῃ τοῖς ἀνθρώποις σαφεστέραν τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τῆς Μαθηματικῆς, ἔτι καὶ νὰ βιάσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπίγνωσιν· Ἀλλὰ τοῦτο ἦν βία καὶ ἐμπόδιον τοῦ αὐτεξουσίου, ὅθεν οὐδὲ ἤρεσεν αὐτῷ ἕτος ὁ τρόπος· Λοιπὸν χρέος ἡμῶν εἶναι νὰ σοχαζώμεθα ὀρθῶς διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ καθὼς αὐτὸς τὰς ἔδωκε, καὶ ὄχι νὰ ζητῶμεν λογαριασμὸν περὶ τῶν αὐτοῦ διοικήσεων (α).

Οἱ

(α) Δὲν ἀνήκει ταλαίπωροι τοσαύτη περιέργεια πρὸς τὴν θέλησιν τῆς θείας προνοίας, ὥστε νὰ ζητῶμεν ἐν πᾶσι, τὸ, τίνος ἕνεκεν, ὡσὰν νὰ εἶναι ὑπόχρεος νὰ δώσῃ ἡμῖν λόγον.

Οἱ Ἀπόστολοι, ὅτε μᾶς ὑποχρέωσαν, ὅτε μᾶς ἐβίασαν, ὅδὲ ἠθέλησαν νὰ πιςεύσωμεν τυφλῶς μόνον ἐν τῷ λέγειν αὐτὸς, ἀλλ' ἐντυπῶντες εἰς τὸν λογικὸν νᾶν ἡμῶν ὅλας τὰς ἐπιθυμητὰς ἀποδείξεις· Πρῶτον καὶ κατ' ἀρχὰς λέγουσιν ἡμῖν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριςὸς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου τόσοι Προφῆται προεῖπον τὴν γέννησιν· Λέγουσιν ἡμῖν νὰ ςοχασθῶμεν τὰ θαύματα καὶ τὰς Προφητείας αὐτοῦ, καὶ παραβάλλοντές τας μὲ τὰς ἐκπληρώσεις των, νὰ κρίνωμεν περὶ αὐτοῦ· Ἡμεῖς βλέπομεν πεπληρωμένας εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς Προφητείας τῆς Παλαιᾶς· Ἡμεῖς βλέπομεν τὰ θαύματά του ὅσον πολυάριθμα, τοσοῦτον λαμπρὰ καὶ ἔνδοξα· Ἡμεῖς βλέπομεν τὸ ἀληθὲς τῶν αὐτοῦ Προφητειῶν, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν αὐτοῦ ὑποσχέσεων· Αὐτὸς δὲν ἐςερέωσε τὴν πίςιν του εἰς τὴν γῆν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου, ἀλλὰ πνευματικῶς καὶ ἀληθῶς, διὰ τῆς ἁγιότητος καὶ δικαιοσύνης, ὁποῦ ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς μαθητάς του, διὰ τῶν θαυμάτων, ὁποῦ δι' αὐτοῦ αὐτοὶ ἔπραττον, διὰ τῆς δυνάμεως καὶ σοφίας, ὁποῦ ἐχαρίσατο αὐτοῖς, καὶ τέλος πάντων διὰ τῶν διωγμῶν, ὁποῦ δι' αὐτὸν ἔτοι ὑπέμειναν, διὰ τῆς πλημμύρας τοῦ αἵματός των, ὁποῦ δι' αὐτὸν ἐξέχεον, καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἰδίας των ζωῆς ὁποῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἔθυσαν· Δυνάμεθα λοιπὸν ςοχαζόμενοι τὰ τοιαῦτα, νὰ μὴν προσπέσωμεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ Χριςοῦ, καὶ νὰ μὴ λατρεύωμεν αὐτῷ ὡς υἱῷ Θεοῦ, καὶ ὡς ἐπηγγελμένῳ σωτῆρι;

Ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐνηγκαλίσθησαν τὴν παρὰ τῶν Ἀποςόλων κηρυχθεῖσαν πίςιν, βέβαια ἦσαν ἢ Ἰουδαῖοι, ἢ Ἐθνικοὶ, καὶ ἐπομένως ἐναντίοι τῆς Ἀποςολικῆς διδασκαλίας· Αὐτοὶ ἐρχόμενοι εἰς τὴν πίςιν τοῦ Χριςοῦ, ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ ἐξετάσωσι τὰ θεμέλιά της· Λοιπὸν ἂν ἔπειτα ἀπὸ τοιαύτην ἔρευναν ἀποφάσισαν νὰ ὑποφέρωσι διωγμὸς, βασάνους, πτωχείαν ἐκόσιον, μαρτύρια διάφορα, τέλος πάντων καὶ θάνατον πρὸς τὴν αὐτῆς δεφένδευσιν, εἶναι σημεῖον φανερὸν, ὅτι καλῶς ἐγνώρισαν τὸ ἀληθὲς αὐτῆς, εἰ δὲ, ἀδύνατον ἦν νὰ τὴν διατηρήσωσι μὲ τὴν τιμὴν τῆς ἰδίας των ζωῆς καὶ τοῦ αἵματος.

Οἱ Φαρισαῖοι ὅμως καὶ Γραμματεῖς, ὡς ἄνθρωποι ὑπερήφανοι καὶ κενόδοξοι, διὰ νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ὑπόληψιν καὶ εὔνοιαν τοῦ πλήθους, προσεποιοῦντο ὅτι μάχονται περὶ τῆς θρησκείας· Ὅθεν καὶ κυριεύοντες τὴν γνώμην αὐτοῦ τοῦ πλήθους, ἐτόλμησαν νὰ μετατρέψωσι τὸν ἴδιον νόμον, συνιςῶντες τὰς διεςραμμένας των ἰδέας ἐπ' ὀνόματι διορθώσεως· Ὁ νόμος λοιπὸν κατηργήθη, καὶ ἡ θρησκεία κατήντησεν εἰς ὑλικὰς καὶ νηπιώδεις δεισιδαιμονίας· Οἱ ὑπερήφανοι καὶ φίλαυτοι Φαρισαῖοι δὲν ἐφαίνοντο εἰς τὸν ναὸν, εἰμὴ

λόγον διὰ ὅσα οἰκονομεῖ· Οὐδὲ γὰρ οἱ πολιτικοὶ νόμοι συγχωροῦσι τῷ κοινῷ λαῷ νὰ ζητῇ λογαριασμὸν τῶν ὅσων τροςάττουσι, ἢ τῶν ὅσων πράττουσιν οἱ Βασιλεῖς, ἀλλὰ νὰ ὑπόκεινται, καὶ νὰ κλίνωσι τὸν αὐχένα εἰς τὰς αὐτῶν ἀποφάσεις· Πολλῷ μᾶλλον εἰς τὰς ἀῤῥάτες, ἀνεξιχνιάςες, ἀνεξερευνήτες, καὶ παντόφες βουλὰς τῆς προνοίας τοῦ παμβασιλέως θεοῦ, χρεωςοῦμεν νὰ ὑποτασσώμεθα ἀπολυπραγμόνως.

εἰμὴ πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ἀρετῆς των, ὅπως δοξασθῶσιν ἔμπροσθεν τῆ ἰδία θεῆ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῶν ἁγιότητος. Οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι πλήρεις φαντασιῶν διὰ τὰς ἀρετάς των, κενόδοξοι διὰ τὴν δικαιοσύνην των, θέλοντες νὰ πληροφορήσωσι τὸ πλῆθος, ὅτι τὰς ἐκδέχονται αἱ παρὰ θεῆ χρεωσθέμεναι ἀνταμείψεις διὰ τὸν ζῆλον αὐτῶν, ᾧ μὴ γινώσκοντες ἄλλας, εἰμὴ τὴν δόξαν, τὴν τιμὴν, ᾧ τὰ πλούτη, ὁποίας ἰδέας ἔπρεπε νὰ λάβωσι περὶ τῆ σωτῆρος; ἡ πτωχεία τῆ Μεσσία τὰς ἐσύγχιζεν, ἡ ταπείνωσίς τη τὰς ἐτάραττεν, ᾧ ἡ ὑπομονή τη τὰς παρώργιζεν. Αὐτὸς δὲν ἐδίδασκεν ὄυτε περὶ ἀπολύτη ζωῆς, ὄυτε περὶ πλούτη, ὄυτε περὶ τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκδικήσεως. Αὐτὸς ἐσερέωνε βασίλειον πνευματικὸν, ὅπερ δὲν ἐκολάκευε τὰ πάθη, ὅθεν αὐτὸ ἦν πρὸς αὐτὰς χίμαιρα. Αἱ ναθεσίαι τοῦ Χριςῆ ἀπέβλεπον πρὸς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, ὅθεν δὲν ἤρεσαν αὐτοῖς, ᾧ διὰ τῦτο δὲν ἐδύναντο ὄυτε νὰ ἀκόσωσιν, ὄυτε νὰ ὑποφέρωσι τὸν τοιῦτον ἄνθρωπον, ὅςις διὰ τῆς ἀμαθείας κατέβαλε τὴν σοφίαν, καὶ τὴν ὑποκριτικὴν αὐτῶν ἁγιότητα.

Οἱ ἀπαταιῶνες ᾧ λυμεῶνες τῶν αἰώνων δὲν εἶχον ὄυτε ἀρετὴν, ὄυτε ἁγιότητα, ὄυτε ἀλήθειαν, ἐπειδὴ ἐςήριζον ὅλην των τὴν διδασκαλίαν ἐπὶ ἀποκαλύψεις ᾧ ὀπτασίας, αἵτινες δὲν ἦσαν ἄλλο, εἰμὴ τὰ ἰδιάτων ὀνείρατα, ᾧ αἱ μόναι αὐτῶν φλυαρίαι. Ὅθεν διὰ νὰ ἀναλύψη τὶς τὴν λύμην ᾧ ἀπάτην ὅλων τῶν τοιῦτων ἀπαταιώνων, ἀρκεῖ νὰ ἔχη ὀλίγον διακριτικόν. Ἀλλὰ διὰ νὰ προσφάψη σκιὰν λύμης, ἢ ἀπάτης, ἢ σφάλματος πρὸς τὰς Ἀποςόλες, πρέπει νὰ μὴν ἔχη τελείως νῶν, ᾧ τῇ ἀληθείᾳ νὰ εἶναι παράφρων. Κατὰ ποῖον αἰῶνα ἐφάνησαν πλάνοι ᾧ λυμεῶνες, τῶν ὁποίων τὰ συγγράμματα, αἱ ὁμιλίαι, ᾧ ἡ ζωὴ νὰ ἦσαν ὅλο καθαρότης, φρόνησις, ζῆλος, εἰλικρίνεια, ἀκτημοσύνη, εὐσπλαγχνία, ἀγαθότης, καὶ ἀλήθεια; πότε ἐφάνησαν πλάνοι, οἵτινες ἐκήρυξαν πλῆθος θαυμάτων νεωςὶ γεγονότων, ᾧ μὲ ὅλας τὰς περιςάσεις των, δεικνύοντες δηλαδὴ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἐγένοντο, τὸν τόπον εἰς ὃν ἐγένοντο, ᾧ τὰς αὐτόπτας μάρτυρας; πότε ἐφάνησαν ἀπαταιῶνες, ὁπῆ εὐδόλως νὰ ἐψεύθησαν, ἀλλὰ ᾧ νὰ ἐγνωρίθησαν, ᾧ νὰ ὡμολογήθησαν ἀληθεῖς ἀπὸ τὰς ἰδίας ἐναντίας των; πότε ἐςάθησαν, λέγω, λυμεῶνες ᾧ πλάνοι, ὁπῆ νὰ ἀπόκτησαν τόσας ὁπαδὰς εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐναντίον ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς γῆς τῶν κατ' αὐτῶν κινηθέντων, ᾧ ὁπῆ νὰ ἐσερέωσαν παντοχῆ μίαν πίςιν, ὅσον κατὰ τὰ δόγματα ὑψηλὴν ᾧ ἀκατάληπτον, κατὰ τὸ ἠθικὸν καθαρὰν ᾧ αὐςηρὰν, καὶ ὅσον κατὰ τὰς ἀπειλὰς φοβερὰν, ἄλλο τόσον γλυκεῖαν ᾧ ἀρεσκὴν κατὰ τὰς ὑποσχέσεις, ᾧ ταῦτα χωρὶς νὰ ἐπιχειριθῶσιν ἄλλο μέσον, εἰμὴ τὴν ἁπλῆν διήγησιν τῶν θαυμάτων ὁπῆ εὐηγγελίζοντο, καὶ χωρὶς νὰ ἔχωσιν ὐδεμίαν ἄλλην βοήθειαν, εἰμὴ τὰ θαύματα ὁπῆ ἐτέλων; λοιπὸν ὅςις ἀπὸ αὐτὰ ὅλα δὲν γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν τῆς Ἀποςολικῆς διδασκαλίας, εἶναι φανερὸν, ὅτι τελείως ἐξέπεσεν ἀπὸ τὸ εὐθὲς τῆ νοός τη, ᾧ διὰ νὰ μὴν εἶναι τινὰς Χριςιανὸς, πρέπει νὰ μὴν εἶναι ὄυτε λογικὸς ἄνθρωπος.

Αἰτία

Αἰτία εἰς τὸ νὰ γίνωσι τὰ σχίσματα, αἱ διαιρέσεις, καὶ αἱ φιλονεικίαι, δὲν ἦν ἡ διάφορος κήρυξις τῶν πρώτων διδασκάλων τῆ Χριστιανισμῷ, ἀλλ' ἡ κακὴ χρῆσις τῶν ἀμαθῶν, τῶν ὑπερηφάνων καὶ ἀνησύχων, οἵτινες ὄντες πλήρεις φιλαυτίας καὶ ματαιότητος, θέλοντες νὰ ἐφαρμόσωσιν εἰς τὰ πάθη των τὰς Ἀποστολικὰς ῥήσεις, τὰς μετέτρεπον εἰς νοήματα παράλογα πρὸς ἀπώλειαν ἑαυτῶν, καὶ τῶν ὁπαδῶν των. Τινὲς γὰρ ἐξ αὐτῶν μόλις προσήρχοντο εἰς τὴν πίστιν, καὶ ἤθελον ἐνταυτῷ νὰ μετέρχωνται καὶ τὸ Ἀποστολικὸν ἐπάγγελμα. Ὅθεν μεταβάλλοντες πολλὰ καθὼς ἐδόκει αὐτοῖς, ἀφαιροῦσαν τινὰς ῥήσεις τῆ Εὐαγγελίῳ διὰ νὰ ἐξευτελίσωσι τὴν ἀλήθειαν, ὁπῆ αὐτοὶ δὲν ἤθελον, καὶ προσετίθεντο ἄλλας διὰ νὰ ἐπικυρώσωσι τὰς ἑαυτῶν σφαλερὰς γνώμας. Ὥςε ἕκαστος τῶν ἀκροατῶν ἠκολούθει τῷ κήρυκι ἐκείνῳ ὁπῆ μᾶλλον ἤρεσκεν αὐτῷ· καὶ αὕτη ἦν ἡ αἰτία τῶν ἀσυμφωνιῶν μεταξὺ ἐκείνων τῶν πρώτων Χριστιανῶν καὶ τῶν μετέπειτα, ἔτι καὶ ἐκείνων, ὁπῆ μέχρι τῆ νῦν ταράττουσι καὶ συγχίζουσι τὴν ἀληθῆ πίστιν τῆ Ἰησῆ Χριστῆ. Λοιπὸν ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων ἀποδεικνύεται προφανῶς, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἔχει τὰ ἑαυτῆς γενέθλια ἐξ Οὐρανῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ἀντίρασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι τὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ ὁ Μεσσίας γεγραμμένον τὸν νόμον τε, καὶ αἱ διαφοραὶ καὶ ἀντιλογίαι τῶν Εὐαγγελιστῶν, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ Χριστιανικὴ πίστις ἐστὶ ψεῦδος.

Οἱ νομοθέται ὅλων τῶν Ἐθνῶν, διὰ νὰ ἀπαθανατήσωσι τὴν μνήμην των, ἔτι καὶ διὰ νὰ ἐξετάζωνται καὶ νὰ ἐρευνῶνται πάντοτε οἱ νόμοι των, ἀφῆκαν αὐτοὺς γεγραμμένους· Ἀλλ' ὁ Μεσσίας οὐδὲν ἀφῆκεν ἔγγραφον· καὶ ἦν χρέος τε ἀπαραίτητον πλέον τῶν ἄλλων Νομοθετῶν, ἐπειδὴ ἦλθε τῆ διευθῦναι τὸν κόσμον, νὰ ἀφήσῃ γεγραμμένον τὸν νόμον του· Ὁ νόμος του ὅμως συνεγράφη μετὰ πολλὰς χρόνους τῆ θανάτε τε ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Ματθαῖον (α) ὀνομαθεὶς Εὐαγγέλιον· Τῆτο λοιπὸν συνεγράφη πρῶτον ἐν

(α) Ἀπόστολος λέγεται ὁ ἀπεσταλμένος, καθὼς οἱ παρὰ τῶν Βασιλέων πρέσβεις, οἵτινες ὅσα ἂν εἴπωσι καὶ πράξωσι, νομίζονται ὡς λόγια καὶ ἔργα αὐτῶν τῶν ἰδίων βασιλέων, παρ' ὧν ἐστάλησαν· Ἀπόστολος τῆ προανάρχε πατρὸς καὶ παμβασιλίως ἦν ὁ υἱὸς αὐτῆ, ἀπεσταλμένος εἰς τὴν Γῆν, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς θείας οἰκονο-

ἐν τῇ Γαδαλᾳ Ἑβραϊςὶ, ϗ αὐτᾶ τὴν Ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἔχομεν ἡμεῖς, διότι τὸ πρωτότυπον ἐνταὐτῷ ὁπᾶ ἐφάνη, ἀπώλετο· ϗ ἀφ' ἧ δὲν εἶναι πλέον τὸ Ἑβραϊκὸν, αὕτη ἡ μετάφρασις ὁπᾶ τὴν σήμερον περιφέρεται, ποῖος μᾶς βεβαιοῖ, ὅτι ἐςὶ γνησία; αὐτὴ ἐςὶ πάντη διάφορος τῶν ἄλλων Εὐαγγελίων, ϗ ἐξόχως ἡ Γενεαλογία τᾶ Χριςᾶ γέμει σφαλμάτων· ὡρῶτον εἰς τὴν νηπιώδη ἐκείνην ἐπιχείρησιν ὁπᾶ μετέρχεται εἰς τὸ νὰ ἐφαρμόσῃ δεκατέσσαρα γένη ἀπὸ Ἀβραὰμ μέχρι Δαβὶδ, δεκατέσσαρα ἀπὸ Δαβὶδ μέχρι τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, ϗ δεκατέσσαρα ἀπὸ τῆς μετοικεσίας μέχρι τᾶ Χριςᾶ, ὁ ἀριθμὸς τῶν τρὶς δεκατεσσάρων δὲν εὑρίσκεται σῶος, ϗ διὰ νὰ τὸν διορθώσῃ, ἠναγκάσθη νὰ μετρήσῃ δὶς τὸν Ἰεχονίαν (α), δηλαδὴ εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας περιόδᾳ, ϗ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς τρίτης· Ἔτι, πρὸς σύςασιν τῶν δεκατεσσάρων τῆς δευτέρας περιόδᾳ, παρέδραμεν οζ'. ἔτη, ϗ τρία γένη, ἐκτιθέμενος τὸν Ὀζίαν ὡς πατέρα τᾶ Γωάθαμ, ὄντα πρόπαππόν τᾳ (β)· ϗ εἶναι δυνατὸν, ἡ τρίτη περίοδος, ἥτις ἐπεκράτησε πολὺ

οἰκονομίας· Πρὸς Ἑβραίυς κεφ. ς'. „Ἀπόςολος τῆς ὁμολογίας ἡμῶν (λέγει ὁ „Παῦλος). Ὅθεν ἔλαβε παρὰ τᾶ πατρὸς αὐτᾶ ὅλην τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπουρανίων ϗ ἐπιγείων. Ματθ. κεφ. κή. „Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν Οὐρανῷ ϗ ἐπὶ γῆς· Ὡσαύτως πρέσβεις τᾶ θείᾳ υἱᾶ ϗ λόγᾳ εἰσὶν οἱ Ἱεροὶ Ἀπόςολοι, ἀπεςαλμένοι παρ' αὐτᾶ εἰς τὴν ὑφήλιον· Γωάν. κεφ. κ'. „Καθὼς ἀπέςαλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω „ὑμᾶς. Λουκ. κεφ. ι'. „Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμᾶ ἀκούει, ϗ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ. Γωάν. κεφ. ιέ. „Πάντα ὅσα ἤκουσα παρὰ τᾶ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν· Ματθ. κεφ. κή. „Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. Ἡμεῖς λοιπὸν τὰ παρὰ τῶν Ἁγίων Ἀποςόλων γραφέντα ϗ λεχθέντα νομίζομεν λόγια τᾶ Ἁγίᾳ Πνεύματος, λαληθέντα ὡς δὶ ὀργάνυ παρὰ τῶν Ἀποςόλων· Ματθ. κεφ. ι. „Οὐκ ἐςὲ ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, „ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν ὑμῖν.

(α) Περίοδος α'. τῆς Γενεαλογίας τᾶ Χριςᾶ κατὰ Ματθαῖον. Ματθ. κεφ. α'. „Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ, τὸν Ἰακὼβ, τὸν Ἰούδαν, τὸν Φαρὲς, τὸν Ἐσρὼμ, τὸν „Ἀρὰμ, τὸν Ἀμιναδὰβ, τὸν Ναασσῶν, τὸν Σαλμὼν, τὸν Βοὸζ, τὸν Ὠβὴδ, τὸν „Ἰεσσαὶ, τὸν Δαβίδ.

Περίοδος β'. „Σολομὼν ἐγέννησε τὸν Ῥοβοὰμ, τὸν Ἀβιὰ, τὸν Ἀσὰ, τὸν Ἰωσαφὰτ, τὸν Ἰωρὰμ, τὸν Ὀζίαν, τὸν Ἰωάθαμ, τὸν Ἄχαζ, τὸν Ἐζεκίαν, τὸν „Μανασσῆ, τὸν Ἀμὼν, τὸν Ἰωσίαν, τὸν Ἰεχονίαν.

Περίοδος γ'. „Ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν Σαλαθιὴλ, τὸν Ζοροβάβελ, τὸν Ἀβδιὰ, „τὸν Ἐλιακεὶμ, τὸν Ἀζὼρ, τὸν Σαδὼκ, τὸν Ἀχεὶμ, τὸν Ἐλιοὺδ, τὸν Ἐλεάζαρ, „τὸν Ματθὰν, τὸν Ἰακὼβ, τὸν Ἰωσὴφ τὸν Ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, „ὁ λεγόμενος Χριςός. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ϗ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, ϗ „ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως Χριςᾶ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

(β) Ἡ παλαιὰ Γραφὴ τίθησι τὸν Ἰωράμ πατέρα τᾶ Ὀχοζίυ, ὃν ὁ Εὐαγγελιςὴς ὀνομάζει Ὀζίαν. Βασιλ. δ'. κεφ. ή. ιβ. ιγ'. ιδ'. ϗ ιέ. Τοῦτον διαδέχεται ὁ υἱὸς αὐτᾶ Ἰωᾶς, τοῦτον ὁ Ἀμεσίας, τοῦτον ὁ Ἀζαρίας, ϗ τούτυ υἱὸς ἦν ὁ Γωάθαμ· Λοιπὸν ὁ Ὀζίας ἐκ ἦν πατὴρ τᾶ Γωάθαμ ἀλλὰ πρόπαππος· Ὅθεν ϗ τὰ τρία γένη ὁπᾶ παρατρέχει ὁ Εὐαγγελιςὴς εἰσὶν ὁ Ἰωᾶς, ὁ Ἀμεσίας, ϗ ὁ Ἀζαρίας· ϗ τὰ οζ'. ἔτη εἰσὶ τὰ μεταξὺ τᾶ Ὀζίυ ϗ Γωάθαμ· Πλὴν ἴδε ἔμπροσθεν ἐν τῇ ἀποδείξει τὴν τούτων αἰτίαν.

πολὺ περισσότερον τῆς δευτέρας, νὰ μὴν ἐμπεριέχῃ εἰμὴ δεκατέσσαρα γένη; αὐτὰ ὁ Λουκᾶς τὰ ἀριθμεῖ εἰκοσιδύω (α). Ἔτι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆ τέλους τότε τῆ Εὐαγγελίε ἐπιπολάζει συνεχὴς ἀλληγορία, καὶ ἐφάρμοσις τῆς παλαιᾶς Γραφῆς πρὸς αὐτό. Οἱ ἁπλῶς λόγοι καὶ τὰ ἔργα τῆ Χριςῆ, καὶ αὐτὰ ἐφαρμόττονται παρ' αὐτῆ τῆ Εὐαγγελιςῆ πρὸς ἐκπλήρωσιν τινὸς Προφητείας, ὅθεν διὰ νὰ μὴν ἐννοήσωμεν τὸν σκοπὸν τῆς αὐτῶν ἐφαρμόσεως, πρέπει νὰ τὰ παραβλέψωμεν μὲ τὰ τυφλὰ ὄμματα τῆς πίςεως. Αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον μετεφράσθη ἔπειτα εἰς Λατινικὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ παρὰ τῆ Μάρκε (β), ὅςις ἦν σύντροφος τῆ Πέτρε, ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆ Νέρωνος.

Μετὰ παρέλευσιν καιρῆ, Λουκᾶς ὁ συνοδοιπόρος τῆ Παύλε, συνέγραψεν ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ καὶ Βοιωτίᾳ τὸ Εὐαγγέλιον Ἕλλησι, διηγούμενος πολλὰ, ἅτινα ὁ Ματθαῖος δὲν ἀναφέρει, ἤτοι περὶ τῆς θαυματουργῆ γεννήσεως Ἰωάννε τῆ Βαπτιςῆ, περὶ τῶν Προφητειῶν τῆ Ζαχαρίε, περὶ τῆς Ἐλισσάβετ, περὶ τῆ Συμεὼν καὶ Ἄννης, περὶ τῆς προσκυνήσεως τῶν Μάγων τῶν ὁδηγηθέντων εἰς Βηθλεὲμ διὰ τῆ Ἀςέρος, καὶ περὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως τῆ Χριςῆ, ὅςις ἔτι ἐκ τῆς αὐτῆ νηπιότητος ἦν ἡ ἔκπληξις τῶν Διδασκάλων τῆ ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ Ἱερῆ (τότων τῶν τερασίων ὁ Ματθαῖος ἐδεμίαν μνείαν ποιεῖται), καὶ ἐξ ἐναντίας παρατρέχει τὴν ἀναίρεσιν τῶν νηπίων, διότι συγγράφων αὐτὸς πολὺ ὕςερον τῆ Ματθαίε, παρετήρησεν, ὅτι

(α) Λουκᾶς ὁ Εὐαγγελιςὴς (ὁ καὶ ἰατρὸς) εἷς ἦν τῶν ἑβδομήκοντα, ἤτοι ὁ ξ., καὶ κατὰ τὸ ιέ. ἔτος τῆς Βασιλείας Τιβερίε Ἀπόςολος ἀνεδείχθη, ὅςις ἑτῶσι γενεαλογεῖ τὸν Ἰησῆν. Κιφ. γ'. Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησῆς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ὢν, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς τῆ Ἰωσὴφ, τῆ Ἡλὶ, τῆ Ματθὰ, τῆ Λευὶ, τῆ Μελχὶ, τῆ Ἰαννὰ, τῆ Ἰωσὴφ, τῆ Ματαθίε, τῆ Ἀμὼς, τῆ Ναὲμ, τῆ Ἐσλὶμ, τῆ Ναγγὲ, τῆ Μαὰθ, τῆ Ματαθίε, τῆ Σεμεΐ, τῆ Ἰωσὴφ, τῆ Ἰούδα, τῆ Ἰωννᾶ, τῆ Ῥησᾶ, τῆ Ζοροβάβελ, τῆ Σαλαθιὴλ, τῆ Νηρὶ, τῆ Μελχὶ, τῆ Ἀδδὶ, τῆ Κοσὰμ, τῆ Ἐλμωδὰμ, τῆ Ἤρ, τῆ Ἰωσὴ, τῆ Ἐλιέζερ, τῆ Ἰωρεὶμ, τῆ Ματθὰτ, τῆ Λευὶ, τῆ Συμεὼν, τῆ Ἰούδα, τῆ Ἰωσὴφ, τῆ Ἰωνὰμ, τῆ Ἐλιακεὶμ, τῆ Μελεὰ, τῆ Μεϊνᾶν, τῆ Ματαθὰ, τῆ Νάθαν, τῆ Δαβὶδ, τῆ Ἰεσσαὶ, τῆ Ὠβὴδ, τῆ Βοὸζ, τῆ Σαλμὼν, τῆ Ναασσὼν, τῆ Ἀμιναδὰβ, τῆ Ἀρὰμ, τῆ Ἐσρὼμ, τῆ Φαρὲς, τῆ Ἰούδα, τῆ Ἰακὼβ, τῆ Ἰσαὰκ, τῆ Ἀβραὰμ, τῆ Θάρρα, τῆ Ναχὼρ, τῆ Σαρὲχ, τῆ Ῥαγαὰβ, τοῦ Φαλὲκ, τῆ Ἔβερ, τῆ Σαλὰχ, τῆ Καϊνᾶν, τῆ Ἀρφαξὰδ, τῆ Σὴμ, τῆ Νῶε, τῆ Λάμεχ, τῆ Μαθθσάλα, τῆ Ἐνὼχ, τῆ Ἰάδερ, τῆ Μελελεὴλ, τῆ Καϊνὰν, τῆ Ἐνὼς, τῆ Σὴθ, τῆ Ἀδὰμ, τῆ Θεῆ.

Τὰ ἀπὸ τῆ Ζοροβάβελ ἕως τῆ Δαβὶδ εἰσὶ τὰ εἰκοσιδύω γένη ὁπῆ ἐκτίθησιν ὁ Λουκᾶς, ἅπερ ὁ Ματθαῖος ἐκτίθησι μόνον δεκατέσσαρα εἰς τὴν τρίτην περιοδόντε, ἐξ ὧν συμφωνῆσιν εἰς τὰς Γενεαλογίας ἀμφοτέρων οὐχὶ μόνον τὰ ὀνόματα τῆ Δαβὶδ, τῆ Σαλαθιὴλ, καὶ τῆ Ζοροβάβελ, ἀλλὰ καὶ τῆ Ἐλιακεὶμ, καὶ τῆ Ἐλιέζερ ἀντὶ Ἐλεάζαρ, καὶ τῆ Ματθὰν. Πῶς δὲ μένουσι τὰ ἄλλα ἀσύμφωνα ἴδε τὴν αἰτίαν ἔμπροσθεν.

(β) Μάρκος ὁ Εὐαγγελιςὴς ἦν ὁ νή. τῶν ἑβδομήκοντα, καὶ ἀνεδείχθη Ἀπόςολος κατὰ τὸ ιέ. ἔτος τῆς Βασιλείας Τιβερίε· Ὁ δὲ Μακάριος Παῦλος ἐπὶ Κλαυδίε Καίσαρος.

ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη μετὰ δέκα χρόνους τῆς τῦ Ἡρώδε τελευτῆς (α). Ἔτι ὁ Λουκᾶς ἀναφέρων περὶ τῆς ἐπαριθμήσεως τῆς γενομένης πρὸ τῆς τῦ Χριστῦ γεννήσεως, λέγει, ὅτι αὐτὴ πρώτη ἀπογραφὴ ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίε. Ὁ Κυρήνιος ἡγεμόνευε τῆς Συρίας μετὰ δέκα χρόνους τῆς τῦ Ἡρώδε τελευτῆς, λοιπὸν ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Λουκᾶς ἀντιλέγουσι· καὶ διὰ νὰ γνωρίσωμεν σαφέστερον τὴν αὐτῶν ἀντιλογίαν, ἂς σοχαδῶμεν, ὅτι ὁ μὲν Ματθαῖος ἀναφέρει διὰ Πατέρα Γωσὴφ τῦ Μνήσορος τὸν Ἰακὼβ, ὁ δὲ Λουκᾶς τὸν Ἡλί· Ἔτι (ἐκτὸς τῶν διαφωνιῶν τῶν ἐν τῇ Γενεαλογίᾳ τῦ Χριστῦ, ἐν ᾗ ἐξυφάντες τὸν Δαβὶδ, τὸν Σαλαθιὴλ, καὶ τὸν Ζοροβάβελ, δὲν εὑρίσκονται δύω ὀνόματα νὰ ὁμοιάζωσι) ὁ μὲν Ματθαῖος γενεαλογῶν τὸν Χριστὸν, τὸν κατάγει ἀπὸ τῦ Βασιλέως Δαβὶδ, πλὴν διὰ τῦ Σολομῶντος καὶ τῶν λοιπῶν Βασιλέων τῦ Ἰούδα, ὁ δὲ Λουκᾶς τὸν ἀνάγει ἕως τὸν Δαβὶδ, πλὴν διὰ τῦ γένους τῦ Νάθαν ἄλλε υἱῦ τῦ Δαβὶδ, ἕτινος οἱ ἀπόγονοι δὲν ἐβασίλευσαν· καὶ τῇ ἀληθείᾳ αὐταὶ αἱ ἀντιλογίαι εἰσὶ περισάσεις, δι' ἃς ἔχυσιν ἀνάγκην οἱ Χριστιανοὶ ἐκείνης τῆς ἁπλότητος, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν· Τότε χάριν οἱ σχολιασαὶ καὶ ἐξηγηταὶ τῶν Εὐαγγελίων, βιάζονται νὰ μεταχειριδῶσι πᾶσαν λεπτολογίαν, δυναμένην εἰσχωρῆσαι εἰς τὸν ἀνθρώπινον νᾶν, διὰ νὰ διορθώσωσι καὶ νὰ συμβιβάσωσιν αὐτὰς τὰς τόσον προφανεῖς ἀντιλογίας.

Μετὰ παρέλευσιν πολλῶν χρόνων συνέγραψε καὶ ὁ Γωάννης τὸ Εὐαγγέλιον Ἑλληνιστὶ ὢν ἐν τῇ Ἐφέσῳ τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τῦ Νέρβα· Περὶ τότε τῦ Εὐαγγελίε δὲν ἠξεύρει τινὰς τὶ νὰ σοχαδῇ, μὲ τὸ νὰ ἔχῃ ὕφος πάντῃ διάφορον τῶν ἄλλων Εὐαγγελίων, ἔτι καὶ τῶν ἰδίων αὐτῦ ἐπιστολῶν, καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως, ὕφος δηλαδὴ σκοτεινὸν καὶ μυστηριῶδες· καὶ φαίνεται ὅτι οἱ ἄλλοι Μαθηταὶ τῦ Χριστῦ εἶδησιν εἶχον περὶ τότε τῦ Εὐαγγελίε, ἐν τότῳ γὰρ μόνῳ εὑρίσκεται τὸ

περὶ

(α) "Αὔγεστος ὁ Καῖσαρ ἐβασίλευσεν ἐν Ῥώμῃ ἔτη νς'., καὶ τῷ μβ'. τῆς αὐτῦ Βασι-
" λείας ἐγεννήθη κατὰ σάρκα ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν ἔτει εφιζ'. ἀπὸ κτίσεως Κόσμε Δε-
" κεμβρίε κέ. ἡμέρᾳ τετάρτῃ ὥρᾳ ἑβδόμῃ τῆς ἡμέρας· Οὗτος ὁ Καῖσαρ ἐστερέωσεν
" ἐν τῇ Γεδαίᾳ τὸν Ἡρώδην υἱὸν Ἀντιπάτρε τῦ Γδουμαίε καὶ Κυπριδος τῆς Ἀραβίσ-
" σης, καὶ θανόντος τότε τῷ γ'. χρόνῳ τῆς ἐνσάρκε οἰκονομίας, ὁ αὐτὸς Καῖσαρ
" ἐπεκύρωσε τὰς διαθήκας τε (καθὼς μαρτυρῆσιν ὅ,τε Γώσηππος καὶ ὁ Φίλων)·
" Φλυαρῆσι λοιπὸν οἱ λέγοντες, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἐγεννήθη μετὰ δέκα χρόνους τῆς
" τῦ Ἡρώδε τελευτῆς. Ἐπὶ δὲ Τιβερίε κά. ἔτη βασιλεύσαντος, καὶ τῦ β'. Ἡρώδε
" τῆς Γαλιλαίας τετραρχῆντος, ἐβαπτίδη ὁ Κύριος ἐν ἔτει εφλς'. ἀπὸ κτίσεως Κόσ-
" με Γανναρίε ς'. ἡμέρᾳ έ., κατὰ τὴν ι'. ὥραν τῆς αὐτῆς νυκτὸς ὢν ἐτῶν λ'. καὶ
" τότε τῦ Τιβερίε ἔτι βασιλεύοντος, τῦ τε Πιλάτε ἐπὶ Γερσαλὴμ ἡγεμονεύοντος
" ἐσαυρώδη ὢν ἐτῶν λγ'. κατὰ τὸ εφλθ'. ἔτος ἀπὸ κτίσεως Κόσμε Μαρτίε κγ'.
" ἡμέρα ς'. ἀνέση δὲ τριήμερος ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ ὥρᾳ θ'. νυκτὸς, καὶ ἀνελήφθη εἰς
" τὲς Οὐρανὲς μετὰ ἡμέρας τεσσαράκοντα ὥρᾳ θ'. τῆς ἡμέρας· Ὥςε ἅπασα ἡ ἐν
" γῇ διατριβὴ τῦ Κυρίε ἡμῶν ἦν ἔτη λγ'. μῆνας τρεῖς. Ἐκ Πασχαλίε χρονικῦ
τῆς Βυζαντίδος.

539
33
506

Ἀπόκρυφα βιβλία

περὶ τῆς σαρκώσεως τῦ θείυ λόγυ δόγμα· Ο'θεν ωρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐγράφη ὑπό τινος Ἰυδαίυ Πλατωνικῦ γενομένυ Χριςιανῦ, κατὰ τὸν καιρὸν ὁπῦ εἰσῆλθεν ὁ Χριςιανισμὸς εἰς τὸ Πλατωνικὸν σχολεῖον, ἤτοι περὶ τὰ τέλη τῦ δευτέρυ αἰῶνος.

Περὶ δὲ τῆς αὐτῦ Α'ποκαλύψεως, δηλαδὴ τῆς συλλογῆς τῶν ἀξιολογωτέρων μυςηρίων τῆς Χριςιανικῆς πίςεως, ἠξεύρομεν ὅτι ἐγράφη εἰς τὴν νῆσον τῆς Πάτμυ, ὅπυ ἦν ἐξόριςος ὁ Ἰωάννης ὑπὸ Δομετιανῦ, καὶ διὰ πολὺν καιρὸν ὠνομάσθη ἀπόκρυφος καὶ ἀποβλημένη ὑπὸ πολλῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας (α), ὡς ἐμπεριέχυσα φλυαρίας καὶ ὀνείρατα τῦ Κερίνθυ, συγχρόνυ τότυ τῦ Α'ποςόλυ, ὁςις ἐπέγραψεν αὐτὸ τὸ βιβλίον ἐπὶ τῷ τῦ Ἰωάννυ ὀνόματι, διὰ νὰ κυρώσῃ τὰς τερθείσας ἐν αὐτῷ ἀποκαλύψεις του, τὰς ἀνηκούσας εἰς τὸ βασίλειον τῦ Χριςῦ, ὅπερ αὐτὸς ἐδόξαζεν ὅτι μέλλει νὰ ἀνθήσῃ εἰς τὴν γῆν· Αὐτοὶ οἱ Ἐκκλησιαςικοὶ Πατέρες ἔκριναν γελοιώδεις πολλὰς ἀπὸ τὰς φλυαρίας τυ, καὶ μάλιςα ἐκείνας τῶν ἑπτὰ σαλπίγγων (β), τῶν τεσσάρων Α'γγέλων τῶν ἱσαμένων ἐπὶ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην (γ), τῦ κεφαλαίυ τῦ γεγραμμένυ εἰς τὸν Α'γγελον, ἤτοι τὸν Ἐπίσκοπον τῆς ἐν Θυατείροις Ἐκκλησίας (ἐδεμία γὰρ τότε ἦν Χριςιανικὴ Ἐκκλησία εἰς ἕνα τοιῦτον τόπον (δ)), καὶ ἄλλας τοιαύτας· Λοιπὸν ἐκ τύτων δῆλον γίνεται, ὅτι ὁ νόμος τῦ Χριςῦ ἐςὶν ἀνύπαρκτος ἐφεύρεσις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀχὶ δεδομένος ἐκ Θεῦ.

(α) "Τὰ κανονιθέντα βιβλία τῆς νέας Διαθήκης εἰσὶ τάδε· Τὰ τέσσαρα ἱερὰ Εὐαγ-
" γέλια, κατὰ Ματθαῖον, Μάρκον, Λευκᾶν, καὶ Ἰωάννην· Αἱ πράξεις τῶν Α'ποςό-
" λων· Αἱ ἑπτὰ καθολικαὶ Ἐπιςολαὶ τῶν Α'ποςόλων, ἤτοι ά. καὶ β'. Πέτρυ, τρεῖς
" τῦ Ἰωάννυ, μία τῦ Ἰακώβυ, μία τῦ Ἰύδα, δεκατέσσαρες τῦ Παύλυ, καὶ τῦ Ἰω-
" άννυ ἡ ἀποκάλυψις· Μεθ' ὧν ἀριθμῦνται καὶ τὰ μετὰ ταῦτα τῶν Ἱερῶν Συνόδων.
Ἐκ τῶν τῦ Καμπανίας.

" Τὰ ἀπόκρυφα τῆς νέας Διαθήκης εἰσὶ τάδε· Περίοδοι Πέτρυ, περίοδοι Ἰωάν-
" νυ, περίοδοι Θωμᾶ, Εὐαγγέλιον κατὰ Θωμᾶν, τὰ Κλημέντια (διότι τὰς διὰ τῦ
" Κλήμεντος γραφείσας διατάξεις τῶν Α'ποςόλων ὁ β'. κανὼν τῆς ἐν Τρύλλῳ συνόδυ
" δὲν τὰς ἐχέλαι ὡς διαφθαρείσας ὑπὸ Αἱρετικῶν)· Ἐκ τῶν κανονιθέντων δὲ βιβ-
" λίων δύω ἐκ ἀναγινώσκονται ἐν τῇ Α'γίᾳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ, δηλαδὴ τὸ Α'ῖσμα τῶν
" Α'σμάτων, καὶ ἡ τῦ Ἰωάννυ Α'ποκάλυψις, ὄντα κατὰ ἀναγωγὴν ὑψηλότερα καὶ μυ-
" ςικώτερα.

(β) "Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ Οὐρανῷ ὡς ἡμιώ-
" ριον, καὶ εἶδον τὰς ἑπτὰ Α'γγέλες, οἱ ἐνώπιον τῦ Θεῦ ἑςήκασι, καὶ ἐδόθησαν αὐ-
" τοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες, κτλ'. Κεφ. Θ'. καὶ ι.

(γ) "Καὶ ὁ ἕκτος Α'γγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκυσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων
" τῦ θυσιαςηρίυ τῦ χρυσῦ τῦ ἐνώπιον τῦ Θεῦ, λέγυσαν τῷ ἕκτῳ Α'γγέλῳ, ὃς εἶχε
" τὴν σάλπιγγα· Λῦσον τὰς τέσσαρας Α'γγέλες, τὰς δεδεμένας ἐπὶ τῷ ποταμῷ
" τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ· καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες Α'γγελοι, οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν
" ὥραν, καὶ ἡμέραν, καὶ μῆνα, καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων.
Κεφ. Θ'.

(δ) "Καὶ τῷ Α'γγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις Ἐκκλησίας γράψον, τάδε λέγει ὁ υἱὸς τῦ
" Θεῦ, ὁ ἔχων τὸς ὀφθαλμὸς αὐτῦ ὡς φλόγα πυρὸς, καὶ οἱ πόδες αὐτῦ ὅμοιοι χαλ-
" κολιβάνῳ. Αὐτόθι.

Α' πόδειξις.

Ὅτι τὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ γεγραμμένον ὁ Μεσσίας τὸν νόμον τϑ, ϗ αἱ Φαινόμεναι διαφοραὶ ϗ ἀντιλογίαι τῶν Εὐαγγελιςῶν, ἐδεμίαν λύμην φέρϑσιν εἰς τὴν ἀληϑῆ πίςιν τῦ Χριςῦ.

Ἐπειδὴ ϗ διὰ τῦ φυσικῦ νόμϑ, τῦ ἐκ ϑεῦ ἐμπνευσϑέντος τοῖς Πατριάρχαις, ϗ διὰ τῦ γραπτῦ, τῦ δοϑέντος τῷ Μωσεῖ ἐπὶ τῦ ὄρϑς Σινᾶ ἐδύναντο οἱ ἄνϑρωποι νὰ ἔχωσι σαφῆ γνῶσιν περὶ αὐτῦ τῦ νομοδότϑ (διὰ γὰρ τῦ κάλλϑς, τῆς ἐξϑσίας, τῆς ἁγιότητος, ϗ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ϗ ἐρευνῶντο ϗ ἐκαταλαμβάνοντο ὑπὸ πάντων), ὁ νόμος τῆς χάριτος, ὅςις ἐδωρήϑη τῷ κόσμῳ παρὰ τῦ ϑείϑ Μεσσίϑ, ὢν μόνον ἐπικύρωσις τῶν δύω προειρημένων (α), ϑκ ἦν ἀνάγκη γραφῆναι παρ' αὐτῦ· Μᾶλλον δὲ, αὐτὸς δὲν ὡμίλησεν ἐπ' ὄψιν, ἀλλ' ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνϑρώπων κατὰ τὸν Ἱερεμίαν (β)· Μὲ ὅλον τῦτο, ἂν δὲν ἀφῆκε τι γεγραμμένον, αὐτὸς ὅμως ϗ ὡμίλησε ϗ εἰργάσατο ἔμπροσϑεν τῶν μαϑητῶν αὐτῦ· Ἐκείνοις λοιπὸν ἀνῆκε νὰ διηγηϑῶσι τὰς ὁμιλίας τϑ, ϗ νὰ μᾶς διδάξωσι τὰς πράξεις τϑ· Ὅπερ ϗ ἐποίησαν εἰς τὰ αὐτῶν Εὐαγγέλια, ϗ διὰ τῦτο ἡμεῖς χρεωςῦμεν, ὅσα ἐν αὐτοῖς ἐμπεριέχονται, νὰ τὰ νομίζωμεν ὡς ἀπὸ τῦ ἰδίϑ Χριςῦ γεγραμμένα, ὡς ὄντα διὰ τῦ ςόματός τϑ κηρυγμένα, ϗ διδαγμένα εἰς τὰς Ἀποςόλϑς τϑ.

Οὐδεμίαν βλάβην φέρει, ἂν τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον τῦ Ἁγίϑ Ματθαίϑ δὲν σώζεται, μὲ τὸ νὰ μετεφράϑη ἐν καιρῷ πρὸ τῦ νὰ φϑαρῇ εἰς τὰς Ἑβίωνας (γ)· Οἱ Χριςιανοὶ, ὁπῦ τότε μετήχοντο ϗ ἐκαταλάμβανον τὴν Ἑβραϊκὴν διάλεκτον ἦσαν ὀλίγοι, ὅϑεν ἐδέχϑησαν τὴν Ἑλληνικὴν τότϑ μετάφρασιν, τὴν ἐγνωσμένην παρὰ πᾶσιν ἀνόϑευτον· ϗ καϑὼς ἡ Ἐκκλησία μᾶς βεβαιοῖ περὶ τῦ Ἑβραϊκῦ, ὅτι δὲν σώζεται πλέον, ἤτως ἡ αὐτὴ μᾶς πληροφορεῖ διὰ ἀληϑῆ τὴν τότϑ μετάφρασιν· Ὁ Ἅγιος Ματθαῖος εὐκόλως ἐδύνατο, διὰ νὰ μὴν ἐκκλίνῃ τῆς ἀληϑείας, νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ

(α) "Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τὸς Προφήτας, ϑκ ἦλθον κα-„ ταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. Ματθ. κεφ. έ. Λοιπὸν μὴ καταλυθέντος τῦ ά. Θεοδότϑ νόμϑ, ϑκ ἦν ἀνάγκη β'. ἀρκεῖσε μόνον οἱ μαθηταὶ νὰ σημειώσωσιν ἡμῖν τὴν ἐκπλήρωσιν, ὁπῦ ὁ διδάσκαλος αὐτῶν εἰργάσατο τῦ ά. νόμϑ.

(β) "Φησὶ κύριος, διδοὺς δώσω νόμους εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ϗ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν „ γράψω αὐτὸς, ϗ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς ϑεὸν, ϗ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. Ἱερεμ. κεφ. λά.

(γ) Τὸ τῦ Ματθαίϑ Εὐαγγέλιον ἐγράφη εἰς διάλεκτον Ἑβραιοσύραν, ϗ περὶ τότϑ ἅπαντες οἱ Πατέρες εἰσὶ σύμφωνοι· Τὸ γνήσιον ὅμως Ἑβραϊκὸν ἀρχέτυπον δὲν σώζεται, ἀλλὰ τὸ περιφερόμενον εἶναι κίβδηλον, ϗ παραπεποιημένον· Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ μετάφρασις τῦ κατὰ Ματθαῖον φέρεται ἀπὸ τῦ καιρῦ ἔτι τῶν Ἀποςόλων. Ἐκ τῶν τῦ Εὐσεβίϑ.

ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιόν τε ἓν γένος, φυλάττων τὴν σειρὰν τῶν ἄλλων ὅπῃ ἐκτίθησιν· Αὐτὸς ὅμως ἠθέλησε νὰ διατάξῃ αὐτὰς τας Γενεαλογίας εἰς τρόπον εὐκολότερον πρὸς τὴν μνήμην, ἀλλ' ἀχ ὅτι εἶχε τινὰ ξεχωρισὸν σκοπὸν διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν δεκατεσσάρων· Ο'θεν εὑρίσκων τὴν πρώτην περίοδον περιέχουσαν μεταξὺ τῶν δύω λαμπροτέρων προγόνων τῦ Γησῦ Χριςῦ δεκατέσσαρα γένη, ἔδωκε καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύω περιόδους τὸν αὐτὸν ἀριθμόν· Ο'ταν ὁ ἅγιος Ματθαῖος συνέγραφε, τὸ μεγαλήτερον ζήτημα μεταξὺ τῶν Ἑβδαίων ἦν, ἂν ὁ Γησῦς Χριςὸς ἦν ὁ Μεσσίας, ὅθεν διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὁ Εὐαγγελιςὴς, ὅτι αὐτὸς ἦν τῇ ἀληθείᾳ ὁ υἱὸς τῦ θεῦ, ἢ ὅτι ἦλθε διὰ νὰ πληρώσῃ τὸν νόμον, ἢ ἀχὶ νὰ τὸν καταργήσῃ, ἢ ὅτι τὰ θαύματά τε δὲν ἦσαν ἀποτελέσματα πανεργίας ἢ μαγείας, ἀλλ' ὄντως χαρακτηρίσματα τῦ ἀληθῦς Μεσσίε, ἢ ὅτι ἡ μήτηρ τε ἡ θεοτόκος Μαρία ἦν Παρθένος, ἔπρεπε βέβαια νὰ μεταχειριθῇ τὴν ἀλληγορίαν πρὸς ἀπόδειξιν τότε τῦ ὑψηλῦ σκοπῦ, ἢ νὰ ςαθῇ πάντοτε ἐξηρτημένος ἀπὸ τὴν παλαιὰν Γραφήν· Λοιπὸν θέλοντες οἱ ἀσεβεῖς να δείξωσι τὸν θεσπέσιον Ματθαῖον ὡς συγγραφέα ὀλίγης ὑπολήψεως, ἀποδεικνύεται προφανῶς τἐναντίον.

Ο' μακάριος Μάρκος ὢν πολλὰ συνοπτικὸς, εἶναι ἢ πολλὰ ἐπιτήδειος, ἐπειδὴ παρατρέχει πολλὰ τῦ ἁγίε Ματθαίε, ἢ ἀντ' αὐτῶν ἐκθέτει ἄλλα, ἐξ ὅτε φαίνεται, ὅτι αὐτὸς δὲν ἀντέγραψε τὸ τῦ Ματθαίε, ἀλλ' ἔςι συγγραφεὺς ἰδίε Εὐαγγελίε· Ο'ςις (καθὼς ἡ ἀρχαιότης μαρτυρεῖ) ἀπὸ τὰς συνομιλίας ἢ συνδιατριβὰς μετὰ τῦ Α'γίε Πέτρε, ἐσύναξε τὰ περὶ τῆς ζωῆς τῦ Γησῦ Χριςῦ πρὸς γνῶσιν ἢ χρῆσιν τῶν ἐν τῇ Ρ'ώμῃ Χριςιανῶν (α).

Καὶ ἐπειδὴ, ὁ μὲν Ματθαῖος ὁμιλεῖ περὶ τῦ μυςηρίε τῆς ἐκ Παρθένε γεννήσεως, ἢ περὶ τῆς νηπιότητος τῦ Χριςῦ, ὁ δὲ Μάρκος διηγεῖται τὴν παῤῥησιαςικὴν αὐτῦ ζωὴν, διὰ τῦτο ὁ Λευκᾶς ἐκλαμβάνων ἀμφότερα πλέον ἐκτεταμένως, διηγεῖται τὸ ὅσον συνέβη εἰς τὴν γέννησιν τῦ Α'γίε Γωάννε τῦ Βαπτιςῦ, ἢ ἄλλα· Ο'θεν ἂν πολλοὶ συγγραφεῖς πραγματευόμενοι

(α) Τὸ τῦ Μάρκε Εὐαγγέλιον τινὲς τῶν νεωτέρων ἐφαντάθησαν ὅτι συνεγράφη Λατινιςί· Πλὴν ὁ Γερώνυμος (1), ἢ ὁ Αὐγες῀τινος διϊσχυρίζονται ὅτι ἢ ὁ θεῖος Μάρκος ἔγραψεν Ε'λληνιςὶ καθὼς ἢ ὁ Λευκᾶς Γωάννης· Τὸ δὲ τῦ Μάρκε δεικνύμενον λατινικὸν, δὲν εἶναι κυρίως πρωτότυπον, ἀλλ' ἡ τῦ Ε'λληνικῦ ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν λατινίδα γλῶτταν μετάφρασις. Ε'κ τῶν τῦ ῥηθέντος Εὐγενίε.

(1) Ο' Γερώνυμος ἦν ὁ πλέον πεπαιδευμένος πάντων τῶν Λατίνων Ε'κκλησιαςικῶν Πατέρων, ἢ ἐγεννήθη ἐν Στρυδόν, πόλει τῆς Παννονίας κατὰ τὸ τμ' ἔτος ἀπὸ Χριςῦ· Α'πέθανε δὲ κατὰ τὸ υκ' ἐν τῇ Βηθλεὲμ ἀσκητικῶς παροικῶν· Α'φῆκε πολλὰ συγγράμματα, ἤτοι μετάφρασιν λατινικὴν τῆς θείας Γραφῆς, ὑπομνήματα εἰς πολλὰ ἱερὰ βιβλία, ἐγχειρίδια πολεμικὰ κατὰ τῶν Αἱρετικῶν, πολλὰς Ε'πιςολὰς, ἐγχειρίδιον περὶ βίων ἢ συγγραμμάτων τῶν Ε'κκλησιαςικῶν συγγραφέων, ἢ ἄλλα. 340 420

μενοι περὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἐκτίθενται περιόδους διαφόρους κατὰ τὸ φαινόμενον, τί παράδοξον; ὁ Ματθαῖος ὅτις συνέγραφε πρὸς τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ αὐτοῖς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦν ὁ Μεσσίας, ὁ διὰ τῶν Προφητῶν προρρηθεὶς, ἔπρεπε κατὰ τὸν σκοπόν του νὰ ἀναφέρῃ τὴν προσκύνησιν τῶν Μάγων (α), τὴν ἐν Αἰγύπτῳ φυγὴν (β), καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν νηπίων (γ), ἐφαρμόζων τὰς Προφητείας ὅπου ταῦτα προήγγειλαν· Ὁ θεῖος Λουκᾶς, ὅτις ἔγραφε πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἔχων σκοπὸν νὰ ἐμποδίσῃ ψευδεῖς τινὰς Ἱστορίας, ὅπου τότε ἔτρεχον μεταξὺ τῶν πιστευόντων, καὶ δὲν νὰ ἐφαρμόσῃ Προφητείας, ἀδεμίαν βλάβην ἔφερε παρατρέχων πολλὰ ἐκ τῶν ὅσων ὁ Ματθαῖος ἀνέφερε (καθὼς καὶ τὴν τῶν νηπίων ἀναίρεσιν), νὰ ἐκθέσῃ ἄλλα ἀξιόλογα καὶ ἀνήκοντα εἰς τὸν σκοπόν του· Περὶ δὲ τῆς ἐπαριθμήσεως τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, αὐτὸς δὲν λέγει ὅτι ἐγένετο εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Κυρηνίου, ἀλλὰ πρὸ τοῦ εἶναι τὸν Κυρήνιον Ἡγεμόνα τῆς Συρίας, θέλων νὰ διακρίνῃ αὐτὴν τὴν ἐπαρίθμησιν ἀπὸ μίαν ἄλλην νεωτέραν, ὅπου ἐπὶ Κυρηνίου συνέβη ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἥτις ἔδωκε καὶ περισσότερον κρότον διὰ τὴν τότε ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ (δ)· Οἱ πιστοὶ δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην ἁπλότητος, ἀλλὰ μόνον ὀμμάτων τοῦ ἰδεῖν, ὅτι ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Λουκᾶς συμφωνοῦσι καθ' αὐτὸ περὶ τὸ ἀσιῶδες τῆς Γενεαλογίας ὅπου ἐκτίθεται τοῦ Χριστοῦ, διότι καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἕτερος τὸν κατάγουσιν ἀπὸ τὸν Δαβὶδ κατὰ τὴν θείαν ἐπαγγελίαν· Ἂν ὁ μὲν Ματθαῖος ἀναφέρῃ ὡς πατέρα Ἰωσὴφ τοῦ μνήστορος τὸν Ἰακὼβ, ὁ δὲ Λουκᾶς τὸν Ἡλὶ, δὲν χρειάζεται λεπτότης νοὸς εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὴν αἰτίαν, ὃν προφανὲς, ὅτι ὁ Λουκᾶς γενεαλογεῖ τὸν Χριστὸν ἐκ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ Ἡλὶ, τοῦ καὶ Ἰωακεὶμ ὀνομαζομένου· Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔγραφε πρὸς τοὺς Ἐθνικοὺς τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν πίστιν, οἵτινες δὲν ἐγίνωσκον πατέρα κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ, ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ τὸν γενεαλογήσῃ ἐκ τῆς αὐτοῦ μητρός· Ὁ Χριστὸς λοιπὸν, ὅτις ἐνομίζετο υἱὸς τοῦ Ἰωσὴφ, κατὰ μὲν τὸν Λουκᾶν ἐκ μέρους Μαρίας τῆς μητρός του, ἦν υἱὸς τοῦ Ἡλὶ, καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ὅπου ἀνάγει εἰς τὴν

(α) "Καὶ ἰδοὺ Μάγοι ἀπὸ Ἀνατολῶν ἦλθον εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες, ποῦ ἐστὶν ὁ τεχ-
„θεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν Ἀστέρα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ἤλ-
„θομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. Ματθ. κεφ. β'.

(β) "Ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ, παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνε-
„χώρισεν εἰς Αἴγυπτον. Κεφ. β'.

(γ) "Ὁ δὲ Ἡρῴδης ἀποστείλας, ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι
„τοῖς ὁρίοις αὐτῆς. Αὐτόθι.

(δ) "Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καισαρος Αὐγούστου ἀπο-
„γράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος
„τῆς Συρίας Κυρηνίου. Κεφ. β'. Τοιαύτη αὐτὴ ἦν πρώτη τῆς δευτέρας ἐκείνης, ὅπου
μετὰ ταῦτα ἔγινεν εἰς τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ὁ Κυρήνιος ἡγεμόνευε τῆς Συρίας· καὶ τοῦτο
ἐστὶ τὸ νόημα τοῦ ῥητοῦ, κατὰ τί γὰρ ἄλλο ἐχρησίμευε τῷ Εὐαγγελιστῇ ὁμιλοῦντι περὶ
τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀναφέρῃ ἐπαρίθμησιν, εἰμὴ τότε ἦν;

τὴν γενεαλογίαν τε, κατὰ δὲ τὸν Ματθαῖον ἦν ἀπόγονος τῦ Ἰωσὴφ τῦ καταγομένε ἀπὸ τὴν σειρὰν τῦ Σολομῶντος, ὅθεν ᾗ κληρονόμος τῦ θρόνε τε· Ὁ αὐτὸς ἐκ μέρος τῆς μητρός τε ᾗ τῦ Ἡλὶ, κατάγεται ἀπὸ τὸν Νάθαν, ὅθεν ᾗ ἀληθὴς υἱὸς τῦ Δαβίδ· Ὁ Ἡλὶ τῦ Λευκᾶ, ᾗ ὁ Ἰακὼβ τῦ Ματθαίε, ἀμφότεροι εἰσὶν υἱοὶ τῦ Δαβὶδ διὰ τῦ Σολομῶντος ᾗ τῦ Νάθαν, εἰσὶ λοιπὸν δύω παραφυάδες ἀναφυόμεναι ἐν τῆς αὐτῆς ῥίζης, ᾗ εἰς ἀμφοτέρων τὰς φλέβας τρέχει ἓν ᾗ τὸ αὐτὸ αἷμα· Τέτων ὄντως ἐχόντων, ἐξ ὁποίε μέρες θεωρηθῇ ὁ σωτὴρ, δῆλον γίνεται, ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὸν Δαβὶδ, ᾗ ὅτι φέρει ἐν ἑαυτῷ ὅλα τὰ ἀνήκοντα ἐκείνε τῦ λαμπρῦ ᾗ μεγαλοπρεπῦς γένες.

Ὁ Θεολόγος Ἰωάννης βλέπων σερεωμένην ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τῶν συντρόφων τε τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τῦ Σωτῆρος, ἐπιχειρᾷ αὐτὸς νὰ φανερώσῃ τὴν θείαν ᾗ ἄχρονον αὐτῦ γέννησιν (α)· Τέτε χάριν ἀναφέρει ᾗ τὰς ὁμιλίας αὐτῦ τῦ Χρισῦ τὰς πρὸς τὲς μαθητάς τε, πρὸς τὲς νομοδιδασκάλες, πρὸς τὲς Φαρισαίες, ᾗ ἐν ἄλλαις πολλαῖς περισάσεσι, τὰς σημαντικὰς τῆς αὐτῦ θεότητος· Λοιπὸν διατὶ ἐκπλήττει τὲς ἀσεβεῖς τὸ πάντη διάφορον τῶν ἄλλων ὕφος αὐτῦ τῦ Εὐαγγελίε; ἂν φαίνεται σκοτεινὸν ᾗ μυσηριῶδες, βέβαια τοιῦτον πρέπει νὰ εἶναι ἐκ τῶν ὑποθέσεων περὶ ἃς καταγίνεται· Τὸ νὰ συμπεραίνωσι λοιπὸν οἱ ἀσεβεῖς, ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτῦ τῦ Εὐαγγελίε ἦν ἐκ τῦ Πλατωνικῦ σχολείε ἐςὶ προφανὴς ἀλήθεια. —

Ἡ ἀποκάλυψις δὲ αὐτῦ δὲν ἔσιν ἁπλῶς Ἱσορία, ἀλλ' ἀληθὴς καὶ καθ' αὐτὸ Προφητεία· Ὅθεν δὲν εἶναι παράδοξον, ἂν ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς ἐκφράζεται κατὰ τὸν τρόπον τῶν Προφητῶν, ᾗ ἂν τὸ ὕφος τῆς ἐςὶ τῦ αὐτῦ χαρακτῆρος τῶν Προφητειῶν· Διὰ τῦτο ᾗ ἡ Ἐκκλησία συνηρίθμησεν αὐτὴν εἰς τὸν κατάλογον τῶν κανονικῶν βιβλίων, μὲ τὸ νὰ ἐμπεριέχῃ νόημα μυσηριῶδες ᾗ ἀξιοθαύμασον, εἰ καὶ ἀκατάληπτον, ᾗ ἀδεὶς τῶν ἁγίων Πατέρων, τῶν ἀποβαλόντων τὰς φλυαρίας τῦ Κερίνθε, ἀντείπε περὶ τῶν μυσηρίων τῆς τῦ Ἰωάννε Ἀποκαλύψεως· Λοιπὸν ἡ Χρισιανικὴ πίσις δὲν ἐφευρέθη ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐδιδάχθη, ἐβεβαιώθη, ᾗ ἐσηρίχθη ὑπὸ τῦ θεῦ.

ΚΕΦΑ'.

(α) "Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, ᾗ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν, ᾗ θεὸς ἦν ὁ λόγος· Οὗτος ,, ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεὸν, πάντα δι' αὐτῦ ἐγένετο, ᾗ χωρὶς αὐτῦ ἐγένετο ἐδὲ ἕν ὃ γέγονεν. Κεφ. ά.

,, Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, ᾗ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ᾗ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν ,, αὐτῦ, δόξαν ὡς μονογενῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος ᾗ ἀληθείας.

,, Θεὸν ἐδεὶς πώποτε ἑώρακεν, ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τῦ πατρὸς, ,, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιςευθῇ ἡ μαρτυρία τῶν πρώτων Χριςιανῶν, καὶ ὅτι τὰ Εὐαγγέλια δὲν πρέπει νὰ λέγωνται Ἱερὰ Γραφή.

Τόσον οἱ Εὐαγγελιςαὶ, ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόςολοι, καὶ οἱ πρῶτοι νεοφανεῖς Χριςιανοὶ, ἦσαν Ἰουδαῖοι κατὰ τὸ γένος, καὶ κατὰ τὴν θρησκείαν, ἤτοι τὸ δυσυχέςερον Ἔθνος τοῦ Κόσμου (α)· ἀγκαλὰ διὰ τὴν φιλαυτίαν του ἐνομίζετο τὸ ὡλέον ἠγαπημένον παρὰ τοῦ Θεοῦ· Ἦσαν γεννημένοι εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐθριάμβευεν ἡ ἀπάτη· Ἀρνέμενοι γὰρ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἐκδοτοι εἰς τὴν κακοπιςίαν, καὶ ὅτι ἄλλο δὲν ἔπνεον καὶ ἐφαντάζοντο, εἰμὴ θαύματα, καὶ ὅτι ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν, ἡ τροφὴ, καὶ ἡ ψυχὴ ἦσαν τὰ θαύματα, πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν ψευδῆ ὅλην τὴν ἀρχαιότητα· Ὅθεν οἱ πρῶτοι ὁπαδοὶ τοῦ Χριςιανιςμοῦ ἦσαν οἱ ἀτιδανώτεροι καὶ ἀχρειέςεροι τῶν Ἰουδαίων· Τῶν πρώτων Χριςιανῶν ὅλον ἦν χυδαῖον, ὅλον εὐτελὲς, ὅλον τυφλόν· Ἀλλ' ἀδὲ ὁ υἱὸς τοῦ Δαβὶδ ἦν χρησιμωτέρας καταςάσεως τῶν Ἀποςόλων.

Ἐφάνη λοιπὸν εἰς τὴν Ἰουδαίαν μετὰ τὴν καταςροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ (β) μία φατρεία, συνηγμένη ἀπὸ τὰ ἐκκρίματα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, τῆς ὁποίας

(α) Τοιοῦτοι ἔπρεπε νὰ εἶναι οἱ Ἀπόςολοι, τὰ μωρὰ δηλαδὴ, τὰ ἀθενῆ, τὰ ἐξουθενημένα, καὶ τὰ ἐκκρίματα τοῦ Κόσμου, διὰ νὰ καταργήσωσι, καὶ νὰ καταισχύνωσι τὴν δύναμιν, τὴν εὐγένειαν, καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Κόσμου· καὶ ἔτω νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι τὸ κήρυγμα, ὅπερ ὁ σύμπας Κόσμος ἐδέχθη παρὰ τῶν Ἀποςόλων, δὲν ἦν ἔργον δυνάμεως ἀνθρωπίνης, ἀλλὰ κατόρθωμα τῆς δεξιᾶς τοῦ Θεοῦ· Ὅθεν ταῦτα φέροντες καὶ ἐπιφέροντες οἱ ἀσεβεῖς πρὸς κατηγορίαν τῆς ἀμώμου πίςεως, μᾶλλον ςηρίζουσι τὴν δόξαν αὐτῆς, καὶ ἀποδεικνύουσι τὴν ἐπ' αὐτὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ· Κατὰ γὰρ τὸν Παῦλον, Πρὸς Κορινθ. κεφ ά. „τὰ μωρὰ τοῦ Κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, ἵνα τοὺς σοφοὺς „καταισχύνῃ, τὰ ἀθενῆ τοῦ Κόσμου ἐξελέξατο, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρὰ, καὶ τὰ „ἀγενῆ τοῦ Κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο, καὶ τὰ μὴ ὄντα ἵνα τὰ ὄντα κα„ταργήσῃ.

Τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης Ἡσαΐας προεἰρηκεν· „Ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος ἐν σκότει, „εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἔλαμψε· Αὐτὸ γὰρ τὸ ὑπέρλαμπρον φῶς τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀνατεῖλαν, ἐφώτισε τοὺς περὶ τὴν Γαλιλαίαν ποταποὺς Ἰουδαίους, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς μεμιγμένους Ἐθνικοὺς, τοὺς πρώτους δηλαδὴ Χριςιανοὺς, καὶ ἀπέδειξεν αὐτοὺς σοφωτέρους ὅλων τῶν Φιλοσόφων τοῦ Κόσμου.

(β) Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἐκτίσθη ὑπὸ Μελχισεδὲκ ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως Κόσμου βκγ'. κληθεῖσα Σαλὴμ, καὶ βασιλευθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ χρόνους ν'. Εἶτα εἷλον αὐτὴν οἱ Ἰεβουσαῖοι, ὑφ' ὧν καὶ Ἰεβοὺς μετεκλήθη, ἧς καὶ αὐτοὶ ἔτη ωκδ', ἐβασίλευσαν· Παρ' αὐτῶν δὲ λαβὼν ταύτην

ἀποίας οἱ ὑπέρμαχοι ἐλέγοντο μαθηταὶ ἑνὸς ὀνομαζομένου Ἰησοῦ, ὅσις ἀφ' ἧς ἐκτέλεσεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦτο ἄπειρα θαύματα, ἀνέσχε τε ἐκ νεκρῶν μετὰ τὸν θάνατόν του· Ἀπόκτησαν αὐτοὶ ὀπαδοὺς πολλοὺς συμπατριώτας των τῆς αὐτῆς καταζάσεως τῷ τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος· Ἔπειτα προσέθεντο εἰς τὴν αὐτῶν φατρείαν τε τοὺς ἀπερίτμητες· ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν διασκορπισμένοι ἐν ὅλῳ τῷ Κόσμῳ, εἶχον καὶ μεγάλην ἔφεσιν εἰς τὸ νὰ γίνωνται προσήλυτοι, ἤτοι ἐπιστρεφόμενοι εἰς νέας θρησκείας, ὅθεν διὰ αὐτοῦ τοῦ ζήλου ἐγένετο αὐτῶν ἀριθμὸς ἀξιόλογος.

Ἀφ' ἧς ἡ αἵρεσις αὐτῆς τῆς φατρείας ηὔξησε, ἐκήρυττε μὲ μεγάλου ζήλου τὴν διδασκαλίαν της, ἀλλὰ μὲ ὅλον ὅπου ἰσχυρογνωμόνως ἐπέμενεν εἰς τοὺς σκοπούς της, παρὰ πᾶσιν ἐνομίζετο φαντασιώδης καὶ ἀπατηλή· Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν εὐφημίσθη περισσότερον ἀπὸ τοὺς πρώτους αὐτοῦ φατριώτας, ἢ ἐξ ἑαυτοῦ· Διότι τὰ νομιζόμενα θαύματά του ἀδεμίαν ἄλλην εἶχον σύγασιν, εἰμὴ μόνην τὴν φαντασίαν τῶν μαθητῶν του· Ἡ δὲ ἀπάτη τούτων ἐξάθη γενικὸν θέαμα ἐν ὅλῳ τῷ Κόσμῳ διὰ τῶν νομιζομένων αὐτῶν θαυμάτων (α)· Ὅθεν, ἂν οἱ Ἀπόστολοι οἱ κηρύττοντες τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ,

τοῦτον ὁ Δαβὶδ, ἀνεκαίνισε καὶ ὠχυρώσατο· Ἦν ἡ περίμετρος αὐτῆς σταδίων ν'. μετὰ ἔτη υοζ'. κατεγράφη ὑπὸ Ναβαχοδονόσορ· Μετὰ δὲ ἔτη ὁ'. ἐπανελθόντες ἐκ τῆς Βαβυλῶνος οἱ Ἰουδαῖοι, κατῴκησαν αὐτὴν ἐπὶ ἔτεσιν ξγ'. ἄνευ τειχῶν· Εἶτα ὁ Νεεμίας περιετείχισεν αὐτὴν, περιέχουσαν σταδία λγ'. Μετὰ δὲ ταῦτα ὑπὸ Μακκαβαίων βέλτιον κεκόσμηται, καὶ διέμεινεν ἐν τοιαύτῃ κατακοσμήσει πολυάνθρωπός τε καὶ περίδοξος· Εἶτα ὑπὸ Τίτου ἐκ θεμελίων κατεγράφη ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ ο. μεινάντων μόνον τῶν πύργων, δηλαδὴ τῆς Ἱππέως, τῆς Μαρίμμης, καὶ τῆς Ὀσίλης, πρὸς φρούριον τῶν ἀπὸ Ῥώμης στρατιωτῶν· Μετὰ δὲ ἔτη ξέ. ἀποστησάντων τῶν Ἰουδαίων ὁ Αἴλιος Ἀδριανὸς πολλὰς μυριάδας αὐτῶν κατέσφαξε, καὶ τοὺς μείναντας πύργους κατέβαλε, καὶ ἄλλας τὴν γῆν σπαρῆναι ἐκέλευσεν· Εἶτα τὴν κάτω αὐτὸς ἀνῳκοδόμησε, καὶ Αἰλίαν Καπιτωλίαν ὠνόμασε· Μετὰ δὲ ταῦτα ὑπὸ Χριστιανῶν κατοικισθεῖσα, καὶ Πατριαρχικῆ τιμηθεῖσα Καθέδρᾳ ἐκλήθη Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἤκμασεν ἐν εὐτυχίᾳ καὶ εὐσεβείᾳ ἐπὶ ἔτη φ'. Τῷ δὲ χλς'. ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ ἑάλω ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ἐκρατήθη ὑπ' αὐτῶν ἔτη νξγ'. Τῷ δὲ αφθ'. ἔτει Ἰουλίου κ'. πάλιν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἐλευθερώθη, ἐξάρχοντος Γοδεφρίδου Δεβουλιῶν, ὃν καὶ βασιλέα τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀνεκήρυξαν· Ἐβασιλεύθη τοίνυν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἔτη πή. Εἶτα ἐν ἔτει αρπζ'. Ὀκτωβρίου β'. ἑάλω αὖθις ὑπὸ τοῦ Σολτάνου τῆς Αἰγύπτου Σαλαδίνου καὶ κατὰ τὸ ἔτος αφιζ'. ὑπὸ τοῦ Σολτὰν Σελὴμ, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὑπὸ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ Τέρκων καλέχεται· Ὥστε ἀπὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς ἕως τοῦ νῦν (ἤτοι τοῦ αψιά. ἔτους) εἰσὶν ἔτη ςψλγ'.

(α) Δυσσεβεῖς ματαιόφρονες, ἐρωτᾷ ὑμᾶς ὁ Ἱεροκήρυξ Μηνιάτης, λογ περὶ πίς φύλ. 112. „ τὰ θαύματα δι' ὧν ηὔξησεν ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Κόσμον ὅλον, ἔγιναν, ἢ δὲν „ ἔγιναν; ἂν ἔγιναν, αὐτὴ λοιπὸν ἐστὶν ἡ ὀρθὴ καὶ ἁγία πίστις, δι' ἧς εἰργάσατο ὁ „ Θεὸς τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα θαύματα· Ἂν δὲν ἔγιναν, πῶς μία τοιαύτη πίστις, δύ„ σκολος εἰς τὸν νοῦν, καὶ τῆς ὁποίας ὁ νόμος τόσον ἐναντίος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην θέ„ λησιν, καὶ ἀντικείμενος εἰς τὰς ἀσωλαύσεις καὶ ἡδονὰς τῆς σαρκὸς, ἐξεπλώθη εἰς „ ὅλην τὴν γῆν χωρὶς θαύματα; τοῦτο δὲν εἶναι τῶν θαυμάτων τὸ θαῦμα; λοιπὸν εἴτε ὕτως

Χριστῦ, τήν τε ἀνάστασιν αὐτῦ καὶ ἀνάληψιν, καὶ τὰς δωρεὰς τῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἂν οἱ Εὐαγγελισταὶ ὅπῦ τὰ ἔγραψαν, καὶ ἂν οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ὅπῦ τὰ ἐπίστευσαν, ὅλοι ἦσαν ὑποκείμενα τῆς εὐτελεστέρας μοίρας τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες κατὰ τὸν παγκόσμιον κοινὸν ζοχασμὸν ἦσαν τὸ δεισιδαιμονέστερον, τὸ τυφλότερον, τὸ κακοπιστότερον, τὸ ἀμαθέστερον, καὶ τὸ ἀπατηλότερον γένος, ἀκατάστατον, διεφθαρμένον, καὶ γεννημένον εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν μύθων, πόσον ἀναίσθητος ἔσεται, ὅσις δίδει πίστιν εἰς τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν;

Λοιπὸν ὁ ἐρχομὸς τῦ Μεσσίᾳ ἐκτὸς τῶν Εὐαγγελίων δὲν ἔχει ἄλλην ἀπόδειξιν· καὶ αὐτὰ εἰσὶ συνηρμοσμένα μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καθ' ὃν καιρὸν εὐδεὶς ἦν νὰ τὰ ἀναιρέσῃ, καὶ νὰ ἐναντιωθῇ αὐτοῖς· Αὐτὰ εἰσὶ τόσον ὀλίγης πίστεως ἄξια, ὅσον ἦσαν πολυάριθμα εἰς τὸν πρῶτον αἰῶνα τῆς Ἐκκλησίας· Βέβαιον γὰρ ἐστὶν, ὅτι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐφύνη μεγάλη ποσότης Ἰσοριῶν, διηγημένων τὰ θαύματα καὶ τὰς λόγας τῦ Χριστῦ, αἵτινες ἔφερον τίτλον Εὐαγγελίων, τουτέστι χαροποιῶν μηνυμάτων· Μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἱερώνυμος, ὅτι εἰς τὸν καιρόν τε τὰ πλεῖστα τούτων ἐσώζοντο, καὶ σὺν αὐτῷ ἅπαντες οἱ Ἰσορικοὶ τῶν πρώτων αἰώνων τῆς Ἐκκλησίας· Αὗται αἱ Εὐαγγελικαὶ Ἰσορίαι ἀνεφέροντο ὡς συγγράμματα Ἀποστόλων καὶ Μαθητῶν τῦ Χριστῦ· καὶ ἐκτὸς τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων ὅπῦ σώζονται, δηλαδὴ τῦ κατὰ Ματθαῖον, τῦ κατὰ Μάρκον, τῦ κατὰ Λουκᾶν, καὶ τῦ κατὰ Ἰωάννην, ἦταν ἔτι Εὐαγγέλια τῦ Πέτρῦ, τῦ Παύλῦ, τῦ Ἀνδρέᾳ, τῦ Θωμᾶ, τῦ Ἰακώβῦ, τῦ Φιλίππῦ, τῦ Βαρθολομαίῦ, τῦ Ματθίᾳ, τῦ Βαρνάβᾳ, καὶ τῦ Νικοδήμῦ (α)· Ἦσαν δύω τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν Ἑβραϊκὸν, καὶ τὸ ἕτερον Αἰγυπτιακόν· Ἦν τὸ Εὐαγγέλιον τῦ Ἐβίωνος (β), τῦ Κερίνθῦ (γ), τῶν Βασιλιδίδων (δ),

τῦ

ἔτως, εἴτε ἔτως, θαῦμα ὄν, φαίνεται τῇ Ἡλίᾳ φανώτερον, ὡς ἤτε ἀρχὴ καὶ αὔξησις καὶ τελείωσις τῆς ὀρθοδόξῦ πίστεως εἶναι ἔργον θεῦ, καὶ ὡς δεξιὰ Κυρίᾳ ἐποίησε δύναμιν.

(α) "Νικόδημος ὁ νυκτερινὸς φίλος τῦ Κυρίᾳ, καὶ ἡμερινὸς ἐγίνετο, τῷ μαρτυρικῷ κοσ„μηθεὶς σεφάνῳ, ἦν δὲ ἕτος ἓν ἀνεψιὸς τῦ Γαμαλιὴλ, τῦ κατὰ τὸν νόμον διδασ„κάλῦ τῦ Παύλῦ, ὅσις καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ σὺν τῷ Νικοδήμῳ ἀμφότεροι ἐβαπτίσθη„σαν ὑπὸ Ἰωάννῦ καὶ Πέτρῦ τῶν Ἀποστόλων· Τὸν δὲ Μακάριον Νικόδημον ἐπει„ἐπύθοντο οἱ Ἰουδαῖοι βαπτίσασθαι, διὰ τῦτο πολλαῖς πληγαῖς ὑπέβαλον, αἷς σεβρῶς „ἐναθλήσας, μετ' ὀλίγον ἐτελειώθη. Εὐσραθ. πρεσβυτ. τῆς μεγάλης Ἐκκλησ.

(β) Ἐβίων ὁ αἱρετικὸς, ἦν Φιλόσοφος Στωϊκὸς, καὶ μαθητὴς τῦ Κερίνθῦ, ἔζη κατὰ τὸ οβ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ· Ἐφλυάρει, ὅτι ὁ Ἰησῦς Χριστὸς ἦν ἁπλῆς ἄνθρωπος, γεννηθεὶς ἐξ ἀνδρογύνῦ. ὅτι ὁ παρὼν Κόσμος ἦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῦ Διαβόλῦ, ὁ δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τὴν τῦ Ἰησῦ Χριστῦ· Ἐσυγχώρει τὴν ἀσωτίαν τῶν γάμων, καὶ τὴν πληθὺν τῶν γαμετῶν. πολυγαμίαν

(γ) Ὁ Κέρινθος καὶ οἱ ἀπ' αὐτῦ τὴν περιτομὴν ἐδέχοντο, ἐκήρυττον τὸν Κόσμον ὑπ' ἀγγέλων γεγενῆθαι, καὶ τὸν Ἰησῦν κατὰ προκοπὴν Χριστὸν καλεῖσθαι.

(δ) Οἱ Βασιλιδίδαι ὠνομάσθησαν ἀπὸ Βασιλίδῦ Αἱρεσιάρχῦ τῦ θανόντος κατὰ τὸ ρλ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ.

τῆ Μαρκίωνος (α), τῆ Α'πελλῆς (β), τῶν Γνωσικῶν (γ), τῶν Οὐαλεντιανῶν (δ), τῶν Εὐνομιανῶν (ε), ἔν τῆς νηπιότητος τῆ Χριςῆ, ϗ ἔν τῆς Γεννήσεως τῆς Μαρίας, ϗ ἄλλα, ἅτινα συνήθροισεν Ἰωάννης Α'λβέρτος ὁ Φαβρίκιος (ζ)· Ἐκ τότε τῆ μεγάλε ἀριθμῆ τῶν Εὐαγγελίων, ἐκλέχθησαν παρὰ τῶν Χριςιανῶν τέσσαρα ὡς ἀληθῆ, τὰ δὲ ἄλλα ἀπεβλήθησαν ὡς ψευδῆ· Α'λλ' ἐκλέγοντες αὐτὰ τὰ τέσσαρα, ϗ ἀποβάλλοντες τὰ ἄλλα, ἄραγε καλῶς διέκρινον; ὅλοι οἱ Α'πόςολοι, ϗ τὸ περισσότερον μέρος τῶν ὁπαδῶν τῆ Χριςῆ, συνετίθεν ϗ ἐκήρυττον Εὐαγγέλια, ἅπαντες αὐτοὶ ἔλεγον, ὅτι ἦσαν αὐτόπται μάρτυρες τῶν ὧν ἔγραφον, ϗ ὅλοι εἶχον τὴν αὐτὴν κλίσιν πρὸς τὸν διδάσκαλόν των, ϗ τὸ αὐτὸ τέλος, τὸ να ςερεώσωσι δηλαδὴ τὴν πίςιν τε· Ὅλοι ἔπεται λοιπὸν νὰ ἔγραφον τὰ αὐτὰ, ὅθεν ϗ ὅλων τὰ Εὐαγγέλια ἔπρεπε νὰ λάβωσι τὸ αὐτὸ κῦρος· Αὐτὰ ἂν ἦσαν ἀληθῆ, ἔπρεπε νὰ εἶναι ϗ σύμφωνα, ἀλλ ὄντα τῆ ἀληθείᾳ μεταξύ των ὅλα διάφορα, ἦσαν λοιπὸν ὅλα ψευδῆ· Ἑπομένως δὲ ϗ τὰ τέσσαρα ὁπῆ ἐςέρχθησαν, ἔπρεπε νὰ ἀποβληθῶσιν ὡς ψευδῆ, καθὼς ϗ ὅλα τὰ ἄλλα· Διότι, ὅταν πολλοὶ μάρτυρες λέγωσιν ὅτι εἶδον τὶ, ἔπειτα ἕκαςος αὐτῶν τὸ διηγεῖται διαφόρως, εἶναι σημεῖον προφανὲς, ὅτι ὅλοι ψεύδονται· Τότε ἕνεκεν ϗ ὁ Προφήτης Δανιὴλ κατεδίκασεν ὡς ψεύςας τὺς δύω γέροντας τὲς κατηγόρες τῆς ἁθῴας Σωσάννης (η)· Λοιπὸν

(α) Ο' Μαρκίων ἔζη κατὰ τὸ β'. αἰῶνα, ϗ ἦν Σινωπεύς· Ἐφλυάρει, ὅτι ὁ Γησῆς Χριςὸς εἶχε τὸ σῶμα κατὰ φαντασίαν, ἠρνεῖτο τὴν τῶν νεκρῶν ἀνάςασιν, ϗ κατεδίκαζε τὸν γάμον· Συνέγραψεν ἓν βιβλίον ἀντιθέσεις ὀνομαζόμενον, ἐν ᾧ πλάττει ἀντιφάσεις μεταξὺ τῆς παλαιᾶς ϗ νέας Α'γίας Γραφῆς.

(β) Ο' Α'πελλῆς ϗ οἱ ἀπ' αὐτῆ τὴν πᾶσαν ποίησιν ἐκάκιζον, ϗ τὸν πεποιηκότα ὡμολόγων ἕνα θεὸν ἀνώτατον ϗ ἀκατονόμαςον, ϗ τῆτον ποιήσαντα ἄλλον, ὃς ποιηςευθεὶς τὸν Κόσμον πεποίηκε.

(γ) Οἱ Γνωσικοὶ, ϗ αὐτοὶ τὰς γυναῖκας κοινὰς ἤθελον, ϗ τὴν αἰσχρότητα πλέον ὡσάντων εἰργάζοντο.

(δ) Οὐαλεντιανοὶ ἦσαν, οἱ ἀρνέμενοι τὴν τῆς σαρκὸς ἀνάςασιν, τὴν παλαιὰν ἀθετῆντες διαθήκην, ϗ θέλοντες τὸν Χριςὸν ἀπ' Οὐρανῆ σῶμα ἐνηνοχέναι, ϗ ὡς διὰ σωλῆνος τὴν Μαρίαν πεπρακέναι.

(ε) Εὐνομιανοὶ ἦσαν, οἱ τὸν Χριςὸν, ϗ Πνεῦμα τὸ Α'γιον θεὸν μὴ λέγοντες, κτίσματα δὲ ϗ ἀνόμοια.

(ζ) Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Λιψίᾳ κατὰ τὸ αχξή. ἔτος ἀπὸ Χριςῆ· Ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς Θεολογίας εἰς Κίλον πόλιν τῆς Γερμανίας, ὅπε ϗ ἀπέθανε κατὰ τὸ ᾳψλς'. ἔτος· Ἄφηκε πλῆθος συγγραμμάτων, ὧν τὰ κυριώτερα εἰσὶν, ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη, ϗ ἡ Λατινικὴ, σύνοψις ϗ ἐπιτομὴ τῶν συγγραφίων τῶν περὶ τῆς ἀληθῆς πίςεως συγγραψάντων, ϗ ἄλλα.

(η) Εἶπε δὲ Δανιήλ· Διαχωρίσατε αὐτὺς ἀπ' ἀλλήλων μακρὰν, ϗ ἀνακρινῶ αὐτές· „ ὡς δὲ διεχωρίθησαν εἰς ἀπὸ τῆ ἑνὸς, ἐκάλεσε τὸν ἕνα αὐτῶν, ϗ εἶπε πρὸς αὐτόν· „ Ὑπὸ τί δένδρον εἶδεν αὐτὲς ὁμιλῆντας ἀλλήλοις; ὁ δὲ εἶπεν, ὑπὸ σχῆνον· ϗ με„ ταχύσας αὐτὸν, ἐκέλευσε προσαγαγεῖν τὸν ἕτερον, ϗ εἶπεν αὐτῶ, λέγεμοι, ὑπὸ „ τί δένδρον κατέλαβες αὐτὲς ὁμιλῆντας ἀλλήλοις, ὁ δὲ εἶπεν, ὑπὸ πρῖνον. Σωσάν. ἐδαφ. να. νδ. νή. νθ'.

ὁ Χριστὸς ἐκ ἦν ποτὲ ἐν τῷ Κόσμῳ, καὶ μόνη ἡ ἀπάτη πλανῶσα τὸν νοῦν τῶν πρώτων Χριστιανῶν, ἔδωκεν αἰτίαν τῷ συντεθεῖναι τὰ Εὐαγγέλια.

Αἱ θαυμασταὶ διηγήσεις περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, φυσικῶς αἱ ὕστεραι εἰσὶ καταπληκτικότεραι τῶν πρώτων, καὶ φέρουσι περισσότερον κρότον. Διότι τὸ θαῦμα, ὅσον μακρύνει ἀπὸ τὴν ἀρχήν του, προχωρεῖ εἰς αὔξησιν, καὶ διερχόμενον ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, μεταμορφοῦται, μεγαλύνεται, καὶ τέλος πάντων γίνεται τοσοῦτον ἐξαίσιον, ὥστε μεταβάλλει τὸν ὀρθὸν συλλογισμόν. Πρέπει ὅμως νὰ ἐξετάσῃ τις τὰς ἀρχάς του ἂν συμφωνῶσι μὲ τὰς προχωρήσεις του, καὶ ἔτω θέλει εὕρῃ τὸ εἶναι αὐτοῦ. Ἀλλὰ τί θέλει εὕρῃ; βέβαια ἓν φάντασμα, ὅπερ ἀσυνίζαται, εἰμὴ ἐπὶ τὸ ἀσθενὲς τινῶν νόων. Αὐτὸ συμβαίνει εἰς τὰ θαύματα ἑκάστης θρησκείας. Ἀρκεῖ μία πρόληψις, αὐτὴ εἰς τὸ νὰ συζητῇ χρειάζεται θαύματα, καὶ αὐτὰ ἐν ταυτῷ ἐφευρίσκονται. Τὸ πλῆθος τὰ πίσευει, ἐκπυρᾶσιν αὐτοῦ τὸν ἐγκέφαλον, αὐξάνσι τὸν ἐνθουσιασμόν του, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίσασιν ἀμαυρόμενον τὸ λογικόν του, ἄλλο δὲν βλέπει, εἰμὴ θαύματα.

Αὐτὸ φαίνεται κυρίως εἰς τὰς Εὐαγγελισάς. Ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μάρκος, οἱ πρῶτοι συγγραφεῖς τοῦ Εὐαγγελίου, ἐγέμισαν τὰ Εὐαγγέλιά των ἀπὸ μικρὰ θαύματα. Ἔπειτα ὁ Λουκᾶς προσέθετο ἐν τῷ αὐτοῦ Εὐαγγελίῳ τὰ εἰς τὴν γέννησιν καὶ νηπιότητα τοῦ Χριστοῦ ἐξαίσια συμβάντα. Οἱ δύω πρῶτοι λέγουσι γενικῶς, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνάσηνε νεκροὺς, καὶ ἐθεράπευε τὰς νόσους (α). Προσέθεντο δὲ μετὰ ταῦτα, ὅτι ἀνέσησε καὶ ἕν κοράσιον κρυφίως, ἢ ἐπὶ παῤῥησίᾳ ὀλίγων (β). Ὁ Λουκᾶς ἐξ ἐναντίας λέγει, ὅτι ἀνέσησεν ἕνα νεκρὸν φερόμενον εἰς τὸν τάφον (γ). Ὁ Ἰωάννης ὑπερβαίνει ἀσυγκρίτως ὅλα αὐτά. Τὰ θαύματα γὰρ, ἅτινα διηγοῦνται οἱ δύω πρῶτοι, συγκρινόμενα μὲ τὰ ὅσα διηγεῖται αὐτὸς, ὁμοιάζουσι παίδων ἀθύρματα. Ὁ Λουκᾶς λέγει εἰς τὸ προοίμιον τοῦ Εὐαγγελίου του, ὅτι ἦν πλη-

ροφορη-

(α) "Τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκού-
„σι, νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. Ματθ. κεφ ιά.
„ Ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους, καὶ ἐθε-
„ράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν. Μάρκ. κεφ. ά.

(β) "Ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ
„ κοράσιον. Ματθ. κεφ Θ.
„ Ὅ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ
„ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον· καὶ κρατήσας τῆς
„ χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ· Ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστι, τὸ κοράσιον σοὶ λέγω ἔγειρε·
„ καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει. Μάρκ. κεφ. έ

(γ) "Ὡς ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονογενὴς
„ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ ἦν χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ· καὶ ἰδὼν
„ αὐτὴν ὁ Κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε· καὶ προσελ-
„ θὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπε, νεανίσκε σοὶ λέγω ἐγέρ-
„ θητι· καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐ-
„ τοῦ. Κεφ. ζ.

ρροφορημένος περὶ πάντων αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὰς αὐτόπτας αὐτῶν (α). Λέγει εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν πράξεων, ὅτι ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ αὐτῆ ἐδιηγήθη ἅπαντα ὅσα ὁ Ἰησοῦς ἐποίησε καὶ ἐδίδαξε (β). Ἔπειτα αὐτὸς ὁ τοσοῦτον πληροφορημένος, ἄτε ἥξευρεν, ἄτε συνέγραψε τὰ μεγαλήτερα θαύματα τῆ Χριςῆ, ἅτινα ἐποίησαν τόσον κρότον. Πόσην ταραχὴν καὶ ἔκπληξιν ἔπεται νὰ ἐπροξένησεν ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ ἡ ὀμμάτωσις τῆ ἐκ γενετῆς τυφλῆ (γ); ἢ πόσον θόρυβον ἡ ἔγερσις τῆ Λαζάρε (δ); ὁ Ἰωάννης, ὅσις διηγεῖται αὐτὰ τὰ τεράςια, μόνος αὐτὸς ποιεῖται μνείαν καὶ τῆ ὕδατος τῆ μεταβληθέντος εἰς οἶνον εἰς τὸν ἐν Κανᾷ γάμον (ε), τῆς παραδόξε ἰάσεως τῆ παραλύτε, ὅσις ἔκειτο ἀσθενὴς τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη, καὶ μόνον διὰ τὸν τῆ Χριςῆ λογίων ἦρε τὸν κράββατον εἰς τὰς ὤμας τε, καὶ περιεπάτει (ζ), τῆς πτώσεως τῶν ςρατιωτῶν οἵτινες δι' ἑνὸς λόγε τῆ Χριςῆ ἔπεσον χαμαὶ ἐν τῷ κήπῳ (η), καὶ ἄλλων (θ). Τέλος πάντων ὁ Ἰωάν-

(α) "Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρισαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων „ ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται, καὶ ὑπηρέται „ γενόμενοι τῆ Λόγε (1). Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς συγγράψαι Κράτιςε Θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν. Κεφ. ά.

(β) "Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς „ ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἄχρι ἧς ἡμέρας . . . . ἀνελήφθη. Πράξ. κιφ. ά.

(γ) "Ἔπτυσε χαμαὶ, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τῆ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ „ τὰς ὀφθαλμὰς τῆ τυφλῆ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆ „ Σιλωάμ. Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων. Ἰωάν. κεφ. θ'.

(δ) "Ἦραν τὸν λίθον, ὅπου ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος, ὁ δὲ Ἰησοῦς . . . φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε, „ Λάζαρε δεῦρο ἔξω, καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τὰς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κη„ ρείαις. Κεφ. ιά.

(ε) "Ἐγεύσατο ὁ Ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐςὶν, „ οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ. Κεφ. β'.

(ζ) Ἴδε τὸ ῥητὸν ἔμπροσθεν φύλ. 238. (δ)

(η) "Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐγώ εἰμὶ, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί. Κεφ. ιή.

(θ) "Τὰ τρία ἱερὰ Εὐαγγέλια, δηλαδὴ τῶν Θεσπεσίων Ματθαίε, Λεκᾶ, καὶ Μάρκε, „ ἀναγνοὺς ὁ Θεολόγος Ἰωάννης, καὶ εὑρὼν αὐτὰ πλήρη χάριτος καὶ ἀληθείας, τὰ „ ἐπῄνεσεν· Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν αὐτοῖς τοῖς τρισὶν, ἡ ἄχρονος ἐκ πατρὸς γέννησις τῆ „ Κυρίε δὲν ἀναφέρεται, καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπεπόλαζεν ἡ αἵρεσις τῶν Ἐβιωνι„ τῶν, οἵτινες ἐβλασφήμων, ὡς πρὸ τῆς Μαρίας ἐκ ἦν γεννημένος ὁ Χριςὸς, ἐβρόν„ τησεν ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς τὸ, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὅσα περὶ τῆς ἐκ Πατρὸς „ ἀχρόνε γεννήσεως τῆ Υἱῆ Θεολογεῖ· καὶ ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἄνω τρισὶν εἰρημένοις ἱεροῖς „ Εὐαγγελίοις περιέχονται τὰ θαύματα, ἅπερ ἐτέλεσεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐν δυσὶν ἔτε„ σιν, ἐμὴν δὲ καὶ τὰ τῆ τρίτε ἔτες, (ὅσα δηλαδὴ ἐποίησεν ἀφ' ὃ παρεδόθη Ἰωάννης „ ὁ

(1) Αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τῆ Λόγε εἰσὶν ἡ δέσποινα Θεοτόκος, ὁ δίκαιος Ἰωσὴφ ὁ Μνήςωρ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῆ Ἰάκωβος, ὁ πρῶτος τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις κατακοσμήσας θρόνον· καὶ Ἰωσσῆς, καὶ Συμεὼν, καὶ Ἰούδας.

Γωάννης, ὅσις διηγάμενος θαύματα ἠθέλησε νὰ ὑπερέβῃ τὰς ἄλλας Εὐαγγελίσας, ἐπιχειρίσθη ὕστερον νὰ ὑπερέβῃ καὶ τὸν ἑαυτόν τε, τελειῶν τὸ Εὐαγγέλιόν τε μὲ ἐκείνην τὴν μεγαλορρήμονα μαρτυρίαν, ὅτι τὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Χριστὸς ἂν ἐγράφοντο ὅλα, τὰ ἐκ τούτων βιβλία δὲν ἤθελε χωρήσῃ σχεδὸν ὅλος ὁ Κόσμος (α).

Λοιπὸν ὁ Λουκᾶς διηγεῖται θαύματα, ἅτινα ὁ Ματθαῖος καὶ Μάρκος ἀποσιωπῶσι, καὶ ὁ Γωάννης μέγαν ἀριθμὸν ἄλλων, ἅτινα οἱ τρεῖς τελείως δὲν ἀναφέρουσι· Διατὶ μόνος αὐτὸς νὰ διηγῆται τόσα θαύματα, καὶ οἱ ἄλλοι νὰ τὰ ἀποσιωπῶσι; ἠδύναντο εἰπεῖν οἱ αὐτοῦ ὀπαδοὶ, ὅτι ὁ Λουκᾶς αὐτὰ δὲν τὰ ἤξευρεν, ἐπειδὴ μόνος τε ἐπαινεῖται, λέγων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Εὐαγγελίου τε, ὅτι ἦν πληροφορημένος περὶ πάντων· Οὔτε δύνανται εἰπεῖν, ὅτι ἠξεύρωντάς τα τὰ ἀπεσιώπησε, διότι εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Πράξεων λέγει ὁ ἴδιος, ὅτι εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν τε ὡμίλησε περὶ πάντων, ὧν ἐποίησε καὶ ἐδίδαξεν ὁ Ἰησοῦς· Ἐκ τούτων ἂν ποῖος δὲν γνωρίζει, ὅτι ὁ Λουκᾶς ἐστὶ ψεύσης; ἢ κἂν ὅτι ὁ Γωάννης ἐστὶν ἀπαταιών; ἂν λοιπὸν τὰ ἄλλα Εὐαγγέλια, περὶ ὧν ὄπισθεν εἴπομεν, ἀπεβλήθησαν, μὲ τὸ νὰ μὴν ἐσυμφώνευν μὲ τὰ τέσσαρα, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν πρέπει καὶ αὐτὰ νὰ ἀποβληθῶσι μὲ τὸ νὰ μὴ συμφωνῶσι μεταξύ των· καὶ ἑπομένως εἰσὶ ψευδῆ καθὼς ἐκεῖνα, ἤτε εἰσὶν ἄξια πίστεως ὡς ἀσύμφωνοι μάρτυρες· καὶ ὅμως αὐτὰ εἰσὶν ὅλον τὸ ἔρεισμα καὶ θεμέλιον τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, θεμέλιον τῇ ἀληθείᾳ ἔτως ἀνίσχυρον, καὶ ἤτω κακῶς ἐσηριγμένον, ὥστε ἀποκαθιζᾷ ἀξιογέλαστον τὸν Χριστιανισμὸν, καὶ ἀποδεικνύει τοῦτον πλήρη ἀκαταστασίας, ψεύδους, καὶ μύθων.

Ἀπόδει-

„ ὁ Βαπτιστὴς μέχρι τῆς Σωτηρίου πάθους) προσέθετο ὁ Θεολόγος εἰς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ „ Εὐαγγέλιον καὶ τὰ τῆς τρίτης ἔτους, μάλιστα δὲ ἐχὶ ἅπαντα (ἅτινα ἐὰν γράφηται „ καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν Κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία, καθὼς ὁ „ αὐτὸς μαρτυρεῖ), ἀλλ' ὅσα μόνον χαρακτηρίζουσι διὰ τῶν λογίων τῆς Κυρίας τὴν αὐ„ τοῦ θεότητα, καὶ ἑπομένως τὴν ἄχρονον αὐτοῦ ἐκ τοῦ πατρός τε θείαν γέννησιν. Ἐκ τῶν τοῦ Σωφρονίου. Καθὼς καὶ ὁ συγγραφεὺς πλατύτερον διεξέρχεται ἔμπροσθεν φύλ. 238. 239.

(α) „ Ἴδιον ἐστὶ τῶν Ἱερῶν Γραφῶν νὰ μεταχειρίζωνται τὰς ὑπερβολὰς, ὡς ἐν τῷ Δευ„ τερονομίῳ· Κεφ. κέ. „ Εἴδομεν πόλεις ἕως τοῦ Οὐρανοῦ φθανούσας· καὶ ἐν Ἀριθ„ μοῖς· Κεφ. ιγ'. „ Εἴδομεν ἄνδρας, καὶ ἡμεν ἔμπροσθεν αὐτῶν ὡσεὶ ἀκρίδες, „ [redacted]· Ἀλλὰ καὶ ἀλληγορικῶς ἐννοοῦν τὸ ῥητὸν ἐκ ἂν ἁμάρτοις· „ Κόσμος γὰρ οἱ γηΐνοι κατὰ τὸ „ μικρὸς Κόσμος ὁ ἄνθρωπος· Ὅθεν δὲν εἶναι „ δυνατὸν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὸν νοῦν των ἅπαντα τὰ θεῖκὰ καὶ μυστηριώδη ἔργα καὶ „ λόγια τοῦ Οὐρανίου Θεοῦ, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν· Γωάν. κεφ. ις'. „ Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν· (Ἐκ τῶν τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας.

Ηβ ΟΠΥ ιΜεΗΠ Ιιεσιιγοσβα

Α' ΠΟΔΕΙΞΙΣ.

Ὅτι ἡ μαρτυρία τῶν πρώτων Χριστιανῶν ἐστὶν ἀνωτέρα πάσης διαβολῆς, καὶ ὅτι τὰ Εὐαγγέλια εἰσὶν Γραφαὶ Θεόπνευστοι καὶ ἄξια πάσης πίστεως καὶ εὐλαβείας.

Ἐν τίνι λόγῳ προβάλλουσιν οἱ ἀσεβεῖς, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν τὸ δυσυχέστερον Ἔθνος τοῦ Κόσμου; ποῖον ἄλλο Ἔθνος πρὸ τοῦ Σωτῆρος εἶχε νόμους πλέον συνεχεῖς, τελειοτέρας καταλήψεις τῆς ἀρετῆς, καὶ ἰδέας ὑψηλοτέρας καὶ διακριτικωτέρας περὶ Θεοῦ; λοιπὸν τοῦτο τὸ τόσον πεφωτισμένον Ἔθνος ἦν ἀτιδανώτερον ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς ἀναισθήτους λατρευτὰς τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους, τοὺς τεθαμμένους ἐν τῷ σκότει τῆς εἰδωλολατρείας; ἦν ἴσως δυσυχές, καθότι ἐγνώριζε τὸν Θεὸν τοῦ Ἀβραὰμ, καθότι μόνῳ αὐτῷ ἐλάτρευε, καὶ καθότι ὑπόκειτο εἰς τοὺς ἱεροὺς του νόμους; ἂν τοῦτο τὸ Ἔθνος ἐξευδενώθη μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἀπὸ τὴν Βαβυλώνιον αἰχμαλωσίαν, ποία ἦν ἡ αἰτία; βέβαια ἀχὶ ἄλλη, εἰμὴ ἡ τύφλωσις, ἣν ἐκληρώσατο παρὰ τῶν λεγομένων σοφῶν· Ἕως ἐκείνου τοῦ καιροῦ ὁ νόμος καὶ ἡ θρησκεία ἦν ἡ σπουδὴ τοῦ Ἔθνους τούτου, ὁ ναὸς τοῦ Κυρίου ἦν τὸ σχολεῖόν του, οἱ Ἱερεῖς καὶ Διδάσκαλοι ἐκ συμφώνου τὸ ἐδίδασκον τὴν λατρείαν τοῦ Δημιουργοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ· Μετὰ δὲ τὴν συναναστροφὴν ὁποῦ ἔλαβε μὲ τοὺς Ἕλληνας τοὺς κυριεύσαντας τὴν Ἀσίαν, ἐφάνησαν εὐθὺς ὡς ἐξερχόμενοι ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Ζήνωνος οἱ Φαρισσαῖοι (α), ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Ἐπικούρου οἱ Σαδδουκαῖοι (β), καὶ ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Πυθαγόρου οἱ Νομικοὶ (γ)· Ὥστε ἡ θρησκεία ἄρχισε νὰ καταπίπτῃ, τὰ πνεύματα ἠτόνουν, αἱ ἰδέαι ἐσκοτίζοντο, οἱ σοφισμοὶ ἐφθείροντο, τὰ ἐλαττώματα ἐπροχώρουν, καὶ ἡ ἄμωμος θρησκεία τῶν Ἑβραίων μετεβλήθη τέλος πάντων εἰς διαφόρους βδελυρὰς αἱρέσεις.

Ἔπειτα ποία ἐστὶν ἡ ἀρχαιότης ἡ μαρτυροῦσα κατὰ τῶν Ἰουδαίων; εἶναι ἴσως Ἰσοριοὶ σύγχρονοι τοῦ Μωϋσέως, τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τοῦ Σαμουὴλ (δ), τοῦ

(α) Φαρισσαῖοι ἦσαν οἱ ὑπερεύοντες δὶς τῆς Σαββάτου, ἐγκρατείᾳ καὶ παρθενίᾳ βιῶντες, ἄχρι καιροῦ, ἀπαρχὰς καὶ ἀδολίσχους εὐχὰς καὶ σχήματα τηροῦντες.

(β) Σαδδουκαῖοι ἦσαν οἱ δικαιότατοι, οἱ Νεκρῶν ἀνάστασιν ἀρνούμενοι, καὶ μήτε Ἄγγελον μήτε πνεῦμα ἀποδεχόμενοι.

(γ) Οἱ Νομικοὶ (οἵτινες καὶ Γραμματεῖς) δευτερωταὶ ἦσαν τῶν παρ' αὐτοῖς πρεσβυτέρων παραδόσεων, φυλάττοντες ἔθη ἔξω τοῦ νόμου.

(δ) Ὁ Σαμουὴλ κριτὴς τῶν Ἑβραίων ἐχρημάτισεν· Οὗτος ἐπέστρεψε τὴν Κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων.

τῦ Δαβὶδ, τῦ Ἡσαΐᾳ, τῦ Ἠλιᾳ (α), καὶ τῦ Ἐλισσαίᾳ (β); ἅπασαι αἱ παλαιαὶ καὶ ἀξιολογώτεραι Ἱστορίαι εἰσὶ μάρτυρες τῆς ἀληθῦς πίστεως καὶ τῶν καθαρῶν ἠθῶν τῶν Ἑβδαίων. Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι, ὁπῦ φέρεσιν οἱ ἀσεβεῖς κατὰ τῶν Ἑβδαίων, εἰσὶν ὀλίγοι τινὲς Ἱστορικοὶ, οἵτινες τὰ ὅσα καταχρίνεσι δὲν τὰ εἶδον, ἀλλὰ τὰ ἤκεσαν μετὰ παρέλευσιν πολλῶν αἰώνων. Εἶναι ὁ Μανέθων, καὶ ὁ Ἅππίων (γ), συγγραφεῖς ὀλίγον ἀκριβεῖς, καὶ παρακινημένοι εἰς ψεῦδος ἀπὸ τὸ κατὰ τῦ Ἰωσήππυ μῖσος, εἶναι ὁ Ὁράτζιος, ὁ Ἰβενάλης, καὶ ὁ Μαρτιάλης (δ), ποιηταὶ ἀγχινέσατοι, ἀλλ' ἀκρίσχυντοι, κατή-

(α) Ἠλίας ὁ Θεσβίτης ἦν ἐκ [redacted] φυλῆς Ἀαρὼν οἰκῶν Γαλαὰδ (ὅτι ἡ θέσβις δόγμα ἦν τοῖς Ἱερεῦσιν). Οὗτος ὅταν ἔμελλε τελευτᾶν, εἶδε Σβαχᾶ ὁ πατὴρ αὐτῦ, ὅτι Ἄγγελοι λευκοφανεῖς αὐτὸν προσηγόρευον, καὶ ὅτι ἐν πυρὶ αὐτὸν ἐσπαργάνευν, καὶ φλόγα πυρὸς ἐδίδων αὐτῷ φαγεῖν· καὶ ἐλθὼν ἀνήγγειλεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ χρησμὸς, μὴ δειλιάσῃς, ἔσαι γὰρ ἡ οἴκησις αὐτῦ φῶς, καὶ ὁ λόγος αὐτῦ ἀπόφασις, καὶ κρινεῖ τὸν Ἰσραὴλ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ πυρί. Κατὰ τὸ ωμέ. ἔτος πρὸ Χριστῦ ἀνελήφθη ἐν πυρίνῳ ἅρματι.

(β) Ὁ Ἐλισσαῖος ἦν ἐξ Ἀβελμαὴλ γῆς τῦ Ῥεβεὶμ, καὶ ἐπὶ τέτυ γέγονε τέρας, ὅτι ἡνίκα ἐτέχθη ἐν Γαλγάλοις, [redacted] καὶ θανὼν ἐτάφη ἐν Σαμαρείᾳ.

(γ) Ἅππίων [redacted] ἐκ τῆς πόλεως Ἀλεξανδρείας, καὶ ἐχρημάτισεν ἀρχηγὸς τῶν πρέσβεων ὁπῦ ἔστειλαν ἀπὸ τὲς Ἀλεξανδρεῖς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Γάϊον κατὰ τῶν Ἑβδαίων τῆς πόλεώς των· [redacted] ἦν ὑψηλόφρων, καὶ ἐς ἄκρον κενόδοξος· Εἰς τὴν περὶ τῆς Αἰγύπτυ Ἱστορίαν τε, καὶ εἰς ἄλλην τινὰ ὁπῦ κατὰ τῶν Ἑβραίων συνέγραψεν, ἐπισωρεύει κατ' αὐτῶν τοσαύτας ἀναιδεῖς συκοφαντίας, ὅσας δύναται τὶς νὰ φανταθῇ· Αὐτὸς διηγεῖται τὸ συμβεβηκὸς ἑνὸς αἰχμαλώτυ ὀνόματι Ἀνδροκλέης, ὅςις ἐτράφη ἐν τρισὶν ἔτεσιν ὑπὸ ἑνὸς λέοντος, τὸν ὁποῖον αὐτὸς εἶχεν ἰατρεύσῃ ἀπὸ μίαν πληγήν· Καταδικασθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Ἀνδροκλῆς εἰς θάνατον ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ῥιφθεὶς εἰς τὸν λάκκον τῶν θηρίων, ἐγνωρίσθη ὑπὸ ἐκείνυ τῦ λέοντος, τυχόντος ἐκεῖ μεταξὺ τῶν ἄλλων θηρίων, καὶ δι' αὐτῦ ἀπέφυγε τὸν θάνατον· Ὅπερ λέγει ὁ Ἅππίων ὅτι εἶδε μὲ τὰ ἰδιά τε ὄμματα.

Ἓν τοιῦτον ἐστὶ, καὶ ὅσερ διηγεῖται ὁ Αἰλιανὸς (1) λέγων εἰς τὸ περὶ ζώων ἰδιότητος.
„ Ἑνὸς Πελαργῦ ἐμφωλεύοντος ἐπὶ τῆς οἰκίας τινὸς ὀνομαζομένης Ἡρακλείδος,
„ πέπτωκεν ὁ νεοσσὸς, καὶ τὸν πόδα αὐτῦ συνθλάσας, ἰάσατο αὐτὸν ἡ Ἡρακλῆς, καὶ
„ ἐπὶ τῆς φωλεᾶς ἀνέθηκεν· Ὁ δὲ πελαργὸς ἐλθὼν μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν, καὶ φέ-
„ ρων ἕνα πολύτιμον λίθον τὸν ὀνομαζόμενον ἄνθρακα, ἔῤῥιψεν ἐν τῇ τῆς Ἡρακλείδος
„ οἰκίᾳ πρὸς ἀντιμισθίαν τῆς εὐεργεσίας.

(δ) Ὁ Μαρτιάλης ἦν ποιητὴς Ἱσπανὸς, ἐγεννήθη ἐπὶ Κλαυδίυ Καίσαρος, καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ Τραϊανῦ, ἤτοι κατὰ τὸ ῥ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ· Σώζονται ἐκ τῶν ποιημάτων τε δεκατέσσαρα βιβλία ἐπιγραμμάτων, καὶ ἐν τῶν θεαμάτων· Ἦν ὅμως ὠφελιμώτερον ἂν εἶχε περισσοτέραν μετριότητα καὶ σεμνότητα εἰς τὲς σίχυς, καὶ ὀλιγωτέραν ἀγχίνοιαν·

Ἡγα-

(1) Ὁ Αἰλιανὸς ἦν ἀπὸ Πραινεστῦ τῆς Ἰταλίας· Ἐχρημάτισε [redacted] σοφιστής· Ῥ'ωμαῖος δὲ ὢν ἠττίκιζε, καὶ ἐθαυμάθη, καθαρὰν γὰρ φωνὴν ἐξεπόρησε, καὶ περ πολλὴν ὤκει ἑτέραν φωνὴν χρωμένην· Τέτε χάριν καὶ μελίγλωσσος ἐπεκλήθη· Ἔζη δὲ ἐπὶ τῶν μετὰ Ἀδριανὸν χρόνων.

κατήγοροι, κωμωδοὶ, καὶ ἕτοιμοι εἰς τὸ νὰ θυσιάσωσιν ὅλην τὴν ἀλήθειαν διὰ μίαν κεχαλωπισμένην φράσιν. Εἶναι ὁ Τάκιτος καὶ ὁ Πλούταρχος συγγραφεῖς διακριτικοὶ, ἀλλὰ τόσον ὀλίγον διδαγμένοι τὴν Ἑβδαϊκὴν Ἱστορίαν, ὥστε ὁμιλοῦσι μόνον μὲ προλήψεις, διὸ καὶ σφαλερῶς.

Οὐδεὶς ἀρνεῖται, ὅτι οἱ Εὐαγγελισταὶ, οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἦσαν ὑποκείμενα τῆς εὐτελεστέρας μοίρας τοῦ πλήθους. Ἀλλὰ τί πρὸς τοῦτο; αὐτοὶ δὲν πραγματεύονται περὶ πραγμάτων θεωρητικῶν καὶ ἀφηρημένων, περὶ ζητημάτων ἀμφιβόλων καὶ ὑψηλῶν, ἢ περὶ ἔργων δυσνοήτων, ἅτινα χρειάζονται νόας εὐφυεῖς, καὶ μάθησιν ἱκανὴν διὰ νὰ ἐννοηθῶσι καὶ νὰ ἀποδειχθῶσιν. Ἀλλὰ πραγματεύονται περὶ πραγμάτων αἰσθητῶν, ἅτινα ἄλλο δὲν χρειάζονται, εἰμὴ ὄμματα εἰς τὸ νὰ τὰ ἰδῶσι καὶ νὰ τὰ διακρίνωσι. Λοιπὸν περὶ τῶν τοιούτων πραγμάτων ἀρκεῖ ἡ μαρτυρία τόσον ἑνὸς συμπολίτη ἁμαθοῦς, ὅσον καὶ ἑνὸς πεπαιδευμένου, διότι ἔχοντες ἀμφότεροι ὄμματα, ἐπίσης εἰσὶν ἱκανοὶ εἰς τὸ νὰ τὰ διακρίνωσιν. Ὅθεν ἂν τοῖς πρώτοις ὁπαδοῖς τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐχρειάζετο ἄλλο, εἰμὴ ὄμματα εἰς τὸ νὰ μαρτυρήσωσι τὰ ἅπερ εἶδον, τὴν ἀνάστασιν δηλαδὴ τὴν ἀνάληψιν, τὰς δωρεὰς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ὅσα ἄλλα, δὲν εἶναι ἄτοπον τὸ νὰ διϊσχυρίζωνται οἱ ἀσεβεῖς νὰ ἀμαυρώσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν διὰ τῆς εὐτελείας τοῦ γένους των;

Κατηγορῶντες οἱ ἀσεβεῖς τοὺς Ἀποστόλους ὡς ἀπαταιῶνας, φαίνεται ἐκ τούτου ὅτι δὲν ἀνέγνωσαν ἔτε τὰ αὐτῶν Εὐαγγέλια, ἔτε τὰς Πράξεις των, ἔτε τὰς Ἐπιστολάς των. Φανερὸν γὰρ ἐστὶ, ὅτι ὅλη ἡ νέα Γραφὴ γέμει θείας Πνεύματος, ὅσα πάνυ καλῶς διατεθειμένη καὶ ἡρμοσμένη πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ καλὴν διαγωγήν. Ἂν λοιπὸν ἡ συκοφαντία τῶν ἀσεβῶν δὲν ἔστι περίεργος, ἀποδεικνύει αὐτοὺς κακίστους, ὀλεθρίους, καὶ ματαίους κατηγόρους. Εἰδὲ εἶναι περίεργος, τοὺς δεικνύει ἀπαταιῶνας. Διότι οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Εὐαγγελισταὶ, καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐκήρυξαν ἀληθῶς καὶ βεβαίως τὴν ἔλευσιν τοῦ θείου Μεσσίου, καὶ ἡ μαρτυρία αὐτῶν ἐστὶ βάσις καὶ ἔρεισμα τοσοῦτον στερεόν, ὥστε περὶ αὐτοῦ μόνοι οἱ ἐπίβουλοι, οἱ ἀσεβεῖς, καὶ οἱ ἀπαταιῶνες ἀμφιβάλλουσι.

Οὐκ ἔστιν ἀληθὲς, ὅτι τὰ πρῶτα τρία Εὐαγγέλια, δηλαδὴ τῶν θεσπεσίων Ματθαίου, Μάρκου, καὶ Λουκᾶ, ἐγράφησαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ, διότι ἐν αὐτοῖς εὑρίσκεται μία ἀξιόλογος πρόρρησις τούτου τοῦ συμβεβηκότος, ἥτις ἐπληρώθη μετὰ ταῦτα (α). Εἶναι λοιπὸν πιθανὸν, ὅτι,

Ἠγαπᾶτο καὶ ἐτιμᾶτο πολλὰ ἀπὸ τὸν Δομετιανόν. Ἐλέγχεται διὰ τὴν αἰσχρὰν τοῦ κολακείαν πρὸς αὐτὸν τὸν Βασιλέα ἔτι ζῶντα, καὶ διὰ τὸν ἀνάξιον τρόπον τοῦ, ὀνειδίζων αὐτὸν μετὰ θάνατον.

(α) „Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς, ἐμὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον. Μάρκ. κεφ. ιγ'.

„ Γερ-

ὅτι, ἂν οἱ τρεῖς Εὐαγγελισταὶ συνέγραψαν ἔπειτα, δὲν ἤθελον σημειώσῃ αὐτὴν τὴν καταστροφὴν ὡς σαφεστάτην ἀπόδειξιν τῆς ἀληθευσάσης τὸ σωτῆρος προρρήσεως; Ἔτι δὲ αἱ Ἐπιστολαὶ τοῦ θείου Παύλου (α) συνεγράφησαν πρὸ αὐτοῦ τοῦ συμβεβηκότος· δὲ ἐστιν ἧττον ἀληθὲς, ὅτι δὲ ὁ Λουκᾶς ὁ πνευματικὸς υἱὸς τοῦ Παύλου συνέγραψε τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Παλαιστίνης· Αὗται γὰρ εἰσὶν ὡς ἀπομνημόνευμα (ἵνα οὕτως εἴπωμεν) τῶν ὁδοιπορίων τοῦ Παύλου, δὲ ἅπαντα τὰ ἐν αὐταῖς ἐμπεριεχόμενα ἔχουσιν ἁρμοδιωτάτην ἀναφορὰν πρὸς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, πρὸς τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν, πρὸς τὰς ἑορτὰς, δὲ πρὸς τας θυσίας· Φαίνεται ἐν αὐταῖς ταῖς Πράξεσιν ἡ ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ ἁγία Ἐκκλησία τῶν Χριστιανῶν, ἥτις ὅσον κατετρέχετο, τοσοῦτον πολυανθρωποτέρα ἐγίνετο (β)· Πῶς δύνανται λοιπὸν οἱ ἀσεβεῖς νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι αἱ Ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου, δὲ αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων δὲν συνεγράφησαν πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλήμ;

Ἐκ τούτων ὡσαύτως φαίνεται, ὅτι δὲ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ θείου Λουκᾶ ἐκηρύχθη πρὸ ἐκείνου τοῦ συμβεβηκότος (γ)· Δὲν εἶναι δυνατὸν, ἀναγινώσκων τις τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ θεσπεσίου Ματθαίου, νὰ μὴ γνωρίσῃ τὴν ἐξαίρετον προσοχὴν ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸ νὰ τὸ συμφωνήσῃ μὲ τὴν παλαιὰν Γραφὴν, δὲ τοῦτο ἐστὶ συμπέρασμα καθαρώτατον, ὅτι δὲ οὗτος συνέγραψεν ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ πρὸς τοὺς ἐπιστρέφοντας Ἑβραίους· Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ὁ Εἰρηναῖος, [illegible] ὁ Παπίας (ε), ὁ Ὠριγένης, ὁ Κλήμης (ζ), ὁ Τερτυ-

„ Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλήμ, ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Ματθ. κεφ. κγ'.
„ Ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σὲ, δὲ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, δὲ περικυκλώσουσί σε, δὲ συνέξουσί σε πάντοτε, δὲ ἐδαφιοῦσί σε, δὲ τὰ τέκνα σου ἐν σοὶ, δὲ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθον. Λουκ. κεφ. ιθ'.

(α) Γρέον ὅτι ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου συνεγράφη εἰς ἀλλόγλωσσαν Ἑβραϊκὴν, ἢ Συροεβραϊκὴν τὴν τότε παρ' Ἑβραίοις συνήθη· Τοῦτο δὲ τοῦ Λουκᾶ, ἢ τοῦ Βαρνάβα, ἢ τοῦ Κλήμεντος ἐξελληνίσθη, ὡς ἔκριναν οἱ παλαιοὶ κατὰ τὸν Εὐσέβιον δὲ Ἱερώνυμον.

(β) Καθ' ἡμέραν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ Ἱερῷ. „Παραγενόμενοι δὲ εἰς „ Ἱερουσαλὴμ, ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, δὲ τῶν Ἀποστόλων, δὲ τῶν πρεσ„ βυτέρων. „Ὁ δὲ Κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ Ἐκκλησίᾳ· δὲ „ ἄλλα πολλά. Πραξ. κεφ. β'. ιέ.

(γ) Γίνεται δῆλον δὲ ἐξ ὅσα ὁ Λουκᾶς λέγει ἐν τῷ αὐτοῦ Εὐαγγελίῳ. Κεφ. κδ'. „ δὲ „ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, δὲ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ „ Ἱερῷ.

[illegible]

(ε) Οὗτος ἐχρημάτισεν Ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως· Ἔπεσεν ἔπειτα εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν χιλιαστῶν, περὶ ἧς εἴπομεν.

(ζ) Ὁ Κλήμης τοῦ Παύλου ἦν συνοπαδὸς, ἀνεδέχθη τὴν διοίκησιν τῆς Ῥώμης [illegible]
Εἰς ὄνομα τούτου φέρονται βιβλία μεταξὺ τῶν ἄλλων δέκα, ἅτινα οἱ μὲν ἀναγνωρισμὸς ὠνόμασαν τοῦ Κλήμεντος, οἱ δὲ Πράξεις, οἱ δὲ Ἱστορίαν, οἱ δὲ

Χρονι-

[illegible]

Τερτυλιανὸς, ὁ Ἐπιφάνιος (α), ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ἱερώνυμος, καὶ ἅπασα ἡ ἀρχαιότης. Λέγουσιν ἔτι οἱ αὐτοὶ, ὅτι καὶ ὁ θεῖος Μάρκος συνέγραψεν ἔπειτα τὸ αὐτοῦ Εὐαγγέλιον κατὰ μίμησιν τοῦ Ματθαίου δι' ὁδηγίας τοῦ Μακαρίου Πέτρου. Λοιπὸν εἶναι ἀναιδὴς αὐθάδεια τῶν ἀπίστων, τὸ νὰ μὴ δέχωνται τὴν βεβαίωσιν τοσούτων ἀξιοπίστων μαρτύρων, οἵτινες εἶδον καὶ τὰ ἴδια πρωτότυπα αὐτῶν τῶν Εὐαγγελίων.

Μία Ἱστορία σκοτεινὴ, ἢ ἀμφίβολος, ἢ ψευδὴς, βέβαια πώποτε δὲν προχωρεῖ τοσοῦτον χωρὶς νὰ εὕρῃ ἀντιστάσεις. Ἀλλὰ τὸ νὰ θέλωσιν οἱ ἀσεβεῖς, ὅτι εὑρίσκει ἀντιλέγοντας καὶ ἀναιρέτας μία Ἱστορία, ἥτις ἄλλο δὲν ἐμπεριέχει, εἰμὴ πράξεις λαμπρὰς καὶ βεβαίας, εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡσὰν νὰ ἤθελον, ὅτι ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος φλύαροι καὶ παράφρονες. Λοιπὸν τὰ Ἱερὰ Εὐαγγέλια, εἰ καὶ γεγραμμένα πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὡς περιέχοντα ἔργα καθαρὰ, δῆλα, καὶ ἀληθῆ, ἐκ ἦν δυνατὸν νὰ εὕρωσιν ἀναιρέτας καὶ ἀντιτείνοντας.

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ δὲν ἐδέχθησαν ἐπίσης ὅλα τὰ Εὐαγγέλια, ὁποῦ αὐτοῖς ἐπροβλήθησαν, εἰ καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν Ἀποστόλων καὶ μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. ἔστινας τοσοῦτον ἐσέβοντο καὶ ἠγάπων, μὲ τὸ νὰ ἦσαν προδιδαγμένοι, καὶ πληροφορημένοι περὶ τῶν γνησίων Γραφῶν τῶν Ἀποστόλων, περὶ τῆς ἀληθοῦς αὐτῶν διδασκαλίας, καὶ περὶ τῶν ἀληθῶν Εὐαγγελίων τῶν Εὐαγγελιστῶν πρὸ τοῦ δοθῶσιν εἰς φῶς τὰ νόθα ἐκεῖνα Εὐαγγέλια. Λοιπὸν βλέποντες ἐν τοῖς νόθοις ἔργα καὶ διδασκαλίας νέας καὶ ἀνομοίους ἐκείνων, ἅπερ διὰ στόματος καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν πρώτων αὐτῶν διδασκάλων ἐδιδάχθησαν, τὰ ἀπέβαλον, ὡς μὴ ὄντα γεγραμμένα ὔτε παρὰ τῶν Ἀποστόλων, ὔτε παρὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὰ ὀνόματα ἔφερον, ἀλλ' ὑπὸ διαφόρων ἀπαταιώνων καὶ ψεύστων (β), οἵτινες συνέγραψεν αὐτὰ διὰ νὰ σπείρωσι τὴν ἀσυμφωνίαν ἐν τῇ νεοσυλλέκτῳ Ἐκκλησίᾳ. Λοιπὸν, ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐδέχθησαν μόνον τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, καὶ ἀπέβαλον τὰ ἄλλα, εἶναι φανερὸν, ὅτι μόνον τὰ τέσσαρα εὗρον σύμφωνα μὲ τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, τὰ δὲ λοιπὰ ἀσύμφωνα καὶ ἐναντία· καὶ καθὼς, ἂν ἐδέχοντο ὅλα ἐκεῖνα, ὁποῦ κατ' ἐκείνης τὰς καιρὰς ἐφάνησαν, δὲν ἤθελον ἔχῃ τελείως διάκρισιν, ὅτως ἀποβάλοντες αὐτὰ, ἔδειξαν τὸ διακριτικὸν αὐτῶν, μὲ τὸ νὰ ἐκλέξαν τὸ ἀληθὲς τῶν τεσσάρων

Χρονικὰ, οἱ δὲ Πράξεις τοῦ Πέτρου, οἱ δὲ περιήγησιν, ἄλλοι περίοδον, ἄλλοι διάλογον μετὰ Ἀππίωνος. Εἶσι μὲν ἓν βιβλίον παλαιὸν, ὑποβολιμαίων δὲ παρὰ πᾶσι κρινόμενον, καὶ πολλῆς λέσχης καὶ φλυαρίας ἀνάπλεων.

(α) Οὗτος ἐτέχθη ἐν Παλαιστίνῃ περὶ τὸ τκ'. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ἐχειροτόνησεν Ἐπίσκοπος Σαλαμῖνος, καὶ τέθνηκε περὶ τὸ υϙ'. ἔτος.

(β) Περὶ τῶν τοιούτων γραφῶν ὁ Ἰωάννης λέγει. Καθολικ. ά. Ἐπίς. κεφ. β'. „Παιδία „ ἐσχάτη ὥρα ἐστὶ, καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ Ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν Ἀντίχριστοι „ πολλοὶ γεγόνασιν, ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' ὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, „ μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν, ὅτι ὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν.

ἀπὸ τὸ ψευδὲς ὅλων τῶν ἄλλων· Λοιπὸν οἱ Ἀπόστολοι δὲν εἶναι μάρτυρες ψευδεῖς, ὄντε ἀπαταιῶνες, ἀλλ' ἀληθεῖς καὶ σύμφωνοι διεξηγηταὶ τῶν ἔργων τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Πραγματεύονται ἴσως οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰ αὐτῶν Εὐαγγέλια θαύματα, ἢ μακρὰν ὄντα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς των, ἢ θεμελιωμένα ἐπὶ τὰς ψευδεῖς ἰδέας τοῦ πλήθους, ἢ μὲ πρόληψιν τινὸς τέλους, ἢ ἐγνωσμένα εἰς μόνους τοὺς αὐτῶν ὁπαδοὺς καὶ φατριώτας; τὰ θαύματα, ὁποῦ οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταὶ συνέγραψαν, ἦσαν νέα, πασίδηλα, δημόσια, καὶ μεμαρτυρημένα ἀπὸ αὐτόπτας μάρτυρας· Αὐτοὶ ἀναφέρουσι τὸν καιρὸν, καθ' ὃν, καὶ τὸν τόπον, εἰς ὃν συνέβησαν, τὰς διαφόρους περιστάσεις ὁποῦ προηγοῦντο καὶ συνέπονται αὐτοῖς· Αὐτοὶ διηγοῦνται θαύματα, ἅτινα ἐξέρχθησαν καὶ ἐπιστεύθησαν ἀπὸ πλήθη ἀνθρώπων διαφόρων Ἐθνῶν μετ' ὀλιγου τῆς αὐτῶν ἐκβάσεως, ζώντων τότε ἔτι καὶ τῶν μαρτύρων, ὁποῦ παρ' αὐτῶν ἀναφέρονται, οἵτινες τὰ ἐκήρυττον, οὐχὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τινὸς προμελετημένου σκοποῦ, μάλιστα δὲ ἐναντίον τῶν φρονημάτων, ἐν οἷς αὐτοὶ ἐγεννήθησαν, καὶ ἀνετράφησαν· Αὐτοὶ διηγοῦνται θαύματα, ἅτινα ἐν ταυτῷ ὁποῦ ἐκηρύχθησαν, ἐν ταυτῷ καὶ ἐπιστεύθησαν ἀπὸ ἀνθρώπους πάσης τάξεως καὶ παντὸς τόπου, καὶ ταῦτα ἐναντίον τοῦ κέρδους των, ἐναντίον τῶν ἰδίων των συμφερόντων, ἐναντίον τῶν παθῶν των, καὶ ἐναντίον τῆς ἰδίας θρησκείας των· Αὐτοὶ τέλος πάντων πραγματεύονται θαύματα καὶ τεράστια, ὁποῦ ἀδιαλείπτως καὶ ἀπαραλλάκτως πιστευόμενα πρὸ δεκαοκτὼ ὅλων αἰώνων, οὐχὶ μόνον ὑπὸ τοῦ ἀπείρου πλήθους, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν λαμπροτέρων, πεφωτισμένων, καὶ πεπαιδευμένων νόων (α)· Λοιπὸν τὸ νὰ μάχωνται οἱ ἀσεβεῖς κατὰ τῶν δογμάτων, τῶν πιστευθέντων καὶ ἀποδεχθέντων παρὰ τοσούτων καὶ τοιούτων, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡσὰν νὰ μάχωνται κατὰ τῆς θρασείας αὐτῶν ἀφροσύνης.

Οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταὶ διηγοῦνται ἐπίσης τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ (β), ἅτινα εἰσὶ δύω τεράστια τοσοῦτον μεγάλα καὶ κατα-

πληκτι-

(α) Ἂν σταθῶμεν τὰ ὑποκείμενα ὅλων τῶν αἰώνων, ἅπερ ἐδέχθησαν τοῦτο τὸ ὀρθὸν καὶ ἄμωμον κήρυγμα, τόσον τὰ Ἐκκλησιαστικὰ, ὅσον καὶ τὰ ἐξωτερικὰ, βέβαια καὶ κατὰ τὴν ποσότητα καὶ κατὰ τὴν ποιότητα ἀσυγκρίτως ὑπερβαίνουσι τὰς κενὰς καὶ κακόφρονας ἐπαγγελομένας ἀρχίνους· Λοιπὸν, ἂν τοῖς μαθηταῖς τοῦ Πυθαγόρου ἦν ἀρκετὸν τὸ, αὐτὸς ἔφα, νὰ διασκεδάσῃ πᾶσαν ἔνστασιν· πολλῷ μᾶλλον ἡμῖν τοῖς μαθηταῖς τοῦ Οὐρανοφάντορος, τοῦ Θεολόγου, τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ τοσούτων ἄλλων θεοπνεύστων καὶ πανσόφων Διδασκάλων (χωρὶς νὰ ἐρευνῶμεν ἀποδείξεις τῆς ἀναντιῤῥήτου ἀληθείας) ἀρκεῖ τὸ, ὅτως εἶπον, ὅτως ἐδογμάτισαν, ὅτως ἐδίδαξαν οἱ ἡμῶν Θεόσοφοι Διδάσκαλοι.

(β) "Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἄγγελος, εἶπε ταῖς γυναιξὶ, μὴ φοβῆσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ, ὅτι „ Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε, οὐκ ἔστιν ὧδε ἠγέρθη καθὼς εἶπε (ι). Ματθ. κεφ. κϛ'. „ Ἰησοῦ

(ι) "Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος ὃ ἐτάξατο „ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ τλ'. τὰ ἐνσώματα διὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάληψιν. Ματθ. κεφ. κή.

πληκτικὰ, ὥσε ὅλα τὰ ἄλλα, συγκρινόμενα μὲ αὐτὰ, ὀλίγα σοχασμᾶ φαίνονται ἄξια· Πῶς λοιπὸν οἱ ἀσεβεῖς φλυαρᾶσιν, ὅτι τὰ θαύματα προχωρᾶσιν αὐξάνοντα εἰς τὰ Εὐαγγέλια αὐτῶν; λέγοντες ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μάρκος, ὅτι ὁ Μεσσίας ἐγεννήθη ἐκ Παρθένε (α), δὲν εἶναι φανερὸν, ὅτι λέγουσιν ἐν συντόμῳ τὸ ὅσον λέγει ὁ Λουκᾶς ἐκτεταμένως (β); κατὰ τὶ εἰσὶ θαυμασότεραι αἱ κατὰ τὸν Λουκᾶν καὶ Ἰωάννην ἱάσεις τῶν ασθενῶν, καὶ ἀνασά-

Γεν

„ Γησᾶν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσαυρωμένον, ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. „Ο μὲν „ οὖν Κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη εἰς τὸν Οὐρανὸν Μάρκ. κεφ. ις'.

„ Τὶ ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν, οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. „ Καὶ „ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτὸς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν Οὐρα- „ νόν. Λουκ κεφ. κδ'.

„ Τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς, ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε „ καὶ ἐπίστευσε, οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι· (Οὗτος καὶ μάρτυς αὐτόπτης, αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον.) „ Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα με, καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν με καὶ Θεὸν „ ὑμῶν. Ἰωάν. κεφ. κ'.

(α) "Τῆ Γησῆ Χριστῆ ἡ Γέννησις ἔτως ἦν· Μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτῆ Μα- „ ρίας τῷ Ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτὸς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος „ Ἁγίε. Ματθ. κεφ. ά.

„ Ἀρχὴ τῆ Εὐαγγελίε Γησῆ Χριστῆ υἱῆ τῆ Θεῆ ὡς γέγραπται ἐν τοῖς Προφή- „ ταις. Μάρκ. κεφ. ά. Λοιπὸν ὢν Υἱὸς Θεῆ, καὶ ἡ γέννησις αὐτῆ ἄφθαρτος, καὶ ἄνευ „ σπορᾶς καὶ παρθενική· Διότι τὸ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς Προφήταις, οὐκ ἐρρέθη ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς ἀπόδειξιν τῆ Παρθενικῆ τοκετῆ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν· „Ἰδὲ ἡ παρ- „ θένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν.

(β) "Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ Ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ Θεῆ εἰς πόλιν τῆς Γαλι- „ λαίας, ᾗ ὄνομα Ναζαρὲτ πρὸς Παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσὴφ, ἐξ οἴκε „ Δαβὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς Παρθένε Μαριάμ, καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἄγγελος πρὸς αὐτὴν „ εἶπε, χαῖρε κεχαριτωμένη ὁ Κύριος μετὰ σε, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, ἰδὲ συλ- „ λήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτῆ Γησῆν. Λουκ. κεφ. ά. Ἔπειτα δὲ τῶν ὅσων διηγεῖται εἰς τὸ ά. καὶ β'. κεφ., ἐπιφέρει· „ καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν „ αὐτῆς τὸν πρωτότοκον (1), καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ· Λοιπὸν περὶ τῆ παρθενικῆ τοκετῆ οὐδὲν πλέον λέγει τῶν ἄλλων Εὐαγγελιστῶν, εἰμὴ τὸ αὐτὸ μὲ περισσοτέραν ἔκτασιν.

---

(1) Ὁ υἱὸς τῆ Θεῆ λέγεται πρωτότοκος, καθότι τὸ ἄφατον μυστήριον τῆς θείας αὐτῆ σαρκώσεως προεγνώσθη ἀπὸ τὸν παντέφορον νῶν τῆ Θεῆ, καὶ προωρίσθη πρὸ τῆ νὰ προορισθῇ ἡ πλάσις τῶν Ἀγγέλων, ἢ τῶν ἀνθρώπων, ἢ τινὸς ἄλλε κτίσματος· Ὅθεν εἰς τὰς ἱερὰς Γραφὰς λέγεται ἀρχὴ τῶν ὁδῶν τῆ Κυρίε ὁ σαρκωθεὶς Θεῖος λόγος, καὶ πρωτότοκος πάσης κτίσεως, καθὼς ἐν παροιμίαις κεφ. η. „Κύριος ἔκτισέ με ἀρ- „χὴν ὁδῶν αὐτῆ, πρὸ τῆ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με· καὶ ὁ Παῦλος πρὸς Κολασσαεῖς κεφ. ά. „Ὅς ἐστιν εἰκὼν τῆ Θεῆ τῆ ἀοράτε, πρωτότοκος πάσης κτίσεως· Ἄτινα ἐννοῆνται οὐχὶ διὰ τὴν θεότητα τῆ Χριστῆ, ἴσαν ὁμοούσιον καὶ συναΐδιον τῷ Πατρὶ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἣν προεῖδεν ὁ Θεὸς πρὸ πάντων τῶν πνευμάτων· Οὕτως ἐξηγῆσιν ὁ μέγας Ἀθανάσιος γ'. καὶ δ'. λόγῳ κατὰ Ἀρειανῶν, ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας βιβλίῳ δ'. τῶν Θησαυρῶν κεφ. ὅ'., ς'., καὶ ή., καὶ ὁ Θεῖος Αὐγυστῖνος βιβλίῳ ά. περὶ Τριά- δος, κεφ. ιβ.

ἀναςάσεις τῶν νεκρῶν (α) ἀπὸ τὰς κατὰ Ματθαῖον ϗ κατὰ Μάρκον ἰάσεις ϗ ἀναςάσεις (β); μόνος ὁ λόγος τῦ Χριςῦ ἐκτελεῖ καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα· Λοιπὸν ὄντα ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ϗ τῦ αὐτῦ τέλους, ἤτοι ἐκ τῦ Μεσσίᾳ, ϗ ἀποδείξεις τῆς τῦ Μεσσίᾳ θεότητος, ὅταν λέγωσιν οἱ ἀσεβεῖς, ὅτι τὰ ὅσα διηγῶνται οἱ πρῶτοι Εὐαγγελισαὶ εἰσὶ παίδων ἀθύρματα παραβαλλόμενα μὲ τὰ τεράςια, ἅπερ διηγεῖται ὁ Γωάννης, δεικνύσι προφανῶς ὅτι ὑςερῶνται ϗ αὐτῆς τῆς κοινῆς αἰσθήσεως.

Τὰ ὅσα θαύματα διηγεῖται ὁ θεσπέσιος Γωάννης δὲν ἦσαν ἀγνοούμενα τοῖς ἄλλοις Εὐαγγελισαῖς, διότι ϗ ὁ θεῖος Λεκᾶς [illegible] πρὸς Θεόφιλον λέγει, ὅτι ἦν πληροφορημένος περὶ πάντων· Τίνος δὲ ἕνεκεν οἱ τρεῖς πρῶτοι Εὐαγγελισαὶ τὰ παρατρέχουσι, ϗ μόνος ὁ Γωάννης τὰ διηγεῖται, εἴπομεν τὰς αἰτίας, ὅτι ἕκαςος αὐτῶν εἶχε τὰς ἰδίας τῦ σκοπὰς κατὰ τὰς πιςεύοντας, πρὸς οὓς ἔγραφεν· Ὁ σκοπὸς τῦ Ματθαίου ἦν νὰ δείξῃ τὴν ἁρμονίαν ϗ σχέσιν τῆς παλαιᾶς Γραφῆς πρὸς τὸ αὐτῦ Εὐαγγέλιον· Ὁ Λεκᾶς εἶχε σκοπὸν νὰ ἀποφύγῃ ὅλας τὰς μυθώδεις Ἱςορίας, τὰς πρὸ αὐτῦ μεταξὺ τῶν πιςῶν κηρυττομένας, ὅθεν γράφων θαύματα, ὅσα ἦσαν ἀρκετὰ πρὸς πίςωσιν τῶν Ἐθνικῶν ὅτε ἐβαπτίζοντο, δὲν ἐφρόντισε νὰ συγγράψῃ ὅλην τὴν σειρὰν τῶν θαυμάτων, ἀλλ' ἐκλαμβάνων τὰ πράγματα ἄνωθεν ϗ ἐξ ἀρχῆς, ἐκτίθησι κατὰ τάξιν τὴν Ἱςορίαν τῦ· Τὸ νὰ γράφῃ δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν πράξεων, ὅτι εἰς τὸ Εὐαγγελιόν τῦ ὡμίλησε περὶ πάντων, ἐννοεῖ περὶ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν σκοπὸν τῦ γράφοντος, ϗ εἰς τὸ τέλος τῦ πρὸς ὃν ἔγραφε· Ὁ θεῖος Γωάννης θέλων νὰ δείξῃ τὴν ἄχρονον θείαν γέννησιν τῦ Χριςῦ, διηγεῖται τὴν ἴασιν τῦ ἐκ γενετῆς τυφλῦ (γ), ϗ τὴν τῦ ἐν τριάκοντα ϗ ὀκτὼ ἔτεσιν ἀσθενοῦς (δ),

ϗ

(α) "Πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν, ὁ δὲ „ ἑνὶ ἑκάςῳ αὐτῶν ἰὰς χεῖρας ἐπιθεὶς ἐθεράπευσεν αὐτούς· Ἐξήρχοντο δὲ ϗ δαιμόνια „ ἀπὸ πολλῶν. Κεφ. δ'. Περὶ δὲ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναςάσεως εἴπομεν ὄπιθεν· ϗ ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν ὅσα λέγει ὁ Γωάννης περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως.

(β) "Προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλοὺς, ϗ ἐξέβαλε τὰ δαιμόνια λόγῳ, ϗ πάν„ τας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσε. Ματθ. κεφ. ή. Περὶ δὲ τῆς ἰάσεως τῶν ἀσθενῶν κατὰ τὸν Μάρκον, ϗ περὶ τῆς ἀναςάσεως τῶν νεκρῶν κατὰ τὸν Ματθαῖον ϗ Μάρκον εἴπομεν ὄπιθεν.

(γ) "Εὑρὼν δὲ αὐτὸν ὁ Γησοῦς, εἶπεν αὐτῷ· Σὺ πιςεύεις εἰς τὸν υἱὸν τῦ θεῦ; ϗ τίς ἐςὶ „ Κύριε ἵνα πιςεύσω; εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Γησοῦς· ϗ ἑώρακας αὐτὸν, ϗ ὁ λαλῶν μετὰ „ σοῦ, ἐκεῖνος ἐςί. Γωάν. κεφ. θ'.

(δ) "Λέγει αὐτῷ ὁ Γησοῦς· Ἔγειρε, ἆρον τὸν κράββατόν σου ϗ περιπάτει, ϗ εὐθέως „ ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος· ϗ ἐζήτεν τὸν Γησοῦν ἀποκτεῖναι οἱ Ἰεδαῖοι, ὅτι ταῦτα „ ἐποίει ἐν Σαββάτῳ· Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, „ κἀγὼ ἐργάζομαι· Διὰ τοῦτο ἦν μᾶλλον ἐζήτεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ὐ μόνον ἔλυε „ τὸ Σάββατον, ἀλλὰ ϗ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. Κεφ. ε.

καὶ τὴν ἔγερσιν τοῦ Λαζάρου (α), ὅπως ἐν τούτοις σημειώσῃ τὰ χαρακτηριστικὰ λόγια τῆς θείας φύσεως τοῦ Χριστοῦ· Ἂν λοιπὸν ἕνας Εὐαγγελιστὴς διηγῆται πράγματα, ἄτινα ὁ ἕτερος ἀποσιωπεῖ ἢ, κρεῖττον εἰπεῖν, ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν γενικῶς καὶ ἐν συνόψει (β), ἂν ἦν ἄλλη αἰτία, εἰμὴ ὁ διάφορος ἑκάστου σκοπός· Ἀλλ' ἡ συμφωνία πρὸς τὰ νοήματα μένει ἡ αὐτὴ καὶ ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Χριστοῦ· καὶ πρὸς σύστασιν τῶν δογμάτων τῆς ἀκραιφνοῦς πίστεως εἰσὶ καὶ οἱ τέσσαρες σύμφωνοι χωρὶς ποσῶς διαφοράν· Λοιπὸν οἱ ἐχθροὶ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἐνδρεύοντες ἀνωφελῶς διὰ νὰ προσεφάψωσι τοῖς Εὐαγγελισταῖς ἔλειψιν διακρίσεως καὶ εἰλικρινείας, δεικνύουσιν ἑαυτοὺς ὑστερημένους καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης· Αὐτὰ καὶ αὐτὰ τὰ Ἱερὰ Εὐαγγέλια εἰσὶ τὸ ἔρεισμα καὶ ἡ βάσις τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, βάσις τῇ ἀληθείᾳ τόσον καλῶς ἐστηριγμένη, ὥστε προφανῶς δεικνύει τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἁγιότητα, καὶ τὴν σεβασμιότητα αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ἀντίσασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι ἡ ἀναιδησία τῶν Ἑβραίων, καὶ ἡ σιωπὴ τῶν συγχρόνων τῷ Ἰησοῦ Ἱστορικῶν, ἀποδεικνύουσι τὸ ψευδὲς τῆς Εὐαγγελίας· καὶ ὅτι ἀπὸ τὸν μῦθον τῆς Ῥωμύλου, ἀπὸ τὰ κατὰ τὸν Οὐεσπεσιανὸν, ἀπὸ τὰς Προφητείας τῶν Σιβύλλων, καὶ ἀπὸ τὰ ἀγάλματα τῆς Αἰγυπτιακῆς μυθολογίας ἐγεννήθη ὁ Χριστιανισμός.

Ἂν τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ (λέγουσιν οἱ ἀσεβεῖς) συνέβησαν, ἂν αὐτὰ ἦσαν ἀληθῆ, οὕτω πολυάριθμα, οὕτω μεγάλα, καὶ οὕτω δῆλα, καθὼς οἱ Εὐαγγελισταὶ τὰ περιγράφουσιν, ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι ἔπρεπε νὰ δεχθῶσι τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ· Διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναιδῆτῶσι τόσον, ὥστε νὰ μὴ

(α) Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς· Λέγει αὐτῷ ἡ Μαρία, κύριε ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς τὸν Κόσμον ἐρχόμενος· Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τὰς ὀφθαλμὰς ἄνω, καὶ εἶπε· Πάτερ εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου, ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν παρεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. (Αὐτὰ εἰσὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τοῦ Μεσσίου Θεότητος λόγια). Ἰωάν. κεφ. ια'.

(β) Λέγοντες ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μᾶρκος, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη νεκρῶν, καὶ ἔλεγον πάσαν νύκτα καὶ πᾶσαν ἡμέραν, εἶναι φανερὸν, ὅτι δὲν λέγουσιν ὀλιγώτερα τῶν ἄλλων, εἰμὴ πράγματα τῆς αὐτῆς ποιότητος, πλὴν γενικῶς καὶ ἐν συντόμῳ.

μὴ καταπειθῶσιν εἰς τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα λαμπρὰ θαύματα· Ἔτι, ἂν εἰς μίαν ἐπαρχίαν τῆ βασιλείᾳ τῆς Ῥώμης τοσοῦτον γνωσὴν, ὁποία ἦν ἡ Παλαιστίνη, εἶχον συνέβη πράγματα τοσοῦτον ἀξιόλογα εἰς ὅλον τὸ διάστημα τριῶν ἢ τεσσάρων χρόνων κατὰ συνέχειαν, ὁ Βασιλεὺς, ἡ σύγκλητος, καὶ ἅπασα ἡ Ῥώμη ἔπρεπε νὰ πληροφορηθῶσι περὶ αὐτῶν· Αὐτὸς ὁ θεῖος ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ καθημερινὴ συνομιλία των, καὶ τὸ ὑποκείμενον τῆ κοινῆ θαυμασμῆ· Ὅθεν καὶ οἱ αὐτῶν Ἱστορικοὶ ἔπρεπε νὰ συγγράψωσι περὶ τούτων ἁπάντων· Ἀλλ' ἡ ἄκρα σιωπὴ τόσον τῶν Ῥωμάνων, ὅσον καὶ τῶν Ἰουδαίων Ἱστορικῶν, τὶ δηλοῖ; Οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ μέχρι ὅπου ἐκρίνοντο γενικῶς παρὰ πάντων Ἔθνος ἀτιδανόν, πλὴν τινὲς ἐξ αὐτῶν διεκρίθησαν ἀπὸ τὰς συμπολίτας των διὰ τῶν ἀξιολόγων των προτερημάτων· Ὁ περίφημος Φίλων ἦν εἷς αὐτῆ τῆ ἀριθμῆ, καὶ τὸ σχολεῖον τῆ Πλάτωνος ἀδένα μαθητὴν ἔσχε τιμήσαντα τὸν διδάσκαλόν τα ὡς αὐτόν (α). Αὐτὸς ὁ μέγας Φιλόσοφος Ἰουδαῖος ἔζη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καθ' ὃν καιρὸν ἐφάνησαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν (καθὼς λέγεται) ὁ Χριστὸς καὶ οἱ αὐτῆ Ἀπόστολοι· Ἡ Ἀλεξάνδρεια ἦν πλήρης Ἰουδαίων, οἵτινες εἶχον συνεχῆ ἐμπορίαν μετὰ τῶν ἐν τῇ Ἱερεσαλὴμ, ὅθεν ἐκ ἦν δυνατὸν νὰ μὴν ἔχωσιν εἴδησιν τῶν ὅσων ἀξιολόγων συνέβαινον εἰς ἐκείνην τὴν πρωτεύσαν πόλιν τῆ Ἰουδαϊσμῆ· Ὁ Φίλων ὅμως ἄνθρωπος σοφὸς, περίεργος, καὶ ζηλωτὴς τῆς θρησκείας τα, ὅστις συνέγραψε πολλὰς λόγους Ἠθικὰς καὶ Ἱστορικὰς, εἰς ἀδὲν μέρος τῶν συγγραμμάτων τα ἀναφέρει περὶ Χριστῆ, ἔτε περὶ τῶν θαυμάτων τα, ἔτε περὶ τῆς διδασκαλίας τα, ἔτε περὶ τῶν Ἀποστόλων τα· Φαίνεται ἂν, ὡς ἀδεμίαν εἶχεν εἴδησιν περὶ τῶν τοιούτων.

Ὁ Ἰώσηππος (β) ὡσαύτως ἐχρημάτισεν ἐπίσημος μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν ἣν συνέγραψεν Ἱστορίαν τῆ Ἔθνες τα· Αὐτὸς ἤκμαζεν εἰς τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ὁ Ἰησῆς ἐτελείωσε τὴν ζωήν τα θαυματουργῶν· Οἱ μαθηταί τα, οἵτινες (καθὼς λέγεται) ἐτέλεν θαύματα μεγαλήτερα ἐκείνων τῆ διδασκάλα των, ἦσαν συμπολίται καὶ σύγχρονοι τούτα τῆ Ἱστορικῆ, λοιπὸν ὁ Ἰώσηππος ἦκουε τὰ θαύματα τούτα τῆ θεανθρώπα, τῆ σκοτίσαντος τὸν Ἥλιον, καὶ κλονήσαντος τὴν γῆν εἰς τὸν θάνατόν τα, καὶ ἀναστάντος ἐνδόξως· Οὔτε

(α) Τοσοῦτον δὲ αὐτὸν τοῖς Ἕλλησιν παρεσχεῖν θαῦμα τῆς ἐν τοῖς λόγοις δυνάμεως, ὡς καὶ λέγειν αὐτὲς, ἢ Πλάτων φιλωνίζει, ἢ Φίλων πλατωνίζει.

(β) Ὁ Ἰώσηππος Φλάβιος ὁ Ἱστορικὸς ἦν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐκ γένης Ἱερατικῆ, ἐγεννήθη κατὰ τὸ λζ. ἔτος ἀπὸ Χριστῆ, καὶ ἦν ἐκ τῆς αἱρέσεως τῶν Φαρισσαίων· Εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως Ἰωταπὰτ ἡχμαλώτισεν αὐτὸν ὁ Οὐεσπεσιανὸς, καὶ φέρων ἐν τῇ Ῥώμῃ κατέταξε τοῦτον πολίτην αὐτῆς, δὲς αὐτῷ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τῆ ἰδίᾳ αὐτῆ γένες ἤτοι τῆ Φλαβίᾳ· Ἐκεῖ συνέγραψε τὴν Ἱστορίαν τα, ἣν προσέφερεν αὐτῷ τῷ Οὐεστισιανῷ, καὶ Τίτῳ τῷ υἱῷ αὐτῆ· Ἐν αὐτῇ φαίνεται ἡ κατὰ τὸ γράμμα τελεία ἐκπλήρωσις τῶν προρρήσεων τῆ Ἰησῆ κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἡ φοβερὰ ἐκδίκησις τῆ Θεῆ ἐναντίον ἐκείνα τῆ παρανόμα γένες· Αὐτὸς συνέγραψε καὶ τὸ ἐπιγραφόμενον κατὰ Ἀππίωνος, ἐν ᾧ ἀναιρεῖ τὰς συκοφαντίας, ἃς εἶχον διαφημίσῃ κατὰ τῶν Ἑβραίων διάφοροι συγγραφεῖς, καὶ μάλισα ὁ Ἀππίων.

Οὔτε ἦν δυνατὸν νὰ μὴν ἠξεύρῃ τὰ θαύματα τῶν Α'ποςόλων ϗ τῶν πρώτων Χριςιανῶν, ἐπειδὴ ϗ συνέζη αὐτοῖς· Η" κἂν ἔπρεπε νὰ εἶναι γνωςὸν αὐτῷ τὸ ὄνομα ἐκείνης τῆς νέας αἱρέσεως, ἥτις ἤυξανε διὰ τῆς χάριτος τῆ Α'γίᾳ Πνεύματος, καὶ ἐςερεῶτο διὰ τῆς παντοδυνάμε δεξιᾶς τῆ ὑψίςη· Πλὴν αὐτὸς ὁ Ι'ςορικὸς φαίνεται ὅτι δὲν ἠξευρεν αὐτὰ τὰ θρυλλόμενα θαύματα, τόσον τῆ Χριςῆ, ὅσον ϗ τῶν Α'ποςόλων, ὅτε τὴν αἵρεσιν τῶν πρώτων Χριςιανῶν, ἢ ἄλλο τὶ τῶν τοιούτων· Διότι, ἀφ' ἧ ἐσημείωσε λεπτομερῶς ϗ ἐκτεταμένως εἰς τὴν αὐτῆ πραγματείαν τόσα ἀξιόλογα συμβάντα, ἀφ' ἧ ὡμίλησε περὶ πασῶν τῶν αἱρέσεων τῶν πρὸ αὐτῆ, ϗ τῶν ἐπὶ τῆ καιρῆ τε, ἀφ' ἧ ποιεῖται μνείαν πολλῶν περιφήμων πλάνων, ἀπαταιώνων, ϗ νεωτεριςῶν, μόνοι οἱ Χριςιανοὶ μετὰ τῆ αὐτῶν Μεσσιε, ἦσαν αὐτῷ τελείως ἀγνώριςοι· Α'ν αὐτὸς ὁ Ι'ςορικὸς ἐγίνωσκε τὸν Χριςὸν, ἀναμφιβόλως δὲν ἤθελε τὸν ἀναφέρῃ ἀλλεοτρόπως, εἰμὴ συναριθμῶν αὐτὸν εἰς τὸ πλῆθος ἐκείνων τῶν πανούργων ϗ ἀπαταιώνων, τῶν κατὰ καιρὲς φανέντων ἐν τῇ Ι'ωδαίᾳ, ϗ περὶ ὧν μόνος αὐτὸς ὡμίλησεν ἐκτεταμένως· Η" ἤθελε τὸν κατατάξῃ εἰς τὸν ἀριθμὸν ἐκείνων τῶν ψευδοπροφητῶν, τὲς ὁποίες (καθὼς αὐτὸς λέγει) ἠκολέθει ὁ παράφρων ϗ χυδαῖος λαὸς διὰ τὰ θαύματα, ὁπῆ κατὰ φαντασίαν ἐδείκνυον αὐτῷ.

Α'λλὰ τὸ πλέον ἄξιον ςοχασμῆ, ϗ ὅπερ συγχίζει μᾶλλον τὲς Χριςιανὲς ἐςὶν, ὅτι ὁ Ι'ώσηππος ὡμίλησε περὶ Ι'ωάννε τῆ Βαπτιςῆ λέγων, ὅτι ἦν ἄνθρωπος δίκαιος ϗ ἅγιος, ϗ ἐκαρακίνει τὲς Ι'ωδαίες πρὸς ἀρετὴν, νομθετῶν αὐτὲς νὰ ἐνώσωσι μὲ τὴν καθαρότητα τῆ σώματος ϗ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς· Ο'τι ὁ Τετράρχης Η'ρώδης τὸν ἔςειλε δέσμιον εἰς τὸ φρούριον τῆς Μαχαιρῶντος, ϗ ἐκεῖ τὸν ἐθανάτωσε, ϗ ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐνικήθη ἔπειτα αὐτὸς ὁ Η'γεμὼν ἀπὸ τὲς Α'ραβας, τὸ ἐνόμισαν οἱ Ι'ωδαῖοι ὡς θείαν παιδείαν πρὸς ἐκδίκησιν τῆς τοιαύτης ἀδίκε πράξεως (α)· Αὐτὸς

ὁ

(α) "Τισὶ δὲ τῶν Ι'ωδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Η'ρώδε ςρατὸν ὑπὸ τῆ θεῆ, ϗ μάλα
" δικαίως τιμωμένε κατὰ ψοινὴν Ι'ωάννε τῆ ἐπικαλεμένε Βαπτιςῆ· Κτείνει γὰρ τῆ-
" τον Η'ρώδης, ἀγαθὸν ἄνδρα, ϗ τὲς Ι'ωδαίες κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκέντας, ϗ τῇ
" πρὸς ἀλλήλες δικαιοσύνῃ, ϗ πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένες, βαπτισμῷ συνιέναι,
" ὕτω γὰρ ϗ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῷ φανεῖθαι, μὴ ἐπί τινων ἁμαρτάδων πα-
" ρακαλήσει χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τῆ σώματος, ἅτε δὴ ϗ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ
" προκεκαθαρμένης· ϗ τῶν ἄλλων συρρεφομένων, ϗ γὰρ ἥδεσθαι ἐπὶ πλεῖςον τῇ
" ἀκροάσει τῶν λόγων, δείσας Η'ρώδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πιθανὸν αὐτῆ τοῖς ἀνθρώποις,
" μὴ ἐπὶ ἀποςάσει τινὶ φέροι, πάντα γὰρ ἐῴκεσαν συμβελῇ τῇ ἐκείνε πράξοντες,
" πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται, πρὶν τὶ νεώτερον ἐξ αὐτῆ γενέθαι, προλαβὼν ἀνελεῖν, ἢ
" μεταβολῆς γενομένης εἰς τὰ πράγματα ἐμπεσὼν μετανοεῖν· ϗ ὁ μὲν ὑποψίᾳ
" τῇ Η'ρώδε δέσμιος εἰς τὴν Μαχαιρῶντα πεμφθεὶς τὸ προειρημένον φρούριον, ταύτῃ
" κτείνεται· Τοῖς δὲ Ι'ωδαίοις δόξαν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῇ ἐκείνε τὸν ὅλεθρον ἐπὶ τῷ
" ςρατεύματι γενέθαι τῆ θεῆ κακῶς Η'ρώδῃ βέλοντος. Λέγ. ιή. κεφ. έ.

ὁ Ἰσορικὸς ὁμιλεῖ ἔτι περὶ τῦ Ἰακώβυ, ὃν ὁ Ἀρχιερεὺς Ἄννανος ἐλιθοβόλησε μετὰ καί τινων ἄλλων κατηγορηθέντων παραβάτων τῦ Νόμυ, ὅπερ (λέγει ὁ Ἰώσηππος) ἐφάνη δυσάρεσον εἰς τὰς εὐσπλαγχνίας μετέχοντας (α). Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἰώσηππος διηγεῖται φιλαλήθως ὅλα αὐτὰ, ὁμῦ ϗ ὅσα ἄλλα συνέβησαν εἰς τὸν καιρόν τυ, δὲν εἶναι ἄτοπον τὸ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐσιώπησε μόνα τὰ περὶ τῦ Χριςῦ, ϗ τὰ περὶ τῦ Εὐαγγελικῦ κηρύγματος ἠξεύρωντάς τα;

Οἱ Χριςιανοὶ ὅμως μὴ ἔχοντες τινὰ Ἰσορικὸν ἀναφέροντα τὰ ὅσα αὐτοὶ πιςεύυσι, διὰ νὰ ἔχωσι κἄν ἕνα πρὸς βοήθειάν των, κατεφυγον εἰς τὴν πανυργίαν. Ὅθεν κατὰ τὸν Γ. αἰῶνα προσέθεντο ϗ συνήρμοσαν κακῶς ἐν τῇ τῦ Ἰωσήππυ Ἰσορίᾳ ἓν ἐδάφιον, ἐν ᾧ φαίνεται νὰ λεγῃ ὁ Ἰσορικὸς, ὅτι ὁ Ἰησῦς Χριςὸς ἦν ὁ Μεσσίας, ὁ εὐαγγελισθεὶς ἀπὸ τὰς Προφήτας, ὅτι αὐτὸς ἦν ὑπὲρ ἄνθρωπον, ὅτι ὅλα τυ τὰ ἔργα ἦσαν θαυμαςὰ, ὅτι ἀνέςη τριήμερος, ϗ ὅτι ἐφάνη ζῶν εἰς τὰς Μαθητάς τυ μετὰ τὸν αὐτῦ θάνατον (β). Δύναται νὰ δοθῇ ἀποπώτερον τέτυ; τὸ νὰ θέλωσιν ὅτι εἷς Ἰσορικὸς τόσον ζηλωτὴς τῆς θρησκείας τυ, Φαρισσαῖος δεισιδαίμων, ϗ τόσον ἐναντίος τῦ Χριςιανισμῦ, ὁμιλεῖ ὡς εἷς τῶν Εὐαγγελιςῶν; ἂν αὐτὸς ἔγραψεν αὐτὰ, πρέπει νὰ εἶχε πληροφορίαν ὅτι ϗ ἠκολούθησαν, ϗ καθὼς ἐκεῖ προφέρονται, φαίνεται ὅτι ϗ τὰ ἐπίςευσε ϗ τὰ ἔγραψεν ὡς ἀληθῆ, τὶ λοιπὸν τὸν ἐμπόδισεν ἀπὸ τῦ νὰ γένῃ Χριςιανὸς; ἢ διατὶ αὐτὸ τὸ ἐδάφιον ἦν ἀγνώριςον ἐπέκεινα τῶν πακοσίων χρόνων εἰς ὅλυς τὺς ἀπολογητὰς τῆς Χριςιανικῆς πίςεως, ϗ εἰς ὅλυς τότε πατέρας; ἂν τότε εὑρίσκετο αὐτὸ τὸ ἐδάφιον εἰς τὴν Ἰσορίαν τῦ Ἰωσήππυ, καθὼς εὑρέθη ὕςερον, δὲν ἤθελον τὸ ἀναφέρῃ αὐτοὶ οἱ Πατέρες ϗ ἀπολογηταὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῦ Χριςιανισμῦ; λοιπὸν εἶναι φανερὸν, ὅτι αὕτη ἡ περίοδος ἐκ ἦν, ἀλλὰ προσετέθη ἐν τῇ Ἰσορίᾳ τέτυ τῦ συγγραφέως ὑπό τινος πανύργυ Χριςιανῦ, ϗ ἔςι προφανὴς ἡ προθήκη, διότι κόπτει ὅλον τὸ νόημα, ϗ τὴν συνέ-

Ἰωσήππου

(α) "Ὁ Ἄννανος Ἀννάνυ ἦν παῖς, ὃς τὴν Ἀρχιερωσύνην παραλαβὼν θρασὺς ἦν, ϗ
" τολμητὴς διαφερόντως, αἱρέσιν δὲ μετῆλθε τὴν Σαδδυκαίων. Οὗτοι γὰρ ὠμοίτε
" περὶ τὰς κρίσεις, ϗ πρὸς πᾶσαν ἀυθάδειαν ἕτοιμοι. Οὗτος οὖν ὁ Ἄννανος, Φήςυ
" μὲν ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ τελευτήσαντος, Ἀλβίνυ δὲ ἔτι καταλαβόντος (ἔτοι γὰρ διοι-
" κηταὶ Ἰουδαίας ἦσαν, οἱ ἐκ Ῥώμης κατ' ἔτος σελλόμενοι) ἀυθεντήσας καθίζει συνέ-
" δριον, ϗ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τῦ Κυρίυ σὺν ἑτέροις παρανομίᾳ αἰτιασάμενος, λι-
" θοις ἀναιρεθῆναι παρασκευάζει. Ἐφ' ᾧ τῶν Ἰουδαίων ὑπεραλγήσαντες ἐπιεικέςεροι, ϗ
" αὐτὸς Ἀγρίππας ὁ Βασιλεὺς, ἐκβάλλυσιν ἄρξαντα μῆνας τρεῖς. Ἰώσ. λόγ. κ'. κεφ. θ'.

(β) "Γίνεται δὲ κατὰ τέτον τὸν χρόνον Ἰησῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν
" χρή. Ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων, τῶν ἡδονῇ τ' ἀ-
" ληθῆ δεχομένων. ϗ πολλὺς μὲν Ἰουδαίυς, πολλὺς δὲ ϗ Ἑλληνικῦ ἐπηγάγετο. Ὁ
" Χριςὸς ἕτος ἦν. ϗ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν ςαυρῷ ἐπιτετιμη-
" κότος Πιλάτυ, ἐκ ἐπαύσαντο οἵγε πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες, ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρί-
" την ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων Προφητῶν ταῦτα, ϗ ἄλλα μυρία θαυμάσια
" περὶ αὐτῦ εἰρηκότων. Εἰς ἔτι νῦν τῶν Χριςιανῶν ἀπὸ τῦδε ὠνομασμένων ἐκ ἐπέλιπε
" τὸ φῦλον. Ἰωσήπ. βιβ. ιή. κεφ. γ'.

ΗΒΟΝΥ ΜΕΚ ΙΜΕΝΙ Ι. Μικίτοва

Βιβ. 18 Κεφ. 3. αριθμ. 3

συνέχειαν τῆς Ἱστορίας· Ὅθεν ἐστὶ νόθος, καὶ προφανὴς ἡ πανουργία εἰς τὰς ἀκριτικὰς, εἰς τὰς εἰλικρινεῖς, καὶ εἰς τὰς ἀπαθεῖς· Οὗτος ὁ Ἱστορικὸς οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τῆς ζηλοτυπίας τοῦ Ἡρῴδου, οὔτε περὶ τῆς ἐν Βηθλεὲμ ἀναιρέσεως τῶν νηπίων, οὔτε περὶ τῶν Μάγων (α), τῶν ἐλθόντων εἰς προσκύνησιν τοῦ Μεσσίου, οὔτε περὶ τοῦ φανέντος Ἀστέρος, οὔτε περὶ ἄλλου τινὸς, τῶν ὅσων οἱ Εὐαγγελισταὶ σημειῶσι.

Ἀφ' οὗ οἱ συγκλητικοὶ τῆς Ῥώμης (καθὼς διηγεῖται Τίτος ὁ Λίβιος (β)) ἐφόνευσαν Ῥωμύλον τὸν Βασιλέα καὶ θεμελιωτὴν ἐκείνου τοῦ Βασιλείου, διὰ νὰ ἡσυχάσωσι τὸν θόρυβον τοῦ λαοῦ ἐψεύσθησαν, ὅτι αὐτὸς ὁ Ῥωμύλος ἀνῆλθεν εἰς τὸν Οὐρανὸν, καὶ ὅτι φανεὶς ἔπειτα εἴς τινας ἐναρέτους, ἔδωκεν αὐτοῖς μηνύματα ἐπωφελῆ πρὸς τὸν Ῥωμαϊκὸν Δῆμον· Ὅθεν διὰ νὰ πιστώσωσι τὸν λαὸν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἁρμοδίου μύθου μιμούμενοι τὸν Νουμέριον

(α) Οἱ τρεῖς μάγοι [redacted] ὧν τὰ ὀνόματα Μελχιὸρ, Βαλτάσαρ, Γάσπαρ.

(β) Οὗτος ὁ Ἱστορικὸς εἷς ἐστὶ τῶν συγγραφέων ἐκείνων, οἵτινες ἀθανατίσαν τὸ ὄνομά των· Ἀλλ' ἡ ζωή τε καὶ τὰ ἔργα τε εἰσὶν ἡμῖν ἀγνώριστα· Ἐγεννήθη εἰς τὸ Πατάβιον ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Πείσωνος καὶ τοῦ Γαβινίου ἔτη νή. πρὸ Χριστοῦ· εἶχε συγγράψῃ καὶ φιλοσοφικὰ μαθήματα, πλὴν τὸ μεγαλήτερον σύγγραμμά του ἦν ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἱστορία, διηρημένη εἰς ἐμβ. βιβλία, ἐν ᾧ ἐνησχολήθη κά. ἔτη· Διέτριψε πολὺν καιρὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ Πατρίδι αὐτοῦ ὢν ἐτῶν οϛ. λέ. βιβλία σώζονται μόνον τῆς Ἱστορίας του, καὶ τὰ πλεῖστα τούτων εἰσὶν ἐλλιπῆ· Ἰωάννης ὁ Φρεϊνσέμιος (1) ἀνεπλήρωσε δι' ἑκατὸν ἑπτὰ βιβλίων τὸ ἐλλεῖπον ἐκ τῆς Ἱστορίας τούτου τοῦ μεγάλου συγγραφέως· Ὁ Κὺρ Δείατος (2) εἶχεν ἀναπληρώσῃ τὰς Ἀστερίσκους τὰς εὑρισκομένας εἰς τὸ τελευταῖον βιβλίον τοῦ Τίτου Λιβίου ἐκ τῶν ὧν ἔμειναν ἡμῖν· Ὁ Κὺρ Κρεβιέρος (3) ἀνεπτυξε καὶ ἐδιώρθωσεν εἰς πολλὰ μέρη τὰ ἀναπληρώματα τοῦ Φρεϊνσεμίου, καὶ ἀνεκαλίσατο τὰ τοῦ Δειάτου, ὥστε δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν σήμερον ἓν τέλειον καὶ ὁλόκληρον σῶμα τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἱστορίας. Ὁ Τίτος Λίβιος διηγεῖται εἰς τὴν Ἱστορίαν του τοσαῦτα τερατώδη γελοιωδῶς ὁμοῦ καὶ ἀπίθανα· Ἡ φιλαληθεία του δὲν τὸν ἄφηνε νὰ ἀποσιωπήσῃ ἐκεῖνα ὅπου (ὡς ἔλεγον) εἶχον συνέβῃ πρὸ αὐτοῦ, ἅτινα εὗρεν εἰς τὰ ὑπομνήματα καὶ εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Ῥώμης, ὄντα μετὰ τοῦτο τότε κοινῆς θρησκείας, ἀναγκαῖα· αὐτὸς δὲν τὰ ἐπίστευε, καθὼς πολλαχοῦ τὸ ἐξηγεῖ μόνος του καὶ πολλὰ καθαρά, ἀποδείξων τὰ πλεῖστα ἐκείνων τῶν νομιζομένων θαυμάτων εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ εὐκολόπιστον δεισιδαιμονίαν τοῦ πλήθους.

(1) Ὁ Φρεϊνσέμιος ἦν ἐκ τῆς Οὔλμας πόλεως τῆς Γερμανίας· Ἐγεννήθη κατὰ τ' ἀρχή. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ἐχρημάτισε Βιβλιοθηκάριος καὶ Ἱστοριογράφος τῆς Χριστίνης Βασιλίσσης τῆς Σβεκίας, ἔπειτα καὶ Προφέσσορ εἰς Χειδελβέργαν πόλιν τῆς Γερμανίας, ὅπου τὸ ζῆν ἐτελείωσεν· Ἦν πολυμαθέστατος τὰς διαλήκτους, ὥστε πρὸς τῇ Ἑλληνικῇ καὶ Ἑβραϊκῇ ἤξευρε καὶ ὅλας τὰς τῆς Εὐρώπης.

(2) Ὁ Δείατος ἦν νομικὸς διδάσκαλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Παρισίου, καὶ ἤκμαζε κατὰ τὸ αχπϛ'. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ.

(3) Ὁ Κρεβιέρος ὠνομάζετο Γωάννης, καὶ ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς Ῥητορικῆς τοῦ εἰς Βελλόβανον τῆς Γαλλίας σχολείου· Ἠγωνίσθη ἐν ὅλῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ νὰ ἐμπνεύσῃ τοῖς μαθηταῖς του τὴν εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ σπουδὴν κλῖσιν, καὶ ἀπέθανεν ὑπέργηρος κατὰ ᾠξέ. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, καταλιπὼν ἀρκετὰ συγγράμματα.

1765

Ἀττικὸν (α), (ὅσις διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εὔνοιαν τῆς Βασιλίσσης, ὥμνυεν, ὅτι εἶδε τὴν ψυχὴν τῆ Αὐγούστα ἀναβαίνουσαν εἰς τὸν Οὐρανὸν) ἔλεγον ὅτι εἶδον μὲ τὰ ἴδιά των ὄμματα αὐτὸν τὸν νέον θεὸν Ῥωμύλον ἐρχόμενον ἐξ Οὐρανοῦ, καὶ ὅτι προσετάχθη αὐτοῖς εὐαγγελίσασθαι τοῖς Ῥωμαίοις, ὅτι ἡ πατρίς των ἔμελλε νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ πρωτεύουσα, πόλις τῆ Κόσμου, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐξασκηθῶσιν ὅλοι της οἱ πολῖται τὴν πολεμικὴν τέχνην, καὶ τότε γινομένης, ἡ ψευδὴς ἐκείνη προῤῥησις ἐγένετο τῇ ἀληθείᾳ Προφητείας τελείας· Ὅθεν τὸν ἐθεοποίησαν, ἐγείροντες αὐτῷ ναοὺς καὶ θυσιαστήρια· Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι συνέβη καὶ εἰς τὸν Μεσσίαν κατὰ διαφόρους τρόπους· Αἱ Προφητεῖαι αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὸν Χριστὸν, αὐταὶ ἀληθεύουσαν καὶ εἰς τὸν Οὐεσπεσιανὸν τὸν διοικητὴν τῆ Ῥωμαϊκῆ στρατεύματος, καὶ εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα (β) τὸν τότε Σύμβολον· Διότι, ὅταν αὐτοὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ (καθὼς διηγεῖται ὁ Τάκιτος (γ), καὶ ὁ Σβετώνιος (δ)), ἐτέλουν θαύματα, αὐτοὶ συνέστριξαν ἀδυνάτους, ὠμμάτωσαν τυφλοὺς, ἀνώρθωσαν χωλοὺς, ἀνέζησαν νεκρούς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· Αὐτοῖς

(α) Οὗτος ἔζη κατὰ τὸν ά. αἰῶνα, καὶ ἦν εὐφραδέστατος καὶ φιλεπιστήμων.

(β) Οὗτος ἦν ἀπὸ τὰ Τύανα πολιν τῆς Ἀσίας, ὅταν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Καππαδοκίας, Φιλόσοφος τὸ ἐπάγγελμα· Ὅσις χάριν μαθήσεως περιώδευσε πολλὰς ἐπαρχίας, οἷον τὴν Σκυθίαν, τὰς Μασσαγέτας, τὴν Ἀλβανίαν, τὴν Ἰβηρίαν, τὴν Μηδίαν, τὴν Παρθυαίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Ἀσσυρίαν, τὴν Βαβυλωνίαν, τὴν Ἀραβίαν, τὴν Παλαισίνην, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ ἄλλας πολλάς· Ἔγραψε πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ περὶ Ἀστρολογίας μαντικῆς βιβλία τέσσαρα· Αὐτὸς (καθὼς ἱστορεῖ ὁ Δίων) ἔντε τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ Δομετιανὸς ὁ τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκράτωρ ἐσφάττετο (τοῦτο γὰρ ὕστερον ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν γενομένων ἠκριβώθη) ἀναβὰς ἐπί τινα λίθον ὑψηλὸν ἐν Ἐφέσῳ, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος, ταῦτα εἶπε· „Καλῶς „Στέφανε, εὖγε Στέφανε, παῖε τὸν μιαιφόνον, ἔπληξας, ἔτρωσας, ἀπέκτεινας· καὶ ἔτως ἦν· Ὁ Στέφανος γὰρ τοῦτον ἀνεῖλε μετὰ καὶ ἄλλων συνωμοτῶν· Τούτῳ τῷ Ἀπολλωνίῳ Ἀντώνιος ὁ Αὐτοκράτωρ ναὸν ᾠκοδόμησε, καὶ ὡς Ἥρωα αὐτὸν μετὰ θάνατον ἐτίμησε.

(γ) Τάκιτος ὁ Ἱστορικὸς [illegible] ἤκμαζε κατὰ τὸν ά. αἰῶνα, καὶ ἦν σύγχρονος τῆ νέᾳ Πλινίῳ· Ἔλαβε διάφορα ἀξιώματα ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆ Οὐεσπεσιανῆ, τῆ Τίτου, τῆ Δομετιανῆ, καὶ τῆ Νέρβα· Αὐτὸς ὅμως ἐγένετο περιβόητος μᾶλλον διὰ τῆς σοφίας του, ἢ διὰ τῶν ἀξιωμάτων του· Εἶχε μεγάλην φιλίαν μὲ τὸν νέον Πλίνιον, ὅσις πολλὰ τὸν ἐθαύμαζε· Ἀπὸ τὰ συγγράμματά του σώζεται μόνον ἡ Ἱστορία, καὶ αὐτὴ ἐλλιπὴς, ἀρχομένη ἀπὸ τῆ θανάτου τῆ Γάλβα, καὶ τελειωμένη εἰς τὸν τῆ Δομετιανῆ· Εἰς τὴν ὁποίαν τὰ προλεγόμενα περιγράφει τὰς δυσχερεῖς καιρὰς μιᾶς βασιλείας σκληρᾶς, καὶ ἐναντίας εἰς πᾶσαν ἀρετὴν (καὶ ἐννοεῖ τὰς ἡμέρας τῆ Δομετιανῆ)· Οὐδὲν ἠξεύρομεν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆ θανάτου του.

(δ) Σβετώνιος ὁ Ἱστορικὸς [illegible] ἦν υἱὸς Σβετωνίου τῆ Λένου χιλιάρχου, καὶ σύγχρονος τῆ Τακίτου, ἤκμαζεν ἐπὶ Τραϊανῆ καὶ Ἀδριανῆ· Ἠγαπᾶτο καὶ αὐτὸς πολλὰ ἀπὸ τὸν νέον Πλίνιον, καὶ συνέγραψε πολλὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα σχεδὸν ἅπαντα ἀπώλοντο, καὶ δὲν ἔχομεν, εἰμὴ τὴν Ἱστορίαν τῶν δώδεκα πρώτων Αὐτοκρατόρων, καὶ ἕν μέρος τῆ περὶ τῶν λαμπρῶν γραμματικῶν καὶ Ῥητόρων συγγράμματός του· Ἐλέγχεται, ὅτι μετῆλθε πολλὴν ἐλευθερίαν ἐν τῷ γράφειν, μεταχειριζόμενος τοσαύτην ἀπώλειαν, καὶ τοσοῦτον ὀλίγην φρόνησιν εἰς τὰς διηγήσεις του, ὅσην καὶ οἱ Αὐτοκράτορες παρ' αὐτῆ ἱστορούμενοι εἰς τὰς πράξεις των.

ακολασία φρασική
χαρακτήρος ἀκολάσ
βίων ἀκολάσ

τοῖς ἁρμόζει ὁ καιρὸς ὁ διωρισμένος εἰς τὴν ἔλευσιν τῦ Μεσσίᾳ, αἱ ἀπο-
δείξεις ὡσχύτως συντρέχυσι, διατὶ λοιπὸν νὰ μὴν ὑποθέσωμεν ὅτι αὐτὸς
ἦν ὁ Μεσσίας; ἢ κἂν, καθὼς τὰ ἀγάλματα τῦ παλαιῦ Αἰγυπτιακῦ μη-
νολογία ἔδωκαν τὴν ἀρχὴν εἰς τόσας ἄλλας θεὰς ϗ θρησκείας, διατὶ νὰ
μὴ σέρξωμεν, ὅτι δι' αὐτῶν συνέβη τὸ αὐτὸ ϗ εἰς τὰς Χριςιανὰς; αὐτοὶ
γὰρ βλέποντες τὰ διάφορα σημαινόμενα τῦ Ὥρυ, ϗ μάλιςα τὸν ςαυρὸν,
ἐσχημάτισαν ϗ αὐτοὶ τὰ τῦ θεῦ αὐτῶν, συναρμόσαντες ωταύτως ϗ τὰ
λοιπὰ ἀγάλματα, ἢ γράμματα τῦ μηνολογίυ ἐκείνυ εἰς τόσα πρόσωπα
σχετικὰ ἑνὸς τοιάτυ θεῦ (α). Ἔτι δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι
οἱ πρῶτοι Χριςιανοὶ εἶχον τὰ βιβλία τῆς νέας διαθήκης, κατὰ τὸν τρόπον
ὁπῦ εἶχον οἱ Ῥωμάνοι τὰ βιβλία τῶν περιφήμων Σιβυλλων των; ἅτινα συ-
νετέθησαν μὲν, ἀλλ' ἐκ ποίυ; ἄδηλον. Ἐφέρθησαν δὲ, ἀλλὰ πόθεν; ϗκ
οἴδαμεν. Τὰ ἐσέβοντο ὡς θεῖα, ϗ περιεῖχον μόνον ἀπάτην ϗ φλυαρίας.

Παράφορος

Ἂν ἐξετάσωμεν μὲ ωροσοχὴν τὴν ἀρχὴν τῆς Χριςιανικῆς θρησκείας,
βέβαια αὐτὴ ἀφανίζεται, ὅτε μένει τὶ ἐξ αὐτῆς, εἰμὴ ἡ μόνη φαντασία
τῶν Χριςιανῶν, μὲ τὸ νὰ ἀωεδείχθη, ὅτι οἱ πρῶτοι της θεμελιωταὶ ἦσαν
ὀλίγος ἀριθμὸς ἀτιδανῶν καὶ ἀμαθῶν ἀνθρώωων, ὅμως ἀπαταιώνων, τὰς
ὁποίας ὁ παράφορος ἐνθυσιασμὸς ἐπλιροφόρει περὶ τῶν θαυμάτων ϗ τῆς
ἀνασάσεως τῦ Χριςῦ· ϗ αγκαλὰ ἐδὲν τύτων εἶδον, διϊσχυρίζοντο νὰ ωλη-
ροφορήσωσι ϗ τὰς ἄλλας. Αὐτὸς ὁ ὀλίγος ἀριθμὸς τῆς πλέον δυσφήμυ
μοίρας τῶν Ἰυδαίων, ἄρχησαν νὰ διηγῦνται πράγματα ἐναντία τῦ ὀρθῦ
λόγυ, διϊσχυριζόμενοι ὅτι αὐτὰ ἐγένοντο εἰς τὴν πατρίδα των μὲ κοινὸν
κρότον ϗ ἐπ' ὄψιν ὅλυ τῦ Ἔθνους. Ἐξ ἐναντίας, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῦ
Κόσμυ, ϗ αὐτοὶ οἱ Ἰυδαῖοι, οἱ ωαρεχεῖς ἐκείνυ τῦ καιρῦ, ἔβλεπον ὡς πα-
ράφρονας ἐκείνυς τὰς ὀλίγας, οἵτινες ἐδιηγῦντο τοιάτυς μύθυς. Ἰδὲ λοιπὸν
οἱ πρῶτοι Χριςιανοὶ ἀποβεβλημένοι, ϗ καταφρονύμενοι ἀπὸ τὺς ἰδίυς συμ-
πολίτας των. Οἱ σύγχρονοι αὐτῶν ἀπεδείκνυον μάταια τὰ ἔργα, ὁπῦ αὐ-
τοὶ ἐκήρυττον, ἐφανέρωναν τὸ ψεῦδος, ϗ ἐσυμπέραινον, ὅτι αἱ ὁμιλίαι των
ἦσαν χίμαιρραι. Αὐτοὶ ἐν τοσύτῳ, χωρὶς νὰ ἀποδείξωσι, ϗ χωρὶς νὰ δώ-
σωσι λόγον περὶ τῶν μύθων ὁπῦ ἐδιηγῦντο, διϊσχυρίζοντο ἰσχυρογνωμόνως
περὶ τῆς αὐτῶν ματαίας φαντασίας. Δὲν κατέπειθον ὅμως τὺς Ἰυδαίυς,
ὅτι ἦν ὁ Μεσσίας μεταξὺ αὐτῶν, ὅτι παῤῥησίᾳ εἰργάσατο τοσαῦτα θαύ-
ματα, ϗ ὅτι ἀνέςη, ϗ ἀνελήφθη εἰς τὺς Οὐρανύς. Διότι τὰ τοιαῦτα δὲν
τὰ εἶδεν ἄλλος, εἰμὴ ἐκεῖνοι οἱ ὀλίγοι χυδαῖοι, οἵτινες ἀπατηλῶς ἐφαντά-
ζοντο ὅτι τὰ εἶδον. Αὐτὰ εἰσὶ λοιπὸν τὰ ἀῤῥαγῆ θεμέλια τῆς Χριςια-
νικῆς πίςεως; αὐτοὶ εἰσὶν οἱ μάρτυρες τῶν θαυμάτων τύς λόγυς πρέπει ἀναγ-
καίως νὰ πιςεύσωμεν; εἶναι πιθανὸν, ὅτι ὁ Μεσσίας, ἐρχόμενος εἰς τὸν
Κόσμον πρὸς κοινὴν σωτηρίαν, ἐγνωρίθη μόνον τοῖς ἑαυτῦ μαθηταῖς, καὶ
ἔμεινεν ἀγνώριςος πᾶσι τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις; μία μόνη παῤῥησία τῦ Χριςῦ

εἰς

(α) Ἴδε ωερὶ αὐτῶν ὅσα ἐκτιθέμενος ἐτέθησαν ὀπίσω εἰς τὸ γ'. κεφαλαίῳ.

εἰς τὰς Φαρισσαίους, εἰς τοὺς Νομοδιδασκάλους, εἰς τοὺς σοφοὺς, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πλῆθος, ἤθελε δώσῃ περισσότερον χρότον, περισσότερον ὄφελος, καὶ περισσοτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὰς καρδίας καὶ εἰς τὸν νοῦν τῶν μὴ πιστευσάντων, ἀπὸ ὅσον δίδουσιν ἅπασαι αἱ παρουσίαι, αἱ μαρτυρούμεναι παρὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Ἂν λοιπὸν ὅλοι οἱ Ἱστορικοὶ Ῥωμαῖοι καὶ Ἑβραῖοι σύγχρονοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, ἐδὲν λέγουσι περὶ τοιούτων προσώπων, ἢ περὶ τοιούτων πραγμάτων (ἀφ' ὧν ἐσημείωσαν ἐν ταῖς αὐτῶν Ἱστορίαις ἅπαντα τὰ τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἀξιόλογα)· Ἂν οἱ πρῶτοι ὀπαδοὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἦσαν ὀλιγώτατοι, καὶ τῆς εὐτελεστέρας μοίρας τῶν Ἑβραίων, ἂν τὰ ὅσα αὐτοὶ διηγοῦνται, ἦσαν ἀποβεβλημένα γενικῶς παρὰ πᾶσι, καὶ ἂν ὁ Χριστὸς ἐδεμίαν δημοσίαν παρουσίαν εἰργάσατο, εἶναι φανερὸν, ὅτι τοιοῦτος Μεσσίας ἐκ ἦν ποτὲ ἐν τῷ Κόσμῳ (α)· Ὅτι τοιαῦτα πράγματα ποτὲ δὲν ἐσυνέβησαν, καὶ ἑπο-

μένως,

(α) Ἄξιοι γέλωτος εἰσὶν οἱ λῆροι τῶν ἀσεβῶν, διότι δὲν ἀρνοῦσι ὅσα φλυαροῦσι κατὰ τοῦ Μεσσίου, ἀλλὰ καὶ τολμῶσιν εἰπεῖν, ὅτι ἐκ ἦν ποτὲ ἐν τῷ Κόσμῳ· Ἂς ἀκούσωμεν τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου τοῦ πολλοῦ ὡς ἄντικρυς φλυαρήσαντος Λουκιανοῦ, λέγοντος κατὰ τῶν Χριστιανῶν. [redacted] „Τὸν ἀνεσκολοπισμένον ἐκεῖνον σοφιστὴν αὐτῶν προσκυνοῦσι, κατὰ τοὺς ἐκείνου νόμους βιοῦσι· καὶ ἀλλαχοῦ αὖτοὶ τοὺς Χριστιανοὺς ὁρίζεται. [redacted] „Χριστιανοὶ εἰσὶν, οἱ πεπεισμένοι „ἀθανάτους ἔσεσθαι, καὶ βιώσεσθαι τὸν ἀεὶ χρόνον, οἱ καταφρονοῦντες τοῦ θανάτου, καὶ „[redacted] αὐτοὺς ἐπιδιδόντες, οἱ ὡς ἀδελφοὶ πάντες ὄντες ἀλλήλων, οἱ θεοὺς τοὺς Ἑλ„ληνικοὺς ἀπαρνούμενοι, οἱ τὸν ἐσταυρωμένον προσκυνοῦντες, καὶ κατὰ τὸν ἐκείνου νόμον „βιοῦντες, οἱ κοινὰ τὰ πάντα ἡγούμενοι ἄνευ τινος ἀκριβοῦς πίστεως. [redacted] Οἱ ἀσεβεῖς φαίνεται, ὅτι οὐδὲ κἂν τὰς τῶν Ῥωμαίων Ἱστορίας ἀγνοοῦσαν· Ἐγὼ χωρὶς νὰ ἀναφέρω ἄλλους ἐκτίθημι ἐνταῦθα τὴν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Τραϊανὸν ἐπιστολὴν τοῦ νέου Πλινίου, τὴν διαλαμβάνουσαν περὶ τῶν τότε Χριστιανῶν, καὶ τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς αὐτὸν ἀπάντησιν.

Οὗτος ὁ Πλίνιος [redacted] ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ [redacted] Κῶμον πόλιν τῆς Ἰταλίας, καὶ ἦν ἀνεψιὸς ἐξ ἀδελφῆς τοῦ φυσιολόγου Πλινίου τοῦ γέροντος, ὅστις καὶ υἱοθέτησεν αὐτόν· Ἐγένετο περιβόητος διά τε τὴν ἀρετὴν καὶ ἐπιδόσιν τε· Ἐχρημάτισε συνήγορος ἐν Ῥώμῃ, καὶ πώποτε δὲν ἐδημηγόρησεν, εἰμὴ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ τοῦ δικαίου· Ἐπροβιβάσθη εἰς τὰς πλέον περιβλέπτους ἀξίας τῆς πολιτείας, καὶ ἐν πάσαις ἐφύλαξε τὰς ἀρετὰς, δι' ὧν ἐκτήσατο αὐτὰς τὰς ἀξίας· Ἐπὶ Δομετιανοῦ ἐχρημάτισε Πραίτωρ, καὶ ἔξι θαυμασὸν, τὸ πῶς ἐδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ τὴν σκληρότητα τότε τοῦ Αὐτοκράτορος, ἦν τόσοι ἄλλοι σοφοὶ καὶ ἐνάρετοι ἐδοκίμασαν· Ἐπὶ Τραϊανοῦ ἐχρημάτισεν Ὕπατος, καὶ ὁ ἴδιος Αὐτοκράτωρ δημηγορῶν ἐκήρυξε τὴν ἀρετὴν καὶ ἀξιότητά τε· Πρὸς τὸ τέλος τοῦ ργ'. ἔτους ἀπὸ Θεογονίας ἐπέμφθη Ἡγεμὼν εἰς τὸν Πόντον καὶ Βιθυνίαν [redacted] δεικνύων κἀκεῖσε τὴν αὐτοῦ ἀρετήν· Ὁ Τραϊανὸς, [redacted] εἶχε κινήσῃ κατὰ τῶν Χριστιανῶν σκληρότατον διωγμόν· Ὁ Πλίνιος παρακινήμενος [redacted] τὸ χρέος τοῦ ὀφφικίου τε, καὶ ἀπὸ τὴν τυφλότητά τε εἰς τὰ τῆς εὐσεβείας, εἶχε συνεργήσῃ καὶ αὐτὸς κατὰ τῶν εὐσεβῶν· Ἀλλὰ διὰ τὸ φιλανθρωπον τῆς καρδίας τε, ἐβδελύττετο ὁποσῶν τὴν ὠμότητα ὁπου ἐδοκίμαζον οἱ μάρτυρες, τοὺς ὁποίους ἐγνώριζεν ἀθῴους παντὸς ἐγκλήματος· Εὑρισκόμενος λοιπὸν εἰς σύγχυσιν καὶ ἀπορίαν, ἔγραψε τὴν κάτωθεν ἐπιστολὴν τῷ Αὐτοκράτορι, ἧς ἔλαβε καὶ τὴν ἀπόκρισιν· Αὗται αἱ Ἐπιστολαὶ περισσό-

μένως, ὅτι ὁ Σωτὴρ, τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν, οὐκ ἔχουσιν ἄλλην ἀπόδειξιν εἰμὴ τὸν ἐνθουσιασμὸν, τὴν ἀπάτην, τὴν ἀμάθειαν, καὶ τὴν χυδαίαν κακοπιστίαν τοῦ πλήθους.

Ἀπόδει-

ρισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπομνήματα τῶν Ἐθνικῶν κηρύττουσι τὴν Χριστιανικὴν πίστιν ἀκμάζουσαν ἐκτοτε.

Ἐπιστολὴ τοῦ Πλινίου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Τραϊανόν.

„ Χρέος τῆς ὑποταγῆς μου εἶναι ὦ Αὐτοκράτορ νὰ παρουσιάσω τῇ βασιλείᾳ σου τὰς
„ ἀμφιβολίας μου· Τίς γὰρ κρεῖττον δύναταί με διδάξαι; ποτὲ δὲν ἐρεύθην παρὼν εἰς
„ τὴν ἐξέτασιν, ἢ εἰς τὴν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἀπόφασιν· Ὅθεν ἀπορῶ περὶ τίνων
„ πρέπει νὰ ἐξετάζωνται, καὶ μέχρι τίνος νὰ τιμωρῶνται· Ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἡλι-
„ κίας· Πρέπει τάχα νὰ καταδικάζωνται ὅλοι κοινῶς εἰς τας βασάνους, χωρὶς διά-
„ κρισιν νεότητος ἢ γήρους; πρέπει τάχα νὰ συγχωρῶνται οἱ μετανοοῦντες, ἢ νὰ παι-
„ δεύονται ὅσοι ἐδέχθησαν ποτὲ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, καὶ μὲ ὅλον ὁπωσοῦν ἤδη τὴν ἀπο-
„ βάλωσιν; νὰ τιμωρῆται ἁπλῶς τὸ Χριστιανικὸν ὄνομα, ἢ τὰ ἐγκλήματα τῶν Χρι-
„ στιανῶν; Ἐγὼ εἰς τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν κατηγορίας ὕστως ἠκολούθησα· Τοὺς
„ ὁμολογήσαντας ἑαυτοὺς Χριστιανοὺς ἠρώτησα ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου, ἀπειλῶν καὶ θά-
„ νατον κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ βλέπων αὐτοὺς σταθεροὺς, ἀπέλυσα· Διότι ὁποῖον ἦν τὸ
„ παρ' αὐτοῖς ὁμολογούμενον καὶ πιστευόμενον, οὐδὲν ἦν ἄξιον παιδείας, εἰμὴ ἡ παρακοὴ
„ καὶ ἡ ἰσχυρογνωμία· Τινὰς ἐξ αὐτῶν ἔχοντας τὴν αὐτὴν παραφροσύνην ἀπέστειλα
„ εἰς τὰ αὐτόθι ὄντας Ῥωμαίους· Πλὴν αἱ τῶν Χριστιανῶν κατηγορίαι αὐξάνουσιν ἐκ
„ τῶν ἰδίων ἐξετάσεων· Δίδονται κατ' αὐτῶν διάφοροι ἀναφοραί· Ἐνεχειρίσθη μοι
„ μία ἀγωγὴ ἀνέφαλος (ἤτοι ἀνυπόγραφος), ἐν ᾗ κατηγοροῦνται πολλοὶ, ὅτι εἰσὶ
„ Χριστιανοὶ, οἵτινες ἀπολογοῦνται, ὡς ὄντε εἰσὶν, ὄντε ἦσαν ποτέ· Οὗτοι ἔμπροσθεν
„ ἐμοῦ διὰ τῶν παρακινητικῶν λόγων μου ἐπικαλέσθησαν τοὺς θεοὺς προσφέροντες θυμίαμα καὶ οἶνον τῇ εἰκόνι σου, ἣν παρεσκεύασα αὐτοῖς σὺν τοῖς ἀγάλμασι τῶν θεῶν μου·
„ Ἐβλασφήμησαν περιπλέον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (ὅπερ ἀδύνατον συμβῆναι καὶ
„ διὰ τῶν δριμυτέρων βασάνων τοῖς ἀληθῶς Χριστιανοῖς), ὅθεν καὶ τοὺς ἀπέλυσα· Ἄλ-
„ λοι ἐγκαλυμμένοι δι' ἑνὸς κατηγόρου, εἶπον πρῶτον ὅτι εἰσὶ Χριστιανοὶ, ἀλλ' ἔπειτα τὸ
„ ἀρνήθησαν λέγοντες, ὅτι ποτὲ μὲν ἦσαν, νῦν δὲ οὐκ εἰσίν· Ἄλλοι Χριστιανοὶ ὄντες
„ πρὸ τριῶν χρόνων, ἄλλοι πρὸ εἴκοσι, καὶ ἄλλοι πρὸ πολλῶν, ὅλοι προσεκύνησαν τῇ
„ εἰκόνι σου καὶ τοῖς ἀγάλμασι τῶν θεῶν, τὸν δὲ Χριστὸν ὕβρισαν· Οὗτοι ἐξεταζόμενοι
„ λέγουσιν (καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ πταῖσμα καὶ ἡ πλάνητων)· ὅτι εἰς διωρισμένας ἡμέρας
„ συνάζοντο πρὸ τῆς Ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου, καὶ ἔψαλλον ὕμνους εἰς δόξαν Χριστοῦ ὡς θεοῦ·
„ Ὑπισχνοῦντο μετ' ὅρκου οὐχὶ μόνον μὴ παρανομήσαι, ἀλλὰ καὶ φεύγειν τὴν κλοπὴν καὶ τὴν
„ πορνείαν, καὶ φυλάττειν τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ μὴ ἀρνεῖσθαι τὴν παρακαταθήκην, ἂν παρά
„ τινος ἔλαβον· καὶ ἀφ' ὧν ταῦτα μετήρχοντο, ἀνεχώρουν, ἔπειτα ἀθροὶς συνάζοντο διὰ
„ νὰ λάβωσιν ἀθῶαν τροφὴν εἰς τὸ κοινόν· „Ἅπαντα ταῦτα ἀφῆκαν δημοσιευθείσης
„ τῆς διαταγῆς μου, διὰ ἧς (κατὰ τὴν προσαγὴν τῆς Βασιλείας σου) ἐμπόδισα πᾶσαν
„ σύναξιν· Ἐκ τῶν ῥηθέντων παρακινηθεὶς ἐβίασα διὰ τῶν βασάνων δύω νέας ἀκ-
„ αἵτινες ἐλέγοντο διακονίσσαι τῆς θρησκείας διὰ νὰ ἐξακριβώσω τὶ παρ'
„ αὐτῶν· Πλὴν οὐδὲν ἐγνώρισα, εἰμὴ ζέσιν καὶ ὑπερβολικὴν δεισιδαιμονίαν, ὅθεν καὶ
„ οὐδὲν ἀπεφάσισα, προσμένων τὴν προσαγὴν τῆς Βασιλείας σου· Ἀναγκαίως ἀναφέρω
„ ταύτην τὴν περὶ τῶν Χριστιανῶν ὑπόθεσιν εἰς τὴν φρόνησίν σου, μὲ τὸ νὰ κινδυνεύῃ
„ πλῆθος ἄπειρον· Πολλάκτοι ἐνάγονται καθ' ἑκάστην ἐπὶ τοιαύταις κατηγορίαις,
„ παντὸς ἡλικίας, πάσης κατασάσεως, καὶ παντὸς γένους· Ἡ λύμη δὲν ἔμεινε κε-
„ κλεισμένη

Α' πόδειξις.

Ὅτι ἡ ἀναισθησία τῶν Ἑβδαίων, καὶ ἡ σιωπὴ τῶν συγχρόνων τῷ Ἰησοῦ Ἱστορικῶν, ἐδεμίαν λύμην φέρουσιν εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν. Ὅτι ὁ μῦθος τοῦ Ῥωμύλου, καὶ τὰ κατὰ τὸν Οὐεσπεσιανὸν, τὰ ἀγάλματα τῆς Αἰγύπτου, καὶ τὰ βιβλία τῶν Σιβύλλων, εἶναι ὅλα φλυαρίαι τῶν ἀσεβῶν. καὶ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς παρήχθη ἐκ θεοῦ.

Ἂν ὅλοι οἱ Ἑβδαῖοι δὲν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν, βλέποντες τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, ἂν ἡ Ῥώμη εἶχεν, ἢ δὲν εἶχεν εἴδησιν περὶ τῶν τοιούτων, ἂν οἱ αὐτῶν Ἱστορικοὶ ὡμίλησαν, ἢ δὲν ὡμίλησαν περὶ αὐτῶν, ταῦτα πάντα εἰσὶν ὑποθέσεις πολλὰ διάφοροι. Οἱ Ἑβδαῖοι ἦσαν ἰσχυρογνωμόνως προσηλωμένοι εἰς τὸν νόμον των, καὶ ἐνόμιζον ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε νὰ

„ κλεισμένη ἐν ταῖς πόλεσιν, ἀλλ' ἐδιεσκορπίθη καὶ εἰς τὰς ἀγρὰς καὶ χωρία. Στο-
„ χάζομαι ὅμως, ὅτι ἐπιδέχεται διόρθωσιν, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀδύνατον τὸ νὰ ἀναχαι-
„ τισθῇ, καὶ νὰ μὴ προχωρήσῃ περαιτέρω. Εἰς τὰς ναὰς, ὄντας σχεδὸν ἐρήμους,
„ φαίνεται τανῦν λαὸς συνδρομή· καὶ αἱ θυσίαι, αἵτινες πρὸ πολλοῦ εἶχον παύσῃ, πά-
„ λιν ἄρχονται. Πωλοῦνται τανῦν παντοῦ τὰ σφάγια, ἅτινα μέχρι τοῦδε ὑπὸ ὀλί-
„ γων ἠγοράζοντο· καὶ ἐκ τούτου συμπεραίνω, ὅτι πολλοὶ ἐπισταφήσονται διδομένης
„ ἀδείας, μετανοίας, καὶ συγχωρήσεως.

Ἀπόκρισις τοῦ Αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ πρὸς τὸν Πλίνιον.

„ Τὴν πρέπουσαν ὁδὸν διώδευσας ἀγαπητέ μοι Πλίνιε περὶ τῆς κατὰ τῶν Χριστια-
„ νῶν ἐξετάσεως. Ἀδύνατον γὰρ ἐστὶ διορισθῆναι κανόνα γενικὸν περὶ τοιούτων ὑπο-
„ θέσεων. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ τοὺς ζητῇς, ἐρευνῶν περὶ αὐτῶν ἐπιμελῶς, ἀλλ'
„ ἀποδεικνύμενοι παρήκοοι, ὅτι νὰ καταδικάζωνται· καὶ ἂν ὁ κατηγορούμενος ἀρνηθῇ
„ ὅτι ἐστὶ Χριστιανὸς, καὶ τὸ βεβαιώσῃ μὲ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, δηλαδὴ διὰ τῆς ἐπικλή-
„ σεως τῶν θεῶν, πρέπει νὰ συγχωρῆται, εἰ καὶ φανερὸς ἦν Χριστιανός· καὶ περὶ
„ παντὸς ἐγκλήματος δὲν πρέπει νὰ δέχεσαι τὰς κατηγορίας, ἂν μὴ ὦσιν ὑπογε-
„ γραμμέναι ὑπό τινος· Τοῦτο γὰρ ἔσεται παράδειγμα κάκιστον, ἀνάξιον τῆς Βασι-
„ λείας ἡμῶν, καὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Ὡς κρίνῃ ὁ ἀναγινώσκων ἐξ αὐτῶν τῶν Ἐπιστολῶν περὶ τοῦ ὑψους ἐγκωμίου τῆς ἀθωότητος καὶ δικαιοσύνης τῶν πρώτων Χριστιανῶν, καὶ περὶ τῆς θαυμαστῆς αὐξήσεως τῆς Χριστιανικῆς πίστεως· Ἐν τοσούτῳ γὰρ ὀλίγῳ διαστήματι χρόνου ἐρημώθησαν οἱ ναοὶ τῶν εἰδώλων· Ὡς κρίνῃ περὶ τοῦ ἀναριθμήτου πλήθους τῶν πιστῶν πάσης ἡλικίας, παντὸς γένους, καὶ πάσης καταστάσεως· Περὶ τῆς ἀξιοπίστου μαρτυρίας ἑνὸς Ἐθνικοῦ, τοῦ μαρτυροῦντος, ὅτι ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἐπίστευον καὶ ἐλάτρευον τὸν Χριστὸν ὡς θεόν· Ὡς κρίνῃ καὶ περὶ τῆς ἀσεβοῦς καὶ ἀδίκου γνώμης τοῦ Τραϊανοῦ, διότι ἂν οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν πταῖσαι, δικαίως ἔπρεπε καὶ νὰ ζητῶνται ἐπιμελῶς, καὶ νὰ τιμωρῶνται σκληρῶς· Ἀλλὰ μὴ ὄντες πταῖσαι, ἦν ἀδικώτατον τὸ νὰ τιμωρῶνται εἰ καὶ ἐγκαλισμένοι· Ποίας λοιπὸν ἀξιοπιστοτέρας μαρτυρίας τῶν Ἐθνικῶν καὶ τῶν Ἱστορικῶν Ῥωμαίων ζητοῦσιν οἱ ἀσεβεῖς περὶ τοῦ τότε Χριστιανισμοῦ;

νὰ τὸν ἀναιρέσῃ· Αὐτοὶ ἐφαντάζοντο εἰς τὰς ἰδέας των ἕνα Μεσσίαν ἔνδοξον, πολλὰ διάφορον τῆ Χριςῆ· ϗ διὰ τῦτο νομίζοντες ἀυτὸν ὡς κινδυνώδη νεωτερισὴν, ἀντὶ νὰ ἐξετάσωσι τὰ θαύματά τε, ἐφυλάττοντο νὰ μὴν ἀπατηθῶσι, νομίζοντες ἀυτὰ μαγείας, ϗ ὅμοια μὲ ἐκεῖνα τῶν ψευδοπροφητῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος Μωϋσῆς ἐπαρήγγειλεν ἀυτοῖς νὰ προσέχωσι (α)· Λοιπὸν τί θαυμαςὸν ἂν ὅλοι δὲν ἐπίςευσαν;

Ὁ Τάκιτος, ϗ ὁ Σβετώνιος, συνέγραφον (καθὼς εἶναι γνωςὸν) ἐν Ρώμῃ, ὅταν οἱ ἐν ἀυτῇ ἄλλο δὲν ἐπραγματεύοντο, εἰμὴ περὶ πολέμων, περὶ πολιτικῆς, περὶ εὐγλωττίας, ϗ περὶ θεαμάτων· Οὕτω ἡ δόξα τῆ Ἐπικάρπε ἤχμαζεν, ὅπε ὀλίγον ἐφρόντιζον διὰ τὸ ὅσον συνέβαινεν εἰς μίαν γωνίαν ἐκείνε τῆ εὐρυχώρε Βασιλείε, μὴ ὄσα ὑπόθεσις βασιλικὴ ἢ πολιτικὴ (β)· Περιπλέον οἱ Ρωμάνοι εἶχον κακὴν πρόληψιν ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων, ϗ τῶν Ἐθνῶν τῆς Ἀσίας, μὲ τὸ νὰ ἐνησχολῦντο πάντοτε εἰς νεωτερισμὸς, ϗ λατρείας δεισιδαίμονας, ὥςε, ὅταν ἤκεῦετο τί καινὸν ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα, χωρὶς νὰ σκεφθῶσι περὶ τύτε, εὐθὺς τὸ ἀπεφάσιζον μυθῶδες· Ἔτι ὁ Τακίτος ϗ ὁ Σβετώνιος ἔζων κατὰ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν διὰ τὰς προσαγὰς τῶν Αὐτοκρατόρων Δομετιανῆ ϗ Τραϊανῆ (ἔτει ἀπὸ Χριςῆ π'. ϗ ις'.) ἐτιμωρεῖτο ὁ Χριςιανισμὸς ὡς παράβασις τῶν βασιλικῶν προσαγῶν· Ὅθεν ἀυτοὶ οἱ δύω Ἱςορικοὶ, εἰ ϗ ἀξιόλογοι ϗ περιφανεῖς, ἐφυλάττοντο ὅμως, ὥςε ἄτε κἂν νὰ ὁμιλήσωσι περὶ τοιύτων πραγμάτων.

Ὑποτίθημι κατὰ τὰς ἀσεβεῖς, ὅτι ὁ Φίλων ϗ ὁ Ἰώσηππος ἐδὲν συνέγραψαν περὶ τῆ Σωτῆρος, ϗ περὶ τῶν μαθητῶν ἀυτῆ· Τί δύναται λοιπὸν νὰ συμπερανθῇ ἐκ τῆς σιωπῆς των; εἶναι μύριοι οἱ ἀυτόπται μάρτυρες τῶν ἔργων τῆ Χριςῆ, οἵτινες ἔσερξαν νὰ χύσωσι ϗ τὸ ἴδιον αἷμά των πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας, ὅπε εἰλικρινῶς εὐηγγελίσαντο, ϗ διϊσχυρίζονται οἱ ἀσεβεῖς νὰ καταβάλωσι τὴν μαρτυρίαν τοσύτων μαρτύρων διὰ τῆς σιωπῆς τύτων τῶν δύω; ἀληθῶς σωςὸν συμπέρασμα· Κρίνοντες ὅμως τὰ πράγματα ὀρθῶς, ἀντὶ νὰ καταβάλλωνται ἐκ τῆς σιωπῆς τύτων τῶν δύω Ἱςορικῶν τὰ ἔργα, ἅπερ οἱ Εὐαγγελισαὶ ἀναφέρυσι, μάλιςα ἀνυψῦνται· Αὐτὴ γὰρ ἡ σιωπὴ κρίνεται σαφὴς ἀπόδειξις ἀυτῶν τῶν ἔργων· Ἀδύνατον ἦν νὰ μὴν ἤξευραν ὁ Φίλων ϗ ὁ Ἰώσηππος τὰ ἔργα ἀυτὰ, ἅτινα ἔδωκαν

(α) Ἐὰν δὲ ἀναςῇ ἐν σοὶ Προφήτης, ἢ ἐνυπνιαζόμενος τὸ ἐνύπνιον, ϗ δώσει σημεῖον ,, ἢ τέρας, ϗ ἀκέσεθε τῶν λόγων τῆ Προφήτε ἐκείνε. Δευτερονόμ. κεφ. ις'.

(β) Ἀφ' ὗ ὁ νέος Πλίνιος σύγχρονος ὢν τῆ Τακίτε ϗ Σβετωνίε (ὡς εἴπομεν) ἀναφέρει τοσαῦτα περὶ τῶν τότε Χριςιανῶν γραφὴν εἰς Ρώμην ἐκ τῆ Πόντε ϗ Βιθυνίας, ὅπε τότε ἡγεμόνευε, ἦν ἀδύνατον νὰ μὴν ἔχωσι τὰς ἀυτὰς εἰδήσεις ὅ,τε Τάκιτος ϗ Σβετώνιος· Λοιπὸν τὸ νὰ μὴ συγγράψωσι περὶ Χριςιανισμῆ, εἶναι φανερὸν, ὅτι τὰς ἐμπόδιζεν ὁ φόβος τῶν κρατύντων, ἴσως δὲ ϗ συγγράψαντες, ἐχάθησαν ὁμῆ μὲ τὰ τόσα ἄλλα ἀυτῶν συγγράμματα.

καν τοσοῦτον κρότον εἰς ὅλην τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀντηχῆσαν τότε εἰς ὅλον τὸ εὐρύχωρον Βασίλειον τῆς Ῥώμης. Πλὴν ἂν αὐτοὶ δὲν συνέγραψαν περὶ τούτων, ἐκ ἦν ἄλλη ἡ αἰτία, εἰμὴ ὅτι (εἰ καὶ ἐχθροὶ τοῦ Σωτῆρος) δὲν ἐτολμήσαν νὰ συγγράψωσιν ἐναντίον τῆς ἀληθείας, ἀντιλέγοντες εἰς ἔργα δημόσια καὶ φανερά. Ἡ σιωπὴ τῶν λοιπῶν ἐστὶ βεβιασμένη καὶ ἐχθρική. Φοβούμενοι γὰρ νὰ μὴν ἀμαυρώσωσι τὴν ὑπόληψίν των ἀντιλέγοντες τῇ ἀληθείᾳ, προέκριναν τὴν σιωπήν. Ὅθεν, ἂν διὰ τὰ τέλη των δὲν συνέγραψαν περὶ τοῦ θείου Μεσσίου, καὶ περὶ τῶν λαμπροτάτων καὶ παρὰ πᾶσιν ἐγνωσμένων ἔργων αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ κἂν ἐτολμήσαν νὰ κατατάξωσιν αὐτὸν μετὰ τῶν ἀπαταιώνων καὶ ψευδοπροφητῶν, περὶ ὧν ἐκτενέστατα ὁμίλησαν. Οὐδὲ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐνεργούμενα νὰ ζηλοτυπώσιν ὡς ἔργα μαγείας καὶ ἀπάτης. Ἂς ἀφήσωμεν τὸν Φίλωνα, ἡ σιωπὴ τοῦ ὁποίου εἶναι παράδοξος. Αὐτὸς γὰρ συνήθετο τὰ πλεῖστα τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἐπὶ Αὐγούστου καὶ Τιβερίου, ὅταν δὲν ἐδύνατο νὰ ἀναφέρῃ ὅλως περὶ Χριστιανισμοῦ. Ἔπειτα ὑπερήγορος ὢν, διὰ τὴν περιφημότητα ἐπιδόσιν ἐπέμφθη πρέσβυς ὑπὸ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίων πρὸς τὸν [illegible] ΓΑΪΟΝ Καλιγόλαν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς δὲν ἠθέλησε νὰ ἀκολουθήσῃ πλέον τὴν Γραφὴν τοῦτο (α). Ἀλλὰ δὲν ἔπεται νὰ ὑποθέσωμεν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὸν Ἰώσηπον,

(α) Πιθανώτατον ἐστὶ, καὶ πολλῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν γνώμαι συντρέχουσιν, ὅτι ὁ Φίλων εἰς τὸ περὶ βίου θεωρητικοῦ, ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν ἐπιγραφόμενον κεφάλαιον, ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἁγίας ζωῆς, καὶ τοῦ μονήρους βίου τῶν πρώτων Χριστιανῶν, ἀνδρῶντε καὶ γυναικῶν, ἐπαινῶν καὶ ἐκθειάζων τὰς τάξεις των, τὰς συνηθείας των, καὶ (ἵνα κατ' αὐτὸν εἴπω) τὴν ἱερὰν καὶ φιλόσοφον αὐτῶν πολιτείαν, ἔσσαιες αὐτὰς καλῶν. Περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου ἀναφέρων ὁ Εὐσέβιος, Ἐκκλησιαστικῆ Ἱστορία, Βιβλίῳ δευτέρῳ, λέγει· „ Συντέτακται αὐτῷ λόγος περὶ βίου θεωρητικοῦ, ἢ ἱκετῶν, ὡς ὄντα περὶ τοῦ βίου τῶν „ Ἀποστολικῶν ἀνδρῶν διελήλυθαμεν· καὶ ὁ Φώτιος (1) εἰς τὴν Μυριόβιβλον αὐτοῦ περὶ τοῦ Φίλωνος λέγει· Φέρεται αὐτοῦ πολλὰ καὶ ποικίλα συγγράμματα, ἠθικοὺς „ λόγους περιέχοντα, καὶ τῆς παλαιᾶς ὑπομνήματα, τὰ πλεῖστα πρὸς ἀλληγορίαν τοῦ „ γράμματος ἐκβιαζόμενα, ἐξ ὧν, οἶμαι, καὶ πᾶς ὁ ἀλληγορικὸς τῆς Γραφῆς ἐν τῇ „ Ἐκκλησίᾳ λόγος ἔσχεν ἀρχὴν εἰσρυῆναι· Λέγεται δὲ αὐτὸν καὶ τὰ Χριστιανῶν μυηθέντα, ὕστερον τούτων διά τινα λύπην καὶ ὀργὴν ἐκπεσεῖν· Ἀλλὰ πρότερόν γε αὐτὸν „ φασὶ τῷ Κλαυδίῳ τὴν Ῥώμην καταλαβόντα, Πέτρῳ τῷ Ἀποστόλῳ „ ἐντυχεῖν, καὶ φιλίως διατεθῆναι· Ἐξ ὧν καὶ τῶν μαθητῶν Μάρκου τε Εὐαγγελιστοῦ „ (ἀκροατὴς δὲ ὁ Μάρκος Πέτρου) μνήμης καὶ εὐφημίας ἀξιοῦσθαι· Ἐκείνους γὰρ λέ„ γειν φασὶ παρὰ Ἰουδαίοις πεφιλοσοφηκέναι, ὧν καὶ τὰς διατριβὰς μοναστήρια τε καλεῖ, καὶ τὸν ἀσκητικὸν διανύειν αὐτοὺς ἀνακηρύττει βίον, νηστείᾳ καὶ προσευχῇ, καὶ ἀκ„ τησίᾳ

(1) Οὗτος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐχρημάτισε, καὶ ἤνθει περὶ τὸν θ'. αἰῶνα· Τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ἐπιγράφεται Φωτίου Μυριόβιβλος, καὶ ἐν αὐτῷ ἐξετάζει τριακοσίους σχεδὸν συγγραφεῖς, ἐκτιθεὶς τά τε ὀνόματα καὶ πατρίδα αὐτῶν, τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἤκμαζον, καὶ τὰ βιβλία ἅπερ συνέγραψαν· Διακρίνει τὰς φράσεις καὶ τοὺς χαρακτῆρας των· Ἐκ τούτων λοιπὸν ἂς συμπεράνῃ ὁ καθεὶς πόσον ἀξιοτίμητον καὶ ἀξιοθαύμαστον ἐστὶν αὐτὸ τὸ σύγγραμμα.

πτον, ὅσις συνέγραψε μετὰ τὸν Φίλωνα· Πρέπει μόνον νὰ ἐξετάσωμεν, ἂν ἡ περὶ τῦ Χριςῦ περίοδος, ἥτις φαίνεται εἰς τὰ συγγράμματά τε, ἔςὶ τῇ ἀληθείᾳ γνησία ἢ προσθήκη· Οἱ εἰδήμονες ϗ πολυμαθεῖς εἰσὶ διηρημένοι περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως· Τινὲς ἐξ αὐτῶν τὴν θέλυσι προσθήκην, οἱ πλεῖσοι ὅμως τὴν θέλυσι γνησίαν διὰ ςοχασμῶν πιθανωτέρων, ἤτοι, διὰ τῆς πληροφορίας ὅλων τῶν χειρογράφων αὐτῆς τῆς Ἱςορίας Ἑλληνικῶν ϗ Λατινικῶν, ϗ διὰ τῆς μαρτυρίας τῶν παλαιοτέρων συγγραφέων, δηλαδὴ τῦ Εὐσεβίε, τῦ Ἱερωνύμε, Ἡσιδώρε τῦ Πηλεσιώτε (α), τῦ Νικηφόρε, τῦ Σωζομένε (β), τῦ Σουΐδα, ϗ ἄλλων πολλῶν· Ἔπρεπε νὰ πιςευθῇ, ὅτι οἱ Χριςιανοὶ τῦ γ'. αἰῶνος ἐδυνήθησαν νὰ νοθεύσωσι τὴν Ἱςορίαν τῦ Ἰωσήππε; ἐδύναντο νὰ διαθέσωσιν αὐτοὶ κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἀρέσκειαν ἓν σύγγραμμα τοσῦτον ἐκδεδομένον, ϗ γνωςὸν τοῖς πᾶσι; εἶχον αὐτοὶ ὅλα τὰ χειρόγραφα εἰς τὴν ἐξεσίαν των; ϗ μὴ ἔχοντες ὅλα, τί ἐχρησίμευε νὰ νοθεύσωσι μόνον μερικά; ἡ ἀπάτη δὲν ἤθελε φανερωθῇ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν; ϗ τέλος πάντων ποίαν ἀνάγκην εἶχον ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τύτε τῦ Ἱςορικῦ πρὸς βεβαίωσιν τῶν τῦ Χριςῦ θαυμάτων, ὅταν ὐδεὶς Ἰουδαῖος ἢ Ἐθνικὸς ἐδύνατο νὰ τὰ ἀρνηθῇ; λοιπὸν, ἁρμοδιώτερον εἶναι νὰ συμπεραίνωμεν, ὅτι, ὅταν ὁ Ἰώσηππος συνέγραφεν αὐτὴν τὴν Ἱςορίαν, ἐπιμένων εἰς τὸ Φαρισαϊκὸν τε μῖσος, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναφέρῃ τὰ περὶ Χριςῦ, καὶ τὰ περὶ τῶν μαθητῶν αὐτῦ· Ἀλλ' ἔπειτα ὁ πόθος τῆς ὑπολήψεως τε, ὑπερισχύων τῦ μίσυς, τὸν ἐβίασε να ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος ἑνὸς ἀξιοπίςε Ἱςορικῦ, γράφων εἰς τὸ τέλος τῦ συγγράμματός τε αὐτὴν τὴν περίοδον, ἥτις μετὰ καιρὸν εἰσῆλθεν εἰς τὴν καθόλε Ἱςορίαν τε.

Ἡ σιωπὴ τῶν πρώτων ἀπολογητῶν ϗ Πατέρων δὲν δηλοῖ ἄλλο, εἰμὴ, ὅτι ἀφηρέθη ἡ περίοδος αὕτη ἀπὸ τὴν Ἱςορίαν τῦ Ἰωσήππε παρὰ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες τὴν εἶχον εἰς χεῖράς των, καθὼς εἶναι δῆλον, ὅτι αὐτοὶ ὐδένα εἶχον ἔλεγχον συνειδήσεως τῦ ἀφαιρεῖν παρὰ τῶν συγγραφέων τὸ ὅσον εὑρίσκετο γεγραμμένον κατὰ τῆς αὐτῶν δυσπιςίας· Τέλος πάντων, ἂν αὐτὴ ἡ περίοδος ἔςὶ γνησία, ὁ Ἰώσηππος εἶναι ἀξιέπαινος, μὲ τὸ νὰ ἐμαρτύρησε τὴν ἀλήθειαν ἄνευ συςολῆς τῆς ἑαυτῦ προλήψεως· Εἰ δὲ ἐςὶ προσθήκη, ϗ ὁ Ἰώσηππος ὐδὲν ἀνέφερε περὶ Χριςῦ, ὅτε περὶ Χριςιανισμῦ, ἡ σιωπή τε δὲν προξενεῖ ἄλλην βλάβην, εἰμὴ τὴν ἑαυτῦ,

„ τησία προσέχοντας· Καὶ ὁ Σουΐδας· „Τὸ δεύτερον ὁ Φίλων ἐλθὼν πρὸς Κλαύ-
„ διον ἐν τῇ Ῥώμῃ διαλεχθῆναι τῷ ἁγίῳ Ἀποςόλῳ Πέτρῳ, ϗ τύτυς ἐσχηκέναι φι-
„ λίαν, ϗ διὰ τύτο τὰς σπουδὰς Μάρκε μαθητῦ Πέτρε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπεσι
„ κεχοσμηκέναι.

(α) Οὗτος Ἀλεξανδρεὺς ἦν τὸ γένος, τῦ Χρυσοςόμε ἀκροατὴς, Φιλόσοφος ϗ Ῥήτωρ, λόγῳ τε ϗ ἔργῳ θαυμασίως διέπρεψεν· Ἤκμαζε περὶ τὸ υιβ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ, χρηματίσας συγγραφεὺς τριῶν χιλιάδων Ἐπιςολῶν, ὡς δὲ ἄλλοι, δέκα χιλιάδων.

(β) Οὗτος Ἐκκλησιαςικὸς ἦν Ἱςορικὸς τῦ ε'. αἰῶνος, πατρίδα ἔσχε τὴν Σαλαμῖνα· Σώζεται ἡμῖν αὐτῦ ἡ Ἐκκλησιαςικὴ Ἱςορία.

ἀποδεικνύσα τὸ εὐτελὲς ϗ ἀτιδανὸν αὐτῆ πρλιτικόν· Φαίνεται γὰρ, ὅτε ἐκλαμβάνων τὸν Οὐεσπεσιανὸν ὡς Μεσσίαν δι' εὐτελῆς κολακείας, προηγγελμένον ϖαρὰ τῶν Προφητῶν, ἔκρινεν, ὅτι δὲν πρέϖει νὰ ἀναφέρϗ πλέον περὶ ἐκείνϖ, ὅσις καθαρῶς ἐφαίνετο νὰ εἶναι ὁ Μεσσίας· Εἰς μόνον γὰρ αὐτὸν ἥρμοζον ϖροσφυέσατα αἱ ϖαλαιαὶ προρρήσεις, ϖαρατρέχων τάτϖ ἕνεκεν ϗ τὰς ἄλλας περιςάσεις, τὰς ἀνηκούσας ϖρὸς τὸν ἡμῶν Σωτῆρα· ϗ τᾶτο ἀρκεῖ εἰς τὸ νὰ γνωρίσωμεν, ὅτι ἡ σφωσὴ τῶν ἐχθρῶν τῆ Χριςιανισμῆ, ἐδεμίαν βλάβην φέρει ϖρὸς τὴν ἀλήθειαν τὴν κηρυχθεῖσαν ϖαρὰ τῶν Εὐαγγελιςῶν, μάλιςα δὲ τὴν ἐπικυροῖ.

Ποία σχέσις εἶναι μεταξὺ τῆς πλαςῆς τῆ Ῥωμύλϖ, ϗ τῆς ἀληθῆς ἀναςάσεως, ϗ τῆς ἀναλήψεως τῆ Χριςῆ, οἱ Ἀπόςολοι τῆ Ῥωμύλϖ εἶχον τὰ τέλη των, ἅτινα τὰς ἐϖαραχίνϖν εἰς ψεῦδος, τὴν ἀθώωσιν δηλαδὴ τῶν συγκλητικῶν (μεθ' ὧν ἦσαν σύμφωνοι) ἀπὸ τῆς ὑποψίας τῆ φόνϖ τῆ Ῥωμύλϖ· Λοιπὸν αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι μάρτυρες, οἱ καταπεισμένοι εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσωσι τὸν πόθον τῆς Συγκλήτϖ, πῶς δύνανται νὰ συγκριθῶσι μὲ πενταχοσίϖς αὐτόπτας μαθητὰς τῆ Χριςῆ, οἵτινες εὑρεθέντες ἐπὶ τῆ ὄρϖς τῶν Ἐλαιῶν, τὸν εἶδον ἀναβαίνοντα ἐνδόξως εἰς τὸ Οὐρανὸς (α); αὐτοὶ ἐκήρυττον ἓν ἔργον μισητὸν ϖρὸς τὰς ἀρχιερεῖς των, ϖρὸς τὰ Κριτήρια, ϗ ϖρὸς ὅλον τὸν Κόσμον, κινδυνεύοντες δι' αὐτὸ νὰ ὑποπέσωσιν εἰς ἀϖείρϖς τιμωρίας, ϗ νὰ ὑςερηθῶσι ϗ αὐτῆς τῆς ζωῆς· Αὐτοὶ ἔπρεπε νὰ ἀποσιωπήσωσι τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸν φόβον τῶν ἀπειλῶν ϗ τῶν πολυοδύνων βασάνων, ϗ ὅμως ἐνομίζοντο εὐτυχεῖς, ὑπομένοντες ἅπαντα ταῦτα ὑπὲρ τῆς ϖρὸς τὸν Χριςὸν ἀγάπης, ϗ μαρτυρῶντες παῤῥησίᾳ ἅπερ εἶδον, ϗ ἐπικυρῶντες αὐτὰ διὰ τῶν θαυμάτων· Οἱ δὲ μαθηταὶ τῆ Ῥωμύλϖ ἐπαινῶντο ϗ ἐβραβεύοντο ἕνεκεν τῆ ψεύδος, περὶ ᾧ ἐδεμίαν εἶχον ἀϖόδειξιν, εἰμὴ τὴν ἑαυτῶν ἀναίδειαν· Τὰς προρρήσεις τῆ Ῥωμύλϖ οἱ ἁπλέςεροι ἄνθρωποι δὲν ἤθελον τὰς πιςεύσῃ ϖροτέρας τῶν ἐκβάσεων· Εἰσὶ δὲ ϗ ἄλλαι ϖολλαὶ τάτων ὅμοιαι, τὰς ὁποίας οἱ Ἱςορικοὶ τῆς Ῥώμης ἐφαρμόττϖσιν ὡς ἀϖὸ ϖαλαιῶν ϗ ἀξιολόγων ὑποκειμένων ϖροῤῥηθείσας, καθὼς αἱ τῆ Ὁρατίϖ ϗ Βιργιλίϖ, ϖλὴν εἰσὶ χίμαιῤῥαι.

Ὁ Οὐεσπεσιανὸς, ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ ϖαρὰ τῆ ςρατῆ τῆς Συρίας (κατὰ τὸ ξθ'. ἔτος ἀϖὸ Χριςῆ), ϖαρεκινήθη ἀϖὸ τὰς κόλακάς τϖ εἰς τὸ νὰ οἰκειοϖοιηθῇ τὰς ἰδίας χρησμὰς, τὰς ϖροφητεύσαντας τὸν Μεσσίαν· Ἀφ' ᾧ εἶδεν ὅτι τὸ ϖᾶν ὑϖισχνεῖτο αὐτῷ καλὴν ἔκβασιν, ἔχων ἐν Ῥώμῃ ϖολλὰς ὀϖαδὰς, τί τὸν ἐμϖόδιζεν ἀϖὸ τᾶ νὰ σπείρϗ εἰς τὸν λαὸν, ὅτι ἀϖεςάλη ϖαρὰ θεῆ ϖρὸς διοίκησιν ἐκείνϖ τῆ Βασιλείᾳ· Εὐκολότατον ἦϖ ϖαρ' αὐτῷ τὸ νὰ εὕρϗ ἀνθρώϖϖς νὰ ὑποκρίνωνται, οἱ μὲν ὅτι εἰσὶν ἀθε-

νεῖς,

(α) Ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα, ἔπειτα ὤφθη ἐϖάνω ϖεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάϖαξ, ἐξ ὧν οἱ ϖλείονες μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ ϗ ἐκοιμήθησαν. Παῦλ. ϖρὸς Κορινθ. Ἐϖιςολ. ά. κεφ. ιέ.

θεῖς, οἱ δὲ τυφλοὶ, ἕτεροι χωλοὶ, καὶ ἄλλοι νεκροὶ, ἔτι καὶ τὸ νὰ ἑλκύσῃ τὸς Ἰατρὸς εἰς τὴν γνώμην τὸ, μάλιστα ἔχων μεθ' ἑαυτῦ καὶ Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα, ὄντα ἐπιτηδειότατον ἐν τοῖς τοιούτοις· Ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ νεκροὶ, ὡς αὐτοὶ ἀνέςησαν, ἦσαν τάχα ὡς ὁ υἱὸς τῆς χήρας, ὃν ὁ Χριςὸς ἐν Ναΐδ ἀνέςησεν, ἐσμυρνισμένον ἤδη κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων συνήθειαν, ἢ καθάπερ ὁ Λάζαρος ἐν τάφῳ τετραήμερος; Μία νεόνυμφος ἐνομίσθη νεκρὰ, καὶ φερομένη πρὸς τὸν τάφον, ἥψατο τῆς σοροῦ ὁ Ἀπολλώνιος, συςέλλει τὰς ὀφρῦς, ψιθυρίζει, καὶ ἡ νύμφη ἐγείρεται, ἤρξατο ὁμιλεῖν, καὶ ἐπέςρεψεν εἰς τὸν οἶκόν τὸς· Θαῦμα! ἐνταῦθα τὸ πᾶν συνίςαται νὰ γνωρίσωμεν ἂν ἡ νύμφη ἦν νεκρὰ τῇ ἀληθείᾳ, ἢ ἂν τὸ φαινόμενον ἦν σφοδρὰ λειποθυμία, ἢ πλάσμα, καθὼς καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς, οἵτινες ἐνεκρῦντο ἐκεῖσε πρὸς ἀπάτην τῦ λαῦ· Ἀλλ' ὁ Οὐεσπεσιανὸς ἦν ἀπόγονος τῦ Δαβὶδ, εἶχεν αὐτὸς τόσας ἄλλας ἀποδείξεις, καὶ τόσα ἄλλα προνόμια τῆ ἀληθῆ Μεσσίᾳ, ὅσα ὁ Χριςὸς; ἁρμόζει ἡ ἀωάτη καὶ τὰ πλάσματα ἐκείνων νὰ συγκριθῶσι μὲ τὰ θαύματα τῦ Σωτῆρος ἡμῶν;

Δὲν δίδεται πλέον ἐμπαθὴς ἀμάθεια, καὶ μεγαλητέρα ἀφροσύνη ἀπὸ τὴν τῶν ἀσεβῶν, ὅταν ἐμπαθῶς προβάλλωσι τὰ ἀγάλματα τῦ Αἰγυπτιακῦ μυθολογίᾳ αἰτίαν τῦ Χριςιανισμῦ· Βέβαια πασίδηλον ἐςὶ, ὅτι ἐξ ἐκείνων κακῶς ἐκλαμβανομένων κατάγεται ἡ Εἰδωλολατρεία, καὶ αἱ διάφοροι θρησκεῖαι τῶν Ἐθνικῶν· Ἀλλ' οἱ μὲν Ἐθνικοὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν θεῶν αὐτῶν δὲν εἶχον ἄτε Ἱςορίας ἀληθεῖς, ἄτε ἀποδείξεις, ἄτε μαρτυρίας· Οἱ δὲ Χριςιανοὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῦ ἀληθῦς ἡμῶν θεῦ, ἤτοι τῦ Ἰησῦ Χριςῦ, ἔχομεν τὰς ἀληθεῖς προῤῥήσεις τῆς Γραφῆς, τὰ δημοσίως τελέσμενα θαύματα παρὰ τῦ θείᾳ Μεσσίᾳ, τὰ ἀπομνημονεύματα τῆς διδασκαλίας τὸ, τὴν μαρτυρίαν τοσούτων αὐτόπτων μαρτύρων, καὶ τὸν ὀρθὸν ζοχασμὸν, σύμφωνον μὲ τὴν πίςιν· Ὅθεν ἡ ἀναλογία καὶ σύγκρισις τῶν ἀπίςων ἐςὶ βλάσφημος ἀζοχασία, διότι ἔπεται νὰ εἶναι τινὰς ἄφρονέςατος, μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνῃ τὴν ἄμετρον διαφοράν, ἢ νὰ μὴν ἔχῃ ὅλως εἰλικρίνειαν καρδίας, συγκρίνων ἐν τοιῦτον παράλληλον· Τὰ Βιβλία τῶν Σιβύλλων συνίσαντο (ὡς αὐτοὶ λέγυσιν) εἰς μίαν πολιτικὴν ἐφεύρεσιν, ἦσαν πάντοτε ἀόρατα, καὶ περιεῖχον φλυαρίας (α)· Ἀλλὰ τὰ βιβλία τῦ Εὐαγγελίᾳ γνωςὸν ἐςὶ πόθεν τὰ ἔχομεν, ἀπὸ ποῖον καὶ πότε ἐγράφησαν, ἔκαςος ἐςὶν, ἐλεύθερος τῦ ἀναγνῶσαι αὐτὰ, καὶ περιέχυσι διδασκαλίαν ἁγίαν καὶ ἀληθῆ· Ὅθεν ὁ τρόπος, κατὰ

(α) Περὶ τῶν Σιβύλλων πολλὰς καὶ ἀξιολόγυς ἔχομεν τὰς πληροφορῦντας ἡμᾶς ὅτι ἦσαν χρησμῳδοὶ, καὶ πολλὰ ἐν διαφόροις καιροῖς καὶ τόποις προεφήτευσαν· Τὸ δὲ ὄνομα Σιβύλλα σημαίνει Προφῆτις κατὰ τὸν Σεῖδαν· „ Σιβύλλα Ῥωμαϊκὴ λέξις ἐςὶ ἑρμηνευομένη Προφῆτις, ἢ Μάντις, ὅθεν ἐνὶ ὀνόματι αἱ θήλειαι Μάντιδες ὠνομάσθησαν· Καθὼς δὲ ἄλλοι ἐτυμολογῦσι σημαίνει θεῦ βυλὴ, ἤτοι ἐξαγγέλυσα τῦ θεῦ τὴν βυλὴν παρὰ τὸ Σὸς ἀντὶ θεὸς λακωνικῶς [illegible]· Ὁ Πλάτων ἐν Θεαγένει καὶ ἐν Φαίδρῳ, Ἀριστοτέλης Προβλημ. τμήμ. λ'., προβλήματι ά., καὶ εἰς τὸ περὶ θαυμασίων ἀκυσμάτων, Διόδωρος ὁ Σικελὸς Ἱςορικῇ Βιβλιοθ. βιβλ. δ'., Στράβων βιβλ. ιζ'., Πλέ-

κατὰ τὸν ὁποῖον ἔχομεν τὰ Βιβλία τῆς νέας διαθήκης, ἐξὶ πάντη διάφορος τῷ τρόπῳ, καθ' ὃν οἱ Ῥωμάνοι εἶχον τὰς Τόμους τῶν Σιβύλλων των.

Λοιπὸν

Πλούταρχ. ἐν τῷ περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν, Λιβάνιος (1) ποικίλη Ἱστορ. βιβλ. ιβ'., Παυσανίας (2) Φωκικοῖς, Στέφανος (3) περὶ Πόλεων, Εὐσάθιος (4) ὁ τῆ Ὁμήρε σχολιαστὴς, Ἀριστοφάνης σχολιαστὴς (5) ἐν ὄρνισιν, Γεώργιος Κεδρηνὸς, Προκόπιος Καισαρεὺς (6) Ἱστορ. ἀ. τῶν Γοτθικῶν πολέμων, Ἑρμείας ὁ Φιλόσοφος (7) ἐν τῷ Β'. τῶν εἰς Πλάτωνος Φαῖδρον σχολαίων· Οἱ μὲν αὐτοὶ, ἢ ἕτεροι πλείονες περὶ Σιβύλλων διεξέρχονται.

Ὁ δὲ Σοῖδας πλατύτερον γράφων περὶ Σιβύλλων λέγει· „ Σιβύλλα Δελφὶς, ἥν ἢ „ Ἄρτεμιν προσηγόρευσαν· Γέγονε δὲ αὕτη πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, ἣ ἔγραψε χρησμοὺς „ δι' ἐπῶν· Ὁ Πατὴρ Σιβύλλας τῆς Χαλδαίας, τῆς ἢ Αἰγυπτίας καλεμένης Βηρωσ- „ σὸς ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς Ἐριμάνθη.

„ Σιβύλλα Ἀπόλλωνος ἢ Λαμίας, κατὰ δέ τινας Ἀρισοκράτης ἢ Τδώλης, ὡς „ δὲ ἄλλοι Κρηναγόρη, ὡς δὲ Ἕρμιππος, Θεοδώρη· Ἐρυθραία, παρὰ τὸ τεχθῆναι „ ἐν χωρίῳ τῶν ἐρυθρῶν, ὃ προσηγορεύετο Βάττοι, νῦν δὲ αὐτὸ τὸ χωρίον πολιοθὲν, „ προσαγορεύεται Ἐρυθρά· Τινὲς δὲ αὐτὴν Σικελὴν, ἄλλοι Σαρδάνην, ἄλλοι Γερ- „ γήθην, ἄλλοι δὲ Ῥοδίαν, ἄλλοι Λίβυσσαν, ἄλλοι Λευκανὴν, ἄλλοι Σαμίαν ἐδό- „ ξασαν· Γέγονε δὲ τοῖς χρόνοις τῆς Τρωϊκῆς ἁλώσεως πρὸ ὑπγ'., ἢ συνετάξατο „ βιβλία

---

(1) Ὁ Λιβάνιος ἐγεννήθη εἰς Ἀντιόχειαν ὑπὸ εὐγενῶν γονέων, ἢ ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις· Ἦν πάνυ ζηλότυπος, σοφιστὴς, ἢ προσάτης τῆς εἰδωλολατρείας· Τούτῳ ἕνεκεν ὑπερετιμήθη ὑπὸ τῶ ἀποστάτε Ἰουλιανῶ· Διὰ τῆς ἀγχινοίας αὐτῶ ἢ εὐγλωττίας ἐκτήσατο μεγάλην ὑπόληψιν, τὰ ἤθη τε ὅμως ἦσαν αἰσχρά· Εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐφιλιώθη ἐς ἄκρον μὲ τὸν μέγαν Βασίλειον κατὰ τὸ τμά. ἔτος ἀπὸ Χριστῶ, ἔτινος ἐχρημάτισε διδάσκαλος, ὡσαύτως ἢ τῶ Χρυσοστόμε εἰς Ἀντιόχειαν· Πλησιάζων δὲ εἰς τὸν θάνατον, ἢ ἐρωτηθεὶς, ποῖον ἤθελεν ἐκλέξῃ διάδοχον εἰς τὴν τῆς εὐγλωττίας καθέδραν τε, τὸν Βασίλειον ἀπεκρίθη, ἂν δὲν εἶχον τὸν ἁρπάσῃ οἱ Χριστιανοί· Ἀφῆκεν [illegible] ἀριθμὸν συγγραμμάτων, λόγες παηγυρικὲς, λογοτοιΐας, ἢ Ἐπιστολὰς, αἵτινες ἐπηνέθησαν ὑπὲρ πάντα αὐτῶ τὰ συγγράμματα.

(2) Ὁ Παυσανίας ἦν Ἕλλην τὸ γένος, Ἱστορικὸς ἢ Ῥήτωρ, ἢ ἔζη κατὰ τὸν β'. αἰῶνα· Ὅς ἐπὶ ἱκανὸν καιρὸν ἐν Ἑλλάδι διατρίψας, ἀπῆλθεν εἰς Ῥώμην, ὅπε ἢ ἀπέθανεν ὑπέργηρος· Σώζεται αὐτῶ θαυμασία περιγραφὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς βιβλία δέκα.

(3) Ὁ Στέφανος ἦν Βυζάντιος Γραμματικὸς, ἢ ἔζη ἐπὶ Ἀναστασίε Αὐτοκράτορος, ἤτοι κατὰ τὸ ψιγ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῶ, συνέγραψε περὶ πόλεων ἢ Ἐθνῶν κατὰ Ἀλφάβητον.

(4) Ὁ Εὐσάθιος ἐγεμμάτισεν Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἢ ἤκμαζε κατὰ τὸ αρπγ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῶ ἐπὶ Ἀνδρονίκε Κομνηνῶ τῶ τυράννε Ῥωμαίων βλ.

(5) Δύω εἰσὶν οἱ ἐπισημότεροι σχολιασταὶ τῶ Ἀριστοφάνες, Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος, ἢ ὁ Καλοθέτης Πλούταρχος.

(6) Ὁ Προκόπιος ἦν ἐκ Παλαιστίνης Ῥήτωρ ἢ σοφιστὴς· Συνέγραψεν Ἱστορίαν Ῥωμαϊκὴν, εἴτουν τὰς πολέμους Βελισσαρίε, τὰς κατὰ Ῥώμην ἢ Λιβύην· Ἤνθει ἐπὶ Ἰουστινιανῶ τῶ μεγάλε, ἤτοι κατὰ τὸ φκζ'. ἔτος ἀπὸ Χριστῶ, ὑπογραφεὺς ὢν τῶ Βελισσαρίε [illegible]

(7) Ὁ Ἑρμείας διέτριβεν ἐν Γαλατίᾳ· Ἔλεγε δὲ, ὅτι ὁ θεὸς ἢ αἱ ψυχαὶ εἰσὶν ἐξ ὕλης λεπτοτέρας τῶν ἄλλων σωμάτων, ἢ ἤθελεν Ἄδην μὲν τὸν Κόσμον, ἀνάστασιν δὲ τὴν γέννησιν τῶν ἀνθρώπων.

Ηβοήθεια Ι.Μ. Μακεδ

Λοιπὸν ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ἐξεταζομένη μὲ περισσοτέραν προσοχὴν ᾗ ἀκρίβειαν ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν, ἀποδεικνύεται προφανῶς ἡ αὐτῆς ἀλή-

,, βιβλία ταῦτα· Περὶ παλμῶν, μέλη, χρησμός· Λέγεται δὲ τρίγωνον εἶδος λύ-
,, ρας αὐτὴν πρώτην εὑρεῖν.
,, Σιβύλλα Ἐλισσα ἔγραψε μαντείας ᾗ χρησμὸς δι' ἐπῶν.
,, Σιβύλλα Κολοφωνία, ἥτις ἐκλήθη λάμπουσα, ἀπόγονος Κάλχαντος, ᾗ αὕτη
,, μαντείας ᾗ χρησμὸς δι' ἐπῶν ᾗ ἄλλα.
,, Σιβύλλα Θεσπρωτὴ, ἡ κληθεῖσα ᾗ Μαντὼ, ἀπόγονος Τειρεσίου.
,, Σιβύλλα, ἡ κληθεῖσα ὑπό τινων Σάρβις, ὑπὸ δέ τινων Κασάνδρα, ἄλλων δὲ
,, Ταραξάνδρα, ᾗ αὕτη χρησμός.
,, Σιβύλλα Κυμαία, ᾗ Σιβύλλα Θεσπρωτὶς, ὁμοίως χρησμός.
,, Σιβύλλα Χαλδαία, ἣ ᾗ πρός τινων Ἑβραία ὀνομαζομένη, ἣ ᾗ Περσὶς, ἡ κυρίῳ
,, ὀνόματι καλουμένη Σαμβήθη ἐκ τοῦ μακαριωτάτου Νῶε, ἡ περὶ τῶν κατὰ Ἀλέξαν-
,, δρον τὸν Μακεδόνα λεγομένων προειρηκυῖα, ἧς μνημονεύει Νίκανωρ, ὁ τὸν Ἀλε-
,, ξάνδρου βίον ἱστορήσας. Ἡ περὶ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ [illegible] προθεσπίσασα, ᾗ τῆς
,, αὐτοῦ παρουσίας· Ἀλλὰ ᾗ αἱ λοιπαὶ συνάδουσιν αὐτῇ· Πλὴν ὅτι ταύτης εἰσὶ βιβ-
,, λία κδ'., περὶ παντὸς Ἔθνους ᾗ χώρας περιέχοντα· Ὅτι δὲ οἱ στίχοι αὐτῆς ἀτε-
,, λεῖς ᾗ ἄμετροι εὑρίσκονται, ἐκ τῆς Προφήτιδος ἐστὶν ἡ αἰτία, ἀλλὰ τῶν ταχυγρά-
,, φων ἐκ συμφθασάντων τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου, ἢ ᾗ ἀπαιδεύτων γενομένων, ᾗ ἀπείρων
,, Γραμματικῆς· Ἅμα γὰρ τῇ ἐπινοίᾳ ἐπέπαυτο ἡ τῶν λεχθέντων μνήμη, ᾗ διὰ
,, τοῦτο εὑρίσκονται οἱ στίχοι ἀτελεῖς, ᾗ ἡ διάνοια σκάζουσα· Εἴτε κατ' οἰκονομίαν
,, θεοῦ τοῦτο γέγονεν, ὡς μὴ γινώσκοιντο ὑπὸ πολλῶν ᾗ ἀναξίων οἱ χρησμοὶ αὐτῆς·
,, Εἴτε δὴ ᾗ ὁ μακρὸς χρόνος, ὡς ᾗ ἄλλων πολλῶν, αἴτιος τούτου ὑπῆρξεν· Οὐ μὴν
,, ἀλλὰ ᾗ ἡ ἀσάφεια τῶν ὑπὸ τῆς Προφήτιδος εἰρημένων, ᾗ τὸ πλειονάκις ἴσως ἀντι-
,, γραφῆναι τὰ βιβλία, οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ σύγχυσιν τῆς τε διανοίας ᾗ τῶν μέτρων ἐμ-
,, πεποιήκεσαν.
,, Σιβύλλαι γεγόνασιν ἐν διαφόροις τόποις ᾗ χρόνοις τὸν ἀριθμὸν δέκα· ἀ. οὖν
,, ἡ Χαλδαία, ἡ ᾗ Περσὶς, ἡ κυρίῳ ὀνόματι καλουμένη Σαμβήθη· β'. Ἡ Λίβυσσα·
,, γ'. Ἡ Δελφικὴ, ἡ ἐν Δελφοῖς τεχθεῖσα· δ'. Ἡ Τιβουρτινὴ, ἡ ἐν Κιμμερίᾳ τῆς
,, Ἰταλίας· ε'. Ἡ Ἐρυθραία, ἡ περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ προειρηκυῖα πολέμου· ς'. Σαμία,
,, τῷ κυρίῳ ὀνόματι καλουμένη Φυτὼ, περὶ ἧς ἔγραψεν Ἐρατοσθένης (1)· ζ'. Κυ-
,, μαία, ἡ ᾗ Ἀμαλθαία, ᾗ Γεροφίλη· η'. Ἑλλησποντία, τεχθεῖσα ἐν κώμῃ Μαρ-
,, νισσῷ περὶ τὴν πολίχνην Γεργήθιον, αἱ τῆς ἐποχῆς ποτὲ Τρωάδος ἐτύγχανον, ἐν
,, καιροῖς Σόλωνος ᾗ Κύρου (2)· θ'. Φρυγία· ι'. Ἡ Τιβερτία ὀνόματι Ἀλβουναία.
,, Φασὶ δὲ, ὡς ἡ Κυμαία ἐννέα Βιβλία χρησμῶν ἰδίων προσενέγκασα Ταρκυνίῳ Πρι-
,, σκῳ, τῷ τηνικαῦτα βασιλεύοντι τῶν Ῥωμαίων, ᾗ τούτου μὴ προσηκαμένου ἔκαυσε βιβ-
,, λία δύο.

Καὶ

---

(1) Ὁ Ἐρατοσθένης ἦν Φιλόσοφος, ᾗ ἐγεννήθη ἐν Κυρήνῃ κατὰ τὸ σό. ἔτος πρὸ Χρι-
στοῦ, ἐχρημάτισε Βιβλιοθηκάριος τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου·
ᾗ ἀπέθανε κατὰ τὸ ρηϑ'. ἔτος, σῴζονται τινὰ αὐτοῦ Ἑλληνικὰ συγγράμματα.

(2) Ὁ μὲν Σόλων νομοθέτης ἦν τῶν Ἀθηναίων, ᾗ εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος,
υἱὸς Ἐξηκεστίδου· Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ χλϑ'. ἔτος πρὸ Χριστοῦ· Ἀπέθανε
δὲ κατὰ τὸ φνϑ'. ἔτος· Συνέγραψε πρὸς τοῖς ἄλλοις ᾗ νομικά· Οὐδὲν μέντοι τῶν
συγγραμμάτων αὐτοῦ σῴζεται. Ὁ δὲ Κῦρος Βασιλεὺς Περσῶν υἱὸς ἦν Καμβύσου ᾗ
Μανδάνης θυγατρὸς Ἀστυάγους βασιλέως Μήδων· Ἐγεννήθη κατὰ τὸ φμϑ'. ἔτος
πρὸ Χριστοῦ, ᾗ ἀπέθανε κατὰ τὸ φκϑ'.

ἀλήθεια, ἀποδιώκεσα μὲ τὴν λάμψιν της ὅλα τὰ σκότη, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπιτηδεύονται οἱ ἀσεβεῖς νὰ τὴν ἀμαυρώσωσι, ᾗ ἔςι φανωτέρα τῦ Ἡλίυ, ὅτινος διὰ νὰ μὴ βλέπῃ τὶς τὸ φῶς, ἔπεται νὰ μὴν ἔχῃ ὄμματα, ἢ ἔχων, νὰ μὴ θέλῃ νὰ τὰ μεταχειριθῇ

Πῶς δὲν αἰσχύνονται οἱ ἀσεβεῖς, ὀνομάζοντες ὀλίγυς τὲς πρώτυς Κήρυκας τῶν θαυμάτων τῦ Χριςῦ; δὲν βλέπυσιν, ὅτι αὐτὸς ὁ ὀλίγος ἀριθμὸς κατέπεισεν ἄπειρον πλῆθος ἀνδρῶν τε ᾗ γυναικῶν παντὸς Ἐθνυς, ᾗ πάσης καταςάσεως, πληροφορῶν αὐτὲς ᾗ πείθων νὰ ἀπαρνηθῶσιν ἑαυτὲς, ᾗ νὰ ἐναγκαλισθῶσι τὴν πίςιν τῦ Ἰησῦ Χριςῦ; ἓν τοιῦτον συμβεβηκὸς, τὸ νὰ ἔχῃ τὴν ἀρχὴν ᾗ τὴν αὔξησίν τυ ὑπὸ σμικρᾶ ἀριθμᾶ (α) ἀνθρώπων ἀτιδανῶν, ἀμαθῶν, πτωχῶν, μὴ ἀξιοπίςων, διωκομένων ὑπὸ Ἀρχιερέων, ὑπὸ Φιλοσόφων, ᾗ ὑπὸ Βασιλέων, τῦτο δὲν εἶναι τῶν θαυμάτων τὸ θαῦμα; οἱ Ἀπόςολοι ἦσαν οἱ πρῶτοι, οἵτινες μετὰ τὴν ἀνάςασιν τῦ θείυ αὐτῶν διδασκάλυ, ἐκήρυξαν τὰ αὐτῦ θαύματα· Ἀλλ' αὐτοὶ ἦσαν οἱ μόνοι μάρτυρες αὐτῶν; ποῖος Ἰυδαῖος δὲν τὰ εἶδεν ὀφθαλμοφανῶς, ἢ κἂν, ἂν ἤθελε, δὲν ἐδύνατο νὰ τὰ ἰδῇ (β); ἄνθρωποι, οἵτινες φανερῶς κηρύττυσι τὴν

Καὶ ἐκ τῶν Ἱερῶν Πατέρων· Ὡς Ἰωάννης ὁ Χρυσόςομος, Κλήμης Ἀλεξανδρείας, Ἰυςῖνος ὁ Φιλόσοφος ᾗ Μάρτυς (1) ᾗ ἄλλοι πολλοὶ ἀναφέρυσι ταύτας τὰς Σιβύλλας ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν ὡς Προφήτιδας· Ὅθεν ᾗ ἄλλος· „Λάβετε ᾗ τὰς Ἑλληνικὰς βίβλυς, ἐπίγνωτε Σιβύλλαν, ὡς δηλοῖ ἕνα θεὸν, ᾗ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ᾗ τὸν υἱὸν τῦ θεῦ γεγραμμένον τηλαυγέςερον ᾗ σαφέςερον, ὡς „ποιήσυσιν αὐτῷ πολλοὶ βασιλεῖς μισῆντες αὐτὸν, καὶ τὲς φέροντας τὸ ὄνομα „αὐτῦ.

Τύτων τῶν Σιβύλλων τὲς εὑρισκομένυς χρησμὲς περὶ Χριςῦ, Σερβάτιος Γάλλος ὁ Βατάβιος συνάψας, ἐκτίθησι μετὰ σχολαίων ἐν δυσὶ τόμοις, ἐξ ὧν ἐν τῷ τίλει τῦ παρόντος κεφαλαίυ τίθημι ἀνὰ ἕνα ἢ δύο ἑκάςης Σιβύλλης.

(α) „Ὁ ὀλιγος ὸς ἔσαι εἰς χιλιάδας, ᾗ ὁ ἐλάχιςος εἰς Ἔθνος μέγα· Ἐγὼ κύριε „συνάξω αὐτὲς κατὰ καιρόν. Ἡσαΐας κεφ. γ'.

„Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐὰν ἐπιλάβωνται δέκα ἄνδρες ἐκ πασῶν τῶν γλωσσῶν „τῶν Ἐθνῶν, ᾗ ἐπιλάβωνται τῦ κρασπέδυ ἀνδρὸς Ἰυδαίυ λέγοντες, πορευσώμεθα „μετὰ σᾶ, διότι ἀκηκόαμεν, ὅτι ὁ θεὸς μεθ' ὑμῶν ἐςί. Ζαχαρ. κεφ. Θ'.

(β) Μόνοι ἐκεῖνοι, περὶ ὧν προεῖπεν Ἡσαΐας ὁ Προφήτης ὡς ἐκ μέρυς τῦ θεῦ. Ἡσαΐας κεφ. μβ'. „Τὶς τυφλὸς, ἀλλ' ἢ οἱ παῖδες μυ, ᾗ κωφοὶ, ἀλλ' ἢ οἱ κυριεύοντες αὐτῶν; „ᾗ ἐτυφλώθησαν οἱ δῦλοι τῦ θεῦ (2).

---

(1) Ὁ Ἰυςῖνος υἱὸς ἦν Πρίσκυ, ᾗ ἐγεννήθη κατὰ τὸ οϑ'. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ· Πατρίδα ἔσχε τὴν εἰς Παλαισίνην Νεάπολιν· Ἐγένετο ἀκροατὴς τῆς τε Πυθαγορικῆς, Πλατωνικῆς, ᾗ Περιπατητικῆς Φιλοσοφίας· Κατὰ δὲ τὸ ρξϛ'. ἔτος, τὴν Χριςιανικὴν ἐμυήθη πίςιν, ᾗ τῷ μαρτυρικῷ ἐκοσμήθη ςεφάνῳ.

(2) „Τυφλότης ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, ἕως ἂ εἰσῆλθε τὸ πλήρωμα τῶν Ἐθνῶν· (Τῦτο εὑρηται ἐν τῷ Ἡσαΐᾳ, ἔςι δὲ παρ' Ἑβραίοις κατὰ τὸν Ῥαββὶ Σαμυὴλ ἐν τῷ χρυσῷ πονήματι κεφ. ιδ'.)

„Ἀκόντες ἀκύσυσι ᾗ ὐ μὴ συνιῶσι, ᾗ βλέποντες βλέψυσι, ᾗ ὐκ ἐπιγνώσονται· „Ἐπαχύνθησαν γὰρ αἱ καρδίαι τῦ λαῦ τύτυ. Ἡσαΐας κεφ. ϛ'.

„Ἐγω

τὴν ἀνάςασιν τῦ Χριςῦ ἐν μέσῳ τῆς Ἱερυσαλὴμ, ὁπῦ ἐνεργῦσι θαύματα, ςερεῦσι μίαν Ἐκκλησίαν πολυάριθμον ϗ ζηλωτὴν, διδάσκυσιν ἐν πάσαις ταῖς Συναγωγαῖς, δὲν γνωρίζονται παρὰ τῶν συμπολίτων των; εἰς ποίας παλαιὰς ἱςορίας εὗρον οἱ ἀσεβεῖς, ὅτι οἱ Ἰυδαῖοι ἐνόμιζον τὰς Ἀποςόλυς, ϗ τὰς πρώτυς Χριςιανὰς ὡς γόητας, ὅτι ἀπεδείκνυον μάταια τὰ ὑπ' αὐτῶν κηρυττόμενα ϗ ψευδῆ; ἂν οἱ ἀσεβεῖς εἶχον ὁπωσῦν ἰδέαν περὶ τῦ παρὰ τῶν Προφητῶν εὐαγγελισθέντος Μεσσίᾳ, βέβαια δὲν ἐθαύμαζον, ϗ δὲν ἠπόρυν, βλέποντες τὸν Χριςὸν ἐκτελῦντα τὸ ἔργον τυ ἐν μόνῃ τῇ Ἰυδαίᾳ, βλέποντές τον καταφρονύμενον, ἀποβεβλημένον, ϗ τελευταῖον ἐσαυρωμένον. Δὲν ἠπόρυν βλέποντες τόσα θαύματα τελύμενα διὰ τῦ σμικρῦ ἐκείνυ ἀριθμῦ τῶν μαθητῶν, βλέποντες αὐτὸν τὸν Χριςὸν, φανόμενον μετὰ τὴν ἀνάςασιν εἰς μόνυς τὺς μαθητάς τυ, ϗ παραγγέλοντα αὐτοῖς τῦ κηρύξαι τὸ ὄνομά τυ, ϗ τὴν διδασκαλίαν τυ ἐν παντὶ τῷ Κόσμῳ (α). Διότι ἤτως ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ, ϗ ἤτω νὰ δεξιωθῇ ὁ Μεσσίας.

Ποία ἀνάγκη ἦν νὰ ἐμφανισθῇ ὁ Σωτὴρ εἰς τὺς Φαρισσαίυς, εἰς τὺς Νομοδιδασκάλυς, εἰς τὰ Κριτήρια, ϗ εἰς τὸν Ἰυδαϊκὸν λαὸν; διὰ νὰ τὺς διδάξῃ ἓν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀμφιβολίαν ὐκ ἐπιδέχετο; ὐκ ἦν αὐτοῖς ἱκανὴ διδασκαλία, ἡ φρονῖς, ἣν ἔλαβον εἰς τὸ νὰ ματαιώσωσι τὴν πρόῤῥησιν τῦ Χριςῦ τὴν περὶ τῆς τριημέρυ αὐτῦ ἀναςάσεως (β); ὐκ ἦν αὐτοῖς ἱκανὴ ἀπόδειξις ἡ μαρτυρία τῶν φυλάκων, ὕς αὐτοὶ ἐδιώρισαν πρὸς φύλαξιν τῦ τάφυ (γ); βέβαια οἱ φύλακες ἐκεῖνοι ςρατιῶται, ὄντες ἐκλελεγμένοι ὑπ' αὐτῶν, ἕκασος τύτων ἦν αὐτοῖς τέλειος ϗ ἀψευδὴς μάρτυς, ϗ ἂν δι' αὐτῶν δὲν ἐπίςευσαν, ὅτε ἂν ἐφαίνετο αὐτοῖς μυριάκις ὁ Σωτὴρ, ἤθελον πιςεύσῃ (δ), νομίζοντες φάντασμα τὴν παρυσίαν τυ, καθὼς ἐνόμιζον, ϗ ἀποτε-

λέσματα

(α) "Πορευθέντες εἰς τὸν Κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. Μάρκ. κεφ. ις'.

(β) "Λύσατε τὸν ναὸν τῦτον, ϗ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε „ περὶ τῦ ναὸ τῦ σώματος αὐτῦ. Ἰωάν. κεφ. β'.

„ Ὥσπερ γὰρ Ἰωνᾶς ἦν τῇ κοιλίᾳ τῦ κήτυς τρεῖς ἡμέρας ϗ τρεῖς νύκτας, ὕτως ἔσαι „ ϗ ὁ υἱὸς τῦ ἀνθρώπυ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς. Ματθ. κεφ. ιβ'.

(γ) "Ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος. Ἔχετε κυςωδίαν, ὑπάγετε ἀσφαλίσατε ὡς οἴδατε. „ Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κυ- „ ςωδίας. Ματθ. κεφ. κζ'.

(δ) "Ἀναςάντος δὲ τῦ Χριςῦ, ἰδὺ τινὲς τῆς Κυςωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγ- „ γειλαν τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. ϗ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσ- „ βυτέ-

„ Ἔγνω βᾶς τὸν κτησάμενον, ϗ ἔνος τὴν φάτνην τῦ Κυρίυ αὐτῦ. Ἰσραὴλ δὲ μὲ „ ὐκ ἔγνω, ϗ ὁ λαός μυ ὐ συνῆκε. Ἡσαΐας κεφ. ά.

„ Καὶ ἐξήγαγον λαὸν τυφλὸν, ϗ ὀφθαλμοὶ εἰσὶν ὡσαύτως τυφλοὶ, ϗ κωφοὶ τὰ „ ὦτα ἔχοντες. Πάντα τὰ Ἔθνη συνήχθησαν ἅμα. Ἡσαΐας κεφ. μγ'.

Καὶ ὁ Δανιὴλ κεφ. ιβ'. „ Ἔμφραξον τὺς λόγυς, ϗ ἐντείλιξον τὴν Προφητείαν.

λέσματα μαγείας τὴν πληθὺν τῶν θαυμάτων τε, ϗ τὴν ἐκβολὴν τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, ἔλεγον ἐνεργαμένην διὰ τῦ ἄρχοντος τῶν δαιμονίων Ματθ. κεφ. θ'.

Λοιπὸν ὁ Ἰησῦς Χριςὸς ἐςὶν ὁ Μεσσίας, ὁ παρὰ τῶν Προφητῶν προρρηθείς· Αὐτὸς ἐφάνη κατὰ τὸν καιρὸν, ὃν οἱ Προφῆται προηγόρευσαν, ἐγεννήθη ἐκ μητρὸς παρθένε, ἐδίδαξεν, εἰργάσατο θαύματα, ἔκλεξε μαθητὰς, κατελιώχθη ὑπὸ τῦ Ἔθνες τε, ἀπέθανεν ἐπὶ ξαυρῦ διὰ ψηφίσματος τῦ Πιλάτε (α), ἀνέςη, ϗ ἀνελήφθη ἐνδόξως εἰς τὲς Οὐρανὲς, καθεῖλε τὰ εἴδωλα,

„ βυτέρων, συμβέλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς ςρατιώταις λέγοντες·
„ Εἴπατε, ὅτι ἡμῶν κοιμωμένων οἱ μαθηταὶ αὐτῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτόν·
„ ϗ ἐὰν ἀκεσθῇ τῦτο ἐπὶ τῦ Ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, ϗ ὑμᾶς ἀμερίμνες
„ ποιήσομεν· Οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν· ϗ διεφημίθη
ὁ λόγος ὗτος παρὰ Ἰεδαίοις μέχρι τῆς σήμερον. Κεφ. κή.

(α) Ἰδὲ τὸ κατὰ τῦ Σωτῆρος ἡμῶν παρὰ τῦ Πιλάτε ἐκδοθὲν ψήφισμα, εὑρεθὲν ἐν πόλει τῇ καλεμένῃ Ἀκυλείᾳ, ἐν τιν σιδηρῷ κιβωτίῳ, ἐν ᾧ ἦν ἕτερον κιβώτιον ἐκ θαυμας῀ μαρμάρε, ἔχον ἐγκεκλεισμένην ταύτην τὴν ἀπόφασιν, γεγραμμένην Ἑβραϊςὶ ἐν μεμβράνῃ, ἥτις μετακομισθεῖσα ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων κατὰ τὸ ἀφῶ. ἔτος ἀπὸ Χριςῦ, πατριαρχεύοντος τότε ἐν αὐτῇ Ἱερεμίε, μετεφράθη Ἑλληνις῀· Ἔχει δὲ ἦτος

ΕΤΟΣ 1580

ἑπτακαιδέκατον Τιβερίε Καίσαρος Βασιλέως Ῥωμαίων, Μονάρχε ἀνικήτε, Ὀλυμπιάδος ἑκατος῀ εἰκος῀ πρώτης, Ἡλιάδος ὀγδόης ἀπὸ πλάσιως Κόσμε κατὰ τὸ ἡμέτερον, ϗ τὸν μερισμὸν τῶν Ἑβραίων τετρακισχίλια ἑκατὸν ἑβδομήκοντα τέσσαρα ἔτη, ϗ καταβολῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἔτη ἑβδομήκοντα τρία, ϗ ἐλευθερίας τῆς ἀθλοσύνης Βαβυλῶνος ἔτη ὀγδοήκοντα, ϗ καταςροφῆς τῦ Ἱερῦ Βασιλείε ἔτη ἐννενήκοντα ἑπτά, ἐπὶ τῶν Ὑπάτων τῦ λαῦ τῶν Ῥωμαίων Λευκίε Πιζωνίε, ϗ Μάρκε Παυσανίε, ϗ Προϋπάτε τῦ Γλυκερικῦ Βαλερίε Παλις῀ρα, κοινε διοικητῦ τῆς πόλεως Ἰεδαίων Κοΐντε Φλαβίε, ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῆς πόλεως Ἱερσαλὴμ Ἡγεμόνος Κρεντε Πιλάτε, Ἐπισάτε τῆς κάτωθεν Γαλιλαίας Ἡρῴδε τε δευτέρε, τῆς ἀκρας Ἀρχιερωσύνης Ἄννα ϗ Καϊάφα, Ἀλινάβ ϗ Μαὴλ μεγίςε εἰς τὸν ναὸν Ῥαββὶ Ἀμμπὲλ Γιοκτινῶ, Ἑκατοντάρχε Τ῀ῶτε Ῥωμαίων ϗ τῆς πόλεως Ἱερσαλὴμ Κορνηλίε Σέμπλιμα Σίξτε Μωμπλίε Ῥύφα, ἐν μηνὶ Μαρτίῳ κέ. Ἐγὼ Πόντιος Πιλάτος ὁ Ἡγεμὼν διὰ τῆς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων ἐνδοθὶν τῦ Πραιτωρίε τῆς Ἡγεμονείας κρίνω, ϗ καταψηφίζω εἰς θάνατον Ἰησῦν τὸν λεγόμενον ὑπὸ τῦ πλήθες Χριςὸν, Ναζωραῖον ϗ ἀπὸ πατρίδος Γαλιλαίας, ἄνθρωπον ςασιώδη τῦ νόμε τῦ Μωσαϊκῦ, ἐναντίον τῦ μεγαλοπρεπῦς βασιλέως Τιβερίε Καίσαρος· Καθορίζω ϗ ἀποφασίζω διὰ τῦτο, ὅτι ὁ θάνατος τῦ αὐτῦ νὰ εἶναι εἰς τὸν ξαυρὸν, ὅμως μετὰ τῶν ἥλων κατὰ τὸ σύνηθες τῶν ὑποδίκων, ἔπε συνηθροίσθη αὐτὸς μετὰ πολυαριθμων. πλησίων ϗ πτωχῶν, ϗ ὅτε ἔπαυσε συνέχειν θορύβυς ἐν πάσῃ τῇ Ἰεδαίᾳ, ποιῶν ἑαυτὸν υἱὸν τῦ θεῦ, ϗ βασιλέα τῦ Ἰσραὴλ, ἀπειλῶν χαλασμὸν τῆς Ἱερσαλὴμ, ϗ τῦ Ἱερῦ ναῦ, ἀπαρνήμενος τὸν φόβον τῦ Καίσαρος, ἔχων ἔτι τόλμην εἰσελθεῖν μετὰ βαΐων ϗ θριάμβων μετὰ μέρες τῦ πλήθυς ὥσπερ Ῥήξ ἐντὸς τῆς πόλιως Ἱερσαλὴμ εἰς τὸν Ἱερὸν ναόν· Ὅθεν ὁρίζομεν τὸν πρῶτον τὸν ἡμέτερον Ἑκατόπαρχον Κόϊντον τὸν Κορνήλιον συνάγειν παρρησίᾳ εἰς τὴν χώραν Ἱερσαλὴμ δεδεμένον, μασιγέμενον πορφύραν, ςαφανωμένον, μετὰ ἀκανθίνε ςεφάνε, βασάζοντα τὸν ἴδιον ξαυρὸν ἐπὶ τῦ ὤμε, ἵνα ᾖ παράδειγμα τοῖς πᾶσι κακοποιοῖς, μεθ' ἃ βέλομαι συναγεθαι δύω λῃσὰς φονεῖς, ϗ ἐξελθεῖν

„ διὰ

1856
1072
2048
477

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου

εἴδωλα, ἔσπειρε πανταχῆ διὰ τῶν μαθητῶν τε τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, καὶ ἐπαίδευσε τὸ ἀχάριστον Ἔθνος τε (α), βιάζων αὐτὸ νὰ γνωρίσῃ ἐν αὐτῷ

„ διὰ τῆς πύλης Γολγοθᾶς, νῦν δὲ Ἀντωνιάνας· Συνάξει δὲ αὐτὸν τὸν Χριστὸν
„ παῤῥησία εἰς τὸ ὄρος τῶν κακούργων ὀνόματι Καλβάριον (1), ὅθεν ἐσωμωμένον καὶ
„ θανατωμένον ἔξω τὸ σῶμα αὐτῆ ἐν τῷ σαυρῷ, εἰς κοινὸν θέαμα πάντων τῶν κα-
„ κούργων, καὶ ἄνωθεν τῆ σαυρῆ τεθείτω τίτλος, γεγραμμένος τρισὶ γλώσσαις, Ἑλ-
„ ληνικῇ, Ῥωμαϊκῇ, καὶ Ἑβραϊκῇ· Ἑλληνιστὶ μὲν, Ἰησοῦς Ναζωραῖος Βασιλεὺς Ἰου-
„ δαίων· Ῥωμαϊστὶ δὲ, Iesus Nazoreus Rex Iudæorum· καὶ Ἑβραϊστὶ, Γιεσοὺα
„ Νοζορὴ Μέλεχ Γεχουτίμ· Ὁρίζομεν δὲ, ὅτι ἑδεὶς ἡς τινοσῦν τάξεως, ποιότη-
„ τος, τολμήσει ἀπερισκέπτως νὰ ἐμποδίσῃ τὴν τοιαύτην δίκην, ὑπ' ἐμῆ ὡρισμένην, καὶ
„ διοικημένην, καὶ ἐπιτελεμένην μετὰ πάσης σεμνότητος κατὰ τὰ ψηφίσματα καὶ νόμους
„ τῶν Ῥωμαίων ὡς Ἑβραῖος, εἰς ποινὴν αὐτομολίας τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας.

Μάρτυρες τῆς παρόσης ἡμετέρας Ἀποφάσεως.

Διὰ τῶν ὑπάτων καὶ δικασῶν τῶν Ἑβραίων.

Ῥαμπὰν Μαντάνη Μπενεαρσόλη.

Διὰ τῶν Φαρισαίων.

Μπαρμπὰν, Συμεὼν Μπονάλ.

Διὰ τῆς βασιλείας καὶ Ἡγεμονείας τῶν Ῥωμαίων.

Λέκιος, Σεξίλιος, Μασιεμίλιος.

Διὰ τῶν Κριτῶν τῆς φυλῆς τῆ Ἰσραὴλ.

Ῥατὰμ, Δανιὴλ, Ῥαμπινὴλ, Ἰεαὰν, Μπινικάν.

Ῥατὰμ, Ἰσταβὲλ, Πιρικελάμ.

Διὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης.

Ῥαμπὰμ, Ἰεδας, Μωονκασολή.

Νομικὸς τῆς παρόσης κοινῆς διὰ τῶν ἐγκλημάτων.

Νομικὸς Μωετάμ.

(α) Φαίνεται ἐν τῇ παλαιᾷ Γραφῇ, ὅτι ὁ λαὸς τῆ Ἰσραὴλ ἀθετῶν τὸν ἀληθῆ Θεὸν, καὶ προσκυνῶν τὰ εἴδωλα εὐθέως θεία παραχωρήσει ἔπιπτεν αἰχμάλωτος· Ἐπισρέφων δὲ αὖθις πρὸς τὸν ἀληθῆ Θεὸν, ἐλύτρωνεν αὐτὸς ὁ Κύριος τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ τὸς ἐπλότει παντὶ ἀγαθῷ· Πρὸ δὲ τῆ ἀψιμά. ἔτως, ἐξ ὅτε δηλαδὴ ὁ λαὸς αὐτὸς ἐγένετο Χριστοκτόνος, δὶν ἐξεμάκρυνε πλέον ἀπὸ τὴν γνῶσιν τῆ ἀληθῶς Θεῆ, ἔτε ἐξέκλινεν εἰς εἰδωλολατρείας· Τίνος ὧν ἕνεκεν πάντοτε αἰχμάλωτος, καὶ οὐδέποτε ἐλεύθερος, καὶ διασκορπισμένος εἰς ὅλην τὴν ὑφήλιον, ζῇ διὰ παντὸς ἐν ἐλεθρίᾳ καὶ δυσυχεσάτῃ κατασάσει; φανερὸν εἶναι, ὅτι ἡ Χριστοκτονία ἐςὶν αἰτία τῶν αὐτῆ συμφορῶν,

καὶ

(1) Τὸ ὄρος τῦτο ὠνομάθη καὶ Κρανίε τόπος, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔλειπον ἐκεῖθεν πάντοτε κρανία διεσπαρμένα τῶν ἀποκεφαλιζομένων κακούργων· Ὁ δὲ μοναχὸς Ἐπιφάνιος εἰς τὸ αὐτὸ σύγγραμμα περὶ Συρίας καὶ Ἱερουσαλὴμ, λέγει· „ Ὑπὸ τὸν Γολγοθᾶν ναὸς
μικρὸς τῆ Ἀδὰμ ἐςὶ, καὶ ἐν αὐτῷ ἦν ἡ κάρα αὐτῆ ὑπὸ τὸ ῥῆγμα τῆ Γολγοθᾶ· Ὅθεν ἐκ τύτε, Κρανίε τόπος ἐκλήθη.

ὅλας τὰς χαρακτῆρας τὰς ἀνήκοντας τῷ παρὰ τῆ θεῆ ἐπηγγελμένῳ Μεσσία· Ὅθεν, ὅσον εἰσὶ θρασεῖς ζυγεροὶ, καὶ ἄτοποι οἱ ζοχασμοὶ τῶν ἀσεβῶν, τόσον εἶναι ἀληθὴς ἡ ἐλευσις τῆ Χριςῆ, εἰλικρινὴς ἡ κήρυξις τῶν Ἀποςόλων, καὶ ἐξηριγμένη ἐπὶ ἀῤῥαγεῖς βάσεις, καὶ ζερρότατα θεμέλια ἡ πίςις τῶν Χριςιανῶν.

Ἂς ἀγαπήσωμεν λοιπὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησῆν Χριςὸν, φυλάττοντες τὰς αὐτῆ ἐντολὰς, καὶ ἀκολυθῆντες τὸ αὐτῆ παράδειγμα. Διότι αὐτὸς ἐςὶν ὁ θεὸς ὁ δημιυργήσας ἡμᾶς, ὁ μεσίτης, ὅςις μᾶς ἐφιλίωσε με τὸν Πατέρα τὰ καὶ θεὸν, ὁ ἀρχιερεὺς, δι' ὃ λατρεύομεν αὐτῷ τῷ θεῷ, ἡ θυσία, ἡ δι' ἡμᾶς τῷ Πατρὶ προσενεχθεῖσα, ἡ δύναμις, ἡ ἡμᾶς ἐνισχύσα, ἡ ὁδὸς, ἣν πρέπει νὰ ὁδεύωμεν, καὶ ἡ ἀθάνατος ζωὴ, ἣν μέλλομεν ἀπολαύσαι. Αὐτὸν τὸν Οὐράνιον διδάσκαλον, καὶ ἐταξὴν τῶν ἐννοιῶν καὶ καρδιῶν ἂς παρακαλέσωμεν νὰ φωτίσῃ τὰς ἀπίςας νὰ γνωρίσωσι τὸ σφάλματων, μὲ τὸ ὁποῖον ἁμαυρῶσι τὸν νῶντων, καὶ νὰ ἀποζραφῶσι τὰς φλυαρίας, μὲ τὰς ὁποίας, ὡς μὲ θανάσιμον δηλητήριον μιαίνυσι τὰ βιβλία των. Ἂς τὸν δυσωπήσωμεν νὰ μεταχειριθῇ πρὸς ἐκείνυς, πρὸς ἡμᾶς, καὶ πρὸς ἅπαντας τὴν θείαν τὰ εὐσπλαγχνίαν, φωτίζων τῆς καρδίας ἡμῶν τὰ ὄμματα, ὅπως ἴδωμεν καὶ γνωρίσωμεν ἅπαντες, ὅτι ἐδὲν ἐςὶν ἀναγκαιότερον, εἰμὴ τὸ νὰ ζήσωμεν καὶ νὰ ἀποθάνωμεν εὐσεβῶς εἰς τὴν ἁγίαν πίςιν αὐτῆ, τῆ ἐλθόντος δωρήσαθαι ἡμῖν εἰρήνην, καὶ αἰώνιον ζωήν. Αὐτὸς γὰρ ἐςὶν ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆ θεμελίυ τῆς οἰκοδομῆς (α), καὶ ἡ ζῶσα κεφαλὴ, ἡ ἑνωμένη μὲ τὰ μέλη της. Ἡμεῖς δὲ ἐσμεν οἱ υἱοὶ ἐκείνυ τῆ εὐσπλάγχνα πατρὸς, οἱ κληρονόμοι τῶν αὐτῆ ὑποσχέσεων, καὶ οἱ πολῖται τῆς Οὐρανίυ πατρίδος. Ὦ πνεῦμα τὸ ἐμψυχῶν, ὦ ἐλπὶς ἡ ζωρίζυσα, ὦ κόλπος ὁ περιθάλπων, καὶ ποιμὴν ὁ ποιμαίνων καὶ φυλάττων ἡμᾶς, σοὶ πρέπει δόξα καὶ κράτος εἰς τὰς αἰῶνας τῶν ἀπεράντων αἰώνων. Ἀμήν.

Γ δ ἀ

ἡ [illegible] μέχρι τῆ νῦν παιδεύεται αὐτὸ τὸ ἀχάριςον Ἔθνος, ἔσα ἡ πίςις αὐτῆ δυσπ[illegible] καὶ ἐχὶ εὐσέβεια, θεοσυγὴς, καὶ ὑπὸ θεῦ ἀποβεβλημένη, καὶ ἐχὶ θεοφιλὴς· [illegible] καὶ ὁ Προφήτης Ἀμὼς σαρῶς προείρηκε· Κεφ. β'. „ Ἐπὶ τοῖς τρισὶ ἀσεβείαις „ βιῶν Γάδα μεταβιβάσω τὸν Ἰσραὴλ, ἐπὶ δὲ τῇ τετάρτῃ ἀ μεταβιβάσω αὐτὸς, „ ἀνθ' ὧν ἀπέδοντο τὸν δίκαιον ἀργυρίῳ· καὶ ἀγκαλὰ οἱ παράνομοι Γάδαῖοι ἐκλαμβάνυσι τετάρτην ἀσέβειαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τὴν πῶλησιν τῆ Ἰωσὴφ, κατὰ πετρῶν ὅμως σπείρυσι, καὶ ἐδαμῶς δυνήσονται μεταμορφῶσαι αὐτὴν τὴν περὶ τῆ Σωτῆρος τοσῦτον προφανῆ Προφητείαν· Ἡμεῖς γὰρ ἔχομεν τὴν παλαιὰν Ἀγίαν Γραφὴν κατ' εὐθεῖαν σειρὰν ἐκτιθεμένην εἰς τὴν γενεσιν τας τέσσαρας ἀσεβείας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ πρώτην ἐκτίθησι τὴν πρᾶσιν τῆ Ἰωσὴφ, τὴν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆ γενομένην, δευτέραν τὴν τῆ μόσχυ λατρείαν ἐν Χωρὴβ, δι' ἣν ἡ ἑβδομηκονταετὴς ἐν Βαβυλῶνι τῶν Ἰσραηλιτῶν αἰχμαλωσία, καὶ τρίτην, τὴν προφητοκτονίαν· Ἡ τετάρτη δ' ἐςὶν ἀναντιῤῥήτως, καὶ ἄνευ ὅλως διςαγμῆ ἡ πρᾶσις τῆ δικαίυ Ἰησῆ ἡ μετὰ τὴν ῥηθεῖσαν αἰχμαλωσίαν.

(α) Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποςόλων καὶ Προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίυ αὐτῆ Ἰησῆ Χριςῆ. Παῦλ. πρὸς Ἐφεσ. κεφ. β'.

καὶ τοῖς τέσσαρσιν ἂν ἀποζραφήσομαι αὐτὸν, ἕνεκα τῆ τώσασθαι αὐτὸς τὸν Νόμον τῆ Κυρίυ καὶ ἐπὶ τοῖς τρισὶν ἀσεβείαις Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τοῖς τέσσαρσιν ἂν ἀποζραφήσομαι αὐτὸν

Ἴδε τινὰ τῶν Σιβύλλων περὶ Χριστοῦ, καὶ περὶ τῶν αὐτοῦ θαυμάτων.

Σιβύλλας τῆς Χαλδαίας, ἢ Περσικῆς, περὶ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἐν ἐρήμῳ θαύματος τῶν πέντε ἄρτων, καὶ τῶν δύω ἰχθύων.

Σὸν γίνωσκε θεὸν, θεοῦ υἱὸν ἐόντα,
Ἀλλ' ὅτε ταῦτα ἂν ἅπαντα τελειωθῇ, ἅπερ εἶπον,
Εἰς αὐτὸν ὡᾶς λύσεται νόμος·
Ἐκ δ' ἄρτων ἅμα πέντε, καὶ ἰχθύεσσι δυοῖσι,
Ἀνδρῶν χιλιάδας ἐν ἐρήμῳ πέντε κορέσσει,
Καὶ τὰ περισσεύματα λαβὼν ἅμα κλάσματα πάντα,
Δώδεκα πλήρώσει κοφίνους εἰς ἐλπίδα λαῶν.

Σιβύλλας τῆς Λιβύσσης· Περὶ τῶν θαυμάτων καὶ παθῶν τοῦ Χριστοῦ.

Πάντα λόγῳ πράσσων, πᾶσαν νόσον θεραπεύων,
Τὰς ἀνέμους παύσει τε λόγῳ, χορέσει δὲ θάλασσαν,
Μαινομένην, ποσὶν εἰρήνης πίσει τε πατήσας,
Εἰς ἐμπτύσματα φαρμακόεντα παρειὰς αὐτοῦ,
Δώσει, καὶ εἰς μάσιγας ἁπλώσει δ' ἀγνὸν νῶτον,
Καὶ κολαφιζόμενος σιγήσει, μήτις ἐπιγνῷ,
Τὶς, τίνος ὢν, πόθεν ἦλθεν, ἵνα φθιμένοισι λαλήσῃ,
Καὶ κέφανον φορέσει τὸν ἀκάνθινον,
Πλευράν τε νυχθεὶς καλάμῳ διὰ τὸν νόμον αὐτῶν.

ΕΘΝΙΚΗ ΜΕΤΣΟΒΙΟΥ

Σιβύλλας τῆς Δελφικῆς, περὶ τῦ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθέντος υἱῦ τῦ θεῦ.

Ἀθανάτῳ μέγαν υἱὸν ἀείδω ἐκφρενὸς ἀυδῇ,
Ὃς θρόνον ὕψιος γενέτης παρέδωκε λαβέσθαι
Μήπω γεννηθέντος, ἐπὶ διὰ σάρκα τὸ δισσὸν,
Ἠγέρθη, προχοαῖς δ' ἀπολυσάμενος ποταμοῖο,
Ἰορδάνε, ἂς φέρεται γλαυκῷ ποδὶ κύματα σύρων.

Σιβύλλας τῆς Κυμαίας, περὶ τῦ Παρθενικῦ τοκετῦ.

Ὑστατίοις τε χρόνοις χθόνα ἡμείψατο, ...
Καὶ βραχὺς ἐλθὼν παρθένε ἐκ Μαρίας λαγόνων τε,
Ἐξανέτειλε νέον φῶς, ...
Οὐρανόθεν δὲ μολὼν, βροτέην ἐνεδύσατο μορφὴν,
Σαρκωθὲν δὲ χρόνῳ, ϗ Γαςέρι ζωογονηθὲν,
Ἐπλάσθη βροτέην ἰδέην, ϗ κῦρος ἐτύχθη,
Παρθενικοῖς τοκετοῖς, τὸ δὲ γὰρ μέγα θαῦμα βροτοῖσι,
Ἀλλ' ἐδὲν μέγα θαῦμα θεῷ Πατρὶ, ϗ θεῷ Υἱῷ,
Τικτόμενον δὲ βρέφος, ποτὶ γηθοσύνη χθὼν;
Οὐράνιος δ' ἐγέλασε θρόνος, ϗ ἀγάλλετο Κόσμος.

Σιβύλλας τῆς Ἐρυθραίας, περὶ τῦ μέλλοντος κρῖναι τὸν Κόσμον ἐν τῇ β'. παρεσίᾳ, ἔ τὸ ὄνομα ἐν ταῖς ἀκροστιχίσι, ἤτοι

ΙΧΘΥΣ — ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ ΣΩΤΗΡ ΣΤΑΥΡΟΣ.

Ἱδρώσει δὲ χθὼν κρίσεως σημεῖον ὅτ' ἔσαι
Ἥξει δ' ἐρανόθεν βασιλεὺς αἰῶσιν ὁ μέλλων,
Σαρκα παρὼν πᾶσαν κρῖναι, ϗ κόσμον ἅπαντα,
Ὄψονται δὲ θεὸν μέροπες πιςοί, ϗ ἄπιςοι,
Ὕψισον μετὰ τῶν Ἁγίων ἐπὶ τέρμα χρόνοιο,
Σαρκοφόρον, ψυχὰς ἀνθρώπων βήματι κριεῖ·
Χέρσιος ὅταν ποτὲ κόσμος ὅλος, ϗ ἄκανθα γένηται,
Ῥίψεσι δ' εἴδωλα βροτοὶ ϗ πλῆτον ἅπαντα,
Ἐκκαύσει δὲ τὸ πῦρ γῆν, Οὐρανὸν, ἡ δὲ θάλασσαν,
Ἰχνευον, ῥήξει δὲ πύλας εἰρκτῆς ἀΐδαο,

Σὰρξ

Ἀλλως: Σιβύλλης Ἐρυθραίας ἐκ τῶν ἀκροστιχίδων, ΙΧΘΥΣ, ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ, ΣΩΤΗΡ

Σὰρξ τότε πᾶσα βροτῶν ἀπ' ἐλευθέριον, φάος ἥξει,
Τὲς ἁγίες, ἀνόμες τε τὸ πῦρ αἰῶσιν ἐλέγξει,
Ὁππόσα τὶς πράξας ἔλαθεν, τότε πάντα λαλήσει
Σκήθεα γὰρ ζοφόεντα θεὸς φωσῆρσιν ἀνοίξει,
Θρῆνος δ' ἐκ πάντων ἔσαι ἠ βρυγμὸς ὀδόντων,
Ἐκλείψει σέλας Ἠελίε, ἄστρων τε χορεῖαι,
Οὐρανὸν εἰλίξει, μύνης δέτε φέγγος ὀλεῖται,
Ὑψώσει δὲ φάραγγας, ὀλεῖ δ' ὑψώματα βενῶν
Ὕψος δ' ἐκέτι λυγρὸν ἐν ἀνθρώποισι φανεῖται,
Ἴσα τ' ὄρη πεδίοις ἔσαι, ἠ πᾶσα θάλασσα,
Οὐκ ἐκ εἰς πλῆν ἥξει, γῆ γὰρ φρυχθεῖσα κεραυνῷ,
Σὺν πηγαῖς, ποταμοὶ δὲ καχλάζοντες λείψουσιν,
Σάλπιξ δ' ἐρανόθεν φωνὴν πολύθρηνον ἀφήσει,
Ὠρύσα τὸ μέλλον, ἠ δὴ πήματα Κόσμε,
Ταρταρόεντα, χάος δείξει τοτε χανῆσα,
Ἥξουσιν δ' ἐπὶ βῆμα θεῦ βασιλῆες ἅπαντες,
Ῥεύσει δ' ἐρανόθεν ποταμὸς πυρὸς ἡ δέ γε θείε
Σῆμα δέ τοι τότε πᾶσι βροτοῖς ἀριδείκετον, οἷον,
Τὸ ξύλον ἐν πισοῖς τὸ κέρας τὸ ποθύμενον ἔσαι,
Ἀνδρῶν εὐσεβέων ζωὴ, προσκόμματα Κόσμε,
Ὑδασι φωτίζον πισὲς ἐν δώδεκα πηγαῖς,
Ῥάβδος ποιμαίνουσα σιδηρέη γε κρατήσει
Οὗτος ὃν νῦν προγράφεις ἐν ἀκροσιχίσιν θεὸς ἡμῶν,
Σωτὴρ ἀθάνατος Βασιλευὺς, ὃ παθὼν ἔνεχ' ἡμῶν.

Σιβύλλας τῆς Σαμίας, περὶ τῆς εἰσόδε τῦ Χριςῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ πῶλε ὄνε.

Χαῖρε Ἁγνὴ θύγατερ Σιὼν, ἠ πολλὰ παθοῦσα,
Αὐτὸς σῦ βασιλευς ἐπιβὰς ἐπὶ πῶλον ἐσάγει,
Πρᾶος πᾶσι φανεὶς, ἵνα τὸν ζυγὸν ὃν περ ὑπῆμεν,
Δῦλον δυσβάσακτον ἐπ' αὐχένι λείμενον, ἆρῃ.

Σιβύλ-

Σιβύλλας τῆς Κυμαίας, περὶ τῦ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθέντος, περὶ τῆς αὐτῦ ἀναλήψεως, ϗ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος.

Τλήμων ἐκ ἔγνως τὸν σὸν θεὸν, ὃν ποτ' ἔλυσεν,
Ἰορδάνε ἐν τριτάτοισι, ϗ ἔπτατο πνεῦμα πολῷ,
Ὃς πρὶν ϗ γαίης τε ϗ Οὐρανῦ ἀχερύεντος,
Αὐθέντης γένετο, λόγῳ πατρὸς, πνεύματι δ' ἀγνῷ,
Σάρκατε δυνάμενος, ταχὺς ἵπτατο πατρὸς εὐ οἴκυ.

Τῆς αὐτῆς περὶ τῆς ταφῆς, ϗ τριημέρυ ἐγέρσεως τῦ Χριςῦ.

Ἧξει δ' εἰς ἄϊδην ἀγγέλων ἐλπίδα πᾶσι,
Καὶ θανάτε μοῖραν τελέσει τρίτον ἦμαρ ὑπνώσας,
Καὶ τότ' ἀποφθιμένων ἀναλύσας εἰς φάος ἥξει,
Πρῶτος ἀναςάσεως κλητοῖς ἀρχὴν ὑποδείξας.

888

Τῆς αὐτῆς περὶ τῦ ὀνόματος τῦ Ἰησῦ (α).

Δὴ τότε ϗ μεγάλοιο θεῦ παῖς ἀνθρώποισι,
Ἧξει Σαρκοφόρος θνητοῖς ὁμοιέμενος ἐν Γῇ,
Τέσσαρα φωνήεντα φέρει, τά δ' ἄφωνα δύ' αὐτῷ
Δισσῶν ἀγγέλων, ἀριθμῦ δ' ὅλον ἐξονομήσω,
Ὀκτὼ γὰρ μονάδας τοσσὰς δεκάδας ἐπὶ τέτοις,
Ἡ δ' ἑκατονταδας ὀκτὼ, ἀπιςοτέροις ἀνθρώποις
Οὔνομα δηλώσει, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νόησον.

Ι	10
Η	8
Σ	200
Ο	70
Υ	400
Σ	200
	888

Σιβύλλας τῆς Ἐλισσοντίας περὶ τῶν θαυμάτων ϗ παθῶν τῦ Χριςῦ.

Αὐτὸς γὰρ πάντων ἀκοὴ, ϗ νῶς ϗ ὅρασις
Καὶ λόγος ὁ κτίζων μορφὰς, πάνθ' ὑπακύει,

Καὶ

(α) Τὸ Ἰησῦς παρ' Ἑβραίοις δηλοῖ Σωτῆρ, κατὰ δὲ τὲς Ἕλληνας ἰώμενος. Τῦτο τὸ ὄνομα προεικονισθὴ ϗ διὰ τῦ Ἑλληνικῦ Ἀλφαβήτυ. Ὅπερ ἀπὸ τῦ Α. ἕως τῦ Θ. ὀκτὼ ἔχει μονάδας· ϗ ἀπὸ τῦ Ι ἕως τῦ Π, ὀκτὼ ἔχει δεκάδας· ϗ ἀπὸ τῦ Ρ ἕως τῦ Ω, ὀκτὼ ἔχει ἑκατονταδας· Αἱ ὀκτὼ μονάδες ποιῦσιν ὀκτὼ· Αἱ ὀκτὼ δεκάδες ὀγδοήκοντα· ϗ αἱ ὀκτὼ ἑκατονταδες ὀκτακόσια, ἅτινα συμποσῦνται εἰς ὀκτακόσια ὀγδοήκοντα ὀκτὼ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὃπερ ἐμπεριέχει ϗ τὸ ὄνομα Ἰησῦς. — τῦτο σημαίνει το γεγραμμένον ἐν τῇ ἱερᾷ Ἀποκαλύψει "Ἄλφα ϗ ὦμέγα" —

ΗΒ Ομηρικη Μουσα

Καὶ νεκύας σώζων, πάσαν τε νόσον θεραπεύων,
Εἰς ἀνόμων χεῖρας, καὶ ἀπίστων ὕστατον ἥξει,
Καὶ δώσουσι θεῷ ῥαπίσματα χερσὶν ἀνάγνοις,
Εἰς δὲ βρῶμα χολὴν, εἰς δίψαν ὄξος ἔδωκαν·
Τῆς ἀφιλοξενίης ταύτης τίσουσι τράπεζαν,
Καὶ ναῷ σχιζῇ καταπέτασμα, καὶ ἤματι μέσσῳ,
Νὺξ ἔσαι πελώριος ἐν τρισὶν ὥραις.

Σιβύλλας τῆς Φρυγίας, περὶ τῆ Εὐαγγελισμῆ, καὶ τῆ Παρθενικῆ τοκετῆ.

Ὑστατίοις τε χρόνοις χθόνα ἡμείψατο, ...
Καὶ βραχὺς ἐλθὼν Παρθένε ἐκ Μαρίας λαγόνων τε,
Ἐξανέτειλε νέον φῶς, ...
Οὐρανόθεν δὲ μολῶν βροτέην ἐνεδύσατο μορφήν·
Πρῶτα μὲν ἓν Γαβριὴλ θεναρὸν δέμας ἀγνὸν ἐδείχθη,
Δεύτερα καὶ κέρην αὐτάγγελος ἔνεπε φωνῇ,
Δέξαι ἀχράντοισι θεὸν σοῖς ὦ Παρθενε κόλποις·
Ὡς εἰπὼν, ἔμπνευσε θεὸς χάριν, ἡ δ' ἀεὶ κέρη,
Τὴν, ἄρα τάρβος ἅμα θάμβος θ' ἕλον ἐξαίφνης,
Στῆ δ' ἄρ' ὑποτρομέουσα, νόος δὲ οἱ ἐπτόητο,
Παλλομένης κραδίης, ὑπ' ἀγνώτοισιν ἀκραῖς.

Σιβύλλας τῆς Τιβερτίας, περὶ τῆς Γεννήσεως τῆ Χριστῆ, καὶ τῆς ἐν τῇ Βηθλεὲμ ἐν φάτνῃ αὐτῆ ἀνακλίσεως.

Καὶ τότ' ἀπ' ἠελίου πέμψε θεὸς βασιλῆα,
Ὅς πᾶσαν γαῖαν παύσει πολέμοιο κακοῖο,
Σπαργανωθὲν δὲ βρέφος δείχθη θεοπαθέσι φάτνῃ,
Καὶ λόγε ἡ Βηθλεὲμ πατρὶς θεόκλητος ἐλέχθη.

Τῆς αὐτῆς περὶ τῆς τῆ Χριστῆ Ἀναστάσεως, καὶ Ἀναλήψεως.

Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃ τρισὶν ἤμασιν ἐς φάος αὖθις,
Καὶ δείξῃ θνητοῖσιν ὕπνον, καὶ πάντα διδάξῃ
Ἐν νεφέλαις ἐπιβὰς εἰς Οὐρανῆ οἶκον ὁδεύσει.

Προσίθενται καὶ ἕτεραι δύω Σιβύλλαι· Ὧν ἡ μὲν, Εὐρωπαία ἡ Ἠπειρῶτις ἐκαλεῖτο, κυρίως δὲ ὀνόματι Φαεννὼ, ἡ δὲ, Αἰγυπτία· Ἣ ἀ-
ἐχρησμολόγησε περὶ Βυζαντίδ καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν· Ὡς ἀναφέρει Ζώ-
σιμος (α) Βιβλίῳ β'. λέγων. „ Καίμοι πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς
„ εἰς τοσοῦτον τῆς Βυζαντίων πόλεως αὐξημένης, ὡς μηδεμίαν ἄλλην ἐν εὐ-
„ δαιμονίαν ἄν, ἡ μέγεθος αὐτὴ παραβάλλεσθαι προῤῥησις ἐκ θεῶν ἐδεμία
„ περὶ τῆς εἰς ἀμείνονα τύχην αὐτῆς ἐπιδόσεως τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀνθρώποις
„ ἐδόθη· καὶ ταύτην ἐκ πολλῶν τὴν ἔννοιαν ἔχων, πολλάκις τε βίβλους ἱερι-
„ κὰς καὶ χρησμῶν Συναγωγὰς ἀνελίξας, χρόνον τε ἐν τῷ περὶ τούτων ἀπο-
„ ρεῖν δαπανήσας, ἐνέτυχον μόλις χρησμῷ τινὶ, Σιβύλλης εἶναι λεγομένῳ,
„ τῆς Ἐρυθραίας, ἢ Φαεννοῦς τῆς Ἠπειρώτιδος (καὶ αὕτη γὰρ γενομένη κά-
„ τοχος ἐκδεδωκέναι χρησμὸς λέγεται· Ὡς πεπειθότα Νικομήδην τὸν
„ Προυσσίδ, καὶ πρὸς τὸ δοκεῖν λυσιτελεῖν ἑρμηνεύσαντα πόλεμον ἄραθαι
„ πρὸς τὸν Πατέρα Προυσσίαν, Ἀττάλῳ πειθομένου). Ἔχει δὲ τὸ λό-
„ γιον ἕτως.

Σιβύλλας τῆς Εὐρωπαίας, τὰ περὶ τῆ Βυζαντίδ (β), καὶ Βιθυνίας,
καὶ τὰ περὶ Ῥωμαίων, Περσῶν, Τόρκων, καὶ Σκυθῶν.

Ὦ Βασιλεῦ Θρηκῶν λήψεις πόλιν, ἐν πολεμάτοισιν
Αὐξήσεις δὲ λέοντα μέγαν Γαμψώνυχα, δεινὸν,
Ὃς ποτε κινήσει πατρίας κειμήλια χώρας,
Γαῖαν
ἐπιτομὴν τῆ Εὐναπίου καὶ Σαρδιανῆ σοφιστῆ

(α) Οὗτος ὁ Γσορικὸς Κόμης καὶ βασιλικὸς συνήγορος ἐχρημάτισε, καὶ ἔζη ἐπὶ Θεοδοσίῳ
[illegible] ἀπὸ Χριστῦ, συνέγραψε τὴν Γσορίαν τῶν Ῥωμαίων
Αὐτοκρατόρων εἰς ἓξ βιβλία· Τὸ τέλος δὲ τῆ ς'. λείπει· Μιμεῖται τὸν Εὐνάπιον (1)
κακολογῶν τοὺς Χριστιανοὺς Αὐτοκράτορας, καὶ τὸ σύγγραμμά τε εἶναι σχεδὸν μία κατὰ
λέξιν Ἐπιτομὴ τῆ Εὐναπίου.

(β) Τὸ Βυζάντιον ἐκτίσθη κατὰ τὸ χνέ. ἔτος πρὸ Χριστῦ, ὑπὸ Βύζαντος [illegible] στρα-
τηγοῦ τῶν Μεγαρέων· Οὗτοι οἱ Μεγαρεῖς ἐρωτήσαντες τὸ μαντεῖον τῆ Ἀπόλλωνος,
εἶπεν αὐτοῖς, κτίζειν πόλιν ἀπέναντι τῶν τυφλῶν, καλέσας τυφλοὺς τοὺς Χαλκηδονίους,
οἵτινες πρὸ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἐλθόντες ἐκεῖ, οὐκ εἰδόησαν τὸν χρησιμώτερον τόπον, ἀλλ'
ἔκτισαν ἀπέναντι αὐτῆ τῆς Χαλκηδόνα· Ἐδόθη καὶ ἕτερος χρησμὸς τοῖς Μεγαρεῦσιν
ὡς κἀκεῖθεν.

„ Ὄλβιοι, οἳ κείνην πόλιν ἀνέρες οἰκήσουσιν·
„ Ἀκτῆς θρηϊκίης ὑγρὸν παρ' ἄκρον σῶμα πόντου,
„ Ἔνθα δύω σκύλακες πολιὴν λάπτουσι θάλασσαν,
„ Ἔνθ' ἰχθῦς, ἐλαφρός τε, νόμον βόσκονται ἐς αὐτόν·
„ Στέλλει δ' ὃς ὤκισα, καὶ εἰς φρένα πάντα λαβόντα.

Τοῦτο

(1) Εὐνάπιος ὁ περίφημος σοφιστὴς, καὶ Γσορικὸς, καὶ Γατρὸς, ἦν ἐκ Σάρδεων, καὶ ἔζη ἐπὶ Βαλεντινιανῦ καὶ Γρατιανῦ τῶν Αὐτοκρατόρων [illegible] συνέγραψε τὰς βίας τῶν Φιλοσόφων τῆ καιρῆ τε, ἐν ᾧ συγγράμματι ὑψοῖ τὴν εἰδωλολατρείαν ἵνα καταβάλῃ τὴν εὐσέβειαν.

Τῦτο τὸ Βυζάντιον ἀνέκτισε κ᾽ ηὔξησεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Παυσανίας. Ἀξιολογόν τι ἦσαν οἱ παρὰ τῦ Βύζαντος κτισθέντες ἐκεῖ ἑπτὰ πύργοι, περὶ ὧν λέγει ὁ Ἡσύχιος· „ Τὰς γὰρ ἐν αὐτῷ πύργους ἑπτὰ ὄντας ἀντιφθέγγεσθαί τε, κ᾽ διηκεῖν „ ἀλλήλοις συνήρμοσεν· Εἴποτε γὰρ Σάλπιξ, ἢ φωνή τις ἑτέρα τοῖς πύργοις ἐπι„ φοίτα, ἕτερος ἐξ ἑτέρυ τὴν ἠχὼ μετελάμβανε, κ᾽ πρὸς τῷ πέρας κειμένῳ παρεπεμ„ πεν. Τῦτο τὸ Βυζάντιον πρωτεύσασα πολις ἦν τῆς Θράκης, πρῶτον Ἐπίσκοπον λαβῦσα, τὸν ὑπὸ τῦ Ἀποστόλυ Ἀνδρέυ χειροτονηθέντα Στάχυν, ὕστερον δὲ κατεπολεμήθη κ᾽ κατηδαφίσθη ὑπὸ Σεβήρυ τῦ Αὐτοκράτορος ἔτει ἀπὸ Χριστῦ ρϛ΄ 198 — καὶ μεταμεληθεὶς, ἄρχησι νὰ τὸ κτίζῃ πάλιν, κ᾽ ὁ υἱὸς αὐτῦ Ἀντωνῖνος τὸ ἐτελείωσεν, ἀφ᾽ ἧ κ᾽ Ἀντωνῖνα ἐκλήθη. Ἐπ᾽ αὐτὸ τὸ Βυζάντιον ἔκτισεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τὴν Κωνσταντινόπολιν, ἀρξάμενος τῦ ἔργυ καλὰ τὸ 324 ἀπὸ Χριστῦ, κ᾽ ἐκτέλεσας αὐτό . . . . περὶ ἧ λέγει ὁ Φιλοστόργιος. Βιβλ. β. κεφ. θ΄. „ Τὸν περίβολον ὅλον „ ὁριζόμενον, βάδην τε περιϊέναι, τὸ δόρυ τῇ χειρὶ φέροντα· Ἐπεὶ δὲ τοῖς ἑπομένοις „ ἐδόκει μείζων, ἢ προσῆκε τὸ μέτρον ἐκτείνειν, προσελθεῖν τε αὐτῷ τινὰ, κ᾽ πυνθά„ νεσθαι ἕως τῦ Δέσποτα· τὸν δὲ ἀποκρινάμενον διορθῦσθαι φάναι, ἕως ἂν ὁ ἔμπρος„ θεν ὁδηγῶν με ᾖ· Ἐποίησε δὲ κ᾽ τὰ ἐγκαίνια, εἴτων ἐγενέθλια τῆς πόλεως μεγαλοπρεπέστατα, ὀνομάσας αὐτὴν Ἀνθῦσαν Κωνσταντινόπολιν, κ᾽ ἀφιερώσας αὐτὴν τῇ Δεσποίνῃ Θεοτόκῳ· Τότε ἐπρόσταξεν Οὐάλεντα τὸν Ἀστρολόγον ποιῆσαι τὸ θεμέλιον τῆς πόλεως, ὅπερ ἀποτελέσας ἐκεῖνος εἶπεν, 696 ἔτη χρῆ· σωθήσεται· Ὁ Σωζόμενος λέγει, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τῦ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα, κ᾽ κατὰ τὰ πλάτη, ἦν μεγαλητέρα κ᾽ μεγαλοπρεπεστέρα τῆς Ῥώμης· Ὁ Βονδελμόντες, ὅστις λέγει ὅτι ἡ περίμετρος αὐτῆς ἐστὶ μιλλίων δεκαοκτῶ, μέτρα ἀπὸ τῦ Βυζαντίυ μέχρι τῆς γωνίας τῶν Βλαχερνῶν μίλλια ἓξ, κ᾽ εἰς αὐτὴν τὴν πλευρὰν πύργους ἑκατὸν δέκα· Κἀκεῖθεν ἕως τῆς χρυσῆς Πύλης μίλλια πέντε, κ᾽ πύργους ἐννενήκοντα ἓξ, κ᾽ μέχρι τῆς Πύλης τῦ ἁγίυ Δημητρίυ μίλλια ἑπτὰ, κ᾽ πύργους ἑκατὸν ὀγδοήκοντα· Ἑπτὰ δὲ λόφοι περικλείονται ἐν αὐτῇ· Ἐπάνω τῶν πύργων τῶν πρὸς τὴν Προποντίδα κατεσκεύασαν ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις βίκτα, διὰ τῶν ὁποίων εἰσερχόμενος ὁ νότος ἢ ὁ βορέας ἀπετέλεσαν ἦχον θαυμάσιον, κ᾽ ἅμα μὲ τὰς κτύπας τῶν κυμάτων πρὸς τὸ τεῖχος ἀπετέλεσαν συμφωνίαν ἐξαίσιον· Ἐκτίσθησαν ἐν αὐτῇ παλάτια [redacted] ξενοδοχεῖα, πτωχοδοχεῖα, λατρεῖα, νοσοκομεῖα, βρεφοτροφεῖα, λεωτροφεῖα, γεροντοκομεῖα, [redacted] πλησίαι πλεῖσαι [redacted] αἱ ἐωνημάσθη τὸ Κυρίε ἡμῶν τιμώμεναι ιβ΄. ἐπ᾽ ὀνόματι τῆς Θεοτόκυ μθ΄. αἱ ἐπ᾽ ὀνόματι τῶν Ἀρχαγγέλων κ᾽ Ἀγγέλων, ιέ. αἱ ἐπ᾽ ὀνόματι τῶν Προφητῶν κγ΄. αἱ ἐπ᾽ ὀνόματι τῶν Ἀποστόλων λζ. αἱ ἐπ᾽ ὀνόματι τῶν λοιπῶν ἁγίων ριβ΄. αἱ ἐπ᾽ ὀνόματι τῶν ἁγίων γυναικῶν λ΄. κ᾽ ἐπὶ τύτοις μοναστήρια ϛ΄. ἡ ἐξοχοτέρα δὲ ἁπασῶν ἐστὶν ἡ Ἁγία Σοφία κτισθεῖσα πρῶτον ὑπὸ τῦ μεγάλυ Κωνσταντίνυ, πυρποληθεῖσα δὲ, νέαν, μεγαλητέραν κ᾽ λαμπροτέραν ἁπασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Οἰκυμένης ἔκτισεν ὁ Ἰυστινιανὸς κατὰ τὸ ϝϛ΄. ἔτος ἀπὸ Χριστῦ· Ἡ ὕλη τῆς οἰκοδομῆς συνήχθη διὰ προσαγῆς βασιλικῆς παρὰ τῶν μεγιστάνων κ᾽ ἐξωσιαστῶν τῆς Ἐπικρατείας [redacted] Ἠρξατο ἡ οἰκοδομὴ κατὰ τὸ μϛ΄. ἀπὸ κτίσεως Κόσμυ τῇ κγ΄. τῇ Φευρυαρίῳ, κ᾽ θεῖος Ἄγγελος ἐδείκνυ τὸ βασιλεῖ τὸ σχῆμα κ᾽ μέγεθος τῦ ναῦ· Τὸ μῆκος αὐτῦ ἦν ποδῶν Ῥωμαϊκῶν [redacted] εὖρος, ποδῶν [redacted] κ᾽ τὸ ὕψος ἀπὸ τῆς καταιρώματος μέχρι τῆς κέντρε τῆς Ἡμισφαιρίας ποδῶν [redacted] Ἐκόνων βαλλίζεται ἔσωθεν κ᾽ ἔξωθεν· κ᾽ τέτων τὰ ἐπίσυλια κ᾽ ὑποσύλια κεχρυσωμένα, κ᾽ ἐνθρονιασμένα μετὰ ἁγίων Ἀγγέλων· Δέκα χιλιάδες ἐργατῶν ἐδούλευον ἐπ᾽ αὐτὸ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἔργον, τὸν ἐπίγειον Οὐρανὸν, τὴν νέαν Σιων,

ἕκαν 531 ἔτει ἐβασιλιάσθη 537 [redacted] κεφαλὴν

Κωνσταντινούπολις Στοά

Κεδρηνος φησιν οτι ο Μεγας Ναος της Αγιας Σοφιας
(Δηλ-ετ 85-531) ηετελειωθη ηεγκαινιαθθη τω Δεκατω
208 Απο της ημερας τ̃ε Εμπυριδμ̃ε εως των Εγκαινιων

Εἰ δὲ θρόνων πεσέειν, οἷον κύνες ἀμφὶς ἔχουσιν,
νήσεις δ' εὖδοντα λύκον γαμψώνυχα δεινόν,
τὸν δ' ἐθέλοντι γὰρ εἶσω ὑπὸ ζυγὸν αὐχένα θήσει,
τότε, Βιθυνῶν γαῖαν λυκοι οἰκήσουσι.

τερχοι

Ζηνὸς

Σιὼν, τὸ καύχημα τῆς οἰκουμένης, ἡ δόξα ἁπασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, τοσαῦτα δὲ ἐξοδεύθησαν, ὥστε τὸ βασιλικὸν θησαυροφυλάκιον ἐκενώθη, καὶ ἀ[illegible] ὁ βασιλεὺς χρημάτων ἠπόρησεν πρὸς ἐκτέλεσιν τ̃ε ναο̃. Ὁ Ἱερὸς Ἄμβων ἦν διὰ χρυσο̃ καὶ ἀργύρε, καὶ τιμίοις λιθίοις κεκοσμημένος· Ἡ δὲ ἄνωθεν τ̃ε Ἄμβωνος Τράπεζα διὰ μαρμάρων πολυτελῶν ἐγκεκοσμημένων σμαράγδοις, καὶ ἐπ' αὐτῆς χρυσᾶς [illegible] ἐτέθη ὁ λίθος τ̃ε φρέατος, ἐπὶ τ̃ε ὁποίε ἐκάθισεν ὁ Χριστὸς, διαλεγόμενος τῇ Σαμαρείτιδι, καὶ ταῦτα εὑρίσκεται ἐν τῷ τόπῳ, ὅπα προσκυνεῖ ὁ μέγας Σελτάνος· Τὸ δὲ πολύτιμον, πολυποίκιλον, καὶ πολύχροον τῆς Ἱερᾶς ἐκείνης Τραπέζης γραφῇ παρασῆσαι ἀδύνατον· Ἐν γὰρ τῷ χωνευτηρίῳ ἐτέθησαν χρυσὸς, ἄργυρος, μαγνήτης, χαλκὸς, κασσίτερος, μόλυβδος, σίδηρος, ἤλεκτρος, κρύσταλλος, ὑάκινθοι, σμάραγδοι, ὄνυχες, ἀδάμαντες, μαργαρῖται, καὶ ἄλλοι λίθοι τίμιοι καὶ πολυτελεῖς εως οβ, εἰδῶν, ἐξ ὧν μεμιγμένων ἐγένετο ἡ ἁγία Τράπεζα ὑπὸ ἐμπειροτάτων τεχνιτῶν κατασκευασθεῖσα, χυτὴ, πολυποίκιλος, καὶ παντθαύμαστος, ἐγκοσμηθεῖσα ἄνωθεν μετὰ μαργαριτῶν, καὶ λίθων πολυτίμων ἐξαιρέτων, καὶ ἐνθρονισθεῖσα μὲ μαρτυρικὰ λείψανα ἐπὶ δώδεκα ἀργυροῖς κιονίοις· Τὸ δὲ ὑπὸ τὴν Ἁγίαν τράπεζαν θαλάσσιον, καὶ τὰ πέριξ, καὶ τὰ σκαλίδια, καὶ τὸ σύνθρονον, καὶ αἱ βαθμίδες, καὶ τὸ ἔδαφος τ̃ε Ἱερε ὅλα ἦσαν ἀργυρᾶ· Ἡ θεωρία δὲ ἐκείνης τ̃ης Ἁγίας Τραπέζης ἦν ἀκατανόητος· Ποτὲ γὰρ ἐφαίνετο χρυσοειδὴς, ἢ ἀργυροειδὴς, καὶ πότε σμαραγδοαδαμάντινος, ἀκτινοβολοῦσα καὶ ἐξαστράπτουσα ποικίλοις καὶ διαφόροις χρώμασιν· Ἐγράφησαν δὲ γύρωθεν τ̃ης Ἁγίας Τραπέζης τάδε. „Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προτρίρομεν οἱ δῶλοί σε Χριστὲ Γεσιμα„νὲς καὶ Θεοδώρα, ἅτινα εὐμενῶς πρόσδεξαι υἱὲ καὶ λόγε τ̃ε Θεε̃, ὁ σαρκωθεὶς καὶ σαυ„ρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ σε πίστει διατήρησον, καὶ τὴν πόλιν σε, „ἣν ἡμῖν ἐπεύξω ἐν τῇ σῇ δόξῃ αὔξησον καὶ συντήρησον πρεσβείαις τ̃ης παναχράντε „σε μητρός· Ἅπας δὲ ὁ ναὸς, καὶ μάλιστα ἡ ὑπερμεγέθης ἐν τῷ μέσῳ τ̃ε ὀρόφε ἐκείνη Τρίλλα ἦ θόλος ἦν ὑψηλότατος, ὥστε ἐφαίνετο ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τ̃ης πόλεως· Εἶτα κεκμηνιθεὶς [illegible] τὸν ἐχαμήλωσαν ὀργυιὰς ιέ.,
καὶ ὑπὸ θείᾳ Ἀγγέλε λέγεται βασάξεσθαι·

Τελειωθέντος δὲ τούτε τε̃ ναο̃, εἶς ὁ βασιλεὺς ἐν μέσῳ αὐτο̃ ἐφώνησε τρίς· Δόξα τῷ θεῷ, τῷ ἀξιώσαντί με ἐκτελέσαι τοιοῦτον ἔργον ὑπερθαύμασον· Ἐνίκησά σε πάνσοφε Σολομών, καὶ πᾶσαν τὴν δόξαν σε.

Ἦσαν ἔτι ἐξαίρετα ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἡ Λεωφόρος, τὸ Αὐγουσταῖον, τὸ Μίλιον, αἱ Στῆλαι, οἱ Κίονες, τὸ Ὡρολόγιον, καὶ ἄλλα [illegible] Πύλαι ταύτης ἦσαν μέ., νῦν δὲ ἕως Λ. σώζονται· Τέσσαρες οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐγένοντο ἐν αὐτῇ· ΚΗ [illegible] γένη ἐβασίλευσαν αὐτῆς· Αὕτη πολλὰς σεισμὸς κατὰ καιρὸς καὶ πυρκαϊὰς ὑπέμεινε, μάλιστα ἐν ἔτει υπ'. ἀπὸ Χριστο̃, ὅταν ἐπυρπολήθη μία βιβλιοθήκη ἔχουσα βιβλία χιλιάδας ρκ'., ἐν οἷς ἡ ἓν δέρμα δρακόντος ποδῶν ρκ'., ἐν ᾧ ἐγράφη ἅπασα ἡ ποίησις τ̃ε Ὁμήρε διὰ χρυσῶν γραμμάτων· Ἐν ἔτει χξ' περιεκυκλώθη ὑπὸ τ̃ε Χαγάνε Ἀβαρίων [illegible] Ὅ Ἐν ἔτει [illegible] ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν· [illegible] Ἐν ἔτει ατμβ'. ὑπὸ Ἰ̃ε [illegible] Παφλαζόνων Ἐν ἔτει αυδ' ὑπὸ τ̃ε [illegible] τετρακοσίων νηῶν Σελτων Μεραὸ, ἀλλὰ πάντοτε ματαίως· Ἐν ἔτει ασοδ' ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Φραγ-

Ξηνικοι πολεμοι 94-ρωμαϊκοι-80-Τουρκοι πολεμοι-90-

Χωνευθῶσιν ἐν χωνευτηρίᾳ μαργαρίται καὶ ἐξὶν ἀδύναται κατὰ τὴν χυμίαν
αὐτοδὸς ἡ δοθεν ἰξεύν δὲ ὅτι μόνος

ει της βασιλείας τῦ Αὐτῦ Δη-ετ-537
ον Ετ-Ε=Μηνες ἑνδεχα, ημεραι Δεκα.

395
379
16
269

Ζηνὸς ἐπὶ φροσύναισι, ταχὺ δ' ἐπιβήσεται ἀρχή,
Ἀνδράσιν οἳ Βύζαντος ἔδος καταναιετάουσι,
Τρισμάκαρ Ἐλλήσποντε, θεόκτητα τείχεά τ' ἀνδρῶν
. . . . . θείαισιν ἐφαήμαις . . . . . .
Ἦν λύκος αἰνόλυκος πτήξει καρτερὴς ὑπ' ἀνάγκης,
Οἵ με γὰρ εἴσασίν τε ἐμὸν ναίοντες ἔδελθον,
Οὐκέτι σιγήσω πατρὸς νόον, ἀλλ' ἀναδείξω,
Ἀθανάτων λογίων θνητοῖς εὔσημον ἀοιδήν,
Θρῄσσα κύει μέγα πῆμα, τόκος δὲ οἱ ὀκέτι τηλε,
Πεῖρα σαῖδα κακὸν . . . . . ἡ τῇ δὲ φέρουσα,
Τριχὺ παρ' ἠπείρῳ πλευραῖς ἐπαΐζεται ἔλκος·
Καὶ μέγα οἰδήσει, ταχὺ δὲ ῥαγὲν αἱμορροήσει.

5888
5506
382

Γδὲ ἡ τέτων ἐξήγησις παρὰ Γωάννε τῦ Τζέτζε εἰς τὴν δι' ἑπτὰ χιλιάδων σίχων ἀυτῦ Ἱστορίαν.

Ἦ Φαενὸ πρὸ χρόνε μὲν ἐνιαυτῶν τοσέτων
Τὰ πρὶν, ὀλίγῳ πρὸ ἡμῶν εἰσῆσα τεθραγμένα,
Πῶς τὸν Ῥωμαίων Ἄνακτα ἥττησεσιν οἱ Τέρσαι
Τραχήλῳ τε πατήσεσιν, οἷα δεδαλωκότες,
Καὶ σφὸς λαὸς, ἡ πρόγονος πῶς τέτον κράτες ῥίψει,
Καὶ πως Τύρκοι καταοχωσι πᾶσαν τὴν Βιθυνίαν,
Καὶ Σκῦθαι πῶς συρραξεσι μάχην Ῥωμαίων γένει·
Οὗτος ὁ της Σιβύλλης δὲ χρησμὸς, ἡ Φαεννὲς δὲ,
Πλέον δοκεῖ Σιβύλλης δὲ, ἕνεκα Βυζαντίε,
Καὶ περὶ Διογένες δὲ ἐφοίβασε ἡ Τύρκων.

πρὶν
Τέρσαι
Γενὴς μάγος

Αὐτῆς

ἐν ἔτει ασνδ'. ἠλευθερώθη ὑπὸ τῦ Σελτὰν Μεχμὲτ ἐν ἡμέραις ΝΓ. διὰ τῦ ξι- ἐν ἡμ
φους ἐκνευσθη τῇ κθ'. τῦ Μαΐε ἡμέρα τριτῃ· ἡ Αὐτοκρατορικὸς Θρόνος τῶν Τύρκων ἐγίνετο· Ἐπὶ ἡμερῶν τῶν ὁποίων ἦλθεν εἰς μεγάλην αὔξησιν, ἡ πλεσιωτάτη ἐγένετο, ἔχυσα πλῆθος ἀνθρώπων, πολλότατα μεγαλοπρεπῆ Παλάτια, Τζαμία ἐκ μαρμάρων, ἡ μολυβδοσκέπαστα, μὲ σύλης ἡ λίθης λαμπρυτάτης, πλείονα τῶν τριακοσίων· ἐξ ὧν τὰ περιφανέστερα εἰσὶ, τὸ Σελτὰν Μεχμὲτ, τὸ Σελτὰν Ἀχμὲτ, τὸ Σελτὰν Σελεϊμὰν, τὸ Σελτὰν Μεραὰδ, τὸ Σελτὰν Σελὴμ, τὸ Σελτὰν Παγιαζήτ, τὸ ἀγιανὶ Τζαμὶ, ἡ Ἅλλα· Πάντων δὲ τέτων ὑπερέχει ἡ Ἁγία Σοφία· Χάνια κοινὰ ἤτοι ξενοδοχεῖα πλείονα τῶν ρ'. λετρὰ κοινὰ ρκ'., ἡ ἄλλα πολλὰ ἀξιόλογα ἀποτελέσματα φαίνονται ἐν αὐτῇ . . . . .

НБ ОНУ імені І. Мечникова

Αὐτῆς λέγουσιν εἶναι καὶ τὴν βίβλον, περὶ ἧς γράφει ὁ Ζωναρᾶς (α) βιβλίῳ Γ. λέγων· „ Ἀλλὰ καί τι φασὶ τῇ τῶν ἀναχτόρων βιβλίοθ[ήκ]ῃ ἔνα „ προκεῖσθαι, ἐν ᾧ καὶ χρησμοὶ περὶ τῶν Βασιλέων ἦσαν, καὶ μορφαὶ ἐνεγρά„ φοντο ἀνθρώπων τε καὶ θηρίων, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐκεῖ καὶ Λέων θὴρ ἐ„ χρωμάτισο, ᾧ κατὰ νῶτον τὸ στοιχεῖον Χ ἐγκεχάραχτο, ἀνὴρ δ' ἦν ὄπισ„ θεν τὸ θηρὸς, δόρατι διὰ μέσου τοῦ Χ διελαύνων τὸν Λέοντα· Ἡ μὲν „ οὖν βίβλος εἶχε ταυτὶ, καὶ ἦσαν ὡς ἐδόκει Σιβύλλια χρησμωδήματα· Τὸ „ δὲ τῆς εἰρημένης χρωματουργίας αἰνιγματῶδες δυσερμήνευτον ὄν, ὁ τότε „ Καῖσαρ, ὡς λέγεται, διεσάφησεν εἰπὼν, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Γεν„ νήσεως τοῦ Χριστοῦ βασιλέα ἀναιρεθῆναι· Τὸ μὲν γὰρ θηρίον βασιλέα δη„ λοῦν, τὸ δὲ Χ τὴν εἰρημένην ἡμέραν αἰνίττεσθαι· Τὸ δὲ διὰ μέσου τοῦ Χ, „ τὸ δόρυ τῷ λέοντι ἐμπήγνυσθαι, τὸ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς „ τὸν Βασιλέα κτανθήσεσθαι.

Η' β'. ἤτοι ἡ Αἴγυπτία (ἥτις δοκεῖ εἶναι ἡ αὐτὴ Χαλδαία, ἢ Περσὶς) ἐκλήθη οὕτω διὰ τὸ τὰ κατ' Αἴγυπτον χρησμολογῆσαι αὐτὴν, προλέγουσαν τὸν κατεδαφισμὸν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ εἰδώλων, καὶ τὴν ἔγερσιν τῶν ἐκεῖσε ναῶν τοῦ θεοῦ οὕτωσί.

Ἰὼ- Ἴσι θεὰ τριτάλαινα, μενεῖς δ' ἐπὶ χεύμασι Νείλου,
ἄναυδος Μένη μαινὰς ἀτάρβητος ἐπὶ ψαμάθοις ἀχέροντος,
Κ' ἐκέτι σε μνεῖα μενεῖ κατὰ γαῖαν ἄπασαν·
ἀπι Καὶ σὺ Σέραπι, λίθοις ἐπικείμενε πολλὰ μογήσεις·
Κείσει τωτῶμα μέγιστον ἐν Αἰγύπτῳ τριταλαίνῃ,
Ὅσοι δ' Αἰγύπτου πόθεν ἤγαγον εἰσὲ, ἅπαντες,
Γνώσονταί σε τὸ μηδὲν, ὅσοι θεὸν ἐξύμνησαν·
Καί τις ἐρεῖ τῶν Ἱερέων λινσόσσιος ἀνὴρ,
Δεῦτε θεοῦ τέμενος καλὸν σήσωμεν ἀληθὲς,
Δεῦτε τὸν ἐκ προγόνων δεινὸν νόμον ἀλλάξωμεν
Τῆς χάριν ἢ λιθίνοις, καὶ ὀρειακίνοισι θεοῖσι,
Πομπὰς καὶ τελετὰς ποιήμενοι ἠνόησαν,
Στρέψωμεν ψυχὰς, θεὸν ἄφθιτον ἐξυμνοῦντες,

Αὐτὸν

(α) Οὗτος μέγας Δρουγκάριος τῆς Βίγλας, καὶ πρωτοασηκρήτης ἐχρημάτισε, ἠνθει κατὰ τὸ αρκ΄ ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ· Μετέπειτα δὲ τὸν μοναχὴν βίον ἐξελέξατο· Συνέγραψε χρονικὴν Ἱστορίαν μέχρι τῆς θανῆς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τῆς κατὰ τὸ αρκθ΄ ἔτος συμβάσης, καὶ ὑπομνήματα περὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ Συνόδων.

Αὐτὸν τὸν Γενετῆρα τὸν ἄϊδιον γεγαῶτα,
Τὸν Πρύτανιν πάντων, τὸν Ἀληθέα τὸν Βασιλῆα,
Ψυχοτρόφον γενετῆρα, θεὸν μέγαν αἰὲν ἐόντα.
Καὶ τότ' ἐν Αἰγύπτῳ ναὸς μέγας ἔσσεται ἁγνὼς
Κ' εἰς αὐτὸν θυσίας οἴσει λαὸς θεότευκτος,
Κείνοισιν δώσει θεὸς ἀφθίτως βιοτεύειν.

Αὐτὴν λέγουσιν εἶναι τὴν Βασίλισσαν τῆ Σαβᾶ, τὴν ἐλθεῖν ἰδεῖν τὸν Σολομῶντα· Περὶ ἧς γράφει ὁ Κεδρηνὸς οὕτως· „ Καὶ Βασίλισσα „ Σαβᾶ, ἥτις ἐλέγετο Σιβύλλα παρ' Ἕλλησι, ἀκούσασα τὸ ὄνομα τῆ Σο- „ λομῶντος, ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ πειράσαι αὐτὸν ἐν αἰνίγμασιν. Ἦν γὰρ „ καὶ αὐτὴ Σιβύλλα, ἐπ' ἀγχινοίᾳ τε καὶ σοφίᾳ καὶ πολυπειρίᾳ διαβόητος· „ Περὶ ἧς καὶ ὁ Κύριος ἔφη· Βασίλισσα νότου ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς „ γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος.

Λοιπὸν ἀπὸ τοιαύτας καὶ τοσαύτας μαρτυρίας, ὡς ὄπισθεν ἐσημειώσαμεν, βεβαιοῦται, ὅτι αἱ Σιβύλλαι καὶ ἦσαν, καὶ ἐχρησμολόγησαν πολλὰ περὶ πολλῶν ὑποθέσεων, μάλιστα δὲ περὶ τῆ Σωτῆρος ἡμῶν, ἐξ ὧν καὶ τινα ἐνταῦθα ἐσημειώθησαν· Εἰδὲ τὰ Σιβυλλικὰ βιβλία, ἅτινα οἱ Ῥωμαῖοι κατεῖχον κεκρυμμένα καὶ ἀθεώρητα, περιεῖχον φλυαρίας καὶ ψευδολογίας, ἀνηκούσας πρὸς τὴν τῆ πολιτικῆ συντήρησιν, ἄλλος ὁ λόγος· Ἡμεῖς ὅμως βλέπομεν τὰς ἀληθεῖς χρησμὰς τῶν Σιβύλλων, εἰ καὶ διεσπαρμένας, καὶ ἀτελεῖς, καὶ ἐλλιπεῖς διὰ τὴν αὐτῶν παλαιότητα, πλὴν περιέχοντας νοήματα θεῖα καὶ ἀληθῆ, ἀποδεδειγμένα ἐκ τῶν ἐκβάσεων.

Ὁ θεὸς ἔνευσεν (κατὰ τὸν θεῖον Ἱερώνυμον) εἰς τὴν καρδίαν τῶν Σιβύλλων νὰ εἰπῶσι καὶ να περιγράψωσι τὰ ὅσα εἴπομεν.

Ἰλάσ τι ἐκ τῶν Γνησίων Σιβυλλίων: περὶ τοῦ π
ἀνεξ ὁ πολύχρανος πάντα σεβάσμαλα κ
ρ σ' ἐπταλεφαλος Ἀποκαλυψ: κεφ = ιγ: κγ ἀγ:

ΤΕΛΟΣ.

ματαγόμενα Δοπεῖ τα τιμεῖσα τῶν
περιφερομένων Σιβυλλείων

ΕΠΙΛΟ.

ΕΠΊΛΟΓΟΣ ΤΩ͂Ν ΣΗΜΕΙΩΜΆΤΩΝ

ΠΡΟΣΦΕΡΘΕΙ͂Σ ΦΙΛΟΣΤΌΡΓΩΣ

Τ Ω͂,

ΕΥ̓ΓΕΝΕΣΤΆΤΩ, ἈΡΧΟΝΤΙ ΜΕΓΆΛΩ, ΣΤΟΛΝΊΚΩ,

Κ Υ Ρ Ί Ω,

ἈΛΕΞΆΝΔΡΩ, ΒΑΚΑΡΈΣΚΩ,

Φ Γ Λ Τ Α Τ Ε,

Ἐν πολοῖς πολὺ διεξώσας εὑρήσομεν τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας, καὶ τὰς τῶν φαύλων διανόιας (Σωκράτης εἰς τὴν πρὸς Δημόνικον παραίνεσιν) οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον (λέγει) τιμῶσιν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι· καὶ τας μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε, τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας, οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν· Τοῦτο χάριν κἀγὼ (ἵνα κατ' αὐτὸν εἴπω) τὸν ἐπίλογον τοῦτον δῶρον προσφέρω σοι, τεκμήριον μὲν τοῦ πρὸς σὲ φίλτρου, σημεῖον δὲ τοῦ πρὸς τὸν φιλόσοργόν σου πατέρα χρέους μου· Χάρις δὲ τῷ θεῷ ὅτι τῆς δόξης ἣν ἐκ τῆς πρώτης σου ἡλικίας περὶ σοῦ ἔχων ετύγχανον οὐ διήμαρτον, ἀκόω γάρ σε τοὺς πατρώους τρόπους τοὺς ἐπ' εὐσεβείᾳ, ἀρετῇ τε καὶ ἐπιδόσει, νόμον ἡγησάμενον, μιμητήν τε καὶ ζηλωτὴν τούτων γενέμενον, καὶ πρὸς ἅπαντα τὰ ἐκείνου προτερήματα ὡς πρὸς παράδειγμα ἀφορῶντα· (ἅτινα εἰ καταριθμήσαιμι, ἐπιλείψει με ὁ πᾶς χρόνος.) Ὀθεν οὐδένσοι δεῖ τῆς περὶ τούτων διδασκαλίας· Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν μιᾷ σου ἐπιστολῇ ἀξιοῖς με τῆς προσηγορίας τοῦ διδασκάλου σου, ἔγνων σοι παρασήσαθαι τὴν αἰτίαν μόνην, δι' ἣν οἱ θρυλλούμενοι ἀγχίνοες, (ὧν τοὺς ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ ἐμπεριεχομένους λήρους ἀνέγνωκας) ὠλίσθησαν εἰς ἀπώλειαν, ὡς ἂν αὐτῇ προσεχων τὸν νοῦν, σχοίης ἐν σοὶ ἐρηρεισμένην τὴν εὐσέβειαν, δι' ἧς εὐχερῶς δυνήσῃ ἁπασῶν ἐφικέσθαι τῶν ἀρετῶν, ἐφάμιλλός τε γενέσθαι τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασι.

Πρώτη

Πρώτη μὲν ἦν ἡ καθ' αὐτὸ αἰτία ἐστὶν ἡ περιέργεια· Ἧς εἰς ἄδολον καὶ δολίαν διαιρεμένης, ἡ ωρώτη τὸ συστατικὸν ἐστὶ τῆς τε φύσεως καὶ τῆς πίστεως· ἐστὶν ἀχ ὅσως ἐπαινετὴ, ἀλλὰ δὴ καὶ βιωφελὴς, καὶ θεοφιλὴς, ἣν χρὴ μὴ περιορᾶν πάντα νηνεχῆ καὶ εὐσεβῆ. Ἔστι γὰρ πνεύματος ὑψηλοῦ καὶ ἐγρηγορότος, καὶ δῶρον τῆς προνοίας τοῦ θεοῦ· Δι' αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς πτερωθεὶς ὁ ἄνθρωπος γέγονεν ὑπερκόσμιος· εἰς Οὐρανούς τε διαπτὰς τὰ ἐκεῖσε ὡς ἐνῆν ἐξηκριβώσατο· Τὴν πολύαστρον σφαῖραν, τὸ μέγεθος τῶν φωσήρων, τὴν πληθὺν ἀστέρων τῶν ἀπλανῶν, τὴν ὀλιγάριθμον δοριφορίαν τῶν Πλανητῶν, τὴν θέσιν, τὴν σχέσιν, τὴν τάξιν, τὴν ἀπόστασιν, τὰς κινήσεις, τὰς περιόδους, τὴν ἁρμονίαν, καὶ τὴν καλλονὴν αὐτῶν· Ἔγνω πόλον ἀρκτικὸν, καὶ ἕτερον ἀνταρκτικὸν, τροπικόν τε θερινὸν, καὶ τροπικὸν χειμερινὸν, γραμμὰς καὶ σημεῖα τοῦ Οὐρανοῦ, ἡλιοστάσια, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· Διὰ τῆς αὐτῆς περιεργείας καταβὰς ἀπ' Οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, διωρίσατο ἀναφορικῶς εἰς τὰ ἄνω, ζώνας, κλίματα, ἀποσήματα, πλάτη, μήκη, ἄλλα τε διάφορα μέτρα τοῦ πόλου ἀνάλογα· Διέκρινε διαφορὰς φυτῶν, κράσεις ζώων, γῆν οἰκουμένην, γῆν ἀοίκητον, ποταμοὺς, λίμνας, θαλάσσας, ὠκεανούς· Ὡς ἄργος πολυόμματος δι' αὐτῆς τῆς περιεργείας εἰσῆλθε μέχρι τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς, ἣν ἀνώρυξεν, ἐφλεβοτόμησε, τὰς διαφορὰς μεταλλείας ἀνέσκαψε, καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς τῷ κόσμῳ ἐγνώρισεν· Ἄλλος Ποσειδῶν δι' αὐτῆς τῆς περιεργείας, ὡς διὰ τριαίνης τὰ βάθη τῆς θαλάσσης ἀνασκαλεύσας, εἶδεν ἐκεῖ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα εἴδη νηκτῶν, συνδιάσεις, γεννήσεις, αὐξήσεις, πολλαπλασιασμοὺς, λόγους, κανόνας, καὶ πάθη ἀνάλογα· Δι' αὐτῆς τῆς περιεργείας ἐκ θαλάσσιος εἰς πτερωτὸν καὶ ὑψιπέτην μεταμορφωθεὶς Πήγασον, πολλοὺς καὶ διαφόρους εὗρε βαθμοὺς τῆς ἀτμοσφαίρας, διέκρινεν ἀτμοὺς, ἀναθυμιάσεις, νεφέλας ὑγρὰς καὶ ξηρὰς, τὰς μὲν ποτιζούσας, τὰς δὲ προντιζούσας, καὶ φερούσας ποτὲ μὲν αὖρας, ποτὲ δὲ ἀνέμους, ποτὲ δ' αὖ χαλάζας καὶ χιόνας, καὶ ἄλλοτε ἀστραπὰς, βροντὰς, κεραυνοὺς, αἴγας, δαλοὺς, σηκσῆρας, καὶ ὅσα ἄλλα θαυμάσια μετέωρα· Δι' αὐτῆς οὖν τῆς περιεργείας γενόμενος ὁ ἄνθρωπος καὶ οὐράνιος, καὶ ἐπίγειος, καὶ ὑπόγειος, καὶ θαλάσσιος, καὶ ἐναέριος, ἐξεύρετο τάξεις, ῥυθμοὺς, ἀναλογίας· Ἐντεῦθεν γνώσεις οὐράνιοι, μαθήσεις πάσης τῆς ὑδρογείου σφαίρας, ἐπιστῆμαι φιλοσοφικαὶ, καὶ μαθηματικαὶ, πίνακες Γεωγραφικοὶ, πυξίδες ναυτικαὶ, τηλεσκόπια, μικροσκόπια, ὄργανα μαθηματικὰ, μηχαναὶ πνευματικαὶ, διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα, θεωρίαι, ἐμπειρίαι, τέχναι· καὶ συνελόντι φάναι διὰ τῆς ἀδόλου ταύτης περιεργείας ἔγνω ὁ ἄνθρωπος τὸν δημιουργὸν τοῦ παντὸς, καὶ τοὺς λόγους τῆς θείας προνοίας, τοὺς ἐνεσπαρμένους τῇ φύσει ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως· „Ἡ γνῶσις τοῦ θεοῦ εἶναι φύσει ἡμῖν ἐγκατέσπαρται (Δαμασκ.)· καὶ ἐμεγάλυνε τὴν ἄπειρον αὐτοῦ σοφίαν, κραυγάζων· „Ὡς „ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας (ἐν Ψαλμοῖς).

Ο Ἀδὰμ ἐδενὶ τῶν ὅσα αὐτῷ ὁ θεὸς φαγεῖν παρεχώρησεν ἐφύπλωσε τὰς χεῖρας, ἀλλ' ἢ ἐπὶ μόνῳ τῷ ἀπηγορευμένῳ ξύλῳ· ἐφ' ᾧ δὴ καὶ δίκην ὑπέσχε θανάτου. Ἀλλὰ πόσων θανάτων εἰσὶν ἔνοχοι τῷ Ἀδὰμ οἱ ἀπόγονοι, τὰ τέκνα τῆς χάριτος, τὰ ἐξηγορασμένα ἐκ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ, διὰ τοῦ πολυτίμου αἵματος τοῦ Υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ φωτὸς οἱ υἱοὶ, τοῦ Χριστοῦ τὰ μέλη, οἱ πιστοὶ Χριστιανοὶ, οἵτινες ἔχοντες τὸ παράδειγμα τῆς θανατηφόρου δολίου περιεργείας τοῦ Ἀδὰμ, ἀναιδῶς; τοσαύτας τε ἔχοντες ἱερὰς βίβλους τῆς Ἐκκλησίας, ὅσα καὶ σωτήρια ξύλα ἐν τῷ Παραδείσῳ, τοσαύτας τε θεοπνεύστους εἰδήσεις, τοσαύτας γραφὰς θεογράφους, τοσούτους Πατέρας πανσόφους, τοσούτους ἄκρους θεολόγους, βρύοντας καρπὸς σωτηρίους ζωῆς αἰωνίου, παρατρέχουσιν ἅπαντα, ἄνευ ἀναγνώσεως, καταγινώσκουσιν αὐτῶν καίπερ μὴ γινώσκοντες, καὶ ἔχουσιν ὅλως πρὸς μόνον τὸ ξύλον τῆς γνώσεως, τὸ γεννητικὸν τῆς τε ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ἀπωλείας, λέγω δὲ τὰ συγγράμματα τοῦ Σπινόζα, τοῦ Ὁμπς, τοῦ Βαΐλε, τοῦ Βολταΐρου, τοῦ Μαρκὶ δ' Ἀργὰν, καὶ ἄλλων τοιούτων ἀναιδῶν φλυάρων, ἀθέων, Φραγκμασόνων; οὐκ ἐξαπλοῦσιν ἀεὶ τὰς χεῖρας ἀλλ' ἢ ἐπὶ μόνον τὸ βιβλίον τῆς δολίας διαβολικῆς περιεργείας, δρεπόμενοι, καὶ ἐσθίοντες μῆλα σκωληκόβρωτα ἔξωθεν μὲν ὡραῖα, ἔσωθεν δὲ γέμοντα σήψεως τῆς ἀσεβείας. Ταῦτα τοι καὶ ἔδει πάντως πολλαπλασιαωθῆναι ἀπειράκις εἰ δυνατὸν τὴν κόλασιν τοῖς τοιούτοις δολίοις περιέργοις. Καὶ γὰρ ὁ Ἀδὰμ ἠπατήθη τότε ὑπὸ τοῦ μισοκάλου διαβόλου, τὸ ξύλον ἐκεῖνο ξύλον ἀθανασίας, ξύλον γνώσεως, ξύλον θείας φύσεως προσαγορεύσαντος. Ἔσεσθε ὡς θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρὸν (Γέν. κεφ. β'.). Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι ἐθελοντὶ ἐπουσαι τοῖς μεμορφωμένοις διαβόλοις τοῦ αἰῶνος τούτου, τοῖς χυρίττουσιν ἀναιδῶς τε καὶ προφανῶς, οὐκ ἔστι θεὸς, οὐκ ἔστι ψυχὴ ἀθάνατος, οὐκ ἔστι ζωὴ αἰώνιος, οὐ κρίτης, οὐ κρίσις, οὐκ ἀνταπόδοσις, οὐ βραβεῖα, οὐ κολασήρια· Ἀποτινάξατε (λέγουσι) τὸν ζυγὸν τῆς πίστεως, καὶ ζήσατε τιμίως, δικαίως, ἐναρέτως, καὶ πολιτικῶς, ἀλλ' ἀκωλύτως τὰ τερπνὰ τοῦ βίου ἀπολαμβάνοντες, οὗτοι καὶ Φραγκμασόνοι, ἤτοι οἰκοδόμοι τῆς ἐλευθερίας ἐπωνομάσθησαν.

Σημείωσαι φίλτατε, ὅτι τὸ ἀπηγορευμένον ἐκεῖνο ξύλον ἦν ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν· Τίνος δὲν ἕνεκεν τελεία ἀπαγόρευσις τῆς γνώσεως οὐχὶ μόνον τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ καλοῦ; ὁ πάνσοφος καὶ προγνώστης θεὸς ἐδίδαξέ σε ἀπ' ἀρχῆς φεύγειν καὶ ἀποστρέφεσθαι τοιοῦτον ξύλον ἀπατηλὸν, ἤτοι τοιούτους σοφιστὰς ἀσεβεῖς οἵτινες ἀναγγέλουσι γνῶσιν καλὴν, ζωὴν τιμίαν, ζωὴν δικαίαν, ζωὴν ἐνάρετον, πολιτικὴν καὶ ἐλευθέραν, ὅπως ἑλκύσωσί σε διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς, εἰς τὸ βάθος τῆς ἑπομένης κακίας· Νουθετεῖ σε ὁ πανάγαθος θεὸς ἀποστρέφεσθαι τοιοῦτον ξύλον, τοιαῦτα ὑπολόγητος καὶ δολιότητος μεσὰ διδάγματα, ἅτινα ἐπισκιάζουσιν ἥνπερ τῷ ὄντι φέρουσι γνῶσιν τοῦ πονηροῦ τῇ ἐπαγγελίᾳ τῆς τοῦ καλοῦ γνώσεως· Ἔνθεν τοι διὰ τῆς ἀδόλου περιεργείας ἀκριβολογούμενον

τὴν

τὴν θείαν ἐντολήν· („Ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν „ οὐ φάγεσθαι, Γέν. κεφ β΄.) Ἐκφεύγειν σε δεῖ παντὶ θάνατον τὴν ὀλίσθου περιέργειαν τῶν λεγομένων ἀγχινόων, „ἵνα μὴ θανάτῳ ἀποθάνῃς (αὐτόθι).

Ἔρρωσο, καὶ εὐσέβει τὸ τιμαλφέστατόν μοι πρᾶγμα καὶ ὄνομα, καὶ μέμνησο διὰ παντὸς τῶν πατρώων σοι φίλων, καὶ οἰκείων, καὶ δούλων (ὧν καὶ τὰ πρῶτα φέρειν ἐναμβρύνομαι) ἐκεῖνος γὰρ μᾶλλον θαυμάζει τοὺς περὶ αὐτὸν σπουδάζοντας, ἢ τοὺς τῷ γένει αὐτῷ προσήκοντας, πολλῷ κρείττω τρόπον γένους, καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης ἡγάμενος· ὥσπερ οὖν τῆς οὐσίας, οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς πατρικῆς (ἣν ὥσπερ ἠρξάμην οὕτω κατ' Σοκράτην καὶ παύσομαι) χρὴ τοὺς παῖδας κληρονομεῖν.

ὁ κατὰ πάντα σὸς, καὶ ὑπὲρ σοῦ
Ἀντώνιος.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΠΙΝΑΞ

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ Ε'Ν ΤΗ͂

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙ Ε'ΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕ'ΝΩΝ.

φύλ.

Προοίμιον. — — — — ιβ'

ΚΕΦ. Α.

Περὶ Δημιουργίας τ῀ κόσμ῀ — — 1

ΚΕΦ. Β'.

Περὶ τ῀ ἐπὶ τ῀ Νῶε κατακλυσμ῀ ὅτι ἦν παγκόσμιος — — — 10

Περὶ σχήματος, κινήσεως, μεγέθους, καὶ διαιρέσεως τῆς Γῆς, ἢ περὶ τῆς Ἀτμοσφαίρας — — 10

Περὶ διαφόρων κατακλυσμῶν τῶν καταπονησάντων τὴν Γῆν — 14

Περὶ τῆς φυσικῆς αἰτίας τ῀ ἐπὶ Νῶε κατακλυσμ῀ ςοχασμοὶ πιθανοί — — — — — 17

ΚΕΦ. Γ'.

Περὶ συμβόλων, θρησκείας, θεῶν, καὶ μυςηρίων Ε'θνικῶν — — 21

φύλ.

Περὶ τῆς κατοικήσεως τ῀ Χὰμ καὶ τῶν Ἀπογόνων τ῀ εἰς τὴν Αἴγυπτον — — — — — 21

Περὶ τῆς εὑρέσεως τῆς συμβολικῆς γραφῆς τῶν Αἰγυπτίων — — 25

Περὶ τ῀ Ὀσίριδος, Συμβόλ῀ — 31

Περὶ τῆς Ἶσιδος, Συμβόλ῀ — 32

Περὶ τ῀ Ὥρ῀, Συμβόλ῀ — — 32

Περὶ τ῀ Ἄνιβι, Συμβόλ῀ — — 35

Περὶ τῶν Μ῀σῶν καὶ Χαρίτων, Συμβόλ῀ — — — — — 35

Περὶ τ῀ τῆς Μνήμης μυςηρίου, Συμβόλ῀ — — — — — 36

Περὶ τ῀ ὀνομαζομέν῀ εἴκοσι θε῀, Συμβόλ῀ — — — — 37

Περὶ τ῀ ὑδατείου θηρὸς, Συμβόλ῀ — — — — — — 37

Περὶ τῶν Ἠλισίων πεδίων καὶ τ῀ Ταρτάρ῀, Συμβόλ῀ — — 37

Περὶ

φύλ.

Περὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων — — — — 38

Περὶ τῆς εὑρέσεως τῶν νῦν ἐν χρήσει Γραμμάτων — — — 41

Περὶ τῆς θεοποιήσεως τῶν Συμβόλων— — — — — — — 46

Περὶ τῆς θεοποιήσεως τᾶ Ο'σίριδος — — — — — — 47

Περὶ τῆς θεοποιήσεως τῆς Ι''σιδος— 47

Περὶ τῆς θεοποιήσεως τᾶ Ὥρα — 48

Περὶ τᾶ Τάφα τᾶ Ο'σίριδος — 49

Α'λλόκοτος ἰδέα τῶν Η'λυσίων πεδίων κ τᾶ Ταρτάρα — — — 50

Περὶ Καταγωγῆς τῶν Πνευμάτων κατὰ τὰς Ε'θνικάς — — — 55

Περὶ τᾶ πολλαπλασιασμᾶ τῶν πνευμάτων κατὰ τὰς Ε'θνικάς— — 56

Περὶ τῆς αἰτίας τῶν ἀποκρύφων μυςηρίων τῶν Ι'ερέων τῆς Αἰγύπτα 57

Περὶ τῆς ἀυξήσεως τῶν ψευδωνύμων θεῶν τῆς Αἰγύπτα — — 59

Περὶ τᾶ πολλαπλασιασμᾶ τῶν θεῶν — — — — — 62

ΚΕΦ. Δ'.

Περὶ τῶν βάσεων τῆς Χριςιανικῆς Πίςεως, ὅτι δηλαδὴ τῶν Καθολικῶν Χριςιανῶν θρησκεία εἶναι πάντη διάφορος τῆς θρησκείας τῶν Ε'θνικῶν· κ ὅτι αὕτη ἐςὶν

φύλ.

ἡ μόνη ἀληθὴς ἁγία καὶ ἀλάθαςος — — — — — 69

ΚΕΦ. Ε'.

Α'ντίςασις τῶν ἀσεβῶν· Ο'τι ἡ ἰδέα τῆς τᾶ θεᾶ ὑπάρξεως, πρώτης βάσεως τῆς χριςιανικῆς πίςεως, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀμαθείας, τᾶ φόβα, κ τᾶ ἀνθρωπίνα πολιτικᾶ· Ο'τι ἡ ὕλη εἶναι ἀΐδιος, κ ὅτι ὁ κόσμος ἐσχηματίθη κατὰ συμβεβηκός — 86

Α'πόδειξις· Ο'τι ἡ ὕπαρξις τᾶ θεᾶ εἶναι προφανὴς καὶ ἀλάθαςος ἀλήθεια, παρ' αὐτᾶ τᾶ ἰδία θεᾶ ἐντετυπωμένη εἰς τὸν νᾶν τῶν ἀνθρώπων· κ ὅτι αὐτὸς ἐδημιούργησε τὴν ὕλην, κ ἐσχημάτισε τὸν κόσμον — — — —108

ΚΕΦ. ς'.

Περὶ ψυχῆς — — — —117

Περὶ τᾶ ὅτι τὰ ἄλογα ζῶα ὐκ εἰσὶ ψιλὰ ὀργανικὰ σώματα, ἀλλ' ἔμψυχα — — — — —119

Α'πόδειξις· Ο'τι ἡ ψυχὴ ἡ ἐνεργοῦσα τὸ ζῆν εἰς τὸ σῶμα ἔςι κοινὴ εἴς τε τὰς ἀνθρώπας καὶ ἄλογα ζῶα — — — —121

Α'ποδειξις· Ο'τι ἡ ψυχὴ τῶν ἀλόγων ζώων ἔςι τὶ πνεῦμα ζωτικὸν, διαφέρον τᾶ σώματος, κ τῆς

φύλ.

Ἀπόδειξις· Ὅτι ἡ μαρτυρία τῶν πρώτων Χριστιανῶν ἐστὶν ἀνωτέρα πάσης διαβολῆς, καὶ ὅτι τὰ Εὐαγγέλια εἰσὶν Γεραὶ Γραφαὶ, καὶ ἄξια πάσης πίστεως καὶ εὐλαβείας — — — — —231

ΚΕΦ. ΙΕ'.

Ἀντίστασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι ἡ ἀναισθησία τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ σιωπὴ τῶν συγχρόνων τῷ Ἰησοῦ Ἱστορικῶν, ἀποδεικνύουσι τὸ ψευδὲς τῆ Εὐαγγελίᾳ· καὶ ὅτι ἀπὸ τὸν μῦθον τῆ Ῥωμύλε, ἀπὸ τὰ κατὰ τὸν Οὐεσπεσιανὸν, ἀπὸ τὰς Προφητείας τῶν Σιβύλλων, καὶ ἀπὸ τὰ ἀγάλματα τῆ Αἰγυπτιακῆ μηνολογίᾳ ἐγεννήθη ὁ Χριστιανισμός— — — — —239

φύλ.

Ἀπόδειξις· Ὅτι ἡ ἀναισθησία τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἡ σιωπὴ τῶν συγχρόνων τῷ Ἰησοῦ Ἱστορικῶν, ἀδεμίαν λύμην φέρουσιν εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν· Ὅτι ὁ μῦθος τῆ Ῥωμύλε, καὶ τὰ κατὰ τὸν Οὐεσπεσιανὸν, τὰ ἀγάλματα τῆς Αἰγύπτε, καὶ τὰ βιβλία τῶν Σιβύλλων, εἶναι ὅλα φλυαρίαι τῶν ἀσεβῶν· καὶ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς παρήχθη ἐκ θεῆ—248

Χρησμοὶ τῶν Σιβύλλων διὰ στίχων περὶ Χριστῆ, καὶ περὶ τῶν θαυμάτων αὐτῆ — — — —261

Ἐπίλογος τῶν Σημειωμάτων —272

Τέλος τῆ Πίνακος τῆς μεταφράσεως.

НБ ОНУ імені І. Мечникова

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΩΝ.

Μιχαὴλ Γαβριὴλ Ῥαφαὴλ

Α΄.

Ἀαρὼν, 184.
Ἀβραὰμ τὶς, 193.
Ἀγγαῖος Προφητεύει περὶ τῆς ἐλεύσεως τῦ Σωτῆρος, 198.
Ἀγγέλων ὅροι, 77.
Ἀδελφὴ Κάϊν τὶς, 7.
Ἀδελφὴ Σὴθ τὶς, αὐτόθι.
Ἄδης τὶ ἐςὶ, 77.
Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, 2.
Ἀθέων ζηλήτευσις, 108.
Ἀθηναγόρας τὶς, 132.
Αἰγύπτε εὐφορία, 59.
Αἰλιανὸς τὶς, ἡ θαυμασία αὐτῦ διήγησις, 232.
Αἰνείας τὶς, 51.
Αἰσθήσεων πέρι, 115.
Αἰτίας δι' ἃς ἔχουσιν ὀπαδὸς οἱ ὕλιαι, 147.
Αἰώνιον πῦρ τὶ ἐςὶ, 77.
Ἀκαδημιακὴ αἵρεσις πόθεν, 132.
Ἄκρον ἀγαθὸν, 87.
Ἀλβέρτος Φαβρίκιος τὶς, 227.
Ἀλκοράν τὶ λέγει περὶ Χριςῦ, 98.
Ἀμὰν τὶς, 182.
Ἀμβρόσιος τὶς, 122.
Ἀμμώνιος τὶς, 76.
Ἀμμὼς Προφητεία περὶ τῆς πράσεως τῦ Σωτῆρος, 260.
Ἀναθυμιάσεων ὅροι, 18.
Ἀνάληψις τῦ Χριςῦ πότε, 218.
Ἀναξαγόρας τὶς, 90.
Ἀνάξαρχος τὶς, 91.
Ἀναξίμανδρος τὶς, 90.
Ἀναξιμένης, αὐτόθι.
Ἀνάρμοςος ἡ περιέργεια τῶν τῦ Θεῦ κριμάτων, 212.
Ἀνασάσιος Βιβλιοθηκάριος τὶς, 82.
Ἀνασάσιος Σιναΐτης τὶς, 130.
Ἀνάσασις τῦ Χριςῦ πότε, 218.
Ἀνασάσεως τῶν σωμάτων ἀπόδειξις, 147, 153, 157.
Ἀνδρέας Ἀπόςολος [redacted] 186.
Ἀνέμων ὀνόματα, 30.
Ἀνθρώπε ὅροι ἡ βελτίωσις αὐτῦ, 4.
Ἄννας τὶς, 242.
Ἀνταναπλάσεως ὅροι, 12.
Ἀντιθέσης τὶς, 92.
Ἀντωνῖος βασιλεὺς τὶς, 106.
Ἀπελλῆς ὁ αἱρεσιάρχης τὶς, 227.
Ἀπόκρυφα βιβλία τῆς νέας διαθήκης, 219.
Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς τὶς, ἡ τὶ προείρηκε περὶ Δομετιανῦ, 244.
Ἀπόςολος τὶ ἐςὶ, 215.
Ἀπος όλων εὐτέλεια, ἀπόδειξις τῆς Χριςιανικῆς πίςεως, 225.
Περὶ τῶν ΙΒ. Ἀποςόλων, ἡ παρὰ τίνων ἐβαπτίθησαν, ἡ τίποι τύτων ἐν τῇ παλαιᾷ, 185, 186.
Ἀπύλιος τὶς, 78.
Ἀ[redacted]ίων [redacted] τὶς, ἡ θαυμασία αὐτῦ διήγησις, 232.
Ἀρίσαρχος τὶς, 12.
Ἀρισόξενος τὶς, 134.
Ἀριστοτέλης τὶς, 92.
Ἀρκεσίλαος τὶς, 91.
Ἄρκτος ἐλάττων, 96.
Ἀρπάσεως ὅροι, 69.
Ἀρτόβιος τὶς, 133. [redacted]
Ἀρχαὶ τῆς πίσεως ἡμῶν, 209.
Ἀρχέλαος, 135.
Ἀςέρων ἡ Πλανητῶν, 18.
Ἀςρολογίας ὅροι, 164.
Ἀςρονομίας ὅροι ἡ αἱ ἐκ ταύτης ὠφέλειαι, 26.

Ἀγρονομικὰ συγήματα, 112, 113.
Ἀτόμων πέρι, 101.
Αὔγουστος τὶς, 75. Γνώμη αὐτῦ περὶ ἀντιμοιβῆς τῶν δικαίων, 154.
Αὔγουστος Καῖσαρ τὶς, 111.
Αὖλακες Ῥώμης, ιδ'.
Αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τῦ Λόγυ τίνες, 229.
Ἀχιλλεὺς τὶς, 138.

Β.

Βάϊλες τὶς, 150.
Βάλτος Γησυΐτης τὶς, ιζ'.
Βαλσάμωσις σωμάτων παρ' Αἰγυπτίοις, 50.
Βάπτισις τῦ Χριςῦ πότε, 218.
Βάρβων τὶς, 95.
Βαρβώνιος τὶς, 82.
Βασίλειος μέγας τὶς, 122.
Γνῶμαι αὐτῦ περὶ ἀπολαύτεως τῶν δικαίων, 154.
Βασιλὶς ἡ σώσασα τὴν Μωσῆν ἱστορία, 171.
Βασιλίδαι τίνες, 226.
Βάσκος τὶς, 28.
Βεσπάζιος τὶς, 29.
Βῆμα Γεωμετρικὸν ἐκ πόσω, 17, 44.
Βηρωσσὸς τὶς, 64.
Βιβλία κανονικὰ καὶ ἀπόκρυφα τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, 162, 219.
Βιργίλιος τὶς, 51.
Βοσσυὲτ τὶς, 44.
Βυζαντία πέρι, 226.

Γ.

Γαβριὴλ Φιλαδελφείας τὶς, 71.
Γαληνὸς τὶς, 1.
Γαλιλαῖος τὶς, 26.
Γαμαλιὴλ τὶς, 226.
Γασσένδος τὶς, 102.
Γεδεὼν τὶς, 183.
Γέννησις τῦ Χριςῦ πότε, 218.
Γεράσιμος τὶς, 3.
Γεωγραφίας ὅρος, 28.
Γῆινης σφαῖρας περίμετρος, 11.
Γῆς ἐπιφάνεια, διαίρεσις, ἔκτασις καὶ ἀριθμὸς τῶν ἐπ' αὐτῇ κατοικούντων, 13, 14.
Γῆς τῦ πρὸς ταφὴν τοῖς ξένοις ἀγρῦ ἐνέργεια, 196.
Γνῶμαι ζωϊκῶν περὶ Δημιυργίας καὶ συςάσεως κόσμυ, 102. καὶ ςηλίτευσις αὐτῶν, 102, 103, 104.
Γνωςικοὶ τίνες, 227.
Γοητείας ὅρος, 164.
Γυλιέλμος τὶς, 83.
Γράμματα Ἑβραίων πόσα, 162.
Γραφαὶ ἱεραὶ ταῖς ὑπερβολαῖς χρῶνται, 230.
Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς τὶς, 2.
Γρηγόριος Νύσσης τὶς, 130.

Δ.

Δαβὶδ προφητάναξ, 125. Προφητεῖαι αὐτῦ περὶ τῶν παθῶν τῦ Σωτῆρος, 196. περὶ τῆς ἐλεύσεως τῦ Μεσσίυ, 197.
Δαιμόνων ὅροι, 78. Δαιμόνων μαρτυρία περὶ τῆς Τριάδος καὶ περὶ τῦ Χριςῦ, ιδ'.
Δάκτυλος Γεωμετρικὸς ἐκ πόσω, 17.
Δαμασκηνὸς τὶς, 2.
Δανιὴλ Προφητεῖαι περὶ τῆς Βασιλείας τῶν Περσῶν, τῶν Ἑλλήνων, τῦ μεγάλυ Ἀλεξάνδρυ, καὶ τῶν διαδόχων αὐτῦ, καὶ περὶ τῦ ἐπιφανῦς Ἀντιόχυ, 169. περὶ τῆς ἀνοικοδομῆς τῦ ναῦ, καὶ πόσον ἐπικρατήσει ἔτος, καὶ περὶ τῆς ἐλεύσεως τῦ Μεσσίυ, καὶ τῆς καταςροφῆς τῆς Ἱερυσαλὴμ, 193. περὶ θλίψεως τῆς γενομένης μετὰ τὴν Χριςῦ ἔλευσιν, 201. περὶ τυφλότητος τῶν Ἰυδαίων, 255.
Δεβόρρα τὶς, 183.
Δικαίαρχος 132
Δεσπρεὼ τὶς, 150.
Δευκαλίων τὶς, 14.
Δημήτριος Ἀντιγόνυ τὶς, 44.
Δημήτριος Φαληρεὺς τὶς, 109.
Δημόκριτος τὶς, 91.

Δημοσθέ-

Δημοσθένης τὶς, 59.
Διαγόρας ὁ ἄθεος τὶς, 108.
Δίλημμα ἀποδεικτικὸν τῆς ἀληθοῦς πίστεως, 225.
Διογένης Λαέρτιος τὶς, 92.
Διόδωρος τὶς, 37. τὶ λέγει περὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, 176.
Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης τὶς, 77.
Διονύσιος ὁ Γοριχὸς τὶς, 109.
Δίων τὶς, id.
Δειάτος τὶς, 243.
Δυνάμεων ψυχῆς λογικῆς, ἀλόγου, θρεπτικῆς, αὐξητικῆς καὶ γεννητικῆς ὅροι, 123.

Ε.

Ἔβίων ὁ αἱρετικὸς τὶς, 226.
Ἔβραῖοι ἐν Αἰγύπτῳ πόσα ἔτη διέτριψαν, 172.
Ἔθνη τερατώδη, 22.
Εἴδους ὅροι, 3.
Εἰρηναῖος τὶς, 133.
Ἐκκλησίας ὅροι, καὶ καταστάσεις αὐτῆς, 70.
Ἐκλείψεως ὅροι, καὶ περὶ τῆς εἰς τὸ σωτήριον πάθος γενομένης, 112.
Ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, αἱρέσεις, 79, 80, 81, 82.
Ἐλισσαῖος τὶς, 232.
Ἐμπεδοκλῆς τὶς, 91.
Ἐνέργεια τῶν τελειοτάτων, καὶ χειρίστων, 5.
Ἐντελεχείας ὅρος, 134.
Ἐπίκαρος τὶς, 86. Δόξα αὐτοῦ περὶ ἀτόμων, καὶ ταύτης συλλίτευσις, 101.
Ἐπιφανείας καὶ βάθους τῆς ὑδρογείου σφαίρας πέρι, 17.
Ἐπιφάνιος τὶς, 235.
Ἐπωδὴ ὅρος, 164.
Ἐρατοσθένης τὶς, 255.
Ἑρμείας τὶς, 254.
Ἑρμῆς τὶς, καὶ τὶ περὶ θεοῦ εἶπεν, id.
Ἐρυθρὰ θάλασσα πόθεν, καὶ πόσων [illegible] κέλπος αὐτῆς, 172.
Ἐσθὴς τὶς, 183.
Εὐκλείδης τὶς, 100.
Εὐμαθείας μέρη, 119.
Εὐνάπιος τὶς, 266.
Εὐνομιανοὶ τίνες, 227.
Εὐρωπης οἰκήτορες, ἔκτασις, μητροπόλεις εἰσοδήματα καὶ στρατεύματα, 59, 60.
Εὐσεβείας ὅρος, 69.
[illegible] τὶς, 9.
Εὐσέβιος ὁ σχολιαστὴς Ὁμήρου τὶς, 254.
Ἐφὰδ παρ' Ἑβραίοις ὁποῖον, 185.

Ζ.

Ζάλευκος τὶς, 97.
Ζάμολξις τὶς, 97.
Ζαχαρίας Γανσίνιος τὶς, 26.
Ζαχαρίας ὁ Πατὴρ Γωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ τὶς, 184. Προφητεῖαι αὐτοῦ περὶ τοῦ, ὅτι ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι, 124. περὶ τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆρος, 195, 203. περὶ τῆς εἰσόδου τοῦ Χριστοῦ ἐν Γερουσαλὴμ ἐπὶ πώλου, 196 περὶ τῆς πράσεως τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τριάκοντα ἀργυρίοις, 196. περὶ τῆς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσει παγκοσμίου εὐφροσύνης, 198.
Ζήνων ὁ στωϊκὸς τὶς, 93. δόξα αὐτοῦ περὶ καθαρῶν ἰδεῶν, 128.
Ζοροβάβελ τὶς, 183.
Ζωδίων πέρι, 24.
Ζωναρᾶς τὶς, 270.
Ζώου λογικοῦ, καὶ ἀλόγου ὅροι, 118.
Ζωφύτου ὅρος, 118.
Ζωροάστρης τὶς, 97.
Ζώσιμος τὶς, 266.
Ζώων εἴδη διατὶ πέντε ἐθυσιάζοντο, 198.

Η.

Η.

Ἡλίας ὁ Θεσβίτης τὶς, 232.
Ἡράκλειτος τὶς, 132.
Ἡρόδοτος τὶς, 44.
Ἡσαΐᾳ Προφητεῖαι περὶ Κυρίᾳ, 168. περὶ τῆς ἐπανόδᾳ τῆ Ἰσραηλιτικῆ λαῦ ἐκ Βαβυλῶνος, 174. περὶ τῆς γεννήσεως τῆ Μεσσίᾳ, 189. περὶ τῶν παθῶν τῆ Σωτῆρος, 195. περὶ τῆ Βαπτισῆ Ἰωάννᾳ, ϗ τῆς ἐπιφανείας τῆ Κυρίᾳ, 195, 196. περὶ τῆς ἐν τῇ τῆ Χριῆ ἐλεύσει παγκοσμίᾳ εὐφροσύνης, 198, 201. περὶ τῶν μακαρίων Ἀποστόλων, 202. περὶ τυφλότητος τῶν Ἰουδαίων εἰς τὴν ἀνάσασιν τῆ Σωτῆρος ϗ ἀνάληψιν ϗ δωρεᾶς τῆ ἁγίᾳ πνεύματος, 211. ϗ περὶ τῆς λάμψεως τῆ Εὐαγγελικῆ κηρύγματος, 224. περὶ αὐξήσεως τῶν Χριστιανῶν, 255.

Θ.

Θαλῆς τὶς, 90.
Θανάτᾳ κατάργησις διὰ τῆς Θείας ἐναυθρωπήσεως, 205, 206.
Θεμιστοκλῆς τὶς, 110.
Θησεὺς τὶς, 45.
Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος τὶς, 109.
Θεόκριτος τὶς, 79.
Θεοδώρητος τὶς, 139.
Θεῆ λόγος πρὸς Ῥεβέκα, 193. Θεῦ ἐτυμολογίαι, 2.
Θεόφιλος τὶς, 133.
Θιάρεσος τὶς, 93.
Θρησκείας ὅρος, 69.
Θώλης τὶς, ιδ'.
Θωμάσιος τὶς, 82.

Ι.

Ἰάκωβος Ἀπόστολος παρά τινος ἐβαπτίσθη, 186.
Ἰακὼβ Προφητεία περὶ τῆ Σωτῆρος, 193.
Ἰατρικῆς ὅροι, 67.
Ἰδέαι ἐθνικῶν ϗ Φιλοσόφων περὶ Θεῆ, 89. Ἰδέαι ἐϗ ἅπασαι διὰ τῶν αἰσθήσεων τῷ νῷ εἰσέρχονται, 128. Ἰδέαι τῶν παλαιῶν περὶ Θείας προνοίας, 104, 105, 106.
Ἰεζεκιὴλ πῶς ἐξηγεῖ τὰς προφητικὰς ἡμέρας. 191.
Ἱερεμίᾳ Προφητεῖαι περὶ ἐλεύσεως τῆ Σωτῆρος, 198. περὶ τυφλότητος τὴν Ἰουδαίων, 199. περὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Ἑβραίων ἐν Βαβυλῶνι, ϗ τῆς ἐπανόδᾳ αὐτῶν, 169.
Ἱεροβοὰμ τὶς. 163.
Ἱερουσαλὴμ περὶ, 224.
Ἱερώνυμος τὶς, 221.
Ἰησῆς ὄνομα τὶ δηλοῖ, 264.
Ἰησῆς ὁ τῆ Ναυῆ τὶς, 183.
Ἰλαρίων τὶς, 166.
Ἰσβεϊάλης τὶς, 150.
Ἰουδαίων διασκορπισμῆ τὶς ἡ αἰτία, 250.
Ἰούδας Ἀπόστολος τὶ λέγει περὶ ὑλισῶν, 131.
Ἰουδὴθ τὶς, 183.
Ἰούλιος Καῖσαρ τὶς, 111, 148.
Ἰουστῖνος ὁ μάρτυς τὶς, 256.
Ἰππαρχος τὶς, 132.
Ἰπποκράτης τὶς, 132.
Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης τὶς, 251.
Ἰσορίας ὅροι, 158.
Ἰταλίας περιγραφὴ, 53.
Ἰταλικὴ διάλεκτος πότε ἤρξατο, 54.
Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιῆς τίνος ἕνεκεν ἔγραψε θαύματα πλείονα τῶν ἄλλων Εὐαγγελιῶν. 229. ϗ τὶ λέγει περὶ τῶν αἱρετικῶν, 235.
Ἰώσηπος Φλάβιος τὶς, 240. μαρτυρία περὶ Ἰωάννᾳ τῆ Βαπτισῆ, 241. ϗ περὶ Χριῆ 242.
Ἰὼβ τὶς, 39.

Κ.

Καββαλᾶς τῶν Ἑβραίων πέρι, 164.
Κάδμος πόσα τῶν γραμμάτων ἔφερεν ἐν τῇ Ἑλλάδι, 42.
Καθαρτηρίᾳ πυρὸς ἀναίρεσις, 73, 74, 75, 76.
Καθολικὴ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία οὐκ ὀρθῶς λέγεται, 69.
Καμιλλος τὶς, 110.
Κανονικὰ βιβλία τῆς νέας διαθήκης, 219.
Καπιτώλιον τὸ ἐν Ῥώμῃ, ιδ.
Κάρολος ὁ Μάγνος τὶς, 81.
Κάτων τὶς, 111.
Κεδρηνὸς τὶς, ιέ.
Κεραυνῶ ὅροι, ἢ ἀνάπτυξις, 112.
Κέρινθος τὶς, 155, 226.
Κιβωτὸς Ἑβραϊστὶ πῶς λέγεται, 9. οἰκοδομὴ ταύτης ἐκατονταετὴς, 16.
Κικέρων τὶς, 95.
Κίμων τὶς, 133.
Κλήμης Ἀλεξανδρείας τὶς, 36.
Κλήμης τὸ β', 234.
Κολόμβος τὶς, 28.
Κολοσσῶ πέρι, 44.
Κομήτῃ ὅροι, 17.
Κοπέρνικος τὶς, 12.
Κόσμου ὅροι, 100. τὶ περὶ αὐτῶ ἐδογμάτιζον οἱ ἐθνικοὶ Φιλόσοφοι, 100.
Κρανίᾳ τόπος πέρι, 259.
Κράτης ὁ κυνικὸς τὶς, 94.
Κράτης ἕτερος τὶς, 94.
Κρεβιέρος τὶς, 243.
Κριθῆς κόκκος μέτρον γεωμετρικὸν, 17.
Κρίσεως ὅρος, 5.
Κυϊντιλιανὸς τὶς, 51.
Κύριλλος Ἀλεξανδρείας τὶς, 82.
Κῦρος ὁ βασιλεὺς τὶς, 255.
Κωνσταντινουπόλεως χειρογραφὴ, ἢ τῶ ἐν αὐτῇ ναῶ τῆς ἁγίας Σοφίας, 266.

Λ.

Λαοδικείας πόλις, 45.
Λακτάντιος τὶς, 122.
Λατρείαν ἐπὶ εἰκόνων ἢ πρὸς τὰς ἁγίας οὐ λέγομεν, 74.
Λίγας Γαλλικῆς μέτρον, 11.
Λευκιππος τὶς, 101.
Λιβάνιος τὶς, 254.
Λίμνης τῆς Μοιριδος πέρι, 43.
Λευκᾶς ὁ Εὐαγγελιστὴς τὶς, ἢ πῶς γενεαλογεῖ τὸν Χριστὸν, 217.
Λευκιανὸς τὶς, 46. τὶ λέγει περὶ Χριστῶ, 246.
Λευκρέτζιος τὶς, 148.
Λέκτιος τὶς, 91.
Λυκοῦργος τὶς, 97.
Λυσίμαχος τὶς, 109.

Μ.

Μαγείας ὅρος, 164.
Μάγοι οἱ προσκυνήσαντες τὸν Χριστὸν γεννηθέντα, πῶς ὠνομάζοντο, 243.
Μαθηματικῶν ὅροι, 208.
Μακαριότητος ὅροι, 72.
Μακρόβιος τὶς, 151.
Μαλαχίᾳ Προφητεύσαι περὶ τῆς εἰσόδου τῶ Κυρίου ἐν τῷ Ἱερῷ, 194. περὶ τῶ Βαπτιστῶ Ἰωάννου, 195. ἢ περὶ τῆς νέας θυσίας, 197.
Μανέθων τὶς, 122.
Μαντεῖον τῶ ἐν δελφοῖς Ἀπόλλωνος, ιέ.
Μάξιμος ὁ Τύριος τὶς, 92.
Μαρίας τῆς Θεοτόκου πέρι, 190.
Μάριος τὶς, 111.
Μαρκίων ὁ αἱρεσιάρχης τὶς, 227.
Μάρκος ὁ Εὐαγγελιστὴς τὶς, 212.
Μάρκος ὁ Ἐφέσου τὶς, 80.
Μάρκου τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τίνι διαλέκτῳ ἐγράφθη, 221.
Μαρτιάλης τὶς, 232.
Ματθαίου περιοδοι τῆς τῶ Χριστῶ γενεαλογίας, 216. Ματθαίου τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τίνι διαλέκτῳ ἐγράφθη, 220.
Μαυσωλείου πέρι, 49.

Μεδίμνε ἀττικῆ μέτρον, 59.
Μιλήτιος τὶς, 11.
Μελχισεδὲκ τὶς, ἢ Χριςῦ ὁμοίωσις τύτῳ, 39.
Μετεώρων ὄροι, 12.
Μηνιάτης τὶς, 73.
Μίλλιον ἐκ πόσε, 17.
Μιχαίε Προφητεῖαι περὶ τῆς ἐπιςροφῆς τῆ Ἰσραηλιτικῆ λαῦ ἐκ Βαβυλῶνος, 168. περὶ τῆς ἐν Βηθλεὲμ γεννήσεως τῦ Σωτῆρος, 195. ἢ περὶ τῆς καταπαύσεως τῆς εἰδωλολατρείας, 201.
Μνᾶ ἐκ πόσε, 59.
Μοδίε Ῥωμαϊκῆ μέτρον, 59.
Μονοθελητῶν αἱρέσεως πέρι, 133.
Μοντανῦ αἱρέσεως πέρι, 133.
Μόρια τῦ Οὐρανῦ ὁποῖα, 10.
Μόριαι ὁποῖαι, 56.
Μυζηρίων σχετικῶν ἢ ἀσχέτων ὅροι, ἢ πόσα ταῦτα, 71.
Μωάμεθ τὶς, ἢ τίνα νόμοι, ἢ περὶ τῦ ἐν τῇ Μέκκᾳ Ναῦ αὐτῦ, 97.
Μωσῆς τὶς, 15. τὶ περὶ τῆς τῦ Σωτῆρος ἐλεύσεως εἶρηκε, 198.

N.

Ναβυχοδονόσορ πέρι, 161.
Ναῦ τῆς ἀρτέμιδος πέρι, 66.
Ναῦ τῦ Σολομῶντος πέρι, 193.
Νέα Γραφὴ ὁποία, 162.
Νείλε αὔξησις πόθεν, 23.
Νέα κόσμε εὕρεσις, 28.
Νίφες ὅροι, 15.
Νικηφόρος τὶς, ιέ.
[illegible], 226.
Νολέτος τὶς, 112.
Νομικοὶ τίνες, 231.
Νῦ θεωρητικῆ ἢ πρακτικῆ ὅροι, 5.
Νυμέριος ἀττικὸς τὶς, 244.
Νῶε ἀπόγονοι οἱ οἰκήσαντες τὴν γῆν, 21.

Ξ.

Ξενοκράτης τὶς, 93.
Ξενοφάνης τὶς, 90.
Ξενοφῶν τὶς, 131.

O.

Ὄβελίσκων πέρι, 43.
Ὄβριος τὶς, 149.
Ὄβολὸς τὶς, 59.
Ὀμφαλὸ πῶσις, 138.
Ὄνε ἐξοχότης, 59.
Ὀλυμπιάδων πέρι, 66.
Ὄμηρος τὶς, 51.
Ὁμοίωσις τῆς φράσεως Φίλωνος ἢ Πλάτωνος, 240.
Ὄντος καθ' ἀυτὸ ὅροι, 2.
Ὄπες τὶς, 150.
Ὀράτιος τὶς, 149.
Ὀρφεὺς τὶς, 52.
Οὐαλεντιανοὶ τίνες, 221.
Οὐανδάλης τὶς, ιζ.
Οὐρανῦ ὅροι, 11.
Οὐσσίριος τὶς, ἢ τὶ λέγει περὶ τῦ Φαραὼ τῦ ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ βυθισθέντος, 172.

Π.

Π.

Παγάνοι οἱ ἐθνικοὶ ὀνομάζονται παρ' Ἰταλοῖς, καὶ διατί, 159.
Παλαιᾶς Γραφῆς μεταφράσεις πόσαι, 165.
Παλαιστὴ ἐκ πόσω, 17.
Πανικὰ φόβητρα πόθεν, 38.
Παντὸς ὅρος, 100.
Πάππας πόθεν λέγεται, 69.
Παπείας τὶς, 234.
Παραδείσου εἴδησις, 6. ὅροι αὐτοῦ, 72. εἴσοδος εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, 200.
Παρμενίδης τὶς, 90.
Πασχάλης τὶς, 135.
Πάτροκλος τὶς, 138.
Παῦλος ὁ Ἀπόστολος τὶς, 126. αἱ τότε Ἐπιστολαὶ πρὸς Ἑβραίους τίνι διαλέκτῳ συνεγράφησαν, 234. τί λέγει περὶ τῆς ζωτικῆς ψυχῆς, 127.
Παυσανίας ὁ Γεωρικὸς τὶς, 254.
Πέμπτης οὐσίας ὅρος, 11.
Περιπατητικὴ αἵρεσις πόθεν, 133.
Πέτρος ἐκ πόσων, 19.
Πέτρος ὁ Ἀπόστολος παρὰ τίνος ἐβαπτίσθη, 136.
Πίστεως χριστιανικῆς βεβαίωσις, 209. πίστεως καὶ θρησκείας διαφορὰ, 69.
Πλάτων τὶς, 92.
Πλίνιος ὁ γέρων τὶς, 148.
Πλίνιος ὁ νέος τὶς, καὶ τότε Ἐπιστολὴ πρὸς Τραϊανὸν ἀποδεικτικὴ τῆς προχωρήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα, καὶ ἀπόκρισις τοῦ Τραϊανοῦ πρὸς αὐτὸν, 246, 247, 248.
Πλανητῶν πέρι, 25.
Πλάταρχος τὶς, 110.
Πολύκαρπος τὶς, 113.
Πολυδεύκης τὶς, 65.
Πολέμων τὶς, 94.
Πομπώνιος τὶς, 44.
Πορφύριος τὶς, 18.
Πᾶς γεωμετρικὸς ἐκ πόσων, 17.
Προγνώσεως ὅροι, 83. καὶ τούτων ἀνάπτυξις, 191.
Προνοίας ὅροι, 104. δόξαι τῶν ἐθνικῶν περὶ αὐτῆς, 105, 106.
Προκόπιος τὶς, 254.
Προμηθεὺς τὶς, 14.
Προορισμοῦ ὅρος, 83. τούτου ἀνάπτυξις, 194.
Προφητῶν πέρι, 159. Προφητῶν ὑήσεις περὶ παγκοσμίου εὐφροσύνης ἐπὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐκλαμβάνονται, 206.
Πυθαγόρας ἄθεος τὶς, 108.
Πρωτότοκος κατὰ τὶ λέγεται ὁ Χριστὸς, 237.
Πτολεμαῖος ὁ Ἀστρονόμος τὶς, 29.
Πυθαγόρας τὶς, 90. δόξαι αὐτοῦ περὶ προνοίας, 105.
Πυθίου ἀπόφθεγμα, ιέ.
Πυραμίδων πέρι, 42.
Πύργου τῆς Φάρου πέρι, 45.
Πύρρων τὶς, 91.

Ρ.

Ῥόδιος τὶς, 166.
Ῥώμης περιγραφὴ, 51, 52.
Ῥῶμος καὶ Ῥωμύλος τίνες.

Σ.

Σαββὰ βασίλισσα τὶς, 271.
Σαδδουκαῖοι τίνες, 231.
Σαλμῶν τὶς, καὶ περὶ τῆς εἰς ἐκτίθησι διαιρέσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, 123.
Σαμουὴλ Ῥαββὶ τὶς, καὶ περὶ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος κατὰ Ἰουδαίων, 98. ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς νέας θυσίας, 197. καὶ περὶ τῆς τυφλότητος τῶν Ἰουδαίων, 256.
Σαμουὴλ Προφήτης τὶς, 231.
Σαμψὼν τὶς, 183.
Σεβιτώνιος τὶς, 244.
Σεισμοὶ ὅροι καὶ περὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ ζωηφόρου πάθους, 20, 149.
Σεμιράμιδος καὶ Νίνου πέρι, 64.

Σένεκας τὶς, 111.
Σιβύλλειοι μάρτυρες, 253. ἡ πόσαι αὗται, 254.
Σίμων ὁ μάγος τὶς, 155.
Σκότος τὶ ἐστὶ, 77.
Σολομὼν τὶς, 122. τὶ λέγει περὶ τῆς ζωτικῆς ψυχῆς, 122, 127. ἡ περὶ τῶν Θεοτόκων, 198.
Σόλων τὶς, 255.
Σοφοκλῆς τὶς, 11.
Σπινόζας τὶς, 103.
Στάδιον ἐκ πόσων, 44.
Σταυρικὸς θάνατος τοῦ Σωτῆρος ἀπόδειξις τῆς πίστεως, 200.
Σταυροῦ μῆκος ἡ εὖρος, 203.
Σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ πότε, 218.
Στέφανος τὶς, 254.
Στηλίτευσις τῆς περὶ Θεοῦ δόξης, τῶν ἐθνικῶν Φιλοσόφων, 94.
Στίλπων τὶς, 94.
Στοιχείων ὅροι, 117.
Στρεβῶν τὶς, 60.
Στρατὼν τὶς, 93.
Στωϊκὴ αἵρεσις πόθεν, 133.
Σύγχυσις τῶν γλωσσῶν πῶς ἐγένετο, 65.
Σύναδοι ἑπτὰ αἱ οἰκουμενικαὶ, ἡ πότε συνεκροτήθησαν, .
Συνέσιος τὶς, 133.
Σύνοδος ἐν ἑλβίρᾳ ἢ Αὐρηλίᾳ πότε, 140.
Συσατικῶν ὅρος, 3.
Σύστημα τῶν νεωτέρων περὶ κινήσεως τῶν Οὐρανίων σωμάτων, 12.
Σχήματος ἡ μορφῆς ὅροι, 3.
Σχολιασταὶ Ἀλεξανδρεῖς τίνες, 154.
Σωζόμενος τὶς, 251.
Σωκράτης τὶς, ἡ γνῶμαι αὐτοῦ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, 135.
Σώματος ὅροι, 100.
Σωματικῶς ἐπὶ Θεοῦ λεγόμενα, 2.
Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων τὶς, 133.

Ταχίτος ἱστορικὸς τὶς, 244.
Τάλαντον ἐκ πόσων, 59.
Ταυτιανοῦ ἀπολογία πρὸς Ἕλληνας, 188.
Τεῖχη Βαβυλῶνος, ὄχθαι τοῦ ἐν αὐτῇ ποταμοῦ, γέφυρα, κρεμαστοὶ κῆποι, ναὸς τοῦ Βήλ, ἡ τότε θησαυροὶ, 63, 64, 65.
Τερτυλλιανὸς τὶς, 133. ἕως ἐτ. 220.
Τηλεσκοπίων ἡ μικροσκοπίων εὕρεσις, 26.
Τίτος Λίβιος τὶς, 243.
Τορρικέλλος τὶς, 27.
Τύλης ὅροι, 3.
Τὶλομανεῖς τίνες, 131.

Φανέρωσις τῆς ἁγίας Τριάδος διὰ τῆς τοῦ Υἱοῦ σαρκώσεως, 179.
Φαραὼ ὁ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ καταποντισθεὶς τὶς, 172.
Φαρισαῖοι τίνες, 231.
Φαρμακείας ὅρος, 164.
Φάτνης τῆς ἁγίας πέρι, 161.
Φίλων ὁ Ἰουδαῖος τὶς, 132. τὶ ἀναφέρει περὶ τῶν πρώτων Χριστιανῶν, 250.
Φιλόλαος τὶς, 13.

Υ. ὑπόμνημα commentarius-Comentarium
Ὑποκείμενα ἄτινα ἐδείχθησαν τὸ κήρυγμα, 236.

ΣΥΙΔΑΣ-ΕΤ-1081
ΣΥΙΔΑΣ ΠΕΙΟΚΟΓΡΑΦΟΣ
ΕΠΙΒΛΗΣΘΕΙΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ
ΗΒ ОНУ им. И. Мечникова

Φλέγων τὶς, 113.
Φονταναέλλις τὶς, 17.
Φρεϊνσέμιος τὶς, 243.
Φύσεως ϗ φυσικῆ ὅροι, 1.
Φυσιογνωμίας ὅρος, 164.
Φωκίων τὶς, 111.
Φώτιος τὶς, 250.

Χαρίσματα τῆ ἁγίᾳ Πνεύματος πόσα, 84.
Χαρώνδας τὶς, 137.
Χιμαίρας πέρι, 96.
Χριςῆ διατριβὴ ἐν τῷ κόσμῳ, 190.
Χριςιανοὶ πότε ὠνομάθηκαν, 127.
Χριςιανὸς ἀπαίδευτος, μείζων πάντων τῶν Φιλοσόφων, 95.
Χρυσίᾳ ἀναλογία πρὸς τὸ ἀργύριον, 65.
Χρύσιππος τὶς, 89.
Χρυσόςομος τὶς, 139.
Χώρα τῶν Μακάρων, 52.
Χωρογραφίας ὅρος, 28.

Ψελὸς τὶς, 11.
Ψήφισμα τῆ Πιλάτῳ κατὰ τῆ Χριςῆ, 258.
Ψυχῆς ἀρεταὶ κεφαλαιώδεις ὁποῖαι, 128.
Ψυχῆς ἁμοιβὴ ϗ τιμωρία σὺν τῷ σώματι, 155.
Ψυχῆς μέρη, ϗ ἀρεταὶ αὐτῶν, 5.
ψυχῆς λογικῆς ἀλόγου, ζωτικῆς, ϗ αἰσθητικῆς ὅρος, 118.
διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας περὶ ψυχῆς, 128, 129.
γνῶμαι τῶν Φιλοσόφων περὶ ψυχῆς, 134.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

Ἔλεγχος καὶ ἐπιδιόρθωσις τῶν παραδρομῶν.

Ἐν τῷ κειμένῳ.

Σελ.	Γραμ.		
		κατασλυμοὶ	κατακλυσμοὶ
		ἤθελον	ἤθελεν
		ἔτος	ἔτως
		ἐσχημάτισε	ἐσχημάτισε
		ἂς ἀκέωσιν	ἂς ἀκέσωσιν
		προκεικονίσματα	προεικονίσματα
		αἱ	οἱ
		ἔτη	ἔτι
		ἀργὴν	ἀρχήν.

Ἐν τοῖς ὑποσημειώμασιν.

Θυμῶν	Θυρῶν.
υκβ'.	τκβ'.
Βέλος	Βῆλος
ἀναικαίως	ἀναγκαίως
Χρισῆς	Χρισὸς
πάντων	πασῶν
ἢ ὅτι	ἢ ὅτι αὐτὸς
περὶ	παρὰ
λέγει ὁ Μωάμεθ	λέγει ἔτι ὁ Μωάμεθ
Χρισῆς	Χρισὸς
ἐγὼ εἰμὴ	ἐγὼ εἰμὶ
σεμασίαν	σημασίαν
οἱ δὲ τύχη	ἡ δὲ τύχη
ψυγὴ	ψυχὴ
ἐπρόθισε	ἐπρόθεσε
ἀσποσπάσαι	ἀποσπάσαι.
καινοιθέντα	καινοιδέντα
Ἄρκτον	Ἄκτιον
τὴν γεγενηκότα	τὸν γεγενηκότα
οἱ αὐτοκράτορος	οἱ αὐτοκράτορες
μασιγωμένον πορφύρων	μασιγωμένον, ἐνδεδυμένον πορφύρων
βασιλείων	βασιλ-ας

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

5-00

1987г.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

Δὲν ἀρνεῖται τινὰς, ὅτι ἔκπτωσις καὶ λατρεία τῶν ἀπείρων πλήθους τῶν θεῶν, ἦν ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρωπίνης ἀγνοίας, καὶ ὅτι οἱ κεραυνοὶ (α), αἱ Ἐκλείψεις (β), καὶ

(α) "Κεραυνός ἐστιν, ὀξύτης φορᾶς τῆς τοῦ Ἡλίου θερμότητος. Ἀναξιμένης.
„ Κεραυνὸς ἐστὶ, μέγεθος νεφώδους φωτός. Ἀναξαγόρας.
Ὁμοφώνως ἅπαντες οἱ παλαιοὶ τῶν πυρωδῶν μετεώρων αἴτια ἔλεγον τὰ θειώδη, καὶ νιτρώδη μόρια, ὑπό τινος αἰτίας ἐν τῷ ἀέρι πυρακτέμενα· Οὐδὲις μέντοι τῶν νεωτέρων συμφάσκει τούτοις, ἐπεὶ γὰρ ἀνθρώπων φαντασίαι ταῦτα εὑρέθησαν, ἀλλὰ τοῖς πράγμασι σύμφωνα, καὶ προσφυῶς ἁρμόζοντα τῇ πείρᾳ, ἀποδέδεικται· Ἔστι μὲν ἓν καὶ ἄλλο τὶ ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν τοιούτων, εἰμὴ ἡ τοῦ ἠλεκτρικοῦ πυρὸς δύναμις, ἥτις ἐν ἀέρι ἐπικεχυμένη ἔσα, ὥσπερ καὶ ἐν γῇ, τῶν πυρωδῶν τούτων μετεώρων αἰτία καθίσταται· Τούτου ἓν ὅτως ὑποτιθεμένου, ἅπαντα τὰ πυρώδη μετέωρα ῥᾴστα ἀναστύσσεται· Ἐὰν γὰρ ἐσφόδρα πολλὴ ᾖ ἡ ἐν τοῖς νέφεσι συνειλεγμένη τοῦ ἠλεκτρικοῦ πυρὸς ποσότης, τότε αἱ ἀστραπαὶ μόνον σημαίνεσιν· Ἐὰν δὲ περισσοτέρα συνειλεγμένη ᾖ, ὥσι δὲ καὶ αἱ ἀτμίδες κατὰ μετοχὴν ἠλεκτρισμέναι, εἰς τμῆμα μίγισον τοῦ Οὐρανοῦ ἐκπωλωμέναι, εἰς μίγισον ὡσαύτως τοῦ Οὐρανοῦ διάσημα ἐφαπλῶται καὶ ἡ ἠλεκτρικὴ ὕλη, καὶ διὰ ταῦτα πεπυρομένος πάνυ κατ' αὐτὸ τὸ μέρος ὁ Οὐρανὸς φαίνεται· Ὥσπερ δὲ, ἐάν τι σῶμα τῶν μὴ ἠλεκτρισμένων ἅψηται τῆς ἁλύσου τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, σπινθῆρα ἐξάγει, καὶ πάταγον ποιεῖ ἀκούεσθαι, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐν Οὐρανοῖς συμβαίνει, οἷον, ἐὰν ταῖς σφόδρα ἠλεκτρισμέναις νεφέλαις πλησιάσωσι, καὶ τούτων ἅψωνται αἱ μὴ ἠλεκτρισμέναι, βροντὴ τῷ φωτὶ συνηχωμένη ἀκούεται, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τῶν βροντῶν ἀνάπτυξις· Ἐὰν δὲ παμπληθὲς καὶ πεπυκνωμένον ᾖ τὸ ἐν ταῖς νεφέλαις ἠλεκτρικὸν πῦρ, ὥσι δὲ τὰ ἠλεκτρικὰ κατὰ μετοχὴν σώματα ἄχρι τινὸς μέρους τῆς γῆς κατ' ἀδιάσπαστον πρόοδον κείμενα, τότε δὴ τότε τὸ μέγα τοῦτο φαινόμενον ὁ Κεραυνὸς ἀναδείκνυται· Οὕτινος δὴ ῥᾴστα τῶν ἀποτελεσμάτων ἁπάντων ἀποδίδεσθαι ἔχει ὁ λόγος τοῖς πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ πυρὸς ἰδιώματα ἔχουσι, διὰ (ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μεν ἀ) προχειρότερον μὲν τούτοις καὶ ἐλευθεριώτερον συγγίγνεσθαι, μεῖον δὲ ἐκείνοις εἰσχωρεῖν καὶ δι' ἄλλων ἐδαμῶς διοδεύειν φιλεῖ· Ἔξεσι δὲ τοῖς βελομένοις πλατύτερον τὰ τε ἰδιώματα, καὶ διάφορα, καὶ θαύματος τῳόντι ἄξια ἀποτελέσματα τοῦ πυρὸς τούτου μαθεῖν, ἀναγνῶσαι τὸ περὶ τούτου τῆς φυσικῆς τοῦ Νολέτου μέρος (1).

(β) Ἔκλειψις τοῦ Ἡλίου συμβαίνει, ὅταν αὐτὸς εὑρεθῇ εἰς συζυγίαν μὲ τὴν Σελήνην, δηλαδὴ, ὅταν ἡ Σελήνη τύχῃ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ὑπὸ τὸν Ἥλιον, καὶ μεταξὺ τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς γῆς, καὶ ἑπομένως ἐκλείπουσα· Ἡ ἔκλειψις δὲ, ἡ ἐπὶ τοῦ ζωηφόρου πάθους ἦν πάντη ἐναντία τοῦ φυσικοῦ λόγου, διότι τότε ἡ Σελήνη ἦν ἀπ' ἐναντίας εἰς τὸν Ἥλιον, καὶ ἡ Γῆ, εἰ καὶ μεταξὺ τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης, πλὴν ἐχὶ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν, ἀλλὰ κατωτέρω, ἦγεν ἡ Σελήνη ἦν ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένη εἰς τὸν Ἥλιον, ἔσα τότε πανσέληνος· καὶ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τοῦ νὰ ἦν τότε τὸ Πάσχα τῶν Ἑβραίων, ὅπερ ἐγίνετο ὅταν ἡ Σελήνη ἦν ὅλη φωτεινὴ· καὶ διὰ νὰ εἶναι Πανσέληνος πρέπει ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἐκ διαμέτρου ἐναντία εἰς τὸν Ἥλιον, διὰ νὰ φωτίζεται ὅλη ἐξ αὐτοῦ· Ἂν ἦν ἔκλειψις φυσικὴ (ἐπειδὴ τὸ τῆς Σελήνης σῶμα ἐστὶν ἀσυγκρίτως μικρότερον

(1) Ὁ Νολέτος ἐγεννήθη κατὰ τὸ αψ'. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ· Ἐδίδαξε τὰ φυσικὰ μαθήματα τὸν δέκα τῆς Σαβοΐας, καὶ τοὺς διαδόχους τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας· Ἐχειροτόνησεν ἔπειτα Προφεσσόρος τοῦ σχολείου τῆς Ναυάρρας, καὶ μέλος τῆς ἐν Γαλλίᾳ Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν· Ἀπέθανε κατὰ τὸ αψοά. ἔτος· Συνέγραψε φυσικὴν πειραματικὴν, τέχνην τῶν πειραμάτων, Ἐπιστολὰς ἐπὶ τοῦ Ἠλεκτρισμοῦ, ζητήματά τε καὶ δοκιμὰς περὶ τοῦ αὐτοῦ.

καὶ οἱ Πλανῆται (α), ἐνομίζοντο ὡς ὑπερφυσικὰ θαύματα αὐτῶν τῶν θεῶν καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα φυσικὰ ἀποτελέσματα· Οὔτε ἐναντιῶται τινὰς,

μικρότερον ἀπὸ τὸ τῆ Ἡλίῳ), ἐκ ἧν δυνατὸν νὰ σκεπάσῃ ὅλον τὸν δίσκον τῆ Ἡλίε, ἑπομένως δὲν ἤθελε γένῃ σκότος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καθὼς ὅτε ἐγένετο, ὅτε θέλει γένῃ ποτὲ ἐν ἀδεμιᾷ τῶν φυσικῶν ἐκλείψεων· Οὔτε ἠδύνατο νὰ σαθῇ ἡ Σελήνη τρεῖς ὥρας κατ' εὐθεῖαν ὑπὸ τὸν Ἥλιον, ὅσα ἡ κίνησις αὐτῆς ταχυτάτη· Ἂν ἦν Ἔκλειψις φυσικὴ (ἐπειδὴ ἡ Σελήνη κινεῖται μὲ τὴν ἰδίαν της κίνησιν [illegible] εἰς τὴν Ἀνατολὴν), ἔπρεπε ὁ Ἥλιος νὰ ἀρχίσῃ νὰ ἐκλείπῃ [illegible] ὡσὰν βάλουν τὴν Δύσιν, καὶ ἔπειτα ἀπὸ [illegible] ὑπὸ [illegible] Δύσιν· Ἀλλὰ τότε ἐγένετο τοὐναντίον· [illegible] ἐκλείπῃ τὸ πλάϊνον τὸ Ἡλίου [illegible] πρόσωπον τῆ Δύσεως, καὶ ἐπειδὴ ἐκλείπῃ τὸ πρόσωπον τῆ Δύσεως, δὲν ἐκλείπῃ [illegible] εἰς τὴν Δύσιν, [illegible] πάλιν [illegible] Ἀνατολήν· περὶ τούτου μᾶς βεβαιοῖ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, ὁποὺ εὑρεθεὶς τότε εἰς Ἡλιόπολιν ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀπολλοφάνην, τὸ εἶδεν ὀφθαλμοφανῶς, καθὼς γράφων πρὸς Πολύκαρπον (1) λέγει· „Ὅτι ἡ τὴν ἔμπτωσιν αὐτὴν ἐξ Ἀνατολῆς ἑωράκαμεν ἀρξαμένην, „ καὶ μέχρι τῆ Ἡλιακῆ περατὸς ἐλθοῦσαν, εἶτα ἀναπodίσασαν (καὶ αὖθις)· „Οὐκ ἐκ „ τῆ αὐτῆ καὶ τὴν ἔμπτωσιν, καὶ τὴν ἀνακάθαρσιν, ἀλλ' ἐκ τῆ κατὰ διάμετρον ἐναντίου γεγενημένην· καὶ ἐπειδὴ Ἔκλειψις Ἡλίε ὅταν ἡ Σελήνη ἦν Πανσέληνος, καὶ Ἔκλειψις ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ Ἔκλειψις τρεῖς ὁλοκλήρους ὥρας, καὶ Ἔκλειψις τῆ Ἡλίε πρῶτον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἀνατολῆς, καὶ Ἔκλειψις, εἰς ἣν ἀνεποδίσθη πάλιν ἡ Σελήνη, χωρὶς νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον της, ἀδύνατον νὰ εἶναι φυσική, ἦν ἄρα Ἔκλειψις, τῆς θείας δυνάμεως ἀποτέλεσμα, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι ὁ Πάσχων ἦν ὁ ἀγαπητὸς υἱὸς αὐτῆ τῆ παντοδυνάμε θεῆ.

Ὁ Φλέγων, Ἔλλην Ἀ'σρολόγος λέγει· „ Τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς σβ'. ὀλυμπιάδος „ ἐγένετο Ἡλίε Ἔκλειψις μεγίση τῶν ἐκ ἐγνωσμένων πρότερον, καὶ νὺξ ὥρα ἕκτη „ τῆς ἡμέρας ἐγένετο, ὥσε καὶ ἀ'σέρας ἐν Οὐρανῷ φανῆναι (2).

(α) Ἑπτὰ εἴπομεν ὅτι εἰσὶν οἱ Πλανῆται, Σελήνη δηλαδὴ, Ἑρμῆς, Ἀ'φροδίτη, Ἥλιος, Ἄρης, Ζεὺς, καὶ Κρόνος· Τρία δὲ λέγομεν ὅτι εἰσὶ τὰ κυριώτερα Ἀ'στρονομικὰ συσήματα· Τὸ παλαιὸν, ἤτοι τὸ τῆ Πτολεμαίε, τὸ Τυχοβραχῆς (3), καὶ τὸ τῆ Κοπερνίκε, τὸ νεώτερον δηλαδὴ, σαφέσερόν τε, καὶ ἀληθέσερον· Ὁ' μὲν ὁ Πτολεμαῖος, κέντρον ὑποτιθέμενος τὴν γῆν, περὶ αὐτὴν βάλεται τὸς Πλανήτας πάντας φέρεσθαι, κύκλος ὁμοκέντρους κατὰ τὴν ἄνω εἰρημένην τάξιν· Ὁ' δὲ Τυχοβράγχης, κέντρον μὲν τὸ παντὸς καὶ αὐτὸς τὴν γῆν ὑποτίθεται, περὶ δὲ ταύτην τὴν Σελήνην καὶ τὸν Ἥλιον, εἶτα τὸν Ἥλιον αὐτὸν κέντρον ποιεῖται τῶν πέντε κύκλων τῶν λοιπῶν Πλανητῶν κατὰ τὴν τάξιν τῆ Πτολεμαϊκῆ συσήματος· Περὶ δὲ τῆ Κοπερνίκε συσήματος εἴπομεν ὀπίσθει εἰς φύλ. 12. [illegible]

(1) Ὁ' Πολύκαρπος ἦν μαθητὴς Ἰωάννε τῆ Εὐαγγελισῆ· Ἐχειροτόνησε δὲ καὶ Ἐπίσκοπος Σμύρνης· Κατὰ τὸ ρξθ'. ἔτος ἀπὸ Χρισῆ τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ὑπέση μαρτυρικὸν θάνατον.

(2) Ὁ' Φλέγων ἐκ Τραλλίων ἦν, πόλεως τῆς Λυδίας, καὶ ἔζη κατὰ τὸ ρνς'. ἔτος ἀπὸ Χρισῆ· Ὀλίγα τινὰ σώζωνται ἐκ τῶν συγγραμμάτων τε, οἷον, τὸ περὶ τῶν πολλὰς ζησάντων χρόνες, τὸ περὶ θαυμασίων πραγμάτων, καὶ ἓν συνταγμάτιον τῆς περὶ τῶν Ὀλυμπιάδων ἰσορίας τε.

(3) Ὁ' Τυχοβράχης ἦν Ἀ'στρονόμος Δανὸς ἐξ ἀγενῶν γονέων καταγόμενος· Ἐγεννήθη κατὰ τὸ αφμς'. ἔτος ἀπὸ Χρισῆ εἰς Λίψιαν, κατὰ δὲ τὸ αχά., ἀπέθανεν ἐν Πράγᾳ

Ἀττικὸν (α), (ὅσις διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εὔνοιαν τῆς Βασιλίσσης, ὥμνυεν, ὅτι εἶδε τὴν ψυχὴν τῆ Αὐγούστα ἀναβαίνουσαν εἰς τὸν Οὐρανὸν) ἔλεγον ὅτι εἶδον μὲ τὰ ἴδιά των ὄμματα αὐτὸν τὸν νέον θεὸν Ρωμύλον ἐρχόμενον ἐξ Οὐρανῦ, καὶ ὅτι προσετάξατο αὐτοῖς εὐαγγελίσασθαι τοῖς Ρωμαίοις, ὅτι ἡ πατρίς των ἔμελλε νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ πρωτεύουσα, πόλις τῆ Κόσμου, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐξασκηθῶσιν ὅλοι της οἱ πολῖται την πολεμικὴν τέχνην, καὶ τότε γινομένου, ἡ ψευδὴς ἐκείνη προῤῥησις ἐγένετο τῇ ἀληθείᾳ Προφητείαι τελεία· Ὅθεν τὸν ἐθεοποίησαν, ἐγείροντες αὐτῷ ναοὺς καὶ θυσιαστήρια· Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι συνέβη καὶ εἰς τὸν Μεσσίαν κατὰ διαφόρους τρόπους· Αἱ Προφητεῖαι αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὸν Χριστὸν, αὗται ἀλήθευσαν καὶ εἰς τὸν Οὐεσπεσιανὸν τὸν διοικητὴν τῆ Ρωμαϊκῆ στρατεύματος, καὶ εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα (β) τὸν τότε Σύμβολον· Διότι, ὅταν αὐτοὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ (καθὼς διηγεῖται ὁ Τάκιτος (γ), καὶ ὁ Σβετώνιος (δ)), ἐτέλουν θαύματα, αὐτοὶ συνέστιξαν ἀδυνάτους, ὠμμάτωσαν τυφλοὺς, ἀνώρθωσαν χωλοὺς, ἀνέστησαν νεκρούς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· Αὐτοῖς

(α) Οὗτος ἔζη κατὰ τὸν ά. αἰῶνα, καὶ ἦν εὐφραδέστατος καὶ φιλεπιστήμων.

(β) Οὗτος ἦν ἀπὸ τὰ Τύανα πολιν τῆς Ἀσίας, ἔσαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Καππαδοκίας, φιλόσοφος τὸ ἐπάγγελμα· Ὅσις χάριν μαθήσεως περιώδευσε πολλὰς ἐπαρχίας, οἷον τὴν Σκυθίαν, τὰς Μασσαγέτας, τὴν Ἀλβανίαν, τὴν Ἰβηρίαν, τὴν Μηδίαν, τὴν Παρθυαίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Ἀσσυρίαν, τὴν Βαβυλωνίαν, τὴν Ἀραβίαν, τὴν Παλαισίνην, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ ἄλλας πολλάς· Ἔγραψε πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ περὶ Ἀστρολογίας μαντικῆς βιβλία τέσσαρα· Αὐτὸς (καθὼς ἱστορεῖ ὁ Δίων) ἔντε τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ Δομετιανὸς ὁ τῶν Ρωμαίων Αὐτοκράτωρ ἐσφάττετο (τοῦτο γὰρ ὕστερον ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν γενομένων ἠκριβώθη) ἀναβὰς ἐπί τινα λίθον ὑψηλὸν ἐν Ἐφέσῳ, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος, ταῦτα εἶπε· „Καλῶς „Στέφανε, εὖγε Στέφανε, πατὲ τὸν μιαιφόνον, ἔπληξας, ἔτρωσας, ἀπέκτεινας· καὶ ἔτως ἦν· Ὁ Στέφανος γὰρ τοῦτον ἀνεῖλε μετὰ καὶ ἄλλων συνωμοτῶν· Τούτῳ τῷ Ἀπολλωνίῳ Ἀντώνιος ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ θεὸν ὠκοδόμησε, καὶ ὡς Ἥρωα αὐτὸν μετὰ θάνατον ἐτίμησε.

(γ) Τάκιτος ὁ Ἱστορικὸς [illegible] ἤκμαζε κατὰ τὸν ά. αἰῶνα, καὶ ἦν σύγχρονος τῆ νέᾳ Πλινίῳ· Ἔλαβε διάφορα ἀξιώματα ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆ Οὐεσπεσιανῆ, τῆ Τίτου, τῆ Δομετιανῆ, καὶ τῆ Νερούα· Αὐτὸς ὅμως ἐγένετο περιβόητος μᾶλλον διὰ τῆς σοφίας τῆ, ἢ διὰ τῶν ἀξιωμάτων τῆ· Εἶχε μεγάλην φιλίαν μὲ τὸν νέον Πλίνιον, ὅστις πολλὰ τὸν ἐθαύμαζε· Ἀπὸ τὰ συγγράμματά τῆ σώζεται μόνον ἡ Ἱστορία, καὶ αὐτὴ ἐλλιπὴς, ἀρχομένη ἀπὸ τῆ θανάτου τῆ Γάλβα, καὶ τελειομένη εἰς τὸν τῆ Δομετιανῆ· Εἰς τὴν ὁποίαν τὰ προλεγόμενα περιγράφει τὰς δυσχερεῖς καιρὰς μιᾶς βασιλείας σκληρᾶς, καὶ ἐναντίας εἰς πᾶσαν ἀρετὴν (καὶ ἐννοεῖ τὰς ἡμέρας τῆ Δομετιανῆ)· Οὐδὲν ἠξεύρομεν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆ θανάτου τῆ.

(δ) Σβετώνιος ὁ Ἱστορικὸς [illegible] ἦν υἱὸς Σβετωνίου τῆ Λένας χιλιάρχου, καὶ σύγχρονος τῆ Τακίτου, ἤκμαζεν ἐπὶ Τραϊανῆ καὶ Ἀδριανῆ· Ἠγαπᾶτο καὶ αὐτὸς πολλὰ ἀπὸ τὸν νέον Πλίνιον, καὶ συνέγραψε πολλὰ, ἀπὸ σχεδὸν ἅπαντα ἀπώλοντο, καὶ δὲν ἔχομεν, εἰμὴ τὴν Ἱστορίαν τῶν δώδεκα πρώτων Αὐτοκρατόρων, καὶ ἓν μέρος τῆ περὶ τῶν λαμπρῶν γραμματικῶν καὶ Ῥητόρων συγγράμματός τῆ· Ἐλέγχεται, ὅτι μετῆλθε πολλὴν ἐλευθερίαν ἐν τῷ γράφειν, μεταχειριζόμενος τοσαύτην ἀπρέπειαν, καὶ τοσοῦτον ὀλίγην φρόνησιν εἰς τὰς διηγήσεις τῆ, ὅσην καὶ οἱ Αὐτοκράτορες [illegible] παρ' αὐτῆ ἱστορούμενοι εἰς τὰς πράξεις των.

ακολασία φρασική
Χαρακτήρος ἀκολάσ
βίων ἀκολάστων

τοῖς ἁρμόζει ὁ καιρὸς ὁ διωρισμένος εἰς τὴν ἔλευσιν τῦ Μεσσίᾳ, αἱ ἀπόδειξεις ὡσαύτως συντρέχυσι, διατὶ λοιπὸν να μὴν ὑποθέσωμεν ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ Μεσσίας; ἢ κἄν, καθὼς τὰ ἀγάλματα τῦ παλαιῦ Αἰγυπτιακῦ μυθολογίᾳ ἔδωκαν τὴν ἀρχὴν εἰς τόσας ἄλλας θεὰς κ᾽ θρησκείας, διατὶ να μὴ σέρξωμεν, ὅτι δι᾽ αὐτῶν συνέβη τὸ αὐτὸ κ᾽ εἰς τὰς Χριστιανάς; αὐτοὶ γὰρ βλέποντες τὰ διάφορα σημαινόμενα τῦ Ὄρ, κ᾽ μάλιστα τὸν σαυρὸν, ἐσχημάτισαν κ᾽ αὐτοὶ τὰ τῦ θεῦ αὐτῶν, συναρμόσαντες ωσαύτως κ᾽ τὰ λοιπὰ ἀγάλματα, ἢ γράμματα τῦ μυθολογίᾳ ἐκείνᾳ εἰς τόσα πρόσωπα σχετικὰ ἑνὸς τοιάτᾳ θεῦ (α). Ἔτι δὲν δυνάμεθα να συμπεράνωμεν, ὅτι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ εἶχον τὰ βιβλία τῆς νέας διαθήκης, κατὰ τὸν τρόπον ὁπῦ εἶχον οἱ Ῥωμάνοι τὰ βιβλία τῶν περιφήμων Σιβυλλων των, ἅτινα συνετέθησαν μὲν, ἀλλ᾽ ἐκ ποίᾳ; ἄδηλον. Ἐφερθησαν δὲ, ἀλλὰ πόθεν; ἐκ οἴδαμεν. Τὰ ἐσέβοντο ὡς θεῖα, κ᾽ περιεῖχον μόνον ἀπάτην κ᾽ φλυαρίας.

Παραφορος

Ἂν ἐξετάσωμεν μὲ προσοχὴν τὴν ἀρχὴν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, βέβαια αὐτὴ ἀφανίζεται, ἅτε μένει τὶ ἐξ αὐτῆς, εἰμὴ ἡ μόνη φαντασία τῶν Χριστιανῶν, μὲ τὸ να ἀποδείχθῃ, ὅτι οἱ πρῶτοι της θεμελιωταὶ ἦσαν ὀλίγος ἀριθμὸς ἀτιδανῶν καὶ ἀμαθῶν ἀνθρώπων, ὅμως ἀπαταιώνων, τὸς ὁποίᾳς ὁ παράφορος ἐνθουσιασμὸς ἐπλήροφόρει περὶ τῶν θαυμάτων κ᾽ τῆς ἀναστάσεως τῦ Χριστῦ· κ᾽ ἀγκαλὰ ἐδὲν τάτων εἶδον, διϊσχυρίζοντο να πληροφορήσωσι κ᾽ τὰς ἄλλας· Αὐτὸς ὁ ὀλίγος ἀριθμὸς τῆς πλέον δυσφήμᾳ μοίρας τῶν Ἰουδαίων, ἄρχησαν να διηγῶνται πράγματα ἐναντία τῦ ὀρθῦ λόγᾳ, διϊσχυριζόμενοι ὅτι αὐτὰ ἐγένοντο εἰς τὴν πατρίδα των μὲ κοινὸν κρότον κ᾽ ἐπ᾽ ὄψιν ὅλᾳ τῦ Ἔθνᾳς· Ἐξ ἐναντίας, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῦ Κόσμᾳ, κ᾽ αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ νοημονέστεροι ἐκείνᾳ τῦ καιρῦ, ἔβλεπον ὡς παράφρονας ἐκείνᾳς τὰς ὀλίγᾳς, οἵτινες ἐδιηγῶντο τοιάτᾳς μύθᾳς· Ἰδὲ λοιπὸν οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἀποβλεπόμενοι, κ᾽ καταφρονόμενοι ἀπὸ τὰς ἰδίᾳς συμπολίταςτων· Οἱ σύγχρονοι αὐτῶν ἀπεδείκνυον μάταια τὰ ἔργα, ὁπῦ αὐτοὶ ἐκήρυττον, ἐφανέρωναν τὸ ψεῦδος, κ᾽ ἐσυμπέραινον, ὅτι αἱ ὁμιλίαι των ἦσαν χίμαιρραι· Αὐτοὶ ἐν τοσέτῳ, χωρὶς να ἀποδείξωσι, κ᾽ χωρὶς να δώσωσι λόγον περὶ τῶν μύθων ὁπῦ ἐδιηγῶντο, διϊσχυρίζοντο ἰσχυρογνωμόνως περὶ τῆς αὐτῶν ματαίας φαντασίας· Δὲν κατέπειθον ὅμως τὰς Ἰουδαίᾳς, ὅτι ἦν ὁ Μεσσίας μεταξὺ αὐτῶν, ὅτι παῤῥησίᾳ εἰργάσατο τοσαῦτα θαύματα, κ᾽ ὅτι ἀνέστη, κ᾽ ἀνελήφθη εἰς τὸς Οὐρανός· Διότι τὰ τοιαῦτα δὲν τὰ εἶδεν ἄλλος, εἰμὴ ἐκεῖνοι οἱ ὀλίγοι χυδαῖοι, οἵτινες ἀπατηλῶς ἐφαντάζοντο ὅτι τὰ εἶδον· Αὐτὰ εἰσὶ λοιπὸν τὰ ἀῤῥαγῆ θεμέλια τῆς Χριστιανικῆς πίστεως; αὐτοὶ εἰσὶν οἱ μάρτυρες τῶν ὁποίων τὸς λόγᾳς πρέπει ἀναγκαίως να πιστεύσωμεν; εἶναι πιθανὸν, ὅτι ὁ Μεσσίας, ἐρχόμενος εἰς τὸν Κόσμον πρὸς κοινὴν σωτηρίαν, ἐγνωρίσθη μόνον τοῖς ἑαυτῦ μαθηταῖς, καὶ ἔμεινεν ἀγνώριστος πᾶσι τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις; μία μόνη παρουσία τῦ Χριστῦ

εἰς

(α) Ἴδε περὶ αὐτῶν ὅσα ἐκτιθεμένως ἐτέθησαν ὑποσημειωτικῶς ὅλῳ τῷ γ'. κεφαλαίῳ.

φύλ.
τῆς ἀθανάτε ψυχῆς τε ἀνθρώπε — — — — — —125
Περὶ τῶν ἰδεῶν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅτι ἅπασαι προέρχονται διὰ τῶν αἰσθήσεων τε σώματος — —127

ΚΕΦ. Ζ'.

Ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, καὶ περὶ αἰωνίε ζωῆς δόγμα ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ τε πολιτικε τῶν Νομοθέτων, ϗ ἀπὸ τῆς ἀλαζονείας τῶν ἀνθρώπων— — — —131
Ἀπόδειξις· Ὅτι ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ἀίδιος ζωὴ εἰσὶν ἀληθειαι βεβαιόταται ϗ παλαιαὶ ὅσον ϗ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ϗ ἐςηριγμέναι ἐπὶ μαρτυρίας ἀξιοπίςε καὶ λόγον ὀρθόν — —137
Φέρονται ἄλλα ἐπιχειρήματα παρὰ τῶν Ὑλομανῶν κατὰ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς — — —142
Καταβάλλονται τὰ ἐπιχειρήματα τῶν Ὑλομανῶν, ϗ ἀποδεικνύεται διὰ σαφεςάτων ἀποδείξεων ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς— — 143
Ἐκτίθενται ἅπασαι αἱ δυνάμεις τῶν Ὑλιςῶν πρὸς ἀναίρεσιν τε περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ μελλέσης ζωῆς δόγματος— —146
Καταβάλλονται ὡς ψευδεῖς ἅπασαι αἱ δυνάμεις τῶν Ὑλομανῶν, φύλ.
ϗ συμπεραίνεται διὰ προφανῶν ἀποδείξεων ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ϗ ἡ μέλλεσα ζωή— —152

ΚΕΦ. Η'.

Περὶ τῆς ἱερᾶς Ἱςορίας τῆς Παλαιᾶς Ἁγίας Γραφῆς, ἐφ' ἣν ςηρίζεται ἡ τῶν Χριςιανῶν πίςις, ϗ τὰ δόγματα αὐτῆς, ἅτινα μέχρι τάδε ἐξετέμεθα —158

ΚΕΦ. Θ'.

Ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι τὰ ἔργα ϗ αἱ Προφητεῖαι ὁπᾶ περιέχει ἡ Παλαιὰ Γραφὴ εἰσὶν ἁπλῶς ἀποτελέσματα τῆς ἀνθρωπίνης προγνώσεως — —170
Ἀπόδειξις· Ὅτι τὰ θαύματα ϗ αἱ προρρήσεις, ὁπᾶ περιέχησι τὰ Ἱερὰ βιβλία τε Μωσέως καὶ τῶν Προφητῶν, εἰσὶν ἀληθειαι ἀξιόπιςοι καὶ θεῖαι— — —174

ΚΕΦ. Ι'.

Ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι αἱ ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ ἐμπεριεχόμεναι ὑποσχέσεις οὐκ εἰσὶ περὶ τε θείε Μεσσίε· Ὅτι αὐταὶ οὐκ ἐπληρώθησαν εἰς τὸν Χριςὸν γραφικῶς, ἀλλ' εἰσὶν ἁπλῶς ῥήσεις κατὰ συμβεβηκὸς ἀληθεύσασαι εἰς αὐτὸν, κατὰ τύχην,

φύλ.
τύχην, ᾗ κατὰ β΄. λόγον τυπικὸν καὶ ἀλληγορικόν — —178
Ἀπόδειξις· Ὅτι αἱ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς Προφητεῖαι εἰσὶ φανεραὶ ὑποσχέσεις περὶ τῦ θείᾳ Μεσσία· Ὅτι αὐταὶ ἐπληρώθησαν γραφικῶς, ᾗ ἀλήθευσαν κατὰ τὴν καθ' αὐτὸ ᾗ πρώτην αὐτῶν ἔννοιαν εἰς τὸν Ἰησῦν Χριςόν —188

ΚΕΦ. ΙΑ΄.

Ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι ἡ σκοτεινὴ ἔλευσις τῦ Μεσσίᾳ, αἱ κακαὶ δεξιώσεις αἱ γενόμεναι αὐτῷ, ὁ ἀνάρμοσος τρόπος τῆς παρυσίας, ᾗ αἱ ἀντιλογίαι τῶν Προφητῶν, κατεδαφίζυσι τὰ θεμέλια τῦ Χριςιανισμῦ — —199
Ἀπόδειξις· Ὅτι ἡ σκοτεινὴ κατὰ τὰς ἀσεβεῖς ἔλευσις τῦ Μεσσίᾳ, αἱ κακαὶ δεξιώσεις ὑπ' ἐγένοντο αὐτῷ, ὁ ταπεινὸς τρόπος τῆς παρυσίας τυ, ᾗ αἱ φαινόμεναι ἀντιλογίαι τῶν Προφητῶν συρίζυσι τὰ θεμέλια τῦ Χριςιανισμῦ — — — — — —202

ΚΕΦ. ΙΒ΄.

Ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι ἡ θρησκεία ἐςὶν ἀρχὴ σφαλερὰ, ᾗ ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιςεύσωμεν
φύλ.
τυφλῶς τὰς Ἀποςόλυς, ὄντας πλάνυς ᾗ ἀπατεῶνας — —208
Ἀπόδειξις· Ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς Χριςιανικῆς πίςεως ἐςὶν ἀληθεςάτη ᾗ ἀλάνθαςος, ὅτι ἡμεῖς ἐπιςεύσαμεν τοῖς Ἀποςόλοις δι' ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων, ᾗ ὅτι αὐτοὶ εἰσὶ πιςοὶ, εἰλικρινεῖς, ᾗ ἅγιοι διηγηταὶ ἀληθεςάτων πραγμάτων — — — — —212

ΚΕΦ. ΙΓ΄.

Ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι τὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ ὁ Μεσσίας γεγραμμένον τὸν νόμον τυ, ᾗ αἱ διαφοραὶ ᾗ ἀντιλογίαι τῶν Εὐαγγελιςῶν, ἀποδεικνύυσιν, ὅτι ἡ Χριςιανικὴ πίςις ἐςὶ χίμαιρρα —215
Ἀπόδειξις· Ὅτι τὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ γεγραμμένον ὁ Μεσσίας τὸν νόμον τυ, ᾗ αἱ φαινόμεναι διαφοραὶ ᾗ ἀντιλογίαι τῶν Εὐαγγελιςῶν ἀδεμίαν λύμην φέρυσιν εἰς τὴν ἀληθῆ πίςιν τῦ Χριςῦ —220

ΚΕΦ. ΙΔ΄.

Ἀντίςασις τῶν ἀσεβῶν· Ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιςευθῇ ἡ μαρτυρία τῶν πρώτων Χριςιανῶν, ᾗ ὅτι τὰ Εὐαγγέλια δὲν πρέπει νὰ λέγωνται Ἱερὰ Γραφή — —224